

خولیا و مهرگی

قاسملووی کورد

كارۆل پروونهووبير

وهرگیږانی له ئینگلیزییهوه: **فهتاح کاویان**

ناوی کتیب: خولیاو مه رگی قاسملووی کوردان
نووسەر: كاپۆڵ پـپوونهوويێر
وهرگنږ: فهتاح کاویان
پيّداچوونهوه: عەبدولْلا ھەسەنزادە
وێڹه کان ؛ کاپۆڵ پروونهووبێر، رێجێر پروونهووبێر
بهرگ و دیزاینی ناوهوه: تاگری بالکی
تايپيست: عەبدوللا سەيدا
چاپخانه: رۆژههلات- هەولىر
چاپى پەكەم ھەرلێر ژورئيەى٢٠٠٩
ئرخ: ٥٠٠٠ مينار
ژمارهی سپاردن: له بهریّوهبهرایهتی گشتی کتیّبخانهکان ژماره (۲۹۱)ی سالّی ۲۰۰۹ ی دراوهتی
****

بەين ئىزنى كارۇڭ پروونھووينىر (نووسەر)و ئىيىپتۇريال ئالقا (بلاوكەرەۋەي يەكەم لە كاراكاس) ھىچكەس بۆي ئىيە ھەمۇر يان بەشتىكى ئەم كىتىبە جاپ بكا يان ھەر جۆرە كەلكىتكى دىكەي لىن ۋەربىگرىن.

پێرست

٥	سەرەتايەك بىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىس
٨	سەرەتايەك سىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسىسى
18	پیشه کیی جاناتان رهندال
	سوپاس و پیزانین
. ·	دەروازە
1 1 V2	ىەروازە بەشى پەكەم: تاوانە گەررەكە
••	ى گەم، يەكەم: ھاو يېكەو تىن لە قىيەن ،
, ,	. گهم ده و ههد: سخهه مين يباق
1 Y	. گامر بریزه کی نیز در از مستسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسس
17	. گهم حداد هم: تاه انباد هکان سسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسس
۳٥	بەشى دووھەم: شۆرشى خودايى
ع د	ب سي دروت م سري الأرض »
٦.	ېږېدې پات م. شاه رفت! شاه رفت!
٧٢	برگهی سنیهم: کوردستان یا گزرستان
۸٠	برگهی سییهم. دوردستان یا مورنست برگهی چوارهم: مهاباد، شاریکی نیشتمانپهروهر
۹١	برکهی چوارهم: مهاباد، ساریخی نیستسانچاریاد
99	برگهی پینجهم: وهرزیران و تاغاکان
	برگهی شهشهم: شهری سی مانگه
	بەشى سىيھەم: بىتكەسەكانى جيھان
•	چسی کیه م. بیات برگهی په کهم: کوردستانی شه پلیدراو
11	برگهی دووههم: پیوهندیی فهرانسه یی
, ,	ن گهر رینهه و هن شر کر از سیسیسیسیسیسیسیسیسیسیسیسیسیسیسیسیسیسیسی
, ,	گەم جەل ھە: سەقەر بۇ چىاكان
101	ی گهی بننجهم: سیاسیه ت و مهرهه ب
10	مه د ده د د ممانی کو د سیسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسس
77	بېستى چوردم، ردستى دىرد برگەى يەكەم: كورانى سىمكق
	- 3 4△ 1 - # G -Ói

u at	
برگهی دووههم: سهرههاندانی ریبهریک	۹٠
به شنی پینجهم: لیکولینه و مسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسسس	771
برگهی یه کهم: دوای جینایه ته که	744
برگهی دووههم: پهشتوکان۷	 ۲ ۲ ۷
برگهی سیههم: بن بیلا تومه تبار ده کا ۲	 Y Y Y
برگهی چوارهم: راپؤرتی دوو پۆلیسان	777
برگهی پینجهم: زستانی قییهن	۲٤٠
برگهی شهشهم: پیاوکوژهکان ۲	 Yol
برگهی حهوتهم: وتوویژ	777
برخهی ههشتهم: ته په ته پ و جیره جیر لهسهر ئهرری ه	470
برکهی نوههم: ماری کوبرای دووههم	Y A٣
برحهی دهیهم: چیروکنیکی ته راونه بوو	797
برگهی بازدههم: سمکق ۲	۳.۲
ژیاننامهی عهبدوررحمان قاسملوق	4-V
رووداره میژورپیهکان ۱۲	***
ىد سەتى ئەكتەران	111
پیرستی نه کته ران ۱۹	719
وينه كانوينه كان المستسلم المستس المستسلم المستسلم المستسلم المستسلم المستسلم المستسلم المستسلم	77

.

1

سەرەتايەك

ئه م کتیبه که به شدیک له ژیان و خهباتی دوکتور قاسسملوو، گهوره شههیدی ریکای پرتگاریی کوردستان و گوشهیه که سهربردهی پر دهردومه پنهت و ههول و هه آمه تی نه ته وهی زورایک راوو پرتگاریخوازی کورد ده خاته به رچاوی خوینه رانی، به قه آمه می پرترزنامه نووسی قینز و ئیلایی دوستی کورد ، یای کارول پروونه و وبیر به زمانی ئیسپانیولی نووسراوه و سسالی پابردو بر یه که جار له چاپ دراوه. خاتو کارول یه کینک له و پروژنامه نووسانه یه که له نیزیکه و به کوردستاندا گه پاون و ده گه از از و مهینه تی کورد ژیاون. ثه و دوستینی نیزیکی دوکتور قاسملوو بوو که چه ند جار له کوردستان و ده ره وه ی کوردستان چاوی پنی که و توه و زور جاریش به نامه گورینه و هه هگه ای دواوه.

پاش بلاوبوونهوهی چاپی پهکهمی کتیبی «قاسسملووی کوردان»، لهلایهکهوه نوگری بو وهرگیرانی بو سهر زمانی کوردی لهلایهن قوتابیانی دوکتور قاسملووهوه نیشان دراو لهلایهکی دیکهوه ههم نووسهرو ههم دوسته کورده ئیسپانیولیزانهکانی بویان دهرکهوت که له هیندی جیگادا زانیارییهکان بهرادهی پیویست ورد نین و بو ئهوهی پوختهتر بی، پیویستیی بسه پیداچوونهوهیهک ههیه. بویسه لهگهل ئهرهی ههربوخوی وهری گیرابووه سهر زمانی ئینگلیزی و چاپی دووهمی ئیسپانیولییشی

ئاماده کردبوو، دهستی لسی راگرت، ههتا بهکومهگی قوتابیان و دوستانی دوکتور قاسملوی کهموکورییهکانی لادهبرین و به و جوّرهی شیاوی ئهم نووسینه به نرخه و یادی نهمری ئه و رینبه ره شههیده یه ئاماده دهکری. ئیستا که نهم دیّرانه دهنووسریّن بریار وایه ههتا چهند مانگی دیکه و رهنگه بکهویته یادی بیست سسالهی تیروّری دوکتوری شههید و نورکی و به دوکتوری شههید و تورکی و به همردوو زاراوهی کرمانجیی سهرووو خوارووی زمانی کوردی بلاو بیتهوه.

کاتیک لهلایه ن هاورنی خوشه و بستم ماموستا عه بدوللای حه سه زاده و پیشندارم پی کرا نهم کتیبه بکهمه کوردی، له باری لهش ساغییه و له بارودو خیکی باشدا نه بووم، بهلام پیم خه ساریکی گهوره بوو نه و شانازییه له ده ست خوم بده و قبوولم کرد، به ومه رجه ماموستاش ههم بو راستکردنه و میندی که موکورتیی نیس کتیبه که و هم بو لابردنی هه له و پهله ی کوردییه کهی خوم که یه کهم جار بوو به زمانی کوردی ده گر کاریکی وا گهوره پاده چووم یارمه تیم بداو ده گه لم بی، که به خوشییه و قبوولی کرد.

. یای کاروّلی نووسه ربق به به به به به به به به نرخه که بو ناساندنی ژبان و خهباتی گهلی کوردو ریبه ری شههید دوکتور قاسه ملوو خستوریه به به دهستی نوگرانی گهلی کوردو ثاشه قانی ثازادی و به رابه ربی مروّقه کان خوینه رانی ئه م کتیبه دهبین که نه و خانمه به ریزه چ زهجمه تیکی کیشاوه تا به سه فه ربق کوردستان و چرون بو به ره که نه رووتنه و وتوویژ ده گهل دوکتورو به شیکی زور له ریبه رانی کوردو دوستانی برووتنه و هی کوردستان توانیویه تی نه و گهنجینه یه با زانیاری کو بکاته و هو که نجینه یه به بایه خدا بیخاته به رده سستی خوینه ری کوردو بیانی.

د مامؤست عهبدوللا حهست زاده که بینجگه له پیداچرونه و هی وهرگیراوهکه له بیداچرونه وهی وهرگیراوهکه له بیناچرونه و شهرینی دورداوهکان له بساری زمانسی و ریزمانبیه وه، له پیوهندی دهگه کات و شهوینی دورداوهکان و نیاوی که سهد تی بینیی زور به جینی لهست که کمینهکه ده ربریوه که به شهی ههره زوریان له سه داوای نووسه رکراون تا له چاپی ئینگلیزی و جاپی دووهمی

ئىسپانىۋلىيشدا بگونجىندرىن. بەراستى ئەم وردىينىيەى مامۇستا بۇ من لەرادەبەدەر جىگاى سەرسورمان بوو.

د بسرای خوشه و پسستم کاک عه بدولللا سسه بده که بسه نوگرییه کی تسه واوه وه و له ماوه یه کسی کورتدا به پوخت و پاراوی کتیبه که ی کامپیووته ر داو ناماده ی چاپی کرد.

برای به پنز کاک محهمسه د بنگله دی که تایپکردنی ههمو و تی بینییه کانی ماموستای (که له لایه ن وهرگیره و کاریکی ماموستای (که له لایه ن وهرگیره و کاریکی کرد که تی بینییه کان به وه خت بگهنه دهستی خاتوونی نووسه د

ـ برای خاوهن بههرهو کارجوانم کاک مهسعوود رهواندووست که کاری مۆنتاژی ئهم کتیبهی وهئهستز گرت و بهم شیوه جوانه ئامادهی چاپی کرد.

ُ بهئاواتم چاپی کوردیی کتیبی «قاسملووی کوردان» جیْگای شیاوی خَوْی له نیْو کتیبخانهی کوردی و له دلّی خوینهری کورددا بکاتهوه.

粉份会

ئەم وەرگىرانە پىشكىشە:

ب گیانی پاکی شــههیـدان به تیکوشهرانی ریگای رزگاریی کوردستان به کوردی بهشخــوراو و کوردستانی دابـهشکــراو

فەتاح كاويان ۲۰-۹/۲/۱

پێشەكى

نووسينى جاناتان راندال

كاتنك بير له عەبدوررەحمان قاسملور دەكەمەرە، ويسكيم دينتەرە بەرچاو.

هیچ کاممان ـ نهو وهک ریبهری کوردهکانی نیران و بق خوشه وهک نوینهری گوفاری واشه ینگتون پوسه - دهگمه که دهچوویه بوسه خواردنه وهی نه شهمه نیبه زهرده زور زیاتر له وه که بق که یف سهرخوشبوون نه و کاره بکه ین مهبه ستی دیکهمان له دلاه هه بود.

بۆ يەكەم جار دەگەل تاقمىك لە رۆژنامەرانە بىانىيەكان رىسكىمان لە مهاباد خواردەرە، مهابادىك كىە سىيمبولى ناسىيۇنالىرمى كوردى لە سىدەمى بىسىتەمدايە، ئىەر كارە بەرھەلسىتكارىيەك بور لە بەرامبەر ھەلويسىتىكى يەكجار توندوتى لە درى مەشرورب خواردنەرە كە ھەر دوابەدواى بەدەسەلات كەيشىتنى ئايەتوللا خومەينى لە سىالى 1949دا دەستى يى كردبور.

ده سال دواتر، له مانگی ژووئیهی ۱۹۸۹دا، بهبۆنهی ئهوه که دوای دهیان سال ناوی لمه لیستی رهش پاک کرابۆوهو بؤ چوونی بۆ ولاته یه کگرتووهکان ویزایان دابوویهو وهک موسافیریکی دوستو غهیره کومونیست به ژمار هاتبوو، له مالی ئیمه له پاریس ویسکیمان خواردهوه.

نه وکات، نهم دهزانی داخوا نه و ویزایه یه کنک له ناکامه کانی کوتایی هاتنی شه پی سارده یا پاداشتنکه له به رامبه ریار مه تبدانی بالویزی و لاته یه کگر تو و هکانی نه مریکا له به غدا بغره ی بدوانی به پووونی له به کارهینانی چه کی شیمیایی له لایه ن سهددام حوسینه و ه له دری کورده کان ناگادار بی که سالیک پیشتر نه نجامی دابو و. نه منیش پیشنیارم پی کردبو و له و دوستایه تبیه ی که لکی باش و هریگری.

شهوهکهی مانگی ژووئیه سوپاسی لی کردم بۆوهی که یارمه تیم دابوو ویزای چوون بۆ ولاته یه کگرتووهکان و مربگری، چونکه له ماوهی چهندین سالی رابردوودا که قاسملوو دههاته پاریس، ته له فونم له کاربه دهستی سیاسیی بالویزخانهی ئهمریکا دهکردو پیم دهگوت ناوبراو به ته واوی بایه خی ئه وهی هه یه گویی بدهنی.

ههلومه رجه که جوریک بوو روزنامه نووسان زورکه م دهیان توانی یارمه تی به ریبه رانی نه نه دیبه رانی نه استهام به ریبه رانی نه ناسراوی بزووتنه و مرزگاریخوازه کانی و لاتانی جیهانی سیهه م بکه نه چونکه و لاته یه کگر تووه کانی امخو بایی، به هوی ریزگرتن او ده و له تانه ی شه و بزووتنه و انهیان سیه رکوت ده کرد، ناماده نه بوون ته نانه ت قسه ش ده گه ل نه و ریبه رانه بکه ن، هه تا ده گا به وه وی به فه رمییان بناسن.

ئەوەشم لەبىرە كە قاسملور لىنى پرسىم داخوا لە واشىنگتۇن ھەبرونى نىگابانىك چەندە خەرج ھەل-دەگرى، [رىبەرى] ئەتەوەيەك كەلەو سەردەمەدا كە مەترسىيەكان تارادەيەك كەمتر ببوونەوە، بىم وابوو لەبارەى نىشتمانەكەمدا تارادەيەك بەدبىنە. ھەروەھا بىشى وابوو ئەمن لەم بارەيەوە زانيارىيەكى تەواوم ھەيە.

بهداخهوه، دوای شهوه که سیواری فروّکه بووه روّیشت، بهچهند هوّیهک که لهلای من باسیی نهکردن، چووبوه بوّ قییهن. بهههر هوّیهک بووبیّت، قاسیملوه نهه شهوهی مانگی ژووئیه، که تازه له کوّبوونهوهیهک دهگهل ئینترناسیوْنال سوسیالیست گهرابوّوه، خهریکی گهرانو هاتوچوه بوه:

هۆكارى سەرەكىي گىروگرفتەكانى قاسملوق كە خومەينى بوق، مانگىك پېشتر مردبوۋۇ ئىران دەسسال پاش شسۆرشولەدۋاى شسەر دەگەل عيراق، لە ۋەزعىكى تەۋاق ئالەباردا بوۋۇ قاسملوق بۆ يەكەمجار دەچۈق بۇ ولاتە يەكگرتوۋەكانۇ بى ھىچ شكاق گومانىك لە فكرى ئەۋەدا بوۋ دەگەل كاربەدەستان لە ۋاشىنگتۇن ئاخاۋتن بكا.

له رۆژهكانى كۆتابى ئە حەوتووەدا، ھەروەك زۇربەى رۆژنامەنووسە بيانىيەكان، زۆربەخىرايى گويىم دايە بەرنامەكانى رادىۋى بى.بى. سىى. لە يەكىكى لىه كورتەي ھەوالەكانىدا راپۆرتىكى ناتەواۋى لە بارەي كوژرانى چەند كەس لىه رىبەرانى كورد لە پىتەختى ئوترىش بالاوكردەۋە. بى ئەۋەى ناۋىشىيان بەرى. بەلام، ئەمن بە تەۋاۋى ھەسىتم بەۋە دەكرد دەبى كى بن.

ههستم به وه دهدرد ده یی حی بی . مارک کراویتری سه ر به لیبراسیون، که فه رانسه یی و دوستیکی نزیکم بو و ، زور به وردی شیوه ی کو ژرانیی روون کرده و ه و پیاو کو ژه کانیشی ناساند. کراویتر به کیک له کومه لیک روژنامه نووسی روژناوا بو و که چه ند که سینکیان فه رانسیه یی بوون و قاسیملوویان زورباش ده ناسی و زورشت له و پیاره به فه رهه نگو داراکیش و قسیه زانه ی سه ده ی مهنه تاویی بیسته م فیر بیرون . پیداین له و ناوچه تازه ناسراوه بقکاری رقرنامهنووسی کهلک و مرگرین). نیستا نسه وه کارق ل پروونهوبیت نسه روانداسه دژوارو ههست بزوینه ی به کیک له به فه رهه نگترین ریبه رانی نهم سه رده مهی نووسیوه که ده رسی نابووری ده گوته وه، به حه وت زمانان قسمی ده کردن و ناشیقی شیعرو شه رابی فه رانسه یی بوو. مه لا مسته فا بارزانی بی هیچ نهم لاو نه ولایه ک ناسیق نالیستیکی بی هاوتای کورد له ساله کانی نیره راستی سه ده ی بیسته مدا بوو. به لام، قاسملوو به هره و توانایه کی هه بوو که ته نانه ت

که سایه تیمی دره و شاوه می پیش خوی نه می بوو و به که مین ریبه ری کورد بو و که له ده ره و می سیستمی عه شیره یی هه اسو که و تی ده کرد. سالی ۱۹۳۰ له دایک ببوو و پیاویکی و ها بو و که له ره فتار کردن ده گه ل بالویزی ته مریکا و

دهگهل کاربهدهستانی فهرانسه بی و سیاسه توانه نورووپاییه کانی سه ربه ئینترناسیونالی سوسیالیستیدا به ته واوی متمانه ی به خوی بوو. خاتوو پروونه وبیر سهرده می لاوه تیکه لاوی نه و وه که که سسایه تیبه کی کارامه ده خاته به رچاو که له سهرده می لاوه تیدا تیکه لاوی مارکسیزم ببوو به لام چونکه هوی را په رینه کهی سالی ۱۹۵۱ی مهجارستانی به باشی بو ده رکه و تبوو و به تایبه تی «به هاری پراگیش» هه م له کاتی گه شه نه سستاندنی و هه مله کاتی له به دوستی دو سه تایبه تی به باشی چیکو سلواکی له سالی ۱۹۲۸ دا ببوو، زانایی و تیگه یشتو و بیه که نورباش گه شه یه کردبوو. له سه ده یه کی پر له مه ترسیدا که پر له دیکتاتورهی خوید خور خویزی و بوو، خوید می خوید خور خوید و بود، خوید می دود به می می دود و که هه می کجار ناشی وی نه ته وه که که بوو و هه م زانایی و تیگه یشتو و به کی زوری و ه که می را تیکی پیروز له فه رهه نگی سیاسی و بوو و هم زانایی و تیگه یشتو و به کی زوری و هک میراتیکی پیروز له فه رهه نگی سیاسی و به شکان نه هاتو وی نیرانی له میژینه ی و ده ده ست هینابو و.

زیاننامهنووسیه کهی له سیه ر مه سیه لهی کیورده کان چه خیت داده نین کیه قاسیملو و ریبه رایه در ده نین کیه قاسیملو و ریبه رایه تا به دریبه در گذارد باس ده کا که له سه رینه کهی خه باته دوورو دریزه کهی بوون؛ ههروه ها باسی نه و پیوه ندییه ی ده که له که له سه رده مه داشتیکی با و بوو. بیج که له وانه ش، کاری بر سه ددام حوسین ده کرد که بن کورده کانی عیراق یه کجار ناخذ ش بوو.

بو سے دوم سرسیں دورے ہے جو سردے سے سری نے سبار سے ہیں ہو۔ ژیانی قاسـملرولیپاولیپ لیہ فکرو بیسری خمیسالاویو ئەفسسانەییبووو ژیاننامەکەی ژمارەپەکسی پەکچسار زۆری لەو بابەتانە تېدايە كە لە وتروينىژ دەگەل رۆژنامەوانەكاندا باسی کردورن له ئاکامدا بیرو زهینی ئهم رؤماننووسهی بۆلای خوّی راکیشاوه که له زووهوه ئاشنای بوو.

تهنیا بیر له و کورتهباسانه بکهنه وه که ژیانی ئه ویان پیک هیناوه: کوری کابرایه ککه له سه ده مینکدا خاوه ن مولک بورو بق خقشی ته مهنی ئه وه نده ده بوو که رووداوه کانی کوماری کورتخایه نی مهاباد و یه که مین رووداوی توندوتیژی شهری ساردی له سالی ۱۹۶۱ دا له بیر مابوو؛ خویند کاریکی مارکسیست که که و تبووه ژیر کاریگه ربی کومونیسته به تواناکانی حیزبی تووده؛ لاوینک که بق خوی وه ک په نابه ریک لمه تورکییه ده ژیاو له نه سته مبوول قالیچه ی کوردیی ده فرقشت بق نه وه ی خورجی چوونی بق قه رانسه دابین بیکا؛ وه ک خویند کاریک له پاریس ده رکزاو به ناچار رؤیشته چیکوسلة واکی که تازه

بكا؛ وەك خويندكارىك لە پارىس دەرخراو بەناچار رۇيشىدە چىدوسىدۇراكى كە ئارە رىزىمى كۆمۈنىسىتى لى دامەزرابورو بە روونى رىزىمىكى ئىسىتالىنى بور؛ ھەر لەرى ژيانى ھاوبەشىي پىك ھىناو دوركچيان بور؛ بەرئامەيەكى نھىنى شۆرشىگىرانەي بۆ

له راستیدا بابه تیکی په کجار زورتر له وه له گوریدایه که بکری له رومانیکدا بنووسری و زور زیاتر له پیشهانه کانی ژیانی ههر کهسیکه.

که وابو و، خاتو پروونه قبیر له به رچی و به چ هویه که پرسیار ده کاو ده پرسی بو قاسملووی له سیه رهنادا شورشگیرو سیه رهنجامیش دیمو کراتیکی راسته قینه که و ته نیو داویک که ته نانه ته پیلانگیریکی سیاکاریش له مهودای یه که مایلیش را به جوانی دهی توانی میبینی؟

له وتوویژهکانی شهش مانگ پیشتری دهگهل نه و ئیرانییانه له قییهن، دوست و ناشنای له میزینهی، جهلال تالهبانی، که نیستا سهروی کوماری عیراقه، به پرسایه تبی پاراستنی وه نهست گرتبوو و پاریزگارییه کی زورباشی به پیوه بردبوو، به لام نهم جاره دهگه ل تالهبانی راویژکاری نه کرابوو.

كەرابور بۆچى لە مانگى ژورئيەنا نەبور؟

لهبهرچاو گرتنی رابردووی ژیانی دوورو دریژی خوم، پیم وایه دهزانم بوچی قاسملوو لـهو روژانهدا که بهره کووژران دهرویشت، ههستی بـه پیربوونی خوی دهکرد. پهنجاوههشت سساله بووو به شدیوه یه خوی به تهمه نترده زانی الـه هه ولی نه وهدا بوو ژیتونه کانی خوی له نهرزی بداو به دهسه لاتیک بگا که له میژ بوو میشکیی داگیر کردبوو. هیچ کهس، به تابیهتی کوردهکان، به دریژایی سهدهکان، نهیان ۳ دهتوانی و ه ک قاسطووله فیلبازی و خهیانه تن نامه ردیی که سانی دهوروبه ری خوی بگا ـ ده وله تی نیران هه ربق باسکردن نابی - چ ریزیمی شاو چ ریزیمی نیمام خومهینی که رؤر له میز بوو بن تیک شكاندنى بزووتنهوهى كورده سهربزيوهكان برياريان دابوو

نەرە كە بەررورنى دەركەرتبور قاسىملور لەلايەن دەسىەلاتدارە ئايينىيەكانەرە وەك درى مەزھەب ئاسىرابوو، بى ھىچ ئەملاوئەولايەك لەلايەن رىزۋىمى رۆۋ دەگەل رۆۋ توندوتىۋى ئاخوندى كه مانگتك باش مردني خومهيني دواي شهريكي ههشت ساله كه خومهيني له درى عيراق وهريى خستبووو تهنيا سالنك بوو ئهو شهره تهواو ببوو لهسهر ئهو بروايه بوون که قاسملوو باشترین کهس بوو بق دهسهلاتدارانی ریزیم که دمبوو بیکوژن. داخوا لهبهر ئەرە كوشتيان كە ھەستيان بە لاوازبوونى ريژيمەكەيان دەكرد؟

بــه لام، در ايهتى لهبه رامبه ريبه رايه تيي قاســملو و لهنيوخوى حــدكادا به رهو زيادبوون دەرۆيشىت كەوابور دەتوانىن بلىيىن چوونى بۇ قىيەن قومارىكى پر لەمەترسىي بور. كوردهكان لهو شيوه قوماره بر له مهترسييانهدا زؤر بهناوبانكن.

ئەوەشىتان لە بىر بى دەرفەتتىكى گەورە كە بى قاسىملور ھاتبورە پېش، واتە رووخانى ریژیمی شـــا، درهنگ هاته پیش، ئهویش کاتیک بوو که ٤٩ ســـالان بوو. ههروهها دهبی ئەوەش بزانن كە بى ھەر چەشىنە چەكۈچۆلىنىكى بىيارمەتىيى دەرەكىيى بى ئەوەي ژمارهیه کی پیریست کادری کارامهی ههبی و نهکهویته ژیر تهنسیری بیروبروای ئیستالینی حیزبی توودهوه شهری بهسهردا سهایا. گهورهترین رقهبهر و بهجورتک هاوپه یمانی . مهلایه کی سوننی، واته شیخ «عزالدین» بوو که ریبه ریکی نابه جنبی لاوان و چەپئاژۇكانى گوندەكان بور كە يېيان دەگوتن كۆمەلە.

سەركوتى بە بەرنامەو درندانەي كوردەكان لەلايەن كۆمارى ئىسىلامىيەوە لە كۆتاييەكانى ستالی ۱۹۷۹ داو، به ریبه رایه تبی مهلایه کی شیتوکه به ناوی «صادق خلخالی « دهستی پئ كرد به هوى وينه يه كى له ده . دوازده كوردان ههل-گيرابوو كه پانتوليان دهبهردا بووو كەوتبوونە بەر رېزنەي گوللەي تاقمىك بياركوژ، خەلخالى بۇ ھەمبىت ناوبانگىكى بەرزى دەركرد. ئىمپراتۆرىي ئىران، بۇ دامەزراندنەرەي دەسەلاتى مىزورىي فارسەكان بهسمه كوردهكان، ئازەرىيەكان، توركمائەكان، بەلووچمەكانو عەرەبەكاندا كە دەكرى بلَّنین نیوهی حهشیمهتی ئیران پیک دینن، بهرهو میژووی رابردوو گهرابوّود.

حدكا، كــه له بهرامبهر ريزيمــدا چهكوچۆليكى كهمترو ژمارهيهكــى كهمترى خهباتكار ههبوو، پهنای بن چیاکان بردو به شینوهی گریلاکان، شسهوانه ناوچهکهی دهخسته ژیر كۆنترۆلىي خۆيەرە. بەلام وردەوردە ناچار بوو بەرەر سىنوورو دواي ماوەيەكىش بق نیر خاکی عیراق پاشه کشم بکا. دوای کوژرانی قاسملوو، حدکا ههروا بهرهو نیوخنی عیراق دهرویشت و له سسنووری ئیران دوورتر دهکه و ته و سالی ۱۹۹۱دا، بق وینه، ئیرانییسه کان بو یارمه تیدانی جه لال تاله بانی له دری رقه به ره که ی، مهسموود بارزانی، هیرشیان کرده کوردستانی عیراق.

تالهبانی دهبوو تاوانی ئه و پشتیوانییه بدا: سووکایهتییهکی زیاتر کردن به هاوپهیمانه له میژینهکانی خوی لهنیو حدکادا که له بنکهکانیان بهرهو شاری ههولیر دهرکران.

ئهگه ر له میژووی کورداندا شستیک بق هه تا هه تایه بمینی، دله پاوکیی دراوسسیکانیان، به تایبه شی ده وله ته کانی تورکیه و ئیران سسووریه یه تی ده کوشسن کوردان هه روا ژیرده سست راگرن. ریگا چاره یه که له سسه رده می عوسمانی و سه فه و یه کانه و هه تا ئیستاو بی هیچ چه شنه نالوگوریک له گوریدا بووه کوشتنی ریبه رانی کورده کان بووه. بخروونی نیشاندانی نه و شسیوه کاره، ئیران سسالی ۱۹۹۲، سسادق شسه په فکه ندی، جی نشینی قاسملووی، له ریستوورانیک له شاری بیرلین کوشت. به پیچه وانهی نه وانهی جی نشینی قاسملووی، له ریستوورانیک له شاری بیرلین کوشت. به پیچه وانهی نه وانهی

کوشتنهکانیشیان دابوو لهلایهن دهزگای دادوهریی ئهلمانهوه ناسیندران. بیّجگسه لسهو چوار پیاوکوژه که به زیندان مهحکووم کران، دوای چوار سسال دادوهری، سسهروکی دهزگای جاسووسیی ئیّران، عهلی فهللاحیانیش به هوّی دهرکردنی فهرمانی

جینایه ته که و ههروه ها سه رقک کومار عه لی نه کیه ر هاشمی ره نسه نجانی و عه لی خامنه یی که جی نشینی خومه پنی آیه و سه روکی بالای ریزیمه به تاوانبار ناسران.

یهکیهتیــی ئورووپــا بالویزهکانی له تاران بانگ کردهوه ـ بۆ ماوهیهکی زۆر زۆر کورت. بەلی زۆر کورت.

سوپاس و پێزانين

بق ئەو يارمەتىيە بە نرخانە كە ھىلىن كرۆلىچ قاسسملۇر بۇ بە ئاكام گەيشىتنى ئهم کتیبه پیی کردووم و بق ئهو دانگهرمییهی پیی داومو بق ههموو ئه و وتوویژانهی له پاریسو له قبیهن دهگه لیم کردوون، پیم خوشه به دلهوه سوپاسی بکهم. سوپاسی كۆمەلى كوردەكانى شـــارى ڤىيەنو زۆر لەو كەســـانەش دەكەم كە لە وتوويژەكاندا روانگەر پېشىنيارەكانى خۆيان ھېناوەتە گۆرى رىشىدىكى زۇريان بەلگە داومى كە ئیمکانی له چاپدرانی ئهم کتیبهیان رمخساندره.

لەنلخى دەروونەوە سوپاسى رۆژنامەوانى ئەمرىكايى، جاناتان راندال، دەكەم كە به سهخاوهتهوه نووسراوهكاني چهندين كاتژمير وتوويز دهگهل قاسملووي بينداوم، چونکمه بهکهلک وهرگرتن لهو یادداشستانه توانیومه ههلومهرجمهکان، وتوویژهکان سىمەرلەنوى بخەمەوە بەرچىاوى خوينەران وئەگەر ئەوانە نەبسان ئەم كارە ئىمكانى تەدەبوق

بق نووسینی ئهم کتیبه دهگهل ئهم کهسایه تییانه و توویژم کردوه: عهبدو پرهحمان قاسملوو (كوردسستان، ۱۹۸۵؛ پاريس ۱۹۸۵؛ مادريد، ۸۸ ، ۱۹۸۷)؛ سموزان روكين شاوب ـ رەسوول (قىيەن)؛ سەرۆك كۆمارى پېشووى ئېران ئەبولمەسەنى بەنى سەدر (پاریس)؛ سەرۆک كۆمارى پېشووى ئەلجەزاير ئەحمەد بن بيللا (ئەلجەزاير)؛ وەزىرو پزيشكى فەرانسەيى بيرنارد كووشنير (پاريس)؛ سياسەتوانى سۆسياليستى فەرانسىەيى ئالين شىنال (پارىس)؛ سىياسىەتوانى ئىرانى ناسىر پاكدامەن (قىيەن)؛ ئىبراھىم ئايدار (پاریس)؛ ســەرۆكى ئەنسىــتىتووى كورد لــه پاریس، كەندال نــەزان؛ ئەندامى پارلمانی ئوتریش رسه روکی حیزبی سه و زهکان پیتیر پیلتر (قیبهن)؛ به رپرسی پرلیسی ئوتریش ئوسوالد کیسلیر (قیبهن)؛ پزیشکه فه رانسه بیه کان فریدریک تیسی، میشیل بینی فلق انس و تبیر (پاریس)؛ رقر تنامه وانه فه رانسه بیه کان کریس کوچیرا و خانمه کهی؛ سیاسه توانی کوردی ئیرانی جه لیل گادانی، مه لا سونییه کان، ئه حمه د ده رویشی و خالیدی عه زیری؛ دادوه ری ئوتریشی مه نفرید و پیدینگیر؛ ئه ندامانی حدکا، ره حیدم قادری، مراد، نازاد، عه بدوللا و که سانی دیکه؛ فاتو و ش گونه، بیوه ژنی و فیلسازی کوردی خه لکی تورکیه یی لمان گونه، و بیرمه ندانی فه رانسه یی ژیرار

شالیان، ژولیهت مهنس و ژویس بلاو. سسهعیدی شسه پهفکهندی، جن نشسینی قاسسملووو سسکرتیّری گشستیی حیزبی دیموکړاتی کوردستانی ئیّران لهلایهن دوکتور بیّرنارد گرانژونهوهو له هاوینی۱۹۹۱و له کوردستان بو نُهم کتیبه وتوویژی دهگهل کرا.

روّرٔنامهنووسی فه پانسه یی،مارک کراویتز، که کاری بو روّرْنامه ی لیبراسیوّن دهکرد چهند روّرْ نامه ی لیبراسیوّن دهکرد چهند روّرْ دوای تاوانه که لیکوّلینه و هیه کی تهواوی لهباره یدا تاویراو دهگه ل جیهانی کوردان به تهواوی ناشنایه و روانگه و هه اسه نگاندنیّکی یه گجار به نرخی دامی.

پیبه ری کوردی عیراقی ،جه لال تاله بانی، دووجار و توویزم دهگه ل کردوه. جاریک له کوردستان و جاریک له پاریس.

چهند کهسیک له ئیرانییهکان و کوردهکان که وتوویژیان دهگه فی کراوه و دوستی نزیکی قاسملوو بوون، داوایان کردبور لهبهر مهسهلهی نهمنیهتی ناویان نهنووسری. هیندیک له و کهسانهم به ناوی خوازراوه وه نووسیون: فهتاح، مستهفا، نازاد، هیلدگارد، کارلۆت، ماریاتیرسیا، کدم، و ناغای م. نهوانی دیش ههر ناویان نهنووسراوه.

سوپاسسی تایبه تیم هه یسه بق ماموسستا عهبدوللا حهسه ن زاده، دوست و هاوکاری نیزیکی قاسملوو بق پیداچوونه وه به کجار وردبینانه و تاقه تهرووکینه که ی به دهستنووسه که دا.

سسوپاس بۆ پۆژنامەنووسى ئىسسپانيايى راقائىل فراگووس بۆ شارەزاييەكەى لەبارەى رۆژھەلاتى ئىرەراسىتەوەو بۆ رۆژنامەنووسىي قەرانسەيى ژان مارك ئىلۆ بۆ پشستىوانىيە بەردەوامەكەى كە زانيارى و روانگە وردېينانەكەي لەبارەي ئىران و رۆژھەلاتى ئىرەراسىتدا بە سەخاوەتەرە خستوەتە بەردەستم.

ئەمجــار سىوپاسىــى براكــەم رۆگيــر پپوونهووبيـّــر دەكەم كـــه كارى لەچاپدانى كتىبەكەى وەئەستى گرت، كارىك كە بەړادەى نووسىنى كتىبەكە دژوار بوو. سوپاسى دايكم لويسـا پپرۇنهۆبيـّر دەكەم كە لە سەرەتاى كتىبەكەوە ھەتادوايين بەشى، بەوردى و بهئۆگرىيەۋە خويندۆتەۋە. سىوياس بۇ سىالىم ئەئستىتۇۋى كورد لە يارىس بۇ ليكۆلينەوەكى لەبارەي وينەكانەوە،و ھەروەھا بۇ يارمەتىيەكانى لەبوارى ريكەوتى رووداوهكانداو بق پیداچوونهوهی وردبینانهی بهسهر زانیارییه كۆكراوهكاندا.

سوياس بق ئاسق حەسسەن زادە بق يىداچوونەوەو تەئىيدكرددنى زانيارىيەكان لهبارهي قاسملووو حدكاوهو ههروهها سوياس بق مهولوود سوارهش،

ليه ناخي دەروونلەرە سوياسىي خاتور سىيندھو پۆرتر دەكەم بىق ماندورىي نەناسىيى ئۆگرىيەكسەي بىق وەرگىرانى ئەم كتېبسە بۇ كارامەيى بەرزو دابەسستەيى بق هەلىۋاردنى وشسەي جىوانو رازاوه لەكارى بېداچوونەوەكەيدا؛ سوپاسىيش بق سينتيا بريگر، كه تهنانه تهمون رززي ههنا شهو درهنگانيك رزور به وردى و كارامەييەرە بە نووسىراوەكەدا چۆتەرە. ھەروەھا سوپاس بۇ ھەموى ئەو كەسانەي دەستنووسەكەيان خويندەوەو روانگەي زۇر بەنرخو بەجىيان پېشىنيار كردن.

سوپاس بق رمحیم قادری بق پیشنیاره خیرخوازانه فیداکارانهکهی بق وهرگیرانی ئهم كتيبه له زماني ئيســپانياييهوه بق [كورديي] ســقراني. ســهرهنجام، بريارمان دا لەسمەر ئىنگلىزىيەكەي كار بكەين چونكە پىداچوونەودى بە تەراوى لەسمەر ئەنجام درابسوور تاببه تمهندییه کانسی ئه مرزی و هخو گرتبور. سسوپاس بسؤ فه تاح کاویان بق و مرگيراني له ئينگليزييهوه بق [كورديي] سۆراني.

سوپاسى تاييەتىيشىم ھەيە بى رۆرنامەنووسى ئىسپانيايى، گابرىيەل فىرناندز، بى هاوكارييه لهرادهبه دمرو به نرخه كهى له ماوهى نووسينى نهم كتيبه دا، به تايبه تى بق سهرلهنوی دارشتنهوهی ناکامی لیکولینهوه له بارهی تیروری قاسملوو له قبیهن.

گابرییها، پیش ئەوەي بتوانى لىكۆلىنەۋە راسىتو دروسىتەكەي بە چاپكراوى بېينى، بەھۆى نەخۇشىيى شىرپەنجەرە كۆچى دوايى كرد. بەلام، لەھەر شوينىك بى -بۆشى ھەيە لە نزيك قاسملوو بى مئەوە كە دەبينى ئەو كتيبه لە چاپ دراوە، ھاوكات دهگهل ئنمه جیژنی بق دهگری. له چاپدرانی نهم بهرههمه رقرژنامهوانییه باشترین ر نگه به بق پیشاندانی شانازی به ههر دروکیان.

سلویاس بق ههمون تُهوانهی یادی قاسلملوریان له دلُّو دهرووندایهو لهناخی دەروونىشەۋە رېز بق مەسەلەي كورد دادەنىم.

دەروازە

بههنری نه و چیا به رزانه وه که ناوی نیشتمانی خزیان له سه ر داناون، کورده کان توانیویانه له ماوه ی چهندین سهده دا هه بوونی خویان بیارینزن. نهم و لاته، ده گهل خه لکه که گهار میان بیست تا سی میلیزنه، هه ریمیکه به پانتایسی ۵۰۰ هه ژار کیلومیتری چوارگوشه.

«نیشتمان» هکه یان لهنتو پینج و لاتدا دابه ش کراوه: تورکیه، ئیران، عیراق، سووریه، و نامرمه نستان.

کسوردهکان پاریزهرانسی ناگری پیروز که لهسسه و مهزاری زهردهشت بآیسسه و گسری هه قدهست با آیسسه و گسری هه قدهست با آن النهرین »). کوردهکان له نه ژادی عهرهبان نین و پیوه ندییان به هیندو تورو و پاییه کانه و هه یه. به پیچه وانه ی جو وله که کان، کورده کان له نه ژادی سسامی نین و هیچ په یوه ندییه کیشیان به تورکه کانه وه نیه که له ناسسیای نیوه راسته و ها توون. زمانه که یا له نواند و نیرو و پاییسه کان که ده چیته و هست و زمانه هیند و تورو و پاییسه کان و به بروای هیند یک له شاره زایان و زمانناسان، کوردی ده چیته و هسه و زمانی نه ویستایی که زمانیکی کون

ئهم ئەنسىلئەيە لە داسىتانى جەماسەيى شىلەرەننامە دا ھاترە كە لە كۆتاييەكانى سەدەى شازدەدا بە زمانى فارسى ئووسىراۋە. لەن چيرۆكە جەماسەييەدا بنەچەكەى ئەن خەلكە ئازان ئازادىخوازەى ئىشتەجىي كىرو شاخان بە رورنى ھاتوە.

بووهو زهردهشت بهو زمانه بيروبرواكاني خوى به خهاك راگهياندوه.

زمحاکی دلرمق بیّبهزمیی که پینجهمین شای خانهدانی ئهفسانهیی ئیّرانی بووه، خهلکانسی ژیّر دهسسهلاتی ختری زراوبسردو کردبوو. له ناکامدا دوچساری دمردیکی له چاره نه هاتو بور: دوو مار له سهر شانه کانی رووان که هه موو رقرق ده بوو میشکی سهری دوو مندالانیان بده نی بیان خون. خه لکانی ژیرده سته بق خوپاراستن له و مهترسییه گهوره یه، رقرانه میشکی مرققیکی گهنجیان ده گهل میشکی به رخیک تیک هل ده کردو ده یان دا به ماره کان. به م جوّره هه ر روّره ی مروقیکی لاو له مردن رزگار ده بورو به ره و چیاکان هه ل ده هار ده بود که ده ره تانه و ی کورده کان ره خسا. نه م نه فسانه یه به شیوه یه کورده کان ره خساد مسرقه ی کورده کان له ماوه ی سه دان سالدا مسرقه رکود.

له سسه دهی شساز ده ههم بهم لاوه، کور ده کان ده گهل چه ند هیرشی خه لکانی وه ک مهغوول کان و تورک که مهبه سستیان مهغوول کان و تورک کان به ده به به به ناوریشمو داگیر کردنی ریگا بازرگانیه یه کجارگرنگه کان بوو، به تاییه تی ریگا کانی ناوریشمو هه زویله.

له سبه ده ی شازده هه مدا، شبای «صفوی» له ئیران بریاری دا کوردستان بخاته سبه رئیمپراتوریی ئیران، به لام ئیمپراتوریی عوسمانی که ده گهل سه رکرده فیتوداله کورده کان هاو پهیمان بوو، شای ئیرانی شکست دا. نه و هاو پهیمانیه ته نیا له بواری سه ربازییه وه نه بوو، به لکوو لایه نی مه زهه بییشی هه بوو. کورده کان عوسمانییه کان که موسبولمانی سبوننی بوون، له دری «صفوی» یه کان که شبیعه مه زهه بوون، یه کیان گرتبوو.

مەسەلەيكوردەكان وەككىشەيجىھانىيئەمرۆى فەلەستىنى يەكان وھەرمەنىيەكان دەچى؛ لە سسەدەي بىسىتەمداق ھاوكات دەگەل لەبەريەك ھەلتەكانىي ئىمېراتۆرىي

عوسمانی له پاش شموی یه که می جیهانی و کاتیک که دموله ته سمرکه و تو و هکان رۆڑھەلاتى نيوەراسىتيان لەنيوان خۇياندا دابەش كرد ئەر سى كيشەپە سەريان ھەل دا. پەيمانى سىپقر (١٠ى ئاگۆسىتى ١٩٢٠) وادەي دانى خودموختاريى بە كوردەكان دا، به لام پهیمانی لۆزان له سالی ۱۹۲۳ دا ئه وانی له و مافه بیبهش کرد.

لهوكاتمه وه ههتا تنسستا كموردهكان كهوتوونه بمهر قازانج بهرژهوهندييهكاني ریژیمه دەســـهلاتدارەكانى ناوچەكەو ھېزە جیھانىيەكانەود. ھۆي ئەم كارە روونە: لە پیْدەشىتەكانى بىنارى چىياكان ئۆقعانووسىنېك نەوت ھەيە. بە ھۆي ئەو كانگا بەنرخانەر له سهدهی بیست و یه که میشدا، دهسه لاته گهوره کان نه ناماده بوون، نه پییان خوش بوو ددان به نەتەرەبورنى كوردەكاندا بنين و نە ماڧى ئەرەشيان داونى كە بۆ خۆيان

لەر كانگايانە كەلك وەرگرن. ھەروەھا لە كوردسىــتان سەرچاوەى زۇر گەورەى ئاو هـــهن که بیّگومان، له داهاتوویهکـــی نزیکدا بایهخیّکی تهنانهت له نهوتیش زی**اتری** بق ناوچەكەر بۇ سەرانسەرى جيھان دەبى. به دریزایی سهدهکان، کومه له بهرژهوهندییه کی جیاواز کوردهکانی بهرهو شهرو

كتشهى نيوخۆپى راكتشاوه. تەنانەت ئىستاش ھەروا ناكۆكىيان لە نىو خۇياندا ھەيە. لەنت<u>ى</u> خۆپاندا بە شى<u>ت</u>وەپەكى لە كۆتايى نەھاتووو پې لە كوشىتەر كوشىتارى دوولايەنە شەرو پېكدادان سەر ھەل دەدا.

ئے م ایسک مەلبرانه که وهک کاریکی هەمیشے یی و بەردەوام دەچسی و تیکهلاوی رووحیکے بی بهزمییانهی عهشمیرهتگهری ناوچهگهری بسووه، بؤته هؤی ئهوه که ئێــرانو تورکیه لهو دهرفهتانه کهلک وهرگرن ههمووجاری به شـــیوهیهکی درندانه كوشتارى به كۆمەليان لى، بكەن.

له سهرهتای سهدهی بیستهمدا، ریبهرانی تورکه ناسیونالیستهکان حهوسهد ههزار کەس لە كوردەكانيان بۇ شىـوينى دىكە راگواســتن. لە نيوان سىالەكانى ١٩٣٥و ١٩٣٥ دا، کـــوردهکان بـــق جاریکی دیکـــهش دهگهل دهرکران له شــــوینی ژیانیان رووبه پوو بوونەوە. ئەو كارە بەھۇى شەرى دووەمى پېشى يىن گىرا. دەولەتى ئەنكەرە حاشاي له ناسنامهی فهرههنگیی کوردان دهکردو ئهوانی به «تورکی کیّوی» ناو دهبرد. هه: سالی ۲۰۰۳، تورکهکان کوردستانیان خستبووه ژیر حکوومهتی سهربازی «حکومت نظامی». به ههزاران گوندی کوردهکان ویران کرانو سهدان ههزار کورد ناچار کراز

مال، زیدی خویان بهجی بیلن.

سىمەرەراى سىلازانىكى زياتر دەگەل فەرھەنگى كوردەكان لە سىللى ١٩٩١ـﻪوە، با ویّنــه ریّــگادان بهو گهله که به زمانی خۆیان قســـه بکهنو ئازادکردنی کهســایهتیی سىياسىسىيە چالاكسەكان، چەند ريفۇرمىكى بچووكى فەرھەنگىسى دىكە، توندۇتىزى ا

دژیان هیشتا به تهواوی کوتایی نههاتوه.

ریزیمی سهددام حوسین له عیراق زیاتر له چوارههزار گوندی ویران کردو دانیشتوانی ئه و گوندانه ی بق پیده شته کان راگواست. سالی ۱۹۸۸، سه ددام حوسین له ریگهی هیرشی گازی مه رگهینه و بق سه ر شار ق چکهی هه له بجه و کوشتنی پینج ههزار که س، کورده کانی سیزا دا. پاش شهری که نداو له سیالی ۱۹۹۱ دا، نه رتهشی عیراق به ره و کوردسیتان وه بی کهوت که نه و کاره بو و به هن ی گهوره ترین کن چی زوردملیی مرؤ قه کان له میرووی نه م سه رده مه دا.

به یارمه تیسی هیزی هه وایسی هاوپه یمانان (ئه مریکایی و ئینگلیزی) سسالی ۱۹۹۲، کورده کانی عیراق له ریگه ی ده نگدانیکی گشتییه و پارلمانی کوردستان و حکوومه تی هه ریمیان دامه زراند. له و کات و هه تا ئیستا، کورده کانی عیراق چه ند زانستگه، به ریوه به ریه کسی کارلیها تو وی سیاسسی و پیزه داموده زگایه کیان پیسک هیناوه که پیشسکه و تنی ناسی) یان به شیوه یه کهره نتی کردوه که هه تا ئیستا له هه ریمه که بی وینه بو وه.

پارتهسه رهکییه کانی کوردستان به ته واوی پشتیوانییان له و هاو په یمانه تییه کرد که سالی ۲۰۰۲ به ریبه رایه تیی ئه مریکا له دری ریزیمی سه درام پیک هات.

لهژینـر ئارامیو ئاسایشــیکدا که به بهراورد دهگــهل ناوچهکانی دیکهی عیّراق له کوردستان جیکیر بووه، ئهم ههرینمه روّژ دهگهل روّژ بهرهوگهشهکردنو پیّشکهوتن دهروا.

لهم پهنجاسسالهی دواییدا، کوردهکان دوو ریبهری گهورهی سیاسسییان ههبوون: مسته فا بارزانی له عیراق له ساله کانی دهیهی ۲۰ دهیهی ۷۰ و له نیران «عبدالرحمن قاسسملو» له دهیهی ۸۰ دا. بارزانی له کاتیکدا دوور له نیشستمان و له نهمریکا ده ژیا، تهمری خودای به چی هینا.

دوای ئه وه که قاستملوو بزماوه ی دهستالان له دژی ریزیمی ئاخوندستالاریی «آیةاللیه خمینی» خهباتی چهکدارانه ی به ریدوه برد، له مانگی ژورئیه ی ۱۹۸۹ داو له شخاری قیمن به شیوه یه درندانه له لایهن نوینه رانی کزماری ئیسلامی یه وه کوژرا، بویسه چووبوو بو نه و شعویته که له «وتوویژی ئاشستی» دا به شدار بین. مهرگی قاستملوو بز دامه زراندنی خودموختاری له کوردستانی ئیران زهبریکی مالویرانکه ربوو. ریبه رایه تیسی ژیرانه و مرز قانه ی قاستملوو داها توویه کی روونی بو و لات پیش بینی کردبوو.

سالی ۱۹۸۳ بنق یه کهم جار لنه پاریس چاوم به «عبدالرحمن قاستملو» کهوت. ده گهل یق امازگونه ی فیلمسازو ژنه کهی، فاتووش له پیشانگه یه کی هونه رهجوانه کان

له نه نستیتووی کورد به شدار بووم. کاتیک له سالی ۱۹۸۲ دا له فستیقالی فیلم له کان بووم، بق یه که م جار چاوم به یقلمازگوله ی که و تو له ریگای نه و ه و دهگه ل مهسه له ی کورد ناشنا بووم.

قاسملوو ریبهریکی کاریزماتیکی روژههلاتی نیوه پاست بوو که روّر به په وانی به چهند زمان قسه ی دهکرد. له زانیاریی ئه و له بواری هونه رو فه رهه نگی روّر ثاواو کوردستاندا سه رم سو پمابوو. ئه و شهوه، قاسملو و به هوی که سایه تیی به توانای و پیکه نینه به رزه کانی و رهفتارو و ته شسادی هینه کانی سسه رنجی ههمو و لایه کی بق لای خوی راکیشابو و.

له کارو پیشه می خوّمدا وه ک روّژنامه نووسینکی وینزوئیلایی، کوردستان بق من ولاتیکی دوورو نه ناسراو بوو. دهردو په نجی گهلی کورد زوّر به توندی هه ستی بزاوتسمو له ئاکامدا بق چهند روّژنامان دهستم کرد به نووسینی و تار له باره ی کوردانه و ه.

دوای چاوپیکهوتنهکهمان، قاسمطوو بانگهیشتنی کردم بق کوردستان. دووسال دواتر، دهای چاوپیکهوتنهکهمان، قاسمطوو بانگهیشتنی کردم بق کوردستان می گیاه تی فی چووم بق کوردستان بق نهوه که خهباتی گهلی کسورد قیلم هه لگرین. نهم کتیبه[ی لهبهر دهستناندایه] لهو سهفه ره له دایک بوو.

کاتیک له نزیکه وه چاوم به گهلی کورد کهوت، نه و به نینه ی که قاسملو و به ولاته شه لیدراوه که ی دابوو و هیندیک شتی دیکه له نیو دل و ده رو زنمدا جیگیر بوون. کاتیک نه و نووسراوه پ له ستایشه م پیشانی قاسملو و دا که له باره ی گونه پیه و نووسیبووم، قاسملو و پی گوتم: « پیم خوشه کاتیک مردم، کتیبیک بنووسی و له و دا له باره ی به سه رهاتی ژیانی من و مهسهله ی کورده و بدویی ».

شیکردنه وه ی دهرد و رهنج و مهرگی ره حمانی کورد و هیوا و هومیدی بق کوردستان نهم کتیبه ی نه خشاند وه. شایه تیدانی رقرنامه نووسیک که رووداوه کانی به و جزره که روویان داوه هیتاوه ته سلم کاغه زو به که لک وه رگرتن له به لگه سیاسلیه کان و ناخاو تنه کان و له و ناخاو تنه کان و ابق بقی به به ناخاو تنه کان و ده که کردوونی، و تارانه ی که بق شایه تی دان نووسراون و هه روه ها له پیزه و توویزیک که کردوونی، همووی نه و بابه تانه روانگه ی دور له لایه نگریی که سلیک پیشسان ده ده ن که خق ناگای له گشست نه و بابه تانه به وه که ژیان و مه رکی «عبدالرحمان قاسملو»یان پیک هیناوه و توویزه کان گشت نه و به یف و قسانه ده گرنه و که ددگه ل په نجا که سلیک نه نجام دراون که نه خشیکی گرنگیان له نیران و عیراق ده گیرا و نیستاش هه ر نه خش ده گیرن.

مەبەسىتى نووسىدر روونكردنەوەى ئەو مەترسىييە گەورەيە بووە كە قاسملوو وەئەسىتى ئىروسىدى بورە كە قاسملوو وەئەسىتى گردودى كەنسايەتيى گەلى كوردو بۆ ماڧەكانىي ئەر گەلە خەباتى كىردوە كە يەكجار ئە مىزە خەباتى بۆ دەكرى. ئەماوەى زيانىداو پاش مردنىشى، ئىمە زۆر باش ئە سىياسىتى ھەردەم ئەھەوايەكى دەولەتكانى ناوچەى رۆژھەلاتى تىرەراسىت دەگەيىن ھەروەھا ئە رووداوە مىزووييەكانى باش حالى دەبىن كە ھىتىتا ئەسەر سىياسەتەكانى ئەمرۇيان تەئسىريان ھەيە.

شـتیکی یه کجار روون له گوری دایه: «عبدالرحمان قاسسملو» له سه رانسه ری ژیانیدا هه رگیز له چوارچیوه ی ریبه ری حیزبیکی ئیرانیدا قه تیس نه مابوو. نه وه ک ریبه ریبه ریبه ریبه ریبه ریبه ریبه کوردیک بوو که ناواتی نازادی بن کوردیک بوو که ناواتی نازادی بن کوردستانی له دادا بووو خوشه ویستی بن گهله که ی دل وگیانی داگر تبوو، سه ره نجامیش بن گهیشتن به و ناواته، گیانی خن ی له دهست دا

ئیمانے درزتینهچووو رووحی پاکی له نیو دلی چیا شاخارییهکانی نهتهوهیهکدا دهژی که ینی دهاین کوردستان.

بەشى يەكەم تاوانە گەورەكە

برگەى يەكەم چاوپێكەوتن لە ڤىيەن

« ئەگسەر بىياوپنى لەمساوەي ژيانىدا شىۋرشسكىر بى، مەرگىشسى دەبېتە كاريكى شۆرشگيرانه». لەوتەكانى «عبدالرحمان قاسملو».

قییهن، پینج شهممه، ۱۳ی ژووئیهی ۱۹۸۹. ئهو روژهی تیرور کرا، «عبدالرحمان قاســملو» كه لهخهو ههســتا يهگجار بــه كهيف بوو. ههروهك ههميشــه، لهحاليْكدا گونی دابووه رادیزکهی، ریشمی تاشمی. دووشمیکی گردو به شینهیی جلوبهرگی دەيەركرد.

هاویت بووو شماری قبیهن نوقمسی رووناکایی ببوو. چووه نیسو هودهی ژیانی هەقالەكانى . ئازادو كارلۆت ـ كە يېشىتر لەخەو ھەسىتابوون. لە وەزعى عەبدوللاي یرسی که روزی پیشتر ژانهزگیگرتیووو تووشی زگچوونیکی توند بیوو.

قاسملُو و به شیوهی باوکه گهورهیهک دهگهل هاوکارهکهی ههلْسوکهوتی نهدهکرد، بــه لام ئەر بەيانىيە لە پيوەندى دەگەل ھەۋالــه كەنجەكەيدا زۇر نىگەران بور. رەنگە زیاتر به هؤی جیاوازیی تهمهنهوه بووبی. ئهوکات قاسملوو پهنجاوههشت ساله بووو بۆپە بە شىنىرەيەكى تايبەتى ھەقالە سىسىوجەوت سالانەكەي خۇش دەويست. چونکه به هۆی پیوهندیی دوستانهو هاوبهشمی له خهباندا تهواو پهکگرتوو بوون. «عبداللــه قــادري آذر» نوينهري حيزبي ديموكراتي كوردســتاني ئيـْـران (حدكا) له ئورووپا بوو، قاسملووش سكرتيري گشتيي ئەو حيزبه بوو. پیسش ئەوھى میواندكان له خەو ھەسسىن، كارلىقت نانوچاى بەيانىسى ئامادە كردبوو.

روْژیک قاسملوو له کوردستان دهبووو سیرووژ دواتر له پاریسهوه یان له سیتقکهو لمهوه تهلهفونی لی دهکردن. کاتیک له قبیهن دهبوو، ههرگیز نهیان دهزانی خهریکی چ کاریکی سیاسییه.

له مانگهکانی دیسامبرو ژانویهدا چهند حهوتوویهکی دهگهل رابواردبوون. به لام، نه کارانوتو نه ئهندامهکانی دیکهی گروویه چکولهکهی کوردان نهیان دهزانی دهگهل نوینهرانی ریزیمی کوماری ئیسلامی خهریکی وتوویژه.

تهنیا سی که س له نه ندامانی حیزیی [دیموکراتی] کوردستانی نیران له و و توویز انه

ئاگادار كرابوون.

لهماوهی ئه و چهند حه و تووه ی زستانه یه کجار سارده که ی قییه ندا، ئازاد و کاراؤت قاسملوویان کردبووه هاو به شی ماله که ی خویان، به لام بوونی نه و له و ماله هه رگیز سه خلهتی نه ده کردن. بیجگه له وه که یه گجار خوشیان ده ویست، قاسملوو مروقیکی له به دردلان و یه کجار قسه دانیش بوو، به تایبه تی به بروای ژنان له راده به ده رسه رنج راکیس بوو، له لایه کی دیکه وه له نیو خسوی حیزب کاتیک خه ریکی ریبه ریکردنی خه باتی چه کدارانه ده بوو یه گجار به ده سه لات بوو.

دوآی ماوهیهک دانیشتن دهگهل ئازادی ژنهکهی دهیانگوت لای نیوهشهوان دهچیته ژوورهکهی خوی خهریکی خویندنهوه گویدان به رادیق دهبی ههتا خهوی لی دهکهوی ههموو بهیانانیش، سهری کاتژمیر ههشت ههلدهستی.

قاسسملوو پیاویکی یه گجار به هنرش کارلیهاتو و بوو. له پیاسه کردندا هه رگیز مانسدو نه دهبو بق ریبه ریکی پارتیزانان که به شدی باش له ژبانی خوی له نیو کیو شاخه سه خته کانی کوردستاندا به سه ر بردبو و، ماندو و نه بوون له پیاسه کردندا شتیکی ئاسایی بوو.

ژیان له قی هاسان نه بوو. کورده کان له نیو چادراندا ده ژیان کاتیک سهرما ده ستی بیده کردو به فر ده باری، نه چادره کان پیشی دافیانیان ده گرت و نه نه و به پاله که له سهر نه رزه که پایان ده خستن شه داریی عهرزه که یان ون ده کرد. قاسملو و ههروه که کورده کان به دریزایی چه ند کاترمیز له سهر عهرزی داده نیست و له ناکامدا چق که کانی دیشان و دو چاری سیاتیک ببوو و جاروبار به لادا ده هات. به لام به پنی تاقیکارییه کی پزیشکی که له پاریس بزیان کرد، ده رکه و که پیاویکی سیلامه ته. هاوسه ره که ی هیلین ده ی گیرایه و هاروبان پزیشک کی پنی گوتبو و که سه لامه تی یه که ده بی پیاویکی کیووشاختشین بی.

کارلۆت خەرىك بوو ئاشىپەرخانەى خاوين دەكردەوە كە قاسىملوو ھەسىتا بۆ ئەوەى وتارىكى گۆقارى «ئىنترناشنال ھىرالد ترىببوون»ى پىشان بدا. لەو وتارەدا ھەلومەرجى نىو ئىرانى پاش مردنى خومەينى شى كرابۆوەو بەروونى گوترابوو ئەو كەسەى جىگەى دەگرىتەوە «حجت الاسلام ھاشمى رفسنجانى»يە.

دوای ماوهیهک، کارلوّت دهیگوت، « له وتارهکهدا نووسسرابوو که ره فسهنجانی دهیهوی پیوهندیی دهگهل نورووپاو و لاتانی روّژناوا باشستر بکا. ههروهها دهولهتی نیّران زوّر جیّگیرتر دهبی و بناژویی کهم دهبیتهوه. نهم به شه روانگهی خسووسیی دوکتور قاسملوو لهبارهی ریبازی نایندهی نیّران مسوّگهر دهکا».

[دوکتور قاسملوو] زور بهکهیف بروو پیشنیاری کرد بچنه دهری و نانیکی باشی نیوه پویسه پیکسه وه بخون و چونکه کارلوت له روژهکانی پشدووداندا بووو نازادیش بی ههرشدیکی قاسملوو ویستبای ناماده بوو، پیشنیارهکهیان قبوول کرد. عهبدوللا هیشتا ههر ناساخ بووو ههستیکی پر له مهترسی نازاری دهدا. به ههرجوریک بوو ناماده بوو دهگهلیان بچی، به لام نه و تهنیا داوای ماستی کرد.

ههموویان سواری ماشینه که ی نه و ژنومیرده بوون که ریتویه کی ۱۲بووو به ره ته و ته و به ده و ته و به ده و ته و ته و به ته و ته نه و ناوچه یه پر له جهنگه آل باخی رهزان بوو. نیوکاتژمیر دواتر گهیشتنه ریستوورانیک که ته واوه تی شاری قبیه نی لیوه دیار بوو. کاتژمیر دوازده ی نیوه پوه که میک زوو بوو. چونکه خه آلکی شاری قبیه ن له کاتژمیری ۱۲/۵ نانی نیوه پر و ده خون.

قاسىملوق بق ھەمۇۋان داۋاى شەرابى كىرد، بەلام كارلۇت ئەيۋىسىت. قاسىملوۋش گوتى: «ئابىي! ئەمۇق ئەتۇش دەيى دەگەلمان بخۆيەۋە».

کهمیک شهرابی کامپاریسیان خوارده و ه باشهان داوای نانی نیوه رقیان کرد. قاسملو و داوای تافل سهلیتزی کرد که خوراکیکی تاییه تی شهاری قییه نه دهگه ل گزشتی کولاوی گویلک و سؤسیس تهمانه و سالاد در وریشی پی خوش نهبوون.

لیره دا قاسملو و گوتی: چونکه گوشتی دهخوین، شه رابی سووریش دهخوینه وه.» داواشی له کارلوت کرد سه ریشک بی بوتلیکیان شه رابی سترایگل کری. قاسملو و گوتی: « شه رابیکی باشه. شتیکی باشت هه ل بژارد».

قاسسملوو به تهواوی کهیفی سساز ببوو. ههمووشستیک لهوپهری باشیدا بوو، به تاییه تی رووناکایی سیخراویی شاری قییهن نهوجار درکاندی که روزی چوارشهممو چساوی به برادهریکی خوی کهوتوه - «احمد بن بلا» سسهروک کوماری پیشسووی

ئەلجەزاير ـ و ئەو چاوپىكەرتنەشى زۆر پىخۇش بورە.

لهماوهی قاوهخواردنهوه دا، ئازاد بق یه که م جار مهسه له ی و توویزی هینایه گوری. ئازاد دری ئه و و و و ی و توویز انه نه به لام گه شحبین نه بوو و پنی و ابو و سه ر ناکه ون. ئه و له سه ر ئه و بروایه بوو که ئیرانییه کان هه رگیز کوردستانیکی خودموختار قبوول ناکهن. ئه گهر کونه په رسست ترین به شی ئاخونده شیعه کان ئاماده نه بوون ده گه ل «آیة الله منتظری» ریک که ون که خومه ینی و ه ک جی نشینی خوی دیاریی کرد بوو، چون ده گه ل قاسملووی هه ل ده که ن ؟

کاتیک ئازاد ئه و قسانه ی دهکرد، قاسملو و به خهمناکییه و ه دانیشتبو و سیگاری دهکیشا.

قاسىملوق بەتوندى وەلامى دايەۋەق گوتى: «دەبى بەپارىزەۋە كار بكەين. پىم وايە پىلانىكيان بەدەستەۋەيە».

کاتژمیر ۱/۳۰ی دوای نیوه رق له ریستوورانه که وه ده رکه و تن قاسملو و له په پی داخوشسیدا بوو و له گه رانه وه دا له لای دو کانیک دابه زی. هه رکات ده چو بر سسه فه ری کومه لیک دیاریی ده گه لخوی ده برده وه. نه و روژه رووسه رییه کی کری. داخوا نه و بق هاوسه دی تید کینیندی بو و یا بق خیزانی سه ناتور پیل - قه را ربو و حه و تووی ئاینده له واشین گتون چاوی به هه ردو و کیان بکه وی؟ - یان نه وه بقین، کونه ژنه که ی بو و که چه ند سال پیشتر ته لاقی دابو و؟ پیش سه فه ره که ی بق قییه ن، داوای له هیلین کر دبو و ده گه لی بچی بق نه مریکا.

قاسملوو له بارهی سهفه رهکهی بق نه مریکاوه یه گجار و رووژابوو. له سه رانسه ری ژیانیدا ریکایان نه دابوو بچی بق نه مریکا. و ه زاره تی نیوخو ناوی قاسملووی خستبووه نیو لیستیکه وه کومونیسته کان و شغر شسگیره کانی جیهانی سیهه می ده گرته و ه نهوه که هیشتا ناوی له و لیسته یه دا بو و شتیکی سهیر و سهمه ره و زیاتر و ه ک تانه و ته شسه ر ده چون که قاسملوو بق ماوه یه کی دوورو دریژ یه کیک له و چه ند که سه بحو و که له رقر هه لاتی نیوه راستی پر له مه ترسیدا نوینه رایه تیی میانه و ه کانیان ده کرد.

راسستییهکهی ئسه وه بوق که قاسسملوق له سؤسسیال دیموکراتسهکان نزیکتر بوق هه تا له کومونیسستهکان. کاربه دهسستانی نهمریکا له پیوهندی دهگهل نهو سهفه ره دا گیروگرفتیکی زوّریان بوّ پیّک هیّنابوق. سه رهنجام، چهند که سیّک له دیموکراتهکانی نهندامی نهنجومهنی سهنا توانیبوویان ویزایهکی بوّ وهرگرن.

ئەو سەفەرەى بۇ ئەمرىكا ئەوەندەى دىكە ھىواد ھومىدى بەرز كردبۇو ھ. ھەرچەند بەھى ئاگربەسىكك كە لەو ھاوينەدا لە نىوان ئىزان عىراقدا بېك ھاتبور، كوردسىتان

كەرتبورە ھەلومەرجىكى ناسىكەرە، بەرحالەش ھەررا لەسسەر ئىلەر بروايە بور كە ئىمكانىكى نوى بۆ ولاتەكەي دىتە گۆرى.

ئەرە يەكەم جار بور كە ئەمرىكا دەرگاى لە قاسىملور دەكردەرە. «حجت الاسلام» ھاشىمىي رەڧسسەنجانىيش كە لە ئىران لە چلەپۆپەى دەسسەلاتدا بور، قاسىملورى بى وتورىئى ئەبارەي خودموختارىي كوردسستان بە رەسسىي ناسسىنى حىزبەكەيەرە بانگهيىشىن كردبور. لە ئاكامى ئەر مەسسەلەيەدا بور كە قاسىملور بەشىيرەيەكى نەيىنى ھاتبورە قىيەن.

بوق سیمی پیشسووی قاسسملوو بالابهرزو باریکه آمو مووره شو چاوشین بوو. هاوسسه ری پیشسووی قاسسملوو بالابهرزو باریکه آمو مووره شو چیکزسسانواکی هیلین کرولیچ موافیقی سسهفه ره کهی بن قیبه ن نهبوو. ناوبراو که له چیکزسسانواکی له دایک ببوو، هه تا نهو روژه که قاسسملوو به رمو چیاکانی کوردستان وه ری کهوت بن نهوه ی فهرمانده ربی نهرته شسه چکو آمکه ی به به به سسته وه بگری، ژیانیان پیکهوه به به به به بایارتمانه چکو آمکهی هیلین به به بایارتمانه چکو آمکهی هیلین به باریس به یه کهوه باس و مشتوم ریان کردبوو. هیلین پنی وا نهبوو که نیرانییه کان نیاز پاک بن ، ههروه ها پیشی وا نهبوو ناخونده کان به هیچ چهشنیک هو گرو لایه نگری خودموختاری بن کورده کان بن.

نهو لهسه به بروایه بود که مردنی خومه ینی ریزیمه که یانی بی هیزو خورانه گر کردوه. نهمه روانگهیه که بود که هردنی خومه ینی ریزیمه که یانی بی هیزو خورانه گر کردوه. نهمه روانگهیه که بود که او تاریخدا دوزیبوویه وه و دو روز پیشتر پیشانی کارلوتی دابوو. قاسملوو پینی وابوو کاتی نهوه هاتوه ده گه از نیرانییه کان و توریز بکا. له گهرمه ی باسه که یاندا به هیاینینی گوت: «خومه ینی مردوه و ره فسه نجانی پیویستیی به منه». نهویش وه لامی دایه وه و گوتی: «ته نیا شتیکی ره فسسه نجانی ده یه وی سه ری تویه!»

ئەوە يەكەمىن جار نەبوو كە بەم شىيوەيە باس و وتورىتۇيان دەكرد. قاسىملوق سىياسىەتوانو رىيبەر بوو. ئەويش [ھىلىن] گونى دەدايەو ھەرزوو وەلامى دەدايەوھو پاشانىش بە پرتەوبۆلەو قسەى ناخۆش ھەراسانى دەكرد.

بق زیاتر له ۳۰سال، پیوهندییهکهیان ههر بهم جوّره بوو. ژیانیکی پر له رووداویان بهیهکهوه بهسهر بردبووو ناخوشترین بهشی دوورکهوتنهوهی قاسملوو بوی که له تاران، کوردستان، عیراق، پراگی پاریس نیشتهجی دهبوو.

ئه و شهوه، ههروهک زورجاری دیکهش بزیان هاتبوره پیشی، له نزیکه و چاویان به پهکتر نهکهوت. به تیپه پهروونی سال له دوای سال قاسملوق که مترو که متر گویی دهدایه قسه کانی دروژ دهگه ل روژیش، بی نهودی گوی بدانه بیروبروای نهو کهسانهی لیی نزیک بوون، زیاتر بروای به تیگه یشتن و نه زموونه کانی خوی هه بوو. رۆژى دواتر، بەرەو قىيەن وەرى كەوت. كاتىك خواحافىزىى لە ھىلىن دەكرد، ھىچ كاميان پىيان وا نەبوو كە ئەوە ئاخرىن چاوپىكەوتنيان دەبى.

دوانیوه رق پینج شهممه، له کاتیکدا که دهگهل نوینه رانی ئیران خهریکی و توویژ بوو، له ناپارتمانیکی شاری قیبه ن کهونه به رگولله و کوژرا.

عەبدوللا قادرى ئازەر، كە رۆژنك پېشىتر ھەسىتى بەوە كردبوو مەترسىييەك دەگۆرىدايەو كەسىي سىيھەم، « فاضل رسول» يش كە كوردىكى عيراقى بووو لە تاراوگە دەژيا، كوژران.

رهسوولی لاوو دلپاک له نیوان کورده کانو ئیرانییه کاندا نیوبژیوانیی دهکرد.

فازیل پهسسوول، بی نهوهی بزانی، گرنگترین ریبهری کوردو گهوره ترین مرق فی سیاسسیی لهنیو نوزیسیونی نیرانی له و سهردهمه دا بهره هه لدیرگهی نهمان برد. پیش نه رووداره، به وجورهی براکهی باسسی ده کرد، ره سوول نامه یه کی له لایه نره فسه نجانییه وه پی گهیشتبو که له و دا داوای لی کرابو و پیره ندی ده گهل قاسملو و بگری و بو و توویز ده کهل ریژیمی نیران بانگهیشتنی بکا.

جینایه ته که ئاپارتمانی ریناتا فایستاورو له لینکه باهانگاسی ه به ریوه چوو. ههروهک ههمووکهس لهنیو کومه لی کورده کاندا ده یان رانی، ریناتا یاری رهسوول بوو.

برگەي دووەم سێهەمين پياو

سىنى شىسەممە، ١١ى ژووئىيە. قاسملووو عەبدوللا رۆژى سىنىشەممە، ١١ى ژووئيە گەيىشىـتنە قىيــەن. ئازادۇ فەتاحۇ مۇسىـتەفا لە فرۆكەخانــە چاۋەرۋانيان بۇۋن. ئەق سسيخکورده ههڤاٽي ديٽريني يهکتر بوون. فهتاح له رابردوودا پيٽشسمهرگهو نوينهري حیزب له ئۆتریش بوو. مسته فا کارناسی پسپۆری کانگاناسی و یهکیک له زاناترین ئەندامانىي حيىزب بىوو. ھەردووكيان لەسسەردەمى منداليەوە ئازاديان دەناسىيو هەرسىكىان ژنى ئۆترىشىيان ھەبوو.

قاسملوو پیی گوتن کهتهنیا چهند روزیک له فییهن دهمینیتهوهو سیشمهمی دواتر له پاریس را دهچی بو ئهمریکا.

گوتی دهیهوی سیاسه توانان ببینی، دهگهل روزنامه نووسان و توویز بکاو رهنگه هێندیک له کهسانی سهر به دهولهتیش ببینی. ئه و سهفه رهی یهگجار پی خوش بسوو. تەنانەت بىلە وردى چاوى لە رۆژنامەيەكى ئىنگلىزى دەكسرد بۆ ئەوەى بزانى ئاووههوای ئهمریکا چۆنهو ئهوه که لهوی ههوا گهرم بوو زوری پی ناخوش بوو . گەرماي ھەوا نزيكەي ٤٠ دەرەجەي سانتيگراد بوو..

۱- بۇ پاراستىنى ناۋى راستەقىينەي چەند كەسپىك لە ئەندامانى كۆمەلمى كۈردەكان لە قىيمىن ناسناۋيان نورسراۋە.

له ئاپارتمانی ئازادو كارلۇت نیشتهجى بوون. قاسىملوو پىنى گوتن بىنجگە لە ئىزىكترىن ھەقالەكانيان ئابى ھىچ كەسى دىكە بزانى ئەو لە قىيەنە. پاشان تەلەفونى لە رەسىوول كردو وايان دانا رۆزى دواتر بەيانى لە كافەيەك يەكتر بېينن.

چوارشهممه، ۱۲ی ژووئیه

ئازاد ماشینه کهی پارک کردو چووه نیو کافه تریاکه و له وی چاوی به قاسملوو و عهدو للاو رهسوول کهوت. وا دیار بوو له بارهی شتی که مبایه خو ناگرنگه وه قسان ده که ن. رهسوول هه و زور زوو خوا حافیزیی لی کردن و رؤیشت.

نیوروّژیکی ئاسسایی و بی هه ر چه شنه پیشسهاتیکیان خوارد. دوای گه رانه وه بق مالّی ئاراد، قاسملو و سه رخه و یکی مالّی نازاد، قاسملو و سه رخه و یکی شکاندو کاتژمیّر ۲ ی دوانیومرق، ئازاد بردنی بق ئاپارتمانی رهسوول له شهقامی واساگاز. رهسوول چاو دروانی ئه وان و میوانیکی تایبه تییش بوو که ئه حمه د بن بیللا بوو.

ئەمە چاوپیکەوتنیکی پر لە ھەسىتى خۆشەويسىتى لە نیوان دوو سیاسىەتوانى گرنگدا بىوو . ئەحمەد بن بىللا ریبەرى میژوويى شۆرشىي ئەلجەزايىر لە درى فەرانسىەييەكانو عەبدوررحمان قاسىملوو فەرماندەيەكى بە ئەزموونى راپەرين لە درى سانتراليزمى ئیرانى بوو. ھەردوو ریبەر ھەلويستى شۆرشگیرانەیان ھەبوو، بەلام لە حالیکدا ریبەر كوردەكە مرۆشیكى دیموكرات بووو له درى ریژیمى ئیسلامى خەباتى دەكرد، بن بىللا چەند سالیک بوو لە تاراوگە دەرياو ھەروەك رەسىوول پیرەندىي دەگەل تاران ھەبوو.

ئیستا هەردوركیان له پیتەختى ئۆتریش بوون؛ هەركامیان مەبەستیكى جیاوازیان هەبور. بن بیللا هاتبور دەگەل دەسـتەى نووسـەرانى گۆۋاریكى فەرھەنگیى جیهانى ئیسلام كۆ بیتەرە. قاسملورش هاتبور دەگەل ئیرانیپەكان وتوریژ بكا.

وا دیار بوو له چوارشهممهیه و توویژهکان به باشی چووبوونه پیش. نهو و توویژانه شتیک بوون که قاسملوو، ههم له بواری نیحساسیه وه و ههم له زهمینهی سیاسیدا، پیویستی بوون، چونکه له نیو حیزبدا هیندیک گیرو گرفتی ههبرون. به شیک نهویان خستبووه ژیر پرسیاره وه هه له کاته دا ههستی به چوونه سهری تهمه نی دهکرد.

بۆیــه نووســیبووی «پیری رووی تــی کردوومو روّژ له روْژ زیاتر ههســت به خهســارههالگری دهکــهم.» له نامهکــهی ا دهردهکهوت که لــه چیاکاندا روّژ بهروّژ زیاتر ههســت به تهنیایی دهکا. ههروهها زوّر به توندی ههســتی به رابردنی کاتو

زهمان دهکرد. باشی ده زانی ده رقه تنکی که می ههیه بتوانی به رنامه ی ژیانی به ئەنجام بگەيەنى. بېچگە لەوەش، وتەكانى پېشاندەرى چەشنېك خەمو پەۋارە بوون که به هنری ئالوگنرر له ژیانیدا بهسهری هاتبور. ههرجوّریک بووبی، نهو دهی زانی خەونەكانىي وەدى نايلەن، و رەنگە ھەر لەبەر ئلەوەش بووبىي كە يىتى وا بوو دەبى ههتا دەكرى زووتر دەگەل دەولەتى ئېران دابنېشىنى وتوويۇ بكا. دواي ئەو ھەمورە خەبات و كويرە وەرىيە چەندىن سالەيە، يەگجار زۆر پيويسىتىي بە سسەركەرتنيك

بیرنارد کووشمنیز، ههقالی قاسملووو وهزیری ددولهتی فهرانسه بق کاروباری مرزقايهتي، يه ك شهممه ي پيشتر له پاريس ده كه ل نهوو عه بدوللا ببوو. كووشنير بۆنانى شىلەرى بانگەيشىتنى كردبوون بۆ مالەكەي خۇي، كە لەوى چاويان بە (ك) که و تعوی که نه ندامی DGSE، واته دایرهی زانیارییه کانی فه رانسه بو و و شاره زاییه کی تهواوی لهبارهی فهله ستینی په کاندا ههبوو. چهند کهس له روژنامه نووسانیشی لی

كووشىنيز گوتى وا دياره قاسىملوو يەگجار ماندووه». نيشسانەيەكى ئاشكرا لە مانىدووى شىمەكەت بوونەكەى دېتە بەرچار؛ يىان رەنگە لەبەر ئىلەرە بى كە بەرەو پیری ههنگاو دهنی». لهبارهی دورروویی ئیرانییهکانه وه قسهیان دهکردو دهیانگوت برواكردن بهوان يهگجار دژواره. به لام، قاسملوو بيروبرواى خوى نهده گؤرى.

«پیش نانخواردن زور به دربزی دهگهل قاسملوو قسهمان کرد. بینی گوتم دهچی بق قییهن و ئه شهوه نهوهی تهنانهت جاریکی دیکهش دووپاته کردهوه».

گوتىم: , بۆچى دەچى؟ مەچىق. بروايان پى مەكە. چ چاوەروانىيەكت لىيان ھەيە؟ «رەحمان ھەمسوو ئەر قىسسانەي بە كالتسە وەرگرت. كەيفى سساز بسووو نوكتەي دهگيرانهوه. » پيم گوت: لهلاى ئيمه بمينهوه، بهلام، دهيهويست بچى بو ڤييهن. پاش ئەو ھەموق رينوينىيانە، پيى وا بوق ھەرچى دەبى با ببى. ئەق دەيەۋىسىت خەلكەكەي حيزبه كهى لهت ببور، دهى توانى بق چهندين سال له كوردستان نيشتهجي بي.

لهماوهي ثلخرين دهسسالي تهمهنيدا، قاسملوو بهتاكو تهنيا ژياني دهبرده سهر. کووشمنیر لهسمه رئه و بروایه بوو که جیابوونهوهی له هارژینهکهی زوری تهشمیر لەسسەر دانساۋە، ھەرچەند بۆخۆى ھىسچ كاتتك لەق بارديەۋە شستتكى نەدركاندبوۋ. لیه راستی دا قاسیملول ههرگیز لیه بیارهی ههستی دهروونیی خویهوه شیتیکی نەرەدر كاند

چوارشهممه ۷/۱۲ دوای نیوهرق

قاسملوو به ئازادی گوت رهسوول له قاوه خانه که وه دهیان هینیته و مالی، به لام ئسازاد لمه وه لامدا گوتی وا باشتره نه زانی ئه و له کوی ده ژی. دوای کاتژمیر ۷ ی بهیانیی ئه و روزه، عهدوللا ته له فونی کردو گوتی: « ئه من له شاری قییه ن نابه له دم بویه رهسوول داوای ئادریسی مالی ئازادی کرد بق ئه وه بیان باته و مالی، ئازاد نهی ده ویست ئه و ئادریسه ی بداتی.

ئىآزاد بە درق گوتى: «دەبى بچىن چارمان بە ھەۋالىكمان بكەوى، بۆيە باشسترە بچىنە ناوەندى شار». دوايەش داواى كرد رەسوول لە كافەى مووزەخانەكە بەجىيان بىلىق دەگەل كارلۆتىق رۆيشتو سوارى ماشىنەكەيان بوون.

کاتیک گهیشتنه ویندهری، رهسوول رقیشتبووو قاسملوو خهریکی بیره خواردنه وه بوو. کارلفت بهم جوّره بیره وهربیه کهی ددگیریته وه: «داوایان لی کردین مهشرووبیک بخوینه وه، به لام نازاد حهجمینی لی برابوو؛ پنی وا بوو نه و شوینه جینگایه کی پر له مهترسییه. نه وهم زوّرباش لهبیره. نازاد به دو کتور قاسملووی گوت ده بی زورزوو بروین».

دوكتور قاسملوو له وه لامدا گوتى: «نابى. شتيك بخونهوه».

«ئهمن ئاویکی کانگاییم خواردهوهو ئازاد داوای بیرهی کردو کاتیک تهواو بووین بهرهو ئاپارتمانی مستهفاو هیلدیگارد لیمان خوری».

قاسملو کهیفی ساز بوو. ئهوو مستهفا وا ساخ ببوونه وه روزی ههینی ماشینیک وه رگرن و برون بق پراگ، که لهوی لهسه ردهمی لاوه تبیه و ه دوست و هه قالی زورباشی هه بوون.

ئیستا ئازاد ههر له بیری نهچوتهوه که «عهبدوللا نهخوش بوو بهلام خوشحال بوو، چونکه هیچ کام لهوشتانهی لیبیان دهترسا روویان نهدابوو. قاسملوو نهدهترسا چونکه پیی وا نهبوو شتیک روودهدا».

هیلیت دهی گیرایهوه دهیگوت: «هیچکات ههستی به مهترسی نهدهکرد. له کوردستان، زورجاران خهلک دههاتنه لامو داوایان لی دهکردم پیی بسهامینم که دهبی ناگای له خوی بی». چەند رۆژ پېش مردنى، لە پارىس، قاسملوق بە شېوەيەكى نهننىكارانە بە ھەۋالە دنرينه كانى خۆى، بيرنارد كووشىخىرو مىشىدل بۆنۆى گوت دەپەرى بچى بق قىيەن بق ئەوەى وتورىزە نەپنىيەكانى دەگەل ئىرانىيەكان دەست بىبكاتەرە. بۆنۇ بۆماوەى چەندىن سال لە چياكانى كوردستان زانستە پزيشكىيەكەي خۇي خستبورە خزمەت حدكاوره.

بۆنن دەيگيرايەرە دەيگوت: «بۇ يەكەم جار لە پارىس تووشىي بووم. چەندسالنك لهمهوپیش بوق بق نانخواردن چووینه سهنت ژیرمهن. ئیمه ههرگیز نهمان دهزانی له كوئ دەۋى. ئەوكات بەيارىز مو مەلسوكەوتى دەكرد. بەلام ئەوە دەسال لەمەوپىيش بووو روّژ دهگه آروژ کهمتر پاریزگاریی لهخوی دهکرد.

سسالى ١٩٨٨، كاتنك قاسسملوو له وهزارهتى يارمه تييه مرؤڤايه تييه كانى پاريس سمدى له هدردوو همقاله كمى دا، ئهوان ليبيان پرسمى داخوا پؤليس پاريزگاريى لئ دەكا يان نا.

«چەندجسار ھاتسە لامان. جسارى پينجەم سسەبارەت بە قايمكارى شستىكمان لى نەيرسى، و جارىكيان يىمان گوت: ددېئ پارىزگارت ھەبئ. دەبئ پاسەوانى چەكدارت دهگه ل بي. دهنا ئيمه له دهواله ت ئيجازه دهخوازين پهکيک له پيشهمه رگهکانت به چەكەرە دەگەڭت بىخ». بەلام، ھېشىتا دارى ئەرە بور كە پاسەرانى چەكدارى دەگەل بى. دەيەرىست ئازادانە لە شەقامەكانى يارىسدا يياسە بكا».

بِوّجاريّكي ديكهش ههڤالهكاني بِيّيان گوت: «له ڤييهن بُاگات له حَق بيّ».

له وهلامدا گوتی: «دهچمه وی بق نهوهی له بارهی ناشتیدا قسان بکهم». دوایهش بابەتى قسەكانى گۆرى.

هەمووكەس بېچگە لەخۇى ھەستىان بە مەترسى دەكرد. جەلال تالەبانى، يەكتك له ریبهرانی کوردی عیراق وشداری بی داو گوتی: « ئاگات له خو بی. ئهوانه دیوو درنجن».

شهه مانگ پیشسترو لهکاتی ههوه أیسن و توویز لهنیسوان قاسملووو ریژیمی ئىسىلامىدا، تالەبانى وەك ئىربزيوان نەخشىي گېرابوو. ئەمجارە، رېبەرە كوردەكە[قاسسملوو] به دەمانچەيەكەرەر لە ژېر چارەدىزرىي گاردەكانى تالەبانىدا چوربور بق دانیشتنهکه. به لام، ئیستا دهچور بق ئهو و توویژه بی ئهوهی هیچ نیگابانیکی دهگه ل بي، بهته واوي ئەرخەيان بور ، ھەروەك لە كۆپۈونە وەيەكى بازرگانىدا بەشدار بى.

قاسسملوو کوت و شهه لواریکی ته نکی هاوینی و کراسسیکی سهپیی دهبه ردا بووو كراوهتيشمي لي دابوو. تهنيا پاسپۆرتەكەي، سميگار، ھينديك بارەر جانتايەكى يى بوو دهگهل دهزگایه کی دهنگهه لگرو چهند کاستنتک.

ئەن بەراستى لەسەر ئەن بروايە بون كە رەنسەنجانى پيويسىتىي بەن ھەيە.

شهوی چوارشهممه، پاش ههوهلین چاوپیکهونن دهگه ل دو ژمنه کانی، قاسملوو زور داخفش بوو. ههروه ها اهوهی که چاوی به بن بیللا کهونبوو زور خوشسمال بسوو. عهبدوللا به پیکهنینهوه دهیگوت: «کاک دوکتور نهوهندهی به زمانی عهرهبی قسه دهگه ل کرد که خهریک بوو میشکم بته قی».

«كاك دوكتور» زاراوهيه كى خوشه ويستانه و پرله ريزگرتن بو و كه كوردهكان له ئاماژه كردن به قاسملوودا به كاريان دهبرد. «كاك» به واتاى برا [گهوره] يه و لهنيو

كرردهكاندا باوه.

به لام، نه وانی دیکه وهک نه و نه وروو ژابوون. دوای نانی نیوه رق، نازاد هه ولّی ده دا نه وه که بی بسه المیتنی که له پیومندی دهگه ل رهسوو اندا ناگای له خوّی بی بینهایده بوو. قاسملوو ناماده نه بوو رینوینیه کانی وی له به رچاو بگری دوای و توویژیکی دوورو دریّر، قاسملوو کوتایی به قسه کانی هینا و چووه هوده که ی خوّی.

ئازاد تهواو پهشلوکابووو داوای له عهبدوللا کرد لهبارهی ژیانو سلهربردهی رهسوولهوه ههرچی دهزانی پنی بلی. نهگهرچی وا دیار بوو عهبدوللاش پهشوکاوه، ئاماده نهبوو پیشنیارهکهی نازاد قبوول بکا

عەبدوللا گوتى: «رەسوول ناناسىم. بەلام دوكتور قاسىملوو دەيئاسىن».

ئەرشەرە ئازاد لەبىرى نەمابور كە غەبدوللاش زۇر بەتوندى درى ئەر چارپېكەرتنە بورە، بەلام بىروبروايەكى پايەدارو بېخەرشى بەرىسىلىن، وەفادارى ھەبور !

بوتز لهسهر ئه و بروایه به که عهبدوللا مرزفینکی رؤمانتیکی بور. کاتیک عهبدوللا له کوردستان بهرپرسی نهخوشخانه بوو بونو چاوی پیی کهوتبوو. نهخوشخانه که به یارمه تیی ئیدمیدیکال ئهنترناسیونال له نیر چیاکاندا دروست کرابوو. ئهوو عهبدوللا

۱- عمیدولاً قادری نازمر سالی ۱۹۵۱ لعشاری ته غده، له کوردستانی نیزان لهدایك بود. سهر به بندمنآلیه کی مام ناوشدی بود که ژمازمیه کی زؤریان مندال همیرو. له نه غده جوره خوزتندنگای سدومایی و له شاری ورمی دبیلؤمی فه نسی و برگرت. له ناوچه ی تعله مورتی شدر به شاری قدورتن. دووسال خزمه تی کرد. پاشان له «مؤسسه ی صنرهای زیبا» له تاران خورتندی و کاتیك دوای چوارسالان خورتندی لمرئ تعواو کرد. وای مامؤستایه کی ناومدی له شاردکه ی خوی دستی به کارکرد.

پورسان دروداو،کانی شورش له سالی ۱۹۷۸دا، بور به تمندامی حدکار همتا ندر رؤؤش مرد له بواری سیاسیدا به گجار به هملسودپ بور؛ همتا رورخانی رژیمی شا به نهیتنی کاری د،کردو پاشان بدرپرسایهتیی جزراوجؤری روگرشو بهکارلینهاتروییهکی تدواوو، ندرکی خوی بهجرد،گلباند

له کونگردی حدرتممی حدکاها ودك تعندامی کومیشدی ناوهندی هدآر ؤردرا، باشان. ددفته ری سیاسی له سالی ۱۹۸۵ ه و وک نوینه ری حیزب له نروویها ناردیه فدرانسدو هدتا کاتی مردنی هدر له یونسته دا سایه ده

له بیزگرافییهکهی: نروسراوه هدمور نهر کسانهی دمیان ناسی هدمیشه خاکمرایی. لمسودخزیین توانایی عمیدوللایان وك تاییهتمهنییهکانی پیارتکی بدراستی به فموهمنگ دشرخاند. ا وهرگیراوه لما بودلتهنی دولیازیون، نی دری نینغزر ماسیون شمنستیتوری کرود له پاریس ژووتیهو نووتی ۱۹۸۹).

١- ميشيّل بؤنر. وترويّز دوگيل نويسدر، ياريس ١٩٩١

برگهی سێيهم نێوبژيوان

کوردهکانی دانیشتووی قییهن متمانهیان به رهستوول نهدهکردو سسهره پای نهوه که ناوبراو زوری ههول دهدا دوستایه تییان دهگهل دایمه زرینی، به لام ههر له زووهوه خویان لی دهیاراست.

رابردوری سیاسیی روسورل زور ئالوز بوو: وه کخه باتکاریکی مائوییست، بوماوه ی چه ند سیال وه ک دوور خراوه یه که لوبنان ده ژیا. له وی ده گه ل ریکخراوی رزگاری خود و ای ماوه یه کسوری له ئوتریش ده روای ماوه یه کسوری له ئوتریش ده رهینا که له وی ژماره یه کی زور له نه ندامانی بنه ماله ی ده ژیان و نه ویش ناسینامه ی ئوتریشیی و درگرتبوو.

آنه زانستگه دهگه آن سوزان روکینشاوب، که سه ربه بنه ماله یه کی مه زن (نه شراف) بوو ناشتایه تبیی پهیدا کرد. ناوبراو کچی ماموّستایه کی به ناوبانگی زانستگه بوو که نه ندامی حیزبی دیموکراتی نوتریش بوو. کاتیک ره سوول ده گه آن ناشتا بوو، نه و له بزووتنه وهی لایه نگرانی تروّتیسکیدا به شدار بوو. ژیانی هاوبه شیان پیک هینا به لام هیچ مندالیان نه بوو. ده سه لاتی ره سوول به سه رسوزاندا یه گجار به هیز بوو. کاتیک ره سوول ده سوزان که نه وکات پزیشک ده ستی له مارکسیزم هه لگرت و به ره و نایینی نیسلام خزی، سوزان، که نه وکات پزیشک بووو بوو، هه ریکه به ده و ده وای که وت. سوزان که ژنیکی کورته بالاو به فه رهه نگ بووو به موسول ده کرد، بوو به موسول ده کرد، بوو به موسولمان. دوابه دوای نه و نالوگوره له بیروبروادا، به هه سستیکی سروشتی و پته وه وه به دوای شورشی نیسلامییه وه بوو.

ئازاد كاتنك سسائی ۱۹۸۱ له پیوهندییه ناگادار بور به تهواری ترسسی ری نیشت، ئهوهش كاتنك بور كه ههردوركیان له كوردستانی ئیران میوانی بورن. به سهرسورمانه وه گویی لی بور كه رهسوول لهسهر تهلهفون و له مالی خوی را خهریكه دهگهل ئاشناكانی و چهند كهس له كاربه دهستانی دهولهت قسان دهكا.

لسه سسه رده مه دا « ابوالحسس بنی صدر » سسه رفک کوماری ثیران بسوو قیمام خومه بنی پشستیوانیی این دهکرد. ده گه ل چه ند که س له دوست کانیان به سواری ماشین بسه باکووری ثیراندا گه ران، به لام، سسه ره رای نسه وه که نازاد تی ده کوشسا بی هیتیته و سه ره خون روسوول زور نیگه ران بوو.

ئازاد پنی دهگوت: «نیگهران مهبه، تهوآوی ئهم ناوچهیه لهژیر دهستی کورداندایه». رهسوول له وهلامدا گوتی: «بزیه دهترسم چونکه پنم وایه سیخورهکانی دهولهتی عیراق لیره ههن». ئازاد له رهسوول بهدگومان بووو کاتیک گهرانه وه بز قبیهن دورییان له یهکتر دهکردی کاتیک ئازاد بزی دهرکهوت که ناوبراو پیوهندیی دهگهل بالویزخانهی ئیران ههیه، به یهگجاری دهستی لی ههاگرت و ئاماده نهبوو چاوی پنی بکهویتهوه.

کاتیک مسته فا و حک نوینه ری تازه ی حدکا له قییه ن نیشته جی بوو، ره سوول هه ولی ده دا پیره ندیی دهگه لا ده ویست ده دا پیره ندی ده کان ده ویست بی بینن. هه ربزیه ش کاتیک له سالی ۱۹۸۹ دا قاسملو و ها ته پیته ختی نو تریش و رهسوول پیره ندییه کی ته وا و نزیکی ده گه ل هه بوو، هه مو کورده کان که و تبوونه دله را و کنیوه ب

لهسسهرهتای ژووئیهی ۱۹۸۹دا، رهسسوول چووبووه پاریس بو ئهوهی به قاسملوو رابگهیهنی که رهفسهنجانی زقری پی خقشه سهراهنوی و توویژهکان دهست پیبکههوه. رهفسسهنجانی کهسسایه تبیه کی به رزی سیاسسی له ئیران بوو. خومهینی تازه مردبورو رهفسهنجانی بی هیچ چهشنه گیروگرفتیک به رهو به دهسته وه گرتنی سه رکق ماری ده چووه پیش. وی ده چی رهسسوول به قاسسملووی گوتبی رهفسسه نجانی نامه یه کی بو ناردوه و له و اباسسی و توویژی هیناوه ته گوری. به لام، له به رئوه که رهسسوول هیچ شستیکی له بساره ی شه و نامه یه وه نه درکاند، هیچ که س نا نوانی هه بوونی نامه یه که نیوان نه و و قاسملو و ناگادار نه بوو و هه تا نه مرق، هیچ که س ناتوانی هه بوونی نامه یه که نهوتی به راست بزانی. به لام، چه ند رقر دوای جینایه ته که ، بنه ماله ی ره سوول له شیه ناد ده یانگوت نامه یه کی که و تری سه رقری کومار [ی ئیران] له ئارادا بووه.

برگەى چوارەم تاوانبارەكان

دوانيو درۆي پينج شەممه ۱۳ي ژووئيه

عەبدور رەحمان قاسملوو بە گوللەي بېدىنگى دوو دەمانجانو لە نزىكەود كوژرا.

عەبدوڭلا يىلادە گوللىمى وىكەوتبوون و رەسسوولىش پىنىچ گوللە. دوايىمش يەكى گوللەيەكيان لەسەرى دابوون، بەم جۆرە كۆتابيان بە ژيانيان ھىنا بور.

قاسملوو هەرزوو تەوار بېوو. تەنانەت دەرفەتى ئەرەشى ئەببور دۈكردەرەيەك لەخۋى ئېشان بدا. دەبئ ئەر يەكەمىن قوربانى بوربى.

وا دەردەكەقى غەبدوللاو رەسىوول لە بەرامبەر جىنايەتكارەكاندا دۆكردەوەيان لەخۆيان پىشسان دابى. وەزعىيەتتك كە تەرمەكانيانى تىدا دۆزرايەرە واى نىشان دەداكە لە بەرامبەر جىنايەتكارەكاندا دەسستيان كردىيتەوە. پزيشسكەكانى قانوون ھىندىنك وردە پىسىتيان لەۋىر ئىينۇكەكانى ئەو دوانەدا دۆزىيۆوەو لە جلوبەرگى عەبدوللاشسدا ھىندىنك ئاسەوارى خويشى «محمد جعفر صحورارودى»يان دۆزىيۇوە. ئاوبراو يەكىك لەنوپنەرانى دەولەتى ئىزان بوو-

به وجوّره که روزهکائی سهره تای ایکولینه وهکه له وینهکان (رهسمهکان) ده رکه و تبوو، یولیسی قبیهن دیبووی ژووره که به ته واوی شهرزه بووه.

پزیشکهکانی قانوون به ته واوی له سهر نهوه ساخ بیوونه وه که نه و سیخ قوریانییه له سهر په ک نفزده گرلله یان وی که و توه، هه رچه ند پؤلیسه کان ته نیا چارده دانمه بورکه (قابؤره فیشه ک) یان له هزده که دا دوزیبزوه.

دوانیوهروی همر شهوروژه، دوای سهرخهوشکاندنیک، قاسسلوو دهگال عمیدوللا چووبوونه سهردانی وهزیری نیوخق قاسملوو دهگال دوکتور مانژا قادراری چاوپیکارتنی همهرو ناوبراو کارمهندی دهولهت بووو وهک دوستی کوردان حیسیبی بو دهکرا قاسملوو دەيەويسىت بۆ ئەرەي ويزاكەي بۇ نوى كردۆتەرە سوپاسى بكا.

قاسسملوو به پاسسپورتی ئیرانسی، که زورتر کهلکسی لیوهردهگرت، هاتبسووه ئوتریش. بهلگهیه کی برواپیکراو ههرچه ند دهستهه لبه ست (تهزویر) بوو، به بوالهت پاسپورتیکی تهواو بوو، به لام ناوو وینه کهی دهستکاری کرابوون. لهوروژهوه که کاربه دهسته ئیرانییه کان بق ناخرین جار پاسپورتیکیان دابوویه هه تا نهو دهمه ده سال گوزه رابوو.

کانژمیس چلواری دوای نیوهرق، دهگهل پازدهکهس لله ئهندامانی حدکا له مالی فهتاحی قلهراری چاوپیکهوتنلی ههبووو چونکه دهرفهتهکه کهم بوو، قاسلملوو داوای له ئازاد کرد بهتهلهفون به و تاقمه بلخ دوای کاتژمیر۷ی ئیواره دمیان سنی.

دوکتور ماترا لهوی نهبوو. بویه قاسسملوو ههولی دا سسهردهبیری بالویزخانه فرانز وانیت و ماترا له وی نهبود بویه قاسسملوویان گوت دهبی ماوه یه را و دسستی. به لام، تسهو نهی ده توانی زیاتسر له و هیاوه و با به بویه کارته که ی و هیند یک به آگه نامه ی حیز به که ی له وی دانان و رقیشت.

به ئازادى گوت: «با برؤين بن هوتيل هيلتؤن».

ئازاد ماشینه رینق دوازدهکهی هه لکرد. گهیشتنه رینگ[ناوی شوینیکه] و بهرهو ئیزگهی ههوایی شسارهکه و هریکه و نفره شسوینیکه که ئه و پاسسانه ی ده چنسه فروکه خانه، له وی راده و هسستن. نهی ده زانی قاسسملوو ده یه وی بچیته کوی. پینی و ا بوو ده چن بن بیللای بیینی. کاتیک گهیشتنه جی، قاسملووو عه بدوللا دابه زین.

قاسسملوو به نازادی گسوت: «کانترمیر حهوت و پازدهخولهک . یا باشستره حهوت و نیو . وهرهو ههلمان گره». قاسملوو ههمیشه کانناس بوو.

ئازاد دای به زاندن و به ره و مانی فه تاح و ه رئ که و ت که له وی پازده که س چاوه روانی هاتنی قاسسملو و بوون، هیندیک هه وانیان له کوردستان پی بوو. پیش ئه و ه ی بچنه ژوورله سسه راسپارده ی قاسملو و، به ده و روبه ری شوینه که دا ده ستی به گه ران کرد بق ئه و هی هیندیک شوکولات و گول بق ماریا، ژنی فه تاحی بکری، ناوبرا و ژنیکی کورته بالا و دان قانی ئوتریشی بوو. له پر و له نه کاو ماریا هاته به رده رگای مانه که یازاد به ده سسکه گونه و هانه که و ه ژوور پرسسی ده توانی نودی کورت و لی که و ت دی کورت دیتی پره له خه لک.

کاتژمیسر ۷/۱۰ ئسازاد گهرایهوه بق تیرمینالهکهی بهر هیلتقرن چرونکه هیچ کهسسی لی نهبور، دهستی کرد به پیاسه کردن، کاتژمیر ۷/۳۰ گهرایهوه، بهلام هیشتا قاسملووو عهبدوللا نههاتبوونهوه.

کاتژمیر بوو به ۸ نیگهرانی رووی تی کرد لهماشینه کهی دابه زی و دهرگاکهی داخست و کیوسکینکی تهله فونی دیته وه. تهله فونی له فه تاح کرد که ههم به رپرسی حیزب [له نوتریش] و

ههم هه قانیکی باشی خوی بوی له کیوسکه که پاشه قامی لینکباهنگازی دیار بوو. نه و شه قامه پتر له سه دیارد به هوتیل نه نترناسیونال دوور بوو. په شیوییه کی یه گجارزور له نارادا بوو ، هاتو چویه کی زور، شوقی چراگازان، کومه لیک پولیس. به زمینیدا هات که شوتیک رووی داوه».

فەتاح وەلامى تەلەفونەكەي دايەرە. ئازاد پىنى گوت: «ژمارەيەكى يەگجار زۆر خەلك لەم شەقامە كۆ بورنەتەرە. ھەقالەكانمان، كە دەبور ھەتا ئىستا گەرلبانەرە نەگەرارىنەرە».

فهتاح وهلامي دايهوه كوتي: « لهوي چاوهروان به ئهوه لهكهل مستهفا ديم».

فه تاح و مسته فا چه ند خوله کنک دواتر هاتن و دیتیان رنگهی شه قامه که به سستراوه. له ته نیشت نه و که سسانه ی پیش سساختومانی زماره ه ی (لینکباهنگاز) راوه ستان. لیره دا بو و که سساختومانه که شدوی نازاد گوتی: «نهمه ناپارتمانی ریناتایه. هه مو و شتیک ته واو بود. نهمه شسوینی به ریزوه چوونی و توویزه کانه نیستاش نه و م پولیسی لین. هم قاله کانمان کوژراون».

پۆلىسىنكى ئىشكگر يىنى گوتن سى پىاو كوژراونو يەكىش برىندار بورە».

ئەفسەرىك ھاتە لايان، پارچە كاغەزىكى پېشان دان. كارتى عەبدوللا بور. لىنى پرسىين: «ئەمە دەناسىن؟ «

وه لامیان دایه و هو گوتیان: به لین کابرای پؤلیس هه ستی به و ه کرد که شهوان ته نیا ته ماشاچی نین. بؤیه داوای لی کردن و هدوای کهون. له پینج قاته که و هسه رکه و تن

ئازاد دروسمتی بق چووبوو. ئەۋە رېناتا قالىستاور، ئاپارتمانى يارەكەي قازل رەسوول بوق. لەسەر دەرگا قارەپيە ئامال رەشەكە بەلگەيەكىكاتى ھەل ۋاسرابوق، لىتى ئوۋسرابوق: ئەۋيندارى كوردستاند.

قه لسوقول و به نیگه رانبیه وه چرونه ژووری. پؤلیسه که پنی گرتن نابی دهست له هیچ شستیک بده ن دهبی دهست له هیچ شستیک بده ن دهبی دهستیان به که له که که از کی جیاکرانه وه یه به دوای یه کدا چرونه نیز هزده ی خهوتن. هه رچه ند رووناکاییه کی زوری لی نه برو، دهیاندی که هزده که به ته واوی پهرش و بلاوه. ته رمی سی کوژراوه که له سه رعه رز که و تیوون و خوین سه رتابای به ده نی داپوشیبوون.

ثاراً ده یکوت ته رمه کانی قاسملوو و عهبدوالام ناسیه وه، به لام هی ره سوولم نه ناسیه وه. قاسملوو له حالیکدا پشتی له کاناپه یه که کردبوو چاکه ته که شه ده به ردا نه بوو و همک بوردا له سهری که که و تبوون عهبدواللا له نیری که و تبوون عهبدواللا له نیری ها ده که ده رگاکه له سه ر زگ راکشابوو. راکشابوو.

بهینے تویزینه وی لیکوله رانی جینایه ته که مهرگی هه رستکبان کانژمیر ۷/۲۰ی دوای نىسوەرق رورى دابسوو. بەپىتى زانيارىسى بۆلىسى، جىنايەتسكارەكان يىش ھەلاتسن، بەلگەو سمهنه ده کانی قوریانییه کانیان ده کهل خویان بردبوو. جانتای عهبدوللا قادری تازه ریان بردبرو، بهلام كارتى ييناسهكهيان لهبير چووبوو. يؤليس ئهوهي تهئييد كردبوو كه هيچ كام له قوريانىيەكان چەكدار نەبوون.

كاتنك مستهفاو فهتام وهدهركهوتنو هاتنه شهقامهكه ههوا تأريك ببوو. كاترهير ٧٣٠ بوو. يۆلىسەكە ئەوانى بردە پاسگەو پرسىنەوەيان لى كردن. يۆلىسو تاقمى درە تىرۆر كە ناسناوی «کوبرا»ی دووههمیان لهسهر بور پرسیاریان لی کردن.

كوردهكان كەتبورنە ژير شكى گومانەرەر دەبور تاقىكارىي يارافىنيان لەسەر بكەن بق خەرەي بزانن داخوا گوللەيان بە تفەنگەكان ھارىشتوم يان نا.

ئەوسىم پياۋە يەتەۋاۋى سەريان سۇر مابوۋ، چونكە چەندىن سال لەنتۇر ھەلۈمەرجى ير له داخوکهسهری کوردستاندا ژيابوون سهرکوتی خهلکی کوردستان، ديکتاتوريي شاو دەردورەنجى سەردەمى ريزيمى ئىسلامى ژيانسى تاقەتپرووكين لىه تاراوگەيان دىبوو. دوريان پېشمەرگە بېرون لە چياكان خەباتيان كردېروو مەرگى ھەقالەكانى خۆيان دىبور. به لام، له ژبانی خزیاندا ههرگیز دهردورونجی وهک نه و شهوهیان بهسهر نه هاتبوو. ترسیکی په کجار زوریان رئ نیشتبورو به تهواری داماوو دهسته و نه زنق مابرونه وه.

> تەنيا لەنبوەشەودا سەرەنجام رىگەيان يى دان تەلەفون لە بنەمالەكانيان بكەن. فهتام زوّر به کورتي گوتي: « ئهوه له پوليسخانهين، بهلام وهزعمان باشه.

مالەكەيان بىر لەخەلك بور بەلام ھىچكام لەر خەلكە نەيان دەزانى چ باسسە. تەلەفون بن راوهستان زمنگی لی دهدا. له شارهکه و لبه پیته خته کانی دیکه ی خوروویا، هه رکهسه مهجق تک ماستی جینامه ته کهی دهکرد. له شیهن و پاریس و نه آمانه و ههروا ته له فون دهکرا. ماری تغریسسیان وهک زورکهسان، بهتهواری زراوی چووبوور لهوهزعیکی نالهباردا بورو ھەركەسىيكى تەلەفونى كردبا، داواي لى دەكردو دەيگوت: « تكايە چى دىكە تەلەفون مەكە. دەمانەرى خەتى تەلەفونەكە كرارە بى».

هەتا ئەر كاتەي پيارەكان گەيشىتنەرە مالى شكار گومان بەتەرارى بەسەر مالەكەدا زال بووو کهش وههوا پر له گریان و ترس بوو. کاتژمیر ای بهیانی کورده ماندوو و شهکهتهکان و هه قال و دوسته کانیان خواحافیزییان له به کتر کردو هه رکه سه به ردو مالمی خوی و دری

ھەتا ئەمرۆش، وردەكارىيەكانى ئەم جىنايەتە بەتەواۋى روون نەبوۋنەرە، بەوردەكارى و لنكة لننه ومهكي بهكجار زور دهكري شيوهي بهريوهجووني جينايه تهكه بخريته بهرجاوان. دواچار که خهاک چاویان به قاسسملووو عهبدواللا قادری ئازهر کهوتبوو ئهو کاته بوو

که کانژمیر ه ی ئیواره و له نزیک تیرمینالی فرزکهخانه له ماشینی ئازاد دابهزیبوون. چونکه درهنگ وهخت بوو، وی دهچی له هیلتون نهمابنه وهو بو بیک گهیشستن دهگهل ئیرانییهکان به پیهان وهری کهوتین.

هوتنیل هیلتزنی قییهن خانووبه رهیه کی یه گجار گهوره یه. تیرمینالی پاسان و شدینی حه سدینی حه سانه وه ی گشتی له دالانه که یه هه لکه و توون. کاتیک له پلیکانه کان دییه خوار فه زایه کی گهوره ده بینی که بووتیک و دوکانی دیاری و سه وقات فرزشیی لین. لانی که م بینج شوینی لین که کورده کان توانیویانه که سینک یان که سانیک ببینن د کافه، پارک، کلین کوندتیوری، باری کومت، تیرمینالی گشتی و ...

زور وی دهچی قاسملووی عهبدوللا بهسهرسه را (لابی) که دا تیپه ر بووبن و دهرگای پشته و دهرگای پشته و ده دهرگای دو ده دهرگای دو دورینه و ریزه دو کانیکیشی لین.

سله دمیتریک پتر له لینکه باهنگاس دوور نیله و دهکری به پینج خوله کان بگهیه لینکه باهنگاسی ه.

لای دهرهوهی خانووبهرهکه بزروشینیکی کهمرهنگه و سی و حه و ت په نجه رهی هه یه و پینج قانیشد. خانووبه ره کی تویژی مام ناوهندییه. له لای پشته و هی شه قامه که، خه تی ریگهی شاسنه که له نزیک سلختومانه که ده چنه ژیر زه وییه و ه. که مینک دوور تر پارکیک و مهیدانیکی پر له دوکانی لییه به ناوی بیته و قن پلاز.

دهبی قاسسملروو عهبدوللا کاترمیسره ی دوای نیوه رق چووینه نیو سساختومانه کهوه. یه کهمیس گوللسه له دهوروبه ری کاترمیسر ۷/۲۰ی دوای نیوه رق هاویژراوه. ته نیا نیشسانه ی نهم کاره نهو دهنگهه لگرانه ن که وتوویژه کانیان له سسه رتومار کراوه و کانیک دهمانچه کانی بیریتای نیتالیایی و لامای نیسپانیایی به رهو سی کورده که ناور دراون، نه و دهنگهه لگرانه یان داخستوه.

تهنیا دورکه س ده توانن پیمان بلین چ رووی داوه. «محمد جعفر صحرار و و دی او حاجی «مصطفوی». نه و هی یه که میان به رپرسی کوری نوینه رایه تبی نیران بوو که کار مه ندیکی پایه به رزی و هزاره تبی نیران بوو که کار مه ندیکی پایه به رزی و هزاره تبی نیوخو و له باره ی گیروگرفتی کورده کاندا شاره زاو له له شسکری گارده کانی شورشدا که به پاسداران ده ناسران نه فه ری دو و هه م بوو. هه روه ها زوریش جیگه ی متمانه ی ره فسسه نجانی بوو. دو و هه مین که س له ژیر فه رمانی «محمد ریشه هدی دا کاری ده کرد. «ریشه بوو، به رپرسی کاروباری نهینی و جاسو و سسی بو نازه ربایجانی شهردو یکی که و توویژ که رانی نیران بوون، کاتیک روژ نارا ی کوردستان) یش بوو، هه ردووکی نه وانه که و توویژ که رانی نیران بوون، کاتیک جینایه ته که رووی دا له نیر ه قرده که دا بوون.

بۇي ھەيە ئىرانىيەكى دېكەش لەرىنىدەرى بورىن، ئەرىش رەنگە «امىر منصور بزرگيان» بووبي که پاسهوان کیانپارېزي سهحراروودي بوو. بهلام «بزرگیان» به پولیسي راگهیاند كسه ناوبراو لهوكاتيدا له خواردني ههمبيركير لهمهكدو نالدهوه دهكه رايهوهو هيچي نهديوه. دەزگاى بۆلىسى كوردەكان لەسەر ئەل بروايەن ئەرە شىتىكە بۇ برواپىكرىن نابى كە نىگابان پۆسستەكەي خىقى بەجىي بهيلى بۇ ئەرەي لىھ مەكدۇنالد. كە زۇر دوور بىرو، ھەمبيرگير

راستىيەكەي ئەرەپە كە لەر دوانىرەرۆپەدا، كەسىك بە دەمانچەي بىرىتا لە «عبدالرحمان قاسىملوو» ى داوه. ھەرلەركاتەدا، كەسىپكى دىكە بە دەمانچەي لامىا لە غەبدوللا قادرىو ليه رەستورلى داوە. يەھتەركام لەردوو چەكانە ھەشت گوللتە ھاويژرابوون. ھتەركام لە قوربانىيەكان نۇ گوللەر سەھراروردىيش گوللەيەكى رى كەرتبور. نەژمارەي گوللەكانو نە ژمارهي ئەوكاتانە كە گوللەكان ھاويژرابوون وەك يەك نەدەھاتنەوھ.

رەنگە بەھلىقى ھەلەي بىلوكلوژەكان، يان وي دەچلى كاتنك جىنابەتەكە دەسلىمى بى كردوه، سەحراروودى لەپيش چەكدارەكان راوەستابى. دەبى يەكىك لە گوللەكان وەدەستى باسدارهکه کهوتبی و له باسکی را کهوانهی کردبی و لهویزا وه دهموچاوی کهوتبی لهبهختی وى، ھەمووى ئەر برينانە، ھەرچەند سەيروسسەمەرە بورن، بەلام مەترسىي مەركيان بۆي

ئەگسەر بەھسۆى ئەن گوللە ئابەجىيە ئەبسا، پياركوردكان، بىئەردى ھىچ ئاسسەرارىك لە خۆپـــان بەجى بېلن، دەيان توانى بــــقى دەرباز بن، ھيچ كەس نەيدەزانى وتوويزدكان لەچ شویننک بهریّوه دهچن. نهوه تهنیا سوزانی هاوسهری رهسوولّ بوو که نوینهرهکانی نیّرانی دیتبوون [و ئهگهر نهو نهی دیتبان و نهی ناسسیبان] بــؤی ههبوو دوای چهندین کانژمیرو تەنائەت چەند رۆژان بۆلىس توانىباي تەرمەكانيان بدۆزىتەومو لە ئاكامدا جىنايەتەكە لەوەش گەررەتر دەبور.

ا باسکو دەموچاوى سەحراروودى زۇر بەتوندى خوينيان لى دەچۆرا. ئەوگاردە راھاتووە كەكوژرانو ئازارو ئەشكەنجەو مەرگى زۆر كەسى دىكەي دىبوو، بە زراوچووپى[وبەروالەت] به هاوارهاوار له قاته کانی ساختومانه که هاته خوارو به دهنگی بهرز هاواری ده کرد «پۆلیس، كۆمەك، كۆمەك!».

هاوار هاوارهکهی دراوسینکانی راچلهکاند. ژنیک گویی لیهبوو ههرزوو بانگی پۆلیسی کرد. ۷/۳۰ی دوای نیوه و بوو. له دهره و مساختومانه که، کابرا برینداره که هه روا داوای كۆمەگى دەكرد.

به وجنوره ی «بزرگیان» گیراویه ته وه، راست له و کاته دا که پشنتبو و هو لنه هه و لدا بو و كۆمەگى بكا. سىدحراروودى ھەولى دەدا لەسسەرەخۇ بى و بەسستەيەكى دا بە «بزرگيان» ئەويىش بەستەكەى دەكراسەكەى بەرى ئاخنى. پاشان پاسدارەكە[سەحراروودى] بەغاردان بەرەو كيوسكى تەلەفون رۇيشتو تەلەفونىكى كردو گەرابەرە.

ماشیتینکی پۆلیس له نزیک وان رایگرت و پۆلیسهکان کابرای برینداریان که به ئینگلیزی میردیک داری تاریخ بازیک که امادیان مکانی در دانت بازی ترین از تعلقت ک

قسهی دهکرد یارمهتی دا. یهکتک له پۆلیسهکان بز هاتنی یارمهتیدهران تهلهفونی کرد. سسه حراروودییان برده نه خوشدخانهی فرانز جوزیف. له بهشی لووت گهروو وهریان

سے سربروروپیوں بردہ د حوست کی مرحر جربیت کے بعدی بودوں کے روی ودریاں گرتو ناردیان بق بهشنی نهشته رگهری، «بزرگیان» یان برد بق شنوتیرنیگ، که دایرهی پولیسه.

لەرى ئەو بەسىتەيەيان لى وەرگرت كە سىمحراروودى ويى دابسوو. چەند بەلگەيەكى ئۆھەزار دۇلارى ئەمرىكايى تېدابوو.

لهسهرانسسهری نه و شه وه نا پولیسان لیکولینه وه و پرسیاریان لی دهکرد. نه و چه ندجار دووپاتی کرده و هه پاسه وانیکی ناساییه و نه وکات خه ریک بو و له مه کنوتالده و دهگه رایه و هه روه ها دهیگوت سه حرار و و دی مسته فه وی به شیک له گرو و پی نوینه ران بو و ن که ده و له بو و توویز ده گه ل کورده کان نار دبو و نی و خوشسی که م و زور هه تا کوتایی و توویز ه که له وی بود و باشان هه ستاوه بچی شتیک بخوا. ده شسی گوت بیجگه له وانه ناگای له هیچ شتیکی دیکه نه و و ه.

دهولهت ترسی رئ نیشتبوو. ئوسوالد کیسایز، سهرؤکی هیزهکانی پولیس ههرزؤر زور گهیشته وی لیکولینهوهکانی دیکهی پولیسی شهاری قییه نی کو کردنه وه بی نهوهی نورو گهیشته وی لیکولینه وهکانی دیکهی پولیسی شهاری قییه نی کو کردنه وه بزانی. دوای لهم قوناخه ا شتیک له بارهی پانتایی گهوره یی شه و دوداوه گرنگهوه بزانی. دوای ماوه یه کی کورت، بزی دهرکه وت نهوه جینایه تیکی سیاسییه. پاشان فهرمانی به ژماره یهک له پولیسه کان دا به وردی به شهاره که دا بگهرین و له ههرکه سیامی به گومان برون بیخه نه ژیر پرسیار و لیکولینه و هدری

كاترمير ٨ى ئيوارى پۆلىسەكان تەنيا ئەر زانيارىيەيان وەدەست كەرتبور:

له ئاپارتمانیکدا که هی ریناتا فایستاور بووو له قاهیره دهژیا، سی تهرم دوزراونهوه.

* دور نەفەر كوردى ھەڤالى قوربانىيەكان كە تاقىكارىي واكس (ميد) يان لەسەر كرابووو چەند كاتژميرىك رايان كرتبوون،

کابرایهکی هاونیشتمان که پاکهتیکی بهلگه پن بوون (ههرگیز نهزانرا ئهو بهلگانه چ
 بوون) دهگهل نو ههزار دولاری ئهمریکایی. دهیگوت پاسهوانی ئیرانییه بریندارهکهیه،

چەنىد كاتژمىيىر دواتىر پۆلىس لە نزىك ئىزگەى پىلگىراگاس، لە شىمەقامى وييەنزىلى، لەنبو زېلدانىكدا تەلىسىكىيان دىتەرە كە چاكەتنكى قارەيىر خويناوى ر بەلگەى فرۇشىتنى

موتورسيكايتيكيسوزووكيي سوورو سني دانه چهك (اسلحه) ي تيدا بوون. بيجگه لهوانهش، تیریاریکی دهستی یووزی دوودانه تقهنگ که نامرازی دهنگ بریان لهسمه ر بووو ناوی خاوهنه كانشسيان ياك كرابوونه وه لهنيو تهليسه كه دا بوون. يسيؤره كاني باليستيكي دواتر مهو ئاكامه كەيشىتن كە تفەنگەكان راسىت ئەوانە بوون كە گوللەكانيان يىر ھاويژرابوون و قايروغه كانيان له شويني جينايه ته كه دۆزرابوونهوه.

دایسرهی پۆلیس به ئەرخەیانىيەوە راىگەيانىد دەرگاى ئاپارتمانەكە بە زۇر نەكرابۆوە. له لایه کی دیکه وه، له به ردمرگای هاتنه ژووری ساختومانه که نه وار چه سیپنکیان دیته وه که له كونى قفلى دەرگاكەيان دابووو پيشى داخسىتنى قفلى دەرگاكەيان گرتبوو.و لە ئاكامدا دهرگاکه به دانهخراوی مایؤوه.

چەند كاتژمنر دواي جينايەتەكە، ھەوالەكەي لە رۆژنامەكانى جيھاندا، لە مادريدەوە ھەتا دیلهی، بلاو بۆوە: «ریبهریکی کوردی ئیرانی به ناوی عهبدوررهحمان قاسملوو له یهکیک له یینه خته کانی ئوروو یا کوژراوه.» شوناسی بیاوکوژهکان نهزانرابوو. بوماوهی دوو روژان، سهرلي شيواوي و ئالۆزى له ئارادا بوو، ئەرىش زياتر له ئاكامى ئەوەدا بوو كە ئىرانىيەكان عيراقيان به تاوانباري ئهم جينايهته دهناساند.

بالویزخانهی ئیران له قبیهن رای گهیاند نهم کرده و هیه کاری دو ژمنانی نیرانه و کوردهکان بق ئەوھ وتوويژيان كردوه كە بتوانن «بق گەرانەوھى قاسملوو بق ئيران گەرەنتى وەرگرن هەتاكۈر لە بارەي مەسەلەي كورد دەگەل كاربەدەستانى ئېران وتوويىز بكا».

رادیسۆی تساران رای کەیاند ریبەری حدکا «خەریک بوو بیروبسروای خۆی بگۆریو له هاويهيماني دهكه ل عيراق دهست هه لكرئ و دهكه ل نيران بكانه ريككه وتنيك».

ئاۋانسىسى ھەوالەكانى قەرانسە، بەلاسساكردنەومى شىيومى بلاوكردنەومى ئەر ھەوالانە، رۆژى ١٥ى ژووئيه راى گەياند: «وى دەچىي عيراق لە پشتى ئەو جينايەتە بى.» سووزان، هاوسهرى رەستورايش بهغداى وەك سهرچاوەى ئەو جينايەتە تارانبار كرد. ئاۋانسى هەوالەكانسى ئىران بەياننامەيەكى لەلايەن بالويزخانەكەيانەوە بلاو كردەوە كە تىپيدا ھاتبوو: « له مانگه کانی نهم دواییه دا، به هنری ئه و نالوگورانه ی له کوردستانی عیراق روویان داوه، هیندیسک اسه و گررویه کوردانسهی هاوکاریی عیراقیان کردوه، نامادهیسی خویان بن گزرینی هەلوپسىتيان دەربريوەو ئامادەن لە رئگەى كوردەكانى عيراقەوە كە پيوەندىيەكى باشىيان دەگەل دەولەتى تاران ھەيە دەگەل كۆمارى ئىسىلامى وتوويىر بكەن».

ههم ئیران و ههم عیراق یه کتریان به تاوانبار راده کهیاند. پیوهندیی نیوان نهو دوو ولاته ههروا بهرمو ئالۇزىيەكى زياتر دەرۆپشىت. كە تارانەرە، رەفىسىسەنجانى سەرۆكى [ئەوكاتى] ئەنجومەن، سىەرۆكى سىتادى ئەرتەشسى ناردە لاى جەلال تالەبانى كە رىبەرى كوردى عيراقى و دۆسىتى ئىسلامىيەكان ھەقالى قاسملو و بود، بۇ ئەوھى سەرەخۇشىيى لىن بكا. شهش مانگ پیشترو له كاتی یهكهمین وتوویژ له نیّوان قاسملووو تاراندا، تالهبانی وهک نیّوبژیوان نهخشی گیرابوو.

سسهر قکی سستادی نهرتهش موجاهیدینی تاوانبار دهکردو بسه تالهبانیی گوت ئه و شسیمانه پهش رهدناکاتسه وه که گرووپیکی ئیرانیسی دژبه ر «به ریوه بسه ری ئه و قهتلانه بووبی » تاله بانییش نه و روانگه یه ی قبوول کرد.

سىەرەراى ئەرەش، رۇژى دورشەممە، ١٧ى ژووئيە، حدكا له پارىس راى گەياند: «بەرپرسايەتىي ئەم جىنايەتە لە ئەسىتۆى كۆمارى ئىسىلامىيە».

دووروّ دواتر، هیلین کروّلیچ، پاش ئهوهی چاوی به کاربهدهستانی پوّلیسی ئوّتریش کهوتبوو، له فروّکهخانهی قییهن جهختی لهسهر ئهوه دانایهوه «نویتهرانی ریّژیمی ئیران» ی له نهنجامدانی نهو جینایهته دا به تاوانبار راگهیاند.

چەنىد كاتژمىرىنىك دواى روودانىي ئەق تراژىدىيە، بالويىزى ئىران لە قىيەن داواى سەردانى سەحراروودىي ئەنەخىشىخانە كردو بە ھەرەشەۋە بە يەكتىك ئەكاربەدەستانى ۋەزارەتى دەرەۋەى ئوترىشى گوت خەلكى ئىران «يەگجار نىگەرانن»

۱- روژنامدرانی فعرانسه یی، مارك كر ارنتن له سعر نمو بر رایعیه جدعه را بروردی كه یدكیك له پیاودكانی روقسنجانییه، بوی همیه و برورغرانان دار شتین. له و ترویؤاندا، حاجی مسته قعری بهارمعتیی برزورگیان چواره می نكس محمده مرغایی كه به موزه نقم با برورغیان دار شتین. دار شتین. له و ترویؤاندا، حاجی مسته قعری بهارمعتیی برزورگیان چواره می نمی محمده مرغایی كه به موزه نقم ناویان دمبود، دمبو ته نشی تنكد بر بگیری اروژنامه ی ایبراسیون لای نبودی به فیمانید، نمو كابرایه به شیومه اسم كهرتنی و دهست هاتون هیچ گرمانیك نیه. به كیك ام سعر نمو كسانما این به به بویان همیو تمنگی پی هاچند، بورنته نم راستیه المیم خیناره و حمنگاو به هماگار به سعر تروینه نمو راستیه المیم چواره می و خواه گیران همیوه تمنگی پی هاچند، بورنته نم راستیه المیم چوار بگرن كه وخواه پیش تمقینموری بومینی كورزانی گرنگترین ریبه رای نیسلامی و دمیان كه س له نمنداماتی پارآمان رونسمانی كورونه و میان كه به نمانداماتی پارآمان رونسمانی كورونه و نمون نمون به آلم اله نمكار گیرشته ترقیعی دسه آلات نیستاکه تعنیا جی نشینی آنایعترفی به میشتی به خواه به نمون به نمون به نمون باش به خاك نمسیاردنی خومه نیی و رئیوسمی سهره خوشیده که و انسانی تاران سیمای تروی به نمون بود در نانی هیچ کمی ناترانی جیگی بگریته در و نمون به نمون به نمون در نمی دو تردیک دورد به نمون به نمون کمی ناترانی جیگی بگریته در نمون به نمون به نمون کمی ناترانی جیگی به نمون به به نمون به نم

بهوته ی کراویتز، شام جینایه به فازانجی ردنسه تجانی بور چونکه دهیموست رنگه چارمهای بز پرسی کوردستانی نتران بدوزشدو. بدلا به حیج کات چورکترین رنزی له عمیدور دسان قاسملورو کرردستان نده گرت ناکامه کهشی بین سهرماندویی حدکا بور که له رتیمولل بینهش کرا که هیچ که سه نمبود بتوانی جینگهی بگرشدود له راستیدا. دور تیمورسه که نهمانه بدون! کیشمو ململاته لعنیو ریزیسدا. یان برپاری روزنی دولفتی نیزان همودوری نهم روانگانه یمان ناکامیان لرح کهوتمو، نمویش خرمهت به دصدلاتی رونسهنجاتی یه. رونگه محممه دریشه حری شدنیا تاوانباری شم جینایه تد مین (...) بهلام رویشه هری رئیمونکی نمانساوی تاقیاک نمبود. شد و هزیری دوله تیکه المسور بعربرسایستی نیزان سائرسهردا کراوه مه گر نموه که رونسه نجاتی به فاشکرا رایگیه نی روزیره کهی جینایه تیکی نمانجامی داره درخش به نیخاندود (لیمراسیون ۷ی نروتی ۱۹۸۹).

۲- دورسال دواتر، تالعبانی قبوولی کرد فریریان دارد. « زانیارییه کیان دامی و منی بهری نهو تاکامه برد. پیّیان گوتم جینایه ته که بهدمستی موجاهید،کازد عبراقییه کازد ریش دمچی به دمستی نیّرانییه تونند بودکان نمنجام درایح که نمیان دهریست وتوویژ اکان به سمرکهوتن بگفت؟ [وترویژ ده گهل نبومسدر پاریس ۱۹۹۱).

و ئەگەر بىت سىمەحراروودى شىتىكى بەسەر بى، كاربەدەسىتانى دەولەتى ئىران ناتوانن پارىزراويى بالويرخانەى ئوترىش گەرەنتى بكەن».

ههر له و پینیج شیهمههه دا، نه شیته رگه ری بق سیه حرار و و دی کرا، بقیه پقلیس نهی ده توانی هه تا رقری شیه ممه پرسیار و لیکولینه و هی بیاد دایرهی پقلیس شیایه تیدانه که ی سیه حرار و و دیی به نهینی هیشت بقو ه، به لام حه و ته نامه ی پرافیت شته که ی تا شکر اکرد.

به پتی و ته ی سه رق کی پاسداره کان که ده یگوت کاتیک دانیشتن ده گه ل کورده کان به ره و ته و و به یه به دو و که س د نهی ده زانی به راستی چه ند که س بوون ده پس به و و به کنکیان سه رکالویکی بقری له سه ر نابوو. یه کنک له و ان سه حراروودی و ته و ان دیکه ی دایه به ر پیژنه ی گوللان. سه حراروودی بریندار بوو و له تاکامدا که سی نه دی و پاشان پیش هیرشه که مسته فه و ی له هی ده که و ده دو که و تبوو.

سەحراروودى دەيگوت ھەركە بريندار بوو، ھەلات بۆ دالانەكەو لەوى چاوى بە بوزورگيانو مستەفەوى كەوت. راگەياندنەكانى ئەو دەگەل قسەكانى پاسەوانەكانى ناخويننسەوە كە دەلين ئىمو لەوينسدەرى نەبووە، چونكسە چووبوو بىق مەكدۆنالد. راستىيەكەشى ئەوميە ھىچ كەس لەبىرى نيە ئەوى لەمەكدۆنالد دىبى يان نا.

سه حرار و ودی ئه و با به ته ی روون نه کرده وه که به بروای ئه و هیرشکه ره کان به چ شیوه په که له ئاپار تمانه که و ه ژوور که و تبوون. به و حاله ش، به پینی را پورتی به شی قه زایسی، گولله کان به ده سیتی هیر شیکه را نیک هاویژر ابوون که له و به ری هو ده که دانیشتبوون.

دهوله تی قییه نه بهرامبه رگوشاره کانی ئیراندا تهسلیم بوو. بریاری قانوونی له دری بوزورگیان راگیراو ئه ویش هه ربی سسی و دو ولیکردن په نای بق بالویز خانه ی ئیران برد. ساختومانیکی قایم و پته وه که له شهقامی ژاوریسگاز هه ل که و توه و ده گه ل شسوینی جینایه ته که شسه قامیک و هه و سسه د میتر لیک دوورن. گه ره کینکی ئاوه دان و پرماله. روو به رووی بالویز خانه ی ئیران بالویز خانه ی سسو قیه تو کلیسا (که نیسه) ی ئور تو دو کلیسی رووسانی لییه.

بوزورگیان بق رقری یه کشه ممه ی دواتر پازده ی مانگ له فرق که یه کی نیرانیدا که دهچووه تاران جیگه یه کی بق راگیرابوو. پولیس له وه نیگه ران بوو. فرق که کاترمیر کی دوای نیوه رق وه ری دهکه و تو نهو پاسداره هیچ تارانیکی له سه ر نه مابوو.

لەلايسەن دادوەرەۋە دەسستوور بە پۆلىس درابوو كسە دەبئ گەرەنتىنامەيەك بۆ گرتنى بوزورگيانو مستەفەرى لەگۈرىدا بى لەبەر ئەرەى ئەيان توانىبوو يارمەتيى کهسیکی بریندار بدهن! نهم کاره چهشنیک خوّرانان بوو که به پیّی قانوونی نوتریش نهنجام درابوو. گهرهنتینامهکه کاتژمیر ۵/۵۰ ی دوای نیوهروّ راگهیهندرابووو به پیّی نهم گهرهنتینامهیه، سهفهرهکهی بوزورگیان پووچهل کرایهوه.

ریگهیان بــه بوزورگیان دا بچیتهوه بالویزخانهی ئیسرانو ههر لهویش وهمینی. بهلام، دوای تهوه، هیچ کهس چاوی پیی نهکهوتهود.

ئیسران راده ی به تاوانبار ناسینی قییه نی رقر ده که ل رقر ده برده سه ر. رقری چوارشه ممه نقرده ی مانگ، ده وله تی تاران که له پیره ندی ده گه ل گه پهنتی و مرکرتن له دری بوزورگیان و مسته فه ریدا زقر تووره ببوو، له باره ی «کرده وه ی دری یاسیا» ی ده وله تی فییه ن، و شیداری به م ده وله ته دا. وه زیری کاروباری ده ره وه ی نیزان « دو و روویی » ی سیاسه تی تو تریشی له باره ی تویزینه و هی جینایه ته که مه حکووم کرد. وه زیره تیزانیه که جه ختی له سه ر ثه و بابه ته کرده وه و گوتی: «نامازه ی ده و له تی تو تروی ه ده و و گوروی که له لایه ن هیندیک له و گروویه سیاسییانه و ه خراوه ته سه ری، نه و گروویانه ی که له لایه ن هیندیک له و گروویه سیاسییانه و ه خراوه ته سه ری، نه و گروویانه ی که پیره ندیسی زور نزیکیان ده که ل دو ژمنانی نیزان هه یه، دو وه میش، ده سته و سیاسییانه و هیزه کانی ناسایش که نه یان توانیوه داریز ه رانی نه و جینایه ته بدوزنه و ه.

شەرىكى سىياسى لەنئوان قىيەن تاران دەستى پى كرد. ئولوپس مۆك، وەزىرى كاروبارى دەرەوەى ئوترىش ١٦٥ رووئيه بىلە رۆژنامەى داى پريس ـى راگەياند «رى دەچى ئىران لە پىشت ئەم جىنايەتەوە بووبى». لە پىرەندى دەگەل داخوازەكەى بالويزخانەى ئىران بى پووچەل كردنەوەى گەرەنتى گرتنى تاوانبارەكەدا، وەزىرى ناوبراو گوتى: «دركردەوەى ئىرانىيەكان بىزھەستىنە». ھەروەما گوتىشى ئىران بىرىبلەرە كوردەكان «داوى دانارەتلەو» بى ئەوەى بىان ھىنىنى قىيەن ھەتا لەبارەى گەراندنەوميان بى ئىران بىلىرى دايارى وتوويۇيان بىلىدى بىلىن ھىنىنىدى ھەتا لەبارەى

سمهحراروودی زور لمه بوزورگیمان خوش شانسمتر بموو. چونکه امه روژی

سيزدهههمدا بريندار بيسوى، روزى بازدههم بازجوويي يان ليي كردبووو ودك كريارى سوو ژووكييه كه ناسرابوو، روزى نوزدههم له نهخو شخانه هاتبووه دهرو رۆژى ھەينى، بىستو يەكى ژووئيە، واتە ھەشت رۆژ دواى روودانى جىناپەتەكە لە ههر چهشنه تاوانیک بی گوناح له قهلهم درابوو.

داوهر که میکاییل دانیک بوو له رؤژی بیســتهمدا ســـهری سهحراروودیی دا. که هه رچه ند هه مو و به لگه کان پیشانده ری نه و ه بوون که مو تؤر سیکایته که نه و کریبو وي، حاشای دهکرد. ئه و پنی نهسه ر نهوه دادهگرت که روزی فروشرانی، ۱۰ی ژووئیه، له قییهن نهبووه. دهیگوت روژی چواری ژووئیه ئهو ولاتهی بهجی هیشتوهو روزی دوازدهههم گهراوهتهوه. ئه و مۆرانهی به پاسمپۆرتهکهیهوه بوون دهریان دهخست كه راست دەكا.

دەزگاي پۆلىس ھەروا لەسسەر ئەو بروايە بوو كە شايەدىدانى كايراي فرۆشىيار لهبارهی سسووزووکییهکهوه تسهواو پیویست بوو. کابسرای فروشسیاریان برد بق نه خوشخانه و کاتیسک چاوی به سه حراروودی که وت که به ره و چاکبوونه و ه دەرۆيشت، ناسيەرەو گوتى خۆيەتى. پۆلىس داواى كرد ئەر ئىرانىيە[سەحراروودى] گەرەنتىي گىرانى بدرى. بەلام، دادوەرەكە پنى وا نەبوو شىتېكى ئەوتق پيويسىت بىنو پاسپۆرتەكەو نۆھەزار دۆلارەكەى دايەرە بە سەھراروودى. بەم جۆرە ناوبراو ئازاد كراو چۆرە بالويزخانه.

بن چاوهدیری بهسمه ر سمه حراروودیدا گرووبیکی پریشکی له تارانه و هاتن بن قییسهن. کاتژمیر۷ ی دوانیوهروی روژی پهکشسهممه ۲۲ی ژووئیه، سسهحراروودی لەژىر چاوەدىرىي ئەر گرووپەر لەژىر پارىزگارىي بۆلسىسى ئوترېشىدا بە فرۆكەي «ئیران ئییر» گەرايەرە بى ولاتەكەي خىرى.

میکاییل دانیک ـی دادوهرو ژینهرال سسیپ دییهتر فاشینگ پییان وابوو ریگهدان به گەرانەرەي سىمحراررودى بىق ئېران كارېكى بەجى بىورە. ھېچيان لەدۋى ئەو بهدهسته وه نهبوو. روزى ٢٧ي ژووئيه، وهزيري نيوخو فرانز لويشناك، لايهنگريي خوى لسه ناردنهوهى تاوانبارهكه بق ولاتى خوى راكه ياندو گوتى: « دهبى قانوون بەسمەر كاروبارى دەولەندا زال بى».

لــه ئيْران، ريْزيم له ريْگاي ئاژانســي هەوالەكانەوە، ئىرىنــا، وەلامى دايەوھو ئەو قسانهی خسته سهرشانی کارمهندیکی بیناوونیشان و گوتی: « دهولهتی قییهن له جیاتسی ئەوە لە ھەولىي دۆزىنەوەي جینايەتكارەكاندا بىي خۇي خسستۆتە ژېر گەپ،و گانته یه کی گوماناویی سیاسی و دهستی کردوه به بلاو کردنه و هی پروپاگهندان».

دووحه و تسوو پاش جینایه ته کسه، روزی پینج شسه ممه، ۷۷ی ژووئیه، ته رمه کانی

له شاری قییهن، سهدان کهس له دلستزانی کوردو ئوتریشی له پیش وهزارهتی کاروباری دهرهوه خوپیشاندانیان وهری خست که تاقمیک لهنوینهرانی خوپیشانده ده کاروباری دهرهوه خوپیشاندانیان وهری خست که تاقمیک لهنوینهرانی خوپیشانده ده کاروباری دهره و داره کوترا هیزی دادوه دی له پیرهندی ده گهل وهزاره تی کاروباری ده ره و دا سه ربه خویه کهچی گوشاری ئیران لهسه رئوتریش ههروا دریژهی ههبووی ههرهشه له راویژکاری بازرگانیی ئوتریش له تاران کرابسوه به بازرگانی ده رویه کورده کانیان له وه نهرخه یان کردبوی که ئوتریش له بهرامیه رئیراندا سه دانانوینی.

جینایهته که نه و لیکولینه وانه ی له باره یدا ده کران وه زعی نوتریشیان فالوز کردبسوو. وه زیری کاروباری ده رهوه، نولویس موک، وه زیری نیوخو، «فرانس لویشیناک»ی به وه تاوانبار ده کرد که خه بات له دری نیروریزمی کردو ته قور بانیی به رژه وه ندیه کانی ده و له ت

ئیرانییه کان به مهبه سستی خورانان داوایان له ئوتریش ده کرد مسته فه وییان بق بدورنه و ه و ایان نیشان ده دا که گویا ناوبرا و یه کنک له قور بانییه کان بووه به لام، له ئوتریش که س مسته فه ویی نهده ناسی و ده وله تی تارانیش هه رگیر وینه یان شتیکی بق ناسینه و هی نهم کابرایه بق نهده ناردن. هه رله و کاته دا، تاله بانی رای گهیاند مسته فه وی له خیابانه کانی تاران خه ریکی پیاسه کردنه.

لیکزلینه وه له جینایه ته که به هیچ ناکامیک نهگه یشتبوو و جینایه تکاره کانیش له ده ستی دادوه ران ده رچوو بوون.

روّژی ۲۸ی مانگ کوردهکان بو جاریکی دیکه خوپیشاندانیان وهری خست. خوپیشاندانه که له فروّکه خانه ی قبیه ن به ریوه چوو. کو مپانیی ئیران نییر که حه و تووی جاریک فروّکه یه کی به ره و نیران ده روّیشت نه مجاره پیاویکیان سوار کردبو و که

۱- بدیتی زانیاریی روزانامدتروسی فدرانسمیی. مارك كړاونتز، محمصه معقابی، كه به «مظفر»یش دناسرا، چوارىمین كەس بور دمستى له جینایمتهكدا همبورر، رفنگه شوفنری مؤتور سكایتهكه بورین (لیبراسیون، پاریس، ۱۸ی تورتی ۱۹۸۹).

پۆلىسىي قىيسەن پارىزگارىي لىدەكىرد. بەپنى باسىپۆرتە ئىرانىيەكەي، ئسەر بىيارە سهرسووره که دهموچاویکی باریکی ههبوی، محهمهد مهغایی بووو خن پیشاندهره کوردهکان دهیان ناسی و چهند روّ ز پیش روودانی جینایهتهکه دهگهل سهحراروودی و مستهفهوی و بوزورگیان دیبوویان؛ لیپرسینهوهی لی کرابووو دوایه ئازاد کرابووو ريڭايان دابوو بگەريتەوە بق ئيران.

۱- له رنگهی سدرچارهیدگی تدراوناگاداردو زانیومانه که له تارانمره سیّلاری تیلگرافان بهسعر وهزارهی کاروباری دهرموی توتریشدا رژاویو ههرشهبان کردوه که هاونیششمانه توتریشییهکان دم نیشن کؤمدله تیرزریستیکی دیکه دادسهزرشن" ومرگیرار له بزلتمنی ژانيارىيەكان ئەنستىتىرى كورد لە پارىس، ھى مانگەكانى ۋوونيەر ئووتى ١٩٨٩.

بەشى دووەم شۆرشى خودايى

برگهى يهكهم "مفسد في الارض"

دهسال پیشستر، له دوانیوه برخی نوردهی خووتی ۱۹۷۹ دا خومه ینی عه بدو پره حمان قاسملووی به مه رگ مه حکووم کرد. شه ش مانگ دوای پاپه پین له دری ریزیمی رابردوو، بی خه وی بخونده گهوره کاندا بوو. بین خه وی ناخونده گهوره کاندا بوو. به لام، له شساره کانی باکوورو گونده کانی کوردستان، بی خه وه هیچ دلو قانی و به زه یی پیداها تنیک له گوریدا بی، خوین و ه کسیلاو ناوچه که ی داگر تبوو. رق و قینی درندانه بالی به سه ر توره مه ی شور شدا کیشابوو.

دوانیوه پر قری ئه و روزه ی سالی ۱۹۷۹، قاسملو و له ماله ئاشنایه کی له مهاباد چاوه پروانی بریاری حیزبه کهی بو و که داخوا ده بی له کوبو و نه و که نخو مهنی پسپورانی یاسای بنه پهتیدا له تاران به شدار بی یان نا نه و چهند روز پیشتر به زورایه تیپه کی ته واو له لایه ن کومه لانی خه لکه و ه و که نهندامی نه و نه نجومه نه هه ل بریر در ابو و .

له کاتیکدا قاسملو و بر دو زینه و می رو و نکردنه و هیه که باره ی داره قیی خومه بنییه و ه به په په و ردی قورثانیکی ده خوینده و ه کومیته ی ناوه ندی بریاری دا نابی به شدار بی آل که و نه که هه رهه شمتا له سمه دی ده نگه کانی به ده سمت هینابو و ، به آکو و یه کیک له و چه ند که سه غهیره روی حانییه بو و که بن نه و نه نجومه نه هه آل بریر در ابو و ن ، نه نجومه نیک که بن دار شمتنی یاسمای بنه پیک هاتبو و .

۱ - له حالَّیٰکُدا مهاباه نارهندی ئیدارسی کوردستان نید. نارهندی سدمبرلیکی ژیانی سیاسید.

۲ - پەپتى زانيارىي عەبدوللا خەسسەنزادە قاسملور دىيەرىست لە كۆبۈردەكانى نەر ئەنجرمەندەا بەشدار بىن. پىتى وابور چونكە لەلايەن خەلكەرە ھەقلىق تۆردەردە كاريەدەستانى ئىرانى ناوترى دىيچ كارنك لە دۇى نەر بكەن. دەنتەرى سياسى ئەسەر نەر بېرايە بور نەرە شىنچكى يەگجار ھەترسىدارىو قاسملوريان لە بەشئارىكردن پەئريوان كردىرە. (قەرانسە ۲۰۰۸).

هاته سهر تهلهقیزیون کوبوونه و می نهنجومه نی پسپورانی یاسای بنه ره تی کرده و ه. نهنجومه نه که لهلایه ن «علمای عظام» زانا گهوره کانه و پیک هاتبوو که پسپوری و لیزانییه که پسان له بیواری لیکدانسه و می قور ئاندا بود. دهموچاوی به سسام و سسه ری به «عمامه» و هیان له سسه ر تهله فیزیون پیشان ده درا. کومه له پیاویکی تیکه پشتو بوون و به هوی بیده نگی و گویراگریی خه لکی نویژکه رزورباش به کاری خویان راها تبوون و له ئاکامی زیندانی بوون و له تاراوگه ژیاندا ته واو توکمه ببوون و ئیستا کاتی نه و هاتبوو ده سه لات به ده سه ده سه لات به سه رخه لکی به بیرو بروادا گرتبوو.

ئېستا بەرەن زېدەخوازىي سىياسى دەرۆپشىنن دەيانەرىست حكوومەتى خودا لەسەر زەۋى دايمەزرېنن.

خومهینی له کانی توورهبوونیدا به شینوازیکی نهگزر قسهی بق خه آک دهکرد. سی رق ر پیشتر، هه زار کوردی چه کدار دوای شه رو پیکدادانیکی توندو تیژ دهگه آن ئه رتهشی ئیران، ده ستیان به سه ر شاری پاوه دا گرتبوو. هیزه کانی ده و آه تی ناوه ندییان تیک شکاندبووو خومه ینی و ا بوو له دری ده سه آتی خوی ثه و شه ره رووی داوه.

«ئیمام» له حالیکدا زوربهتوندی تووره ببورو کونترولی خوی لهدهست دابوه، ههرهشمه له نه مالیکدا زوربهتوندی تووره ببورو کونترولی خوی لهدهست دابوه، ههرهشمه له نه نهداره کان نهرانده کرد که تهمینیان دهکاو خوشی وهک فهرمانده ری گشتیی هیزه چهکسداره کان راگهیاند. ئامادهش بوو بوخوی چالاکییه سهربازییه کان له دری رایه ریودکان وه نهست بگری. کی دهی ویرا له بهرامبهر دهسه لاتی ئیسلامدا رابوهستی کمه ریژیمیکی به هینزی تیک شکاندبوو و هه ولی شهره ی ده دا بیروبروای راسته قینه بگیریته و بوسه ر جیهانی ئیسلام؟!

له حالیّکها چاوی به سه ر «علما» کتومت دانیشتوه کاندا ده گیّرا، گوتی: گوناحباری سه ره کی قاسملووه و حدکا هیّلانهی خراپکاری و ناژاوه نانه وه به نیّمه ناترانین ریّگایان بده ین نازادانه دریّره به کاری خویان بدهن، چونکه تهنیا مهبه ستیان شهر له دری شورشه و الاکیی نه و حیزبه یاساخ کراوه؛ «شیخ عزالدین» و قاسملوو ده بی تهمیی بکرین،

هیچکسهس وه لامسی نه دایسه و ه. بسه لام خومه ینی کسه زؤر به توندی تسووره ببووو

۱ - شیخ «عزالدین» که رئیدرنکی چمپتازی بدناوبانگ لهنیر کومدلانی خدلکنا برو. مدلایه کی سونتیی خدلکی کوردستانی تیرازیر له خدباتی ناسیق نالسیت بدا پیاریکی بدرابردرو بروو خوازیاری دامدزراندنی دولدتیکی سسینکولارو دیسوکر اتباله له نیرازو خودموختاری بو کوردسستان برو. ندو لهسسدر ندو بروایه بور چونکه نیران ولاتیکی فرانده دوید، له پاسای بندرخیی نوشا دهی مسافر تایینی کهمایه تیران گهرهنتی بکری. لهوتاری سسمعید شسه مسل له پارلمانی بریتانیسا، لهاندی ۲۰۰۸ که له دورگزفاری نیرانی شکهان آیندگان»، ویک سهرچاره کهلکی ویرگزفاری نیرانی: «کیهازر آیندگان»، ویک سهرچاره کهلکی ویرگزده .

«كوا؟ ديار نيه، بريا هاتبايه، ئهگهر هاتبايه، ئهمن نيازم بوو ههر ليره راى گرم». «مفسد في الارض» خهراپهكارو گهنده لكارى سسهر زهوى! ئهمه وتهى «ئيمام» يك بوو كه گهوره ترين ريبهرى ئايينى بووه. له ئاكامدا قاسملوو لهبهر چاوى تهواره تى جيهان تهكو تهنيا مابؤوهو لسه جيهانى دادپهروهريدا بسهرهو تاراوگه ههل ديرابوو. لهوكاته بهدواوه كهسايه تييهكى سهرگهردان و ئاواره بسووو كسهو تبووه بهر رق و قينى ههموو دينداريكى راسته قينه إى شيعه].

حیزبه کسه ی قهده غسه کرابسووو خومه ینی قاسسملووی لسه نه نجومه نی پسسپۆران دهرکردبوو!

قاسسملوو له کاتیکدا له بنکهی پیشسمه رگایه تیدا دانیشتبوو، گویی له و قسانه ی خومه ینی بوو که له راستیدا فه رمانی مه رگی وی بوون. پولیسی سه رده می شا زور خراپ هه نسوکه و تیان دهگه ل کردبوو و پاسپور ته که یان نه ستاند بووه، ریژیمی عیراق وه ده ری نابوو و کومونیسته کانی چه کوسلو و اکییش ناچاریان کردبو و له پراگ بروا، به لام هه تا نه و کاته هیچ لایه نیک فه رمانی کوشتنی نه دابو و. نه و شه وه، خومه ینی بوو به دو ژمنی قه سته سه ری.

تەلەفون دەسىتى كرد بە زەنگ لىدانىكى وشىياردەرانە. خەلكەكە لە شىارەكانەوە تەلەفونىيان لى دەكرد. «صادق شىدرەفكەندى« لە تارانسەوە زەنگى لى دا. ناوبراو لە تاران بە لەسسەرەخۆييەوە كارى بى حىزبەكەى دەكرد. ھەموولايەك بە قاسسملوويان دەگوت نەچى بۇ تاران.

جسه لال تاله بانسی وه که بیره وه ربیه که ده ی گیزایه وه و ده یگوت: «پیم گوت نه چی بق تاران، له مالی مونته زیری ا ده گه رامه وه، خه لک خه ریکی قسسان بوون و له باره ی نه و شستانه وه که نه و دوایانه چاومان پی که و تبوون بیروب روای خویان ده رده بری. نهیان ده زانی من کیم. کاتیک گه رامه وه بو سه رده شتی، تووشی حه سه ن ره ستگار بووم و پیم گوت به دوکتور قاسملو و بلی نه چی بو تاران. نامه یه کیشم بو نارد و کاتیک نامه که ی به ده شوخی پیم ده گوت «نه جاتم دای»! به ده ست گهیشت، بریاری دا نه چی. زور جاران به شوخی پیم ده گوت «نه جاتم دای»! شهره که ده یه ویست قاسملو و بکور دی هیند یک هسوی ناده و به وین.

۱ - نعو روړداره سهیروسهممومه شتیک برو که قاسملوو بعهمموو توانا پړ له درامانیکهکهبهوه لعبیریمابوو ـ دیاره کاتیک لمباری رابردروی خزیدا قسمی دهکرد، تمو شتمی به گالمته پیکردنموه ده گیز ایموه. له دوا سالدکانی تدمهنیدا فاسملوو زؤوشنی لمه پیّوهندی دهگفل وابردروی خزی بو ناشناکانی دهگیز ایدوه، به تابیعتی بوّ جاناتان راندال ـ ی تروسهرو بوّ نهندامانی حیزیهکهی. ۲ - وترویز دهگفل نروسهر، پاریس، ۱۹۹۱ ـ

وهک دوورخراوه لهمال و زیدیان له پاریس ده ژیان، ئیدی وهک که سایه تییه کی نه ناسراو نهبود. ئیستا، قاسملود سه رزکی حیزبیک بود که ده سه لاته کهی له حالی گهشه سه ندندا بود و له سه دا هه شتای ده نگه کانی له کوردستان به ده ست هینابود. هه روه ها به هه زاران پیشسمه رگه ی هه بسود و له چیاکاندا دامه زرابود و ئاماده ی به ربه ره کانی له دری هیزه چه کداره کانی ریژیم بود. له وانه بگه ریته ره قاسملود ده یه دیست خودموختاری له

قاسملوق که سالیک پیشتر له نوفل لوشاتو سهری له خومهینی دابوه ههردووکیان

دەولەتى ئارەندى وەربگرى، خودموختارىيەك كە خومەينى ئامادە نەبوو بىدا. دووكەسايەتىى ئاتەبسار ئەسسازار بىرون: رووحانىيەكى پىسپۆرىكى ئابرورى، ماركسىستىكى موسولمانىك. كوردەكە پياوىك بور ھەزى لە ژيان دەكردو پيوەندى دەگەل ژنانى پى خۇش بور. خومەينى، بە پىچەوانە ئاخوندىك بور نزىكەى ٦٠ سسال

لهتهمهنی خقی فیدای خواناسی کردبووو ریزیکی یه گجار زوری له شههیدبوون دهگرت، ههروهک بلیی شههیدبوون بر رزگاربوونی «رووح» شتیکی تهواو پیویسته!

ههروهک بلنی شههیدبوون بر ررهاربوونی «پرووح» سنیدی نهواو پیویسند. قاسـملوو که لهبواری بهدهنیدا به تواناو هؤگری قسهیخوش بوو دوای شهر [ی دووهمی جیهانی] ههم لهپاریسو ههم له زانسـتگهی پراگ، له سـهردهمی ئیستالیندا، خویندنی تهواو کردبووو بی هیچ نهملاولایهک لایهنگری شؤرشی کریکاران بوو، بهلام

دواتر به هۆى درندەيى سۆقىيەت لەر ھەلوپستەى پەزيوان ببۇوه. خومەينى كە لە سەرەتاى سەدەى بىستەمدا لەدايك ببووو لەش بەبار بوو، چەندين

کتیبی نالۆزو دژواری له بارهی تیۆلۆژی (خواناسی) یه وه نورسیبوون. کابرایه کی کونه پهرست و بناژق بوو. به پنی رهوشتی موسولمانان، کاتژمید هی بهیانی له خه و هه ل دهستاو نویژی دهکردو پاشان هه تا کاتی نانی بهیانی بوی دهنوسته وه. که و هخه به دههات نان هه نگوینی ده خوارد؛ کاتژمید ۱۱ ی پیش نیوه پو ئاوی میوه ی ده خوارده و نیوه پر قیانی بوی میوه ی که ده ی خواردن بریتی بوون له ته ماته و سه و زیی کو لاو ده گه ل ماست. به که و چکیک که ده ی خوارد و هه رگیز چه نگال چه توی به کار نه ده برد. هه رگیز مه شب پرووبی نه ده خوارده و سیفاریشی نه ده کیشنا. ده گیزنه وه که به ده گمه ن له سه ر ته له فون قسه ی ده کرد. سه رخه و یکی ده شکاند و هه ل ده ستای هه تا دوای نیوه شه وی نه ده خه و ت

ده کرتایی سالی ۱۹۷۸دا، قاسسملوو پیاویکی به فه رهه نگی چلوهه سالان به کوتایی سالی ۱۹۷۸دا، قاسسملوو پیاویکی به فه رهه نگی چلوهه شست سالان و سکرتیری گشستیی حیزبی دیموکراتی کوردسستانی ئیران بوو که نه وکات حیزبیکی چکوله بوو، له نیو دوست و ناشفاکانی له پاریس دنه که له ئیران دمرؤ فیکی ناسراو بوو، ژیانی له تاراو گه بیست سال پیشتر دهست پی کردبوو، حدکا، که ده کری بلین له لایه ن نهرته ش و ساواک (پرایسی نهینی) ی شاوه له به ریه که هه ل ته کا بوو، هیشتا پریستیژیکی

باشی هه یوو که له سهردهمی کورتخایهنی کوماری سهربه خوی مهاباده وه بوی بهجی مايوق. ئەق كۆمارە ساڭى ١٩٤٦ كۈردەكانى ئىران دايان مەزراند بوق.

قاسملوو له تیکرووخانی ریژیمی شا ئاگادار بووو بقیه بریاری دا پیش گهرانهوهی ىق ئىران سەرىك لە خومەينى ھەلىتى. ماللە چكۆلەكەي ئەر رووحانىيە لە نۇفل لۇشاتۇ، کے چەند كىلۆمىترىك دوورترو لە رۆزئاواي يارىس ھەلكەوتسوم، بيوو بە ناوەندى دوررخراوهکان له نیشتمانو پیلان دارشتن له دژی شا.

قاسملوو پهکیک له و خهلکه زوره بوو که چووبوو ریز له خومهینی بگری. چادریکی گەورە لەبەر دەرگاي مالەكەي ھەلدرابوو. كاتىك يەكىك لە يارمەتىدەرەكانى خومەينى يني راكه ياند قاسملوو دهيه وي بيته لاي، ئيمام كوتي ئه و هيچ شمتنكي نيه دهكه لي باس بكا. چەند رۆژ دواتر، قاسىملوق سىھر لە نوى گەرايەۋەق ئاكامەكەي ھەرۋەكرۇ پێشوو بوو'.

ههمووشنتیک لمه نیوانیاندا جیاوازیی ههبوو بیّجگه لهوه کمه ههردووکیان پیاوی سیاسی بوون له تاراوگه ده زیان ههردو و کیشیان دری ریزیمی حهمه ره زاشیای پەھلەرى بوون.

دواتر قاسملوو دهیگوت: « ئەوم وەك ريبەريكى ئايينى شبعه دەناسى وكتيبه كانييشم خويندبوونهوه. نهىدەويسىت به تەنيايى بم بينى. گويم دابووه قسسەكانىو دەم زانى دهیهوی چ بکا. دهم زانی پیاویکی بناژویه و پیشدنیاره سیاسیهکانی بق ئیران می سىــەدەكانى ننوەراسىت بوون. بەلام، ھەرگىز بىنم وا ئەبوو ھەتا ئەو رادەيە خوينخۇر

به لام، به و حاله ش، هه روه كو و هه مو و كه سي ديكه، پشتيوانيي له خومه يني دهكرد. ئيبراهيم ئايوار، كه كومونيستيّكي عيّراقي بوو، دهي گيّرايهوه: له سالّي ١٩٧٨دا قاسملوق هیندیک بهلگهی واژق کردبــوون که تیباندا خومهینی ســـتایش کرابوو. کاتیک ئایوار يرسسياري له قاسسملوو كردبوو بؤچي وا دهكا قاسسملوو وهلامي دابؤوهو گوتبووي «خومه پنی سویندی خواردوه ههتا شا لهسهر دهسه لات وهلا نهنی، دهست له خهبات

۱ - کاتیک خومهیشی گمرایدو، یو نیران ناسناوی «امام»یان لهسمر دانا. له زمانی عارمیدا ندر وشدیه بدواتای رتبدر یا رقبدری نزاكدرانه. له تاييشي شسيعهي نيراندا نهر ناسسناره لهسسه ونمو دوازده ولبعردي لهههموو ناوانيك ينبعرين دانراوه كه له سعومتاي پیتکهاتنی نعو ناییننددا نهخشیان گیراوه. بهکارهینانی ندم زاراوید له لایدن لایدنگرانی خوممینی بعوه بعو سمهدسته بووه که هدستی ئايينى خەڭكەكىيان بېزوېتىزو ئاراستەرخۇ پېيان بلېن ئەرد ھەر ئەر ئىمامە غايبەيە كە زۇر لە مىزۇ، خەلك چارەررانىھاتتى دەكەن، وهرگیراوه له کتیبی «خوممینی: ژبانی ناتولگلا» نورسینی تؤماس درکمورك. نیویؤرك. سالی ۲۰۰۰: لاېمړی ۲۰۱.

۲ - بدېيتي وتدې هيکلين کروليچ، پاريس۲۰۰۸. گوتراين.

هــه نه کری ». ئايوار له دريژه ی قسـه کانيدا گوتی: « هه مووکـه س وينه ی ئيماميان پخ بووو هه موومان دهمان زانی ئه و چلۆن که ســنکه، به لام قاسملوو له سهر ئه وه پنی داده کرت که سويند خواردنی خومه ينی جينی بروايه. هه رودها له سهر ئه و بروايه بوو که ســتايش کردنی خومه ينی نابه جي نيه. نو پوريســيون پيويسـتيی به که سايه تييه کی هيمايی الله هيه ».

له کاتیکدا روزنامه نووسه کان و خه نکانه ی له به ر مانی خومه ینی کو بیرونه وه، هیچ ناگایه کیان نه قاسملوو نه بوو، روزنامه ی روزناوا (ویسترن پریس) و (کارمه نده کانی ریخ خراوی جاسووسی) زور به وردی ده یان روانیه ناماژه و سه رله قاندنه کانی خومه ینی.

چەپئاژۆيەكانو بزووتنەوە پيشكەرتنخوازە ئورووپاييەكان، ئايەتوللايان كردبوو بە ئەفسانەيەكى شۆرشگىزى لە جيھانى سىيھەمدا. لە كۆتاييەكانى دەيەى حەفتادا، بەشىكە لە چەپئاژۆ ئورووپاييەكان خومەينى بان دەپەرسىت. ھەتا ئەوكاتى، بەھۆى ئەۋە كە پىيان وابوو ئورووپا ناۋەندى ھەموو شتىكە، خومەينى لەبىر كرابووو بەشى زۆرى ئورووپاييەكان لە جيھانى ئىسلام بىخەبەر مابوونەرە. ھەروەھا، خومەينى بۆ ماۋەى سالانىكى دوورو درىن كېو مات ژيانى بەسەر بردبوو، لە پىشدا لە تاراوگەو لە عىراقو ئىستاش لە دەوروبەرى يارىس.

به هه در جوریک بورین، شه و ناخونده چاوپوشی له و دابونه ریت و نورووپاییانه کردبو که پنی وابو شتیکی گهنده آل دهستکردن. چاپه مه نیبه کانی روژ تا وا هه میشه «شیا» یان وهک دوستی خویان و که سایه تیبه کی نویخواز ناساند بوو. خومه ینی به شینه یی توانیبووی داویک بق شا سازکا که وه کاریندان تنی یکه وی.

لهسمه رهتادا، به هۆی ئه ره کهخومه ینی کابرایه کی رووحانی بوو، خه آک خوشیان نهده ویست، به لام چاره نووسمه که جوریک بوو که بتوانی ئالوگور به سمه ر میژوودا بینی نه به پیاوی خودا بحوو هه ولی ده دا هیزه سمه ره کییه کانی جیهان بولای خوی راکیشی. ئه و پیاوی خودا بحوو هه ولی ده دا هیزه سمه ره کییه کانی جیهان بولوو ئیران بوته ملوزم و باشسترین ریگه ئه وه یه پیوه ندییه دیپلوماسسیه کانی ئه و لاته ده گه ل عیراق سمه را له نوی دابریژرینه وه هه را له و سمه روبه نده دا، خومه ینی بسه ره رو ثه وه ده چووه پیش که بینیته که سایه تییه کی به ریزو ناودار . شورشی سالی ۱۹۷۹، جیهانی روز تاوای سه رسورماو کرد به لام ئایه توللا بوی مهسه له نه بوو.

١ ~ وتوويُّو ده گذل نروسدر، يارسي ١٩٩١.

سىدرەراى ھەلومەرجىكى ئالەبارى سىاسىسى، سىالىي ١٩٧٨، ئەندامانى رىبەرىي حدكا لە كوردستانى عىيراق كى بورىئەرە بىق ئەرەى لەبارەى گەرائەرە [بىق كوردسىتانى ئىيران] يان مائەرە لە تارارگە قسىان بكەن.

ئەوكارە شتىكى پې لە مەترسى بوو، چونكە ريزىمو ساواك ھەروەك دېندەى نيو قەفەز ھەلسوكەرتيان دەكرد.

قاسىملوو «صادق شىرفكندى» ى بانگ كىردە پارىس بۆ ئىهوەى ھەلومەرجەكە ھەل سىسەنگىتىن. بىنى وابوو ئىزان خەرىكە دەگاتە قۆناخىكى شۆرشىگىزانەو لەسسەر ئىهو بروايىەش بوو كە دەبى رىبەرانسى حىزبەكەى بگەرىنەوە بۆ ئىزان. قاسىملوو لەشمەرەڧكەندىيى پرسىي: «ئەگەر بەشئىرەپەكى نەينى بگەرىتەوە، ئايا ئەو ـ شەرەڧكەندى ـ ئامادە دەبى بەيەكەرە بۆ ھىزبەكەيان كار بكەنو بەھىزى بكەن؟»

شهره فکه ندی دهی گیرایه و ه ده یگوت: « ئه من بن سه لامه تبی ئه و نیگه ران بو و م و پیم گوت هه مو و که سینک ده توانی بگه ریته و ه، به لام ئه تن نا». سه ره رای ئه و ه شقاسملو و به شه ره فکه ندیی گوت ئه گه ربگه ریته و ه، له ژیر ناوی خواز راوی «شه ریف» دا ئه و کاره ده کاو ئه گه ربریاری دا نه و کاره بکاشه ره فکه ندی ناگادار ده کا.

زوربهی ئەندامانی كومىتەی ئاوەندى دارى گەرانەرە بوون، بەلام، بى ئەرەى بىلان كەسسىنى ئاگادار بىي. قاسسملورو بەشسىنى لە ھەقالەكانى گەرانەرە. شسەرەفكەندى كە

۱- وتوویژ دهگفل بیزنارد گم انژلان له سکرتاریای حدکا لهسمر سنوبری عیراق دنیران. سالمی ۱۹۹۱ نمو قسانه ی شموه فکهندی لمو وتوویژه وارگیراون.

له زانستگهی تاران ماموستا بووو ساواک این به گومان نهبوو، له ریگهی ناشناو دوستهکانیه و دانی قاسملوو گهراوه ته و موردستان.

شه ره فکه ندی ده یگوت: « ساواک زوّر چالاک و کارا بوو. به سه فه ر چوومه مهاباد و قاسسملووم هینا بو تاران و له مالی خوّمان شاردمه وه. هیچ که س نهی ده زانی له کوییه. ساواک له مهاباد به دوایه و به بوو اینی ده گه را. نه ویش بی مه ترسی له لای نیمه بوو.» له ساله کانی ده یهی په نجاوه که قاسسملوو سه ر له نوی حیزبی دارشته و هوی که مین کونگرهی به ریّوه بردو به رنامه ی نویی حیزبی نووسی، دوای سالیّک ده گه ل شه ره فکه ندی له پاریس په کتریان دی.

قاسسملوو چووه لای شهرهفکهندی و به به به به که تیباندا پرهنسیه کانی حدکا به وردی تاوتری کرابوون. شهرهفکهندی داوای لی کرد ماوه یه ده ده ده بداتی بداتی بو ته وهی بیان خرینیته وه، به لام، قاسسملوو له وه لامدا پنی گوت ته گهر مرافیقی بابه ته سهره کی و ریشه پیه کانه، خویندنه وه یان پیویست نیه و کاتی چوونه پال حیزب ده توانن له سهره کی ورده کارییه کان باس بکهن. له تاکامی نهم باسسانه دا، شهره فکهندی هاته نیو حیز به کهن.

بــوون به دۆســتو هه قالــی یه کترو کاتیکــی زوریان له پاریس به یه که وه به ســه ر برد. ســالی ۱۹۷۱ شــه ده فکه ندی گه رایــه وه بو تاران. ئه و دو پیــاوه له ریگهی کودو نهینی کارییه وه له نیوان خویاندا له و دووشاره و هیرهندییه کی ریکو پیک و راسته و خویان دامه زراند بو و.

دوای ماوه یه کشه دونکه ندی ده یگوت: «کارکردن ده که ل دوکتور قاسملوو زور خوشه چونکه فهمیشه شدی لی فیر ده بی به لام، درواریشه چونکه زورت کار لی ده کیشی، به نور ده بی به نور ده به به به ده کیشی بین فیر ده به به به ده کیشی کارو زه حمه تیکی زوری وه نه سدت گرتبووو هه ر به و شدیره به به به واه پوانی له هه قاله کانی هه بوو. که سایه تیبه کی دیموکسرات بووو هه تا نه و روزه ی کسور را هه دیموکرات ما بووه هه رجه ند هه قال و دوستی باشی یه کتر بووین، به و حاله شه مدولی حاله شه مدولی کنوونه و کربوونه و کاندا ده که و تینه ده مه قاله ی توند و تیسر ه وه . به لام دولی کربوونه و هکانمان و ه لا ده نان ».

له ئیران، قاسسملوو بنی دهرکهوت حیزبهکهی زوّر بیهیزه کهسانیکی زوّر له ئهندامانسی یسان له بهندیخانه دا بسوون یان لسه تاراوگه دهژیسان ژماره یه کی زوریش کوژرابوون. بزیه، ژمارهی خهباتکاران به زهجمهت دهگهیشته سهدو پهنجا کهس.

قاسسملور له پیشسدا له تاران و باشسان له مهاباد کاری ریکخسستن و سسازماندانی حیزبه کهی بهمه بهستی پیکهینانی کومیته نهینییه کان و شانه سیاسییه کان دهست پی کرد. دامه زراندنی بناخه ئیدئو لاژی و بنیاته سیاسییه کانی ریکخراوی حیزبی و ههروه ها و هگه ر خسستن چالاک کردنی کادرهکان و بردنه سسه ری ژماره ی خه باتسکاره کان و هرگرتنی لاوهکان چه ندکاریکی گرنگ و ته واو پیویست بوون، له به راهبه ر تالوگز ریکدا که خه ریک بوو له ریژیمدا پیک ده هات ده بوو کورده کان خزیان ناماده بکه ن.

قاسملوو که سمایه تیبه کی نه ناسراو بوو چونکه بیست و یه که سمال بسوو له نیو خه که که که دریکی چوونه وه بز خه که که دریکی چوونه وه بز وینده ری بوو، نه گه رچی سکرتیری گشتیی حیز به ناسیق نالیسته که ی بوو، به لام بز که م که ساسرایوو.

ئازاد یهکنگ له پیاوه گهنجانه بوو که هاته نیو بزووتنه وهکه وه. ناوبراو لهبیریه تی که خهاک براکه ی قاسملوویان دهناسی که پزیشک بووو یه گجار وه که ئه و دهچوه، به لام عهبدو پره حمانیان لهبیر نهمابوو. ئازاد ناوی بیستبوو و دهیه ویست رؤژیک بچی بیبینی، ناوبراو دهیگوت: « له به رامیه رحدکادا هه لویستیکی ره خنه گرانه م ههبوو و بروام پینی نهبو و چونکه له نیوخوی و لات نهبوو و حیزبیکی بی بره و بوو»!

مهتا ئهوهی ئازاد له بواری سیاسییه وه زور چالاکانه ده که ل کوه و نیسته کانی حیز بی تورده بور، به لام نه ببوو به ئه ندامی ئه و حیز به. ئه و کورده لاوه له وه سهری سور مابوو که له نین حیز بینکی ئیرانیدا جیگه و شوینی گهلی کورد چون ده بین. حیز بی تووده ریکخراویکی کومونیستیی توندو تیژو له وینه ی حیز به کانی سسه رده می ئیستالین بوو: که و تیر بیرو بروایه کی له گوراننه ها توری وه فادارانه به مؤسسکوو، له به رامبه راستیه کانی نین خوی و لاتدا بیخه به رامبور مابوره ، ئازاد پیاویکی ئازا بوو، به لام له پیوه ندی ده گه ل داخوازه نه ته و بیگانه بوو!

ههروهک زوربهی کهسانی لاو کهوتبووه ژیر مهترسیی سهرکوتکرانهوه. زوری قین له و جوره کهسانه بوو که له نورووپا یان له نهمریکارا گهرابوونهوه، چونکه پنی وابوو له پنوهندیی دهگهل راستییهکانی نیراندا هیچ نازانن:

لم یه که مین چاوپنکه و تنی ده که ل دو کنور قاسملودا، ئازاد روانگه و بیرو بروا مارکسیست . اینینیستییه کانی، که تنکه لاوی توندو تیژیی سه رده می لاوه تییه کهی ببوون ، زور به په له هینایه گوری. قاسملوو بی نه وهی بیته نیر قسه کانی، به شینه یی گویی بی راگر تبوو. ئه وجار قاسملوو قسمه ی ده کردو هه روه ک هه میشه به زمانیکی ساکار ده دوا، به لام قسمه کانی پیشانده ری تیگه یشتووییه کی ته واو به رزتر بوون. پاشان ده دازد ده یکیزایه وه، ده یگوت: «ورده ورده ورده یی سه لماندم و رازیی کردم، سه ره رای

۱- وتوویز ددگهٔ نووسهر، ۱۹۹۱. نمو وتانهی درایی نازاد هی نمو وتوریز س

۳- حیزیی تورده حیزینکی کومؤنیستی سوننهتیی نیران وهادار به مؤسکور بهرژوهندییهکایی نمو ولاته له نیران بود.

ئه وه که [ماوهیه کی زور] له و لات دوور که و تیووه، زور باش له راستیپه کان ناگادار بوو، به راستیپه کارم ده گه ل بوو، به راستی که و تیوومه ژیر ته نسیریه وه، دوای نه وهی حه و توویه کارم ده گه ل کرد، بوم ده رکه و ته که ده بیته جیگه ی هومیدی کورده کان؛ هومیدم به و بوو نه ک به حدر به که ی ».

قاسسملو دهگه آنه وهی سالانیکی دوورو دریش له کوردستان دوور بووو به فهرهه نگی نورووپایسی پاهاتبوو ته نانسه نهی دهزانی چلقن پینچو کلاوی کوردی له سهر بنی، به لام له ناخی دهروونه وه کوردبووو دهی زانی چلقن پینچو کلاوی کوردی به سهر بنی، به لام له ناخی دهروونه و که به به ره نقاره نهرم و ساکاره کهی و به زانیارییه کانی خقی، به ته واوی ته نسیری له سهر داده نان. لاوه کان که که و تبوونه ژیر باری ده مارگرژی و تووده بیه کان پایان هینابوون، له لای دو کتور قاسملو به ته واوی سهرسورما و ده بوون بوو: لایه نگری حیزبینکی سهرسورما و ده به و تووده که دابینکردنی مافی کورده کانی به نامانجی سهره کیی خقی ده زانی. دو زری که دابینکردنی مافی کورده کانی به نامانجی سهره کیی خقی ده زانی.

پیلانگیران قاسسملووش له کوردستان سهرانسسه ری روّر خهریکسی نویکردنه وه ی ریکخراوه کانی حیزبی بوو، شسا به تهواوی دهسته و نهژنو مابو وه. شورشسی خهلک له شسسه قامه کان دهستی پی کردبو و خهلکه برستیان له ریژیمیک بریبو و که ته نیا له لایه نهرته شور ساواک و نهمریکا وه پشتیوانیی لی ده کرا. چین و تویژه کانی جووتیاران و کریکاره کانی شاره کان، بازارییه به هیزه کان، مه لاکان، نه ندامانی چینی مام ناوه ندی و کریکاره کانی شاره کان، یه که له وان کورده کان، له دری ریژیمی شا راست ببوونه وه ا

له حالیکدا چه په توند په وه وه کان پشتیوانییان له شده پی چه کدارانه به دری ریزیمی شدا ده کرد، خومه ینی له فه رانسده وه دری نه و کاره بووو داوای له سده بازه کانی شا ده کرد ریزه کانیان به چی بیلن و پنی ده گوتن: «به شیوهی تاکه که سسی یان دو و که سی یان سی که سسی خوتان له کار کردن بکیشنه وه. ئیوه سه ربازی خودان . چه که کانتان ده گه ل خوتان بینن، چونکه نه وانه چه کی خودان » له مانگی ژانویه دا، گوردانی دری ده هی شرشی هه وایی له مه لبه ندی مه شهه د به هه مو و چه که کانیه وه نه رته شی به چی هیشت. خومه ینی کومه لانی خه لکی بو وه پیخستنی هه للاو بگر، مانگرتن و ده ربینی هه رچه شنه خومه ینی کومه لانی خه لکی بو وه پیخستنی هه للاو بگر، مانگرتن و ده ربینی هه رچه شنه

۱- بازار له ئیزان هیزنکی سیاسی، نابروری، کؤمهآلیه تبییه همیشه له بواری ئابروریدا نهخشی سهرهکیی گیرارد. شا که له همرلی مؤدیزمنزه کردنی رلاتدا بور دمیموست بازار بی هیز بکا، بهآلم، سهرهرای دوژمنایه تبیی شا، بازار همروا بهرو گمشه کردن به هیزتریوون دهرؤیشتر خودموختار بوونی خوی همتا نمو رادمیه بردیروه سهری که له شهرشی نیسلامیدا نهخشیکی گرنگی گیرا. ۲- محمسهد .ح. همیکهار، نیزان، چیرؤکیکی نهگرترار، کنیبهکانی یانتی تورس، نیویؤرك ۱۹۸۲، ل.۱۶۵.

نارهزایه تییه ک، بیجگه له روویه روو بوونه وهی سه ربازی، هان دهدا.

خومه ینی ده یکوت: «له باری فیزیکییه وه هیرش مه که نه سهر نه رته ش؛ دلیان و ده رمه ینین ته گهر ته ش؛ دلیان و ده رموونیان به رن؛ لین که ریخ بینی به نام بینی به نام که رین با بینی هه زار، ده هه زار، بیست هه زار که سبکوژن؛ نه وان برای نیمه نیمه به خیرها تنیان ده که ین نیشان ده ده ین خوین زور له شمشیر به توانا تره ».

خومه ینی له ریوره سمی رهسه نی « تشسیع » که لکی و مرده گرت. «هیند یک جار گوتراو ه قاره مان بنه مای میژووه. به لام ئه و که سسانه ی له سسه ر ئسه م بروایه ن، به هه له چوون. ئه و ه شسه هیده که بنه ما و رووحی و روو ژاندنی میژوویه. که وابو و سسینگتان بق ئه رته ش راگرن چونکه شا ده یه وی که لک له ئه رته ش و مرگری و ئه رته شیش ده یه وی گریرایه لسی بسی. خوینتان و ئه و خوشه و یستیه ی له کاتی مردنتاندا پیشانیان ده ده ن، به ته واوی ده یان هینیته ریبه به دایه این ده ده نه وی ده یان هینیته ریبه به دایه این ا

رۆژى ٦ى ژانويەى ١٩٧٩، شا له ھەولىئەۋەدا بور بە دانانى شاپوررى بەختيار لەسەر پۆستى سەرۆك وەزىرى شەپۆلى شۆرشى نىشتمانى دامركىتىتەرەر خۆشى ئامادە كردبور ولات بەجى بىلى. قاسىملورو حىزبەكەى ئەر ھەرالەيان بە داخۇشسى

۱- نی بید، ل. ۲ ـ ۱٤٥.

۲- ئی بید، ل. ۱۶۹.

۳- نیسسلامی سیاسسی تعنیا فیرقدیدگی گرنگه که امناییتی نیسسلامدا ماوندودو امناکامی شعو له نیوان [حدورتی] عملی (خدایشت بیسسلامی سیاسسی تعنیا فیرقدیدی گرنگه که امناییتی نیسسلامدا ماوندود دوای ودفانسی [حدورتی] عملی، لایدنگردکانی، وانه شسیعه کان، داوای گهراندودی دهسه الایدنگردکانی، وانه شسیعه کان، داوای گهراندودی دهسلات بو بندماله کمی ندویان کرد فدوبرا معشسرودعیدتی شیعه، وانه «ملکوتی «ی نعویندماله پیروز» مسو گهر بوو، به تیهوپدونی روز گار، شیعه کان که آیموینی رئیمر، یا باشتر بلین شیمامه کمیان (که رئیمورتی نمویه بوو) کرده که سایدتیدگی « لاهوتی «کهدیمایه که له خودا، نعو راستیباندی له فررناندا حاتوین تعنیا له رزگری نیمامه وه بهرودنی دهردکه وزر تعنیا فی

شسیده کان بیروبر راو اینکدانموبید کی زور دارواریان بو تیگیشتن پیک هینا که پدیر وانی «صوفیه « ش قبود لیان کرد. شیده کانی نورتودوز کس درازده نیمامیان قبود ال بوره که تاخرین که سیان له سیده ی نویه منا لمبحر چاران ون بور. لمو کاندوه. موجاهیده کان ، پیارانی خودایی له نیسیلامی غسیده ال تدر دهمه لاتمیان همیه که تانورور روانگ کانی نیسلام له از فر روندوننی به کانی شیاملا تی یگهن به پنی بایدته سمره کییه کانی فرخاری «نیما خوازی «ی شیعه کان له جیاتی پراگمانیزمی نایینی سوننی یه کان له سه تی یکهن به موادی زانبرد بریاردان شیعه کان له سهر ناییز وایان به «اجماع» همیه و ی سهرچاوی زانبرد بریاردان شیعه کان له سهر بوایدن که تمو زانبارییانه ی له سیموچاوی «بایز الخطا» وجرده گیرین شستینکی بن که لکری تمنیا زانباری درور لهده آله نیمامدود دی.

هارکات دهگفل ندم روانگدید، نیسسلامی شسیعه بدهوای یدکدمین شکست که تروشی هاتن و زؤریان لی کوژران مدسدلدی « تقیدهان هیتاید گوری که به واتای شاردندودی بیروبروا لدو شوننانید که کدسانی دوژمنی لبن، لدبراری بیروبروادا، گدودشین جیاوازی لدنیوان شیعدر سونتیدا هیتاید گوری دردورهنج وانه ددردو رهجی شدهیدهکاند له تیسلامی شیعددا

كوژرانی [حوزرهی] حرسین، كوړی [حوزرهی] عالی (۱۹۳۰) به دستی لهشكری شهه ويبه كان به شیودی دوعا كردن جموجولی نومایشی و به مدف وزیشتنه كه شواندی لمو به رناسانه دا به شدار دمن، به زنجیران و به شتی نووك تیژ لهخزیان دهونو شاند پیلیان بریندار داكهن، نیسلامی شیعه ریز له مردنو شههید برون ده گرئ.

وهرگرت، چونکه پییان وابوو نازادی بق ولات دهگهریتهوه.

قاسسملوو دهیگوت: « ئیمه دهگهل بهختیار نهبووین دهگهل ئزپوزیسسیون بووین. ئهگهر بمان توانیبائه و ههلومهرجه بق ماوهی چهند مانگیک رابگرین، ئیمه و ریکخراوهکانی دیکه دهمان توانی پیگهی خومان پته و کهین و له ناکامدا خومهینی نهیدهتوانی دهسهات بهدهسته و بگری»!

قاسسلوو زورجاران دهیگوت خومهینی پیاویکی زرینگو وشیاره، به لام ناکری چاوه پوانیی دهسکه و تنکی دیموکراتیکت لیی ههبی شه په فکه ندی دهیگوت: « دوکتور قاسسلوو زور به وردی گویی بو ههموو و ته کانی خومهینی رادهگرت. قسه کانی جنی پیکه نیان بوون و گالته مان پیده کردن، چونکه نایه توللایه ک قسه ی سهیرو بی مانای ده کردن. به لام دوکتور دهیگوت: «ده بی گوی بده نه قسه کانی بو نه وه ی بزانین چیی ده باراندا هه یه. نه و پینی وابوو خومه ینی پیاویکی سیاسییه «.

قاسسماوو دهی زانی هیزی خومهینی له مزگهوتهکاندایه و له سسه ر نه و بروایه بوو که هه رچه ند ۸۰ هه زار مزگه و هه ن هیشتا ده کری پیش به ناخوندهکان بگیری. له سه رانسه ری و لاتدا زیاتر له سه د هه زار ناخوندی شیعه هه بوون و تؤریکی گهورهیان پیک هینابوو و ده گه نخاوه م ملکه کانی ناوچه کشتوکالییه کان یه کیان گرتبوو. هه روه ها پیره ندییان ده که نابوورییه و هارمه تیی مزگه و ته کانیان ده دا. بیجگه له وه نه به شیکی گهورهی نابووریی و لاتیشدا ده سیان ده پرویشت.

رهنگه به هنری رابردووی مارکسیستیهکهیه وه بووبی که قاسملوو دژی نهونهخشه بوو که مهلاکان له باری سیاسییه وه ه نیراندا دهیان گیرا. بهلام، لهقوناخه گرنگهکانی میژووی هاوچه رخی نیراندا، ناخونده شیعه کان ههمیشه له خهتی پیشه وهی بزووتنه وه کرمه لایه تی و سیاسییه کاندا برون.

١٠٠ وتوويرٌ ده گمل جاناتان راندال، ياريس، ١٩٨١.

۲- رووحانييهكي موسولمان.

لهلایه کسی دیکه وه، به ختیار دوستی کورده کان نه بووو هسه رزور زوو نه وهی کرد که قاسسملوو چاوه پوانیسی ده کرد، نه ویش پاگه یاندنه «شنو پنیسستیه که» له دژی کورده کان بوو. قاسملوو ده یگوت: «نه وکات نیمه نه و حیز به نه بووین که دواتر بووین بینی هندیمان ده گه ل گرت و داوامان لی کرد له راگه یاندنه کانیدا ده سست له قسسه کردن له دژی کسوردان هه ل بگری، نیمه نامساده بووین بو دامه زراندنی دیمو کراسسی یارمه تیی بده یسن. چه ند که سسینک له نه ندامانی ده فته ری سیاسسی، که دوات ر چوونه پال حیز بی تووده، به هه واداری له به ختیار تاوانباریان ده کردم ».

بهختیار خویندنی له پاریس ته واو کردبووی چهپناژق بوو. له کاتی شه پی نیوخقیی له ئیسبپانیادا پشتیوانیی له کوماریخوازهکان دهکرد. پاشسان چووه نیو ئه رتهشسی فه پانسسه وه و دهگه ل به رخقدان له دری نازییه کان هاوکاریی دهکرد کاتیک گه پایه وه ئیران، پشتیوانیی له «مصدق» ی ناسیق نالیست دهکرد. به هقی خه بات دری شسا، مساوه ی پینج سالان له زینداندا بوی، به لام به تیپه بربوونی رقر گار، بوی به لیب الیکی خقیاریزی یه کیک له دهسترق یشتووترین نه ندامانی هفری به ختیاری بوی، نه و هقره لهکاری بشتیوانی له شادا زور به ناوبانگ بوی.

ههربزیهش شا سهرزکایه تیی ده وله تی به به ختیار پیشدنیار کرد. نه وه شکاتیک بوو که حیزبی به ختیار، (جبهه ی ملی) پیشدنیاری شای رهت کدرده وه که داوای لی کردبوو به شیک له ده وله تی بین نه وه ته نیا ریگه یه که بوو که هیشتا شا له پیشی مابور. واشینکتون به خیرایی رای گهیاند که ده یه وی پشتیوانی له به ختیار بکا. به وحاله ش، به رهی منیشتمانی (جبهه ی ملی) به ختیاری به وه تاوانبار کرد که «خهیانه تی به نارمانی نیمه کردوه « و خومه ینییش له پاریسه وه رای گهیاند که پهیره وی کردن له و هه روه ک «پهیره وی کردن له شهیتانه».

نه هموو بابه ناته بایانه ده وله تی شاپووری به ختیاریان ته راو بی هیز کردبوو، بالویزی نهمریکا، ویلیام سغلیقان، ده یگوت ده وله تی به ختیار هه روه که گامیویک وایه که له سهر داره میویک ده له ویله ویک ده له ویک ده له ویک به داره میوه که ش وه ختیک بکه ویته عه رزی به ختیسار له کاتی ناساندرانی به نه نجومه ن [ی نیشتمانی] له روژی ۱۱ی ژانویه دا، به رنامه یه کی ۱۷مادده یی پیشکه شکرد که نه م بابه تانه ی ده گرته وه نه فوشاندنی ساواک به گشتی، وه لابردنی هه نگاو به هه نگاوی «حکومت نظامی»، سیزادانی پیشیکادرانی مافیی مرق ش، نازاد کردنی به ندییه سیاسیه کان و قه ره بوو کردنه و می زیانه کانیان و

۱۹۸۹ وتوویژ ددگه ل جاناتان راندال، پاریس. ۱۹۸۹.

۲ - محدمه د ح. هه یکنل. نیزان چیروکی نه گرتراه ل. ۱۷۳.

دانی نهخشینکی زیاتر به ریبهرانی ئایینی له کاتی نووسیران و پهسند کرانی قانووندا. ههروهها وادهی ئهوهشی دا که پیوهندییه کی باشتر دهگه ل جیهانی عهره بدایمه زرینی و پشتیوانی له فهلهستینییه کانیش بکا. به ختیار پنی له سه ر ئه وه داده گرت که ئیران نه وت به ئیسرائیل و نه فریقای باشوور نافروشی.

هیسوادار بوو ریژیمیکی درنده بهرهو مروقایهتی بهری، ریژیمیک که ههتا نهوکاته، هیزه چهپهکان، مهلاکان، بازار، خویندکارانی زانستگهکانو کریکارانی ولاتی له پیوهندی دهگهل ههرچهشنه بریاریکی سیاسیدا خستبوه پهراویزهوه.

کاتژمیس ۲/۳۰ی دوانیسوه پوی روژی ۲۱ی ژانویسهی ۱۹۷۹. فروکه یه کسینی که مرونکه یه کسینی که مرونکی به شدینی که دوو که مرهنگی بووینگ له فروکه خانه ی تاران هه لفری که دوو موسسافیری به شسکوی هه ل گرتبوون: شای یه نجاونو ساله، محهمه در درا به هله وی و فه ره حی خیرانی.

له تاراوگه ده ژیان و نه ویش سه ربرده یه که بیست و پینج سال پیشتر دیتبووی. له هه ردروک جاراندا، شا که له لایه ن خه آکه که یه وه وه لا نرابو و له و لات هه لاتبوو. «شا رؤیشت!» له سه ر رادیزی تاران راگه یه ندرا بوو.» شا رؤیشت! شا رؤیشت!».

خەلكەكەش بە دەنگى بەرز دەيانگوت: «الله اكبر! الله اكبر!»

شما رویشمت خوداگه و رهیه! سمه ره رای نه ریتیکی دو و هه زار و پینجسه دسماله له سه ره روی ی در در بینجسه دسماله له سه ره روی و دیکتاتوری، ریزیمی شا نهی ده توانی له به رامبه رهیزی به ریلاوی هه ستی شخر رشکیزانه داختر رابگری. نه و رایه رینه له هه ستیکی توند و به هیزی ناسیونالیستییه و هاتبو و. نیزانییه شغر شگیره کان که به شه قامه کانی شاردا ده گه ران چه کو چولیان له سه ربازان و پولیسان ده ستاند. نه وه هه ست و بیریکی توند و تیزی نایینی بو و که کل مه لانی خه لکی هان ده دا بینه نیو را په رینه که وه.

ئازاد دهی گیرایه وه که قاسسطو که و تبووه دله راوکی و نیگه رانبیه وه؛ نهی ده ویست به ختیار شکست بخوا، پیشی خوش نه بوو بگه ریته وه ژیر ژیانی نهینیه وه؛ پینی وابوو ده و له تی به ختیار مل بق هیندیک له داخوازه کانی حدکا راده کیشی و نه گهر وا نهبی، نه و که سانه ی ده گه ل ختری بوون ده بی له شاره کان ده رکه و ن و به نا بق کیو و شاخه کان ده رکه و ن و نه نه کیو و شاخه کان ده رن .

۹رن.

قاسسملوو، سەرەراى ھىزى راكىتشەرو تېگەيشستووييەكى بەرزى سىياسى، بەھۆى ئاكۆكسى لەنبى خەزى سىياسى، بەھۆى ئاكۆكسى لەنبى خەزى لەدەسست دابسوو. زۇرجاران دەيگوت: «ھىچ شستىكى لەرىكخسستان سسازماندانى كوردان داروارتسر نيە». ئەمەش ئەركىكى يەگجار تاقەت برووكىن بوو كە بۇ دەسالى دواتر دەكەرتە سەرشانى.

قاستملوو زور باشستر له کهستانی دیکه دهی زانی له ئاینده دا چ دیته پیش، به لام به ته بنده به الله به ته به ته به ته به ته نیسا مابوره. له روزه کانی کوتایی ژانویه دا، یه کیک له ئاشتاکانی، قاستملوری برده

کۆبوونەرەيەك. ھەمور ئەوانەي لەرى بورن چەپئاژق بورن كە خويندنيان لە ئورورپار ئەمرىكا تەراق كردبورو خۆيان رەك ماركسىست دەناساند.

« نەيان دەزانى ئەمن كيم. تەنيا لەبارەى ئەوەدا قسەيان دەكرد كە بە چ شيرەيەك پيشوازى لەخومەينى بكەن». چونكە قاسملوو ھىچ قسەيەكى سەكردبوو، يەكىك لەوان لىنى پرسىسى: «لە پیشوازىكردن لە ئايەتوللادا بەشداردەبى؟» ـ قاسملووش وەلامى دايەوەو گوتى: « نا. زۆرىش بەداخم كە ئيوە دەچن. ئەگەر ئيوەى خويندەوار بچن بۆ پیشوازىلەو كابرايە، ئەدى دەبى خەلكى ساكار چ بكەن؟».

لتكرا چاويان تىبريم. فارس گوتەنى وەك چاولتكردنى پياوتكى زانا لە شىتۆكەيەك. بەلام لەراسىتىدا ئەوان شىتۆكە بوون».

روزی یه که می مانگی فیوریه ی ۱۹۷۹ خومه ینی به فرق که یه کی ئیبرفرانس گهیشته فرق که خانه ی تاران. سسی میلیزن دهمارگرژ چاره دوانی هاتنی بوون به دهنگی به رز دهیانگوت «رووحی حوسین خهریکه دیته و هده دهرگاکانی به هه شت سه راه نوی کراونه و ه. تیستا کاتی شه هیدبوونه!»!

له راده به ده ربوونی حه شیمه ته که پیشی به چوونی «ئیمام» بق گۆرستانی به هیشتی زه هرا گرتبوی که ده یه ویست ریز له قوربانییه کانی سه رده می دیکتا توریی شا له و شوینه بگری. بقیه هیلیک پتیریک بردی بق نه و شوینه که ده دوازده کیلومیتریک له تاران دو وره. حه شعیمه ته که به خومه ینی، به که سعایه تیی پیروزی شعاری قوم، یان ده گوت رووحی خودا.

قاسملوو پهکینک له تهماشاچییهکانی ئهو ریورهسمه بوو که پاشان بوّلای کوردستان و مری کهوت.

رۆژى ەى مانگىى فۆرىيە، خومەينى «مەدى بازرگان»ى كردە سەرۈك وەزىر، بازرگان يەكتك لەو چەند كەسايەتىيە غەيرە رووحانىيە بوو كە ئاخوندەكان متمانەيان پى دەكردن. بەختيار كابرايەكى بىھۆزى كەسسايەتىيەكى بەسستەزمان بوو كە لەلايەن شىلوە كرابوو بە سىمرۆك وەزىر. بەلام، بازرگان لەلايەن بەرزىرىن بەرپوەبەرانى شۆرشەوە جېگەى متمانە بووو لە مالى خۆى چاوەروانى ھەلتەكانى دەولەتى بەختيار بوو.

بازرگان له نیکول سهنترال، که گرینگترین دامهزراوی خویندن له فهرانسهیه، دهرسی خویندبوو. نهو ناوهنده تهنیا نهو خویندکارانهی وهردهگرت که له کاری

١- رتوريز ده گمل جاناتان راندال.

۲ - محدصهدد رح. هدیکه ل. نیزان چیروکی نه گرتران ل. ۱۷۳. له باس ر وتوریز یکدا کمهدوای نام به شده دی. هدموو وتمکانی بازرگان لهم سهرچاوید و هرگیراون.

ئاكادىمىكدا زۆر باش چووبانە پىش. لەسالەكانى دەپەى پەنجاى زايينىدا، ھاوكارى «مصدق» و ئىەنسىدامى بسەرەى نىشتمانىس ئىزان (جبھەى ملى ايران) بووو دواتر حىزبىكى دامەزراند. ئەندازيارو پياويكى زۆر ئازا بوو. سسالى ١٩٦١، بازرگان لەپشىت تريبوونىكى سىياسىييەوە، بە ھىرش كردنەسەر شاو باوكى، زۆرباش داكۆكىى لەبىرو روانگەى خۆى كرد. ئەم كارە بوو بە ھىرى ئەوەى ھاونىشتمانەكانى رىزىكى تەواوى لى بگرن. كەسايەتىيەكى ناسىيى ناسىيى بەرپومەدى دابونەرىتە بىرۇزەكانى ئايىنى شىيعە بوو. بى وينە ھەرگىز رىشى نەدەتاشى. لەسەر ئەرەش بىنى دادەگرت كە زانسىتو ئايىن دىرى يەكتر نىن.

خومه ینی دهی زانی بازرگان پنی وه فاداره. چه ند مانگ پیشتر له سهر نهم وه فادارییه ی تاقی کرابزوه، سه راه شسکر «مقدم» سه رقکی پر لیسی نهینی، که ترسی ری نیشتبو له زیندانی «قصر»، که یه کیک له به ندیخانه کانی ساواک بوو، سه ری له بازرگان دابووو پیسی گوتبوو: «په یامیکی شسام بر هیناری. خاوه ن شکو ناماده یه شسایه تی بکا، نه که فه رمان دولوی سه موروه ک شار نی نینگلستان! ناماده یه نه خشی شایه کی قانوونی بگیری، چونکه نهو نه خشسانه ی بر دوار وژی نیران له بیرو زهینیدا بوون نه هاتوونه دی. بریه پیسی خوشه ریگا به خه لکسی نیران بدا برخویان چاره نووسسی خویان دیاری بکهن نهدی بریانه وی به پنی یاسای بنه په تی شایه کیان هه بی، ده توانن هه یانبی. ئیره بوچی هاریکاریی شاناکهن؟».

سساراک ئازادی کرد. بازرگان پیوهندیسی لهنیوان «حجت الاسسلام» هاشسمی رهفسسه نجانی فهمریکای به بیوه دهبرد، نهمریکایه که به ناهومیدیه وه تی دهکوشسا پیش به کارهسساتی رووخانی ریزیم بگری. رهفسسه نجانی به سهر به رنامه ی فیرکاریی گارده کانی شسورش راده که بیشست که لهنیو مزگه و ته کاندا ریکیان ده خستن و هاو کاری ته وای نزیکی خومه ینی بوون.

بازرگان که بههوی گورانی رهوتی رووداوهکانه وه ترسی ری نیشتبوو، بهسه فه ر چیو بین بیشتبوو، به سه فه ر چیو بین ها پاریس، ئه رته ش، که حه وسید هه زار چه کسداری هه بوو، بین هیچ ئه ملاو ئه و لایسه که پیشه ختی فه رانسیه اسه لای خومه پنی نیگه رانسی و ترسی و خقی ده ربری و گوتی: « نیمه ده گه ل شه ریکی نیرخویی و نیگه رانسی و ترسی و خقی ده ربری و گوتی: « نیمه ده گه ل شه ریکی نیرخویی و

۱ - «محمد مصدق»ی سعرفرک ومزیر کمسینک بور که له دهیدی ۱۵۰۰ نهوشی میبللی کرد. سالّی۱۹۵۳له ریّگدی کردیتایهکدود که لهلایمن سیا (C I A) از ریکخراری جاسوسیی بریتانیاوه داریژرابور لهسمر کار لابرا.

۲ - محدسمه .ح. هميكال. نيزان. چيرؤكي نادگوتراو. ل. ١٦٢.

۳ - گاردهکانی شورشی شیسلامی هیترنگی شیوهسعربازی بورن که خومهیشی درای گدرانمودی بو نیران پیکی هیتنابوو. نمو هیزه بهتدرارمتی لایدنگرر لهژیر فعرمانی راستموخوی نمودا بور.

كوشت وكوشتاريكى بىوينه بەرەوروو بووينەتەوە« بەلام، خومەينى ھەر باشى پيدا نەدەھاتو ئارام دانيشتبوو.

پاشسان، «ئیمام» گوتی: نابی تهسلیم بن. راپه رینه که له چله پوپه ی خویدایه و ئه وه سه رکه و تنمان مسنوگه ر ده کا».

بازرگان دوودل بسوو. داخوا خومهینی دهتوانی سسه رکهونن به سسه ر نه رته ش و نهمریکاو نورووپادا گهره نتی بکا؟ نیمام وه لامی دایه وهی گوتی: « نهمن نیمانم به خودا هه به ...

بازرگان له وه لامدا گوتی: « ئیمه ههمیشه له ژیر فهرمانی تودا کارمان کردوهو ئیستاش ههروا دهکهین. به لام دهبی ددان بهم راستیه دا بنیم که نیگه رانم».

لهماوهی چهند روّژیک له مانگی فیورییه دا له ئیران، دووسه روّک و هزیر هاتبوونه سهرکار: یه کیان شا له سه رکاری دانابووو نه وی دیکه یان خومه ینی. له روّژی پینجه می شهو مانگه دا، خومه ینی له یه که مین کونفرانسی روّژنامه یی. له ژیانی خوّیدا له ئیران، بازرگانی وه ک سهروّک وه زیر راگه یاندو گوتی: « نه وه لیره بازرگان وه ک فهرمانوه و بایرگانی وه ک سهروّک ده بختی به یوه ویی لی بکه ن... سهرپیچی له دری ده وله تی ده وله تی خودا، را په پین له در ی خوداش بیندینی و کفوه اله و در ی کاردو ده وله تی به ختیاریش هه روه ک و شکه گه لایه که که که که که که در ا

له وکاته وه، ریزیمی شما بیجگه له شمتیکی رواله تی و بی هیز چی دیکه نه بووو هه ر بقیه ش تیک رووخا. شفر شگیره چه پئاژ قیه کان هیرشیان کرده سه رپیگه سه ربازییه کان، دهستیان به سه رچه کوچوله کاندا گرت، ساختومانه ده و له تییه کانیان داگیر کرد و زیندانییه سیاسییه کانیشیان ئازاد کرد. له واشینگتون، و هریخستنی کو دیتایه ک به جیمی کارتیری سه روک کومار بیشنیار کرا.

بسه لام له بسه رئه وه که سسه ربازه کان و نه فسسه رمکان شسوینی کاری خویان به جی هیش تبوو، ژینه پاله ئیرانییه کان ده سته و ستان مابوونه وه. چهند که سیک له و ژینه پالانه کو ژران؛ ئه وانی دیکه به تفه نگه کانیان خویان کوشت یان بقی ده رچوون. سه رله شکر قه ره بازرگان کرد که سینک وه که سسه رق کی نه رته ش دیاری بکا، به لام، راستییه که ی نه وه بوو نه رته ش له به ریه که هه ل ته کابوو.

رۆژى ٢٢ى فيوريه، مەھدىي بازرگان دەولەتنكى كاتىي ئىسىلامىي دامەزراند. بازرگان مرۆۋى كەرەن ئاوەز بور كەرىزى لە قانوون مافى مرۆڤ دەگرت و لەسسەر ئەر

١ - باقر موعين. خومعيني: ژياني ثايعتولُلا. كتيبهكاني تؤماس دوون، نيويؤرك ١٩٩٩ل. ٢٠٤.

بروایسه بوو که دهبسی دهوآلهته کهی ههنگان به ههنگان به ریته پیش. به الام به پاریزه وه کارکردنسی به قازانجی بناژ قرخوازه کان بوو، چونکه کاتن ددرفه تی پیویسستی بق پیک دینان که بتوانن نقیز زیسسیقن تیک بشسکینن به به نامه کی سیاسسیی خویان به خیرایی به رنامه پیش له بواری سیاسیدا بی.

بازرگانی حهفتاو پینج سیاله له ویستی دهروونیی کهمایه تییه نه ته وهییه کان نه ده که پشت. به بروای نه و کورده کان جیاییخوازیکی مه ترسیدار بوون که له رابردوودا کوماری سه ربه خوی کوردستانیان راگه یاندبووا.

له ئیرانی شورشگیر دا، لهنیوان نه و ریبهرانه ی چهندین سال له بهندیخانه و له تاراوگهدا ژیابوون و نه که که تاراوگهدا ژیابوون و نه که که تاراوگهدا ژیابوونه و جیاوازییه کی ته واو له گزرید ا بوو. نه وائی پیشتر که تهنیا مابوونه وه نهیان زانیبو و کومه لگای ئیران له سه دهمی شادا نالوگوریکی گرنگی به سه ده هاتوه.

هیچ ئالوگؤریکسی گرنگ له بواری سیاسسیو کومهلایه تیدا رووی نه دابوو، به لام ئالوگؤریکی گهوره له بیروبروادا پیک هاتبوو. ژیانی شارنشینی، چینی مام ناوهندی و خویندکاران، هیچ کامیان وهک رابردوو نه مابوون.

کوردهکانیش ههروا. حدکا خوازیاری سهربهخویی نهبووو داواکاری خودموختاری برو. حدکا دهگهل شورشسه که نهبوو چونکه ریبهران نهندامه کانی لایه نگری سوسیال دیموکراسیی برون. پلاتفورمه که یان خوازیاری توندوتیژی نهبوو تیزوریزمیان پی شتیکی خراب بوو، به لام خوازیاری دیموکراسییش بوون.

هه ر چۆرىك بورېخ، بناژۆكانو كاسايەتىيە پېرەكان لەئىران دەسەلاتيان بەدەستەرە گرتبوو!

۱ - له ۲۰ م فیوریدی ۱۹۷۹ها، جینگری سعرژک روزیر دمیگوت: « نتیمه به هیچ چهشنیان سعربهخویی کوردستان قبورلّ ناکمین. نهمه سیاسه شی دولّمته که نامی رنگا بدری «سچ بهشیّك له خاکی نیّران جیا بیشمرهر رورداریّکی شعرتل به هیزیّکی نازاهر بهتوانا بیشی یی دهگیری». سهعید شممس که نمر بابدندی له گوّفاری «آیندگان»دا خونتدبوّره، له ژرونیدی ۲۰۰۸ دا له یارلمانی بریتانیا باسی کرد.

۴ - شعراندی و دورای خومهینی کموتبوون بریتی برون له چالاکانی شوّپشگیری رنکخراودکانی خوتندکاران، بازرگاندگانی پازار که له باری سالیپهوه خدرجی بزووتندودکهبان دابین دوکرد، و تعنجرمهند پهکگرتروه نیسلامیپهکان، تهمانه خومهینی دای مدزراندبوونر هممورشیانی بؤخزی و تیدری دوکردن. باقر «معین»، «خمینی« لاپدردی ۲۱۰.

برگهی سنیهم کوردستان یا گۆرستان!

کوردهکان، به حهشیمه تیکی جوّراو جوّره وه ههمیشه له ئیراندا نه خشیکی گرینگیان گیراوه و ههرکات ده وله تی ناوه ندی بی هیّز بوره، بوونه ته هوّی و هریّکه و تنی بزو و تنه و هی سبه به خوّی ده و تنه و هی سبه به تیران له ژیر ده سبتی فارسیه کاندایه، به لام بی ره زامه ندیی ئازه رییه کان، که ده کری بلیّین له سبی به شان به شیکی حه شیمه تی و لاته که پیّک دینن، ده و له تی ناوه ندی توانای به ریّوه بردنی و لاته کهی نابی. هه رچه شبنه را په رینیک له لایه نازه ربایجان له دری ده سه لاتی ناوه ندی، زه بریکی توندو تیژ له ئیران ده دا ا

به لام ئازهرىيەكانىي چىنى مامناوەنىدى خوارتر لە مامناوەندى بىسىتىوانىيان لە شىا دەكردو نەيان دەويسىت بېنە ھۆى راپەرىنىكى گرنگى ئەتەوايەتى. مەترسىي بۆ دەسەلاتى ناوەندى لەلايەن كەمايەتىيەكانى دىكەوە: كوردەكان، عەرەبەكانى خوزسىتان، توركمەنەكانو بەلووچەكان ـ بە تايبەتى كوردەكان ـ سەرى ھەلدا.

کوردهکان له سه دا حه قده ی حه شیمه تی ئیرانیان پیک دیناو ناوچه ی نیشته جی بوونیان له سسه دا حه و تی نیشته جی بوونیان له سسه دا حه و تی نیشته جی به و الله مسه دا حه و تی نیشته جی بسوو و بازرگانی له ش به بار له هه و آنی گیرانه و می نارامی و ریکو پیکی بن نه و ده و له ته دا بوو که له پاش به ختیار بنی به جی مابوو، کورده کان گیروگرفتیان بن ساز کرد.

شقرش ریگهی بو سهرهه لدانی توندو تیژی له لایهن کومه لانی خه لکه و ه خوش

۱ - ژیرار شالیان: کوردو کرردستان پرسی ناسیونالیزمی کوردو گیروگرفتی رؤژهدلات، جایی فرانسوا ماسپیرو، پاریس ۱۹۸۱

کردبوو. له شاری مهاباد، کومه له او چریکه فیداییه کان ، که دو و حیزبی چه پئاژنو توندر ق بوون، هیرشیان کرده سه سهر سهربازخانه که. نه و هیرشه بق چه پئاژنو کان کاره ساتیکی گهوره بوو. «پزشکپور» کولی نه داو له ئاکامدا ده یان که س کوژران و بریندار بوون.

حدکا له هیرش بق سسه سسه ربازخانه که دا به شدار نهبو و، به لام، به هه ر چه شنیک بسو هاته نیو شنو نه و روداوه توندوتیژانه وه له ئیران، هه مو و ریکخراوه سیاسی یه کان چه کسدار ببوون یان له هه ولی پهیدا کردنی چه کدا بوون و حدکاش نهی ده توانی له وانی دیکه به چی بمینی دواتر قاسملو و ده یگوی: « نهم هه لومه رجه یه کیک له گرینگترین نه و

بارو**د**ۆخ**انەيە كە ھەتا** ئەمرق دىتوومن».ُ دەتى جاردەي ققورىيە سىسىرەڭ د

روّژی چارده ی فیوریه و سینروژ دوای هیرشه بی تاکامه که ریکه راوه چه پئاژی کان و له جهنگه ی هفلاو بگریکی له راده به دمردا، لیژنه ی نوینه رانی ده وله ت له ژیر ریبه رایه تیی داریووشی فرووهه ردا، که یه کنک له وه زیرانی ده وله تی تازه بوی گهیشتنه مهاباد. فرووهه ر ناوال زاوای سه رتیپ پزیشکپوور بووی، هاتبوو ده گه ل شیخ «عزالدین» که مه لایه کی سوننی و ریبه ری مه زهه بی و سیاسی کوردستان بوی، و توویژ بکا.

شیخ «عزالدین» یه کنک له ده سته نگترین ئایه تو للاکانی ئیران و پیشکه و تو و ترین رو حانی بوو. به پیچه و انهی رو حانییه شیعه کان، که بق خه رجی ژیانی خویان له
بازار پوول و پاره یان و هر ده گرت، شیخ «عزالدین» به «عمامه» سیپه که ی و چاو یلکه
ره شه کان و ردینه نه تا شراو و ئالو زه کهی و جل و به رگه کونه کانیه و ه، به و داها ته یه گجار
که مه ده ژیا که له خویندنگهی زانسته ئایینییه کان و ه ک مامؤستایه که ده یان دایه ا شیخ
«عزالدین» که مروقیکی به فه رهه نگو یه گجار تیگه یشتو و بو و، داوای له قاسملو و کرد
بو دانیشتن ده گه ل نوینه رانی ده و له ی بوین قاسملو بور ژوایه کی نه ته و ه خوازه و
به و چه پئاژ و یانه بو و که له سه رئه و بروایه بوین قاسملو و بور ژوایه کی نه ته و ه خوازه و
ئه و کاره ی شیخ «عزالدین» چه شنیک ریزگرتن له قاسملو و بور ژوایه کی نه ته و ه خوازه و
ئه و کاره ی شیخ «عزالدین» چه شنیک ریزگرتن له قاسملو و بور

به لام قاســملووو شیخ «عزالدین» زور باش بهیه که وه هه لیان ددکرد. هیچ چه شنه ململانه یه که اندوانیاندا نهبوو؛ به پیچه وانه هاود لییه کی ته واویان دهگه لیه یه یکتر ههبوو قاســملوو زور جار شــوخیی دهگه لی دهکردو پینی دهگوت ده بی روّل و ده وری خوّی له بواری نایینیدا که م بکاته وه.

۱ - تاقینکی مارکسیت د لنینیستی کوردد

۲ – چەپئاۋۆترىن مىزىي كورد.

٣ - وتوويّرُ د،گفلُ جاناتان راندال، پاريس ١٩٨٦.

٤ - روزنامهي فوموند، پاريس ٢٠ي مارسي ١٩٧٩.

قاسملوو به شیخ «عزالدین» ی دهگوت: «برهاوهی بیست و پینج سال مارکسیزمم خويندو دوايهش خويندكارهكانم فير دهكردن. به لام، ئيستا باسى ماركسيزم ناكهم! ئهتق دهبی به نهخشی خوّت له بواری نایینیدا رازی بی که زوریش گرنگه، به لام نهمن ناتوانم دەگەلى سەروكارم ھەبى».

شمینخ «عزالدین»یش به گالّته وهلامسی دهدایهوهو دهیگوت: «دیماره، ئهوهی ئهتق دەتەرى بىكەي وەدواكەرتنى كاروبارى رۆژانەتە. بەلام ئەمن دەبى ئاگام لە مەسەلەكانى جىھائەكەي دىكە بىر».

ھەردووكىيان بەيەكسەرە چۈۈن بىق كۆبۈۈنەرەيەك كە دەبۇق ئەوى بۇ دانىشىتن دهگهل نوینه رانی تاران پینج کهسسی دیکه ههل بژیرن. له و کوبوونه وهیه دا نزیکهی پەنجا كەس بەشىدار بوون. قاسملوق دەي گېراپەۋە: « ئەگەرچى ماۋەي بېستۇ يەك سمال دووره ولات بوومو زوربهي ئهو كهسمانهي لهوئ بوون نهم دهناسمين، بهلام، بەدەنگىكى بەرز دەستىم بە قسان كرد. پياويكى لاو ھاتە نيو قسەكانمو يىنى گوتىم ئەتق مافسى ئەوەت نيە لەجپاتى گەلى كورد قسسان بكسەي، چونكە حيزبەكەت وجوودى نيە. به و حالهش، به هنری پشتیوانیی شیخ «عزالدین»، نهمن یهکیک له و پینج کهسه بووم که ههل بژیردران».ٰ

ك.م كه لهو كۆپۈۈنەوەيەدا بوۋۇ لە قەرانسىيە دەرى، لەسسەر ئەر بروايە بوۋ كە« دەسىتەي ئوينەرانى ئىران ئوينەرانى دەولەتىكىي بىمىزن. لە بىرەندى دەگەل ئوينەرە کوردهکاندا به روونی دیار بوو قاسملوو ریبهریانه» کوردهکان نوینه رو بهریوهبهری بەرنامسەي خۆيان بورن، مافى دەسسەلات بەسسەر كاروپسارى ياريزگاكانى خۆيان لە ریگهی دمولهتیکی خودموختارهوهیان داوا دمکرد ههتا بتوانن پاریزگاری له دابونهریت و فەرھەنگىو ئايىنى خۆيان بكەن. داكۆكىي نىشتمانى(دفاع ملى)، پيوەندىيەكانى دەرەوەق يرۆژە دريزخايەنەكانى ئابوورى دراويى ئىران دەبوو لەدەست دەولەتى نارەندىدا بن. كۆرى نوينەرايەتىي ئىران كوردەكان رىككەرتىنامەيەكى ھەشت ماددەييان واژن كرد.

پهكنيك لسه نوينهره ئيرانييهكان له قاسملوو نزيك بؤوهو گوتسى: «چهندين مانگه بهدوای تودا دهگهریم». ئه و پیزیشکپوور بدور. قاسملوو که سهری سورمابوو، لیے پرسى: « داخوا بۆپە لىم دەگەرىي كە بمگرى؟». ژىنەرالەكە وەلامى دايەرە گوتى: « نا. بیگومان نا. ناوی توّم بیستوهو دهمهویست بت بینم». آ

١- وتوويز د،گمل جاناتان راندال. باريس ١٩٨٦.

۲ - وتوویر داگه نووسهر ۱۹۹۱ ک. م ناسناوی رتبهریکی سیاسیی کوردی نیزانه که نوروویا دیژی و نمو ناسناوه بهموی باریژگاری به کار هینراوه.

٣- وتوويُّرُ ده گَمَلُ جاناتان راندال. پاريس ١٩٨٦.

روّژی دوای کۆبوونهوهکه یهکیک له ئاشــناکانی قاســملوو هاتــه لای وپیّی گوت: «دهبیّ ههر ئیســتا فریا کهوی. دهنا ســهربازخانهکهمان لهکیس دهچی. ســـهربازهکان راپهریونو کهسیک سهرتیپ پزیشکپووری بریندار کردوه».

قاســملوو بیّنهوهی هیچ بلّی، وهدوای ئاشناکهی کهوت. بهوپهری سهرسورمانهوه دیتی که سهربازهکان بهدهنگی بهرز ئهو وهک قارهمانیک ناودهبهن.

پرسیاریان له قاسملوو کرد: « دهتوانین برؤین؟».

ئەويش وەلامى دانەوھو كوتى: « ديارە كە دەتوانن برۇن».

قاسىملوو، بىسىنودوو لىكردن، ئەفسىلەرەكانى كۆ كردەرەو پېتى گوتن: « ئەمە شۆرشىلە، ئېمىلە ھىچ شىقىكمان لىلە درى ئېرە لەدلدا نىلە، دەبى ئاگامان لىلە پادگانەكە (سەربازخانەكە) بى پېروستىيشمان بە يارمەتىي ئېرە ھەيە.

گیروگرفتیکی گهوره دهگوریدا بوو که دهبوو چاردسه ربکری قاسملوو پیویستی به تاقمید ههبوو که سهربازخانه که بهبوو چاردسه ربکری قاسملوو پیویستی کوردهکان بزانن که سهربازخانه که بیارینز کاری له سهربازخانه که بکا بق گهران بهدوای چهکهکاندا، به غاردان خق بگهیهننه سهربازخانه که نه و دهی زانی هیشتا ناماده یی بق شفرش نیه، چونکه ته نیا پینج کهس له نه ندامانی حیزبه کهی چهکدار بوون.

قاسطو و به خیرایی رویشت و دوازده که سی دیتنه و که به ته واوی جیگه ی متمانه ی بورن که و تفانگانه ی دانی که سیه ربازه کان به جینان هیشتبورن و چاوه دیری به سه رسه ربازخانه که یدان که نابی ریکا به هیچ که سیده نیته نیو سیه ربازخانه که. که که که نابی ریکا به هیچ که سیده نیته نیو سیه ربازخانه که. که و که سیانه نه خشیه ی بنیاتنه رانیکیان وه نه سیت گرت که له ماه دمانگی تاینده دا هیزی پیشمه رگه یان پیک هینا. له پیشه دا تاقمیکی چه کداریان له سه دره شت دامه زراند و دواتر له پیشه وا [مه به ست هیزی پیشه وا له مه هاباده و دو رگیر] و له شنن له ماوه ی چه ند مانگیک دا، به هه زاران پیشمه رگه یان هه بوو!

ئەو رۆژە، لە سەربازخانەكە سى ھەزار قەبزە تفەنگو دە تانكو چەندىن خۆمپارەو مووشىمكيان دىتەوە. سەرھەنگ ئىرەج قادرى، كە ئەفسىمرىكى كوردى ٣٧ساللە بوو، سەربازخانەكەي بەدەستەوە داللا

۱- وتوویزی ك. م دهگهل نورسهر، ۱۹۹۱ .

۲ - نیروج قادری، وتوویژ دهگذل نووسدو، ناوهندی گشتیی حدکا له کوردستان له سنووری نیران عیراق. ۱۹۸۵ نمو
 قسانه که دوانز دین هی قادرین و لهو وتوریژه وهرگیراین.

قادری له گوندیکی نزیک پیرانشار له دایک ببوو. بنه ماله که ی موسولمانی سوننی و خاوه ن ملک بوون که سالی ۱۹۶۱ چوونه پال کوماری سسه ربه خوی مهاباد. باوکی و مامی به هوی به شداری له و کوماره دا، دهست به سه رکران.

دواتر، شا لیخوشبوونی گشتیی راگهیاندو ئیرهج قادری و زور کهسی دیکه لهلایهن بنه ماله کانیانه وه نیردرانه خویندنگهی سهربازی، ئهمه ریگهیه که بوو بو ئاشتبوونه و دهگه ل ئیران و پته و کردنی پیگهی دهسه لاتیان له بهرامبه رعه شیره ته کورده کانی دیکه دا، چونکه ژیانی سیایی و سهربازی دهسه لات و ریزی ئه و جوره که سانه دهباته سه ر. قادری که و لاته که ی خوی باش دهناسی، له مهاباد فه رمانده ری گوردانیک بوو.

کاتیک ریزیمی شا به ره و روخان ده رقیشت، قادری پیوه ندیمی ده گه فی چه ند که سبیک له نه ندامانی حدک گرت و به نهینی بور به نه ندامی نه و حیز به. نه وه کاریکی مهتر سیدار بوو، چونکه هه ستی به وه ده کرد له ژیر چاوه دیریی ساراک و که سانی سه ر به نه رته شدایه نه نه سه ره کورده کان، که ژماره یان که م بوو که و تبوونه ژیر شک و گومانه و ه و به گشتی ده و له تکاری له کورد ستان پی نه سپاردن، چونکه نه گه ر له کوردستان ده ستووریان پی درابا خه لکی سه رکوت بکه ن، له وانه بو و نه چنه ژیر بار.

قادری جهخت لهسسه رئه وه ده کا که ئه وانه ی له کور دسستان به رپر سسایه تییان پی ده سبید ده سسیه تییان پی ده سبید ده سبید ده سبید ده سبید درده کان و جاش به به واتای « به چکه که ره سسو و کایه تییه وه ناماژه کردن بسه و کور دانه یه که ها و کاریی ریژیمیان ده کرد.

کوردهکان که و تبوونه ژیرباری هه لاواردنه وه. به رپرسایه تییه سه ره کییه کان و هک ناوه ندی زانیارییه کان یا ئه و چالاکییانه ی پیوه ندییان به و ناوه نده و ههیه، به کورده کان نهده سبیردران. ته نیا کورده کانی کرماشان به رپرسایه تیی له و چه شنه یان یی ده درا، چونکه ئه وان شبیعه بوون و رابردوویه کی سیاسییان له ریزی تزیزی سیوندا نه بوو، به شبیعه به به به دوری کورده کانی ئیران موسسولمانی سوننین که له به واری نه ریته و جیاوازییه کی توان یک دینن.

جیاوازی دانان له دری کوردهکان به گجار زور بدوو. به وجورهی که قادری دهگیریته وی دانان له دری کوردهکان به گجار زور بدوو. به وجورهی که قادری ده گیریته وی به سه ربازخانه کان و که مهه کان « له نیوان ئه نسبه ره کورده کان فه به کوریدا کورده کان، به تایبه تی ده گه ل تورکه کان و فارسه کاندا، ده مه قالییه کسی زور له گوریدا به و بارود قخه له نیو سه ربازه کانیشدا ده ها ته گوری. له بواری نه ته وه بی تاییندا جیاوازی هه بوو. له نه رته شدا شیعه و سوننییه کان به هوی ناوه کانیان به روونی دیار بوون چونکه سوننییه کان ناوی وه ک عومه رو عوسمانیان هه بوو و شیعه کانیش له به روون چونکه سوننییه کان ناچارده بوون شیعه کانیش له به روون په وی می دوون ناچارده بوون به وی کایه تاییان بی ده کردن. هیندیک له نه نه سه ره کان و سه ربازه کان ناچارده بوون

نارەكانيان بگۆرن. شىعەكان نەيان دەتوانى دەگەل سونىيەكان ھەلكەن».

بیرزکهی وه ریخستنی بزووتنه وه یه کی ناسیونالیستیی کوردی له نیو نه رته شدا سه ری هه لدا. به پنی زانیارییه کانی قادری پاش نه وه که چووبووه لای بارزانییه کان له سه رسنووری عیراق، نه و بیروکه به نه نهیدا گوورابوو. قادری و نه فسه ره کورده کانی دیکه له نیو خویاندا نه و پرسهیان هینابووه گوری که بوچی نه وانیش ناتوانن را په رینیک له کوردستانی ئیران وه ری بخه ن. به لام، نه وه شتیکی هاسان نه بوو. ده یگوت: « ئیمه له لایه نایره ی زانیارییه کانی نه رته شه وه له ژیر کونتروندا بووین. به دوامانه وه بوون و خستبوویانینه ژیر چاوه دیرییه وه».

کاتیک دەولەتى شا رووخاو کوردەکان پەروەندەکانى دايرەى «اطلاعات» زانيارىيان لەســەر خۇيان لە مھاباد وەدەست كەوت، بە جوانى بۆيان دەركەوت ھەتا چ رادەيەک لە ژیر چارەدىدرىدا بوون.

قسادری دهیگوت: « زورایه تیسی نه ندامانسی گوردانه که ی فارس و تسورک بوون، هه رچه ند له دژی شساش بوون. نیمه نه مان ده ویسست نه ی ته قه مه نییانه ی هه مانبوون هه روا له ده ستیان بده ین.

ئەفسسەرە كوردەكانىسان گىرتى ئىسسەش داوامسان لە سىسەربازەكان كىرد برۆن، و چەكەكانيان بەجى بىلان. پىيان وابوو مەلبەندەكە شوينىنكى بر لە مەترسىيە خوازيارى ئەرەش بوون بەپەلە بچنە بال ھىزەكانى خومەينى لە تاران.

ته ماسمان ده گهل دو کتور قاسملوو گرت و ناماده بروین بی هیچ چه شنه مه ترسییه ک سه رباز خانه که ته سطیم بکهین. گرووبانیک پیره ندییه کهی دامه زراندو نیمه ش بی هیچ چه شد خوینریزییه ک کاره که مان جیبه جی کرد. حدک وای به رنامه ریزی کردبوو که هیرش بکه نه سدر سه رباز خانه که، به لام، نیمه پیمان باش بوو هه موو کاره که له نیو خفردا جیبه جی بکری. کاتیک نه فسه رمکانمان گرتن، به سه ربازه کانمان گوت نه وانه لایه نگری «شا» نو خه ریک بوون کودیتایه کی وه ری بخه ن سه ربازه کان ده یانه ویست برقن».

دەسىت بەسەرداگرتنى سىدربازخانەكە بور بە ھۆى ئەرەكە بەدگومانى لە بارەى كوردەكانىدوە لىد نيىو دەرلەتىدا زياتر بچيتە سىدر. ھەرچەنىد كارى لەرچەشىنە لە سەرانسىدرى ئيران رورى دەدا، بەلام دەرلەت دەيەرىسىت كۆنترۇلى سەربازخانەى

۳۱ - ناوی ندریتیی «پیترشیا» که خداکانی روزژنارای جبهان بو ولاتی نیران بهکاری دمین لموشدی فارس ودرگیراوه که ناوی خداکمی خوجیّیی ندوولاتدید. وشدی «نیزان»بش بدواتای «ولاتی ناریاکان»به که ناوی دووهدمی ندو ولاتدید. له هدردوری ندر ناوانه کهلك ودرددگیری. به دانیشتووانی ندو ولانه دداین «پیرژیانز» یا نیرانی. فارسیشیان پی دهاین. لمسدا ۲۵ی حدشیمتی دورهدزار سال لممدویتشدوه هدتا نیستا هیچ نالرگوریکی بهسدردا نمسهاره.

مهاباد که ناوهندیکی گرنگی کوردستانه ههروا لهژیر دهستی خویدا بن.

کاتیک فرووههر راپورتی کارهکهی له تاران دا به دهولهت، تهنانهت له حالیکدارای گهیاندبوی که کوردهکان خوازیاری خودموختارین بیروکه ی جیابوونهوه له ئیران له گوریددا نیه، دهولهت له وهلامدا رایگهیاند که پیشش دامهزرانی نهنجومهنی قانوونی بنهرهتی ، ناتوانی هیچ بریاریک بدا

نه وهی راست بی راپورتی فروهه ر هه رکیز بلاو نه کرایه وه و واده و به لینانه ی به کورده کانی دابوون له لایه ن ده دوله ته وی خران له لایه کی دیکه وه ده وله ته کورده کانی دابوون له لایه ن ده دوله ته دوله ته ده این ده دا چه ندی بکری ناکوکی له نیوان تاقمه کورده کاندا پتر توند و تیژ بکاو له ناکامدا شه پو پیکدادانی له نیوان زورایه تیی کورده سوننییه کان و شیعه کانی کوردستاندا پیک هینا. خومه پنی لایه نگریی له شیعه کان ده کرد، چونکه ریبه ره تایینییه کانیان پشتیوانیی خویان له دامه زراندنی کوماریکی شیعه راگه یاند بو و.

ناکامه کهی ریزه تیکهه لچوونیکی توندوتیژ بوو به جوریک که له سبنه که ناوهندی پاریزگای کوردستانه و حه وسهد کیلزمیتر له تاران دووره شهر و خوینریژی سهری هه لدا. له روژی ۱۸ی مسارس له کاتی به ریوه چوونی ریو دهسمی نه وروزدا، که سهره تای سالی نویی ئیرانبیه کانه، سوننی شیعه کان له شه ریکی خریناویی مه زهه بیدا به ربوونه گیانی یه کتر. میلیشیا (چه کداره غهیره ئه رته شیه) کان هیرشیان کرده سه رپادگان و فه رمانده ره که یان گرت. ده ستیان به سه رادیز و ته له قیزی نیفنیشدا گرت.

سَنْه کمه لهنیو کیووشاخیکی زور بهرزدا هاهل کهوتوه، بوو به مهیدانی شهرو پیکدادان. ههستی ورووژاوی خه لکه که به پاده یه که بوو تهنانه ته هه ول و کوششی شیخ «عزالدین»یش بو نیوبژیوانی بی اکام مایه وه.

له تارانه و م خومه ینی داوای کرد توندو تیزییه کان دامرکیننه و دو رای گهیاند: «خهلکی کوردستان باش ده زانن ئیمه ی شیعه له نیران خومان و برا سوننییه کانماندا جیاواز بیه ک دانانین ».

بارودۆخەكسە لەژىر كۆنترۆلى ھەموى كسەس دەرچووبوو، بە تايبەتى پاش ئەوھى ھىلىكۆپتىرەكانى ئەرتەش تەقەيان لە خەلكەكە كرد.

رۆژى ٢٢ى مارس دەستەى نوينەرانى دەولەت بە سەركردايەتىى ئايەتوللا مەحموود تالەقانى، كە رېبەرىكى رووحانى بوو، كەيشىتنە سىنە. تالەقانى كەسايەتىيەك بوو كە لەننو كۆمەلانى خەلكى ئىراندا رىزى تايبەتىى لى دەگىراو مرزۇنكى بە پريستىۋ بووو دوو كەسەكەى دىكەش جېگەى متمانەى خومەينى بوون: ئايەتوللا محەممەد حوسىنى

۱- لۆمۇند، پارىس، ٢٣ى مارسى ١٩٧٩.

بەھىشتى، رىبەرى خىزبى كۆمارى ئىسلامى و ئەبولخەسەنى بەنى سەدر، راويركارى بازرگان سەرۆك كۆمارى ئايندەي ئىران بوق.

ههرسیکیان رووبسه رووی کیورده کان دانیشتبوون و گوییان دابوه سیالاو داخوازه کانیان بارود قرفی کی کورده کان دانیشتبوون و گوییان دابیوه سیالاو داخوازه کانیان دارود و به بانیس نه و روزه الله شیه و تیکهه لم خوره کانیدان که دانید که مسانیکی روز در گیانیان له دهست دابوو و فرو که شه رکه ره کانی فانتوم که روز نه وی به سه ر شاری سنه دا ها تو چویان کرد ببوونه هوی توندوتی شهستی خه لکه که.

له کاتیک دا خه لکه کسه خه ریکی کو کردنسه و هی کو ژراوه کانیان بوون، دووهه زار پیشسمه رگه، کسه شسه قامه کان راوه سستابوون، بسه به رز کردنسه و هی تفه نگه کانیان، هه پهشه یان له فرق که شه پکه ره کان ده کردو به ده نگی به رز ده یان گو پاندو ده یانگوت: «خودموختاری بق کوردسستان و نیرانیکی دیمو کراتیکمان ده وی! له مردن ناتر سسیین! کوردستان یا گورستان!».

هەردوولاگەيشتنە رۆككەوتنىكى سەرەتايىًّ، تالەقانى وادەى چەشنىك خودموختارىي بە كوردەكان دا بەر مەرجە ئەوانىش دەسىت لە ھىرش بۆ سىسەر پادگانەكە ھەلگرىنو پىشمەرگەكانىش شوينە داگىركراومكان بەجى بىل*ان.*

بهم جوره، تاله قانی کورده کانی رازی کرد که له په سند کردنی قانوونی بنه ره تی نیشتمانی له ئیراندا به شدار بن و له پیوهندی ده گه آن دارد بوونی فه رهه نگی کوردی و مافی خویندن به زمانی خویان له خویندنگه کان به ریوه بردنی کاروباری مه لمه ندیان و هه روه ها که لک وه رگرتن له سه رچاوه ژیر زه وییه کانی پاریزگا کانیان و دانی ده رفعت بو گه شه بیدانی نابووری و هنده به لینی پی دان. نه مه نیشانه ی به خشده یی که سایه تییه که بو و که له تارانه و هاتبوو.

۱- شدو حیزیه هدمور تدر کدساندی ند دوری یدك كن كردبروندو كه بئ هیچ ندمالاوندولایدك رئیدرایدتیی خومدینییان تبوول كردبور: « ندسدرهای شورشدوه همتا تدواوبرونی سالی ۱۹۸۷، وبك هیزی بدردمستی خومدینی، روزلیكی یدگجار گرنگیان گیرابورو ند بدرامیدر ندوانده موخالیفدكانو تدنادت هاركارو هاوخدباند ناپازییدكانیش كدمایدتییدكی چكولدیان پتك دیشار نه ناكامدا بالادستی و دسدلانی ناخرنددكان لد دولدندا مسؤگدر ببور» یافر مرعین، ژیانی نایدترللا، ل ۱۱۰ دار. ۲۱۰.

۲ - لوموند، پاریس، ۲۶ی مارسی ۱۹۹۱.

لهمهاباد ههلومهرجه که جیاواز بوو. چه شنیک شاری «ئازادکراو» بوو که دلیه ریشانییه کی له سهره خوی تیدابووو نه له شهقامه کانیدا هیچ پاریز در یکی چه کدار همبووو نه بق هاتنه نیوشارو چوونه دهر له شار لیپرسین پشکنینیک له گوریدا بوو. پیشمه رگه کان له ژیر کونترولی حدکدا ریکوپیکیی شاره که یان ده پاراست.

ه مراوهوریا له بازار قروشگهکاندا دریتره ههبوو. له و شوینانه تهنانهت مهشرووباتی نهاکولییش دهفروشرا که لهلایهن دهوله تینانه نهدانسه ری مهشرووباتی نهاکولییش دهفروشرا که لهلایهن دهوله تیناوه ندییه و له سهرانسه ری تیران یاساخ کرابوون. کورده چیانشینه کان به دهموچاویکی سرورهه لگهراوه و بق کرینی شیتوومه که نه ده هاتنه بازار، به لام بازرگانیی رووله گهشه ی چهکوچول مهرچه ند زوریش گران د بولای خوی راده کیشان.

له سهاباد، حیزب حکوومه تیکی دامه زراندبوو که کاروباری شاره که ی به پیوه دهبردو چونکه حیزبیکی سیکولار بوو، ریبه رهکانی لهسه ر جیایی مه زهه به دهو لهت پیداگر بوون.

چونک لایهنگرانی قاسیملوو به شیوه یه کی هیمنانه دهستیان به سسه پادگانه سه ربازییه که داگرانی کرتبوو، نه و سه ربازخانه یه فه رمانده ریکی کوردی له لایه ن تارانه و بق دیاری کرابوو، بهناوی سیه رههنگ په رویزی ره زمیپورش که هیچ و هخت به کرده و نه ماته سیه رکاره کهی و سیه ربازخانه که له لایه ن ده دوازده پیشمه رگهی چه کداره و کونترول ده کرا که له ریر فه رمانی حهسه ن نیبراهیمیدا بوون و ناوبرا و سه رکرده یه کی

هيزه چەكدارەكانى حدك بور.

مهاباد وهک شماریکی نهته وهیی هه روا به ره و پیشکه و تن ده چوو، له حالیکدا نیران له به ریه که هه ل ته کا بوو. مهاباد خه ریکی ریزگرتن له دیموکراسی بووی پیلانگیرییه کانی تاران هیچ کاریگه رییه کیان نه بوو.

ئەو شارە كە لە رابردوودا ناوى «ساوجبلاق» (سابلاخ) ى لەسەر بوو بەشىك لە پارىزگاى ئازەربايجانى رۆر ئاوايەو لە باشسوورى گۆلى ورمى ھەل كەوتوەو لەنيو دۆلىكى بەپىت و بەرەكەتدايە كە ١٣٠٢مىتر لە ئاسىتى دەريا بەرزىرە. بەھۆى ئەوە كە لە ناوچەيەكى پر دارستانو باخى رەزو زەوىوزارى تووتندا ھەلكەوتوەو ناوەندىكى گرينگى خورىيە، بە شىيوەى سوننەتى بازارى شىتومەكى كشىتوكائى بووە. سالى 1974حەشىمەتى ئەو شارە لە چل ھەزاركەس زياتر نەبوو.

کوردهکان خەریک بوون دەسەلاتیان وەدەست دینا کە لەدوای کۆماری مھابادەوہ ھەرگیز نەیانبوو. حدک رۆژ لەدوای رۆژ خۆی سازماندراوترو بەھیزتر دەکردو لەژیر ریبەرایەتیی قاسملوو سکرتیری گشتیدا پەکەمین کۆبوونەوەی گشتیی پیک ھینا.

کهندال نهزان که کوردیکی به ناوهزو سیاسی بوو، لهوروژانهدا سهری له مهاباد داو لهوه که دیتی قاسملوو دهگهل کچه خوشکهزاکهی له فرقرکهخانه چاوهروانیهتی، سهری سور ما. «به لهبهرچاو گرتنی ههلومهرجه که، نهمن پیم وابوو دهبی زیره قانی دهگهل بن. به لام و انهبوو. ساکارو خاکه را بووو ههرگیز نهی دهویست خقی وه کهسایه تیبه کی گرنگ رابنی . بارودق خی شساره که نارام و دوستانه بوو. قاسملوو و فرووهه رهمووروژی یه کتریان دهدی. ههردووشیان ده که ل شیخ «عزالدین» نانی نیوه رقیان ده خوارد. روژ نهبوو روژنامه نووسه بیانییه کان نهیه ن، زوریان پی سهیر بوو که ده یاندی خه لک به ناشکرایی مهشروو باتی نه لکولی ده خونه وه.

راسته ژمارهیه کسی زوری ژنان له کوبرونه و مکاندا به شدار نه دهبرون. که سیک ناشساره زا بایسه پیشی وا ده بسوو نه وه به هنوی کار تیکسردن و نفووزی فارسسه کان له مهاباده و هیه که زوریش کونه پاریزانه بوو. له لایه کی دیکه و ه، «له و مالانه ی ته نیا کوردیان لی بوون هه موو ژن و پیاوه کان به یه که و مانیان ده خوارد».

قاسسملو الهسسه رئه بروایه بسو که [کوردی] ئیران له بسواری نابوورییه وه نه توانایسه که خهباتیکی چهکدارانسه وه رئ بخا. چاوه روانی شسه و نهبوه به لام له نالوزیی تاران سسه ری ده رنه ده چوو. بق روونکردنسه وه ده یکوت نیوبژیوانیکی جیگهی متمانه بروتوویژ شسک نابا. تاران ده توانسی ناخوندیک بنیری ده که لیان ریک بکه وی و

۱- وتوویز داگیل نورسدر، پاریس ۱۹۹۱. ثمو قساندی که دواید دین هی ندزانزیر له وترویزدا گوتراون. ندزان له حالی ۱۹۸۲دوه پدرترمهاری شدنستینتری کورد له پاریسه.

پاشان يەكىكى دىكە دەنىرى كەمل بى شىتىكى ئەرتى راناكىشىن.

ئەودەم قاسملوق بەتەنيا رېيەرى كوردەكان نەبوق، بەلام يەكىك لە چەندىن كەس نوينەرانىي ئىەق خەلكە بىدول لە مھاباد، خىدكى يەكىك لە چەند رىكخراۋى سىياسىي بوق. ھەركام بە پىشمەرگەكائى خۆى و ئالاى تايبەتى خۆيەۋە ساختومانىكيان داگير كردبوق. ئەۋە كارىكى دۆۋار بوق پىلى برانى گرنگىي رىزەيى ھەركام لەق رىكخراۋانە چەندە.

بهناوبانگترینیان شیخ «عزالدین» بوو. قاسسملوو تهنیا لهلایسهن کادرهکانی حیزبهکهیسهوه ناسسرابوو. کهندال نهزان بهجهخت دانانسهوه دهیگوت: « بههؤی تیگهیشتووییه کی بهرزو سیاسهتیکی روون که ههیبوو، دهی توانی بهشیوهیه کههه کومهلانسی خهلک بدوی که دهگهل هیواو هومیدی نهو خهلک دههاتهوه. ههر لهبهر نهوهش بوو که توانی پیگهی کومهلایهتیی حیزبه کهی بهرین بکاتهوه و خوشهویستیی خوشی لهنیو نهو خهلکهدا بهریته سهر. ههروهها له پیرهندی دهگهل روژنامهنووسه بیانییه کان و کاربه دهستانی دهوله تیشسدا زور بهخیرایی وهک ریبهریکی راسته قینه ی کوردو و هک و تهبیری سهره کیی نهو گهله دهچووه پیش».

به بروای کهندال نهزان به هؤی که سایه تبی به هیزو توانایه ککه له و توویژ له و سهرده مه دا ههیبو و قاسطو و هه تا نه و راده یه ناوبانگی ده رکر دبو و.

« ئـهو وهک ریبهریکی ئیدئۆلۆژیکیی بزووتنـهوهی نهتهوهیی کورد جیی خوّی گرتبوو. له حالیکدا حیزبه کهی هیشتا له قوناغیکی پر له مهترسیدا بووو چارهنووسیکی نادیاری ههبوو. له کوبوونه وه یه کی گشتیی سیاسیدا که حدک وهک حیزبیکی ئاشکرا راگه یهندرا، قاسملوو بق یهکهم جار قسهی بق خه لکهکه کردو وهک ریبه ریک ناسرا.

به یانیسی یه کنیک له رقره کانی مانگی مارس و له ژیر ترووسسکه ی خوره تاو و له سستادین میکی فووتبالدا کو بوونه وه که دهستی پی کرد. هه راسه زووه وه کومه لانی خه لک له سه رانسه ری کوردستانه وه ده گهیشتنه جی خه لکی شاری مهاباد هه رگیز شاره که یان هه تا نه و راده یه پر له شادی و خوشی نه دیبو و هه روه ک میواندارییه کی یه گچار گه وره ده چوو . کورده کانی توگری کومه ل و به که یف خه ریکی قسان بوون بیرو رای خویان به یه کتر ده گوت و خوازیاری نازادی بوون .

قاسسملوں له سسکرتاریای حیزب چاوه پوان بوو. فه تاح عهبدولی، ده که لی بوو، دهیگوت جلو به که کانی توروو پای گزریبووو لیباسسی کوردیسی ده به رکدبووو

لهوروّژه بهدواوه ههرکات دههاته کوردستان ئهوجوٚره جلوبهرگهی دهبهر دهکردا.
کاتژمیّر ۱۰ی پیشنیوه بوّیه، ههموویان بهردو ستادیوّمه که وه بی کهوتن. نزیکهی
بیست پیشمه رگهیان دهگهل بوون، قاسملوو دهگهل چهند پیشمه رگان سواری ماشینیکی
لهندروّویّر بووو پیشمه رگهکانی دیکه چاویان له حهشمیمه به ههراو هوریاکه وه
بریبوو که بهرهو سمتادیوّمه که ده بوّیشتن. نزیکهی سهدهه زارکه سادیوّمه که
کو ببوونه وه، نهوه ش له شاریکی وهک مهاباد ژماره یه کسی چاوه پواننه کراو بوو،
شهوه یه کهمین کوّبوونه وهی گهوره و خوّپیشساندانی حیزبی دیموکراتی کوردستان
بسوو. قاسملوو هاته نیو سمتادیوّمه که و کاتیک بهره و تریبوونه کمه دهچوو، وه لامی

بسور، مستدول مدایه و که دمیان دواند. فه تاح عه بدولی دهیگوت: « ههمیشه وا بوو». وا بوو». تهنیا کاتیک قاسملوو داوای بیدهنگبوونی کرد، خهالکه که دهستیان له ههراوهوریا

ههلگرت. ئـهوه یهکهم جار بوو که قسـهی بق خهالک دهکرد. قاسـملوو بق ماوهی ههلگرت. ئـهوه یهکهم جار بوو که قسـهی بق خهالک دهکرد. قاسـملوو بق ماوهی کاتژمیریدک نووسسراوهکهی به دهنگیگی جوانو لهسـهرهخوی بـه هیندیک ئاماژهی بهجی خوینده وه. شـیوهیخویندنه وهکهی دهگهل هی و تهبیزانی فارس ته واو جیاواز بوو و ردوانبیزی و زمانیاراوییه کهی پر له ههستیکی یهگجار به رز بوو. و تهکانی به هیچ چهشنیک لایهنی پر قیاگهنده بق حیزبه کهی خقی پیود دیار نهبوو.

ثازاد وهک بیرهوهرییهک دهی گیرایهوه و دهیگوت: « نهوه یهکهم جار بوو کهسیک به ناشسکرایی و به رهوانی لهبارهی پرسسی کوردهوه قسسهی دهکردن و لهوکاته ابر دهرکهوت لهبهرچی ههتا نهو راده یه بووه به خوشه ویستی گهلی کورد. له و رفزه دا بوو که کوردهکان بویان دهرکهوت ژیانیان بهره و نالوگور دهچی، نه و نوینه ری شانازییه کانی گهلی کورد بوو. آقاسملوو خهباتی ناشکرای «حدک»ی راگهیاندو داوای له دهوله تی تاران کرد داخوازه کانی کوردان قبوول بکا. له و روزهوه «خودموختاری بو کوردستان و دیموکراسی بو نیران»، دروشمی سهره کیی حیزبه کهی بوو به دروشمی ههموو گهلی

له یه یه یه یه نخوپیشاندانه دا قاسملو که و ته به رچاوی کومه لانی خه لک. نیستا نه ک هه ر بزگه لی کورد که سایه تبیه کی ته و او ناسسراو بو و، بگره رؤ ژنامه کانی بیانی و نیرانییش به که سایه تبیه کی گرنگیان ده زانی. قرناخیکی نویی له ژیانی سیاسیی خویدا ده سبت پی کردبووی، هه م له ناوه ندی ده سه لاتی نه ته وه یی و هه م له جیهاندا ببو و به و ته بیژی گه لی کورد.

۱-فهتاج عمیدونی، وتوویژ دهگفل نووسمر، پاریس ۱۹۹۱، له سالی ۱۹۹۰، عمیدولی نرشهری حدکا له تورودیهٔ بود. ۲- وتوویژ دهگفل نووسهر۱۹۹۱،

دوای خوپیشاندانه که، قاسملوو دارای له شیخ «عزالدین» کرد به یه که وه بچنه لاى خومەيئى. «عزالدين» وەك ريبەرى ئايىنى زۇرايەتىيە سىوننىيەكەي كوردسىتان، كەسىايەتىيەكى سىوننى و ھاوشانى «امام» لە ئىزاندا بوو. بەم ھۆيەرە قاسىملوو دەپگوت: «عزالدین» زور باشتر له خوی دهتوانی دهگهل خومهینی ههاسیوکهوی یکا.

شىيخ «عزالدىن» ئامادە نەبـــوو دەگەلى بچى، چونكـــە چەپئاژۇكانى كۆمەلە دۇي ئەركارە بورن. بۆيە قاسىملور پېشىنيارى دا بە كومىتەي نارەندى كە بۆخۇي يېي بۇ شاره بيرۆزدكە [مەبەست شارى قومە ودرگير]. ئەو يىي وابوو ئەمە شىتىكى يېرىستەر دەبى بكرى؛ ھەموركەس سەريان ئە رېبەرى شۆرش دەداو ئەگەر كوردەكان نەچوريان، لنیان به گومان دهبرون. ههروهها، ریفراندوم له بارهی کوماری ئیسلامییشسهوه دوای ماوهيه كى كورت بەريوه دهچوو.

دووروز پیش ریفراندوم، قاسسلوو چوو بو شاری قوم. داوای دانیشتنی دهگهل خومه ينى كىرد، تاقميك له ئهنداماني حيزبيشى دەگەل بوون. يەكتىك لەوان جەليلى گادانی؛ خەباتگیری دیرین بور كه لهلایهن ریزیمی شاوه دووجار حوكمی گوللهبارانی درابور.

گادانسی له بهندیخانه جۆراو جۆرە کاندا زیندانی بیوو، په کهمجار که گیرا خویندکار بوو ئەويش بەھۆى دەست بەسەرداگرتنى نامەيەك لەلاي يۆلىسەرە بور كە بە يۆسىتەدا بەرىپى كردبوق. پاشان، دەگەل ناسىؤنالىستەكانى «مصدق»، تىكۆشانى سىاسىيى دەست پیکرد. نه وجار له کاتیکدا خهریکی پر قهاگهنده کردن بوو گیراو بق ماوهی حهوت مانگ خرایه بهندیخانه وه. سالی ۱۹٥٤ به تاوانی ئهندامبو ونی له «حدک»دا، بۆجار یکی دیکه ش گیرا. ســـالی ۱۹۲۷ له کاتیکدا دهگهل جووتیارانو وهرزیران خهریک[ی کاری حیزبی] بحو بۆجارىكى دىكەش خراپە زىندان. مساوەي زىندانەكەي لە مهابادو تاران و تەورىز بهسهر برد. به مهرگ مهحکووم کرا، به لام بریاره که به ریوه نه براو بق ماوه یه کی دوورو دريد له زينداني باشدوري ولات له نزيك كهنداوي فارس ژيانيكي يهگجار دروارو ناخۆشى بردە سەر، دەي گيرايەوە كە: « لەوى دەگەل ئەشكەنجەي فيزيكى رووحى بەرەوروق بوۋم. ھەۋايەكى يەگجار گەرمى ھەبوق. خەلكى جۆراۋچۆر لەر يەندىخانەيەدا بوون: كەسسانى خاوەن زانسستو فەرھەنگ، جووتيارو كريسكارو جاروباريش دەگەل جینایه تکاران تیکه لیان دهکردین.» گادانی، ئاخرین جار سالی ۱۹٦۹ به تاوانی به شداری له یهکنک له خوپیشاندانه کانی سهره تایی له دری شادا گیراو جاریکی دیکهش به مەرگ مەحكووم كرا. بۆخۈى دەيگوت: « بەلام، بە ھۆى دەربرينى نارەزايەتى لەلايەن

١- جدليل گاداني، وتوريز دهگهل نووسهر، پاريس ١٩٩١.

خەلكەرە، دەستيان لە سزادانەكەمان ھەلگرت».

کاتنک شورش سهری هه آدا، گادانی له تاران بوو. «سالی ۱۹۷۹ له روژیکی هه بنیدا له زیندان هاتمه دهرو یه که مین پرسیکی هه ستم پی کرد ترسو دله راوکتی خه آک بوو. هه تا نه وکاتی له دهوری دوکتور قاسملوو کو نه ببووینه وه. له مزگه و تان له شه قامان ده کول کومه لاتی خه لک قسمه مان ده کردن. هه رتاقمه ی به شدیوه ی خوی هه آسو که و تی ده کرد. دوای گه رانسه وه ی خومه ینی بر تاران چوومه لای. بیشت ر واده ی دابینکردنی مافه کانی گشست گه لانی نیرانی دابوو. نه و روژه ی گه رایه وه نیران، من له تاران بووم. کاتیک له فر قرکه که داده به زی چارم پنی که وت. خه لکینکی و رووژاو پیشوازیان لی کرد. نه وه گرنگترین پیشوازی له میژووی ئیراندا بوو».

چهند سیال دواتر، گادانی له شیاخه کانی کوردستان، لهباره ی چوونی بزلای خومه پنییسه وه ده یگوت: « پینج یان شیهش کسه س بوویین. نهمن وه ک به رپرسی پیکخسراوی حیزب له تاران له و چاوپیکه و تنه دا به شیدار بووم و نهوانی دیکه له لایه ن کومیته ی ناوهندییه وه وه ک به رپرسی ناوچه کانی خویان دیاری کرابوون. نیمه یه کهمین ریکخراوی سیاسی بووین که خومه ینی وه ری گرتین، هه رچه ند داخوازه کانمانی قبوول نه کورد.»

له ماله که ی ریبه ری شورشی نیران وه ژوور که وتنو به ژیر هه یوانیکدا تی په رین که ته نیا به گلوینک که به میچه که یه واسرابوو رووناک کرابووه. ژماره یه کی زور له وه زیران، بالویزان، سیاسه توانان و مه لایان چاوه روانی نه وه بوون له نیو هوده کهی نیمام چاویان پنی بکه وی. قاسملو و دهی گیرایه وه: «کاتیک وه ژوور که وتین، به سهدان ژن و مندالمان له هوده کهی خومه ینیدا چاو پی که وت. نایه توللا له کاتیک اله سهر زهوی دانیشتبو و و قاچه کانی تیک به زاند بوون، کلو قه ندیکی هه ل ده گرت و ده زاری ده ناو دوایه ش ده ری ده یدا به یه کیک له و کوره چکولانه ی له ته نیشتی دانیشتبوون».

خومه بنی پیاویکی به سام بوو: نیوچاوانیکی پان گرژ، جووته چاویکی پهشو جووته برقیه که که رمو ریشیکی دریژی هه بووو «عمامه» یه کی رمشی له سه ربوه جلوبه رگیک که ته نیا که سانی سه به به ماله ی پیغه مبه رمافیی ده به رکرد نیان هه یه ده سه لاته که ی له لای خوداوه بی درابوو و ده نگی خوداو خزمه تکاری «الله» بوو هه میشه له دری شهیتانان توندوتیژ بوو له دری ئیمپریالیزمی روز ژاواو مارکسیزم نامیز رگاریی ده کردو ده یگوت نابی له به رامبه ریاندا له سه ره خو بن دلی وه ک ناسین په کرمه لای دری بیهه لگوتنی به در ق به کرمه لانی خه لک بوو.

قاسملوو دهی گیرایهوه، دهیگوت: «چوومه لای نهجمهدی کوری و پیم گوت ههزار

كيلۆميترمان ريگه بريوهو هاتووين به تهنيايي بچينه لاي».

ئەحمەد گوتى: «بينج خولەك راوەستن».

لەنەكاو ھەمو ھاتنە دەر. مەلايەكى كورتە بالاو چەند كەس لە ئەندامانى كومىيتەى ناوەندىمان لە تەنىشت دەرگاكە راگرت بۆ ئەرەى نەھىلان كەس بېتە ژوور. ھىچ كەس نەى پشكنىين. بۆيە كوشتنى [خومەينى] زۆر ھاسان بوو. ماوەى كاترمېرىك بە تەنيايى دەگەلى بووم. ھەلومەرجەكەم بۆ شى كردەرەو بېخۇشبوونى خۆمان بۆ بەشدارى لە رېغراندۆمو دەنگدان بە كۆمارى ئىسلامىدا بى راگەياند بەو مەرجە داخوازەكانمان دابين بكرين». لە حالىكدا سەرى شىۋر كردېۆوە گوتى: «ئەوە كارى من نيە». بىئەوەى چاوم لى بكا گوتى: «برۆ بازرگانى بېينە». بەپرتەپرت ئاماژەى بەو پېشنيارە كرد كە چاقىم لى بكا گوتى: «بەر درابوون وگوتى:

«ئايەتوللىلا تالەقانىي بىنشىقر راگەيەندراويكى بىلاو كردۇتەوە. لـــەوە زىياتر چتان دەوئ».

«رۆردنامەنووسسانى بىيانى وئىرانى لەدەرەوە چاوەروانمان بوون ولىيمان بە گومان بوون لىيمان بە گومان بوون پىلىن بە گومان بوون پىلىن وابوو ئىمە بە تەواوى دەگەل ئۈپۈزىسسىۋى كەوتووىن. سسەرلەنوى پىلىم لەسسەر قسسەكانى خۆم داگرتو گوتم كەوابوو كاتىكى ئىزە چوومە دەر ئىلام يىن دەدەن بە راشسكاوى رابگەيەنم كە ئىلوە دەگەل ئەو پرسسانە ھسەن كە تالەقانى بەلىتنى پىلىنى

بى سىنودوولىكردن گوتسى: «بىه لام، نازانىم ئەو چىى گوتوه. ئىنىلە ھەموومان موسولمان و براى يەكترىن».

کاتیک پیمان له سهر داخوازهکانمان داگرت، گوتی حالی باش نیه و بی نه وهی چاریکمان لی بکا، له هزدهکه و هده رکهوت ٔ نیمه ش هه ستاین و له ماله که چووینه ده ر. دیتمان له سه و بانه که و ه ده ست بن خه لکی راده تله کینی سواری ماشینه کانمان بووین و پیش نه وهی له شاری قوم و هده ر که وین، بریارمان دا له ریفراند و مدا به شدار نه بین ».

دەستەى نوينەرايەتىي كورد چوون بۇ تارانو سەرۆك وەزىر دانىياى كردن كە گىرو گرفتەكە چارەسسەر دەكرى. بەلام، كوردەكان باش دەيان زانى دەولەت چارەپوانى دەرفەتىكەو ھەروا كات بە فىرۇ دەدا. لەر كۆنفرانسسانەدا كە قاسسملور لە تاران بەربودى دەبردن، ھەمور جارئ

۱- بهنیسهدریش دژکردومیه کی نمرتنزی لهبیر ماره: نه گدر نمو [خوممینی] ده گمل روانگدیه کی موخالیف بهرور پور بایه دهموچاری گرژ دمیوو سهری داده خست. نه مه به واتای نموه بور که نایهوی چی دیکه گرئ بز قسان وابگری یان بزخزی نسان بکار بهم جزره دمیو دتوریژه کان تمرار بن. به لام نه کمر که سینک لهم بارمیه وه بنی داگرتبا، نموجار خومهینی یان دمیگوت ماندرو بورو له هؤده که وده و ده کموت یان بهتوندی دمیگوت: «نامه ری گرتم له قسمی که س می .» باقر موعین، خوممینی: ژبانی نایه تورلا. و گیرا و له کنیه کانی تنوماس بورن، نیزیؤری ۱۹۹۹، ل. ۲۷۸.

رای دهگه یاند نهگه ر بازرگان دیموکراسی بق نیران و خودموختاری بق کوردستان مسقگه ر بکا، گهلی کورد پشتیوانی له خوی و ده وله ته که یاده کا،

له ئاكامدا، رۆژى ٢٩ى مارس، كوردەكان رايان گەياند لەو ريفراندۆمەدا بەشىدار نابىن كىه بريسار وا بوو رۆژى دواتىر بەربوه بچىئ، چونكە تەنيا ريگايەكى لە پېش كۆمەلانى خەلك دانرابوو دەنگدان بە كۆمارى ئىسلامى بوو.

پرسلیار لهبارهی ریفراندوّمه که نهوه بوو: « ئایا لایه نگری نهوه ههن کوّماریکی ئیسلامی جنگهی پاشایه تی کوّماریکی ئیسلامی جنگهی پاشایه تی پهسند دهکری؟ تا یان نا».

اله رۆژى يەكەمى مانگى ئاورىلدا، ئايەتوڭلا خومەينى كۆمارى ئىسىلامىي ئىرانى راگەياند. ئەوە «يەكەمىن دەولەتى خودا»يە كە «داديەرودرى دادەمەزرىنى، باشايەتى تىك دەشكىنى و دەيخاتە نىنو زېلدانى مىزوو».

له كوردستان خەلكىكى زۆر كەم دەنگيان دا.

له بیره و هربیه کی قاسیملوودا به لگهیه کی باشی نه و سه و ده ه خراوه ته به چاوی خوینه ران ، له چاو پیکه و تنیک له مانگی مارسداو چه ند روژیک پیش ریف واندوم، قاسملو و چوده الای خومه ینی و سه و قلسملو و مدروه الای خومه ینی و سه و قلسملو و مدروه الای خومه ینی و بالایه و یاسید عه و هات و یابستی مهابه و بالله یابستی کرابوو و پیویستی به پاسیو و تنید و به مهابه و بالا به تاسملو و به بلووریان که خه لکی مهاباد و نوینه و یکوی دیکه ی گه لی کورد بوو، به لام ده و له تنه ی ده و یست پاسپور تیکیش به قاسملو و تنید انوو سرابو و سالی ۱۹۵۱ ساواک ریگه ی به قاسملو و نه داوه له نیران و هده رکه و ی ده داوه اله نیران و هده رکه و یکورد بوو سالی ۱۹۵۱ ساواک ریگه ی به قاسملو و نه داوه له نیران و هده رکه و یکورد بوو سالی ۱۹۵۱ ساواک ریگه ی به قاسملو و نه داوه

له می فیورییهی ۱۹۷۹ دا شهش روّژ پیش رووخانی دهوله تی به ختیار و به ده سته و ه گرتنی ده سه لات که ایمان خومه پنیه و ه ساواک له به ریسه که هال ته کابو و بوماو ه په کی دو و رود ریّش ته ندامه پایه به رزه کانی ساواک خزمه تی خویان به کوماری ئیسلامی دریژه پی دا. گورانی هه رریژه میک به ده گه ن ددگاته نین ئارشیقی پولیسه و ه د

١- ساعيد شامس ناخيوم له پارلماني بريتانيا، لهندن، ژوونيدي ٢٠٠٨.

۲- خالگی نیران دهنگیان دا به گزماریکی نیسلامی که سروشتی راسندنیندی بهتموایی روون نه کرابزوه، کاتیك تاخین اندین به خواری روون نه کرابزوه، کاتیك تاخین نیرسراوی له روزی ۱۹۷۵ و با ۱۹۷۸ بلار گرایدوه، خومهینی به ناشکرا پشتیرانیی لین کرد. «ناخین بهلگاهنامه هیچ باسیکی له پنوهندیی ده گل «دلیت فقیه «دار این نادیردبود که دهیان نوانی روانگهی خوبان له بارهی قانوندانانه که دا دوبهریز باتین دارای نیسیدی ده گمل «شدریعدت» همید، تموه ش له کاریدوسته کان بز شم داخوازه دیاری کرابرین»، بافر موعین، خومهینی، له ۲۱۷۸.

که وابو و، له حالیکدا کارمه نده زراوچو و هکانی پولیسی سه رده می شایه تی له سه رانسه ری نیسران له و به در او هدو و نانه و ، کوماری نیسلامی، به له به رچاوگرتنی ده ستو و ریک که له لایه ن ساواکه و ه درابو و نهی ده هیشت پاسپور تیک به یه کیک له ریبه رانی کورد بدری!

مانگی ناوریلی ۱۹۷۹، قاسملوو دهستی به گهرانیک به کوردستاندا کردو له و سهههرهدا خهباتی ناشکرای «حدک» ی رادهگهیاند، حیزبیک که نفووزی بهباشی چووبووه سهر. بهرنامه ریّدژی بو خوپیشاندانیکی گهوره له شساری نه غهده کرابوو. نهوشاره ههرچهند کوردستانه، به لام دانیشتووانی کوردو نازهری تیکه لاون. کورده کان کهمایه تی و نازهرییه کان زورایه تیی دانیشتووانی نه و شاره پیک دینن و له کاتی و هریکه و تنی شورشه و ه، گیره و کیشه ی نیوان نه و دو و بهشه زیاتر ببوو.

نازهربیه کانیش داوای خودموختارییان ده کرد، به لام، بازرگان رای گهیاند تهنیا به لهبهرچارگرتنی ههلومه رجی نهته وهیه ک، خودموختاری دهدری نهک لهسه رویستی خه لکی تهنیا ناوچه یه کورده کان و نازه رسه کان دا!

دەكرى بنين كوردەكان لە تەراوى شارو شارۆچكەكانى كوردستان ژيانى رۆژانەى خەلكيان لە كۆنترۆلدا بوو. لە حالىكدا ئازەربايجانىيەكان كە شىيعەر لايەنگرى خومەينى بوون، ئىلە شۆرشىلەكەدا چەكوچۆليان وەرگرتبوو، بەلام كوردەكان نىلا. بايكۆت كردنى رىقراندۇم لەلايەن كوردەكانەوە، ئازەرىيەكانى توورە كردبوو.

رۆژى ۲۰ى مانگى ئاورىل، بىستو پىنج ھەزاركەس لە ستادىۋمى نەغەدە كۆبوونەوە. قاسملوو تازە دەستى بە قسان كردبوو كە دەنگى تەقەى تفەنگان لەدەرموەى ستادىۋمەكە بەرز بۆوە. قاسملوو بى سىنودوولىكردن بە خەلكەكەى گوت بلاوەى لى بكەن.

له نیوان کوردهکانو نازهرییهکاندا پیکهه لپرژان رووی دابو. کاتیک خهلکی کوردی گوندهکانی دهوروبه رهانه نیو شه پهکه ده توندو تیژییه که بهره و زیاتربوون رؤیشت. له و ململانه یه دا له خومپاره و توپیش کهلک وهرگیرا. پاش دو و پوژان نهرته ش بو لایه نگری له نازه رییه کان هانه نیو شه په هکه وه و به بی هیچ چه شنه دهست پاراستنیک کوردهکانی خسته ژیر گولله بارانه وه. له شه قامه کانی نه فه دهدا، دهیان و بگره سه دان، که لاک که و تبوون. به پینی زانیاریی گادانی، له هه ردوولا زیاتر له ۳۰۰ که س کوررابوون، ناوبراو گوتی: «لایه نگرانی ریزیمی شاو ناخونده شیعه کان بوونه هؤی نه و شه پیکدادانه، چونکه دژی پیکهاتنی ناشتی له نیوان کورده کان و ده و له تدا بوون»!

۱- له والامی داخوازهکانی کورداندا. بازرگان گرتی: « ندوانه [کوردهکان] تعنیا خودصوختاریبان ندهویست؛ بهلکوو دنیاندویست له نیزان جیا پینموه«. لؤمزند، پاریس،ای مارسی ۱۹۷۹. هدروها سهعید شدمس لموتهکانی له پارلمانی بریتانیا له مانگی ژووئیهی ۲۰۰۸ دا وتدکانی بازرگانی سدرلدنوی گیترایدود، ۲- - وترویز ددگان نووسدر. پاریس ۱۹۹۱.

ل کوندی رادانه، که گوندیکی نزیک نهغهدهیه، قاستملوو رای گهیاند حیزبهکهی به لگهی بهدهستهوه ههن که نهو شهره به دهستی «کهسانی کونهپهرست» ی شاری ورمی، پیتهختی پاریزگای نازهربایجانی روژناوا، ههلایساوه. ههروهها، گوتیشی یهکیک له ناژاوهگیرهکان که حدک گرتوویهتی، ددانی بهم راستییهدا ناوهو بق ههلایساندنی شهر پیلانیک له گوریدا بووه بق نهوهی را پهرینی شیعه تورکهکانی قهره په پاغ له دری کورده سوننیهکان و هری بخهن».

قاســملوق هەرۋەھا دەپگۈت: «ئەرتەش خۆى لە ئاگربەس گىل كردبۇۋۇ بە تانكۇ ھىلىكۆپتىر ھىرشى دەكردە سەر كۈردەكان، لەنتوان ئىمەق تۈركەكاندا شەرق پىكدادان سەرى ھەل دابۇۋۇ ئەرتەش لايەنى ئەۋانى گرتبۇۋ.

شیخ عزالدین سهربازه کانی به توندو تیژی له دژی کورده کان تو مه تبار ده کردو ئه م راستیه شی به توندی مه حکووم ده کرد که «هه شت تانک ماله کورده کانیان له نیو شار داره ته به رتوپیاران و دو کانه کانیانیشیان تالان کردوون. نه خوشخانه کانیش برینداره کورده کانیان و مرنه ده گرت ».

خەلكەكە بەرادەيەك ناھرمىد ببوون كە بەھەزاران كەس ئە ئاوارەكانيان دەيانەويست ھاونىشىتمانبوونى خۆيسان رەك ئىرانى بەتوندى رەت بكەنسەوەو رايان گەياند ئەگەر دەولەت ئەو زەرەرو زيانانەي وييان كەرتوە قەرەبوو نەكاتەوە، ھەروەكوو ئاوارە پەنا بۆ ولاتە ئىسلامىيەكان دەبەن.

قاسملوو بۆجارىكى دىكەش داواى كرد بچىتە لاى خومەينى: «دەمەويست پىنى بالىم ئىمە شەرو پىكدادانەكەمان وەرى ئەخسىترە».

لسه كۆتاييەكانسى مانگى ئاورىلدا، قاسسملووو دووكەسسى دىكە چوون بۆ شسارى قوم. ئەمجارە پېش ئەوە رېگەيان بدەن بچنە ژوور، ھەرسسىكيان پشسكنين. قاسسملوو رووداوەكانى بۆ ئايەتوللا روون كردەوەو خومەينىيش بەلىنىدا لىترنەيەك بۆ لىكۆلىنەوە لە باردى راستىيەكانەوە بئىرىتە وى.

دوای ئه و چاوپیکه و تنه، قاسملو و چووه لای ئایه توللا شهریعه تمه داری، که دهگه ل ئایه توللا تاله قانی له بارو د فرخیکی ناله بارو ناخو شدا له نین شیعه کاندا ها و به ش بوو. ئه و له سه ر ئه و بروایه بوو که روو حانییه کان نابی دهست له کاروباری ده و لهت و هرده ن.

۱- لومۇند، پارىس، ۲۴ى ئاررىلى ۱۹۷۹؛ ئېكۇنۇمىست، لەندىن، ۲۸ى ناررىلى ۱۹۷۹.

۲- لوموند، پاریس، ۲۵ی نارزیلی ۱۹۷۹.

۳- کاتینان خرمدینی به فرؤکمیه کی نیر فرانس گاهیشته و تاران تایهتوانگر شهریمهتمه داری له دلّی خویدا نمو خمیالهی واك گالته به میشکیدا دهمات که هیچ کمس له سمر تمو بروایه نمبور «امام غایب» که چهندین سه ده برو شیعه کان چاوهروانی و دهرکموتنی بوون لمندگار به فرؤکمیه کیگریتمود. خومهینی له فکری بابه تیکی نهوتو دا نمبور ـ محممه د همیکه نیراز چیروکی نه گوتران کتیمکانی پانتیون، ۱۹۸۳ را ۱۷۷۰.

ئەوەش ھەلويسىتىك بور كەلەلايەن زۆربەي ھەرەزۆرى كەسائى مەزھەبىي رادىكالەرە زۆر بە توندى كەرتبورە ژېر رەخنەر لۆمەرلەقەمەرە،

قاسملوو دهی گیرایهوه: «ماوهیه کی دوورودریژ مهحته لی چاوه روان رای گرتین. کاتیک شهریعه تمه داری هات، بردینیه هؤده تایبه تبیه کهی خوی و دهستووری دا که نابی هیچ کهس بیته ژوور. که سانیکی زور له دهرهوه چاوه روان مابوونه وه.

یه که مین شت که شهریعه تمه داری اینی پرسیم نهوه بو و: «دوکتور قاسملوو چونه؟» نهی دهزانی نهمن ههوم. له وه لامدا گوتم: « نهمن قاسملووم».

لنى پرسىيە: « داخسوا دەبى لەسسەر ئەن بروايە بە ئەتى شسەرى ئەغەدەت سىلار كرد؟».

له وهلامدا گوتم: «نا، ئەوە ورووژاندىنىك بوو».

لەپر ئەر پياوە كورتە بالايە دەسىتى گرتمو راى كىنشىامە لاى خۆى. بەلام، ئەمن دەسىتى ماچ نەكرد. تەنيا دەسىتى ئەر ژنانە ماچ دەكەم كە خۆشىم دەرين. بۆ ئەردى ھىچ كام ئەو كەسانەى لەرى بوون تىمان نەگەن، بە توركى قسەى دەگەل كردمو گوتى: «ئەمنو ئەتق دەبى يەكگرتوو بىن».

له وهلامدا گوتم: « هاوبيرتم، بهلام ههموو شتيك لهژير دهستي خوّت دايه».

لهماوهی چهند کاتژمیزاندا، قاسملووو هاوریکانسی دهگه ل مروقیکسی نایینی چاوپیکه و تنیان ههبسوو که دوو پروسه و رهوتسی جیساوازی بیروب روای له نیسو شورشگیره کاندا نوینه رایه تی دهکرد: نهسازان دهگه ل که سانی دیکه و دیالؤگ

۱- بدپتی زانیارسی بانر مرعین، بؤ ندوی خرمهینی دمسلاتی تدواو بددسته و بگری، پئریستیی به لهتیوبردنی شعربعه تسهداری همبرود. ناوبراو ندک هدر یدکیک له رشدوانی شیعدی نیشته چنی نیران بوو، بگره بدراده ی خومهینی لابدنگری هدبرون. له کوبرونه رسید کا نایمتوللا گدودکان پنکیان هینابرو هدتا توندوییژی لهنزان ندو دوو کدسایه تیبیددا تدواو کدن خومهینی به چدند بداگی بدروندید کموندوی هات که له تارشیوی دورباری شای ودستی کمونیوین ، بدیتی و تدکانی خومهینی ندوبدلگانه دربان ددخت که شدریعه تدداری هاوکاریی و بزیسی شای کردوو ددگه آن بالرفز خاندی نده ریکاش پئوشهی هدبرود.

دهخست که شدریعهتمدداری هاو گاریی و بزیسی شای کردونو ده دلمل بالونزخاندی نده بریحانش پیونملیی ها بوده.
سالی ۱۹۸۲ پیلاتی کوشتنی خرممینی ناشکرا بود. یه کتک که پیلانگیزهای و استیپهکدی درکاندو گوتی: «نایدتوللا شدریعهتمهداری که پلاتی کودیناکه با کادار بوده فتوای خوشی لهسدر داوه. دژ کردوه ی خرمینی یه کجار توندو بی به نوییانه بود. هداروای تق بلنی دادگایی کردنه کانی سدرده می ئیستالین له گوریدا بن. شدریعه تمداری که کرده کدی له مهترسیی کوژراندا بود، به بناچار لمبدرچاوی خالف لهسدر تعلیریزون به فربانی دورپری ر داوای لیخو شبودنی له خومهینی کرد. له ناکامدا جراد به گرید گی سه تعواوی راچله کاند. نه گدر به جیددی چاو لهم روده او به کمین ندو کاریکی دور له هدموو نه ریتیکی نایینی یه که جراد بدرگ له کهسینگ بستین که «مرجع جیددی چاو لهم روده او به که کاریکی دور له هدموو نه ریتیکی نایینی یه که جراد بدرگ له کهسینگ بستین که «مرجع تقلید» و هدمو به بیره دوکانی به تعواوی قه برولیانه. » خومه ینی به کرد بین نامتیان.

برگەي پێنجەم وەرزێرانو ئاغاكان

له حالیّکدا، له تاران شساره گهورهکان پیلانگیّران توانای کهسایه تییه سیاسییه کانی به فیسروّ دهدا، توندو تیـری له کوردسـتان ههروا دریّرهی ههبوو. نهگـهر خودموختاری داخوازیکی سیاسـی بوو، بو داکوّکی لـهو زهوی و زارانهی لهلایهن وهرزیرهکانهوه له ناغاکان نهستیّدرابوون، شهریّکی دیکهش سهری ههاّدابوو.

۱ - روانگهی نووسهر الهارهی رفتورمی زهری وزاربوه بهتمراری هملمید چونکه تهوکاره له سعردهمی دهسهلاتی شادا نعنجام درابورو رفتراندومیشی بو کرا. کعوابور له کاتی شورشی نیسلامیدا، زهری وزارهکان به دهست وموزنز هکانمره بورزر ناغاکان دنیانهویست سمرلهنوی دهست بهسمر زهری و زارهکاندا بگرتموه نهای وموزیرهکان ـ ومرگیر

ژیر بارانی گوللهی چهکهکانیانهوه.

حدک به شدیوهی ناشکرا داوای روونکردنه وهی له خومه ینی کرد که بوچی ریزیمه شورشگیره کهی «خاوهن ملکه کان چه کدار ده کا»، نه و خاوهن ملکانهی هه تا دوایین روز پشتیوانییان له شا ده کردو هه روه ها بوچی کومیته کانی شورش « له دژی کورده کان هه لسوکه و تده ده که دری هه را به دری و هر نه گرته و هر نه گرته و هم هم اساری قوم، روز زنامه نووسی میسری، محه مه دحه سه نه ین هه یکه ای خوش شانس نه بوو، له و تووییژیک ده گه ال خومه ینی، ئیمام پنی گوت: « شورش بوئه و ه به ریسوه نه چوو خوارده مه نی بو خه که دایین بکا».

ئیستا خومهینی پیاویکی پیسرو پهککه و به بینی و ته کانسی ههیکه خومهینی به هیچ چه شدنی کاری به بنهما زانسستییه کانی ئابووری نهبوو. یه که دووجار دوچاری سسه کتهی دل ببوو و ئیدی ته نانه ت خه به ری گیروگرفته کانی و لاتیشی [له روزنامه کاندا] نه ده خوینده و ه.

هەیكەل نووسیویەتى: « ئەگەرچى هەموو بابەتە گرنگەكانى هەروا دەنیرنە لای، بق ئەومى بریاریان لەسەر بدا، در كردەوەكانى لە جیاتى ئەرمى لە فكرو میشكیەو مسەرچاوە بگرن، شتیكى رەمەكین. لە هەوەلین رۆرەكانى دواى گەرانەومى بى قومدا، سكالاى لەو دەكرد كە ھەموو رۆرى سى راپۆرتى دەدەنى: يەكیكیان لە وەزارەتى كاروبارى دەرەوە لە بارمى پاریزگارى لە بیانییەكان، يەكیك لە بارمى بابەتەكانى نیوخۇبى يەكیكىش لە بارمى پرسەكانى ئابوورى، بۆيە تكاى لە كاربەدەستانى تاران كرد دەست لە ناردنى ئەو بابەتانە ھەلگرن. لەو پیرەندییەدا، خومەینى گوتى: « ھەرگیز نایان خوینمەوە.»

خومهینی کاری به پرسی نابووری نهبوو؛ به لام شهش مانگ دوای شوپش، نابووری پیویستی به دهستبه کاربوونیکی جیددی ههبوو. رهوتی شوپش به پیکردنی نهوت بو دهره وهی و لاتی له کار خستبوو. «حسس نزیه» به رپرسسی NIOC ، واته کومپانیای نیشتمانیی نهوتی ئیران، دانی به و راستیه دا نا که ناتوانی دهگه ل کونسیرسیومی به هیزی چارده و لاتی روزناوایی و توویز بکا. هه تا نهودهم، نه و کونسیرسیومه له پیوهندی دهگه ل به بسیرسیومه له پیوهندی دهگه ل به بسیرسیومه له پیوهندی میلی کردنی کومپانییه بیانییه کان، به زیکه رانی نهوی ها تنه میللی کردنی کومپانییه بیانییه کان، بانکه کان، و کرمپانییه کانی بیمه، ببووه هوی ها تنه خواری راده ی به رهمه کانی پیشه سازی هه تا نیسوه ی تواناییه که یان هاتبوونه خوار، دامه زراوه کانی وه که بیل هیلیکوپتیر داخرابوون و که س نه ی ده زانی ده گه کارمه ندو کریکارانه ی مابوونه و ه بیل هیلیکوپتیر داخرابوون و که س نه ی ده زانی ده گه که که داره داخرابوون و که س نه ی ده زانی ده گه که که داره داره دریکارانه ی مابوونه و ه بلی چی.

۱ - محدممدد هدیکدل، تیران: چیریزکی نه گوتراو، ل. ۱۸۵.

به پنی روزنامه ی تنهران تایمز، هه تا کوتاییه کانی سالی ۱۹۷۹، سه دهه زار پسپوری نیرانسی لمه نیران ده رباز ببوون. له مانگی ژونه نیدا، نزیکه ی دوومیلیارد دولاریان به شیوه ی غهیره قانوونی له نیران بردبووه ده ری.

له دووسه دو په نجا هه زار کریکارو تیکنیسیه نی بیانی که له سه رده می ریژیمی شادا لسه نیزان کاریان ده کرد ته نیا ده هه زارکسه سابوده وه. له مانگی ژوئه ندا، سسه رؤکی پیشه سسازیی ناوکسی (ئه تؤمسی) داوای «روونکردنه وهی هۆیسه سیاسسی، ئابووری، کومه لایه تی، مروقایه تیکنیکییه کانی» کردبووو پیی له سه رئه وه داگر تبوو که ده بی ده وله ت زور به خیرایی وه خو که وی، چونکه پیشه سازیی و لات نه و پسپورانه ی نه بوو که بتوانن ریتاکتوره ناوکی (ئه تومی) یه کان و دری بخه ن.

تهنانهت ئه و شدوو په وییه ی که شؤ پشی ئیسسلامیی « دری ئیمپریالیستی»ی پی خسۆش بو و له رۆزنامه ی ئیزویستیادا نووسیبووی: « پیاو ده توانی زور به پوونی له وه به گرمان بی که ده وله تیکی تیئو کرات (ئایینی) بتوانی یارمه تیی ئیران بدا بق ئه وه ی بینت و لاتیکی مودیرن و له حالی گهشه کردندا... ده وله تی کاتی، که هیچ ده سه لاتیک و ئیراده یه کی نیه، به ته واوی شه پله لیدراوه و ده سته و ئه ژنو ماوه ته وه. په شیریی ئابووری همه و اینی ۱۹۷۹ دا، هیچ کام له لایه نه سیاسییه کان له ئیراندا ده سه واین نه بوو.

دەسسەلات لەژىر دەسستى دوو ناوەندى سسەرەكىدا بوو: ئەنجومەنى شۆرشسگىرى ئىسلامى بە سەرۆكايەتىي خومەينى كە لە قوم دادەنىشت. ئەوشارە لە سەدكىلۇمىترىي باشسوورى تاران ھەل كەوتوە،و دەولەتى كاتىي بازرگان كە لە سەرانسسەرى سسالال لە دەسست بەرتەسسكبوونەوەى دەسسەلاتىخۋى سسكالاى دەكرد. بازرگان دەيگوت سەر بە ئەنجومەنى شۆرشسى ئىسسلامىيەو لە چنگ دەسستىوەردانەكانى دادگاى شسۆرشو كۆمىتەكانى شۆرشو سوپاى پاسداران وەزالە ھاتوە.

فهرماندارهکانی مهلبهندهکان که لهلایهن ریزیمهوه دیاری دهکران له کاتی پیکهاتنی شهروکیشیه لهنتوان کاربهدهسته پایهبهرزهکانی بهریوهبهریی گشتی تاخونده خرجیدیهکان کومیتهکانی له خووه سه رهه لداوی شورشدا دهسته وستان مابوونه و ه.

شىزىش ھىزەكانى ئەرتەشى لەبەر يەك ھەلتەكاندبوو. لە لايەكى دىكەرە، شۆرش ببور بە ھۆى بىكھاتنى سىسوپاى باسىداران كە لە ژىر دەسسەلاتى راسىتەرخۆى ئىمامدا بور. ئەركى سىسوپاى باسىداران بەدەستەرەگرتنى دەسسەلاتى ئەرتەش، ھىزى بۆلىس و مزگەرتەكان بور. ھەررەھا دەسسەلاتى ئەرەشسىيان ھەبور كە بىشستىرانى لە بزورتنەرە ئازادىخرازەكانى «بلاركىردنەرەر پەرەپىدانى شۆرشى ئىسلامىي ئىران لە سەرانسەرى جىھاندا بكەن. ھەتا رەرزى ھارىن، سىسوپاى باسىداران دەھەزار ئەندامى ھەمىشسەيى سەدھەزار ئەندامى رېزېرقى ھەبوون.

له تاران و قوم، شهروكيشهكه لهسهر راكيشاني بشتيوانيي تيمام بۆلاي خويان سهري هه ل دابوو. له باكووري روزئاواي ئيران، خهريك بوو شهريكي نيوخويي دهست پى بكا؛ كيشه لەسەر زەرىوزارەكان، خۇپىشاندان لە درى دەولەتى ئارەندى شەر لە نیوان پیشمه رگهکان هیزهکانی ناسایشدا سهری ههل دابوو. کوردهکانی نازه ربایجانی رۆرئاوا دەسىتيان بەسمەر ژمارەيەك لە سىەربازخانەن ياسىگاكانى يۆلىسدا گرتبوو. هاتنی ژمارەيەكى زۇر لە سىدربازان پاسىدارەكان ھۆزەكانى پۆلىس دەگەل درايەتىي توندوتيژي كۆمەلانى خەلك بەرەوروو ببوو.

له مەربوان كوردەكان داوايان دەكرد ھيزە خۆولاتىيەكان ئەركى ئاسايشى ناوچەكە بەدەسىتەۋە بگرنۇ بە مەبەستى دەربرىنى ئارەزايەتى بەرامبەر بە ئزىكبورنەۋەي ھىزە سهربازييه كان، به ههزاران هاونيشتمان له شارهكه دهچوونه دهرو بهرهو نهو چادرانهى المسهر كيويكي نزيك شارمكه ههالدرابوون وهرئ دمكهوتنو دهيانكوت همهتا هيزهكاني دەولەت شارەكە بەجى نەھىلن، ناگەرىينەوە.

وتوويژەكان بىي ئاكام مانەوە. سەربازەكانو پاسدارەكان ئەر تەپۆلكانەيان ىايە بەر ئاگرى تۆپخانه كەخەلكەكە پەنايان بۆ بردبورن. دوايەش ھىزەكانى دەوللەت تىدەكۆشان بچنه نيو شارهكه، به لام ده كسهل خوراگرييهكي توندوتيژي خه لك بهرهوروو بوون و ژمارهیه کسی زوریان لن کوژرا. له ئاکامی زنجیره شمهرو پیکدادانیکسی دواتردا ریگهی قەتارى ئۆران ئۆرانو توركيە داخرا.

رۆژى ە ئۇوت، دەولەت دانىشتووانى مەربوان گەيشتنە رىككەوتنىك بارىزگارى له شارهکه بهدهست هیزی غهیره چهکدارهوه دهبی و پاسدارهکان ناوچهکه بهجی دیلن. له بهرامبه ردا، كورده كانيش قبووليان كرد به چهكه وه به شهقامه كاندا نهگه رين.

دوایین روّژهکانی هاوین بوو. شوّرش له مانگی فیّوریه، ا رووی دابوو که لهو مانگهدا بەفر چياكانى كوردسىــتان دادەپۆشىنى شـــەقامە ئە ئەژمارنەھاتو وەكانى تارانىش سىپى دمكا. لمه ومرزيكه و م و ريكى ديكه، ئيران ئالوگوريكى بنه رهتيي به سهردا هاتبوو. شاو هاويهيمانه ئەمرىكاييەكانى لەبەر چاران نەمابرون.

زیاتسر له هاهزار ناخوندی شمیعه ههروهک له ژیسر زهوییهوه ههل قولیین، گشت هه وسماره كانى دەسمە لاتيان بەدەسمتە وە گرتبوو و همەروەك دەسمە لاتى رووحانىيە مەسىپچىيەكانى سىھدەكانى ئېيوەراسىت، رۆژدەگسەل رۇژ دەسسەلاتى خۇيسان زۆرتر بهسهر ژیانی نهته وایه تیی گه لاندا دهسه پاند. سیاسه ت و مهزهه ب، دهو له ت و خوداو بابهته مهعنه وييه كانى تاكى و گشتى ببوونه يه كاو يه كجوور. ديموكراسييه كى ليبرال جنبي دەسىــەلاتى شـــاى نەگرتېۋوە. بەلام كلىسىايەكى نوى بە ئەنگىزاسىيۇنىكى (بىروبروا

پشكنين) تازەرە ھاتبورە سىدركار. ژاكۆپينيەكان (كەسسانى بناژۆر توندرەر) بەسەر خەلكدا زال ببورن.

لىه ئابوورىيلەۋە بگىرە ھەتا ئەرتلەش لىلە دادپەرۇەرىيلەۋە ھەتلا بەربوھبردنى

گشتیی ولات، ناخونده کان دهستیان به سسه ردا گرتبوون و کردبوویان به هی خویان. له شاره گهوره کانه و ههتا دوور ترین گونده کان، قانوون له مزگه و ته کانه و هه هما ده کرد له سسه رده دراو دادگاکانی شورش چاوه دیرییان به سسه رهه موو نه و بابه تانه دا ده کرد که ده بوری و به ریسوه به ریسو چووبان. تاقمه کانی به ریوه بردنیش، بی هیچ بایه خدانیک به و خه نکه بریاره کانیان به سسه ردا ده سسه پاندن: فه رمانی مه رگیان به سسه ر لایه نگرانی پاشایه تی و به سسه ر ژینه پاله کان و نه شکه نجه چییه کاندا به ریوه ده برد و بی پسانه و ه ده یانگوت بمری ئیمپریالیزم، مه رگو نه مان بن هاوج نسبازان و «معتدان» و بن کافران و زینا حکاران. نیستا مه رگ بن کورده کانیش هاتبو و ه گوری.

کومیته کانی شؤرش و لاتیان خستبووه ژیر چاوه دیرییه وه، شه قام به شه قام، گه ره ک به گه ره که ره کوه که ره کوه که ره کوه کانی می شروشد و که ره که در که کوه کانی شروشد و کانی شروشد کان ده کرد؛ خویند کارانی گرگر تو و و ته کانی کایه تو گلاکانیان ده کیشایه نیو دل و ده روونی خزیان، که و کایه تو گلاکانیان ده کیشایه نیو دل و ده روونی خزیان، که و کایه تو گلاکانیان که خانه قا پیروزه کانی قوم، ته و ریز، دیزفرول و کیسفه هان ده سب ده می خود دادان ده کرد. شور شده که پیگه یه کی پان و به رینسی هه بوو و گیران پاش سیه رده میکی دو و رود ریز که حور مه تشکینی، خه ریک بو و به ره و پاکی و ریزگر تن ده رویشت. به لام ره شه کو ژبیش سه ری هه ل دایو و .

لىه و بارود ق خه توندوتى دە ئە ئاكامى رووداو ەكانى كوردىستاندا سىمرى ھەل دابور ارود ق كى ئاگۆسىت ھەلىۋاردنى ئەندامانى ئەنجومەنى لە سەرانىسەرى ولات دەسىتى بى كرد. مەبەسىتىان ئەرە بوو رەشنووسىي قانوونىكى بنەرەتىي بىسىپۆرانى قانوونىي بنەرەتى بەسىند بكەن. لە كوردىسىتان ئاكامىمكان كەوتبوونە ژىر بارى نارەزايەتىيەوە.

عەبدەررەحمان قاسىملوو، كاندىداى شىارى ورمى، بىه زۇرايەتىيەكىى گەورەوە سىدركەوتبوو. ناربىراو زياتىر لەسىدا ھەشىتاى دەنگەكانى وەدەسىت ھىنابىوو. لە

۱ - دەرلىتى بازرگان مەلبۈردنى ئەندامانى ئەنجومەنى شۆرشى سازمان دابور كە دەبرو سىسەد ئەندامى ھەبىخ. بەلام خومەينى، ئاخۇندەكانى ئەندامى ئەنجومەنى شۇرش بى ئەدرى دەگەل بازرگان ر ھاوكارەكانى واويۇر تەگبىرتكيان كردبى لىسەر ئەنجرمەنىكى تەوار چىكۆلەتر برپاريان دا، ئەرىش « ئەنجومەنى پسپۆران» بە جەۋتا ئەندامەدە بور كەدەبرو باساى بىدوشى جېنبەجى بىكەن، «جيارازىيەكى يەگجار زۆر بور. بە ئرمارىيەكى زۆر كەمترى كاندىداكان بۇ ئەندامەتىى ئەر ئەنجومەنە بە دەنگلىدائىكى يەگجار زياتردە، زۆر بە ھاسانى دەكرا، ھەلبۈاردنەكە بەر ئومبىن . بە تەدارىيىش ئېمكانى تەدە ھەبرد دەنگە موخالىغەكان ھەتا راددى سىغىر يېتەخوارى « باقر موغىن، خومەينى، لى ٢١٧.

مزگه و ته کانیش که زور به ی خه لکه که یان نازه ری بوون، زور به ی دهنگه کانی و هرگر تبوون. قاسـملو و ده ی گیرایه و ه، ده یگوت: «نه وهنده زور م دهنگ و هرگر تبوو که نه یان ده توانی و ه لام نین. پله ی سیه هم هینا بووه و نوینه ر بوونه که م مسؤگه ر ببوو ».

له و حهفتا وسی نوینه رهی بق ئه نجومه نی پسپورانی قانوونی بنه ره تی هه ل بریز در ابوون، په نجاو حه وت که سیان ناخوند و چواریان نوینه ری که مایه تبیه ئایینییه کان و ده که سیش که سیاه تبیه بناژ قو غهیره رووحانییه که سیه ر به ره وتی نیسلامی نه بوون یه کیان قاسملو و بووو نه وی دیکه شیان «مقدم مراغه یی» ریبه ری حیز بیکی چکوله ی توندئاژ ق (رادیکال) بور.

سه رکه و تنی قاسملوی، نه و که سایه تبیه ی به مهکته بی نیستالینی راها تبووی دواتر ببوی به لایه نگری سۆسسیال دیموکراسی، ناخونده کانی به ته واوی توو په کردبوی به بروای لایه نگرانی ئیسلامییه بناز قکان، مارکسیزم و لیبرالیزم هه روه کیه کن و بیروبروایه کی بیز داون.

پاش سهرکه و تنی شغرش، جیگری سه رقک وه زیر نیبراهیم یه زدی، مارکسیزمی به توندی مدکو و می به توندی مه حکو و می به توندی مه حکو و می کانه دا به توندی مه حکو و می کردو گوتی: « نیمه موسولمانین و خودای تاک و ته نیاناسین. له می کانه دا هیچ ئایین و بیروبروایه که نیسلام بی، جیگای نیه. مارکسیزم له سه و بناخه ی ماتریالیزمی دیاله کتیک دامه زراوه که له بناخه و ه ده گه ل روانگهی نیسلام دژایه تی هه یه به تاییه تی له بواره کانی نابو و ری، سیاسی و کومه لایه تیدا».

رفرژی ۲۲ی مانگی مای خومه ینی کومه لانی لایه نگری خوّی هان دا «یه کگرتووانه و بی هیچ چه شدنه به زهبی پیداهاتنیک» و راست به و چه شدنه یا درژی شدا خهباتیان کردبو و، له درژی خودانه ناسان بکه و نه شهر و نه وه شی گوت که: « نازادی به بی نیسلام سدر به خویی به بی نیسلام هیچ واتایه کیان نیه». ته نانه ت، هه رچه ند گه ایک ئیرانیی به شده ره نا ده کرد، خومه ینی دیموکراتیکیان ده کرد، خومه ینی ده گوت نابی گوییان بده نی چونکه نه وانه «خوازیاری کوماریکی بی نیسلام و پیغه مبه رو نیمامه کانن».

کهوابو قاسملور دهبور دهگه ل رورحانییه قسه زانه شیعه کان له باسه کاندا به شدار بی و ده گه ل که سایه تبیه بی هاوتاکانی وه ک نایه توللا تاله قانی و نه بولحه سه نی به نی سه در که راویژکاری خومه ینی بور، هه روه ها ده گه ل نایه توللا حوسین عهلی مونته زیری که مام قستای «حوزه علمیه قم» بورو خه لکی ناسایی و سه ر به نیمام خوشیان ده ریست، یا ده گه ل که سایه تبیه کی به تواناو به سامی وه ک محهمه د حوسین به هیشتی، ریبه ری حیزبی کزماریخوازی نیسلامی و هند رووبه رو بیته وه.

به هیشتی به ریشی ماشو برینجی و جل وبه رکسی مهلایه تی و به

«عمامه» پوشه که په وه و به قه بو بالایه کی په گجار زاه و که سایه تبیه کی ئه وه نده به سام بو و که له نیز حه شسیمه ته که دا به جوانی دیار بو و. پر ژنامه نو و سه کانیش که و تبوونه ژیر ته نسیریه و ه. ده نگرنی نزم و به شکوی هه بو و و له کونفرانسه رو ژنامه پیه کاندا، دوای ئیمام، له هه مو و که سینکی دیکه زیاتری خه آک لی کو ده بو و نه و ه لامی هه و آلنیزه ئیرانییه کانی به فارسی و هی هه و آلنیزه بیانییه کانیشی به نه آمانی و ئینگلیزی یا به فه پانسه یی ده دایه و که و ابو و نه و که سانه ی له کونفرانسه چاپه مه نیه کانی وی له روژه پر له هه آلاو بگره کانی نیوان ساله کانی ۱۹۷۹ و ۱۹۸۰ دا به شدار ده بو ون، هیچ شتیک له و با به تانه ی باسی ده کردن تی نه ده گه پشتیک له و با به تانه ی باسی ده کردن تی نه ده گه پشتن و هه روا بوی داده نیشتن نه مه ش به شیکی دیکه له و که شوه و اگشتیه و پیشانده ری نه و هه او مه سیاسییه بو و که له و سه رده مه باله گوریدا بو و .

له سهرهتای شغرش له ئیراندا که شهقامهکانی شارهکان پر له خهلک بوون و تاقمه ئاژاوهگیرهکان شهری دهسه لاتیان وهری خستبوو، بههیشتی لهباشترین ههلومهرجدا بوو، چونکه خومهینی لیی ئهرخهیان بووو هیزو توانایهکی ئهوتوی ههبوو که خومهینی نهیبوو.

ئیمام که له سهره تای سهده ی بیسته مدا له دایک ببوی، حه فتاونز سالی تهمه ن بوی، به لام به هیشتی شیست ساله بووو بن جی نشینیی نه و له ههمووان له پیشتر بوو.

له و کاتیدا، به هیشتی ته واوی لایه نه کانی ده سه لاتی به ده سته وه گرتبوو و نه که مه رسید تی که مه رسید تی که به سیرتیری گشتیی حیزبی شغر شگیران بوو که به سه پارلماندا زال بوو، بگره به هوی شهوی که سه روکی دادگای به رزی و لاتیش بوو، خه ریک بوو کونترو نی دادگاکانیش به ده سته وه بگری.

له ولاتیکی شیواودا که دادگاکانی شورش خهریکی دانانی قانوون بوونو کومهلگای ولاتیان له کهسانی خراپ پاک دهکرده و وهک لایه نگرانی پاشسایه تی، ژینه پالهکان، جاسووسسهکان، پیلانگیرهکان، هاوجنس بازان، مؤسیقا ژهنان، «معتادان»، قاچاخچیان، زیناکاران و شهترنجبازان، دهزگای دادوهری یهکیک له بههیز ترین دهزگاکان بوو. نهمه وایسه، بهتایبه تی نهگه در لهماوه ی چهند خوله کیک دا کاری دادوه ری کوتایی بی بهینری، همهروه که دادگاکانی شورشدا به مسهروکایه تبی نایه توللا» صادق خلفالی « ی خوینمثر نهنجام درا: کابرای مهحکرومیان راسته وخق دهنارده لای تاقمی پیارکوژهکان و دهانکوشت.

هەرچەنىد ژمارەي دەنگدەران لەمانكى ئاگۆسىتدا ئىه ژمارەي ئەو كەسسانەي لە

ریفراندوّمی مانگی مارسدا دهنگیان دابوو زور کهمتر بوو، به حالهش له سهردهمی پیکهاتنی نالوگوره بنه وتبیه کاندا نه نجومهنی پسهوران ریکخراویکی بناخهیی بوو. نه و نهنجومه نه دهبوو ته نیا له مهاوی دوو حه و توودا کوماریکی مهزهه بی دامه زریتی که دهسه لاتی سیاسیی ده دابه ناخونده کان و به هوی زورایه تبی ناخونده کان له نه نجومه نه کاندا، مهرهه بی شهیعه و هک نایینی رهسمیی و لات داده نراو نه و هی له یاسای بنه ره تی کاتیدا هاتبوو و له ریفراندو می دیکهش توندو تیر درابو و نه وه نده ی دیکهش توندو تیر ده دو و گهرده کان لیتی ده ترسیان.

بهپیتی ماددهی ۱۱ میسپورانی قانوونی بنه رهتی نوی، دهسه لاتدار ترین که س له ولاتدا «ولی فقیه» دهبی به به به بیروبروای خومه بنی که له کتیبه که ی به ناوی «حکومت ئیسلامی» دا هاتوه، «ولی فقیه» دیاری دهکری و دهسه لاتی ئمهوه ی دهبی فهرمانده پایه به رزه کان لهسه رکار دابنی یان لایان به ری، واته بوخوی نه خشی فهرمانده ری گشتی ده گیری. ههروه ها ده توانی ئه ندامانی هیزی دادوه رییش له سه رکار لابه ری.

نه و دەسەلاتەى مافى ئەوەشى دەداتى كە شەپ رابگەيەنى يان پەيمانى ئاشتى واژۇ بكا، كاندىداكانى سسەرۆكايەتىى كۆمار تەنىيد بكاو بە راسىچاردەى «دىوان عالى» يان ئەنجومەنى نىشتمانى، سەرۆك كۆمار لەسەر كار لابەرى؛ ماوەى زىندانىيوونى كەسانى مەحكورم كراو كەم بكاتەوە يان بە تەراوى ھەلى وەشىتنىتەوە، ھەروەھا مافى ئەرەشى ھەيە لە دوازدە ئەندامى «شوراى نگهبان» شەش كەسپان ديارى بكا. بە كورتى، «ولى فقيه» نوينەرايەتىي قانوونىي رىزيم دەكاو دەسەلاتى ئەوەشى ھەيە لە پېرەندى دەگەل ھەموو كاروبارى دەولەندا بە شىنوەيەكى راستەرخۇ چارەدىرى بەسەر ھەلسوكەرتى «شوراى نگهبان» دا بكا.

شۆرشىلەكە، ھەروەك قاسىملوق لىنى نىگەران بوق، بى ھىچ ئەملاق ئەولايەك بەرەق دىكتاتۆرىلى ئاخوندەكان دەرۆيشىتە پىش. بۆيە قاسىملوق دەيگوت بە ئاچسار دەبى لە كۆبۈۋنەۋەكانى ئەنجومەنى پسپۆراندا بەشدار بىن.

به بهشداری لهو ئهنجومهنه دا دهی توانی پیش به پاوانکردنی دهسه لات بگری که بق جاریکی دورد. جاریکی که بق

۱ - همموو مدلا زاناکانی شیعه نهکموتبوونه ژیرکاریگفرسی باسعکانی خرمعینییدود. هینندیکیان شیوهی بهآگه هیتاندوم سدرچاردکانی جیگای نامالوی نهویان بن لاواز برون. چهند کهسیکیشیان واک لادان امسوننهتی میتریویی مهرهمیی شیعهو تعانبهت واک لادان لهخواناسینیان هلل دهسمنگاندن . «ولی فقیه»، «زیندور بروندوری شیعه» دابلیو. دابلیو. نؤرتؤزر کؤمپانی، نیزیؤرک، ۲۰۰۷، له ۱۲۵

بر گەی شەشەم شەرى سىمانگە

له کوتاییه کانی هاوینی ۱۹۷۹ دا، کونتر آلکردنی کوردستان له به ردهستی پیشمه رگه کاندا بسوو. لبه تاران، لبه هه واله کاندا باس له یاخیگه ری له کوردستان ده کسراو ریگه یان به روژنامه وانه کان نه ده دا بچن بق کوردستان.

ناوبراو که و تبووه ژیر باند قری (ته شدیری) قاسملو و که شوهه و ایه ک که بالی به سه ر نه و شاره کورده دا کیشابو و، سه رسبو رماوی کردبو و، چونکه ده گه ل نه و بارو د قرخه سه رکوتکه رانه و ده مارگر ژییانه ی به سه رشاره کانی باشو و ری نیراندا زال بو و جیاوا زییه کی ته و اوی هه بو و. « لیره چاوم به ریبه ریکی سیاسی که و ت که وه که که سایه تییه کی ساکار قسمه ی ده کردن و هه لومه رجه که ی شمی ده کرده و هو به همتری روو به رووونه و ده که له هیزه کانی ده و له ت، هیوادار بو و به جوریک نه رمکیشی ها و کیشی نه ته و ایه که ده کری پیک بی و ببیته هوی به هیز بو و نی نه م و لاته قاسملو و ها تبو و هسه ر شه و بروایه که ده کری

۱ - مارك كراويتز، رۇژنامەرانى فعرانسەيى، رۇژنامەي لىبىراسېۇن. وتوريز دەگەڭ نورسەر، پارىس، 1991-

لهسه رخودموختاری وتوویژ بکری نهمه فاکته ریک بوو که پیشتر وه دی هاتبوو، چونکه کوردهکان ههر پیشتر مهلبه ندیکی خودموختاریان پیک هینابوو. قاسملوو لهسته رئه و بروایه بوو که ئیستا کاتی وتوویژه «

کپاویتز پینی وایه قاسملوو مهترسییهکهی بهکهم نهدهگرتو هاتبووه سهر ئهو بپوایه که ریژیمی ئاخوندهکان ئاخرهکهی دهگهل کهندوکوسیهی یهگجار زور بهرهوپوو دهبی و پیشی وابوو کاتیک ههستی توندوتیژیی شوپشگیپانهو سهردهمی سهرکوتی سهربازی بهسهر بچی، ناچار دهبن مل بغ وترویژ رابکیشن.

رورجار ئەرەي دورپات دەكردەو دەپگوت لەسەر ئەو بارەرەپە كە لەژىر دەسەلاتى توندوتى سەركوتكەرانەي ئاخوندەكاندا، بېشكەوتنېكى دېموكراتانە ناتوانى نە لە ئېرانو نە لە كوردسىتان پېك بى. پېشسى لەسەر ئەو راسىتىيە دادەگرت دەپگوت: «بەلام ئېمە ناتوانىن دەستېپكردنى شەر رابگەيەنىن، چونكە ئەرە رېژىمىكى ياخى سەربرېومو لەلايەن كۆمەلانى خەلكەرە بېسىتىرانېيى لى دەكرى؛ ئېمە دەبى لەسەر داواكانمان سىوور بېنو خۆشىمان بىز بەربەرەكانى ئامادە بكەبن. دەبى وشىيار بېنو بىاش بزانىن كە رۆژىك لەرۋان دەكەرىنە ژېر ئاگرى بۆمباران ھېرشى سەربازىيەرە».

شه ره فکه ندی ده ی گیرایه وه أن «چه ند دهسته له نوینه رانی حدک ده گه ل به نی سه در و کار به ده ستانی دیکه ی ده و لهت قسیه یان کردبو و . قاسیملو و به ته و اوی داری شیه و بو و ، چونکه ده ی زانی شه و چ مانایه کی هه یه ».

۱ = قاسملور، وتوويرٌ دهگذل مارك كراريِّز، سهاباد، ۱۹۹۱.

۲- شدر دفكهندى، وتووير ده گمل بيرنارد گرانزون. لعناوهدى گشتيي حدكا لدكوردستان سنوردي نيرانير عيران ١٩٩١.

ژیّرار شالیان که له سهردهمه ماه هیه که کوردستان بوو دهگیریته وه که له کوبوونه وه کان به وه ده گیریته وه که له کوبوونه وه کانی ده گه کادره کانی حیزبدا وه که مام فستایه کی وابو و. هه میشه به شیوه یه کی که مینک جیددی به لام تیکه لاو ده گه ل بابه تی له دلانخوش قسه ی ده کردن. به یانییان ده گه ل کادره کانی حیزب کو ده بووه. مالیکی گهوره بوو به میوانخانه یه کی گهوره و که جیگه ی سسی (۳۰) که س ده بوو و نیمکه تی یه گجار گهوره ی لی بوون، به لام سارد بوو چونکه هیچ سسی (۳۰) که س نه بوو.

شالیان دهلی: «قاسملوو دهچوو بق گورهپانی شهرو به ناوچهکهدا دهگهرا. سهری له بنمالهی پیشمه رگه کوژراوه کان دهدا. چووینه ری ورهسمی به خاک سپاردنی قوربانیانی چه ند بنه ماله یه کوژراوه کان ده دا. چووینه ری ورهسمی به خاک سپاردنی قوربانیانی چه ند بنه ماله یه کوندیکی نزیک ده ریاچه ی و رمی کوشتبوویانن. لانی که م ده دوازده هه زار کهس له وی بوون. قاسملوو پیی گوتن ته م کاته پر له نیش و نقوله بق همموومان گرینگه چونکه نه وانه همموو به یه که وه به وی و نه وهش ریگه یه کوردبوون. هه روه ها گوتی کوردبوون ته نیا به و مانایه نیه خه باتیکی هاو به شنان هه بوو، به پاکه له دانی قوربانییه کانیشدا هاو پیوه ندی و نیراده یان به هیزتر ده کا. بق ریزگرتن له خه لک به هیزتر ده کا. بق ریزگرتن له کیانی پاکی کوژراوه کان، هه موو داره بی گه لاکانی گورستانه که یان به چیتی ره نگاو په دان رازاند بقوه. هه رگیز گورستانیکی تا نه و راده یه به شکو و هه ست بزوینم نه دیبوو ده نه و حقوره کارانه جوان شاعیرانه ن».

كوردستان نەك ھەر دەردورەنجى رۆزەكانى سەرەتاى شۆرشى بەسەر ھاتبوو، بگىرە لەلايەن دەولەتى ئېرانەوە كەوتبووە ژېر گرفتېكى يەگجار گەورەوە. ئەويش دانانى ئابلووقە لەسەر ناوچە كوردنشىنەكان بوو. كەولبوو، رېكخستنو بەرپوەبردنى دىسىپلىنو كارتكى ئەوتۇ پېرىست بوو. پېشمەرگەكان، كە بەرەنگارى ھىزەكانى دەولەت ببوونەوە، لەسەر بەكوچۆلىكى زۆردا گرت. پېشمەرگەكان خۆيان سەربازخانەكانى دوژمن دەستيان بەسەر چەكوچۆلىكى زۆردا گرت. پېشمەرگەكان خۆيان لەشەرى راستەوخق دەگەل ئەرتەش دەپاراست، چونكە ئەگەرچى لەناوچە شاخاوييەكان لە سەربازەكان بەتواناتر بوون بەلام ھېشىتا ھەر پارتىزان بوون، نەك كەسسانى تەواو ئەرتەشى.

لـه مانگی ئاوگۆســندا، تاران شــهریکی تهواوعهیاری له دژی کوردهکان دهسـت پی کرد. روّژی دووی ئاوگۆســت له گوندی قارنی، هیزهکانی دهولهت، راســت بهو جوّرهی کوردهکان چاوهروانی بوون، رهفتاریکی یهگجار درندانهیان له خویان نیشان دا.

۱ - پسپور ئه ستراتیژیدا.

٢ - ژيرار شاليان، وتووير ده گفل نووسدر، پاريس، ١٩٩١

چەنىد رۆژ پېشىتر، پېشىمەرگەكانى حدك لە نزىك ئىە گونىدە ژمارەيەكى يەگجار زۆرىيان لىه ھېزەكانى ئەرتەش كوشىتبور. ھېزەكانى [كۆمارى] ئېسىلامى بە تۆلەى ئەو شكىستەى خواردبوريان قارىنيان گەمارۆ دا. خەلكى گوندەكە نىگەران نەبورن چونكە ھىچ پېشمەرگەيەكى لى نەبور. بەوحالەش، لە پېشدا سەربازەكان دەستيان بە تەقە كردو پاشان زريپۆشسەكانو سەربازەكان ھاتنە گوندەكە. « مەلا مەحمورد مەلاى گوندەكە بورو دەى زانى سىسەربازەكان دەيانەرى چ بكەن، دەستى دايە قورئانەكەي و بۆلايان چوو. پاسداران بە رېژنە گوللەي تىربارەكانيان وەلاميان دايەرە. دوايەش چوونە نېر مالەكانو ئەندامانى بەمالەكانون دەرى راكىش دەكردو بە قۇنداخىيە تەرىدە دەلىن دەدان. دوايەش لە بەر دىوارىكى رايسان دەگرتنو دەيان دانە بەر گوللان. چەند كاتژمېرىكى دواتر، دەركەرت كە ۱۸كەس . پيارورژنو مىدال ـ كوژرابوون! ـ گوللان. چەند كاتژمېرىكى دواتر، دەركەرت كە ۱۸كەس . پيارورژنو مىدال ـ كوژرابوون! ـ ئىزىدى دەلىدى دانى دەلىن دەركەرت كە ۱۸كەس . پىلورۇن و مىدال ـ كوژرابوون! ـ ئىزىدى دەلىدى دانى دەلىدى دانى كېرىدى دالىدى دەلىدى دانى دەلىدى دانى دەلىدى دەلىدى دەلىنى دەلىنى دەلىكەس . بىلورۇن و مىدال ـ كوژرابوون! ـ ئىزىدى دەلىدى دانىدى دانى دانى كەرلىدى دانىدى دانى دەلىدى دانى دەلىدى دەلىدى دەلىدى دەلىدى دانى دەلىدى دانى دەلىدى دەلىدى دانى دەلىدى دەلىدى دەلىدى دەلىدى دەلىدى دەلىدى دەلىدى دەلىدى دەلىدى دەلىلىدى دەلىدى دەلىدىدى دەلىدى دەلىدىدى دەلىدى دەلىدىدى دەلىدى دەلىدىدى دەلىدى دەلىدى دەلىدى دەلىدى دەلىدى دەلىدىدى دەلىدى دەلى

روژی چواردهی مانگی ئاوگوست، کوردهکانی پاوه، که شاریکی چکولهی پاریزگای کرماشانه و لهنزیک سنووری عیراق ههل کهوتوه، له دژی دهولهت راپهرین هیرشیان کرمه سهر پادگانهکانی ئهرتهشو له ماوهی دوو روژاندا کونتروّلی شارهکهیان به دهسته و گرت.

شهوی ۱۷ی ئاوگرست، خومهینی به توور هبوونه و ه خویندنگهی نایینی له شاری قوم هاته ده در نزری ههینی له شاری قوم هاته ده در نزری ههینی به بوو که ر فرزی پشوودانی موسولمانانه. خومهینی له سه ر رادیو و ته تهله قیزیون به خه لکی نیرانی گوت شورش له شه پیکی گرنگ له باشووری و لات شکستی خواردوه. خومهینی جه ختی له سه ر نه و ه کرده و که نه ده و لهت و نه نه رتهش، نه پولیس و نه سویای پاسداران، هیچ کامیان به و جوره ی که ده بو و کاریان نه کردوه.

خومهینی لهسه رئه و بروایه بوو که نهبوونی «ههستی شؤرشگیری» لهنیو دهولهتدا شنیکی جینی گومانه و زور سهیروسهمهرهیه ئه و رووحانییه پیره که یهگجار تووره بوو به داواکردنی شمه له دژی ههموو حیزبهکانی ئؤپؤزیسیون که خهریکی تیکوشان «له دژی شؤرشن» ههستی پر له بوغزی خؤی دهردهبری.

خومەينىي خىقى وەك فەرمانىدەرى كشىتىي ھۆزەچەكدارەكان ناسساندو شىھرىكى

۱- شارهکانو شاروچکدکانی کرردستان کدربیرونه ژیر بز مبارانهوه. تؤیخانه گفه ماشینیکی دژی گرللان، بزورتندوی گفلی کرردبیان سعرکرت دیمردو تغیاره بؤمب هاویژدکان بهسمر شارهکانی کرردستاندا ده گفروان. پاسدارهکان که نویتندوی کؤمیته کانی شخرش بویون و حیزبوللا چهکدارهکان کؤمهلانی خهلکیان جارز کردبور. کوشتن و تالایز بهرق له گلورینها بورو درای دورست تهر سند، سیماو نتوموؤکی کؤماری نیسلامی به تعواوی یق کؤمهلانی خهلک درکهورو خملکی نمفده نمیان دورست تهر چهکاندی له خدبات دژی شا و چهنگیان کهوتبرو له دهستیان بدین. رتوقین له دژی کرردهکان بعرادیه ی برد که له کانی سیتامو. سرکوتکردنی کرردهکاندا تؤسفالیک بعربی پیدا هاتن له گؤرینها نمهور.» روژنامدی نهکچوالیته دوی کرردستان. سیتامو. نوکتؤیری ۱۹۸۸.

«پیرۆزی»له دژی «کورده پیلانگیرهکان» راگهیاندو داواشی له هیزه چهکدارهکان کرد له بیستوچوار کاتژمیری ثاینده با به بههای توندوتیژییه وه له دژی کوردهکان وهخو کهون. له حالیکدا چاوی له دووربینه که وه بریبوو، وشیاری کردنه وهو گوتی نهگهر وا نهکهن، ئه و هیزه ده و له تییانه ده کهونه به رسطرادرانیکی ههرگیز نه دیتراوو گوتیشی ده چی بق تاران و لهوی نیشته چی ده بی بو نه وهی «به شیوه یه کی نه دیتراوو نه بیستراو هیزه گهنده آل دیکارهکانی ده و لهت سزا بدا»!

روّژی هـهژدهی مانگ خومهینی به پیوه بردنـی کاروباری ولاتی به دهسته ره کرت. ئهمه ش به روونی پیشانده ری پان و به رینیی قهیرانیک بوو که ولاتی داگرتبور. دهستووری به «سـتاد ارتش» دا نه رته ش پیزلیس به ههموو ئامرازه پیویسته کانه و بن تیکشکاندنی کورده رایه ریوهکان به رهو کوردستان و هری بخا. نه رته ش به رهو روّژ ئاوا و هری که وت. سه راه شکر « ولی الله فلاحی» سـهروکی سـتادی نه رته ش و مسته فا چهمران، جیگری سـهروک و هزیرو فه رمانده ری سوپای پاسداران و ساواما (پیلیسی نهینیی تازه دامه زراو) ده که رقی هیزه چه کداره کان و هری که و تن آ

شیخ «عزالدین» و قاسیملوو به پهروشی و توورهیه و داوایان له نیمام کرد پیش نه وه ده ده ده ده به نیمام کرد پیش نه وه ده ده به کاریکی هه نه سه کیندراو به ری، چاویک به سیاسه ته کانیدا بخشینیته و و شیاریشیان کرده و ه پیان گوت نه گهر وا نه کا کرردستان ده بیته گزرستانی هیزه کانی همروه ها و بیسان گوت خه باتی گهلی کورد که نیوه ده تانسه وی به ربه ره کانیی له در بکه ن به گهر پیویست بی، بوماوهی په نجاسال دریژه ی ده بی.

لهشاری پاوه پیشسمه گهکان چاوه روانی هیرشه که بوون. هه تا نه و روّژه، هه و آو کوشسه کانی نه رته شسی نیران به هوی بارود قرخی ناله باری ناوچه که بی تاکام مابوّوه. هیزی پیاده له پیشسره ویدا دوچاری گیروگرفتیکی زوّر ده بوو به لام کورده راپه رپوهکان گیروگرفتیکیان نه بوو. هه موو نه و شساخ ودوّله سسه ختانه ی له ده وروبه ری شساره که هه ل که و توون به ده سست پیشسمه رگه کانه و موون و ریگه ی پیشسره و یی نه رته شیان به ربه ست کردبوو و له شسوی نه و ریژه که کولله کردبوو و له شسوی نه و ریژه که کولله کودبوو و له شسوی نه و ریژه که کولله کودبوو و له شسوی نه که دو روزه کولله کودبوو و کولله کودبوو و که کودبوو و کولله کودبوو و که کودبوو و کولله کودبوو و کودبو

۱ - لۇمۇند، پارىس، 1ى ۋورئىيدى ١٩٧٩، رېتوننىيىدكانى ھاوچەرخ تورسېنى كاسنگ، لەندىن. ١٩٧٩.

۲ - دوکتور بیزبارد کورشنیر، روزیری فدرانسدی، دبیگوت: چریمد لای مستدفا چدمران، که له تهمریکا راندی فیزیکی ده دوکتور بیزبارد دوایه گذرایدو بر تیزانر بور به بعربرسی خرتندنگدی «مورسا سدر، پیارتکی بعراستی به فهرهدنگ بور. چاریلکدی له چاردا برون. مرزفیکی توندرتیژ نهبرور لایمنگری کهمایدنیه نهته وییدکان بور، به کهمین میزی پارتیزانی بعناوی «نهمدل» ی له لوینان پین هیئا، دولی شوه کهخومهینی گهرایده بر نیزان، پؤستی ووزاریتی دایدو تانکه کانی بدرم کردوستان بحری کردو یمکم که خورین دولی دولی در تانکه کانی مروف بهم جورین» وتوریژ یمکم که دولی رئیرین ده گه لیان کهوت چهمران بور. له شعردا کوژرا یا بوخوبان کوشتیان؟ مروف بهم جورین» وتوریژ ده گهل نووسهر، پاریس ۱۹۹۱.

دەدا۔

ئەمجارە ئەرتەش زۆر بە توندى ھۆرشى كرد. ھۆزى ھەوابى يارمەتىى ئەو سەربازانەى دەدا كە خۆيان دەخزاندە نۆر شارەكەوە. پاسدارەكانىش شارەكەيان گەمارۇ دابووو دواتر بە فرۆكەى شىدركەرو ھىلىكۆپتىرو بە تۆپخانە، كە لە بىگەيەكى ئزىك كرماشدانەوە ھىنا بوويان، ھۆرشىيان دەست بى كرد.

له ژیر بو مبارانه که دا، قاسسملوو ده ستووری به پیشسمه رگه کان دا به ره و شاخه کان پاشه کشه بکه ن، له حالیکدا کورده شه پکه ره کان له به رامبه رهیر شه که دا خویان راگر تبوو، کومه لانی خه لیکه مه ل ده هاتن. فرق که کان به بومبی نابالم هیر شیان ده کرده سه ر ئه و پیشمه رگانه ی له سه ر شاخه کان سه نگه ریان گرتبو و ا

قاسملوو له ههولی نهوهدا بوو ریگهیهک بق وتوویژ دهگهل دهولهتی تاران بدوزیتهوه، به لام ئایهتولملا بق ههر چهشنه دیالؤگیک دهرگای لهسهر خوّی داخستبوو. خومهینی نهک دهستووری هیرشی بوسهر پاوه دابوو بهلکوو فهرمانی به ئهرتهش دا بهرهو سنهش، که تهواو نارام بوو، پیشرهوی بکا.

محهمه دره شدید شهکیبا، پاریزگاری کوردسستان، دوای ماوهیه که دهیگوت زانیاریی تاران له پیوهندی دهگه بووو تاگادارییه کی تاران له پیوهندی دهگه بووو تاگادارییه کی دروستیان نه دابووی هو سهرباز خانه که تهواو شارام بووو هیچ که س داوای یارمه تیی نهکردبوو. ههولیشی ده دا نهم بابه ته روون بکاته و که خومه ینی پیش نه وهی فه رمان به نهر ده و سنه پیشردوی بکا، هیچ چه شنه راویژیکی ده گه ل نهو نهکردبوو.

بازرگانی سهرقک وهزیر دهیگوت ئه وه که ئیمه فهرمانی به نهرتهش دابوو به رهو سنه پیشره وی بکا نه ته نیا به هقی نه وه بو رانیاریی دروستیان نه دابوویه، به لکوو له به نهرهش بوو که دهیه ویست خه لکه که ته مین بکاو دهیه ویست که مایه تیبه نه ته وه پیه کان به وی که ده یه دیه ویست خه لکه که ته مین بکا ده به ویست که مایه تیبه نه ته به بازرگان له در پژهی باسه که دا ده یگوت: ئیمه مهروه ها ده یه ویست ئیسراده ی لاواز بووی هیزه چه کداره کانی به ریته سهرو ئه و حه شارگه و په ناگایانه له هیزه چه په توند په وه کان بستینی که له نین کورده کاندا و هده ستیان هینا به وی

رۆژى يەكشىـەممە، ١٩ى ئاوگۆســتى ١٩٧٩، راپەرىنى پاوەييەكان تىك شكاو نزيكەى چوارسىــەد كەس كــوژران. لەماوەى چلوھەشىت كاتژمىيـرى دواتــردا، ھىزەكانى تاران دەسەلاتىكى توندوتىژيان دامەزراند.

به شیخ ه یه کی ته کووز به ما لاندا ده که ران و خه لکیان دهگرت. تاقمی پیاو کوژه کانی ده و له ت

۱ سرزژنامهی ئیکسپرتس، ۱۰ی نوکتؤبری ۱۹۷۹.

بيسىت رنق كەسىيان گوللەباران كرد. وينەي يازدەكوردان كە چاويان بەسترابورو لەژىر

بارانم گوللەي تاقمى ياسدارە يياوكوژەكاندا بەلادا دەھاتن، خەلكى جيھانى راچلەكاندبوق دەوللەتسى تاران بە تېكشىكاندنى شىــۆرش،و لەنتوبردنسى رىبەرە ناسىق،نالىسىـتەكان،و

خەباتگىرە بەناوبانگەكانى حىزبەكانى دىكەش تەواو رازى نەبوونو ســەركوت بەبى ھىچ چەشنە جياوازىيەك ھەمور كۆمەلانى گەلى كۈردى دەگرتەرە. بۆ جارىكى دىكەش چيرۆكى

سەركوتكردنى كوردە راپەريومكان لەلايەن دەولەتى ناومندىيەوم دوريات بېزوم. هەلسىوكەوتى سەربازەكان رەنگدانەوەيەك لە شىپوەكارى درندانەي ئايەتوللا سادق

خەلخالى بوق كە بەسسەر دادگاكانىشىيدا سەپاندېوو. بە پىنى لىكدانەرەي مارك كراويتز، « ئەم قۇناخە ئە سىـەركوت دوربەشى سەرەكىي دەگرتەوە. يەكيان ئە رېگاي كەلكودرگرتز

له تیروّرو پیاوکوژی بهدهستی خهلخالیو هاوکاره درندهکانیهوه بوو. نهوی دیکهشیار وهگەرخستنى ھېزى ھەوايىي ھىليكۆپتىر لە رادەيەكى يەگجار زۆردا». خەلخالى دەسەلاتى تسەوارى لە كوردىسىتان ھەبرو. شسەرەفكەندى دەيگوت: « خومەينسى ناردبووى خەلكى

بكوژئ و ترسوخوف له نيو كومه لاني خه لكدا وهرئ بخا.» خه لخالي تهنيا به رههمي دهستي خومەينى نەبوو. تەنانەت بەنى سىمەرو راويتركارەكانىشىي داكۆكىيسان لى دەكرد. ئەرانە نــه پــووحانی بـوونو نهـوهک ئاخوندهکان دڵړهڨو بينبهـژه.يی، بهڵام پينيان وابوو قاســـملوو سميخوري بيانييهكانهو به برواي ئهوان ههر ئهمه بۆسمەركوتى خەلكى كوردستان بەس بوو.

كاتيْك مارك كراويْتْن، رۆژنامەنورسى فەرانسەنى لە ئەھمەدى سەلامەتىيان، راويْژكارى بهنىسەدرى پرسى، داخوا پنى وايە خەلخالى لە كارەكانىدا مافى مرۆڤ لەبەرچاو دەگرى. ناوبرار وهلامي دايهوهو گوتي: « بهبرواي خهلكي نيمه، خهلخالي رقوقيني خودايه».

قاسملوو به نیگهرانییه کی تهواو هو ه داوای له ریبهرانی ولاتانی جیهان کرد پیش به وکاره

بگرن که وهک قهالاچۆ (جینؤسساید) ناوی هیناو ئایەتواللاشسی به توندی مەحکووم کردو بەرەش تاوانبارى كرد كە ئىران بەرەو « دىكتاتۆرىي سەدەكانى نىۋەراست» رادەكىشى. كۆمەلانى خەلكى كوردىسىتان لە ئۆ شىيارى كوردىسىتان بە رۋانە ئيو شەقامەكانو بە

داواكسردن بسق نازاد كرانسي ههموو زيندانييسهكان وهلاميان دايهوهو ههرهشسهيان كرد له بەرامېسەر ھسەر كوردىكدا كە گوللەباران بكرئ يەكىك لە چەكدارەكانى رىزىمى ئىسسلامى دەكوژن. كوردەكان پشتىوانىيان لەرتبەرە كوردە ناسىقنالىسىتەكان دەكسرد كە دواي

ماوەيەك زۇريان دەگىران. لە كۆتايىدا، ھىزەكانى دەولەت سنەشيان داگىر كردەوھ. شــهوى يەكشەممە، نۆزدەي مانكى ئارگۆســت، خومەينى عەبدوررەحمان قاسملووي

وەك بېدىن و كافر ناوبردو حيز پەكەشى قەدەغە كرد. ئىمام دەولەتى بەھۆي چالاك نەبوونى ســهركۆنه كردو يتے، لەســهر ئەوە داگرت كە دەبئ ريكوپيكى دىسىپلىن لە كوردستانو لەنتو ھیزہ چەكدارەكاندا داېمەزریتەوە تەنائەت لەوەش زیاتر پنی راكیشا: ریوشوینیكی له بواری بیروبرواوه هینایه گۆرئ كه شخرش دەبی لەو كاتەرە پییدا برواو گوتیشی دەبی بیهیچ ئەملاوئەولایەك ئۆپۆزیسیۆنی لیبرال لەنتو بچی.

ئەندامانى ئەنجومەنى پسپۆران بق ياساى بنەرەتى، كە لەرى كۆببورنەرەر كېرمات گوييان دابوريە، دەبور زۆر بەررى «قانورنىكى بنەرەتى دابريژن كە لەسەداسەد ئىسلامى گوييان دابوريە، دەبور زۆر بەررى «ئانورنىكى بنەرەتى دابريژن كە

بی و هه رچه شنه شتیکی دیکه ده گه ل ناوای کومارو خه لکی ئیران درایه تی ده بین ».

ئیمام ددانی بهم «هه له» یه دانا: «چونکه پینووسی ژه هراویی نووسه دانی روزنامه
گهنده له کانی نه شکاندوه یان نه و ناوه نده چاپه مه نیبانه ی دانه خستوه که خه ریکی پیلانگیران
بوون و هه روه ها چونکه به رپرسانی نه وانه ی نه نه خستو ته ژیر ایپرسینه و ه و حاکه مه
کردن له دادگاکانی ئیسلامیدا، به ته واوی به هه له چووه ... «نه گه رئیسه هه رله سه ره تاوه
هه موو ریک خراوه سیاسییه کانمان یاساخ کردبا که له دری شورش خه ریکی پیلانگیران
بوون و نه گه ر هه موو ریبه ره کانمان له به رچاوی خه لک له سینداره دابان ئیستا تورشی
بوونی شونی شدورش ده ستی پی کرد. روژی دووشه ممه، ۲۰ی ناوگرست، به هه زاران که س
بوونی شیروانی له خومه بنی رژانه نیز شه قامه کان. بازارییه کانیش بو ده ربرینی ناره زایه تی
له دری ریبه رانی کورد دوکانه کانیان داخست و هه رله و کاته دا ژماره یه کی یه کجار زور
کوژرابوون کو ببوونه و هو تیکرا ده یان گوراندو ده یانگوت: «بمری قاسمارو» بمری شیخ
کوژرابوون کو ببوونه و هو تیکرا ده یان گوراندو ده یانگوت: «بمری قاسمارو» بمری شیخ
عیزه ددین ».

له کوردستان، به پیکهینانی بهرهیه کی یه کگرتوی له لایه نقاسملووی لقی کوردستانی فیداییه کانی خه لک، ههروه ها چهند ریکخراویکی پیشه یی و وهرزیره کان و چهند عه شیره تیک، یه که له وان شکاکه کان، وه لامی خومه نییان دایه وه. هه موو لایه ک باش ده یان زانی «شه ریکی ته واو» خهریکه ده ست پی ده کا.

روژی ۲۲ی ئاوگلاست لهکهشوههوایه کی پیر لیه خهموخه نمه به سهرانسه ری کوردستاندا، خومه ینی گهوره یی اینبووردنی! خقی نیشان داو گوتی « نهگهر کورده کان بگهرینه وه سیهر ریکهی نیسلام و چه که کانیان و هلانین نه وه ده یان به خشی. ههروه ها واده ی پیدان که بق پیشکه و تنی کوردستان حه فتا میلیون دولار ده دا به کوردستان به ومه رجه شفر شهکه ته واو بی. نه وه نده پاره یه ی واده ی دا ته نیا بق گالته پیکردن ده بو و چونک داهاتی یه ک روژی ده وله ته ریگه ی فروشتنی نه و تسه و ه بو و به لام گهوره یی و

۱ - ئەندامانى ئەنجومەنى پسپۇرانى ياساى بىلەرىتى ھاوينى ١٩٧٩ ھىڭ بۇيران ھەتا ياسايەكى بىلەرىتىيى نوئ بۇ كۆمادى ئىسلامى ئىزان بىلوسى.

لیبوردوویی! خومه بنی قاسملووو شیخ «عزالدین»ی نه ده گرته وه. له باره ی نه وانه وه گوتی هه رکه س نه وانه بداته ده ست دادوه ری و بیان خاته ژیر رق و تووره یی خوداو پیغه میه ره وه، پاداشیکی زورباشی ده داتی.

له شاری سهقر، که له باکروری سنه هه لکه و توه، له بیست و دو و هه تا بیست و شهشی ناوگزست سه ر له نوی شه و دهستی پی کرده وه. نزیکه ی دو و سه د پیشمه رگه به یارمه تیی خه لکه که داکر کییان له شاره که ده کرد. فر و که بو مباها و یژه کان راست به ره و شاره که لوور بوونه و هه ر له و کاته شدا شداره که که و ته به ر هیرشی تانکه کان و توپخانه ی قورسه و هداره که و یران بوو.

کوردهکان به کهلکوهرگرتن له خومپاره، توپی ۱۰۱و نارپی جی۷ بو ماوهی دوو روزان بهربهرهکانییان کرد. کاتیک شهرهکه تهوای بوو، نریکهی دووسهد کهس کوژرابوون و سیسهد کهس بریندار ببوون. پاسدارهکان دهستیان به پشکنینی یهک بهیه کی مالهکان کردو داکوکیکهره نیزامییهکانیان دههیتانه دهرو به میله ناسنهکانی دهرگاو پهنجهرهکانهوه دهیان بهستنه وه.

بقماوهی چهند کاتژمیریک ترسوخقف شاری سهقزی داگرتبووو پیاوه دهزگیرکراوهکان ههروهک مه له قه سابخانه چاوه روانی چارهنووسیان بوون. نق کهس له نهرته شبیهکان به تاوانی هاوکاری دهگه آل دو ژمن گولله باران کران، کابرایه کی لاویان که له به رگریدا هاوکاریی پیشمه رگهکانی کردبوو له نهخق شخانه هینایه دهرو کوشتیان.

له کوتاییهکانسی مانگی ئاوگوستدا، نزیک به تهواوی ئه و شارانهی بهدهست پیشه کوتاییهکانسی مانگی ئاوگوستدا، نزیک به تهواوی ئه و شارانهی بهدهست پیشه کهکانه و بوون کهوتبوونه ژیر کونترولی هیزهکانی کوماری ئیسلامییه وه: سنه، پیرانشار، سهقزو میاندواو. ته نیا مهاباد مابوو که له ری قاسملوو و حدک بر روژی بیست پینجی ئاگوست کوبرونه و هیهکیان له ئیرانییانی غهیره فارس پیک هینابوو که بریتی بوون لسه کوردو ئازهری و بهلووچ و لورو تورکهمهن. تیکرای ئهو کهسانه نوینهرایه تیی نیوهی حهشیمه تی سی و شه میلیونیی ئیرانیان دهکرد. مهبهست له و کوبرونه و دیتنه و می ستراتیژییه کی هاوبه ش «له بهرامیه ردژ کرده و هی نامرو قانه ی قوم» دا بوو.

ئەنجومەنىي شسارى مھاباد بە مەبەسىتى راگرتنى شىەر چەند كەسىنكى بە پلاننكى ئاشىتىيەوە نارد بۆ تاران. يەكئك لە نوينەرەكان روو بەر خەلكەى حيزب كۆى كردبوونەوە گوتى: «دەولەت راسىتەرخۇ داواى وتوويژى نەكردوە، بەلام لە ريگەى وەزىرى كارەوە كردوويەتى، ئىمە بۇ يەكەم جار بريارمان داوە ئىژنەيەكى نوينەرايەتى بىنىرىنە تاران».

لیژنه نوینهرایهتییهکه نهم شستانهی پیشسنیار کردن: ناگربهسسیکی خیرا؛ کشسانهوهی خه لخالی؛ کونفرانسسیک بق چارهسسه رکردنی گیروگرفتهکان له کوردسستان له ریگهیهکی ناشستیخوازانه وه؛ به لینییهک بدری که هیزه سسه ربازییهکان دریژه به پیشسره ویی خویان نادەن ھەروەھا پاسىدارەكان لەناوچە كوردىشىينەكان دەكشىينەوە كوشتنى زىندانىيە كوردەكان كۆتايى پى دى. بەپئى زانيارىي « ئەنجومەنى زىندانىيە سىاسىيەكانى ئىران»، ١٥٠٠ كەس چاوەروانى دادگاييكران بوون و ١٣٠كەسىيش پېشتر گوللەباران كرابوون كە چەند كەسىكىان كورد بوون.

پیشنداره کان له لایه ن کاربه ده سستانی تارانه وه به باشی و هرگیران، به لام روّژی ۲۸ی ئاوگوست قبوولی نه کردن و خومه ینی ئاخوندیکی به ناوی «حجت الاسلام حسینی کرمانی « وه ک نوینه ری خوّی نارده کوردستان و دهستو و ریشی پی دابو و دهگه لکورده کان و توویژ نسه کا و تیکیان بشکینی. دو وروّژ دواتر خومه ینی گوتی: «راپه پیدو مجینایه تکاره کانی کوردستان ده بی ته فروت نه کری، بوخوم ده چم بو کوردستان و راپه پینه که کوتایی پیدینم، له قسه کردن له باره ی ریبه رانی کوردا گوتی: « نه گهر ده ست هه ل ته گورن، ده قه برانتان ده خهین».

دهههزار پیشمهرگه به دامهزراندنی چهند پیگهیهک له دهوروبهری مهاباد، چاوهروانی هیرشهه به بوون حیزب دهفتهری سیاسی بق ناوچهی سهردهشت، له نزیک سنووری عیراق، گواسته به باش گهمارویه کی پازده پرژی، هیرشه که له کانژمیر شهشی به یانیی روزی دووشه ممه، ۳ی سیپتامبر دهستی پی کرد. هیرشکه ران تانکو توپخانهی توپی ۱۹۰ میلی میتری و تیرباریان پی بوور، فرؤکه بزمباهاری ژه کان هیلیکوپتیره کانیش پشتیوانیان لی ده کردن. شهره که حه رت کانژمیر دریژه ی هه بووو له و ماوه یه دا هیرشی هه وایی و بزمباران بی بسانه و ه له نارادا بوو.

کراویتز دهیگیرایهوه: «قاسملوو پییگوتم دهیهوی له مهاباد دهرکهوی بهرهی شهر پینج یا شهش کیلزمیتر بهرین بهروی وی دهچوو ههربینا هیرش دهست پی بکا. لیرهدا بوو که قاسملوو بریاری دا لهشار وهده رکهون بوئهوی خه لکی شاره که نهکهونه بهر مهترسیی کومه لکوژییهوه. شاره که گیرا؛ فرقکه شهرکه رکان که زور نهوی بهسه شاره که دا دهخولانه و خه لکیان زراوبردوو کردبوو. روژیک پیش هاتنی نهرتهش بو نیو شاره که خه نهرسان شاریان بهجی هیشت. له ههشتا هه زارکه سرحه شیمه تی شاره که ته نه ما دارکه سرحه شیمه تی شاره که

قاسملوو هەرگىز لەھىچ شەرىككا بەشدارىيى نەكردبوو بەلام شەرى پارتىزانى شەرى كلاسىكىيى خويندبۆوه. بېچگە لەوەش لەماوەى چەند سالىكدا لە بزووتنەوەى كوردەكانى عىراق ھىندىك ئەزموونى وەدەست ھىنابوو. شەرەككەندى دەيگوت: «لەبارەى بزووتنەوە چەكدارىيەكانىي ئەمرىكاى لاتىنەوە زۇر شىتى دەزانىيى و دەي توانى لەبارەى بابەتە سەرەكىيەكانى بزووتنەوەكەدا بەباشى بريار بدا، ھەرگىز نەدەچووە نىن وردەكارىيەكانى شەرى چەكدارانەوە. بەلام، بېشمەرگەكان لەسەر ئەو بروايە بوون كە زۇر باش دەزانى. ئەنانەت ئىستاش ئەمە رىسايەكى حدكايە كە فەرماندە سەربازىيەكان دەسەلاتى برياردانيان نىسەر ئەرە كادرە سىاسىيەكانى كە دەسسەلاتىكى ئەوتۇيان ھەيەو ھىسچ كات لەر رىبازە سىاسىيەى پەسىند دەكرى لانادەن!

شەرەقكەندى دەيگوت: «قاسىملوق لە ھەلۈمەرجىكى يەكجار دژوارداق لە كىرەكائەق، رىبەرايەتىلى بەربەرەكانىيەكلەى دەكرد. ھىزى ھەۋايى بەۋپەرى دلرەقىيەۋە شلارەكانى بۆمباران دەكرد، بەلام، دواى سىغمانگان، سەركەۋتنىكى گەۋرە بوۋ».

له کیوهکانهوه، له وتوویژیکدا قاســملوو رای گهیاند شـــقرش تهواو نابی و به شیوهی پارتیزانی ههروا دریژهی دهبی روژی ۲۰ی ئۆکتۇبر، پیشمهرگهکان مهابادیان گرتهوه

پاش قەيرانى بەبارمتە گيرانى بالويزخانەى ئەمرىكا لە تاران، خومەينى دەسىتوورى راگرتنى ھىرشە سەربازىيەكانى لە كوردستان داو دەولەتىش واى نىشان دەدا كە دەپەوئ دەگەل كوردەكان وتوویژ بكا. «ھەردووك لالەسەر ئاگربەسىنك رىك كەوتنو خومەينىيش پەيامىنكى بى كوردەكان ئاردو داواى لىكردن دەگەل ئىرانىيە موسىولمانەكانى دىكە يەك

۱ - وتوویژ دهگذل بیرنارد گرانژزن. دهفتهری سیاسیمی حدکا له کوردستان سنووری نیران عیران. ۱۹۹۱.

بگرن رقوقین و تفهنگه کانیان له دری نه مریکا وه گه رخه ن ههروه ها دانیای کردن له نیو کوماری نیسلامیدا خودموختارییان ده بی پاشان تاقمیکی نوینه رایه تبیان پیک هینا که پاریزگاره کانی رابردو و نه ندامی بوون بق نهوه ی ده گه ل کورده کان به ریککه و تنیک بگه ن کورده کانیش گروه پیکیان به ناوی دهسته ی نوینه رایه تبی گهلی کورد پیک هینا. له هه مووی سه پرتر نهوه بور که خومه پنی له و توویژه کاندا هه رگیز نوینه رانی کوردستانی به رهسمی نهناسی »!

کوردهکان گهلاله یه کی بیست و شه ساده هییان پیشنیار کرد که شیخ عیزه دین و حدکاو حیزبی مارکسیستی کومه له واژؤیان کردبوو، ده وله تیش به هینانه گوری گهلاله یه ک «برق هه موو مه لبه نده خودمختاره کان» له نیراندا و هلامی نه دانه و ه

گهلاله و مهلاله نهما، لهمانگی دیسهامردا دهولهنی تارآن دهسه لاتی خوی له کوردستان به هیزدر کرد. له کاکامدا، شهرو پیکدادان زیاتر پهرهی ئهستاند. حدکا رای که یاند له هه لبژاردنی سهروک کوماریداکه دهبوو ۲۵ی ژانویهی ۱۹۸۰ بهریوه بچی به شدار ناین.

کراویتزو روزنامهنووسی ئه مریکایی، جاناتان راندال، که له تهوریز بوون، بریاریان ما بچن بن بن مهاباد. «کاتیک گهیشتنه ویندهری، قاستملوو له دهفتهری کارهکهی خوی کوبوونهوی ههبوو. ئیمه لهپشت هوره که دانیشتین. به کهسیکدا پنی راگهیاندین ئیمهی دیوه و گوتبووشی به یه که و نانی شهوی دهخوین. دوای ماوهیه که قاسملوو به پهرداخیک ویسکییه و هاته لامان. که وابو و ئیمه شده مان توانی مه شرووب بخوینه و همه شیوه کاریکه بو نیشاندانی ئه وه که ئازادی بو ههمووان ههبوو، ئازادی له خواردنه و هان نه خواردنه و دار له بارهی و توویزه کاندا قسهمان کرد که قاسملوو به به اوای پنیان هیوادار بوو. دهیزانی ریزیم خهریکه خوی چهکدار تر ده کا. سهره رای ئه وهش هه رکات که سینک ای سه ربه پیزیم و پستبای و توویز بکا، ئه و ههمیشه ئاماده بوو. زور جاران ده یگوت بیجگه له و توویز ریکه چاره یکی دیکه نیه .

کورده کان ئه م ماوهیه به «شهری سهمانگه «ناو دهبهن به لام راستییه کهی ئه وهیه شهر بقماوه ی چهند سالان دریژه ی کیشا. نه رته شکوردستانی به نهواوی داگیر کردو پیشمه رگه کان کوردستان بق نیو کیوو شاخه کان پاشه کشه یان ده کرد.

۱ - سدعید شدمس، تاخیرمری بارلمانی برستانیا، لدندن ژورشیدی ۲۰۰۸.

۲- جاناتان راندال، وتوويز دءگمل نووسهر، پاريس ١٩٩١.

بەشى سێھەم بێكەسەكانى جيھان

برگەی يەكەم كوردستانی شەرل<u>ێ</u>دراو

له دوایین مانگهکانی ۱۹۷۹دا، دهههزارکهس لهکوردستان کوژرابوون، شه پئه و ولاته ی تازیه بارکردبوو به لام ئهرتهش هیشتا دریژه ی به هیرشهکانی ده دا. قاسملووو هاوکارهکانی له شارهکان وه ده رکهوتنو به ده و چیاکان رقیشتن. حدک ریگایه کی دوورودریژی بری و ههتا سالی ۱۹۸۱، ریبه رهکانی حیزب له شوینیک نیشته چی بوون که پنیان دهگوت «دولی دیموکراتی».

هیلین کرولیچ، که ماوه ی حهوت مانگان له وینده ری بووه، ده یگوت: «کاریکی یه کجار دروار بوو. حیلزب له هه ملوو گوندیک خویندنگه ی دروست کردبوون و خهلکی فیری خویندنه و هو نووسین ده کرد. سالی ۱۹۸۱نه خوشخانه ی دروست کرد و له نیو کیروشاخه کاندا ته نانه ته به ندیخانه شیان ساز کردیوو ».

سالی ۱۹۸۲، کاتیک حدکا سه ر لهنوی پاشه کشه که ده هیلین کرولیچ گه رایه وه [ئورووپ] و دهیگوت: « به چاوی خوم دیتم چون نه و دوله یان به چی هیشت و چوونه دولیکی دیکه « ورده ورده له دیوی سنوور له مهانبه نده کورنشینه که ی عیراق نیشته چی بوون و له سالی ۱۹۸۶ ه و هوینانه ماونه ته و ه.

کاتیک پاشه کشه که دهستی پی کرد، قاسملوو به دوسته فهرانسه پیه کانی گوت پیویستیی به پزیشک و کهرهسهی دهرمانی ههیه. له پاریس کهندال نهزان دهستی کرد به کوکردنه و می پارمهتییه مروییه کان و سسی تاقم له پزیشکه کانیش ناماده بوون بچنه کوردستان که بریتی

١ - ميْلين كروْليچ، وتورئز دەگىل گابرىيىل قېزىاندېزو نووسەر، پارىس ١٩٩١.

بوون له ئىدمىدىكال ئىنترناسىقىنال (AMI). مىدىسەن دوموند (MDM) پزيشكانى جىھان و مىدىسەن سان فرانتىيە (MSF)، پزيشكانى بىسنوور بە دريزايى چەند سال بى ئەزموونىيى كوردەكانيان لە شەردا بەجوانى بى دەركەوتبوو.

یه که مین تاقمی پزیشکه خوبه خشه کان ژانویه ی ۱۹۸۱ به ریگه ی تورکیه دا هاتن و به کتوه کانی باکووری کوردستانداو به پنیان، به پازده روژان گهیشتنه «دولی دیموکراتی» له باشه و وری پیرانشدار. دوکتور فریدریک تیست به بهرپرس بورو ماوه ی چهند مانگ بق دروستکردنی نهخوشخانه یه که شنویه پارمه تیی حدکای دا. هینده ی پی نهچوو، دوکتور فافرانس و پیزیش هات.

به لام، پزیشک و پهرستکارهکان تووشی گیروگرفتیکی زور ببوون. یه که مین تاقمیکی به تورکیه دا گه پانه و گیران و بقماوه ی ههشت مانگ له به ندیخانه پاگیران. له ئاکامدا میدیسه ن سان فرانتییه که سسی دیکه ی نه نارد، چونکه ته نیا ریگه یه کی ههیان بوو به تورکیه دا برون کارمه ندانی نه خوشخانه نهیان ده توانی به به غداش دا برون چونکه شه پر دهگه ل ئیران تازه دهستی پی کردبوو.

میشینل بونق، پزیشکی ئیدمیدیکال ئەنتیرناسیونال دەی گیپایەوە: بەدزی سەفەری کردوەو دەواو دەرمانسی دەگەل خوی بردوه. به فیلو تەلەكسەی رینوینیک توانیبووی له دەستی پاسدارەکانی سەرسنوور رزگار بی. به پازدە روژان به پییان گەیبووه سکرتاریای حیزب، ئەوە کاریکی هاسان نەبوو. پولیسسی تورکیه تاقمیکی سسەر به میدیسسهن سان قرانتیبهیان گرتبوون. یەکیک له ژنه دوکتورهکانیان به هیندیک نووسراوهی پروپاگەندە له دری تورکیهوه گرتبووو دابوویان به دادگایهکی غهیره سەربازی، ئەمه وهک شتیکی زور جیددی لهقهلهم درا، چونکه له سالی ۱۹۸۱ بهم لاوه، تورکیه له ژیر دەسسەلاتی ریژیمیکی سەربازیدا بوو. له ئاکامدا ناوبراویان ناردە دادگایهکی سەربازی.

پزیشکتکی دیکه ی نیدمیدیکال نه نترناسی ق ده که ده که پاریس، گیرا. به لام نه و ریخضراوه دووسی که که که ده که پاریس، گیرا. به لام نه و ریک کوراه دووسی که که که ده که ده به خودو که سه چوونه لای دادوه ریکی سیویل (غهیره نیزامی) و پییان سه اماند که ده بی پابکه په نی سه لاحییه تی راگهیشتن به و بابه ته ی هه په و نابی نه و پزیشکه به دادگایه کی سه ربازی بسیرین. به م جوره، دوای پازده روژ، پزیشکه که نازاد کرا. به لام نه و ریکخراوه دهرمانیه هیچ ریگایه کی نه بو و قلق پانس و پییرو فریدریک تیسن له و گیروگرفتانه ناگادار بکا، چونکه هه ریگایه و روزانه دا ده پانه و پست به ریگه ی تورکیه دا له کوردستانه و به پینو و نورووپا.

كاتيْك قاســملور له بارودۆخەكە ئاگادار كرا، داواي أِله دەولْەتى عيْراق] كرد ريْگا بەو

۱ - میشینل بؤنؤ. وتوویژ دهگمل نووسهر، پاریس، ۱۹۹۱. نمو قسانهی درایهی بؤنؤ لمو وتوویژه وهرگیرارن.

دوو پزیشکه فهرانسه بیه بدا به ریگهی به غدادا بگه پینه وه. قاسملو و نه و ریگه شار اوه یهی بق هاتوچقی خفی خفی ته دهگه آن کردبووی نه و داخوازهی بوو به هفی نه و پیوهندییه کهی دهگه آن ریزیمی عیراق ناشکرا بی.

بؤنو دهی گنرایسه وه دهیگوت: « تورکهکان دهیان زانی پزیشکه فهرانسسه پیهکان به تورکیه دا هاتوچو و دهکهن. بؤیه بریارمان دا پزیشکه ئه آمانییه کان دامه زرینین. ئه آمانییه کان ههروه ک تق بآیی توریستن (گهریدهن) و ده چنه راوه ماسی، له نیو نامرازه کانی ماسی گرتندا هیندیک به آگه و شتی له و بابه ته یان بق پیشمه رگه کان ده شارده و هو به شیوه یه ک ده رویشتن که هه مو و که س پنی وابو و راوچیی ماسیی قزل ئالان.

قاسىملوو بەپتكەنىنەوەگوتى:»زۆرخۆشە! بەم كارلتھاتووييەوە دانىيام ھەمىشە دوكتۆرى فەرانسەيىمان دەبن».

فلۆرانس وينينر دەيگوت: « پيوهندىيەكەمان دەگەل كوردەكان راست بەم شيوەيە بوو. ئەو ھەمىشە بە شۇخى و بە كەمنىك لاتاوى خۆشو ھەست بزوينەو، قسەى دەكردن»!

قاسىملوو به گەرمى پىشوازىي لە تىسىق كرد. ئەو پزىشكە بۆى دەركەوت قاسىملوو « لەخۆى، لە خەباتەكەى، لە تىكۆشانە سىياسىيەكەن و لە پشتىوانىي گەلى كورد بە تەواوى ئەرخەيانە »."

ئهگەر ئەمە راسىت بى گژەباى شىلەپ خەرىك بوق دەست پى بكا، بەلام، ئەق قۆناخە لە رۆژەكانى دواتر زۆر باشستر بوق. لە نىۋان سالەكانى ١٩٨١ و ١٩٨٢دا، كوردەكان بەشىكى گەورەيان لەق مەلبەندە لەژىر كۆنترۆلدا بوق بارودۇخە سىياسىلىق سىلەربازىيەكە بى ۋان زۆر لەبسار بسوق. بەرىۋەبەرىيەكى باشسى فەرمانگەكانىان دامەزراندبوق پزىشكەكانىش گوروتىنىكى زۆريان لەنتى ئەندامانى حدكادا ھەست بىندەكردۇ خەلكەكەش بە تەۋاۋى پىيى شادۇ دلخۇش بوق.

که شوهه وایه کی خوش و سه رسو پهین بالی به سه ر سکرتاریای حیزبدا کیشابوو. ههمو و شخیک پاک و خاوید بوو و ههمو و که سبه کهیف بوو. ره حمان [قاسحلو و] به و زانیارییه ی له باره ی تعده بیاتی فه پانسه دا هه یبوو و به شخیوه ی بیروب پوای له باره ی سیاسه تی کوردان، فارسان و تورکان و ههروه ها له باره ی سیاسه تی فه رانسه و ههمو و مانی سه رسور ما و کردبو و ...

له سهفهریک بق شاری بانه دا، تیسن بقی دهرکه وت قاسملو و «وا ده هاته به رچاوان و هک

۱ - لۆړانس وېمېز. وتوريځ دهگمل نووسهر. پاريس ۱۹۹۱. نمو قساندې دوايه ويمېنړ له وتويځ کددا گيراونيهوه.

۲ - فرندریك تیسنز. وتوویز دهگمل نروستور. پاریس. نمو قسائمی تیسنو درایه دمیانكا، همر لعو رتوویزه وهرگیراون.

۳ - کریستیان دوویؤی، «کوردهکان له بهرامیمر خومهینیدا» لؤی نیکسپریس، ۲۹ی ژووئیهی ۱۹۸۳. ل ۲۸.

ئىهم ھەلومەرجە بەقازانجىي يەكگرتووپى حيزبەكە ئەبسوو، ھەلومەرجېك كە ھېندىك جاردەبوو بە ھۆى بېكھاتنى رىزە ناكۆكىيەكى زۆر جيددى. ئەو ناكۆكىيانە زياتر لە بارەى وتووينىڭ دەگەل دەولەتى ناوەنىدى بېرەندى دەگەل رىكخسراوى كۆمەلەر چەپئاۋۆكان، ھەروەھا لە بېرەندى دەگەل سىراتىزىي چەكدارانەي حيزبدا سەرى ھەل دەدا.

قاسىملوو سىللى ۱۹۸۳ وتوويزى دەگەل كريسىتيان دوبۇى سىمر بەرۇژنامەىلوى ئېكسىپرىس كردبووو گوتبووى: «ئەوان سىمركۆنەيان دەكردمو دەيانگوت پېيان وايە بە بېرواى من دىموكراسىي پېش ھەموو شىتىكە. ھەقالەكانم پېيان وابوو ئەرە بيانوويەكە بۆ ئەوەى . يە تايبەتى لەسەردەمى شەردا ـ بە جيددى دەست بەكار نەبم، بەلام بۆخۆم لەسەر ئەو بېروايەم ئەو بېروايەم ئەوە بە تەواوى بە پېچەوانەيە»!

ئه و که سبه ی و مک رینوین ده که ل روژنامه وانه که بوو بقی روون کرده و مو پیی گوت: « دیموکراسیی حیزبه که مان شیوه یه شه به دری چه شنیک ناژاوه و لیکدابرانه که له نیو گه اسی کورددا هه یه. هه رکه سپی وایه بق خوی قاره مانیکه، به لام هه موویان پیویستییان به خویندنگه سسه ربازییه کانی نیمه هه یه بق نهوه ی چالاکییه کانیان هاو ناهه نگ که نو نه مستراتیزیه فیر بن هیزی خویان له دری سه دوسی هه زار، بگره سه دو په نجاه هه زار سه ربازی فیر نیمه و مخویان خستوون».

لهنیوان قاسملوو و سادق شهره فکه ندیدا هیندیک جیارازی ههبوو. ناوبراو دوای تیروری قاسسملوو دهبوو جیگهی بگریته وه ویبیر له سهر تسه بروایه یه « دوستایه تیبه کو ریزگرتنیکسی دوولایه نهیان له نیواندا ههبوو، بسه لام جیاوازییه کی روریشیان ههبوو که جاروبار سهری ههال دهدا» .

سىياسىسەتەكانى قاسىملوق لە بوارى شىسەرى چەكدارانەدا دەكەرتنە بەر رەخنەلنگرتن ھىندىك كەس دەيانگوت لە بەرامبەر كوژرانىھىندىك لەفەرماندەرەكانىھىزە چەكدارەكاندا خەتابـــارە. ئەمـــه دەتوانىـــى يەكىك لە ھۆيەكانـــى لىكىابرانىك بى كە ژانويـــەى ١٩٨٨ لەنيو حىزبەكەدا رووىدا.

تیسن دهیگوت: « تهنانه ته که که سانه ش که له حیزب دابران پییان وابوو تهنیا هه رئه و رئیسه ره. ئه و باش دهی زانی هه لویسته کهی چارهنووسیکی میژووییه و ئهگهرچی هیچ پنی خوش نهبو ببیته دیکتاتور، به لام، ئه وهی راست بن، هیندیک هه لویستی توندوتیژی دهگرتن. له و توویژ دهگهل ئه ندامانی دهفته ری سیاسی و دهگه ل فه رمانده رهکاندا، زورجار دهمدی راست و هک دیکتاتوران هه لسوکه و تی دهکرد. سه ره رای ئه وهش هه رگیز توورهیی توندوتیژم پیره نه دی به لام، به لام، به لام، به لی جاروباریش که ده یدی ئاوده سته که یا په رداخیک پیسه، توندوتیژم پیره نه دوره ده بود. له وجوره کاتانه دا ده یگوت، خو ئیره مالی ئاژه له کیوییان نیه «

قاسملوو پیش ههمووشتیک بن کهسانی دهوروبهری ماموّستای فیرکاری بوو. بن ویّنه، بوّنــق دهی گیْرایهوه ههرگیز نهی دهویست بن ئاورکردنهوهیــهک داران ببرن و دهیگوت لیّرهوارهکانی کوردستان شتیکی یهگجار گرنگن.

رۆژنک لەرۆژان چاومان بە جىپىنى ورچيكاو بېچووە ورچيك كەوش قاسىملوو پىيى گوتىن « ھەركەس ئەو ورچەى بكوژى...، لەبىرم نەماوە چ ھەرەشلەيەكى لىي كردن. بۆيە ھىچ كەس نەيويرا ورچەكە بكوژى».

قاسسملوو زورجار جهختی له سسه ر هه لسسوکه و تی نه رم ده که ل خه لک داده نا. بووینه، ریکسه ی بسه تاقمه مانوئیسسته کانی کومه له ده دا به شازادی به ناوچه کانی ژیر ده سسه لاتی حدکادا هاتوچوو بکه ن. کومه له تاقمینکی ده مارگرژ بوون که پهیره وییان له بیروبروایه کی له باوکه و تسوی ده کرد. حدکا ریگه ی پی دابرون که به سسه رکه به کانی خویسان رابگه ن به و جوزه ی قاسسملوو ده یگوت «لسه هه ولی نه وه نابه به هه لسه و نابه جی و له ده ره وی وی تورن به هه لسه و نابه جی و له ده ره وی وی تورنی خه لکی تارانی»!

کومه له ریکخراویک بوو له گرووپیک کادری چینی مامناوهندی و شارنشین پیک هاتبووو ژمارهی لایه نگرانی لهنیو کومه لی کورده واریدا شدتیکی وا نهبووو که منه زموونیش بوون. ریبه رهکه یان عهبدو للا موهنه دی بوو. به بروای نه وان گرنگترین بناخه بیروبروا مارکسیست

۱ - کریستیان دویؤی «کوردهکان! له بدرامبدرخرمدیتیدا» ل. ۱۹.

، لنینیستییه کهبان بروو بؤوان، کوردبرون له پلهی دووههمدا بوو.

قاسملور له بهرامیه و هه قاله تورده بیه کانی رابردو و شیدا هه ربه م شیوه یه هه اسوکه و تی ده کرد، نه و تورده بیار نوکان به شیوه یه کان به شیوه یه کان به شیوه یه کان به شیوه یه کان به شیوه یه کی ناخوش ته و او بیور.

له حالیکندا توده پیسه کان خومه پنییان وه که برای خویان چاو لی ده کرد، رادیق موسسکو کورده کانیک تاران به شیوه یه کی دورده کانی وه که فران به شیوه یه کی توده کانیک تاران به شیوه یه کی توندو تیز هیرشنی کرده سه حیربی کومونیست و به سه دان تووده یی گرتن و تیره بارانی کردن، رادیق موسکق به شیوه یه کی ریکوپیک دهستی کرد به ریزگرتن له «داخوازه ره واکانی کورده کان»!

به بروای قاسیملوو، که له سیه ردهمی لاوه تبیه وه که و تبووه ژیر کاریگه ربی مارکسیزم داینینیزمه وه، شهم جوّره بیروبروایانه ئیدی بایه خیکیان نه مابوو. له پیشیه کمیی کتیبه که یدا، که سالی ۱۹۹۵ نووسیویه تی، به روونی به خوینه رانی راگه یاندوه که شهمه لیکولینه وه به کی شابووری و سیاسیه که «له ژیر رووناکایی تیتورییه کانی مارکسیستی دلینینیستی دا نووسیراوه آ. بیست سال دواتر ریگه ی خوّی گوری و بو و به سوّسیال دیمو کراتیکی که م هنه.

له و روزانه دا، کورده کان زور به وردی سسه رنجیان ده دایه روو داوه کانی ئه فغانسستان . و لاتیک که به سسنووریکی دوورو دریزه وه دهگه آن ئیران، که و تبووه ژیر هیرشی ئه رتهشی سسؤ قییه ته وه. له و تویژیک دهگه آن بونی ده اسسملو و گوتی پارتیزانسه ئه فغانییه کان گهلیک کونه په رستی توندو تیژن. بونو هه آن به زییه و هو زور به توندی ره خنه ی له قسه کانی گرت.

قاســملوو له دریزهی قســهکانیدا گوتی: « هیرشــی شــووړهوی بوســهر ئەفغانستان مهحکووم دهکهم... بهلام نامهوی زوّر به ئاشکرا ئەوھ بلیّم».

بۆنۆ دەىگىزايەرە: « قاسسملوو بە مەبەستى روونكردنەوەيەك دەيگوت بەشى زۆرى كادرەكانى، لانىكەم لە ھەرسىئىكەسان دووكسەس، بەبىدروبرواى حىزبى توودە پەروەردە كراون. بۆيە پېكهينانى ئالوگۆر لە شتوەى فكروبيرياندا كاريكى ھاسان ئيە. ھەروەھا باش دەى زانسى كومونىزم بسۆ وەرزىرو جووتيارە كوردەكان نابى بەلام، پېسى وابور دەبى ئالوگۆرى كۆمەلايەتى وسياسى وردەوردە بېكى بى».

دوکتور بیرنارد گرانژون، که پاش مردنی قاسـملوو گهرابوّوه کوردســتان، دهیگوت پهرســتاریک بهناوی ژورژیا خوشکیکی همبوو که لایهنگری تروّتسکی بوو، جاریکیان به

۱ - ئى بيد

۲- عمبدر روحمان فاسملور، کتیبی کوردستان کورد، چاپی ناومندی ناکادیمیی چیکوسلوّراکی، پراگ ۱۹۲۵.

٣- بيْرتارد كَرائؤۇن، رتوريْز دەگەل ئورسەر، پاريس،١٩٩١.

قاسسملووی گوتبوو حدکا حیزبیکی «بۆرژوایی»یه. قاسسملووش لسه جیاتی ئهوهی وهک همیشه به گالته وهلامی بداتهوه، نه حالیکدا سهردهمی رابردووی وهبیر هاتبووه، زور به جیددی گوتبووی: «سهردهمی لاوهتیم وهبیر دینیهوه. بروام بههمموو نهو شتانه ههبوو که دمیانلیی. به لام نیستا نیدی بروام پینی نیه».

بەتالاييەكىي دىكسەي ئىدئۆلۆ (يكى لىه وجوودىدا ھەسوو. دەيگوت رۆ (يىك لەرۇ (ان رۆ (نامەنووسىكك پىي گوتم، «ئەتق ھەمىشە لەبارەي دىموكراسىيەو، قىسە دەكەي. ئەرئ ئەرە يانى چى؟ ئەرى ئەتق لەبارەي دىموكراسىي بۆ كۆمەلانى خەلكەو، قىسە دەكەي يان دىمۆكراسىي سەرمايەدارى؟».

قاسملوو له ره لامدا گوتبووى: «ديموكراسيو هيچىدى».

ژورنالیستهکه بهتوندی گوتی: « ئەمە ھیچ واتایهکی نیه. ئەتق دەگەڵ خەباتی چینایەتی مەی؟».

له وهلامدا قاســملوو پرسى: « كېباسى خەباتى چينايەتيى كردوه؟ ئەوە ماركس بوو. بەلام لەكوئ:» ئەويش وەلامى دايەوە: «لە داس كاپيتالدا».

قاسملوو به مجوّره كوتايى به قسهكانى هيناو گوتى: «بهراستيته؟ ئهگهر پيت خوش بى، ده توانين ئهو قسانه مان شهوى دريژه بى بدهين، ئيستا كارم هه يه و بههه به به لام، تكايه بوّم روون بكه ره له كام به شى داسكابيتال دا باسى خه باتى چينايه تيى كردوه».

شـــهوی، کابرای رۆژنامەنووس پێی گوت ماوەيەكــی دوورودرێژ بەدوای ئەوبابەتەدا گەراوەو هیچی وەدەست نەكەوتوە. ھەروەھا گوتیشی لە ھیچ جێگەيەک باسێک لە خەباتی كۆمەلايەتى ـ ئابوورى لە داس كاپيتالدا نەكراوە.

به شکو گومان لیبان پرسی: «کهوابوو نه و له کام به شی داس کاپیتالدا باسی خهباتی چینایه تبی کردوه؟»

قاسملوو له کرتاییداگوتی: « مارکس هه رگیزله داس کاپیتالدا باسی خه باتی چینایه تبی نه کردوه له کوتاییه کانی و له و تاریکدا له و باره یه وه نووسیویه تبی فه که رئیوه به راستی مارکسیست بن، ناتوانن له باره ی خه باتی چینایه تبیه و هسان بکه ن

سالی ۱۹۸۲، له کزبوونه وه یه کی حدکانا به شدار بوو که بن پاراستنی له هه رچه شنه مهترسییه که همویندی نه ناسراو به ریوه چوو. «شوینیکی نیوه ژیر زهمین و خانو و به رویه کی گهوره بوو. له وه ده ترسان بکه و نه ژیر تزیبارانی هیلیکو تیرانه وه. هیندیک به لگهیان له باره ی خوراگریی فیه تنامییه کانی باکوور له به رامبه رهیزه کانی نه مریکانا پیشانی به شداره کان ده دان که کون و که م بایه خبوون. قاسملوو بروای به و شتانه نه بوو به لام ناچار بوو قبولیان بکا. کاتیک ده ستی به قسان ده کرد جیددی بوو، به لام توندو تیژ نه بوو. نه مه راستییه کی حاشا هه لنه گره، نه و پریستیژی حد کای به رز کرده و هر بیچینا؟ حدکا له سه ره تا دا حیز بیکی

مارکسیست ـ لینینیستی بورو، قاسملوو باش دهیزانی نهم فهاسهفه سیاسییه بق کوردستان نابی ئاخرین بیروبروایه کی بناخه بی که له کوردستان هینایه گؤری سؤسیال دیموکراسی بور. له کوردستان هیچ چینیکی کریکار لهگزریدا نیه».

سالی ۱۹۸۱، پزیشکهکانی یارمهنیدهری دهرمانی دهگهل قاسملوو چوونه شاری بانه که له نزیک بهرهی شهری کوردهکانو دهولهتی ئیران بوو.

«ریبهریکی بهریزو لهستهرهخو بووی دهگهل فهرماندهرهکان دهچوی بو بهرهی شتهر. هیندیک کهس روّرجاران پییان دهگوت دهیی ناگای لهخوّی بیّی به پاریزهوه ههلسوکهوت بکا».'

زۆركىەس بىزى نىگىەران بىوون. قاسىملوو بىق تىسىزى دەگتراپىەوە كىە رۆژىك شسەروھەللايەكى زۆر لە نزىك مالەكەى سىھرى ھەل دابوو. قاسىملووش بە تفەنگەوەو بە پەلە لە مالەكەى وەدەركەوت. لە دەرى چەند ژنىك راوەسىتابوون. يەكىك لە ژنەكان لىنى ھاتە پىشو بەشىوەيەكى توندوتىژ ئىخەى كراسەكەى دادرى پىنى گوت: «ئەتۇ نابى بچى؛ ئەتۇ گەورەترىن پەناگاى ھىواوھومىدمانى».

بۆنىق يەكتك لەسىتھەمىن تاقمى پزيشىكە فەرانسىمەييەكانو يەكەمىن كەس بوو كە لەرتگەى بەغداوە ھاتبور. پۆلىسىسى سىياسىسى ھەلى گرتينو بردىنى بۆ ھوتئلىك. دواى سىخرۇۋان سوارى ماشتىنكىيان كردىن كە شووشسەى پەنجەرەكانى رەش بوونو ئەمان دەتوانى ھىچ شتتك لە دەرەوە بېينىن. برديانىن بۆلاى سىنوور، يان باشترە بلىم ناوچەكانى بىلايەنو لەوى ھەرزۆر زوو ھەوا گۆراو پىلايەنو لەوى ھەرزۆر زوو ھەوا گۆراو پىش دوازدە رۆۋان گەيشتىنە نەخۇشخانەكە».

« دوایه گهیشتینه دهبیرخانهی. دوّلیّک بوو نهت دهتوانی هیچ شتیک ببینی. دهرگاکان هوده چکوّلهکانیان داپوّشسیبوو که له نیّـو کیوهکاندا شــاردرابوونهوه. ههموو هوّدهکانی شویّنی کار لهژیر تهپوّلکهکانداو بهگجار سارد بوون. ئیسترهکانمان دهگهلّ دهرمانو ئامرازه پریشکییهکان بهجی هیشتن، چونکه بهرادهیهک بهفر باریبوو که نهدهکرا بیانبهین».

« وردەوردە كەسسايەتىي قاسملووم بۆ دەركەوت. مىوانخانەيەكى بى لە كەنبىي لاپلىنياد [كۆلىكسىۆنىكى گەوردى ئەدەبىياتى جىھان بەفەرانسەيى]ى ھەبوو؛ بەراستى سەرسورھىن بسوو. كىنبىخانەكەي بى لە ئەدەبىياتى بىيانى بوو. بەھەوت زمانان قسسەي دەكرد. لەبارەي فەرھەنگو نەرىتى ولاتانەوە ئاگادارىيەكى يەگجار زۇرى ھەبوو. تاقە ھەمامىكى چكۆلەي ھەبووى رىگەي بەكەس نەدەدا خۇي لى بىشسوا. ئەسسەر مىچەكەي ئاوريان دەكردەورەو بۆ ئەورەي ئاوى دووشەكە گەرم بى

سادق شهره فکه ندی دوکتوری شیمی و نه فه ری دو و هه م له حیز بدا دو قاسملو و

١ - فرقدريك تيسو، وتوويرٌ ده گفل نووسمر، پاريس ١٩٩١.

شهره فکه ندی ده ی گیرایه وه: «هه رکات دو کتور قاسملوو پنی گرتبام ماندوره یان نه خوشه له به روه ده به وو ده یه ویست موتالا بکا. موتوریکی کاره بای هه بووو ده ی توانی شه وانه هه تا دره نگانیک خه ریکی کاری خوی بن. زورکه م ده نوست. موتالا بو وی کاریکی خوش بوو، خوش بوو، خوش بوو، خوش بوو، بیته و قش بوو، بیته و قش بوو، بیته و قش بوو، بیته و قش به سهره تا به سهره تا به رنامه یه کمان بو کاره کانمان نه بوو، به لام ورده ورده به رنامه یه کی به سهردا سه پاندین و به م شیوه یه به تا به تا یه دوای نیوه پرویان و شهرانه شدواد شهراد نایی موزاحیمی بن. موتالا پنک هینا. داواشی کرد مه گه رکاریکی نوروانس بیته پیش، ده نا نایی موزاحیمی بن. هه روده و پشوودانه کان خه ریکی حه سانه و ده بود.

قاسـملوو دهگهل ژیردهسته کانی له سـالونی دهفته ری سیاستی نانی دهخوارد. بونو دهیگوت: « هـهر وهکوو نهوانی دیکه شـتی فهقیرانهی دهخوارد.» پیاویکی خاکه را به تاییه تمهندییه کانی مرق فنکی راسته قینه وه بوو. دهگهل ژیردهسته کانی خوی به راشـکاوی قسـه ی دهکردو هیچ پیویستیی به دهستروردانی توندوتیژ نهبوو، نزیکه ی دوازده هه زار پیشـمه رگه ی هه بوون که به ته واوی گیروده ی ریبه رهکه یان بوون زوربه ی پیشمه رگه کان الله بنه ماله ی وه رزیران و خه لکی دیهاتی بوون. هه رکات بون دهگه رایه و ه وردستان، باشترین شه رابی دهگه ل خوی ده هینا کاتیک قاسملو و به خیرها تنه و می دهکرد، یه که م شتیکی که به بزه وه لنی ده یرسی نه وه بوو: «چت هینا وه؟»

ئەمە دابونەرىتىكى يەگجارجوان بووشەر رۆژە لە شوينىكى ساكار لە نىز كىۋەكاندا كە زياتر لە دورھەزار مىتر بەرز بوق باشترىن شەرابى فەرانسەييان خوارىھوھ

۱ - - »دوکتور سدعید» ناسناری تهیئیی سادق شدر، فکهندی بور.

۳- سادق شەرەفكەندى، وتورىز دەگىل يېرنارد گرانزۇن دەفتەرى سياسىيى حدكا ئەسەر سنوورى عيران دەگەل كوردستانى ئېران، ۱۹۹۱.

برگەی دووەم پێوەندیی فەرانسەیی

رۆژنک له رۆژان قاسسملوو به شسیوهی نهینی به بوتوی گوت زور نیگهرانه چونکه حیزبی کومونیستی عیراق چهند که سسیکی به بارمته گرتوه. قاسملوو داری تیروریزمو به بارمته گرتنی چهند کوردیک له ماله کهی قاسملوو وهده رکهوتن. « زور له بار نه بوون. ته نانه ت سلاویشیان نه کرد. نهم شیوه کاره نیو حدکادا باو نیه. نه و کوردانه سهر به حیزبی کومونیستی عیراق بوون. قاسملوو بانگی کرد بوون پیان بلی داری نه و جوره کارانه یه ».

دوکتور بۆنۆ زۆرجار بەتەنىشت ناوەندى(حىزبى كومونىستى عىراق) دا دەرۆيشت، چونكىه دەىزانى بارمتەكان لەوين. رۆژىك، بىئەوەى چاوەروانىي رىنوينەكەى بى، بۆلاى ناوەندەكە چووە بىش. «كومونىسىتەكان ھەروەك كابرايەكى شىيت چاويان لى كردمو گوتيان ئەتۇ كىيى؟» گوتە: «فەرانسىلەييم». سەرم وەرسووراندو دەستىم بۆلاى بىشمەرگەكانى حىزب راداشتو بەوانىشىم گوت، دىموكرات، قاسملوو. ئەوانىش رىگەيان داين برۇين. دواى ئەورۇرە نامەو بەستەكانى بۆستىمان بۇ بارمتەكان دەبرد».

توور مبوونی فهرانسه تهنیا لهبهر ئهوه نهبوو که هاونیشتمانه فهرانسهییهکانیان له عیراق به بارمته گرتبوو، له حالیکدا ئهمریکا دهگهل ئیران پیوهندیی دوسستانهی ههبوو، قهرانسسهش دهگهل عیسراق نیوانی خوش بوو. کاتیک له سسالی ۱۹۸۱دا، هیزی ههوایی

۱ - وتوویرٌ د،گمل نووسهر. پاریس ۱۹۹۱تهو تسانهی دوانریش ههر هی نمو وتوویرٌ من که د،گمل بؤنؤ کراود.

ئیسرائیل پروژه ئەتۆمپیەكەی ئوسیراكی، كە كەوتبووە باشووری بەغدا، بۆمباران كرد، ئەو پرۆژەيان لەنتو برد كە بە سەرمايەو بەدەستى كارناسە فەننىيەكانى فەرانسە دروست كرابوو. بەھۆی پیوەندییەكى دۆســتانەی نیوان فەرانســەو عیراق نزیكەی حەوت ھەزار كارناســى فەننى لە عیراق كاریان دەكرد. كومونیستەكان دووكەس لە ئەندازیارەكانیان بە بارمتە گرتبوو.

بق پیوهندییه نیو نه ته وهییه کان هه لومه رجه که زور ناسک بوو. له فه رانسه، نه نیس نهقاش، که پیاویکی به فه رهه نگی لوبنانی بوو، که و تبوره و گزر کاریگه ربی شورشی نیسران و خه ریک بوو سیه روک وه زیری پیشووی نیران، شباپووری به ختیار بکوژی. ناوبراو له کاره که داره دا، دووکه سکوژران.

قاسسملوو به بونزی گوت له وه ناگاداره که ریزیمی ئیسلامیی نیران دهیه ویست نه و دوو فه رانسه بیه به بارمته گیراوه له حیزبی کومونیستی عیراق «بکری». تهنانه ت واده ی چه کوچو آیشی پی دابوون.

بۇنۇ لىنى پرىسى: « بۈچى ئەرەم پى دەلىنى؟» قاسىملور ھەر بزەيەكى ھاتى.

بۇنىن وەك بىردوەرىيەك دەىگىزايەوە دەيگوت: «كاتىك چوومەوە پارىس، نەم دەزانى چ بكەم. كارم بۇ رىكخراوى NGO دەكرد كەرىكخراوىكى بىلايەن بوو.» بەلام، بريارى داو تەلەفونى لە وەزارەتى كاروبارى دەرەوە كردو گوتى: « بىم وايە داوام لى كراوە پەيامىكتان بدەمى».

پاریسس له ریگهی پهرویدزه وه ههر زور زوو وتوویژی دهست پی کرد. ناوبراو نوینه ریکسی نهینیی حدکا له پاریس بووو قهرار بوو دوای دوو روزان بهسه فهر بچیته کوردستان، حیزبه کهی قاسملوو پیوهندیی نیوان ده و له تی فهرانسه به بارمته گیراوه کانی وه نهستق گرتبوو. ناخرییه که شی توانی بارمته کان نازاد بکا.

به رحاله ش، به ریکر دنیان بق ده ره وه کاریکی هاسسان نه بسو و. نه ندازیاره کان ناچار بو ون بق ما وه یه که کور دستان بمیننه و هو به هقی جارز بو ونیان، حدکایان به وه تا وانبار ده کرد و ه ک بلیّی نه و انی خستبیته نیّر زیندانه و ه.

تىسىق دەى ھىنانەرە سەرەخۇر پىنى دەگوتن: « ئىرە ئازادن».

به لام بروایان پی نه دهکرد. یه کتک له دو کتوره کان دهی گنرایه و ه کاتیک نه ندازیاره کان نسازاد کسران، یه کتکیان ده گه ل ده فته ری سیاسسی پیوهندیی گرت، بسه لام نه وی دیکه یان ته نانه ت سویاسیشی له حدکا نه کرد.

بۆنۆ دەيگوت: « قاسسملوو بارمتەگيراوەكانى رزگار كردو كاربەدەسىتانى دەولەتى

۱ - شاپروری بهختیار هاوینی سالی ۱۹۹۱، له پاریسر به دمستی کؤماندؤیدکی نیّرانی کرژرا.

فهرانسهش لهم راستییه ئاگادار بوون پیشسم وایه دوای ئهوکاره ریگایان به حدکا دا دهفتهریک له پاریس بکاتهوهو بیستو پینج کهس له بریندارهکانی هینانه نهخوشخانهکانی فهرانسه بق نهوهی پییان رابگهن. میدیسهن دومؤند نهخشی نیوبژیوانی دهگیرا.

سۆسىبالىسىتى قەرانسىەيى ئالىن شنال، ئەرە تەراق بە راسىت دەزانى كە قاسىملور لەبەرامبەر ئازادكردىنى بارمتەكانىدا چەكۈچۆلىى دارە بىە لايەنەكىەى دىكە، و لەھەلومەرجىكى دىكەى دەكەن دەكەن بەدانى پارەيەكى باش، كارەكەى جىبەجى كردبور. لەئاكامدا، دەولەتى قەرانسە لە نىوان سالەكانى ١٩٨١و ١٩٨٢دا «بەجوانى بۆى دەركەوت دەتوانى لە رىگەى قاسىملوردى وتورىڭ بكەن».

پیوهندییه ککه لهنیسوان قاسملوووفه رانسه دا دامه زرا نه وهنده پته و بسوو که له داهاتو و دا بو و به هنری به رهسمییه تناسرانی «شورای ملی مقاومت» له لایه نحیزیی سوسیالیستی فه رانسه وه. نه و «شسوو رایه له لایه نحدکاو سه رقک کوماری پیشووی نیران، به نسی سه در، مهسمعوو د ره جهوی، ریبه ری «سازمانی مجاهدی خلق» و ژماره یه که له تاراوگه ده ژیان، دامه زرا. شنال دهیگوت: «کاتیک قاسملو و له «شورا» که هاته ده ر، نیمه شهیدیک لیی دو ور که و تینه و دو ده «شسرورا» ببو و به نامرازیک بو پیهه لگوتنی ره جه وی و به ته و اوی له ژیر ده ستی نه و دا بو و هه روه کو ر ناوه ندیکی نایینیی لی ها تبوو». شسنال نیست اله سه ر نه و بروایه یه که و ده رانسه له کاتی سه رکه و تنی شورش له نیران و پشتیوانی کردنی له به نی سه در دا هم له دو وی گه و ره ی که و ره یک که و ره یک کرد و و .

شــنال بەروونى دەيگوت: «بەنى ســەدرو لايەنگرەكانى بە كردەوە راســت وەكوو ژاكۆبىنەكان تاقمىكى تەواو دلرەق بورن».

آیونیل ژووسیه سکرتیری گشتی حیزبی سوسیالیستی فهرانسه سهروک وهزیری دواتری نهو ولاته دهگه نالین شینال تهنیا سیاسه توانانی فهرانسه بگره تهنیا سیاسه توانانی فهرانسه بگره تهنیا سیاسه توانانی نورووپاییش بوون که سالی ۱۹۸۰ و به شیره ی رهسمی چوونه تاران. لهوی جهختیان لهسه رئهوه دانابوو که بهنی سهدرو کهسانی دهوروبه ری کایه یان به ناینده ی بهبارمته گیراوه نهمریکاییه کان ده کردو تهنیاو تهنیا نه فکری دهستکه و ته سیاسییه کانی خویاندا بوون. له حالیک اله بهرامبه رفهرانسه ییه کاندا هه اسوکه و تیکی به به واله تمرقد قرستانه یان له خویان بیشان ده دا، به شیوه یه کی ته وای درندانه و به بی هیچ چهشنه به زه بی پیداها تنیک هیرشیان ده برده سهر کورده کان.

۱ - ابوالحسن بنی صدر به کنم سفروّك کوّماری نیسلامیی نیّران له فیّریهی ۱۹۸۰ره همتا ژونهنی ۱۹۸۰ برور له مارای قهیرانی بهبارمته گیرانی نممریکاییهکان ۱۵ سفروّك کوّمار برو.

نه و دوو سیاسه توانه فه رانسه بیه به ئیرانییه کانیان گوتبو و لایه نگری شنورشن، به لام لم پیوهندی ده گه مهسه لهی کورددا ته واو نیگه ران بسوون. گیروگرفتی کورده کان به جوریک بوو نه وانی هینابروه سه ر نه و بروایه که شورشی ئیران به شیوه یه کی یه کیار خراب و ناله بار ده چینه پیش.

شال زورباش له وه ناگادار بو و که قاسملو و ده به ویست ریگایه که و دامه زراندنی پیوه ندییه که نیوان حدکاو حیزبی سؤسیالیستی فه رانسه دا بدو زینه و ه. «ده توانم بلیم نهمن نه و پیره ندیه م به حیزبه که م قبولاند. له ساله کانی ده یه یه هشتاوه، به شیوه ی رهسمی پیوه ندیمان ده که ل حدکا هه بو و و دوایه ش ده که ل یه کیه تبی نیشتمانیی کوردستان. قاسسملو و مان بق هه مو و کونگره کانمان بانگ ده کرد و نیمه له م باره یه و یه که م حیزبی سؤسیالیستی نورو و پایی بو وین و دوای نیمه ش سوئیدییه کان بو ون. شتیکی له و چه شنه بو کورده کانی تورکیه نه هاتوته پیش، چونکه بارود ق حکه له وی زور تیکه ل بیکه له به لام قاسملو و توانی پیریستیی نه و پیوه ندییه به نیمه بقبو و لینی و هه میشه پیوه ندییه که ی ده گل م حیزبی سؤسیالیست به راشکاوی راده که یاند».

قاسسملوو داوای له سوسیالیسته کانی فهرانسه کرد بق دامه زراندنی پیرهندیی حیزبه کهی دهگه ل حیزبه سوسیالیسته کانی دیکه یارمه تبی بده ن له ناکامدا، پشتیوانیی فهرانسه هینابور. له نهسته مبوول، فهرانسه یه کان، ئوتریشییه کان سروئیدیه کانی وهده ست هینابور. له نهسته مبوول، تاله بانی داوای لی کردم پیرهندیی نهو ده گهل حیزبی سوسیالیستی نیسپانیا دامه زرینم و نامه ناکامدا له کونگرهی نهنتیر ناسیونال سوسیالیست

۱ خالین شنال وتوویز ده گفل نووسه، پاریس ۱۹۹۱، شنال سهر به حیزیی سؤسیالیستی فهرانسهو له رووداوه کازو هملومه رجی
 جیهانی سیّه مدا پسیور بوو. نهو بابه تانه ی دوایه دهروسرین له وتوویز ددگه ل شنال وهرگیراون

له سوئید، ههر سیکیان: تالهبانی، بارزانی و قاسملو و له وی بوون و خویان و هک به ره به ک ناساند.» ته نانسه و ریبه ری لوبنانی و هلید جومبولات، که له بساری رهگه زییه و ه کورده، دهگه لیان بوو و ته نیا که سیک بوو که له باره ی پرسی کورده و قسه ی کرد.

به پتی زانیاریی شدنال، حیزبی سۆسیالیستی فه پانسه، له ریگهی ریکخراوه کانی ۲۱ی ژووئیه و ها به دیدای ده و به میندیک ۲۱ی ژووئیه و هارکیدی ده و به هیندیک له خویندنی ده و به هیندیک له خویندکاره کورده کان. «به لام قاسملوو هه رگید داوای چه کوچ و امرازه کانی پیویست بق رادیوی لی نه ده کردم. ده بی سه رچاوه ی دیکه ی هه بووبی».

فلؤرانس ويبير دهلي: «سمره راي ئموانهش، قاسملوو همرگيز نمي دهتواني نوينهريكي همميشه يي له فهرانسه همين »!

سالی ۱۹۸۵ و له شه ری پینج ساله ی که نداو داو له ماوه ی چه ند مانگدا، حیز به که تاله بانی، واته یه کیه تبی نیشتمانیی کور دستان ده یگوت: «به بار مته گرتنی نه و جوّر هکه سانه ریگه یه که بو پیشاندانی نه و راستیه به و ولاتانه ی کومپانییه کانیان له کور دستان کار ده که که بوونی ده ده وله نی عیراق له وی شینی به هه ق نیه. له لایه کی دیکه شهوه، نه وانه ی له سه رچاوه کانی نه و تی کور دستان به قازانجی خوّیان که لک و مرده گرن عه ره بو بیانی و ریز یمه کانی عیراقی نه ده له که که داکو کی له و خه لکه ده که ین ده کی به ده که یا ده که داکو کی له و خه لکه ده که یا ده که داکو کی له و خه لکه نادا. بویه نه و کومپانیانه ده بی ناچار بکرین شتیکمان بده نی و نه که روا نه که ن نیمه ش خزمه تکار د مه ده نییه کانیان به بار مته ده گرین ».

کاری به بارمته گرتن له لایه ن یه کیه تینی نیشتمانییه و ه به شدیوه یه کی نه پساوه در نیزه ی هه بود. در نیزه که ساوه در نیزه ی هه بود به بارمته گیراوه کانمان ئازاد کردوون و هیشتا یه کیکی خه لکی کوره ی باشوورمان هه روا راگر توه. به لام، هیوادارین هیندیک که سی دیکه ش بگرین ».

۱ - رنکغراویکی غهیره دولهتییه.

١٩٩١ وتووير درگهل نووسهر. پاريس ١٩٩١.

برگەی سێھەم ھێرشی ئێران

پزیشکه کان خهریکی کاری خویان بوون. شهر تاراده یه که بهترس وخوفه و دریژه ی پیده درا. پیشمه رگه برینداره کانی حیزب و برینداره کانی پاسسداره کان سه ربازه کانی ئهرانیان هه روا ده هینانه نه خوشخانه که.

لهپر چەند كاميۆنى پر له پېشمەرگە گەيشتنە جى. يەكجار زور رېكوپېك بوون. بۆنۈ ئەيدەزانى كېن بويە پرسيارى كردو گوتى: «ئەرانە كېن؟ دىموكرات [حدكا] نىن؟»

۱- وتوریخ دهگذل نووسمر، پاریس، ۱۹۹۱، نهو قسانهی دوانتری بؤنؤ ههر لغو وتوویز، وارگیراون.

عەبدوللا قادرى شىتەكەى بۇ روون كردەوە: جەلال تالەبانى دووھەزار كەسىي بۆ پشتيوانى كردن لە حدكا ناردبوو.

لهبهرئهوهی بهبروای بونق پیشسمه گه ئیرانییه کان «دیموکرات» بوون عیراقییه کان، پاسسداره کان، و تالهبانییه کانی ـ چه کداره کانی یه کیه تبی نیشستمانیی کوردسستان ـ وهک پاسدار ناو دهبردن.

بۇنۇ زۇرباش لەبىرى مارە پېتشسمەرگەكانى تالەبانى بە شسىيوەيەكى دېكە شسەريان دەكرد. ئەران لىك كۆ دەبورنەرە، بەلام خەباتگېرانى حدكا بلار دەبورنەرە. بۆيە كاتىك بۆمبىك رەئەرزى دەكەرت، يەكيەتىي نىشتمانى برىندارىكى زۆرترى دەبور.

بهپینی زانیاریسی رقرنامه وانسی فه رانسه یی، کریستیان دوبؤی، که سالی ۱۹۸۳ چووبووه سکرتاریای حیزب، له به رامبه و هه رده پاسداراندا، پیشمه رگه یه که دهکوژرا. « ئازادییه کی پیروزو جیکه ی ریزی پیشمه رگه کان، نه ک توندو تیژی سگیانی زوّر که سانی ده پاراست: زیاتر له وه ی پیویست بی، خوّیان ناخه نه ژیر مهترسییه و هو خوازیاری ئه و نین چه کوچولی زوّر له دوژمن بستینن هه روا ناشیانه وی خه لکی به دیل بگرن و خوازیاری نه و هه و نامه کشه یان بو خه لکی دیکه مهترسی خولقین نه بی پیشمه رگه کانی کوردستان له هه موو پارتیزانه کانی جیهان له سه ره خوّترن و له هه مووان که متریش توندو تیژی له خوّیان نیشان ده ده ن گا

قاسسملوو به پیشسمه رگه کانی ختری ده گوت: «له مهودوا، نه ژاندار مه کانی شداو نه چه کداره کانی خومه ینی نامینن خه لکی بکوژن یان نه شکه نجه بدهن. نیوه فیری قسه کردن و نووسسین به زمانی کوردی ده بن، نه خق شدانه، قوتا بخانه و خانو و به ران له کور دستان ساز ده که ین. بق وه دیه پینانی گرنگترین نامانجی حدکا، سده مکی ترین دروشمی نیمه دامه زراندنی دیموکراسمی له نیرانه. رقر یک له روزان خومه ینی ده مری ههموو شتیک ته واو ده بی و نیمه سه رده که وین. نیستا نه وه خه ریکی خه باتین و له به رام به ره بازده دیست پاسداردا، پیشمه رگه یه که شه هید ده بی».

دوبنی نووسیویهتی: « پیشمه گهکان لهکاتی شه پدا، درورتر له یهکتر جیگیر دهبن. هیرش کردن و باشه کشه یان یهک یه که. بنیه هه رگیز دو پیشمه رگه له یهک کات شوین ناکوژرین. و ته یه کی پیشینیانی کوردی ده آن: «لسه زوران زور دهکوژری و له کهمان کهم».

بؤنؤ دەيگوت: «هەركات قاسىملور دەھاتە نەخۇشىخانە دەسىتى دەگەل بريندارمكان

۱- کریستیان دوبؤی «کرردهکان لعبدرامبدر خومهیشیدا» ل. ۹۲.

۲- ئى بىد، ل.۸۸.

لى دەدايسە وە؛ نساوى دەزانىن لە شستوەى ژيانيان ئاگادار بوو. لەبسارەى گوندەكانيان و بنەمالەكانيانە و پرىسىيارى لى دەكردن. قاسسملوو تايبەتمەندىيەكسى مرۇقانەى وەھاى ھەبسوو كسە جىنى سەرسسورمان بوو: بە روويەكى خۆشسەوە گونى بۇ قسسەكانى يەك بەيەكدى ھەمور پىشمەرگەكانى رادەگرت»!

رۆژانىكى زۇرناخۇش پى لەدلەخورپە باللىان بەسسەر ئەخۇشىخانەكەدا كىشىلبوق. كەسانىكى بەتەۋاۋى ماندۇۋۇ شەكەت لەبەرەى شەپ دەگەرانەۋە. دوكتور بۆتۇ دەيگوت رۆژىك سوارىك گەيشتە ئەخۆشخانە: « كابرايەكى پىر بوۋۇ بە سوارى ئەسپىكى سېي گەيشت پاشان چوق خۆى شوشت جلوبەرگىكى يەكجار باشى دەبەر كرد. تفەنگىكى راۋىي پىبوق. ھەرئەق شسەۋە سوارى ئەسىپەكەي بوق بەچوارنالى بۆلاى بەرەي شەپ كەرتە رىخ. رۇژى دواتر تەرمەكەيم لەنبو كوژراۋەكاندا دۆزىيەۋە. ئەۋميە كوردستان».

به لام له کوردستان، قاسسطو ناچار بوو له پیوه ندی ده گه ل که سانی خه مبارو دانده ناشته که مسانی خه مبارو دانده نیست بی بووی نه بیره نیست بی بووی نه بیره نیست به بی ده و یست به بی نه و بگه پیته و و لاته که ی خوی کاتیک له یه کیک له شه و هکاندا قاسملو و چاوی به ژنه په شیوه که وت، پیشمه رگه که ی بانگ کرد و لیی پرسی: « داخوا راسته و یرابیت چاویک له چاوی نه و ژنه بکه ی؟»

پېشمەرگەكە وەلامى دايەوەو گوتى: «بەلىي».

ئەرجار قاسملور گوتى: « باشە. ئەتق يان دەبى ژن بىنى يان بچيە بەرەى شە».

پیشــمەرگەكە چورنەبەرەى شــەرى ھەل بژاردو ئیرســەكەش بە تەنیايى بەخەمو پەژارەوە ـگەرايەوە بق ئەلمان.

گرفتی «تودیل»یش ههربه و جوّره بوو. نه و پهرسستاره ناشقی پیشمه رگهیه که ببوو به ناوی سوله یمان. به دهوری کنوو شاخه کاندا دهگه ران و لهبه رچاوی خه لکی دهستیان به سهری یه کتردا دینا. نودیل به سهفه ر چوو بق فه رانسه به لام، گه رایه وه بق کوردستان چونکه سوله یمان داوای لی کردبوو. قاسسملوو مانگیکی ده رفه تدانی فکریکی لی بکه نه وه. سوله یمان چوو بق به رهی شهر و دوای ماوه یه که رایه وه و دهگه ل نودیل ریانی هاویه شیان یک هینا.

دوکتور فلورانس ویبیر دهگهل دووههمین تاقمی یارمهتیده رانی پزیشکی گه رایه وه بیق کوردستان. روزی ای نوامسری ۱۹۸۱ و هری کسه و به ریگهی به غداوه « که ماشینه رهشه کانی پولیسی عیراق چاوه روانی بوون». گهیشته سیکرتاریای حیزب ناوبراو دهی گیرایه وه: « بوماوهی سیروز له مالیک دایان ناین و دهرگایان له سهر قفل داین. شه رابمان دهخوارده وه پسته مان دهخوارد، پاشان بردیانینه که رکووک و له وی را

١٠ وتووير ده گهل نووسهر، پاریس، ١٩٩١.

کوردهکان ههاّیان گرتینو دهگهل قاچاخچیان له کیوهکان ئهودیو بووین».ٰ

لهبارهی ئهوانی دیکه دا ده بی بلیّین: فرانسواز به تهواوی گیروّدهی قاسملوو ببوو. « زوّر بوویـنو ژوّریش پیدهکه نییـن... به لام ههبوونی له نیّومان واق ورماوی دهکردین. به فهرهه نگو به دهسه لات بوونه کهی تهواو به روونی لیّی دیار بوون».

فرانسواز ده ی گیرایه و هه تا سالی ۱۹۸۳، گوروتینیکی ته واو ته واو دلوده روونی کورده کانی داگر تبوو هه ستیکی به رزیان لی دیار بوو. حدکا زور به هیز بیوو. قاسملووش لمه بسواری سه ربازییه وه ده سه لاتی خوی ده رخستبوو و ریکخراویکی به ریوه به ریسی له مه لبه نده که پیک هینا بوو. «له باره ی قانوون و دادگا غهیره سه ربازییه کان و له شساغی و خویندنگه کانه و قسمه یان ده کردن. تیکه لاویک له بیروبروای هیواده رائه له گوریدابوو و له سه ربازی به به وی کهش و که شو مه و دوری هه یه به لام، نه و که ش و هه وا خوشه له کوتاییه کانی ۱۹۸۲ و و ده و رده و ده که میی دا».

قاسسملوق به وردی ناگای له هه آسسوکه و تی پیشمه رگه کان بووی له ریگه ی رادیؤوه دلگه رمی ده کردن. له به ره هیندیک هؤی ئه منیه تی که م وابوق سسکر تاریای حیزب به جی بیلی بق فرانسوازی ده گیرایه و م و ژیک له روزان ده که رایه و بق سکر تاریاق براده ریکی ده که ل بوق که له یه که م پرسسگه ی حیزب له ماشسینه که دابه زی و پیشمه رگه نیگابانه که پیشی پی گرت و لیی پرسی «هاتووی لیزه چ بکه ی؟».

ِ كابراش له وهلامدا گوتى: «هاتووم قاسملووى بكوژم».

قاسسملوی دهی گیرایه وه که نیگابانه که یه کجار تووره بووو کلاشینکوه کهی راست کرده وه. به لام قاسسملوی به خیرایی له مساشسینه که دابه زی و نهی هیشست پیشسمه رگه که دژکرده و هیه کسسسسی توندو تیزتر له خوی پیشان بدا

شۆخىكردنەكانى قاسملوو بى وينە بوون. زستانى سالى ١٩٨٢، دەگەل پزيشكەكان چوو بۇ شارى بانە. دەيانەويسىت دەرمانگايەك ساز كەن ، سوارى سى ماشىينان ببوون و

۱- وتوویز دهگهل نووسهر، پاریس، ۱۹۹۱. نمو قسانهی دراتری وبّبیّر ههر لهو وتوویزه ومرگیراون.

فرانسواز دەىگىزايەوە: ھەموريان بېجگە لەمنو فرىدرىك [تىسىن] گويىان لە تەقەكە بېرو. دواىئەوەىگەيشتىنە تەپۇلكەيەك، ھەمورمان لە ماشىنەكان دابەزىيىن پرسىمان چ بورەو بۆمان دەركەوت ئېرانىيەكان تەقەيان لى كردوروين. ھەمور پيارەكان دابەزىبورىن چونكە ترسابورن، لېگرا چورى مىزى بكەن».

گەیشىتىنە گوندىكى نزیك بەرەی شەپ. خەلكەكە بەوپسەرى خۆشەويسىتىيەوە پىشىوازىيان لە قاسىملوو كرد، بەلام نەيان ويرا قسەى دەگەل بكەن. لەمالىك نىشتەجى بووو خەلكەكەش يەك لەدواى يەك دەھاتنە لاى «چەشنىك خۆ پاراستن لە گۆرىدا بوو، بەلام ھىشتا لەو چاوپىكەوتنانەدا ھەست بە خۆشەويستى دەكرا».

پاشان، قاسىملوو بەمەبەستى قسىمەكردن بۆ خەڭك رۆيشىتە مزگەوتى. «داوايان لىخكردم سەرم داپۆشم.

هه موومان پیکه نینمان هاتی . له ته نیشتی قاسملووی دانیشتبووین. نه و شویته ی زور پی خوش بوو. ده گه آل زماره یه ک فهرانسه یی بوو که ناشنایه تییه کی تاییه تیی ده گه آلیان هه بسوو ده ی زانسی نه و هه لومه رجه بوئیمه سه یروسه مه ره یه به آلم ده گه آل نه وانه ی قسمه ی بود ده کردن به ته واوی یه کگر تو و بوو. پیشسمه رگه کان شینت و شهیدای ببوون. ده یان زانی نه وه ریبه ره که یانه ، به آلم که م که س پیشتر دیبوویان. ته له قیزی قنیک له گوریدا نه بوو و هه ربویه ش به دیمه ن ناسراو نه بوو».

پزیشکهکان دهرمانگایهکی نهخوشخانهیهکی نهشتهرگهرییان ساز کردی دهستیان بهکارکرد. فلورانس ویبیر چوره پاریس، بهلام فریدریک تیسو مایهوه کاتیک له سالی ۱۹۸۲دا، فرانسواز گهرایهوه، دیتی ههلومهرجه نهتهوایهتییهکه تهوای گوراوه.

«لەنتىو ولاتدا ھىنچ پىرەندىيەك لەگۈرىدا نەمابوو. كۈبوونەوەكانى شەوانە دەگەل كۆمەلانى خەلگ تەوال بېرون. ھەمور شتېك ئالوگۈرى بەسەردا ھاتبوو! كۆمەلانى خەلگ لىك دابرابوون ھەلومەرجىكى ناخۇش بالى بەسەر خەلگەكەدا كىشابووا... گىروگرفتىكى ئىك دابرابوون ھەبوو. نەخۇشسخانە بۆمباران كرابووو ناچار بووين نەخۇشسخانەيەكى دىكە لىه نزىك سىنوورى عىراق ساز كەين. ئەويش كەوتە ژىر بۆمبارانەوە. عەبدوللا بۆ كۈكردنەوە بردنى ئامرازە پزيشكى دەرمانىيەكان، شەوانە بە ماشىينىك دەھات، ناوپراو بەرپرسى نەخۇشخانەكە بور. شەوپكيان ماشىينەكەي لە جادەكە ھەل خلىسكابور، بەلام بە خۇشىيەرە ھىچ كەس برىندار نەببور».

رۆژنامەنووسىك لەقاسملووى پرسى بۆچى كتيبيك نانووسىق. قاسملوو بە پىكەنىنەوە گوتى: « دەبئ بليم نەخۇشمو تەنيا چەند كاتۇميريك دەتوانم موتالابكەم! ھەر ئىستا ئەوە

خەرىكى كتيبىكم لە بارەى كازانتزاكىس. لە چىكوسلۇراكى بەلىنىم بەخىزانىم دارە ئەركارە بكەم! لەبەر نورسسىنى سسەررىتار بۇ رادىۋو كاروبارى سىياسى و سەردان لە بەرەكانى شەر، دەرفەتى ھېچ كارىكى دىكەم نىه».

ئه و کیوه به رزه سه ربازخانه که ی حاجی نومه ران له نیو خاکی عیراقیی به جوانی لی دیار بوو. سه ربازخانه که شه شه کیلومیتر له به ره ی شه پر دوور بووو هیزه کانی نیران نه یان ده ویست ده ستی به سه ردا بگرن. به رینایی ناوچه شاخاوییه که دووسه د کیلومیتری چوارگوشه ده بووو هیزه کانی [عیرانشار دره واندز هه ل که و تبووو هیزه کانی [عیرانق] به و ریگه یه دا پیشره وییان ده کرد.

سهر وکی پارلمانی ئیران، هاشمیی ره فسه نجانی، به راشکاوی رای گهیاند هیرشی هیزهکانی ئیران مهترسییه کی راسته و خوشه بوسه رکانگا نه و تبیه کانی باکووری عیراق. له بارهی پشتیوانیی ده وله تی فه رانسه له عیراق که خهر جه کهی هه تا راده یه که دیگهی نه و تسه و دابین ده کرا، نه و ریبه ره ئیرانییه رای گهیاند «نابووریی فه رانسه ش که و تو ته رئیر مه ترسییه و ه گ

ناوبسراو هەروەهاگوتىمەبەسستىكى دىكەى ئەو هىرشسە ئەوەيە «دەبسى بە خەلكى جىھان، كە پىيان وايە ناتوانىن كوردسستان بخەينە ژىر دەسسەلاتمانەو، رابگەيەنىن ئەو توانايەمان ھەيە كە لەو ناوچە شاخاوى ئەستەمەشدا بكەوينە شەرو بەتەواوى بىخەينە ژىر كۆنترۆلى خۆمانەو»؟

۱- كريستيان دوبؤى «كوردهكان لعبدراسيدر خومعينيدا» ل. ٦٨.

۲ - لوي تارون پاريس. ۲۵ي ژرونيهي۱۹۸۳.

۳- ئى بيد.

برگەی چوارەم سەفەر بۆ چياكان

سسالی ۱۹۸۵، دیتنی عەبدور په حمان قاسسملوو له دەفتەرى سیاسسییه که توانایه کی له رادهبه دهری به دەنبی پیویسست بورو مهترسسیی زؤر گهوره شی له سسه ریخه برو . چوون بۆ ئەو شوینه رۆژ دەگەل رۆژ د ژوارتر دەبوو. پزیشکه کان دریژهیان به کاری خویان دەداو. جاروباریش رۆژنامه نووسیک سه ریکی له سکرتاریای حدکا دهدا.

سکرتاریا لهسسه ر باریکاییه کی پازده کیلؤ میتریی بی خاوه نی نیوان ئیران و عیراق جیگیر ببوو. له ساله کانی ده یه که خوندا سی سه د بنه ماله له و شوینه ده ژیان که له ژیر کونترولی ژینه رال بارزانیدا بووو کانیک له سسالی ۱۹۷۵ ا پهیمانی نهلجه زایر له نیوان نیران و عیراقدا واژق کرا، ده وله تی عیراق هه موو خانو وه کانی رووخاند و کانیا وه کانی به چیمه نتق پرکرده وه فراگه که شسی ناچار کرد نه وی چول که ن و بر نه وهی بزو و تنه وهی کورد پیگه ی خوی لی دانه مه زرینی و شدوینه که بوو به مه لبه نده گه ته که داه مه رکه سینکیان له و مه لبه نده گرتبا تووشی گیروگرفتیکی په کجار خراپ ده بوو. نه گه رده ستگیر کراویک خویندنه و هو موسینی زانیبا، به مه رگ مه حکووم ده کرا. به لام نه گه رده می نید ایندانیان ده کرد.

سالی ۱۹۸۶ حدکا له و مهلّبهنده نیشتهجی بوو که له ژیّر دهسهلاتی کورده پارتیزانهکانی عیّراقسدا بسووو ریّبهرهکهیان جهلال تالهبانسی بوو، گرووپسه جوّراوجوّرهکانی دژی ریژیمی ئیسلامِییش ههر له و شویّنه نیشتهجی ببوون.

تاله بانسی دهیگوت: « ته واوی رئیه ره کانی قریق زیسسیقنی ئیرانی، یه ک له وان قاسسه او و، هاننه سکرتاریای نیمه و میوانداریمان لی کردن. تووده بیه کان، موجاهدین، کومه له، فیداییان و هند، هه موویان هانن. له ماوه ی چه ند روز اندا، هه رتاقمه ی جن و شوینی خوی ساز کرد. ئه وه

عیراق نەبوق پارمەتىي دەدان. ئیمە بوۋین. بە ھەركامیان تاقمیّكمان پیشمەرگە دەدانیّق ئەركى بارھیّنانیشیانمان وەئەسىتۇ گرتبورا.

گرووپتکی ئاژانسسی تەلەقىزىزنى فەرانسسە ژورئىيەى ۱۹۸۵ لە رېگەى بەغدارە گەيشىننە كورىستان. سىپيان ژن بوون ـ يەكيان بۇخۇمو رۇژنامەوانىكى ويىزوئىلايى ويىنە ھەلگرىك. لەگۇۋارەكەمدانورسىيومە« بەشەر گەيشتىنە يەغدا. عەبدوللا قادرىئازەر، ئوينەرى حدكا،

دەگەل كارمەندىكى پايەبەرزى پۆلىسى نەيتنىي عىداق چاوەروانى ئىمە بوون . جانتاكانو ئامرازەكانيان بەوردى پشكنىن بەلام پاسىپۆرتەكانيان لى وەرگرتىن. ماشىنىكى جىپمان بە كۆندىشىنەوە بۆ راگىرابوو.

ههوایه کی یه کجار گهرم و شیندار بوو. تهنیا نیشانه یه کی به رچاوی شهر هیندیک سه نگه ر بوون که بق به رگری له هیرشی ههوایی سیاز کرابوون. وینهی سیه دام حوسین لههه موو شوننیک هه بوو.

بۆنانى بەيانى ماسىت نان چايان داينى دوايە بە ماشىينە جىپەك وەرىكەوتىن. كاتىك گەيشىتىنە رىگە پان و بەرىنەكان، ژمارەيەكى زۆر لەماشىنە سەربازىيەكان بەلاماندا تىدەپەرىن. بىناى يادبوودى شەھىدانىشىمان دى. بە قەراخ رووبارى قوراتدا رۆيشىتىنو لەشارى وەدەر كەوتىن.

عاسسمان رەنگىكى لە چەشنى رەنگى مسى ھەبوق، ھەرۋەك بەخىزى سىپى داپۇشىرابى. گەرماكە ھىندە ناخۇش بوق پىال پىنى وابوق عاسمان زۆر دابەزىيود. بە دەشتىكى پاتوبەرىن و زۆر وشكدا رۆيشتىن. پياۋەكان بە عەباى درىۋو چەقىيەل عەگالەۋەل ژنەكانىش بەجلوبەرگى پەشەۋە ـ ھەرۋەك قەلەرەشان ـ لەسەر ئەل زەوييە وشكارۇل بى بەرەكەت رارەستابولەن چاۋەروانىي ئىدەرە بوون لە دەرفەتىكىدا لە جادەكە بېەرنەۋە. لقەكانى سىخربەرەكان نوقمى پەردەيەكى ئەستورى تۆزۈخۆلبۈون. دىمەنى سەرانسەرى دەشتى بىابانەكە تەۋاو نەگۆر بوۋۇ بەرۋۇدى پېشاندەرى دەستەنگى فەقىرىي خەلكەكە بوو.

۱- ونوویژ ددگدل نووسدر، سکرتاریای حدکا له صدر سنووری نیّوان عیّراتیر کوردستانی ثیّران، ۱۹۸۵.

۲۰ تدم بر گفیه له بیروورییه کانی نووسفر لهکوردستان وهرگیراوه.

کاتیک گهیشتینه چیاکان دیمهنه که به ته واوی گورا. له زهوی و زاریکی بر له گیاوگول و چهشنه دروویه کی شینی که مرهنگ کومه له ژنیک به جلویه رگی رهنگاو رهنگه و هاتنه ده ر، له نه کاو

چهند پیاویکی رهشهسمه ربه پیچی سپی و زهردو که واو پانتول و پشتینده و ه و ه دهر که و تن. ژنهکان دهسمال و کراسی رهنگاو رهنگیان لهسه رو دهبه ردا بوو. پرسگه و پیگهی سه ربازی و تانک و پیاوانی چهکدار و بوونی بی پسانه و هی سه ربازان ناوچه کهی داگر تبوو.

پیش نیوه رق گه یشتینه که رکتووک و بردیانین بق ناره ندیکی سه ربازی بق وه رگرتنی به لگهی «عدم تعرض». نزیکهی نیو سه عاتیک راوه سستاین و پاشان به رمو چیاسه خته کان وه ری که و تین ماوه ی چه ند سه عات به هه و راز و نشیر اندا رقیشتین گهیشتینه چومیکی شینی یه کجار جوان به سه بردیکی نه ویدا په رپینه وه و گهیشتینه گوندی «کاریزه» که ناخرین گونده پیش نه وه ی بگه یه مه لبه ندی بی لایه ن میگه له مه ربه سه رته پق لکاندا ده رقیشتن؛ له نیو چق مه که دا، ژنان خه ریکی شیو کردن بوون و منداله کانیش له قه راخ چق مه که خه ریکی شلپه شلپی بوون.

لهمپهریکی داریان هه لیناو راسته پی چووینه سکرتاریای حیزب. به باریکه ریگهیهکدا وهسه رکهوتین. له ناخری ریگهکه سیخانووی چکوله یلیم دوویان به رهورووی یه کتر بوون نهوی دیکهیان به تهنیایی له ناخری جاده که بوو. نهوهیان مالی سکرتیری گشتی بوو.

میوانخانه که له پیش ته پولکه یه که بووو دووهنوده ی پر فه رش به لام به تال هه بوانیکی رووبه بای هه بوو دووبه بای هه بوو دووبه بای هه بوو دو دووبه بای هه بوو ده به باز کردبوو . ناودهسته که بوولای راست و له خوار تر بوو : قوولکه یه که بووله نه رزی هال که ندرابووو پر له میش و ته واو برگه نیو بوو. ته واو برگه نیو بوو.

قاسسملوو میسوانیکی ههبوو. بزیه دهبوو راوهسستین. کانژمیر هی نیسواری و له کانیکدا خهریک بووین چامان دهخوارده وه کوریکی لاو هات و به شسیوه یه کی رهسسمی و به زمانی ئینگلیزی پنی گوتین: «دو کنور قاسملو و چاوه روانتانه. تکایه دهکه لم و هرن».

قاسملوو به جلوبه رگی نه ریتیی کوردییه وه به خیرهاتنی کردین اله ژیر میچیکی داره چاکراوو له پشت میزیک و لهسه ر دوو چوارپایان دانیشتین، بزماوهیه که قسهمان کردن و دوایه ش نانی شهومان خوارد. یاریدهده رهکه ی قاستملو و نان چیشته کانی بق هیناین که بریتی بوون له پالاوو بنکی، مریشکی ستوورکراوه لهنیو ته ماته و سنوسدا، گزشتبه رخی ستوورکراوه، ته پهیواز، نانو کاله کو ئاووشه راب دوای نانخواردنه که چهند ئیستیکانیکمان چای رهش خوارده وه.

تاریکه شهو بوووهه تا نزیکه ی نیوه شهوی دانیشتین. له و کاته دا، مؤتؤری کارهباکه یان کوژاندهوه و سکرتاریا توقمی تاریکی بوو. پیش نهوهی بچینه وه شوینی خومان و لیی بنووین، قاسملو و ماله که ی نیشان داین. دو و هؤده بوون و دالانیکیان له به یندا بوو.

كاتيك حهمامه كهى نيشان داين به پيكهنينه و هو تاراده يه كيش به پۆزهوه گوتى: « ئهوه مافيكى تاببه تى منه. ناوى گهرمم هه به!»

ئاردهستیکی چکوله [نروسه روه ک قوولکه په کی چکوله باسی ده کا او ناو دهستیکی چکوله ی دیکه و تاقه په کی لئ بوو که میسواک و ریشتراشه که ی له سه ر دانابوون.

یه کتک له دو و هؤده کان کتیبخانه و شوینی کاری بوو. دو و دانه میزی گهوره ی لی بوون که دار تاشه که ی سکرتاریا دروستی کردبوون. دو و نه خشه ش به دیواره وه بوون: یه کنان هی کور دسستان و نهوی دیکه یان هی نیران. چه ند وینه ی کچه کانی و نه وه کانی له سسه ر قه فه زه ی کتیبه کانی دانرابوون.

هۆدەكەى دىكەى چكۆلە بوو. قاسىملوو شەوانە لەسەر تاقە دۆشەگىكى تەرمو لە قوۋېنىكى نزىك دىوارى دەنوست. چەند بالنجىكىشى لى بوون بۆ ئەوەى وەبن سەريان بدا.

لهلایه که تهله فیزیونیکی ده زگایه کسی فیدیوی لی بور. له سسه ر دیواره کسه خواری به پهرده یه ککومیدیکی لیباسه کانی قاسملوی داپوشرابوون.

شهوانه گویمان لهته پهی پیشه پیشه کهکان دهگهل و زهوری ته پوّو میشووله و لووره لووری چه قه لان ده بوو. روّزانه ش له و دیوی کیوه کانه ره گویمان له گرمهگرمی توپان ده بوو. ئه و شوینه و لاتی شاخ و به ردو داره بادامان و گیاوگولیک بوو که له ژیر خوّره تا و ورده و رده و رده و و وشک ده بوون.

چەند كىلۆمىترىك دوورتر لەسكرتاريا گوندىكى چكۆلە بوو كە پېشمەرگەكان لىنى دەۋيان. پېم وايە ناوى گەورەدى لە وشەى گاور وەرگىرابى كە بەولتاى «ناپاك» يان ئاور پەرسىتە. سىادق شىمەرەفكەندى، كە بەكاك سەعىد دەناسرا، بەرپرسى رادىق بورو دەگەلمان ھات

بۆلائ تەپۆلكەيەكى كە ئىزگەي رادىنۇكەي لى بوق. قەسسەرگەوتى لەتەپۇلگەكە لەۋىرگەرماي ئەورۇۋەدا يېشاندەرى توانايەكى زۇر باشى بەدەنى بوق. بەرنامەى رادىۆكە سىن بەش بوو. بەشىنكيان بۆ بلاوكردئەوەى بىرو روانگەى خەلكىو ئەرى دىكەيان بۆ ھەوالەكانى شەرو سىنھەميان تايبەت بوو بە قاسملوو. ئەو رادىۆيە دەنگى حدكاى نەك ھەر بە خەلكى مەلبەندەكە بگرە بەھەموو جيھان رادەگەياند.

به مەبەسىتى پاراسىتنى ئەپتىيەكان، ھەر ناوچەيەك بۆ بەرپكردنىي ھەربابەتىك كۆدى تايبەتىي خۇدى تايبەتىي كۆدى تايبەتىي كۆدى دۇربەي يەيامەكان بە دۇر مەبەست دەناردران: بۆ ئاگادارىي ناوەندى چىزبو بۆ راگەياندن بە كۆمەلانى خەلك.

ئیزگهی رادیو بو خهباتی گهلی کورد شنیکی ته وال پیویست بور. کاترمیر پینجی ئیراریی هه موو روزی هه موو دو کانداره کانی کوردستان دو کانه کانیان داده خست بو نه وی گوی بده نه رادیوی ده نگی کوردستان. رادیو بو کورده کان ئامرازیکی ته وال به هیز بوو. ده وله تی تاران پارازیتی ده خست سه رادیوکه، به لام کورده کان هه رزورزو و مه وجی رادیوکه یان ده گوری و به م جوره هه وله کانی ده وله تیان پروچه ل ده کرده ره.

به رگریی دری فروکه که له دوشکای چارده ملمو دوازده ملمو مووشه کی سام ۳ و تیرباری بی که ی سسی پیک هاتبوو، پاریزگاریی له دامه زراوه کان ماله کان دهکرد. پیشسمه رگه کان به نوره له کیوه کان جیگیر دهبوون و له و شسوینانه وه ته واوه تی ناوچه که یان ده خسسته ژیر چاوه دیری خویانه وه همروه ها بق نامرازه کان و بق خه لکه که یان حه شارگه ی باشیان هه بوو. بردنی نه و نامرازانه ی شه پر برسه رکیوه کان کاریکی هاسان نه بوو. هه موو نه و شتانه ده بوو به کول یان به نیستران جیگور که یان پی کرابا.

لههوّدهیه کی شار او ددا، را دیست قری دهنگی کسوردستان بلاو ده کرایه وه. دیواری هوّده که به نالای کوردستان را زابوّوه. بلاو کردنه وهی هه واله کان به سروودیکی کوردی و به شیخک له سه مفوّنیی ماهلیّر دهستی پی ده کرد. له باره ی خهبات و سه رکه و تنه کان و برینداره کان هیندیک زانیارییان ده دا. له نیو چیاکاندا، نهم رادیویه ته نیا نامرازیک بوو که خهباتگیره کان بو و پیوه ندی ده گه ل جیهانی ده رهوه هه یان بو و هه م پشتیوانیکی تاکتیکی بو و هم و زه پیده رهیکی ده روونی بو و.

دەفتسەرى سىياسسىي حيزب حسەرت ئەندام و كومىتەي ناوەندى بىسسىتى پىنسىج ئەندامې ھەبوون.

قاسیملوو دهیگوت: «حدکا دری نهریتی بهرزکردنه و هی که سیایه تییه کانه، چونکه نهم نهته و به می که و نهم نهته و به نه ته و هیه به هوی مردنی هه ر ریبه ریک زهر هرو زیانیکی گهوره ی وی که و توه نه و هی گرنگه حیز به نهک که سایه تییه ک».

بزیه هیچ کوئ وینهی قاسملووی لی نهبوو، به لام وینهی قازی محهمه، دامه زرینه ری حدکای لی بوو.

دەفتەرى سىياسسى لە راسىتىدا وەك گوندېكى چكۆلە وابوو. قوتابخانە، نانەواخانەو مالى

ئەندامانسى خىزاندارى لىن بسوون نەخۇشسخانەيەك كەخەرىكى دروسستكرىنىبوون ـ ئەو نەخۇشخانەيە بە يارمەتىي ئىد مىدىكال ئىنترناسىيۇنالى مىدىسىەن دوموند بەرپىرە دەچوو.

بهندیخانسهی حیزب بهماشسینیکی جیپ ریگسهی کاتژمیریک بوو. بزنسهوهی بگهینه نهو بهندیخانه یه دهبوو نیو سهعاتیش به ریگهیه کی زور باریکدا رویشتباین، که له داوینی کیریک هه لکه و تبسوو. شسوینه که هیچ وه کا زیندان یان گرتووخانه نه دهچوو، زیاتر وه کا شسوینی نیشته چه بوونی کوچه ران دهچوو.

سىالى ۱۹۸۳، كوردەكان دووھەزار ئەنسەرو سەربازى ئېرانيان گرتبور. بېجگە لەوانەى وەك ئەشىكەنجەدەر ناسىرابوونو تاوانى كوشىتنى زۆر كەسپان لەسسەر بوو كە دران بە دادگايەكىي خيزب كە سىن داوەرى كارامىــە ئەندامى بوونو مەخكووم كىران، ئەوانى دىكە ھەموويان ئازاد كران.

«زۆربەي ئەوكەسانەي ئىيمە [حدكا] ئازادمان كرىن، دەزگاي پۆلىسىيى خومەينى ئىغدامى كردن بەو مەبەسىــتەي پىتـــان بدا كە كــوردەكان چەندە درندەن. كاربەدەســـتانى ئىران لە پىشدا بە بنەمالەي ئەو زىندانيانەيان راگەياندبوو كە ئەرانە بەدەستى كوردەكان كوژراون. بنەمالەكانىشىيان پىييان وابور ھەموريان چوونە نىق بەھەشتى خوداوە».

رۆژى ۲۲ى مانگىى ژوئەنىى ۱۹۸۰، چىلوپېتىج كىمەس لە زىنىسدان[ى ھىزب]دا بوون: دەپاسىدار، شىمەش جىلشو پازدەكەس لىم رىكخراوى چەپئىلاۋى كۆمەلەو باقيەكەشىيان پېشمەرگەى ھىزب بوون كە بەھۆى كارى نابەجى گىرابوون.

زیندانه که چهند خانووی له په تا یه کترو وه ک چوارگزشه یه کور به شیزه می کوردانه دروست کرابوون. میچه کانیان زور نه وی بوون، دیواره کانیان له گلو به رد ساز کرابوون و هه ریه که ی ده رگایه کیان هه بوو.

سەربازەكان تەمەنيان زۆركەم بور. ھەروەھا پاسدارەكانىش. بەسەرسورمانەرە چاويان لەركەسسانە دەكرد كە سىلەريان لە زىندانەكە دەدا. بەسەرە ئاشرارەكانيانەرە رەك كەسانى بىچارەر بىكەسوكار دەچرون.

زوّر باشیان پی رادهگهیشتن. بهبروای ریزیمی ئیران زیندانی بوون شتیکی شوورهییبوو. بوّیه، کاتیّک چهند کهس له زیندانییهکان ئازاد دهکران، زوّرتر پیّیان خوّش بوو دهگهل حدکا بکهون. لهوه دهترسان تهگهر بگهریّنهوه بی حورمهتییان پی بکهن.

حدکا بەراسىتى نەىدەتوانى بەھەموق كارەكانى زىندانىيسەكان رابگا. بۆيە زىندانىيەكان بۆخۇيان نانۇ چىشتى خۆيان ساز دەكردۇ بە ھۆدەكانى خۆيان رادەگەيشتن.

دەرەوھى بەندىخانەكە چەشىخىكى دىكسەى زىندانى لىن بوون: بەسسىجىيەكان ـ كورانى

۱- کریستیان دوبؤی، «کورد،کان له بمرامبهر خومهینیدا» ل. ٦٨.

ههشت ههتا پازدهسالان که دهولهتی تاران دهی ناردنه بهرهی شهر.

یه کنک له وانه ده یگوت: «نامه وی بگه پنمه وه، چونکه سه رله نوی ده منیرنه وه بق به رهی شه ر.» ته نیا که سانیکی ده یانه و یست برقن و زفر جاریش هه ل ده هاتن جاشه کان بوون، واته ئه و کور دانه ی هاوکاریی ریزیمیان ده کرد.

له خویندنگهی نیزامیی حدکا،حیزب [خوازیارانی پیشسسه رگایه تی]ی فیری خویندنه و هو نورسین شیزه ی که که و مرگرتن له چه کرچول ده کرد و ده ورهی سیاسییشیان بو داده نان. سه رله به یانیی رؤری یه کشه ممه، ۲۳ی ژوئهن، قاسملو و چاوه روانمان بوو. له ته نیشتی، عهدوللای فه رمانده راوه ستابو و که ده بو و ده گه لمان بیته نیز [کوردستانی] ئیران، عهدوللا پیاویکی بیده نیک بوو و سه روسیماکهی و هک میرمندالیک ده چوو. نه و هش ده گه ل ریشی تازه تاشراوی نه ده ها ته و یادداشتیکی داینی بی نه و هی بیده ین به به رپرسی حیزب له ناوچهی بانه.

دهگهل وی فهرمانده که بهره و پرسگه که وه پی که وتین که له وی نزیک به ۲۰ پیشمه رگه چاوه پوانی قاسیملو و بوون. قاسملو و له حالیکدا دهسته کانی له پشته وه تیک نابوون، قسمی بق نهوانه کردکه له و شوینه کو ببوونه وه. زوّر به نهرمی قسمی دهکرد و نهوانیش تیکها و به بیده نگی گوییان دابو وه قسمکانی و ههستی ریز و خوشه و یستییان بو قاسملو و به جوانی لی دیار بوو.

به دوو ماشینی چیپ وه ری که و تین و جیپیکی دیکه ی پر له پیشیمه رگه ی چه کدار و هک پاریز در به دوامانه و ه بوون، به کیوه کانی ناوچه ی بی خاوه ن (ناوچه ی بی لایه ن) دا ر قیشتین و له سه رانسه ری رییه که دا توزمان ده خوار دو له گه رمان و هخت بوو بخنکیین. لای نیوه رؤیه گهیشتینه گوندیکی چکوله ی دهمالی و نانی نیوه رقیه مان له ژیر سیبه ری داریکدا خوار د.

کوردهکان پارچه یه کی پلاستیکیی زور پانوبه رینیان له جیاتی سفره ی له سهر شهرزی راخست. ده وریه کانیان دابه شکردو هه رکه سهی که و چکنگیان دایه لیوانیکی تاوخواردنه وهش بو دقی سهر سفره که دانرا. نه و پاک و خاوینییه ی قاسملو و به سهر سکرتاریایدا سه پاندبو و ، لیزه هه رنه بو و .

دەبوق چەند سىسەھاتىك راۋەسىتىن. دىلمانجە فارسىي زمانەكەمان، پرشنگ، دەيگوت ھەتا ئەركاتەي ئىسىترەكان دەگەنىق ھەتا تاۋپەرى دەبى راۋەسىتىن. جا ئەردەمى دەچىنە نىر خاكى ئىزان. ھەۋاكەي ھىشتا زۇر گەرم بور.

نزیک کاتژمیر پینجی دوای نیوه رویه، ئیستره کان وهده رکه و تن، زرینگه زرینگی زهنگوله کان هاتنی را گهیاندن. پینشسمه رگه کان له ژیر چاوه دیری کاک عهبدوللادا ته قهمه نییه کانیان باری ئیستره کان کرد. هه رچه ند ئیستره کان کرو لاواز بوون، به لام هه ریه کهی لانی کهم دهی توانی ۱۲۰ کیلن بار هه لگری. سواری ئیستره کان بووین که هه ریه کهی کور تانیکی نه رم و خوشیان

لەسەر پشتى بور، پشتەرەي كورتانەكان بەرزىر بورو پياو ناچار بور پال بداتەرەر لاقەكانىشى بەرەر پشتى بور، بىشتەرەر كەنتىشى بەرەر پىتىلىدى بەرەر پىتىلىدى ئاخۇش بور، شەش ئىستر بسورن، چواريان ئىمەر ئامرازەكانمانيان ھەلگرىبورو دورەكانى دىكەش تەقەمەنيەكەيان لى بار كردبورن.

ریگهکهمان بهنیر دارستانیکی کهنار چۆمیکدا بوو. سیبهرهکانو نارهکه یهکجار خوش بوون! پیشمهرگهکان لهنیو خویاندا خهریکی قسهکردنو پیکهنین بوون. کاتیک بهو ریگهیهدا تیدهپهرین، چهند ژن لهسهر تانکییهکی گهورهی ناوی را چاویان لی دهکردین. به سهفیکی دوورو دریژ وهسهر ههوهلین چیا کهوتین. ئیسترهکان ریشمهو ههوساریان پیوه بوو بهلام لغاو نهکرابوون و به توانایه کی بهرچاه هو به پیچاوپیچی جادهکهداو بهرهو ژوور هه لدهکشان. جاده که بهرده لانیکی تهنگهبهرو زور سهخت بوو.

گەيشستىنە دوندى كۆوەكدە وردەوردە رۆزمان لەبەرچداو نەما. ئەو پېشىمەرگەيەى ئىسسترەكەي رادەكىشدا لەبەر خۆيەو گۆرانىيەكى دەگوت كە زۆرتدر وەبەيتى تازيەداران دەچووو ھەروا بەدواى ھەربەندىكى ئەودا، پېشىمەرگەكانى دىكە بە دەنگى بلىندو بە ھەمان ئاھەنىگ وەلاميان دەدايەو، كۆرەكە پېلە گاشسەبەرد بورو وەك وشىكارق دەھاتە بەرچاو. لىپرەدايىيە پېيداو بەروونى بۆى دەردەكەرى بۆچى ناوى ئەو مەلبەندەيان ناوە گەرمىن، واتە مەلبەندى گەرم.

وردهورده دیمهنی مهلبهنده که دهگزرا. لیرهوارو دارستانیکی زور وهدهرکهونن. کهناری چومه که پرلهدارودره خت بوو کاروانه کهمان چهند جار بو شاو خواردنه وه پرکردنه وهی بوتله کانی ناو راوهستا.

نه و سمه فه ره که به ناهه نگیکی هه سست بزوینه وه دهچووه پیش دو و کاتژمیری گرتبوو و هیشستا شمه و دانه هاتبوو. له پرو له نه کاو شتیکی ته وال سه پرو سه مه رهمان لی وه ده رکه و تن سه دان نیستر به پاره وه و سه دان که س به رهو چادریک ده چوونه پیش که له ته نیشت چومه که هه ل درابوو. بازاری میراوا بوو که شوینی به کگرتنه و می قاچاخچییه کانی نیزان و عیراق بوو. ده تکوت به کیری که که چیرو که کانی «داستانی هه زارویه ک شه »وه.

قاچاخچىيەكان شىتومەكى خۆيان دىنايە ئەو بازارە كە لەژىر كۆنترۆلى پىشمەرگەكانى يەكيەتىى ئىشىنەكان شىتومەكى كۆردىستاندا بوو. كۆببورنەودى ئەوانە لەو شىوينانە ساتومسەوداى شىتومەكى پيويسىتى لە ئىوان ھەردوو ولات لەسەردەمى شەردا، دابىن دەكرد.

كاتيك أەنزيك ئيواران سيبهرى كيوەكان بەسەر ناوچەكەدا دەكشا، بەسەدان چادر كە

له و شوینه بوون به هه آگردنی چرا گازییه کان، کالاو که لویه له کانیان ده خسته به رچاوی مشته رینه بود وی مشته رین به وهرمقان ده بوون، مشته رین ده خوارده و و مینان ده خوارده و و مینان ده خوارده و و مینان ده کونت و کونت

برینجو چایی و رؤن له عیراق را ده هات و له ئیرانیشه و ه پسته، سابوون، فه پش و سهماوه ر. ههمو و نهوانه ی له و بازاره کاتیپه دا کاریان دهکرد چهکدار بوون.

بق نانخواردن لەدەورى مىزىكى خر دانىشىتىن. كەبابيان بق ھىناين كە مىشىيكى زۆرى لەسەر نىشتبوو. پىيسى كۆلامان خواردەوە بەلام لەئىزان كۆكاكۆلامان دەخواردەوە.

هەراوهوريايەكى سەير وەپىخەوتبوو. پياوەكان پىدەكەنىنى بەدەنگىكى بەرز قسەيان دەكرد. ئەپرو ئەنەكارو زۆر بە توندى تووپە بووم. پىشمەرگەيەك رووبەپووم دانىشتبورو لىه حائىكدا قسىمى دەكىردنى پىدەكەنى خۆمپارەكسەى دەمن گرتبسوى. بەھىندىك ئاماۋەو سەرپاتلەكاندن، داوام لىكرد ئەگەر دەكرى سەرى خۆمپارەكە بۆ لايەكى دىكە وەرسووپىنى سەرىنىدى.

سىسەعاتان لە بازارەكە ماينەوە. لەپر كاك عەبدوللا پنى گوتىن دەبى زوق وەرئ كەرىن. راگەياندنەكەي بۇمان سىھىر بوۋۇ زۇرى پى سىھخلەت بوۋىن. دەمانەۋىست بزانىن كەنگى دەرۋىن.

کاک عمل الله به تینگلیزی وهلامی دایهوهو گوتی: «زوو»

سهرانسهری سخدرهکهمان ههر بهو شیوهیه بوو. قهت نهمان دهزانی کهنگی دهروینو. کهنگی دهگهینی

پرسنسیارو وهلامه کان ههمووجاری به و جؤره بسوون: «کهنگی؟»، «زوو» بۆکوی؟ «بۇ بىشت کیوهکه».

دەبسوق فنر بىسن رىگا بە كوردەكان بدەين رىنوينىمان بكەنۇ دەبۇق ئەۋەش قبوولكەين كاتناسىيى ئەۋان دەگەل ھى ئىمە بە تەۋارى جىلوازە.

پیاوهکان سهرسمورماو بوون. تاریکهشسه و بوو. کاک عهبدوللا هانه لامان و بهدهست ناماژهی بولای نیسترهکان کرد. کاتیک و هری که وتین، ئیدی ۲۰ پیشمه رگهمان دهگه لنهبوون. ئیستا نزیکهی دورسه د پیاو و پهنجا ئیستر بوون.

به سه قب له ژیر شؤقی مانگه شه و دا و دری که و تین. چرا قروه کانیان بو چه ند خوله کیک هه آده کرده کرد و ده یان کو ژاندنه و ه. ته واوی کاروانه که و هک حه و تووباز اریک ده چوو که له حالی سه فه رکردندایه و ته و او به له سه ره خوبی له شوینی حه سانه و همان دوور ده که و تینه و ها خریب تاقم بووین که له کاروانه که جودا بووینه و هدوای هه موویان بووم و که میکیش ناره حه تا بووی بیشمه رگه یه کم نیم که له پشته و ه را تاگای له من بی باریکه رییه که دیره که دول با تاگای له من بی باریکه رییه که

ههروا تهنگهبهرتر دهبوو. لهخواری لهلای راستمهوه گویم له خورهخوری ناوی چؤمهکه دهبوو. نه پیشمهرگهیهی ههوسماری نیسترهکهی منی گرتبوو، بنوهی جادهکه ببینی، جارجاره چراقووهکهی هه ل دهکرد.

له نه کاو، له لای چه په وه گویم له دهنگه دهنگیک بوق، ناو پرم دایه وه و دیتم چه ند پیشمه رگه یه ک بن پاریزگاری له ریگه که دامه زراون. جا نه وجار ایم حالی بو و بق چی قاسملو و همیشه دهیگوت چیاکان ته نیا دوست و پشتیوانی کوردانن. کورده کان و چیاکان ههمیشه یه کن و یهکیش ده بن.

دوای چهند کاتژمیریک، با هه آی کردی. هه واکه ی سسارد بو و و نیمه ش هه روا و هسه ر ده که و تین. و رده و رده دیمه نه که گورا: دوای نه و هی له چۆمه که دو و که و تینه و جه نگه آه که له ته نکییه ی داو نه و هی نه ده گورا زنجیره کیوه کان بوون. نیستره کان به پیچه که و خواره که له جاده ته نگه به رو قووه کان هیندیک روونا که جاده ته نگه به شقی چرا قووه کان هیندیک روونا که ده بو و . نیستره کان زور به زه حمه و و هسه رده که و تن و پیشمه رگه کان پهیتا پهیتا ده نگیان ده دان و ده یانگوت: هه چچه و دره!».

لەسسەر ترۆپكى كنوەكان گەيشستىنە گۆپاييەكى پان و بەرىن. كە دىتم شىوينەكە پپ لە خەلكە زۆرم پى سسەير بوو. سسەدان پىشسەرگەو قاچاخچىى لى بوونو ئىسسترەكانيان بە پارچە پەرۆى سسپى داپۇشسىبوون. بۆ ئەوەى لەننۇ تارىكايى شسەودا لىيان ديار بن. بىجگە لىمە رووناكاييەكسى زۆر كەمى مانگ، ھىچ چرايەك ئەگۆپىدا نەبورو ئەدوردەرە تروسسكەى چراكانى شارى بانەمان دەدىن.

ههراوهوریایه که پیاوی جارز دهکردو تهواو تاقه تیرووکنن بوو. له سهر نه و گوراییه که له ژیر کونتروّلی پیشمه رگاندا بوو، قاچاخچییه کان، له گهرمه ی شهری نیوان ئیران و عیراقدا، پاره یه کیان وه ک مالیات ده دا به پیشمه رگه کان.

له کاتیکدا ههمووکه س ههموو شتیک نوقمی تاریکایی بهوو، ریگهمان دهبری. لهنیو توزوختول ههمووکه س ههموو شتیک نوقمی تاریکایی بهوو، ریگهمان دهبری. لهنیو توزوختول ههروا هوریادا له به رزاییه کان هاتینه خوار. بو یه کهم جار، ههستم به نزیک بوونی مهترسیی شه پر کرد. نه و که سانه ی بهم شوینه دا ده پویشتن ده بوو به په له و ههرچی زووتر لنی ده رباز بن چونکه نهویه شه به به رزاییه کان له پیگه سه ربازییه کانی هه دوو لای شه په که و به بوونی دیار بوو. ترووسکانه و می چرا قووه یه ک، یان ته نانه تا بریقه یه کی زور کهمی سیفاریک بوی هه بو و بینته هوی ناگر بارانیکی دوولایه نه.

سهفه رهکه مان وهک خهونیکی پر له ترسوخوفی لی هاتبوی زیاتر له پینج کاتر میر ریگهمان بریبوی تعالی مید و در این بر از که از میر ریگهمان بریبوی ته وام ماندوی شهکه تا بروین و ههواش زور سارد بوی گهیشتینه ده شتاییه کی قه راخ چزمیکی پیچاو پیچو پر له داروده وهن ۲/۳۰ شهوی بوی لیره دا پیشمه رگه کان بوون به چهند به ش.

كەمتر لەسىن سەعات نوستىن. سەعاتەي بەيانى بۆنى خۆشى چاى گەرم وەخەبەرى ھىناين،خەرىك بور تار ھەڭدەھات. رەنگى خۆڭەمىنشى و بۆرى ئاسمان لە بەرامبەر يەكەمىن تىشكى خۆردا ياشەكەشەي كرد.

ئەمن ژنەكانى دىكە پېش ھەموران چروينە لاى چۆمەكە. ئەرى تەنيا ئاودەسىتى ئىمە بورا پاشان، تىنى ئاررەكەر چاييە گەرمەكان ھىنايانىنەرە سەرەخق كاتژمىر ٧٣٠ سەرلەنوى وەرى كەرتىنەرە. ئەرجار دووسىد كەسىمان دەگەل نەبورن تەنيا لكىكى شىسىت كەسى بورن. ھىشتا ھەر لەخاكى عىراقدا بورىن لەسىرور تىنەپەرىبورىن.

بۆچەند كاتژمنرى دىكە ولەژىر خۇرەتاردا بەپئىان دەرۆيشتىن ئوقمى تۆزۈخۆل بووين. لەپر كاك عەبدوللا بەدەست ئاماژەى بۇ چۆمئك كرد كە ئاوى چۇمان بوور سنوورى نيوان عيراق ئيران بور.

پەرىنەوە لە چۆمە تەنكەك ئەزموونىكى يەكجار خۆش بوو. شلپەشلپى لاقى بارگىنەكانو ئىسسىترەكان كە لە چۆمەكە دەپەرىنەوە ھەروەك كايەر ھەلسىركەوتى بۆلە مىدالىكى قۆشمە دەچوو. پىشسمەرگەكان، لسە حالىكدا دەلىنگى بانتۆلەكانيان ھەلكىتشسابووو كەوشسەكانيان بەدەستەرە بوو، لە چۆمەكە دەپەرىنەومو ئاريان بەيەكتر ھەلدەپرژاند. ئەوانى دىكە سوارى ئىستران ببوون و تفەنگەكانى ھەقالەكانيان ھەلگرتبوو. ھەموو لايەك بىدەكەنىن ئاخرىيەكەى گەيشتىنە نىر خاكى كوردستانى ئىران.

به رپرسانی هیزی پیشمه رگهی ناوچهی بانه له گوندیکی سهرسنوور چاوه روانمان بوون. ئیمهی روزنامه نووس دهمانه ویست ده روز له لایان بمینینه وه.

کومه آیک مندالی قوشمه به ههراوهوریا پیشوازییان لی کردین و هه آتن و به تهنیشت نیسترو بارگینه کاندا ره گه آمان که و تن. ژماره یه کی یه کجارز قرر مریشک و جووچکه به م الاو به ولادا ده رده په رین، هه ر له و کاته دارتان له به رده رگای ماله کانیان راوه ستابوون و چاویان لی ده کردین.

گوندهکسه چکوله و پیس بسوو. پاکوخاوینی تهنیا نه وشار وشسار ق چکانه له گوریدابو و که له ژیس بسوو. پاکوخاوینی نیو چیاکان هه رچی زبل پاشسماوهیه که بوو فرینان ده دایه ده ری. چیشست لینان و نانخوار دنی خه لکه که له نیس زبلوزالدا بوو. بوونه و هر رامکراوه کانیش بی دیتنه و می خوارده مه نی به هه موو شوینیکدا ده خولانه و ه.

بۆمارەيەك لەژوورىكى پر لە مىشدا نوستىن. سەرو دەموچارمان بە پەرۇيان داپۆشىيوو بۆ ئەرەي مىشورلەر جروجانەرەرى دىكە پىمانەرە ئەدەن. پيارەكان كابرا وينەھەلگرەكەيان برده چۆمی خقی بشوا. به لام، ئه و جار پیگایان نه دا نه من و ژنه کانی دیکه بچینه سه ر چقمی. نیمه ش له سه ر چوون بق سه ر چقمی سوور بووین. ناخرییه که ی ژنیکی جحیلی کوردمان په گه ل که و ت و بردینیه جیگایه کی که ناو به شیوهی تاقکه یه که کیوه که ده هاته خوار و ده چووه ده تانکییه کی گه و ره و هه ل ده پر الدیلمانجه ئیرانییه که مان، پرشنگ، به مه مکبه نده که و ژیرپقشه کانیه و هچووه نیو ناوه که. به لام، ئیمه به رووتی خقمان شوشت.

ژنه کوردهکه بهسه ر سورماوییه وه چاوی لی دهکردین و تهواو حهیه سابوو، نه و وه زعه ههنا تهواو بوونی سهفه رهکهمان ههروا دوویات دهبؤوه. هه نسوکه و تی نیمه دهگه نهدهنی خوّمان به تهواوی ده گهل نی وان جیاوازیی ههیه. هه رکات نیمه ویستی ده روونیی خوّمان دابین دهکرد خه خوّمان به به ویستی ده دووینه و تو ته نیمه داری دهدی ده کرده کان پیان عهیب بو و خوّیان رووت که نهوه. هه رگیز بق مه نه کرده کان پیان عهیب بو و خوّیان رووت که نهوه. هه رگیز بق مه نه کرده کان پیان عهیب بو و خوّیان رووت که نهوه.

رۇژپكىيان، لە كاتېكىدا بەرووتى خەرىكى مەلەكىردن بورىن، ژنېكى جىدىل چارى لى

دەكردىن. ژنە ھەستى بزووت و بەشىنك لە لىباسەكانى داكەندۇ ھاتە نيّو ئاوەكە. بەلام كراسى ھەس دەبەردا بوو. ژنانى كورد لە ژير كراسىنكى رەنگاورەنگدا دەرپىيەكى زۆر فشوزەلام دەپى دەكەن زۆرتر كراسسەكەيان ھەلدەكىيشنۇ دەلاى سەرووى پشتىندەكەيانى رادەكەن بۆرەى پىس نەبى، كەوليەكى وەك جلىتقە لەسەر كراسە جوانەكەيان دەبەر دەكەن، ھەمووى ئەو جلوبەرگە سىتيان سىنگو جلوبەرگە سىتيان سىزىلى دادەپۇشى. بەكشتى، ژنان لە كوردستان سەريان داناپۆشسىن تەنيا لە شىدارىكى ژنمان دىتن سەريان داپۆشسىبوو، ئەويش چونكى دۆربەي داناپۆشسىن تەنيا لە شىعە بوون.

له کوردستان ژنان کارو زهجمه تیکی زوریان له سهر شانه. نزیک تاوهه لاتی، نانی ده که ده که در زریان له چوری نزیک تاوی دین د که نه زور جیگا چومه کان دوورن دسه و زی کاری ده که نور منداله کانیشیان به خیو ده که ن شیاکه و ریخیکی په کجار زور کو ده که نه وه ته پاله یان لی دروست ده که نور به ی ماله کان نوقمی دروست ده که نوربه ی ماله کان نوقمی سیخ د چوارمیتر به فر ده بن، بو سووتاندن که لکیان لی و هرگرن کاتی شیوه نگیرانیش مووی سه زیان ده رینه و ه

بسه لام، له کوردسستان خهریک بوو نا**لوگ**وریک**ی ته راو پیک بسی. ژماره یه کی ز**ور له ژنان کلاشینکوف لهسه ر شان لهنیو پیشمه رگه کانی حدکاما بوون.

پیاوان دهچنه شهری یان روزانه دادهنیشن خهریکی چاخواردنه و قسه کردن دهبن. ههمیشه بر چاخواردنه و ههرداخیک دهگهل خویان دهگیرن. چایه که شیان به قهندی سهی دهخونه و که به چه کوچیکی ناسن به شیوه ی کلو دهی شکینن.

ژنان دەسىت لە كاروبارى پىلوان وەرنادەن. كاتنىك تاقمە پىشىمەرگەيەك رادەبرن بە

زدرده خهنه یه که وه یان به دهنگیکی نزمه وه داوایان لی دهکهن میوانیان بن.

میوانداری دابونه ریتیکی زور کونه. خهلکی کوردستان قهت لهمیوانهکهیان ناپرسن: ئهتی کنی و بۆکوی دهچی یان له کوی را هاتیووی و ههتا کهنگی لیره دهبی. بگره ئهوهندهی دهتوانایاندا بی، خزمهتی دهکهن.

دهگهل برایمی فهرمانده، که ردینی ههبورو چاوهکانی شین بوون و ههروهک پارتیزانهکانی ئهمریکایلاتین لیباسی دهبهردابووو، دهگهلکاک غهفرور،بهرپرسیسیاسیی ناوچهکه، ذانی نیوهروّیهمان خوارد. مهلایه کیش لهوی میوان بووو بوئههوی مهلا نهزانسی، غهفوور به لیوانیکی روّر باریک ویسکیی داینی، نهو شهوه لهبانی و لهریّر زریوه زریوی نهستیراندا لیی نه وستدن.

مهمورمان کاتژمیر شهشی به یانی له خه و ههستاین و نان و ماستمان خوارد و چاشمان خوارد و چاشمان خوارد و چاشمان خوارده وه. پاشسان کاروانه که مان به سسواری ئیسستران به ره و بازاریکی دیکه وه پی که وت. بازاره که له نزیک پایه گایه کی نهرته شسی نیزان و له ژیر کونترو لی پیشسمه رگاندا بو و کاک غهفو و ر پنی گوتین نه گه ر له و به ری بازاره که و دو ور له مه و دای چه کی پایه گاکه راوه سستین هیچ مه ترسسییه کی نابی پاسسداره کانمان له سه ر ترویکی کیوه که به جوانی لی دیار بو ون که به ده و رو به ری کیوه که دا ده خولانه و ه

له بسرو له نه کاو، دهنگی ته قینه وه یه که هات. ده رکه و تخومپاره یه که بوو له نیوه راستی گونده که یسان دابو و کسه نیمه لینی وه ده رکه و تبووین. له وه لامسدا، چه ند گولله توپ وه و کیوه ی که و تن که و تن که یایه گاکه ی لی بوو. وادیار بوو هه ردووک لا هه وهشه له یه کنر ده که ن.

لهنیوان هیزه ئیسلامییهکان پیشمه رگهکاندا چهشنیک ریسا یا به رنامه هاتبو وه گزری. روزانسه، هیزهکانی ریزیمی ئیسلامی شسارهکان جادهکانیان دهخسته ژیر کونترولی خویانه و هی کاتیک شه و داده هات ده چوونه و ه پیگهکانیانه و ها به وجار نه و هیشمه رگهکان بوون که دهستیان به سه رجاده کاندا دهگرت و جاروباریش ده چوونه نیر شارهکان.

له بهرهبه ری به یانیدا، گویمان له دهنگی شه رو پیکدادانی کاربه ده ستانی شارو پیشمه رگه کان بری که خه ریک برون له شاره که وه ده رده که و تن.

پیش ئه وهی به ماشینیکی جیپ وه پی که وین، به سسته یه کی پر له کاغه زیان دا به کاک غهفوور. وادیار بوو په یامی نووسدراون. له سه رده می کوماری کوردستانه وه لهمهاباد، نهم شسیوه کاره بوته نهریتیک له نین کورده کاندا. نامه کانیان به خه تیکی زور ورد ده نووست و وایه دهیان پیچنه وه کاغه زیکی دیکه شیان لی ده ها آین دو وایه شهوار چهسیی لی ده ده نه بهم شسیوه یه نه گهر پیویست بی ده توانن قووتی دهن. ههموو په یامیک له په یامی دهفته دی سیاسیه وه بگره هه تا نامه ی ناشقانه به م شیره یه به پی ده کری.

كاكم غهفوور بهستهكهي هه لكرتو له پشت ماشينهكهي دانا. له ريگايه، له نيو دووگوندان

داسه زی بۆوهی نامه کان بگهیه نی. پاش کاتژمیریک گهیشتینه ناخری جاده که بهپیان به ریگه په کی باریکی بناری کیویکدا وه پی که وتین و دوای ماوه په چاومان به چوار نهسپ سسواران که وت. کاک غه فوور قسیه ی ده گال کردن. هه رچواریان له نهسپه کان دابه زین و دایانن به نیمه. پرشنگ سواری نیستریک ببوو. کاک غه فوور چه ند شووتییه کی بو هیناین. شسووتییه کانی قاش کردن و بقی دایه ش کردین و نیمه ش به سسواری دهستمان به خواردن کرد.

دوای ماوه یه که تووشی پیشمه رگه یه که بووین که چهند روّژ پیشتر ههوساری ئیسترهکهی بق گرتبووم و به دوای خوّیدا رای ده کیشا له به رخوّمه وه ده مگوت ناسینه وهی که سینکی پیشش دیبووم نهویش له و کیوو شاخانه دا چهشنیک ههستی ناشنایه تی له نینساندا پیک دیّنی.

گەيشىتىنە گوندېكىي دىكىلەق لەورىش پېشىمەرگەكان كۆمەلىلە پەيامېكيان دا بىلە يەكتر. كاروانەكەمان زانيان ژمارەيەك پېشمەرگە لە نزيك ئەق گوندەش ھەن.

قەت دورجاران لە گوندىك نەنروسىتىن چونكە بى پىسانەرە رىگەسان دەبرى. بەپىيان گەيشتىنە مەزرايەكى توتنى كە ژنان پىرە پياوان خەربىكى كاركردن بوون. بەتەنىشت گوندىكى ئەدىسودا تى پەربىين كە لەنزىك چەمى چرووش ھەلكەوتبوو. ھەتا گەيشىتىنە تەپۆلكەيەك بەماشىنە جىپەكە رۆيشتىن. لەرى با شارى بانەو پايەگا سەربازىيەكانى ئىران وەدەركەوتن. پىشمەرگەكان لەگوندىكى نزىك بەر شوينەى لىنى دابەزىبورىن چاوەروانمان بوون.

له مالی خانه واده ی پیشمه رگه یه ک نووستین که حهمامیکیان لهنیو ماله کهیاندا همبوو. نزیک گونده که چومیکی این بورو ژنه کان لهوی شیویان دهکرد. شهوی، پیشمه رگه کان لهدهوری گونده که چومیکی لی بورو ژنه کان لهوی شیویان دهکرد. شهوی، پیشمه رگه کان لهدهوری ئاوریک کوبوونه وه و گزرانی چه پلهی کابرایه کی هه ل ده پهرین. منداله کانیش هه ریه کهی کلاشینکو فیکیان ده شانی کردبو و هه ل ده په پین ژنه کانیش به ده نگیکی نزم و خهم هینه ره و گزرانییان ده گورانییان ده گورانییان ده گورانییان ده گورانییان ده گورانییان ده گورانییان این ده دا.

کاک غەفوور بانگى کردین. ئىمەش وەدواى كەوتىن چووينە مالىكى دىكە. لەوخ گويمان لىه رادىقى حىزب بىوو. يەكىك لە كادرەكانىي رادىق وتوويتى دەگەل قاسىملووى دەكرد. قاسىملوو نىگەرانى سەلامەتىمان بوو.

 ماله کهی داگر تبوو. سسه رله به یانی، تیشکی خفر به په نجه ره که دا هاشه ژوور. که دیوه که رووناک بووه، دیتمان ماله که پره له توزوخول. به رچاییه کسی فه قیرانه مان خوارد که نان و ماست ده گه ل چای بوو.

له نه کاو گوینمان له شریخه ی تقه نگان بوو. پاسداره کان و پیشمه رگه کان که شه و یک پیشتر ده سستیان به سسه رگونده که چکوله دا گرتبوو لییان ببوو به شه در گونده که پینج کیلؤمیتر له ئیمه دوور بوو. پاسداره کان نزیک تاوهه لاتی هیرشیان دهست پی کردبوو شه ده ماره ی مهدند کاترمیری خایاند. هیزی پشتیوانی نیرانییه کان که سی هه زار سه رباز بوون گهیشتنه جی نه و پیشمه رگه یه یه واله که ی هینا ده یگوت په نجا پاسدار و هاونیشتمانیک و دوونه فه رله پیشمه رگه کان کو ژراون. نیرانییه کان گونده که یان دابو وه به رخوم پاره.

چەند كاتژمير رابردو ھەمرومان كەوتبروينە دئەراوكيوه. كاك غەفورر ليمان نزيك بۆوە پيتى گوتين ناتوانين لە تەقينە وەى مينان فيلم ھەلگرين، چونكە ئەو شسوينەى دەبوو ھيرشى بۇ بكەن ريگەيەكى دىكە دىلرى بىدارى دىكەن ريگەيەكى دىكە دىلرى بكەن. عەبدور رەحمان بسپۆرى مين، شسارەزايەكى تەواو بووو بەسەركەوتنەوە دووھەزار مىنى چاندبوو.

به ره سبویروی وه پی که وتین. زماره یه کی یه کجار زور له بنه ماله کورده کان له ترسی بومبارانی هیزی هه وایی عیراق په نایان بو نه و شوینه هینابوو. له هیرش بوسه ر شاری بانه دا دو وسعه د هاونیشتمان کو زران و به سه دان که سبیش بریندار بوون. هه م عیراق و هه م نیران بو ته رت و تونا کردنی حه شبیمه تی کورده کان له هه ردوولای سنوورم که له و شه په که کهان و مرده گرت.

به نیق گونده که دا رقیشتین. گه لیک مندالی قوشمه ده وریان دابووین و تیک داوایان ده کرد وینه یان لی هه نگرین: «وینه، وینه «له یه کیک له ماله کان و له ژیر چراگازییه کاندا نانی شهویمان خوارد. و ادیار بوو پیلانیک ده گوریدایه. برایمی فه رمانده چاوی له م لاولای ده کرد و ده گه پیشمه رگه یه که پییان ده گوت کاک ره سوول، به سرته قسه ی ده کرد. کاتیک لیمان پرسی چ بووه، پنی گوتین جاشینکی زور هاتوون به گهر بی و شیتیک بدر کیندری، نه و هیرشه ی بو سبه بینی به به دامه ریزیمان بو کردوه سه رناکه وی. غافلگیر کردنی دو ژمن کاریکی گرنگ و ته واو پیریسته. ته نیا فه رمانده که و فه رمانده ی گشتی ده یان زانی که نگی و له کوی هیرشه که نه نجواه به ده دری . نه و شه و نه م توانی به باشی بنووم.

سىپەينەكەى سىمەعات ١٠ى بىش ئىوەرۆيە، دەنەفەر، دەنەفەر وەرى كەوتىن گەيشتىنە گوندىكى دىكەو دەگەل قەرماندەكەو رىنوينە خۆجىيەكان چووينە نىز عەمبارىكى دانەويلە.

پاكەتتكى بې لە ئووسىراويان بۆ كاك برايمى ھينا، كرديەوھو نووسىراوھكانى دەرھينا. ھەوالى شەرەكەو چەند نامەو ھىندىك وينەشى تىدابوون. برايم ھەمور نامەكانى زۇر بەوردى خویندنه وه. پنی گوتین له بساره ی جاشه کانه وه هیندیک راپؤرتی تیدان. حدکا سیستمیکی جاسووسسیی سه ره تایی هه بووو ئه ندامه کانی له نیو گونده کان و شاره کان و چیاکاندا بوون. هه روه ها دره شی کرد بووه نیو ده زگاکانی ده و له ته وه و به ریوه به رانی نه و نه رکه ، ماوه به ماوه له باردی ها و کارانی شاراوه ی ریژیم له نیو خه لکه که دا زانیارییه کانیان بو ده ناردن.

له دەوروبەرى سەعاتى ٢٠/٤ى ئىوارى بەپىيان وەرى كەوتىن. ھەوا گەرم بوو، وەچيايەك ھەڭگەراين وەك بلىقى تەواوبوونى نەبى. سەرلووتكەى چياكە تاقمىك پىشمەرگەى لى بوون، خۆيان ئامادە دەكرد بۇ ھىرش كردنەسەر ئەو بنكانەى پارىزگارىيان لەو پىگە سەربازىيانە دەكرد كە لەسـەر رىگاى بانە دامەزرابوون. كاتىك بە لقەدارى پر لە گەلا خۆيان دادەپۆشى تىكراپىدەكەنىن. تەنانەت وينەشيان لە يەكتر ھەلدەگرت. لەو وەزعە خۆشەى پىش ھىرشەكە سەرم سور مابوو.

چوار پیشمه رگهمان دیتن که له سه رته پو آگه یه کسه که به ناگه یه ک دانیشتبوون. دو آه که مان لی دیار نه بوو. ترسوخ و فیشم ره و پیووه. ته قه ی تفه نگو ته قینه و هی خومپاران هه رته و او نه ده بوو. جیاواز یی نیوان ده نگی گولله ی کلاشینکوف و ته قینه و هی خومپارانم بو ده رکه و تبوو.

لەنەكار گويىمان لە دەنگىكى يەكجار توندوتىۋ بور.

یهکیک له پیشمه رگهکان گوتی: «نه و ه دقشکان داوین سه رباز هکانی نیو پیگهکان ده ترسین. بریه به هه رچی ههیانه ته قه دهکهن. ده ترسینی؟ » منیش به دری و هلامم دایه و هو گوتم: «نا».

کاک مەنسىوور پینی گوتین: «ئەگەر بۆمبیک لە نزیکتان وەئەرزى كەوت، لەسەر ئەرزى دریز بنو بە دەستەكانتان سەرتان داپۆشن. پەلەش مەكەن».

ههستم کرد مهترسییه که زور نزیک بی له پیگه کانه وه کیوه کانیان دابو وه ژیر خومهاره باران. پیسم وابو و خومهاره بارانه که به خورایی بی و نه و گوللسه خومهارانه دهتوانن ههمو و جییه که بگرنه و د. له کیوه که هاتینه خوارو گهیشتینه زهوییه کی کیار آو. نه ده کرا توند بروین. به لام، پیشمه رگه کان بی ترسوخوف و له سه ره خود ده رویشتن و سه و زبیان لی ده کردنه و ه.

کاتینک له تهپوَلُکهکان سسهرهوخوارمان دهکسرد. ههرخوّمهاره بوو وهنسهرزی دهکهوت. دهمهویسست ههرچی زووتر له و شسوینه رزگار بم، بهلام گهیشستینه جینگایهک که ئیدی نهم دهتوانسی له تهپوّلکهیه کی دیکه و هسسه رکهوم. گاشسه به ردیّکم دیته و ه بالسم وی دا. چونکه دهمه و پست خوّم له مهترسی بهاریزم. گهیشستمه شوینیکی نارام. به سه نهسه به که وه چاره روان مامه وه. نه و پیشمه رگهیه ی گهستمه شوینیکی دابو و می نارام. به سه رازی نهسه یکی دیکه هات و پینی گوتم خه بات کاره کور ده کان کوبو و نه ته واوی سه در نیزه ی کیشه ابو و و به ته واوی سه در کوبو و نه در نیزه ی کیشه به سه در میشه که یا کوبر رابوون و کور ده کانیش به ساخ و سه لامه تی ده رچو و بوون.

سواری ئەسپەكانمان بورىنەورە بە ويرغە بەرمو شوينى كۆبورنەوركە ومرى كەوتىن. لە دەشتە پانو بەرىنەكەدا پېشمەرگەكان تفەنگەكانىان لەسەر ئەرزى دانابورىن لەنتوان چېا سەربەرزەكانى كوردىستان ولەژېر ئاسمانى نارنجىرەنگى تاوپەرىندا، ھەلدەپەرىن گۆرانىيان دەگوتنو بەدەنگىكى يەكجار بەرز دروشىميان دەدان، گەيشىتىنە گوندىكى دىكەر لەويىش را چورىنە تازەبان كە پازدەرۇژ بېشىتر پېشىمەرگەكان دەسىتيان بەسەر پايەگاكەيدا گرتبور. لەوى شوينەوارى خەباتىكى يەكجار توندوتىژمان چاو پىكەرت. قاپورغە فىشەكىكى يەگجار زرو لەتكوپەتكى نارنجۆكەكانى شوررەرى ئەمرىكاو ژمارەيەكى لەژمار نەھاتورى گوللەي چېكى و رووسىيمان دەدىيىن. ھەر بۆتىن كەمەربەند بورن كە بەدەشتەكەدا بلار بېرونەرە. كلارىكى خوينارى بەچەند كونى جىنى گوللەرەر جىپىتكى تۆيۆتاى سورتار بە تىربارىكەرەشمان دىدىيىن. ھەر يۆتىن كەمەربەند بورن كە بەدەشتەكەدا بلار بېرونەرە. كلارىكى خوينارى بەچەند كونى جىنى گوللەرەر جىپىتكى تۆيۆتاى سورتار بە تىربارىكەرەشمان دىدىيىن. ھەمورى ئەرانە بېشاندەرى لەنغوچورن [ى ھىزدكانى دورمن] بورى.

به لام فیلمی شهرهکه مان هه ل نه گرتبوو. له وانه ی بن ریتوینی دهگه لمان بوون داوامان کرد ریگه مان بده ن بچینه نزیک به ره ی شه ره که، به لام ئه و کاره پیویستیی به ئیجازه ی قاسملوو هه بوو. به بی سیم قسه مان ده گه ل کرد.

وینهگرهکهمان دهیگوت هیچ وینهیهکمان له شهرهکه نیه. منیش به قاسهلووم راگهیاند: «وینهگرهکه دهبی بچینه نزیک شهرهکه«.

قاسملووش گوتی: «زور خه ته رناکه ناتوانم ریگه تان بده م خوتان بخه نه مه ترسییه وه « به لام هه روا له سه ر داواکارییه که مان سوور بووین و قاسملووش پینی گوتین: «باشه، به لام، ده بی نه و په ره که ی هه تا پیزیم سه دمیتریی به ره ی شه ره که بچنه پیش».

كاتئے پئوهندىيەكەمسان تسەواق بسوق، كاك عەبدوللا پىنسى گوتىسى ھەلومەرجەكە زۆر ناسكە. نزىكەى بىست ھەزار سەربازى ئىزانى گەيشىتوونەتە ناۋچەكە. بۆيە، پىشمەرگەكان دەبوق بەرنامەكەيان بگۆرن. سىاسسەتى دەۋلەت سسەخلەتكردىن بەتەۋاۋى شەكەت كردنى

پېشمەرگەكان بور.

دوای دووروززان به شه و گهیشتینه گوندیکو به بی سیم قسه مان ده گه آل قاسملوو کردو پیسی گوتین: «ههر ئیستا ده بی له وی بــرون. هه لومه رجه که زور خه ته رناکه. به رنامه کان گوراون، هه ربینا هیرشی هیزه کانی ده و له ت دهست پی بکا. نه و په ره که ی ده بی سبه ینی و ه ری که . . »

کاک برایے پیٹی گوتین دہبی دہگال لکنک له و پیشے مرگانه بکهون که بهره و باشے وور دەرۇن. شے وی رابردوو، ئه واکه پیشمه رگهیه لهنه خافل که وتبوونه بهر هیرشی هیزه کانی ریژیم و چوارکه سیان لی کوژرابوون و چواریشیان لی بریندار ببوون

لهچاوهکانی کاک برایم را دیار بوو زور خهمباره لهکاتی چا خواردنه وهکهماندا بیدهنگییه کی تهواوهسسان بسهسه رکشابوو. رادیوکهش هه لکرابووو پیاوهکان چاوه روانی بیستنی ههوالهکان له رادیوی کوردستان بوون.

سروودهکهی حدکاو به شیک له سه مفونی «ماهلیر» م ناسییه و ه دهنگی ویژه ری به رنامه که یه کجار به هیز بوو. له نه کای به رسانه که یه کجار به هیز بوو. له نه کای به پرشینگ زیراندی و دهستی کرد به گریان، ثیمه نه مان زانی چ رووی داوه. کاک مه نسوور به ئینگلیزییه ته قوله قه کهی پینی گوتین کاک عهدوللا، فه رمانده ره له سیده و مغیر مغیر منداله که، له هیر شیکی شه و انه ی حیز به چه پئاژ و کهی کومه له دا کوژراو د. بو یه که م جار توندوتیژی و درنده پیم له شه ردا بو ده رکه و ت.

لهگهرانه وهماندا له زنجیره چیایه کی یه کجار به رز وهسته رکه و تین که ژماره یه کی زور گوندیان له نیو دا شار درابوونه و هایه که و احه سه دی گوندیان له نیو دا شار درابوونه و های ایم و احه سه دی از در به تی و یکه و تی که و تیوو، چاوه روان بوو. نه و هسته کانی وین له باره ی رووداوه که ی نه وی شه وی:

«درای سینروژان، له باشیور دوه به پییان دهگه پاینه ره که ژماره یه جاشیه کان هیرشیان کردینه سهر، به لام چهکمان کردن. کاتژمیر سینی بهیانی بوو. زور ماندو بووین. له نیق ته پولادا سین نیگابانمان هه بوون. کاتیک دوژمن دهستی به ته ه کرد، نووستبووین. بق بهرگری له خومان، دهستمان دایه چه که کانمان و که وشو که مهر به نده کانمان به جی هیشت. کاتژمیریک شهرمان کرد و پاشان که و تمه هه ولی دیتنه و هی که و شهکانم. به لام، هیرشی

دوژمن ههروا توندوتیژتر دهبوو. به پیشنمه که پیشنه نگه کانم گنوت به ربه رهکانییه که یان دریژه پی بده ن نهوی این دریژه پی بده ن نهوی لکه که بتوانی پاشه کشه بکا. له یه که مین هیر شدا، فه رمانده عه لیبیار له گهرمه ی شنه ره که داری بریندار ببوو می این که سنه که مینکه بایانمه به رئاوری گوللان. نه سنه که میز فرر خراب بریندار ببووو که و تو له حالیکا جینگلی ددان، به سه برایه کی باسکی گهستم.

ئەوە ئاخرىن نىشسانەى نەرمى و لەسسەرەخۆيى ئەق بورنەرەرە بور كە لە سەرانسەرى ئەر شەرە دورور درىزەدا دەگەلم بور».

شازده پیشمه رگهمان بهجی هیشتن بونه وهی پاریزگاری له پاشهکشه کهمان بکهن. سهرله بهیانی، توپخانهی نیرانییهکان زور به توندی دهستی به توپیاران کرد.

ته وانه ی مانه و ه ده بو و له به رامبه رچوار هیرشی دیکه دا خق راگرن. ژماره ی شه رکه رهکانی دو ولایه ن زقر نابه رامبه ربود: حه فتاوسی پیشمه رگه له به رامبه ردو و هه زار که س له هیزی ده و لایه ن زقر نابه رامبه ربود: حه فتاوسی پیشمه رگه له به رامبه ردو و هم زار که س له هیزی ده و له تیدا و همه و و مسان گه راینه و ه بقراق و بقلای ده فته ری قاسما و و کاتیک گه یشتینه سه رسنو و ر، سه ربازه عیراقیده کان پیشیان پی گرتین و ریکه یان نه داین. بقماوه ی چه ندیس کاتر میر له وی ماینه و ه که و هم رو ب ته و و راهیم انه به اله به و به به به و و ب ته و از هیمان که در دستان کی داریکی ده گه ل ینک (یه کیه تی نیشتمانیی کور دستان) ی تاله بانی هه بو و و

چوار پیشمه رگهی بریندارمان هه لگرتبوون که پیریستیان به یارمه تبی پزیشکی ههبوو. به لام ناچار بووین سه رانسه ری نه و رؤژه له ژیر تیشکی به تینی خوردا راوهستین. چهند داریکی دهوروبه رمان له نیزه راسستی زهوییه کی و شکه لاندا بوون. پیچو کلاوه کانمان وه بن سهرمان دابوون بوّوه ی خهومان لی بکه وی. ناومان بوّچیشتلینان نه بوو. توزوخول سهرتاپای لهشی داپؤشیبووین نهمان ده زانی که نگی ده توانین له وی (سنوور) تی پهرین.

پیش تاوپهری دووماشدینی جیپ وهده رکه و تن که حدکا ناردبوونی. ریگایان به نیمه ی روژنامه نووس و برینداره کان دائاوا بین. فهرمانده ره که و شیوه سه لی ناچار بوون سهرانسه ری

١- حدكا بيومديني ددگال سادام حرسين هامرور ياكيمتييش دوگيل خومديني.

ئەر شەرە لەرى بنوون.

لەنەخۆشخانەى سسەھرايى حدكا راوەستاينو بريندارەكانمان بۆ بەجى ھېشتن. رۆزى دولىه گەيشتىنە دەفتەر[ى سياسى].

قاسملوو بهخیرهاتنه وهی کردین و گوتی یه کیه تبی نیشتمانی به بارمته گیراویکی ئیتالیایی ناردؤته لای حیزب و قهرار وایه ئازادی کهن.

ئیتالیاییه به بارمته گیراوه که کریکار بووی پیوهندییه کی باشی ده گه ل حیزبی کومونیستی ولاته که ی خوی هه بوو. کابرا تازه بوی ده رکه رتبوی که خه ریکن نازادی ده که ن پسانه و ه قسه ی ده کرد.

چەند رۆژ دواتر تاقمىنكى ئەلمانى ھاتن: يەكيان سەربە حىزبى سەوزەكان ۋەندامى كۆنگرە بوق. ھەرۋەھا رۆژنامەنوۋسىنىكى كابرايەكى ئېرانى كە لە ئەلمان دەژيا. رۆژنامەنوۋسىانى ھەرانسىمىيىش بۆ ئىاگادار بوۋن لىھ بارۇدۆخەكە ھاتبىۋۇن. ۋەك ھەمسۇۋ مىۋانىكى دىكە، مىۋاندارىيان لى كرا.

هممرویان همتا شده وی خهریکی قسان بوون. نه و شده وه اهنیس به رزترین چیاکانی کوردستان و له حالیکدا شدیخه ی گولله توپان له دووره و دهات، دهفته ری سیاسی راست و کرو ناوه ندیکی دوور له هه رچه شده دهارگرژییه کی نه ته وه یی و به بیرو روانگهیه کی نیخ نه ته وه یی و به بیرو روانگهیه کی نیخ نه ته وه یی و به بیرو روانگهیه کی کوینان نه ده از ته قینه وه ی توپ و خومپاران به نیا ده نگیکی به پاستی ترساندینی ده نگی چه ند ته یا را به بیاران بو و که به سده رماندا تی په پین. هیزی هه وایی نیرانی چه ند مانگ پیشتر دهفته ری سیاسی بو مباران کردبو و روژیک، سه را به به بانی، قاسملو و ده ستی له نووسین هه نگرت پیشمه رگه کان حه په سان و چاویان دهناسمانه وه بری. و شداردانیکی به در قرب و و . نه و شریخه که و ره یه که کانیان بو و . هه رکات نه و فرق کانه به سدور عه ترقیشتبان گرمه یه کی له و شیوه یه به رز ده بو و . گرمه که بو ماوه یه کی دو و رود ریژ له نیو بیده نگیی سروشتی چیاکاندا دهنگی دهنایه و .!

۱- قاسملوو لمنامدیدکدا بر تووسهری ندم کتیّبه نووسیبووی له ۱۹ی ناوگزستی ۱۹۸۷دا، دهفتدری سیاسی به شیویدکی توندوتیژر به گجار درنداند کموته ژیر نوّپباراندوه که له کانژمیزی بهکموه همتا چواری بمیانی دریّزهی کیشا، هدمود کیّوهکاند تدیوَلْکه کانی دمورویدر سورتان.

برگەى پێنجەم سياسەتو مەزھەب

دوو مهلای سوننی: نهحمه دی دهرویشی و خالیدی عهزیزی له دهفته ری سیاسی بوون. ههردووکیان مهلا بوون و حیزبی دیموکراتیان به ههمو و ناکام و دهره نجامه کانیه وه قبوول کردبوو و چهندین سال بوو دژی سه رکوتکه رانی کورد خهباتیان کردبوو.

ههردووشیان له نزیک شاری ورمی له باکووری [روّژئاوای] ئیران و لهناوچه ی خانه دانی قاسطووی له دایک ببوون. له سهردهمی میرمندالیدا، بن خویندنی رانسته ئایینی یه کان ناردرابوونه شوینه دووره کان.

دەرويىتىسى كە لە تەمەنى پەنجا سالىدا بوو دەيگوت: «كاتىك دەرسمان دەخويىد ھىچ خويىدىگەيەكى گىسىتى نەبوو كە مەبەسىتى خزمەت بە فەرھەنگى مرۆقايەتى بى گەلى كوردو كوردستانىش بگريتەوە. نەدەولەت نە دەرەبەگەكان بىيان خۆش نەبوو كوردەكان خويىدەوار بن. ھەركات نامەيەكمان بى دەگەيىشىت، دەبوو بە گوندەكاندا بگەرىيىن بۆوەى كەسىك بىيىنيەوە بتوانى بىخويىنىتەوە». ا

دەرویشى لىه دریژه ی قسىمكانیدا دەیگوت: «بابو باپیرانمان دەیان گیزایهوه له سىمردەمی رەزاشادا پیاویكی خیرخوازو مرۆقدۇست هاته ئازەربایجانو له دەرەبهگیكی به ئاوى نووری بهگی ویست قوتابخانه ساز كاو ئەوانیش مامۆستایان بۇ بنیرن. نووری بهگ لەوەلامىدا گوتى: «ئەوە كاریكی باش نیه مافی خویسدەوار بوون بدەی به كوردان،

۱- وتوریز دهگانی نووسهر لهدافتهوی سیاسیی حدکا له کوردستانیر لهسهر سنروری نیرانو عیران ، سالی ۱۹۸۵. تسهکانی دیکهای دهرریشی لهم بهشاه(حدر لمر وتوریزه وهرگیراون.

چونکه ئىدى نەگويزايەلى ئىوە دەبنو نەھى ئىيمە.

که سیکی نه خوینده وار وه که مردوویه ک وایه و هه ر بزیه شده توانی بیخه به ژیر ده سه لاتی خوینده و از که مردوویه کاریک ده سه لاتی خوینده و از که کاریک یا شتیک نابه جینیه و دروست نیه ناماده نابی قبوولی بکا. بزیه هه تا نه و رزژه ی کورده کان نه خوینده و از بن، ده و له تیش و نیمه شده توانین که لکیان لی و درگرین ».

قاسسملووو دیلمانجیک قسسهکانی مهلای ناوبراویان له کوردییهوه وهردهگیرایه سهر فهرانسههی

دەروپىتى ئەدرىزەى قىمەكانىدا دەپگوت: ئەگەر نوپنەرى دەولەت بەراسىتى برواى بەو شتانە ھەبا كە بۆ كوردەكانى پىشنىار دەكرد، ھەر گويى نەدەدا بە قسمەكانى ئەو دەرەبەگە. ئەگەر ئەورۆژانەدا دەولەت فەرمانىكى دىكەى ئەو بارەيەوە دەركردبايە، كابراى دەرەبەگ ئاچار دەبوو ملى بۆ رابكىتشى.

به لام دەولەتىش بنى خوش بور كىوردەكان ھەروا بە نەخوينىدەوارى بىلىتەرە«. ئاكامەكەي بەرەپىدانى ھەۋارى دەستەنگى دەپەرارىزخستنى كوردەكان بور كە يەكىك لىھ دواكەر تور تربىن نەتەرەكانى ئىران بورن. ئىرانى ئەر سىالانە ھەملور دارايى خۆى خەرجىي رازاندنسەرەي تاران دەوروبەرى دەكردو لە ئاكامدا تاران ببور بە شىارىكى لە چەشنى شارى فىرعەرنى. ئەر شارە بەربلارە كە نارەكەي بە واتاي «شويتىكى گەرمە« لەكۆتاييەكانى سەدەي ھەۋدەدا بور بە بىتەختى ئىران.

تاران شاری گلهجانی بورو دموران دهوری به دیوار گیرابور. یهکهمین ماشین سالی ۱۹۱۰ هات بن تاران. ئه رماشسینه ئی ئه حمه دشدا بورو نه دهبور خیرا لیمی بخوری چونکه نوکه ره کانی به پییان ده که لی ده رز پیشتن. مه لا کورده ناسیق تالیسته کان که هاو کات ده که لی نویزو تاعه ت جاروبار خهباتی چه کدارانه شیان ده کرد، نه حمه دشایان پی کابرایه کی داوین پیس و ئه بله خه رج بوو.

پیس تابیده رخ برو. کاتیک له سالی ۱۹۷۹دا شورش سهرکهوت نیوهی ته واوی کارخانه سنعه تبیه کان، به شعره زوری ئیداره گشتیه کان، له چوار به شان به شیکی کریکاره فه ننییه کان، زوربهی ههره زوری پزیشکه کان و دانسازان و دادوه ران، له سه داحه فتای چاپه مه نییه کانی ولات و له چوار به شان به شیکی فیلمسازان له تاران دامه زرابوون. له هه و هه شت که سله حه شدیمه تی نزیک به چل میلیونیی ئیران به که که س له نیو شاری تاران یان له ناوچه گوند نشینه کانی که و شاره ده ژیا. تارانی پیته خت ناوه نده کان ئیمکاناتی له شساخی، خویندن، رادیق ته له فیزیون و سه رچاوه نابووری و سیاسییه کانی پاوان کردبود. ا

ایزت گراهام نیران خمیائی خاوی دصهلات له نیسپانیا لهلایمن بروگزراو له بارسیلزنا، سالی ۱۹۷۹ لهجاپ دراوه.

دواكه وتوويي، برسسيهتي، خوارده مهنيي خراب و نهخوينده وارى چهند يه لهيه كي رهش بسوون کسه دهکری بلیین تسه واوی خه لکی نیرانیسان داگر تبوو، ناکامی بی نسم لاو نه ولای چاونەزىرى تەماحكارىي بەربومبەرانى دەولەتىناوەندخوازو دەسەلاتپەرست بوون. ئەو تهماحکارییه بهرادهیه ک بوو که به دریژایی چهندین سهده، بهشی ههره زوری وهرزیرهکان يق خورزگاركردن له دەست كاربهدەستانى ماليات، مالەكانى خويان له شوينى يەكجار دوور له شارهكان له جني ئەستەمدا دروست دەكرد.

له چلهیویهی دهسه لاتی رهزاشای پههله ویدا، هیشتا ۲۱ههزار گوند له نیراندا ههبرون کے ژمارهی دانیشتوانی ههرکامیان پهنجا کے س کهمتر بوو. له ههر سهد مندال، تهنیا سى ونۆيان دەچوونە قوتابخانەو خويندنگەكان. كەمتر لە سەدى چوارى ھەشىمەتى ئىران خریندنی سهرهتاییان تهوار کردبوو. له ۸۲۰ههزار ژماره روزنامه که چاپ دهکران، تهنیا ۲۰ههزار ژمارهیان بو دهرهوهی تاران بهری دهکرا.

كوردسىةانى ئېران مەلبەندىكى فەقىرى كشتوكالى بور. لە سالەكانى دەيەي ھەشتادا، شسەر لەدۋىدەوللەتى تاران ئەرەندەى دىكە خەلكى ھەۋارى ئەر مەلبەندەى دەسستەنگىر داماق كردبوق

الله سلالي ۱۹۸۱مه و هرزيره كانيان به زوره ملى ناچار كردبوو بگهرينه و ه سهر شسينوهي كشستوكالي رابردوو كه دهبوو بهبي هيچ چهشسنه ئامرازيكسي مؤدييرن، ههموو كاريّكى چاندنو دروونەوە بۆخۇيان بەريوە بەرن، لە ئاكامدا رادەي بەرھەمى كىشىــتوكال له سهدا پەنجا ھاتبورە خوارى. ئەمەش بور بەھۆى ئەرە كە خەڭكەكە بق رەدەستهينانى پیویستییه کانی ژیان روو بکهنه نهو بازاره رهشانه ی له لایسهن هیزه کانی خومهینییه وه دەستىيان بەسەردا گىرابورا.

سالى ١٩٨٢، ئەندامانى ئىدمىدىكال ئىنترناسىقنال دەيان كىرايەوە: «كوردەكان زۇرتر برینجو تهماتهیان دهخواردو حهوتووی جاریک گزشتیان ههبوو. نه و ماوهیهی له گوندهکان بووین، که و تبووینه به ر هیرشی ته پؤو میشورلان و دهبایه له ترسی مارانیش ئاگامان له خۇمان بى. ئەو مالانەي لىيان دەبورىن ھەموريان بە خشىتى گل دروسىت كرابورن. ئەر خشتانهیان لهبهر تاوی وشک دهکردهوه تهنیا حهوتووی جاریک دهمان توانی خرمان ىشۆين.ٰ

دوای چەندمانگتک لەكوردستانى ئيران، سى كەس لەيارىدەدەرانى داماوان كە سەر بە ئىدمىدىكال ئەنتىر ئاسىيۇنال بورن، كاتىك ئەرتەشىي ئىزان ھىرشى كردە سەر ناوچەكە،

۱- احمد رفعت، باخییه کانی چیاکانی کوردستان، ۸ی ژونعنی ۱۹۸۳. ۲- ندشتمرگذری فدرانسهبی میشیل ایوز گرووین دیدبیمر گولاری دهروونناس، و مارین ، هیلین چارلیتی پدرستار، رؤڈی

۱۰ی ژروشیمی ۱۹۸۳ نهو زانهارمیانهیان دارد.

ئاچار بوون ئەوى بەجىي بىلان.

دوکتور فیق، که خه لکی شاری دیژون دی فهرانسه بوو، دهیگوت: «نهوه شتیکی تهواو روونه که گیروگرفتی سهره کی شایه تیدانی نیمه به تادانه که گیروگرفتیکی کهورهیه، چونکه نیمه پزیشکینو خه لکی چاک دهکهینه وه. لهم بارهیه وه، ردنگه نیمه ناخرین شایه تا بین بن مافی مروف»!

دەروپىشى دەيگوت: «لەسەردەمى دەسەلاتى شىادا، ريفۇرمىكى زەوى زار بەرپوه چىدو كە بوو بەھۆى لاواز بوونى دەسەلاتى دەرەبەگەكان، بەلام ئەوانىي بە تەواۋەتى لەنپور ئەبىد. ساۋاك پىرەندىيەكى تەواۋە ئزىكى دەگەل دەرەبەگەكان دامەزراندبوۋو لەنپوان ئەۋان دەرەبەگەكان دامەزراندبوۋو لەنپوان ئەۋان دەولەتدا يەكگرتوۋىلى ھاۋكارى لەگۈرىدا بوۋ، دەرەبەگلەكان خەلكيان رۇۋت دەكردۇ يارمەتىي دەرلەتيان دەدا».

ههمور ئه وکارانه له دوای سالی ۱۹۳۱ هاتنه پیش، نه ویش کاتیک بوو که سالی ۱۹۵۳ محهمه در دراشا به کودیتار به یارمه تبی نه مریکا ده سعه لاتی به ده سعته وه گرته وه. شا بق سعیهه مین جار ژنی هیناو چه ند مندالی بو له دایک بورن؛ یه کجار له خوی بایی ببوو و لیبراوانه خوی خسعته نیر نه و نالوگوره سیاسییه وه که بوخوی ناوی «شعورش له لای ته ختی شایه تبیه وه» یان «شورشی سبی»ی له سه ردانابوو.

¹⁻ لزی بیبهن پابلیك ۱ی ژرونیدی ۱۹۸۳.

۲- برولته نی نید میدیکال نینتیزناسیونال، زماره ۱۳ باری تیکوشانی له سالی ۱۹۸۲دا.

دژکردهوه و شهر ناهیلن نهوهی ههیانه لییان بستینن. به لام، «شفرشی« شا دهرهبهگان، پلهو پایهی پاشایهتی، یان سهرمایهی بیانییهکانی نهخسته مهترسیهوه.

قاسملوو بق روونکردنه وه دهیگوت: «له کوردستان و له مه نبه نده کانی دیکه ی ئیران که شدوینی ژبانی که مایه تبیه نه ته وییه کان بورن، بق نه وه ی سه رقک عه شیره ته کان له خقیان نه پردن دریفور می زاد رقور به له سسه ره خقیی به پریوه چوو. ده وله ت باش ده ی زانی نه گه رده ست به سته رژه وییه کاندا بگری، نه که هه رسته رقک عه شیره ته کان، ده گه ل عه شیره که وی را په رینکی نه ته وه ی بقیه، رینفور می زه وی وزار له کوردستان زور دره نگتر به رینوه چوو».

قاسملوو له دریژهی قسه کانیدا ده یگوت «دوای شورشی ئیسلامی، ده ره به گه کورده کانی باشوورو چهند ده ره به گنیش له ناوه ندی کوردستان بق ئه ستاندنه وهی زهوی و زاره کانیان گه رانه وه. حدکا بق ئه وهی نه هیلی ده ره به گه کان ده ست به سه ر زهوی یه کاندا بگرنه وه، پشتیوانیی له وه رزیزه کان ده کرد. چهند جاریش به ره نگاریی چه کدارانه ی زور توندو تیژمان بو هاته پیشی. له دری خاوه ن ملکه کانی رابردو و خه باتمان ده کرد. له ناوه ندو له باکووره و ه کوران و نه وه کانی نوریان و هده ست کوران و نه وه کانی نه و سه رزی عه شیره تانه بو و نه جاش و ده سه لاتیکی زوریان و هده ست هینا که هیشتا ه ه رماویانه ».

حدکا پروژهیه کی ریفورمی هیتایه گوری که زور له ریفورمه کهی شدا قوولتر بوو: کوردستانمان به سی ناوچه دابهش کردو له ههر شویتیک ملکی مهزرای زور ههبوون، به سهر و مرزیره کانماندا دابهش کردن. که سانیک له باکوور ههبوون که مهزراکانیان زیاتر له چوار کیلومیتری چوارگوشه (چوار ههزار ناکر) بوون...

شۆرشى ئىسلامى ھىچ ئالوگۆرىكى لە بارودۆخى كۆمەلانى زەحمەتكىشى وەرزىراندا پىك نەھىنا، بەلام حدكا ئالوگۆرىكى بنەرەتىي لە بوارى سىاسىيى كوردسىتاندا بە ئەنجام گەياند.

قاسسملوی ده یگوت: «نه وه یه که مین جاره بزووتنه وه له ژیر ریبه رایه تیی سهر قک عه شیره تیکدا نیه. هه ربؤیه شه له رابردوودا نه و بزوتنه وانه شکستیان ده خوارد. له نیوبردنی بزووتنه وه که بدورانی ریبه ره که بزووتنه وه که ته وای ده بود.

به راستی، لهمیژووی نه ته وه ی کورددا نه وه یه که مجار بوو بزوو تنه وه یه کی سیاسی به راستی به نود نود کی نه ته وه ی کورددا نه وه یه که مجار بو و به و ته ی قاسملوو «هه و بزوو تنه و هیه کی بزوو تنه و هیه کی ده بی دوله تی ناوه ندی بی ده وله تی ناوه ندییه کی که نیستا له سه دکانی نیوه راسته دی بی ده وله تیکی سه ده کانی نیوه راسته دی بی ده یک و تیه دی بزوو تنه و ه که ده بی مودیرن و پیشک و تو و بی ریک خراوی سه دبازی و رادین و روژنامه و

فەرھەنگى تايبەتىلى خۇى ھەبلى. رەنگە رىزىمى ئىران للە بوارى نىزامىيلەو بەھىزىر بى، بەلام لە زەمىنەى فەرھەنگىدا كۆنەپەرسىتە و ھى سلەدەكانى نىزەراسىتە. لە حالىكدا حدكا خىزبىكى دىموكراتىكو لايىكە. ھەربۆيەش دەگەل ھەمووگەلانى ئىران دۆسلىتايەتىي دوولايەنەمان ھەيە. ھىتدىك كەس داوامان لى دەكەن ناوەكەمان بگۆرىنو بىكەينە خىزبى دىموكراتى ئىران. ئەمن بۆم روون نىھ لەبەرچى پشتىوانىي خەلكى كورد لەم خىزبە نابىتە سەرمەشقىك بۆ فارسەكانو بەلورچەكان»!

سالی ۱۹۹۰، پارلمان ناسانوی «آریامهر»ی دا به شاو بهم جوره هینایه ریزی فیرعهونان. شهش سال دواتر، [محهمهد] رهزا پههلهویریپهرانوگهورهپیاوانیسهرانسه ری جیهانی بو پرسپولیس بانگهیشتن کرد بو نهوهی بیستو پینجهمین سهدهی پاشایهتی له تیران وهک جیژنیک بهریوه بهری لهماوهی ریورهسمیکی له رادهبهدهر به شاکو خورانه رانسه داکسه چهند رفزیک دریژهی کیشا، ههموو میوانه کان نهوپهوی ریزیان لی گیران له روانگهی کرمه لانی خه لکهوهو بو مهلاکانی وهک دهرویشی عهزیزی، نهو جیژنه به شاکویانهی شاهرانی به میرون ههستی شورشگیریی نهوانی به شاندبوو.

دەروپىشى ھەموو ھيزو تواناى خۆى لە دژى ريىژىمى شا وەگەر خسىتبورو رابردووى

۱- وترویژ ده گمل نورسدر، سکرتاریای حدکا، لعسدر سنووری نیزان، عیزاق، ۱۹۸۵، تمو بایدتانه ی دواییش لمو وتویژه وبرگیراون. ۲ - خملکی جینهان نیگمران بوون. نموه سمردسینکی ناوازه له میژووی نیزاندا بور. له ۱۳ ی نوکتوبری ۱۹۳۵، له دهشته کانی پاسارگاد که به کهمین پیته ختی نیزانییه کانی این دامهزرا، » اعلیحضرت همایونی « محمسمه روزا شای په هله یی، تاریا میهر، گرتی: «کوروش! نمی شای گهوری شای هممور شایان، شای همخامه نشی، لهلایمن خومهو، ویك شاهه نشاهی نیزان و لهلایمن خملک که مهرد، سلاروریزت پیشکه ش درکمی».

رىپەرانى ولاتان سەرۇك ويزېرەكان، شاكان، شازادەكانىر كەسايەتىيە بەرپۆدكان لە ھەمرو قارىرەكانى جىھاندرە لەر رتوپرىسمە بىيوېتەپەدە پەشدار بورن كە مەبەست لە يېكەپتانى تەرە بور كوپرى نەقسەرتكى نەخوېتىدىوار بەرندرە سەر شايەك كەدور ھەزارر پېتىجسەد سال لەمەريەر بەسەر ئىيمراتقۇرىيەكدا قەرمانچەرلىي كردبور كە رۆۋھدلاتى ئېرىراستى لە چۆمى ئىلدرە ھەتا ھىندوستان لە ژېز دەسەلاتدا بور.

پاسارگاد همشتا کیلزمیتر له پریسپۆلیس دورد. لمر روژو له ژیر خورهاویکی بختیندا سدرانسدی جیهان رئزو سلاوی خویان پدر نبود خودا تازیه راگمیاند. نمواندی بهشدار برون بریتی برون له کونستانتین شای یونان هابلاسلاسی، نیمپرانؤری تهتیووپی، مارشال تینتوی یو گوسلاری، تانی، مملمکمی ثینگلستان، شازاد، فلیپ، تیدینپؤرؤ، نیکزلای پادگؤرنی، سدرؤك كوماری سزفیدنتو رئیدرانی ولاتانی عدرمی، چین، نورووپایی، نهمریکاییو تهفریقایی،

په له دوای پهك دهچوونه پېټور ریزیان لئ دهگرت. شا دوكتۆرای نیفتیخاریی له بیستو پهك وانستگهو سیویهك نامهی «نقلیس»ی له ولاتانی جیهان دورگرتبور. شا لهسمر شعو بروایه بووكه تهنیا ریگهی بهوپۆمبردنی نیزان سهاندهدو به رؤژنامهنورسی نیتالیایی، نزریانا فالانچی گرتبور ریژیمهكهی خوی « زؤرتر له ریژیمهكهی نیوه ژبان دمیاته سهر».

هدرواك له چیرو که كزندگانی مدلبهندی روزهدلاندا هانواه شا به پیشكیش كردنی نه و دسكه گولاندی به قروکه لههاریسو هولهنداوه هانبرون بهمیوانه كاری به ریزی هدزاران ساریاز به جلوبه ركی واك سهریازهكانی كروروشی مدزنداو هدموومیوانه كانی سهرسور مار كردبود. وا داركدونبود كه نمو ریورسسه سی سده میلیون دولاری هدل گرنوه. نموه پرخدرجترین میوانداری له میژوری مرزقایمتیدا بود

خهباتگیزانهی خوی بهم جوّره دهگیزایه وه: «بیش نه وهی بچمه نیو شورشه وه، له هیزیک دهگه راین بتوانی خهباتی بیمه له دری ده و لهت ریک بخاو بی پاریزی. خهباتی سیاسی له دری ده و له دری ده و لهت ریک بخاو بی پاریزی. خهباتی سیاسی له دری ده ره به گلیه تی ده روی ده و له دری ده و له تاریخ به سی ساله دریزه ی هه به به لام خهباتی چه کدارانه نزیکه ی شیست ساله و ه ری که و توه. کاتیک ده مدی ریزیم خه ریکی سه رکوتکردنی خه لکی نیمه به و ده ره به که کانیس مافی نه و گهله سسته م لیکراوه بان له ژیر پی ناوه، ناچار بووم خه لکه که و ه خو خه مو ریکیان خهم. ده مه و یست له پیشدا سازمانیان بده م، جا نه و جار بسق خه بات له دری ده و له تری ده و ه دری نه و دو و لایه نه دری مروفایه تیبه ده ست به کار بین ».

هه ستی شقر شگیری له ناوبراودا ریشه ی له رابردوویه کی دوورودریژدا بوو. کاتیک کوماری مهاباد راگه یه ندرا، نه و میرمندال بوو و بویه نهی توانی تییدا به شدار بین و به پووونییش دیار بوو زور به داخه. له دریژه ی قسمه کانیدا ده یگوت: «کاتیک بوومه پازده ساله و هه ستم به سمه رکوتکرانی خه اگه که م کرد، ده مان زانی ده بی را په پی بویمه هاتینه پال حیز بو دریژه مان به خه باتی خومان دا. له حالیک دا جلوبه رکی مه لایه تیمان ده به ردا بوو، خه باتی سیاسی و ناگادار کردنه و هی کزمه لانی خه لکمان ده ست یی کرد».

مىلەلكان بىلە نەينىلى تىندەكۆشسان، خەلكيان وشىليار دەكلىردەۋە. كەسسانى ئايينى ق پېشكەرتنخواز بوۋان، بە يارمەتىي خەلكەكە بەرى دەچۈۋان،

دەرویشى دەیگوت: «لەكوردسىتان تەنیا ویرانكارى لەلایــەكو دامەزراندنى ناوەندە ســەربازىيەكان لە لايەكى دیكــەوە لە گۆرپندا بوو. ھىچ قوتابخانەيــەكىو ناوەندىكى لەش ســاغى يا زانســتگەيەك نەبوو لە خزمەتى خەلكەكەدا بى. لە سەردەمى شادا، گەلى كورد ئىه ھەمــوو مافنك بىيەش بوو،و ئىســتا دەگەل ئەو رىزىمــە بارودۆخەكە لەوەش خراپتر بووە. بۆ پىشگىرى لە پىوەندىي نىوان كۆمەلانى خەلكىو پىشمەرگەكان، لەنىوان ھەرچەند كىلۆمىترىك پىگەيەكى ســەربازىيان دامەزراندوە. بــەلام، تەنانەت ئەگەر پىگەى زىاترىش سازكەن ھەرگىز ناتوانن بەمەبەستى خۆيان بگەن، چونكە پىشمەرگەكانو خەلكەكە يەكنو خەلكەكەش بىيشىمەرگەكانو خەلكەكە يەكنو رىزىمى خولكە ئىلىرى خوردەكان لە خەبـات دوور خاتەوھو رىزىمى خومەينىيش ناتوانى ئەو خەلكە تىك بشكىنى. ھەتا ئەوكاتەي كوردەكان بە مافى خۆيان نەگەن، دەست لە خەبات ھەل ناگرن».

عهزیزی، کهچهند سالیک له دهرویشی به تهمهنتر بوو، له سهردهمی لاوهتبیهوه هاتبووه نیس حدکاوه. له بنهماله یه کسی وهرزیری دهستهنگو ههژاردا له دایک ببوو. کاتیک شا ریفؤرمی زهوی وزاری دهست بی کرد، عهزیزییان وهک بهرپرسی «تعاونی»ی گوندهکه دیاری کردو روزانه ده ساعات کاری دهکرد. ناوبراو لهوکارهی خوی بو بانگهشسهو یارمهتیدانی وهرزیرهکان کهلکی وهردهگرت.

سسالی ۱۹۷۹، کاتیک شورش سهرکهوت بوخوی دووکورهکانی چهکیان ههلگرت هاتنه نیو خهباتی کوردهکانه ره. سالی ۱۹۸۰، نهوو مهلاکانی دیکه هاتنه پالحدکاو چونکه خوینده وارو زانا بوون دهگه ل بهشی دادوه ربی حیزب هاوکارییان دهکرد. دوای ماوه یه ک عهزیزی چووه بنکه ی دهفته ری سیاسی و بوو به به رپرسی تهبلیغاتی سیاسی و نایینی له نه غه ده و له شنویه.

«هاتووم بق دهفتهری سیاسی بحهسیمه وهٔ».

قاسىملووش لينى پرسىى ئايسا ئەركەكانىنى وەك ناسىقنالىسىتىك ھەروەك ئەركە ئايىنىيەكانيەتىى. ئەويىش لە وەلامدا گوتى: نىشىتمانپەروەرىيەكى بىن مەزھەب، ئاتوانى ئىشتمانيەروەرى بى.

«ئەدى بزچى ھاتوويە يال حدكا؟»

ئیمه ئیمانمان وایه ئهم حیزبه حیزبیکی لاییکه بهلام دری مهرههب نیه. ئیمه به شوین حیزبیکدا دهگهریین که بهرهو ئامانجهکهمان ریبهریمان بکا. بویه، بوّمن جیّگای شسانازییه که سهر بهم حیزبهم. ئامانجی حدکا خوشبهختیی نهتهوهی کورده.

قاسسملوق لتى پرسسى: «داخوا نەرىتە ئايىنىيەكان دەگەل نويخسوازى دىنەۋە يا دژى يەكترن؟».

«ئهگەر دەمانەوى پەيرەوى لە ئايىنى راستەقىنەى ئىسلام بكەين، دەبى خۆمان دەگەل ئەم كەل دەگەر دەمانەوى پەيرەوى لە ئايىنى راستەقىنەى ئىسلام بكەين، دەبى خۆمان دەگەل ئەم سەردەمە رىك بخەين، قورئان نە دىرى پىشكەوتنەو نە دىرىگەشەكردن. حدكاحىزبىكى ئىشتمانپەروەرەو رەلوجۆرەكان دەگەلن، ئىشتمانپەروەردەكان سىوننى مەزھەبن، بەلام پەيرەوانى بىروبرواى دىكەشسى تىدان. دەبى سىاسەت بەخەتى خۆيدا برواو مەزھەبىش بەخەتى خۆيدا».

حدکا پشتیرانی لمه جیایی دهولهت لمه مهزهه به دهکا. نهمهش بسه لهبهرچاوگرتنی پیکهاتهی فهرههنگی له روژهه لاتی نیره راست هه لویستیکی ته وال به جییه. هه روهها، دهبی نهم راستیه شسمان لهبهرچاو بی که زوربهی نهندامانی حدکا موسولمانن: له چوار به شان به شیکی شیعه ن باقییه که شی سوننین.

عەزیزىلە دریژەی قسسەكانىدا گوتىی: «بە پینی قورئان ھەموومــان ھەروەك يەكین. ئىمەوكارەی دەولــەت لــە دژی بەھاييــەكان دەيــكا، كارى دیــوو درنجانـــه. خومەينی بە

۱- وتوویز دهگان نورسمر له دمفتمری سیاسیمی حیزب له کوردستان، لعسمر سنووری نیزانیر عیراق ۱۹۸۵. نمو قسانهی هواتهی عماریزی لمو وتنویزه وهرگیراون.

۳- بههابیدکان سهر بهممزدمینکن که نمایتومراستهکانی سمدهی نؤزدههم «بهاءالله» دای ممزراند، که پیتغدمیمرنکی نیزانی بوده دمیگرت مروفایدتی له سدرانسدری جیهاندا دمی بهکگرتور بهنر بهی به یمك. لایمنگری ثاشتی له سعرانسهری جیهانداید. نمو معزهمه له سعرانسدری جیهاندا پدیرموی هدید. لنماوهی دورسائی دوای سعرکموتنی شؤرشدا، سمدکمس له بههاییهکان به دستی تیملامییه ترندرودکان کوژران. زؤریان به جاسوسی تاوانبار کردیر کوشتیانن.

سسه رکوتکردنی ئه وانه کاریکی خراپ دهکا، گوناح دو و جسوّرن: گوناحی چکوّله و گوناحی گهوره گوناحی گهوره دو وجوّرن: له گهوره به کرداری باش قه رهبو و دهکرینه و ه گوناحی گهوره دو وجوّرن: له دری خودا. ته نانه تم مرقایه تبیش ناتوانی چاوپوشی له و دووانه بکاو خودا بریار ده دا، به لام خودا هه رگیز له و گوناحانه خوش نابی له دری خه لک کرابن ».

عەزىزى ھەروا گوتى ئىسلام وەك ئايىنىك درى پىشكەوتن نيە.

قاسسملوو بق ئەوەى زياتر وەقسسەى بىنى گوتى: «بسەلام، ھىندىك مسەلا ھەن درى نويبورنسەوە مۆدىرنىتسەن و بۆيە پشستىرانى لسە رىزىمى خومەينى دەكسەن چونكە درى گەشەكردنو پىشكەرتنە».

عەزىلىزى لەوەلامىدا گوتى: «مەلاكان بىھ مەرجىك رىزيان لى دەگىلىرى كە لەرىكاى خۆيان لانەدەن. دەگەل خەلكەكەي خۆيان لانەدەن. دەگەل خەلكەكەي خۆيان بىن ھەرگىز لىيان لانەدەن».

ئەر بىروبروايە كە مەلا دەبى دەگەل ھەلومەرجى ژيانى خەنگەكە يەكى يەكگرتووبى -ئەرەش مەرجىكە شىيعەكان سوننىيەكان تىندا ھاربىرو ھاوبەشن - شا بە تەراوى وەلاى نا. ھەروەھا ئەم راسىتىيە بناخەييەى لەبەرچاو نەگرت كەمەزھەب [ى شىيعه] ھەروەك مەسىيحىيەت لەسەدەكانى نىودراستدا، شىيوەى ژيانى خەنگى ئىرانى بەتەراوى وەلا ناوە. شىتىكى دىكە كە بەراسىتى بياوى سەرسىورماو دەكا ئەرەبە كە شا نەك ھەر ئەرىندارو ئۆگرى تىكنۇلۆژبى نوى بور، بگرە بيارىكى يەكجار مەزھەببىش بور.

شا که پیاویکی خهمبار بوو، پنی لهسهر نهوه دادهگرت کهخودا نهرکی به پیوهبردنی دهوله تسی پن نهسیپاردوه و ههر له سهردهمی مندالییه وه زانایسی و باریک بینیی داوه تی و کاتیکیش خوی ناسیوه، خهونی بهمه زهه به وه دیوه.

۱ - محدمه، د هميكمل نيزان چيروكي نهگوتراو. كتيبهكاني توماس دورني، نيويورك، ۱۹۸۲. ل. ٥٥.

عەبدور رەحمان قاسىملور پياويكى مەزھەبى ئەبورو ئەگەرچى لەنەتەرھيەكى موسولمان بور، بەلام ھەرگىز مەزھەبى نەبور. ئايكى، كە ئاسىقرىييەكى مەسىيچى بور، زۆرجار بە دزى دەي بردە كلاسەكانى[فىربورونى] ئىنجىل.

له سهردهمی مندالیدا، ههروهک ههموو مندالهکانی هاوتهمهنی، دهچووه خویندنگهی قورئان سال دهگهل سال، بیروبروای ثاقلانهی له بارهی دیاردهی مهزهههه دهچووه سه. کتیبه پیروزهکانی تیسلامی خویندبوونهوهو نورسراوهکانی ثهر ثایه توللایانهشی خویندبوونهوه که له تاران بهدهسهلات بوون. به لاتساوهوه رهخنهی لهو ناهانگه سهیروسهمهره مهزههبییانه دهگرت که له رادیزی تارانهوه بلاو دهبوونهوه. شیعهکان بهویه ری تاسه فرافاته و فراراوانهیان ههروا دوویات دهکردهوه: «خودایه، خودایه، هودایه، همتا شورشی مههدی خومهینی بیاریزه».

قاسسملوو دەپكوت: «ئەو وتانە درايەتىيان بەيەكەوە ھەيسە. ئەگەر قەرارە ھەتا ھاتنى مەھسدى، ئىمامى دوازدەھەم، خومەينى ھەر لسە رايندا بى واتاكەى ئەوەيە ھەتا ئەوكاتەى خومەينى ھەبىن، ريان بەوپەرى خراپى دەگا، چونكە شىيعەكان لەسەر ئەو بروايەن كە ھەتا رووداوى پر لە كارەسسات نەيەتە گۆرى ھەلومەرجى جيھان بەوپەرى خراپى ئالۆزى نەگا، ئىمام مەھدى نايە »!

قاسملوو رووداوه میژورییه کانی نیوان فارسه کان و باقیلی ئیرانییه کانی بهم جؤره روون کرده وه. »له چوار به شسان به شبکی کورده کان شیعه ن، له سه ره تاداو کاتیک له ژیر به سه به لاتی ساسانییه کاندا بوون، کورده کان بن ماوه یه کی درورو دریژ له به رامبه رعه رهباندا به به به به به به کان ده ستیان به سه رئیمپراتوریی ئیراندا گرت، پینان وابوو ئه وهنده به هیزن بتوانن له دژی ئیمپراتوریی عوسمانی وه شب پ کهون، بن پارینزگاری له شسیعه کان ئه وه ته نیا ریگه بو و و له ناکامدا بوون به پاریزه رانی مهزهه بی شبیعه له به رامبه رعوسمانییه کاندا که پاریزه ری سوننییه کان بوون به پاریزه رانی مهزهه بناژویی مهزهه بیی شبیعه هاته گوری. بناژویی خومه پنییش ریشه ی ده چیته وه سه رئیمپراتوریی «صفویه».

قاستملوو بق روونکردنه وه دهیگوت: «لهنیو شیعه کاندا جیاوازی هه یه. شیعه کانی «صفوی» بناژق یی خومه ینی مه حکووم ده که ن شیعه کان به خویان ده آین جه عفه ری که پاش [امام] جه عفه ری سیادق نیمامی شه شیعه کان نه و ناسناوه ها ته گوری. به لام شیعه کانی جه عفه ری بناژق نین و شیعه یه کی نویخوازن. بق وینه نایه تو آلا شه ریعه تمه داری شیعه یه کی جه عفه ری بو و.

^{1 -} ونوويَّزُ ددگُملُ جاناتان راندالُ، پاريس ١٩٨٦.

سالی ۱۹۸۸، ئید میدیکال ئەنترناسیۇنال نەخۇشخانەيەكى دیکەی لەچیاکانى كوردستان دامەزراند. قاسىملوو دەيەويسىت ئەرنەخۇشخانەيە ناوى ئەو پزیشىکەی لەسەر دابنرى كە سەر بەو ریكخراوە بووەو بەھۋى ئەخۇشىيەكىسروشتىوكاتیک لەكوردستان كارى دەكرد گیانىلەدەست داوە. بەلام، ناوى كوردىي «ئازادى«یان لەسەر دانا.

پزیشکی فهرانسه بی بیرنارد گرانژون له سهر نه و بروایه به که داخوازه که قاسملوو له سهریکخبراوه پزیشکییه که بسینه به ناگادارییه وه برویسی و چ نه بوویی، زیاتر لایه نی سیاسی هه بووه تا دهرمانی. له سهره تادا، کورده کان دهیان توانی بچنه نه خوش خانه کانی عیراق. هه روه ها، ده ستیان به نه خوش خانه یه کی دیکه له نیران راده که پشت. دو کتور گرانژون له و باره په وه دهیگوت: «بریه له سهره تادا پیمان و انه بوو دروستکرننی نه خوش خانه یه کاریکی گرنگه شه وه می پیمان له هه مووش تیک گرنگه شه و بروی که بتوانن هه رچی زووتر به و بریندارانه را بیمی ده گه ل کارزانه همتا ده که پیمان بوو که بتوانن هه رچی زووتر به و بریندارانه را بیمی دووسیالان نه وه همتا ده که پیمان به خوش خانه یه که بازده روژی ده کیشیا. بویه ماوه ی دووسیالان نه وه کارمان بوو، سیالی ۱۹۸۲ توانیمان نه خوش خانه یه کی به کیران به دورت به لام کورده کان باد که نی خورنکه بیرون عیراق عه روه کان باد که نوی دورده کان نا.

۱ - کریستیان دویزی. «کورد،کان له بهرامبدر خومسینیدا» ل. ۹۸

«کوردهکان پاریزگاری کاری بهریوهبردنی نهخوشدخانهکهیان وهنهستو گرتبووو پزیشکهکانیش به کاری دهرمانی نهخوشخانه رادهگهیشتن. ههتا سالی ۱۹۹۰ وهزعهکه ههربه وجوره بوو؛ پیشمان وابوو له داهاتوودا گیروگرفتمان بو دیته پیش. بویه دهستمان کرد به راهینانی پزیشکان، نهشته رگهران، پسپورانی بیهوشی و پهرستاران و هند».

ً سَالٌ به َ سَالٌ، قَاسَمَلُوُّو دەگەل كىروگرۇتتىكى زۆرتر بەرەوروۇ دەبۇر. ف**لزرانس وي**بې<u>ر</u>ر دەيگوت:

ل پیوهندیگرتن دهگهل کومه لانی خه لکدا به ته واوی راهاتبو و شه و پیوهندییانه ی زور پیوهندییانه ی خور پیوهندییانه و نور به پهروش بوو و شه بینوه ندییانه و نور به پهروش بوو و ته نیا له ریگای پیوهندی دهگه ل پیشمه رگه کانه وه به تالایه ی پر ده کرده و ه سالی ۱۹۸۱ خه لکیکی و نور له دهوری کنو ده بوونه و ه به لام کاتیک سالی ۱۹۸۸ بو جاریکی دیکه له چیاکانی عیراق چوومه لای، هه لومه رجه که سه خت و ناخوش بوو. زور که س له دوسته کانی هه ر دیار نه بوون.

دهیگوت دوای مهرگی خومه پنی، رهنگه ههلومه رجه که باشتر بسی. رهنگه له وه باش دهیگوت دوای مهرگی خومه پنی، رهنگه ههلومه رجه که باشتر بسی. رهنگه له وه باش شاگادار نهبوویی که به هسوی به تهنیایی مانه و هو ماندو و بوونیکی په کجار زور، به ره داویک ههنگال دهنی که له شساری قییه ن بزیان ناوه ته و دوور که و تنه و هی له خه لکه کهی خسوی و مانه و هی له ده نته ده میاوان، به ته واوی سه خله نیان کردبوو» بیاوان، به ته واوی سه خله نیان کردبوو» بیاوان به نیو خاکم که نیان که نیا

بەشى چوارەم رەحمانى كورد

برگەى يەكەم كورانى سمكۆ

عهبدور پرهحمان قاسیملوو ۲۲ی دیسیامبری ۱۹۳۰و له شیاری ورمینی کور<mark>دستانی</mark> ئیران، له دایک بوو. مامی قاسملوو به پیداگرتنهوه دهیگوت برازاکهی له زستانیدا له دایک بووه، به لام دایکیههمیشه دهیگوت له هاوینیدا هاترته سهر دنیا.

لانی که م قاسملو و برخزی ده ی زانی که نگی له دایک بووه. بنه ماله که یان یه که م که سانیک بوون که سالی له دایک بوونی منداله کانیان ده نروسی. قاسملو و ده یگرت: «له وانه یه باوکم له ده وروبه ری سالی ۱۸۲۷ له دایک بووبی و ی ده چی کاتیک نه من چاوم پشکور توه، نه و له ته مه نی هستا و چوار سالیدا فه و تی کرد. باوکم ده یگوت شازده ژنی هیناون. نه گه و به ده یگوت شازده ژنی هیناون. نه گه و به فه له نه چووبم، دایکم سیه مین ژنی بوو. ناسوری بووو دوایه بیوو به موسولمان»!

هیچ کهس ناوی دایکی قاسملووی له سهردهمی کچینیدا لهبیر نبه، به لام کاتیک میردی کردو بوو به موسولمان، ناوی فاتم ـ یان لهسهر دانا.

قاسملور دەپگوت: «حەوت برا بووینو ئەمن لەبارى تەمەنەرە لەھەموریان چكۆلەتر بووم».تەنانسەت بە پیوەرى كوردانیس، بنەمالەيەكى گەورە بوون. ك.م. دەپگوت: «برا ھەرەگەورەكەيم دەناسى كە پزیشكى رادیۆلۆژى بوو. ھەروەھا كچە برازاكانى حەسەنى براشسىم دەناسسى. يەك ددورجار چورمە دۆلى قاسسملورى، دۆلىكى گەورە بوور چەند چيايەكى بەدەورەرە برون ھەواكەشى زۆر خۆش بوو. زەوىوزارىكى زۇرى تووتن و

۱ - وشوویز دهگمل جاناتان راندال، پاریس ۱۹۸۱. نمو قساندی که دواتو دین لهو وتوویزه وهرگیراون.

کشــتوکالُو باخی میوهی لی بوون. له ســهردهمی شــادا، زهوییهکان دابهش کرابرونو یهکیک لهو زهوییانه بهدهسـت بنهمالهی قاسملووهوه بوو. باوکی قاسملوو دهرهبهگیکی زور گــهوره بوو. به لام قاســملوو بۆخوی هیــچ ملکیکی نهبوو. تهنانهت مالّی پزیشــکه رادیۆلۆژییهکهش مالیکی چکولهی لادیبیانه بوو.

ک.م.دهیگیرایهوه: «ئاخرین جار که رهحمانم دی، چهند سال لهمهوبه ر له زهماوهندیکها بوو. ئه ووه که ههمیشه خوشحال و به کهیف بوو. بو وه پیکهنینخستنی خهلکه که سه ربردهی زورخوشی دهگیرانه وه ».

باوکی قاسیملوو، «محمد وثوق» خاوهن ملکنکی گهورهو له عهشیرهتیشیکاک بوو ئه وعهشیره ته یه کنک له عهشیره ته گهورهکانی ناوچه که بوو. کوردستانی ئیران، زیاتر له شیست عهشیره تی لین. شکاکه کان له باکووری روز ناوای ورمی ده ژین و [مهمه دناغای] وسیووق خاوه نی ته واوه تی دولی قاسیملوو بوو. نه و دوله لیه چهند کیلز میتریی ورمی ههل که و تیوه. شیاری و رمینیش له باکیووری روز ناوای ئیسران و له نزیک سینووری تورکه به.

سهرزکی پیشتری عهشیرهی شکاک، سهایل ناغا بوو که به سهکن دهناسراو له سهردهمی لاویدا، یهکجار نازا بووو زورجار هیرشی دهکرده سهر خهاکانی نیشتهجیی دهشتهکان و دولهکان.

کاتنک له سهر متای سهدهی بیسته مدا، غهرته شی تیزاری رووسیه هاته نیر خاکی غیران، ناسفرییه مهسیحی به کانیان دنه ده دا هیرش بکه نه سهر خه لکه کورده که. سمکن، که رهنگه به هوی فیل و ته له کهی تورکه کان بووبی، مهرشیمون ریبه ری ناسورییه کانی به شنوه به کانی نه شنوه به شنوه به کوشت!

ت مهود راست نیدو بندمالدی فاسملور دوچندوه سدر عدشیرهی موکری . ودرگیر.

۱ - له کوناییدکانی سددی نوزدهممدا، نویندره ناپینییدکانی بریتانیا له همولی یارمعتیدان به به ناسورییانه دا بوون که کدرتبرونه ژیز پدلاماری سمکو، تیمپراتوریی عوسمانی دستی تینا بود، کانیک شعوی یه که می جیهانی هدلایسا، ردوسه کان لدلای با کرورموه هاتور مدسیحیه کائیش له باشووری تورکیه وه هاتور له ناوچهی رومی و شنو نیشته چی بوون بو تدوی ردوسه کان پاریژ گارییان نی بکدن، رووسه کان له برامیدر کردد کاندا، پشتیوانییان له مسیحیه کان ده کردو کانیک روسه کان له دوای شورشی بولشریکه کان، کردوستانیان به جی هیشت، سمکر هیرشی کرده سهر ناسورییه کان.

دوای شمه پی به که می جیهانی، سمکن بوو به ریبه ریکی ناسیق نائیست و مهبه ستی پیکهینانی ده وله تنکی سه ربه خز بوو. سالی ۱۹۳۰ راست وه کوو براکه ی خزی، له کاتیکها له باره ی پهیمانیکی ئاشتییه وه ده گهل نوینه رانی ده وله تی تاران خه ریکی و توویز بور، به ده ستی نه و نوینه رانه کوژرا.

قاسمارو ئه رووداواته ی نه دیبوون چونکه پیش سه رده می وی برون. به لام، هه میشه ئه و رووداوه ی لسه بیر بوو که جاریکیان ژاندارمه یه که کابرایه کسی «صوّفی» ده دا چونکه هه روا جلوبه رگی کوردیی ده به ردا بووه و نهی ویستوه لیباسی ئورووپایی ده به رکا قاستمارو ده ی گیزایه وه: «کابراو ژاندارمه که له سه ر پردی شنویه بوون. ژاندارمه که پانتولی کابرای ده درینی سسوفی که به و شنیوه یه سسوفکایه تبی پی کرابوو به کوشتنی پانتولی کابرای ده درینی مسوفی کردبوه هستوه ی بی کرابوو به کوشتنی باداد رمه کهی، توله ی خوی کردبوه هستوه یوو که توانی کابرای سوفی له مه رگ نه جات بوو. به لام، باوکم نه وه ده هستو بوو که توانی کابرای سوفی له مه رگ نه جات بدا».

مهمهدناغای وسووق و باوکی دایکی قاسملوو، لهسه ردهمی لاوه تیی نهودا له بواری فیرکاریی نیشتمانهه و و و هیندیک فیرکاریی نیشتمانهه و و و هیندیک چیروکی یه کجار خوشسی له باره ی شیوه ی ههاسوکه و تی پیاوان ده گه ل ژنانه و و بق ده گیرانه و ه.

کاتیک رەزاشا لەسسەر تەختى پاشسايەتى وەلانرا قاسسملور يازدەسسالە بور. «لەر تەمەنسەدا، بەتەرارى ھۆگرى سىياسسەت بېسورم. بەلام لەمالى دەگەل ھېچ كەس باسسى سىياسەتم نەدەكرد، ھەرچەند باوكم بى ئەوەى سەر بە ھېچ حىزبىنك بى پياويكى سىياسى بور. ھەروەھا، ھېچ كات باسى قاچاخچىتىمان نەدەكرد كە لەر بەشە لە جىھان چالاكىيەكى بازرگانىيە، بۆ وينە ئەر پارچەر فاسۆنيايانەى خەلك جاروبەرگيان لى دروست دەكرد، لە عيراقەرە دەھاتن، ئەر پارچانە ژنانى باريكەلەر جوان دەيان كېين، بەلام بە دەبەر كردنى چەندىن جۆر لەر پارچا قاچاغانەر بە لەقەدھالاندنيان، زۆر قەلەر دەھاتنە بەرچار».

باوکی قاسملوق خویندنه و هو نووسینی باش دهزانی دنه وهش له و سه رده میدا شنیکی ناوازه بوو. له سسه ر نه وه سسوور بوو کسه ده بی هه موو منداله کانسی بخوینن. به لام نه و روانگه یه کچه کانی نه ده گرته وه.

مالهکهیان له شاری ورمی بوو. قاسملووی تازهلاو بق نهوهی بگاته قوتابخانه دهبوو نیر کانژمیر به پییان بروا.» کانیک پینج ساله بووم باش وهبیرم دی، له رستانی نهوهنده به فر باریبوو کهکانیک له مالی وهدهر کهوتم، تهنیا ریگهیه کی زور باریکم له پیش خوم دهدی. نهوهنده بهفریان بهرهو قهراخی جاده که ههارداشتبوو که وهک دیواریکی به کجار بهرزی لی هاتبوو. هیچ شتیکم نهدهدی و ترسم ری نیشت.

دوای شسهش سال خویندنی سسهره تایی، باوکی دارای له کوره هه ره چکوله کهی ده کرد ده بی ببیته باشترین خویندکار. عهید و پرهحمان به مانای «عهیدی خودایه» و بزیه ده بو به پنی نه و ناوه ژیانی خوی به سه ر به ری قاسملو و مروقیکی به فه رهه نگ و رووناکبیر بو بنی نه و ناوه ژیانی خوی به سه ری قاسملو و مروقیکی به فه رهه نگ و رووناکبیر میر مندالی، ده ی توانی به چه ند زمانان قسمه بکا: فارسی له قوتابخانه، نازه ری له خهیابان عهره بی ه دری عهره نازه ری له خهیابان فیری به قوتابخانه ده یبرد بو و می به دری فیری بابه ته نایینی یه کان بی له مالی خویان به سورانی قسمه ی ده کردن که یه کیک له فیری بابه ته نایوری نیران و به شمی باکووری نیران قسمه ی پی دادارا و می به دری نیران قسمه ی پی

له ســهردهمي ريزيمي شــادا، ههموو قوتابخانهكان دّهولهتي بــوونو ئازاد نهبوون

دهکهن دوای ماوهیه که فهرانسه ی چیکی و نینگلیزییش فیر دهبی.
سالی ۱۹٤۱، قاسملووی تازه لاو به جوانی ناگای له هاتنی به رتهشی شوو رهوی بوو
که باکووری کوردستانیان داگیر کرد. «یه که مین شت که لهم بارهیه وه چاوم پیی که وت
له شسار ق چکه بالانیش بوو که به مهودای ده کیلق میتر له به شسی لای سهرووی دؤلی
قاسسملوو و له سه ر جاده ی ورمی هه ل که و توه بیست و پینجی مانگی ناوگزست
بوو ده وله ته یه کگرتووه کان خهریک بوون ده هاتن؛ بریتانیاییه کان له باشووره و هوی میهایی که شووره و یه بیشت تریتانیاییه کان له باکووره و ده هاتن. ده گه ل هه فالیکم چوومه بالانیش، شووره و یه پیشتر تانکه کانیان له وی راگر تبوو کاتیک خه لکه که که و سه رده مه یان و هبیر ده هاته و هویندی کی در دستان

هسه ر له بسه رئه وهش بو و کورده کان خقیسان ناماده کردبو و هه آین بسق عیراق. به لام نه مسه ربازه کانی شسوو په وی پی ده که نین شسو کو لات و نامیلکه یان ده دانی که به فارسی و نازه ری و کوردی نووسرابوون: «مهترسین. دوستی نیوهین». نه وه به که م جار بو و نووسراوه یه که م خاری. بو و نووسراوه یه که دورانه خواری. بو و نیوسراوه یه کوردی ده دی نامیلکه کان له فرق که کانه و ه نیسران به هری سه یوونی هیده و بیندی به کوردی ده دی شستیکی سه یروسسه مه ره نه بسو و . نیسران به هری به و دوران به هری این به هری این به هری به دوران به دوران

زؤر دەنرسانو لە رووسەكان بەدىين بوون.

دەولەمەندىرونىي ئاروخاكەكەيوگرنگىس سىتراتىزىكەوە ھەمىشە زەينىي ھىلزە دەرەكىيەكانى بۆلاي خۇي راكىشاوھ سالى ١٩٠٧، بريتانياي مەزنو رووسىيە بە يەكەرە

پهیماننامه په کیان واژن کرد. به پنی نه و پهیمان نامه په، نیران به سی مهلیه ند دابهش کرا. له باکرور مهلیه ندینکی چکوله تر له باکرور مهلیه ندینکی چکوله تر له باکرور مهلیه ندینکی چان بان به ریتانیا و مهلیه ندینکی بی لایه ن که تارانیشی دهگرته و مسالیک دواتر، پله و پایه ی نیران وه که نیشتمانی نه ته وه یه کچوه سه ر، نه وهش کاتیک بو و که بریتانیایه کان هه لینجانی نه و تیان له ناوچه ی ژنرده سه لاتی خزبان دهست بیکرد.

آسالی ۱۹۶۱ کاتیک ولات یه کگرتوه کان آنه دری نه آمانی نازی له شه و دابوو، ولات یه دری نه آمانی نازی له شه و دانه و و لات یه کگرتوه میاوید میمانه روز ناواییه کانی له ریگهی نیرانه و چه کوچو آییان ده برده شهور و و مهاویه میانیان بوو. هه روه ها ناوچه نهوتییه کانی باشو و ریشیان له مهترسیی چاونه زیریی له شکرییه کانی نازی به باشی ده پاراست و به و هلانانی ره زاشه و دانانی کوره کهی محهمه در دا په هله وی له جیگهی نه و، نفووزی نه آمان له نیرانیان به ته واوی له نیو برد!

بسبتور هوشت هوزار سورباز که به نینگلیزی قبیویان دوکرد نور ولاتوبان داگیر کرد. زۇربەي ئەر سەربازانە كاريان بردنى چەكۈچۆل بۇ رۇۋسيە بور، ھەمۇر بيانىيەكانىش راويزكاراني خؤيان لهههموي ئيداره دهوله تبيهكاني خزيان دانابووي ئابووري ئهرتهش بۆلىسى دايرەي «حملونقل»يان خستبورە ۋېركۆنترۆلى خۆيانەرە. ناوچەي كوردنشىنى مهاباد که کهوتبووه نیوان هیزه کانی بریتانیا له باشمور و رووسه کان له باکوور، به ئازادی مایؤوه، ئیران، ههروهک زورجار له میخوووی دوورودریژیدا، بیوو به ناوهندی كېشمهكېشى «تمدن» كان يان ريژيمه در به يهكهكان. ئېران ههموو ئەوجۆرە شوينانەي له نيو سنوورهكاني خويدا ههيه: كومه له بيابانيكي وشكارق، ناوچهي ير له چياو ههميشه ېــه بەقر، دەشـــتى يان و بەرىن، كەنار دەرياي پەكجــار دوورو درېژ لە كەنداوي قارس و دەرياي مازەندەران. بە دريزايى ھەزاران سال، ئەسەر ئەررىگە بازرگانىيە ھەلكەرتوم که ئوروویاو دەریای میدیتهرانه به ولاتانی رۆژههلاتهوه گری دەدا. ئەسكەندەری مەزن که داربووشی شکست دابوو ههر بهو ولاته دا وهدوای که وتبوو. چهنگیزخانی مهغوولیش ههروای کرد. تهیمووری لهنگو نهرتهشیم نیسیلامق هند دهستیان بهسهر نهم ولاتهدا گرتسوه. ئەۋەي لە ئاخرى ھەمۋۇپان باسىي كىراۋە كە ديارە يېش ئەۋان نەبۇۋە ئايىنى ئیسلامی هینایه ئیران، بهلام عهرهبهکان که ئیرانیان شکست دابور، نهیان توانی ولاتهکه بكهنه ولاتنكي عهرهبي يا ئيسلامييهكي تهواوو كهمال. له ئاكامدا گهلاني ههردوولاي سننووره کانی ئندران تهنیا له بواری مهزهه بییه وه به لام نه له بواری فهرهه نگییه وه يەكگرتوو بوون.

۱ - رەزاشا بۇ ئەرەي «مشروعيت»ى ريزيمەكەي بە جيھان بسەلىتىنى ئاسنادى «پەھلەرى«ى لەسەر خۇي دانا، پىش ھىرشى عەرمەكان لە سەدەي شەشەمى زايينىدا بە زمانى قارسىيان دەگرت بەھلەرى.

ئه و ریکه بازرگانییه . که خاچپه رسته ئورووپاییه کان له هه ولی داگیر کردنیدا بوون . هه مان ریکایه که مارکق پزلق پییدا رؤیشت بن و لاتی چین. ریکه یه کی زنرهاسان نهبوه، چونکه هه ول و تیکن شانی نه و لایه نانه ی ده یانه ویست دهستی به سه ردا بگرن، به ته واوی خه ته رناکی کردبوو.

له بهرهبهری دهیهی پهنجای سسهدهی نوزدهههمدا کونتی گزبینو [کونت سهرناویکی ئهشسرافییه] له شساری «بوشسهر»هوه کهکهرنوته سسهر کهنداوی فارس، به سسواری کهری به پهنجاو دووروژ گهیشته تاران. دهولهته بههیزهکانی ئورووپا له و سهردهمیدا (ئینگلستان، فهرانسهو رووسیه) لهههولی ئهرهدا بوون به جوریک له و مهلبهنده دامهزرین. سالی ۱۷۹۸، له بارهی تووتنی ئیرانه وه بهکهم پهیمانی بازرگانی دهگهل ئه و ولاته واژق کرا. سالی ۱۷۹۸، «جمال الدین افغانی» که پیاویکی زاناو گهریده بوو، دیتی که بریتانیای مهزن و رووسیه ههروه کد دالاش له سهر «کهلاکی ئیران» خهریکی شهرو پیکدادانن!

دەسەلاتى ئىمپراتۇرىيەكان بەسەر ئىراندا بە شىيرەيەك بور ئەگەر چوربايە تاران كە ھەمور خانورەكانى بە خشــتى گل دروست كرابورن، بالويزخانەى بە شكۆى بريتانيات راست رەك كۆشكى ئىمپراتۇرى لە لەندەن دەھاتە بەرچاۋ.

سالی ۱۹۲۵ روزاشا له بهندوری شاپوور له کهنار کهنداوی فارسه وه ههنا گورگان له کهنار دهریای مازهنده ران، ریگه یه کی ناستی بن هاتوچروی قهنار ساز کرد. دریژایی نه ریگه ئاسنه که بهنیو نههوازو نهندیمشک، نه راک، قوم و تاراندا ده پریشت ۹۰۰ مایل بوو. نه ریگه ئاسنه که به بیابان و ده شدت و ناوچه شاخاوییه کاندا تی ده په پیابان و ده شدو ناوچه شاخاوییه کاندا تی ده په پیابان و ده شد سه رده می شده یارمه تیبه کیان پیدا شده رو ده وی ده وی به نامه وی به شده وی به شده یارمه تیبه کیان پیدا ده نارده شووره وی.

سالی ۱۹۶۱، نهرته شی ئیران بهره و باشوور پاشه کشه ی کرد و هه رچی چه کوچنل و تهقه مه نی بو که و ته دهستی کورده کان داگیر که رانی رووس له سه ره تادا به نه رمی و له سه ره که نه ده سه ده که نه ده که که ده بزو و تنه وه و ده که ل کورده به ده سه لاته کان پیره ندیی در ستانه یان دامه زراند و هه ولیان دا بی لای خویانیان رابکیشن. رووسه کان له وه ده ترسان کورده کان ده گه ل نوینه رانی «محور» بکه ون که له تورکیه ده بوون. شهوره و بیه کان ریکه یان دا نه و کورده سان ده که نه ده بود که ده بود که ده بود کوردستان.

زوربهی عهشمیره ته کان گهرانه و سهرشمیوه رهفتاری رابردوویان و دهستیان کرد

۱ - محدمهد همیکدل. نیران. چیروکی نه گوتراو، ل. ۲۸.

۲ - سالمی ۱۸۸۹, بینلویکییدکان رئیگمیدکی ناسنیان به دریترایی ۱۰ مایل له نیوان تارانو شاری ودی دروست کرد بؤ تدویی دلمی شای بددست بیشن. سالمی ۱۹۱۱، بانکی رورسید خدرجی دروست کردنی رئیگه ناسنیکی دیکدی دایین کرد. شهر رئیگمیه ۸۸ مایل دریترایی برور نمنیران تدورنز، شاری تافتدر فدرشان،و جولفا له سهر سنروری ندرمخستان دروست کرا. (همر مایلیك نزیکدی ۱۷۰۰میتره - ودرگیر].

به تالانی دهشت و دوله کانی دهوروبه ریان و مالیاتیان له و که سانه دهستاند که به ناوچه ی ژیر ده سه لاتیاندا هاتوچوویان ده کرد. به لام، شوو په وییه کان به تایبه تی له ناوچه ی ورمی کرتاییان به و تالان و برویه هینا.

له کوتاییه کانی سیالی ۱۹۶۱دا، کاربه دهستانی شیووره وی سسی که سله ریبه ره به ناوبانگه کانی کور دیان بق شیاری باکل له نازه ربایجان بانگهیشتن کرد. قازی محه ممه د نوینه ری مهاباد بوو. ریبه ره کورده کان داوایان له نوینه رانی ده وله تی شروره وی کرد نه و چه کانه ی پیش شه رو دوای شه روه چه نگیان که و تبوون لییان نه ستیننه ره. به لام، و هلامی شووره وییه کان روون نه بوو.

بارکم چاوی نی کردمو گوتی: ئەویش ـ واته مافی کوردهکان ـ جیبهجی دهبی».

لهناوچهی مهاباد که لههیچ لایهکهوه داگیس نهکرابووو نازاد بور، لهمانگی ناوگزستی۱۹۶۲دا، تاقمیک له لاوه به فهرههنگهکانی سهر به چینی مام ناوهندی، یهکهمین ریکخراوی کوردییان، به ناوی کومهلهی ژیانهوهی کورد دامهزراند. نامانجی سهرهکییان به تهواوی ناسیؤنالیستی بور. کوردهکان، چ شیعهو چ سوننی ههروهها ناسورییه مهسیحی یهکانیش دهیان توانی بینه نهندامی نهو ریکخراوهیه.

کومه آهی ژک اسه شاره کانو گونده کان نه وهنده به خیرایی هه آسی دا که ناچار بوو به رنامه یه کی سیاسی بزخوی دابریژی سالی ۱۹۶۵ هه مو فه ندامه کانی چوونه نیس ریک خراوی تازه دامه زراوی حیزبی دیموکراتی کوردستان به ریبه رایه تینی قازی محه مصه د که بقخوی یه کنک له نه ندامانی بنه ماله یه کی زور به ریزی قازییه نایینی یه کان بووله و کاته و محدک و هک ته نیا ریک خراوی که که و رهی کورد له کوردستانی نیزان ماوه ته و هنی نه و راستیه وه که به شمی زوری ژبانی نه و حیزبه به شیوه ی نهینی دریژه ی هه بووه و هه میشه له ژبرمه ترسیی سه رکوندا بووه، له باری چه ندو چونییه و سه روخواری هه بووه د حدک و هک حیز بیکی نیشتمانیه روه ری پیشکه و تنخواز و لاییک دامه زراو هه لویستیشی پاریزگاری له کوردستان به شیوه ی چه کدارانه بووه.

۱- نمو حیزبه له پیشدا ناری «حیزبی دیموکراتی کوردستان» بوو. له کؤنفرانسی سیبهمدا (۱۹۷۱) ناوی تیزانی لعنیو پدرانتیزدا بو زیاد کراو بوو به «حیزبی دیسوکراتی کوردستان (تیران) « لهکونگردی چوارمدا بدرانتیزهکه لابراو بوو به «حیزبی دیموکراتی کوردستانی نیزان»- ومرگیز.

قاسملوو که ئهودهم کوریکی پازدهساله و قوتابی بوو دهی گیرایه وه: «زور زورم شت دهخوینده وه کرورچه و کولانه کاندا ده خوینده و ه کرورچه و کولانه کاندا دهم دیتنه و ه.

مامؤسستایه کی فارسسی فهده بیاتمان هه بوی که زور نیسک گران بوی: «زورجار به نیمه ی ده ده که ده ری نهده بیاتمان هه بوی که زور نیسک گران بوی: «زورجار به نیمه ی ده ده ی ده بی نه ده باریکیان مامؤستا گوتی ده بی یه کی و تاریخ بنووسن و ته نیا و تاریخی په سندی کرد له دری شوو په وی بوی بوی بوی بوی بوی بوی به کوناندا ده یان شارنه و هو کاتیک منداله کان برسی ده بن ده پارینه و هو ده لین بر خاتری خودای شدین کمان ده نی بیخوین، هیچ شدینکیان ناده نی، به لام نه که ر به ناوی ئیستالین داوای خوارده مه نی بکهن، هه ر زوو ده یان ده نی».

قاسملوو بز وتاریکی نووسیبووی خهلاتیکی وهرگرتو خهلاتهکهی دا به به پنوهبه ری خویندنگه که بارهی لینینه وه بووو خویندنگه که بارهی لینینه وه بووو کابرایه کی خهلای روزناوا نووسیبووی ناری کتیبه کهش «گهوره ترین شورش له گشت سهرده مه کاندا» بوو.

قاسیملوو ئیستاش نهیزانی بزچی راست ئه کتیبهیان داوهتی. راستیبه کهی ئهرهیه ئه و کتیبه تهسیدیکی نور و گه و کتیبه ته کتیبه ته نور و کتیبه ته نور و کتیبه تهسیریکی زوری لهسیم داناو لههموو بابه تیکی سه ربه شوورهوی زور به پرسیار بوو. ئه وه یه کهمین شبت بوو که ههست بیری بزلای شوورهوی راکیشا. زورکه سه کاربه دهستانی سه رووی شوورهوی که له باکووری ئیران نیشته جی ببوون ها تو چووی مالی قاسیملوویان ده کرد. خار خار فر یه کیک له و که سانه بووو زور جار سه ری دهدان.

خارخارقف که کومیسه ری سیاسیی شوو په ورمی بوو، له باره ی کورده کانی باکسوور، بسه تاییه تاییه تاییه باره ی شسکاکانه وه، پسپوّر بسود. پیّوه ندیی قاسسلود دهگه ل باکسوور، بسه تاییه تایی به پرسیارییه که ی دامرکاند بوو. خارخارقف به بنه چه که کورد بووو زور جار سه ری له مالی باوکی قاسملود ده دا. له وی نانی ده خوارد و شه تر نجیشی ده کرد. همروه ها له باره ی یه کیه تبی شوو په ویدا نامیلکه و کتیبی به زمانی نازه ری یا کوردی بق رمحمانی ده هینان.

هه رچه ند حدک (حیزبی دیمورکراتی کوردستان) بنیاتیکی تا راده یه ک و هک حیزبیکی کومونیسستیی هه بوی، به لام خه تیکی سیاسیی کومونیستیی نه بوی، ریک خراوی لاوانیشی دامه زراندو هه رچه ند ئه و ریک خراوه ده بوو له دیسپلینی په سند کراوی کومیته ی ناوه ندی په یـــره وی بـــکا، به لام که ســـایه تیپه کی ســـه ربه خوی هه بوو. هــه ر زور زوو توگریی ئه و ریک خراوه به خه باتی چه کدارانه و هپیش هی حیزبی «دایک» که و ته وه.

حدک بن پیکهیدانی ریکخراوی الاوان له شاره کوردنشینه کان دهستبه کار برو. سالی

۱۹٤٦، قاسـملوو بوو به ئەندامى رێكخراوى لاوانو بەرپرسـايەتىي رێكخراوى لاوانى ومئەستق گرت. ھەتا ئەوكاتەي براكەي بێى زانى، چالاكىيە سىاسىيەكەي خۆي بە نهينى راگرتبوو. «بەھار بوو ئەمنو براكەم لە ھۆدەيەك دەنووستىن، كارتى ئەندامەتى و بەرپرسايەتىي لكى رێكخراوى لاوانى «حدك»ى دىتەوھو ھەرەشەي لىكردمو پێى گوتم ئەگەر بە قسەى نەكەم بە باوكم دەلى. كاتنك بە قسەم نەكرد، بە باوكمى گوت».

له دوازده ی دیسامبری ۱۹٤٥ دا، ئازهرییه کانی ئیران به پشتیوانیی «کوچه ره کان» واته ئازه رییه کانی کانی ده نیوانی شوو ده وی له نوستانی نازه ربایجانی ئیران ده سه لاتی سه ربازی و مهده نییان به ده سته و گرت و

خودموختاریی از دربایج انیان راگهیاند جهعفه ری پیشه و دری، نه ندامی حیزبی تووده که حیزبی کرمزنیستی ئیران بوو، ئه رکی ریبه رایه تیی نه و کرماره خودموختاره ی به نهستو و گرت.

به لام، بزورتنه ومی نیشتمانیی کوردان ریگه ی زؤر دیموکراتیک تری ههل بژارد تهانات، ئهگهرچی قازی محهمه د سه پهرستیی شوو په ویی قبوول کردبوو، به لام لهسه مه به سته ناسیؤ نالیستیه کهی خوی هه روا سوور بود. کاتیک نازه ربایجان خودموختاریی خوی راگه یاند، قازی محهمه د پینج که س له ئه ندامانی «حدک» ی بو به سداری له نه نجومه نی نه ته وایه تیی نازه ریبه کاندا نارده ته وریز. به لام، نازه ریبه کان زور خراب نه و پینج که سهیان وه رگرت و ته نانه ته بی حورمه تییشیان پی کردن. هیچ شتیک پیشانده ری نه وه که وه که نوینه رانی کوردستانیکی جیاواز وه ریان گرتبن. نه و ره فتاره بوو به هنی کیشه یه کی توندو تیز له نیوانیاند!

قاسىملوو دەىگىزايەوە كە رۆژەكانى مانگى دىسسامبرى ١٩٤٥ تەئسىرىكى زۇريان لى كردبوو: «بەرەنگارىي نئوان ئەرتەشسى ئىزان و ئازەرىيەكانو ھىزەكانى شوورەوى چەند رۆژىكىخاياند. ھەوا زۆر سسارد بورو مالەكەمان پر ببور لە ئارارە. خەلك پىيان وابور ھىچ كەس نارىرى خۆ لەمالى باركم بدا. حدك داواى لى كردم پەيامىكى ئەوان بۆ خارخارۇف بەرم. زۆرم خۆ پى گرنگ بورو ھەتا ئەر رۆژەى تەررىز داگىركرايەرە ئەمن نەخشى راسپاردەى حىزبم دەگىرا».

۱- به بینی زانیارسی عمیدوللا حدسهتزاده، فهرانسه ۲۰۰۸.

کسوردان داگرت، که بریتی بوو له مافی دیاریکردنی چارهنووس و به دهسته وه گرتنی نیشتمانی خویان و دامه زرانی کوماری کوردستانیشی راگهیاند و به بونه ییارمه شی ماددی و مهعنه ویی شووره وییه و ه راشکاوی سویاسی کردن.

محهممهد (ناغا)ی وسسووق روزی راگهیاندنی کوماری (کوردسستان له) مهاباد هاته ئه و شاره به لام قاسملووی دهگهل خوی نههینابوو.

جەلىلى گادانى، كە دوايە بوو بە يەكىك لە ئەندامانى رىبەرايەتىى حدكا، ١٣سالە بوو. ناوبراو دەىگىرايەوە: «بۆيەكەم جار، ھىندىكمان ئازادى وەدەسىت ھىنابوو؛ دەسىتمان بەسسەر سسەربازخانەى دەولەتدا گرتو چەكوچۆلەكەمان بەسسەر خەلكدا دابەش كرد. ئەوكات قوتابىي بووم، بسەلام چونكە مندالىكى زيىت و وريا بووم و باوكىشىم پياويكى نىشتمانپەروەر بوو، زۆر بە وردى وەدواى ئەو رووداوانە دەكەوتم. سالىكى دواتر، دەگەل پەند كەسى دىكە شانەيەكى نەيتىمان بۆ فىر بوونى زمانى كوردى پىكى ھىنا. لەسەردەمى رەزاشادا خويندن بە زمانى كوردى قەدەغە بوو. مامۆستا كوردەكەمان بۆ بەشدارى لە رەزاشادا خويندن بە زمانى كوردى قەدەغە بوو. مامۆستا كوردەكەمان بۆ بەشدارى لە رىزورەسمەكاندا بانگى كردىن. زۆرباش لە بىرمە پىش ھەلتەكانى دامودەزگا دەولەتىيەكان لەمھاباد، دەگەل دايكم دەچوومە حەمامى گىتتى. پۆلىسىپكى بەناوى مەمەدالى [محەمەد عەلى]ھات بۆلاى دايكم دەچوومە كەمامى گىتتى. پۆلىسىپكى بەناوى مەمەدالى [محەمەد عەلى]ھات بۆلاى دايكم دەچوومە كەمامى ئىندى دادىكىم پرسى: «ئەرە بۆ واى كرد؟» دايكىشىم گوتى: «چونكە كوردان ھەقيان نيەو نابى جاوبەرگى كوردى دەبەركەن. ئەوە قەدەغەيە».

١- وتوويّر ده گال نووسفر، ياريس، ١٩٩١.

دڵڂۏۺ کردوه.

کزماری مهاباد، له که شوهه و ایه کی نازادانه ی نه و تؤدا کوردستانی به ریوه دهبرد که هه تا نه وکاتی که س نه ی دیبوو: نارچی روز ویلت که له و سه رده مه دا را ویژکاری سه ربازیی بالویزخانه ی نه مریکا له تاران بوو نه و بارود و خهی ته و او پی و ابوو. له و نازادییه ی له مهاباد له نارادا بوو به ته و اوی سه ری سه و رمابوو که ده گه ل نه و بارود و خه ناله بارو تو نود و تو او و بارود و خه ناله بارو تو نود و تو او و جیاوازیی هه بوو.

ئازادیی بهیانو نهبوونی هیچ چهشنه گیروگرفتیکی سیاسی بر روژنامهکان، یهکه اسهوان له روژنامهی کوردستاندا، روّر به روونی دیار بوو. نهگهرچی روژنامهکان یهکجار زوّریان به ریّبهرانی شیووره وی هه لده گوت، به لام به قازانجی کومونیزم هیچ شیتیکیان بلاو نهده کسرده و ه. ژنان بر یهکه مجار له ریگهی ریکخراوی تازه دامه زراوی سیهر به حدکای خوّیانه وه، لهتیکوشیانه سیاسی و کومه لایه تیپه کاندا به شیوه یه به به هوی پیوهندیی بازرگانی ده گهل شووره وی و مرگرتنی مالیات به شیوه یه کی یه کجار ریکوپیک و ههروه ها به هوی یارمه تیی مالی له لایهن سهروک عهشیره ته کانه وه، نابووری له خالی گهشه کردندا بوو. بازرگانییش له ریگهی هاتنی شترمه کی قاچاغه وه له وه زعیکی زوّر باشدا بوو.

له کوتایی شه پی دووهه می جیهانی اله رستانی ۱۹۶۱ داو کاتیک هیزه کانی شوو په وی له ئیزان پاشه کشه یان کرد، محه ممه در دار شای په هله وی به بارمه تیی و لاته یه کگر تو وه کانی نه مریکاو بریتانیای مهزن، له سه رانسه ری ئیران هه لبژاردنی گشتیی به پیوه برد. بن نه وه ی هه لبژاردنه که به بی گیروگرفت به پیوه بچی، شا رای گهیاند ناچاره هیزه کانی نه رته شرووانه ی نازه ربایجان و کوردستان بکا.

لهمانگی دیسامردا ئەرتەشى ئیران بىھىچ بەربەرەكانىيەک خزايە نیو ئازەربايجان. ریبەرە ناسیۇنالیستەكانى ئازەرى پەنايان بۇ شووپەوى برد.

ل ۱۷ دیسامریشدا، ئەرتەشى ئیران بەبئ ھىچ چەشىنە گیروگرفتنىك مهابادى خستەرە ژیر دەسەلاتى خۆى.

مهلا مسته قا بارزانی به چهند هه زار خه باتکاری عه شیره ی بارزانه وه چهند مانگیک بوو له مهاباد بوو. له کاتی هیرشی نیرانییه کابدا، بارزانی داوای له قازی محهمه د کرد بقضی و لایه نگره کانی به رهو سنووری عیراق پاشه کشیه بکه ن به لام سه روّک کومارو هاو کاره کانی بریاریان دا له کوردستان بمیننه وه.

قاری محهمه دو هاوکاره کانی ده ستگیر کران و دادگایه کی نیزامیدا محاکمه و به مسهرگ مهحکورم کران. بارزانی به شسه پختوی گهیانده و خاکی عیراق و له ریگهی

تورکیه و باکووری عیراقه وه و به باکووری نیراندا خوّی گهیانده شــووره وی. قاسملوو خوّراگریی نازایانه ی بارزانی له و ریگه دوورو دریژه یدا باش له بیر بوو: «بارزانی ته نیا که س له ریبه ره کان بوو که زور باش خوّراگریی له خوّی نیشان دا. ده گهل شهر که ره کانی خه ریکی یاشه کشسه بوون، گهیشستنه نزیک گونده که مان. بویه نه وه م زانی چونکه گویم ده دا رادیــو. له نسه کاو به رنامه ی رادیو که تیک چووو گویم له نه فسسه ره نیرانییه کان بوو که به یه که وه که نیف هدوه نیرانییه کان زانی که به یه که و نزیکانه یه بوی به یامیکم بو بارزانی نارد. له ناخی ده روونه وه ستایشم کرد. بارکیشم هه روا».

رۆژى ٣٠ى مارسىسى ١٩٤٧، قىلارى محەممەدو براكەي، سىسەيفى قىلارى، كە وەزىرى جەنگ بوو براكەي، سەدرى قازى، لە مەيدانى چوارچرا لە سىيدارە دران.

گادانی دهیگوت: «ههرگیز ئه و کاتانه م لهبیر ناچن. تیکچوونی کی مار کوشتمی نه م ده درانی له به رچی نه و ریبه رانه نیعدام کراون. راست له و شوینه ی کی ماری کوردستان راگه به ندرابو و تهرمه کانیانم ده دی که به سویداره و ه بوون. نسه و فیعدام کردنیک له به راگه به ندرابو و تهرمه کانیانم ده دی کو مه نه ده ورو به ری مه بدانه که راوه ستابوون و داوایسان ده کرد ته رمه کانیان بده نی الاوانی کورد هه و نه و کاته له دلی خیاندا بریاریان دا که نه یه آن پیگای پیشه و اکویز بینه و هو له سالی ۱۹۶۸ ه و تیکوشانی سیاسیی خویان لسه ژیر ریبه رایه تیکوشانی میراتی قازی محممه دیان له بیر ناچی.

كۆمارى مهاباد لەبەريەك هەلتەكا بوو. خەلكيان دەگرتو سىدركوتيان دەكردن. لە ھەموق شارەكانى كوردستان كوشتو كوشتار دەسىتى بى كردبوو، قاسملوق دەيگوت: ئەرتەش ھەموق شىدوى پەنجا ـ شيسىت كەسىي دەكوشىتى، باوكم يەكجار سەخلەت توررە بوو». [رەنگە مەبەستى ئازەربايجان بووبى چوونكە لە كوردستان شتى وا رووى نەدا ـ وەرگىز].

قاسملوو باسی سه رله شکر زهنگه نه ی دهکردو ده یگوت: «کابرایه کی کوردی خه آکی کرماشسان و دقستی بایم بوو. ناوبراو له شساری ورمی له دژی دیموکراته کان شسه پی کردبوو. شهویک له شهوان سه ربازیک هانه مالمان. ئیمه سه ربازمان خوش نه دهویستن و همروه ک داگیر که رچاومان لی دهکردن. نه و کات بایم شیست ساله بووو لیی پرسی: چت ده یی ده یی برسی: چت ده یی ده یی برسی: چت

گوتی: «سهرلهشکر زهنگهنه منی ناردوه پیتان بلیّم ههر ئیستا دهبی دهگهلم بیّی». باوکم بهتوندی گوتی: «نایهم ئهگهر زهنگهنه کاری پیّمه، دهتوانی بیته مالمان. کابرای سهرباز گوتی: «سهر لهشکر تووره دهبی». باوكم سويندى خواردوا گوتى: «به ... ئەگەر زەنگەنە دەيەرى، دەتوانى بى و دۇلارەكانم لى بىستىنى».

ئاخرىيەكەى كابراى سەرباز بە بىدەنكى رۇيشىت. ھىندەى بى نەچوو ئەقسىەرىكى ئاشىناى بابم ھاتو گوتى: «كابراى سەرباز دەيگوت تەوھىنت بە سەرلەشكر كردوه».

بابم له وهلامدا گوتی: «پیم بلی چی پیگوتی.» سهربازهکه پیی وابوو سویندهکهی بابم چه شنیک جنیودانه بابم له کوتاییدا گوتی: «نهمن پیرمو نامه وی بچم».

«ئەقسسەرەكە نامەيەكى پېشان دا كە بە كوردى ئووسرابووو داواى لە بابم كرد بى خرينېتەوە. نامەيەكى شسيخ ئەحمسەدى بارزان بور كە بۆ سەرلەشسكرى ناردبوور ئەو شىتانەى تېدا راگەياندبوو: چوار ئەقسەرى كورد كە زەمانەتيان دابوونى دەيان بەخشن، خۆيان بەدەستەوە دابور بەلام ھەرچواريان كوشتبوون. بارزانى ھەروەھا ئووسيبوۋى ئەوە گوناحى ئېمە ئەبووە بەلكە بۆخۆيان خەتابار بوونو سەر بە عەشيرەتى بارزانىش ئەبوون. ئەو وەزعەم بى خۆش ئەبوو. يەكجار زۆر لايەنى عەشيرەتيى ھەبوو. ھەروەھا لەنامەكەدا ھاتبور كە بارزانى كورى كابرايەكى سسەر لەشكرى رقاندبورو كابراى سەر لەشكر داواى لى كردبور كورەكەي بەردەن».

قاسسملوو کوماری ساوای مهابادی زور به کورتی شسی کردهوه: «شوورهوییهکان بوونه هسوی تیکچوونی کوماری مهاباد. به لام نهوهش راسته کوماریش بو نهجاتی خوی ههولیکی نهوتوی نهدا. دواتر بوم دهرکهوت نیستالین بیژوویهکی بی نهم لاونهولا دوه».

۱- قاسملوو بهجاناتان راندائي گوت باركي هدميشه بدو شيربيد قسدي دوكردن له وشدي « گون» له قساندا كدلكي وجرد گرت. شدو وشعيد له هدمور زمانيكنا بدر مانايديد.

باشوور دەگرېتەوە.

بهپنی دهستخه تیکی سوومیری، وا وی ده چی کورده کان له سهره تادا خه لکی شاری حه له ب بووبن که نیستا یه کیک له شاره کانی سووریه یه و ههروه ک فارسه کان له توره هی ئاریایین. گهزنیف قن له یه کیک له نووسراوه کانیدا به ناوی ئاناباسیس کورده کان وه ک کاردووکی ناو ده با. (ئاناباسیس لیکدانه وه یه که باره ی سه فهره که ی بو ئیران که «به و لاتی داگیرکه رانی ناو بردوه) - [مهبه ستی گزنیفون له به کار بردنی «ولاتی داگیرکه ران» شهوه به دو که به دریژایی میژوو داگیرکه ردوای داگیرکه رهاتوون و دهستیان به سهر که و لاته دا گرتوه و هرگیز ا به جه خت دانانه وه شنو و سیویه تی کورده کان له توره مه ی گزتی و لوولو و بییه کان که وابو و نه وه شنیکی سه پروسه مهره نیه که لانی که م به هوی فهرهه نگیکی تایبه تیی خویان که ده گه پیته ره بو سه رده می ماده کان و زهرده شنییه کان توانیویانه هه بوونی خویان بهاریزن شدیع ده که این که له باره ی عیشق و شه پردان ته واو

کاتیک له شهری یه که می جیهانیدا ئیمپراتوریی عوسیمانی له به ریه هه ل ته کا کاتیک له شهری یه که می جیهانیدا ئیمپراتوریی عوسیمانی له به ریه هه ل که و تبوو و چونکه له ژیر دهسه لاتی تورکه کان و فارسه کاندا بوون، ولاته یه کگرتو وه کان، رووسیه، ئیمپراتوریی بریتانیا، فه رانسه، ئه مریکا و ئیتالیا ته نیا به کورده کانی ولایه تی مووسل خود موختارییان داو ئه و مافه له سالی ۱۹۲۰ و له یه یمانی سیفردا بریاری له سه در ا.

روژهه لاتی نیوه راست نه وه نه بو که نیستا هه یه و لاته کانی و هک سووریه، لوبنان، عیسراق و نوردون هه رنه به ورن به فاکامی به رژه وه ندییه نابووری و ژیئز پولیتیکی (جوغرافیایی مسیاسی)یه کانی ده و له تی نینگلستان و هیزه نیستهمارگه ره کانی دیکه دا پیک هاتن.

سىالى ۱۹۲۳، پاش سەركەرتنى مسىتەفا كەمال لەتوركيە، وادەكانى پەيمانى سىنقر پووچـەل بوونـەرەو دەرلەتە ئورووپاييەكان لىم لۆزان برياريان دا بەلىنەكەى خۆيان وەپئىت گوئ بخەنو كوردەكان لەنيوان دەولەتەكانى ئاوچەدا دابەش بكەن. دۈكردەومى كىوردەكان زىجيسرە راپەرينىك بوو كە لە بىئىسدا ئەتوركيەو دوايـەش لەعبراقو ئىران سەريان ھەل دا.

سسالی ۱۹۰۵ یه که میسن را په رینی کسورده کان هاته گوری. له سساله کانی ده یه س ۱۹۰۰ را په رینی ۱۹۰۰ را په رینیکی دیکه رووی دا. سالی ۱۹۶۱، کورده کان کوماری مهابادیان دامه زراند. له ده یه ۷۰۰ این و و تنه و روتنه و می پارتیزانی هاته گوری و سالی ۱۹۷۹، به ریبه را یه تیی قاسطوو، حیزبی دیموک رات بوو به حیزبیکی خه لکی و چه ند هه زار پیشسمه رگه ی هه بوون که له چیاکانی کوردستاندا ده و له تی تارانیان به ته واوی نیگه ران کردبو و .

له ماوه ی شه پی یه که می جیهانیدا، هیندی له ریبه رانی ناسیق نالیستی تورک کورده کانیان وه ک خه رایکار چاو لی ده کرد و پیان وابو و له وانه یه له شه و کاندا لایه نی رو وسه کان بگرن. بقیه که و تنه هه ولی نه وه ی به وه ده رنانی کورده کان له تورکیه نه و مه ترسییه سیاسییه له نیز به رن. له ساله کانی ۱۹۱۱ و ۱۹۱۷ دابه سه دان هه زار کوردیان له شوینی ژیانی باب و باپیرانیان وه ده رنان. ژماره یه کی زور له وانه ی له وماوه یه دا له ولات درکران، مردن.

مسته فا که مال (ئه تا تورک) سالی ۱۹۲۳ کو ماری تورکیه ی راگه یاند. کورده کان باوه پان پی کردو پنیان وابوو پیاویکی پیشکه و تنخوازه و داکوکی له مافی مروف ده کا. له حالیکدا ناوبراو به توندی خه ریکی مودید نیزه کردنی و لاته که ی بوو، شورشی یه که له دوای یه کی کورده کانی تیک شکاندو دریزه ی به گورینی شوینی ژیانی کورده کان داو له کوردستانی تورکیه حکوومه تی نیزامیی راگه یاند. له سالی ۱۹۲۶ یش به م لاوه هه موو ریکخراوه سیاسی و ئایینیه کان و خویندنگه و چاپه مهنیه کان به زمانی کوردیی له تورکیه قه ده غه کرد.

کورٔرانسی به کقمه لی کسورده کان له تورکیه ببوو به کاریکی ئاسسایی و ته نیا به تاوانی کوردبوون هه موو زیندانه کانی و لات پر له کورد بوون، هه تا سسالی ۱۹۹۱ هه رکه س به کوردی قسه ی کردبا بقرماوه ی شه ش مانگ زیندانی ده کرا. به لام، له ناکامی گوشار هینانی یه کیه تیی نورووپادا، نه و توندوتیژییه تا راده یه کهم بقوه؛ موسیقا، رادیق ته نه ویزیقن مهرچه ند بق ماوه یه کهم و له کاتی ناله باردا ـ ریگه ی بلاو کردنه و هیان پی درا به لام ته نیا له خویندنگه غه یره ده و له تی کاندا.

کوردهکان به شیوه ی رهسمی ههر وجوودیان نیه و پییان ده آین «تورکه کیوییهکان.» ههتا ماوهیهک له شیوه کیوییهکان.» ههتا ماوهیهک لهمتی ده ژین «حکوومهتی نیزامیی دابوون. سسالی ۲۰۰۲، رهجه تهییب نفرد فان، سیهرؤک وهزیری دهولهتی میانه دوی نیسلامیی تورکیه، حکوومهتی نیزامیی وهلانا.

له سمووریه یه که میلیون کورد هیچ مافیکی فهرهه نگییان نیه. هه تا سمالی ۱۹۹۳ تا نه سمووریه یه که میلیون کورد هیچ مافیکی فهرهه نگییان نیه. هه تا سمالی شهبوو. نه وکاته ی حیزیی به عسم سوسیالیستی عهره بی یان به دریزایی سمه دو هه شتا مایل و به بانایی ده مایل دروست کردو له ناکامدا نه و مه لبه ندهیان له کورده کان نه ستاندو دایان به عهره به کان.

کوردهکانیان بق ناوهندی سووریه راگواست. زمانی کوردی قهدهخه کراو خویندنگه خوّیی و چاپهمهنییه کوردییهکان قهدهخه کران و له قوتابخانهکان نهیان ده هیشت مندالان به ناوه کوردییهکان ناونووسی بکهن.

كوردهكانى شىرورهوى له كۆمارهكانى ئازەربايجان، توركەمەنسىتان، ئەرمەنستان،

گورجستان و له کومارهکانی دیکهی سه به یه کییه تیی سوقییه تی رابردوودا ده ژین. هه تا ساله کانی دهیهی په نجا، سه رکوتی کورده کان له قسوینانه شه هه موا دریژه ی هه بوو و کاتیک یه کیه تیک چوو، هه رمه نییه کان و ئازه رییه کان کورده کانیان له هه مووی ئه و مافانهی و هده ستیان هینابوون به ته واوی بیبه شکرد. له شه دی نیوان ئه رمه نستان و ئازه ربایجان له سه ر ناگزرنز. قه ره باغ دا ناوچه کوردنشینه کان ویران کران و زیات رکه هه زار کوردیان و هده رنان.

له عیراق سائی ۱۹۵۸، سه ر له شکر عه بدولکه ریم قاسم ریزیمی سه نه نه ته به به ماله ی هاشسمیی تیک رووخاندو کوماریکی دامه زراندو واده ی دابین کردنی مافه سیاسسی و فه رهه نگییه کانی به گهلی کورد داو داوای له مسته فا بارزانی کرد بگه ریته وه عیراق. سائی ۱۹۲۱، کورده کانی عیراق له ژیر ریبه رایه تیی بارزانیدا بن و هده ست هینانی خودم و ختاری خه با تیک یا شده این به که ارائه یان وه ری خست. ده و له تی شوو و هوی هه تا سائی ۱۹۷۱ پشتیوانیی لی ده کردن به لام پاشسان پشتیوانی له ده و له تی ده کرد. بارزانی داوای له شمای ئیران و له نه مریکا کرد پشتیوانیی لی بکه ن. به لام پاش پهیمانی سالی ۱۹۷۵ی نه له جارای داخران داخران و در سه دام حوسیندا، سنووری نیران و عیراق داخران

ئاكاميّكى پر له دەردوردنج كه دواى كۆمارى مهاباد بۆ نەتەرەى كورد ماتە پيش شتيّك نيه مەرگيزاو هەرگيز ئەو نەتەرەپە لە بيرى بچيتەرە. بە لەبەرچاوگرتنى ئەو راستىيە تالە بوو كە ژينەرال بارزانى نەتەرەى كوردى ناوناوە: «ھەتيوانى بىسەرپەرستى جيھان».

ئەرە ناساندنىكى زۆر بە جىلى نەتەرەيەكە كە نە دەرلەتىكى سەربەخۆر نە ماقى ئەرەيسان ھەيسە رەك كورد لە ولاتانسى جىھاندا بىين. كوردان لە ولاتانسى دەرەرە وەك كۆچسەر ئاناسسرىن ھەربۆيسەش لابىيەكسى رەك جورلەكەكانىسان ئىيە لالىسى جۆرىك رىكخرارى سىياسسىيە كە خەلكى سسەر بە نەتەرەيەك لە ولاتانى دەرەرە بىتكى دىنىن بى ئەرەى لە كۆرۈكۈمەلە سىياسىيەكاندا مەسەلەى نەتەرەكەيان بىننە بەر باسى پىشتىرانىي بىق بەيسدا بكەن. ئەرانە ھىنىدى جار لەنىن ئوينەرانسى پارلمان و تەنانەت سسەناى ولاتى

۱- عەبدولكەرىم قاسم نەفسەرتكى تاسىۋنالىستى عىزاقى بور كە سالى ١٩٥٨ دەسەلاتى بەدمىتەر، گرىتىر ھەتا كودېتاى بەعسىيەكان لەسەر كار بورو سالى ١٩٦٣ كوروا.

۳ هنری حموایی عیران، به گازی شیمیایی هیرشی کرده سدر شاری هانمایجدو نزیك به پینج هازار کدس لدو هیرشده کورزانور له دادگا نیزمنده و عیران، به گازی شیمیایی هیرشی کرده سدر شاری هانمایجدو نزیك به پینج هازار کدس لدو هیرشده کورزانور چونکه نده این نیزای معحکورم کرا بدلام ولات بدگر ترودکانی نده میری هیری هیری میری هیری هازی به میران به مدر عیراندا، کورده کان به باکورور شیعه کان له باشوور له دژی سددام حوسین و مغز کدرن، بدلام هیره کانی دهولمت بهتراناتر بورنو شورشی شیره کانی تورکیمو عیرای و هری خست. بهتراناتر بورنو شورشی شیعه کانیان تیک شکاندو کوچی به کومه کی کورده کانیان به رو سنووره کانی تورکیمو عیرای و هری خست. به هداران کورده کانی میران به در استیدا و این زیندان به هداران کورد له برسازی له سرمان مردن به همزاران که سیش له که مهمکانی به مایه به مان کورده کانیان به جی هیشت و لینان را برویز که که کران بکه که کران کورده کانیان به جی هیشت و لینان گورده کانیان به جی هیشت و لینان بوخویان به خویان بکدن خدایان جیهان به تمواوی سدر سرور ماویوون.

خانه خویشدا پشتیوان پهیدا ده کهن، بۆوینه لابیی ئیسرائیل له ئهمریکا ـ وهرگیر] به لام به وحاله ش، به نامانجو نه ته وهی خویان وه فادارن. کورد کوردن و له کوردستان ده ژین. قاسملوو ده یگوت ته نیا دوستیکی کوردان هه یانه چیاکانن.

له پیوهندی دهگهل کوردهکانی ئیراندا دهبی بلیین له ولاتیکی راست وهک ولاتی میسر دا ده رین که ده وله تیکی واقیعیی ههیه. کاتیک ته نیا ئیمپراتوریی رؤم له نورووپا ههبووو ههموی عه شیره ته نیان و کاتیش ههر ئیران ههموی عه شیره ته نیان و کاتیش ههر ئیران به و کاتیش ههر ئیران بود. ئیران و میسر ته نیا دوو ولاتیکن که له مهراکیشه وه هه تا هیندوستان سنوورهکانیان دوای سهردهمی ئیستیعمار دیاری نه کراوه و ریشه یان ده گهریته وه بو میژووی که و نارا کوره ایک مهمایه تبیه نه تهوه بیه کان ایموره بود، تورکمه ن به لووچ و کورد و نازه ربایجانی و نایین و مهزه به جوراوجورهکان (عهره به نورده شتی، مه سیحی، به هایی، جووله که) پیک هاتوه.

لهمیترووی نیراندا، فارسه کانو نازه ریه کان نهوه نده نه به رامبه رگه له کانی دیکه دا یه کگرتوو بوون هارکاریی یه کتریان کردوه که له بزاردن نایه و بیجگه له یه ک دووجار، ده نا هه میشه شیروه ی سه رکوتی گه له کانی دیکه و به ریوه بردنی سیاسه تی تیرورو ترسوخوفیان به یه که و به ریوه بردوه.

ئەرگىروگرفتە فكرو بىرى قاسىملووى داگرتبووو باش دەىزانى كوردەكان ھەمىشە لە فكرى يەكگرتنەودى بەشەكانى كوردستاندان ھەرودھا باش دەىزانى يەكگرتنەودى بەشەكانى كوردستاندان ھەرودھا باش دەىزانى يەكگرتنەودى بەشەكانى كوردستان شىتىكى ھاسان نيەن ئەگەرچى زۆر لەمىزە ئەو دەولەتانەى بەشىنىك لىە كوردستانىيان لە ژىر دەسىت دايە ھەولدەدەن ئەر ئامانجەى كوردەكان پىكە ئەيە، بەوحالەش زمانى كوردى لەنىو ئەچوودە ھەروا زىندوويە. ھەرچەند بە درىزايى چەندىن سەدە داكۆكىيان لەمانەرەى خۆيان كردوه، بەلام، ئەرە لە سەدەى بىستەمدا بورە كە بۆ بەئاكام گەياندنى بەرنامەيەكى ھاوبەشى نەتەرەيى خۆيان وەخق كەرتورن.

بەبىرواى قاسىملوو كوردسىتانىكى سىەربەخۇ ولاتىك دەبى كە دەسىتى بى دەريا رائىلگا. سىمرەراى ئەرەش ولاتىك دەبىي كە لە بوارى كانگا ئەتەرەييەكان سىمرچارە

گەورەكانىئاوەوە يەكجسار دەولەمەند دەبى. ئاو گەورەترىن گىروگرفتىي رۆڑھەلاتى نىپوەراسىتەو شەروكىشەى دەولەتەكانى ئەو ناوچەيە زۇرتر لەسەر ئاو دەبى. خەلكانى ئەو ناوچەيە ئەگەر نەوتيان نەبى ھەۋارنو ئەگەر ئاويان نەبى، ناتوانن درىۋە بە ۋيانى خۆيان بدەنو گەورەترىن سەرچاوەكانى ئاو لە كوردستانن. أ

قاسسملوو ههوه آیسن ریبه ری کسورد بوو تیتؤرییه کسی هینایه گوری که اسه و ا چهند گیروگرفتیکی به رجساوی له پیوهندی ده گه آل پیکهینانی کوردسستانیکی سسه ربه خودا به جوانی روون کردوونه وه. هه و بؤیه ش پروژهیه کی واقیع بینانه ی هینایه گوری: وه الانانی سسه ربه خویی نه ته وهی و هه آبراردنی ریگهیه که بو خود موختاریی هه رکام له به شه کانی کوردستان دو کتور بیرنارد کووشنیر، که ئیستا وه زیری کاروباری ده ره وه ی فه رانسه یه ده یگوت: «نه و ته نیا کوردیک بوو که روانگهیه کی نیونه ته وه ی هه بوو».

تەنيا شتىكى لەكۆمارى كوردستان مابۆوە ئەنسانەيەكى نەتەوەيى ھىزىكى چكۆلەى سىاسى، واتە حدكا بوو كە قاسىملوو سالى ١٩٨٨ ناوى «پېشەنگى» خەباتى خەلكى كوردستانى لە سەر دانا.

۱- بهشی هدره زفری ناوچه کوردنشینه کان ناونکی زفریان هعید تمنیا چمند شونتیك له عیراتی سویریه که له نزیك بیابانه و شکه پر زکان همال کموشون، نمك همریز کشتر کال، بگره بو پئریستییه کانی خزبانیش ناویان نیم سدرچاوی چومه گموره کان له کوردستان، چومی ناراز، که ۹۲۰ کیلومیتره در گال فورات تیخل دویتموه ناراز، که ۹۲۰ کیلومیتره که درگهال فورات تیخل دویتموه لمسدر بهك ۲۸۰۰ کیلومیتره در گال فورات تیخل دویتموه لمسدر بهك ۲۸۰۰ کیلومیتر در تراییه کمیانه. بینجگه لمواندش بدشیکی نوری کوردستان لمیتوان دویاچه کانی فارد ورمی همل کموتوه. نمویی یه کهموتوه.

۲- نیمام خومهینی سیمبولیکی زیندور لهمه زهبه که کهونوته بهردستی دو رمنه کاتی خفالدر کردوویانه به جه کیکی به کجار خراب و به به کار هشانی سیاسه تی «دوربه دیکی بنیوه ناغایه تی بکه»، حمولیان داوه گهلانی نیزان لینك دابرن، لعو شیره کارددا، مهزمه ب دهیته نامرازیك بو سمرکوتی کومه لانی خفالد بو پیشگیری له پیشکهونن، کهوابور، همو شهر معرفه به بود که هیزه پیشکه وتروه کانی نیزان به دستیانه و گرت به خیرایی چوونه پیشرد حکوومه تی شایان رووخاند. نه وه به که بد ناخرین جار بود که بو پیشکه وتن که کیان له مهزه به و گرت.

هاننی خومه بنی بوسه ردسه لات یه کیمتی له نیزان مهزه مدیر دولد آن گر له کردود دواکه رتوانه کارو خوتن پزیبه کانی دو ریزیمه بکولینده که له ژبر ناری نیسلامدا نه نجامی دارن بهر ناکامه ده گمین که نه ریزیمه جینایه تکاره تعنیا به بارمه تیلی مهزه دب بخوانی ده له ژبر ناری نیسلامدا نه نجامی دارن بهر ناکامه ده گمین که نه ریزیمه جینایه تکاره تعنیا به بارمه تیلی مهزه به نه نیست که است کرد به خفلک نیشان بدا هیرش بردند سعر ریزیمه کهی، هیرشیکی راسته دخوا کومه لایی بیخهبری شیعه بهره مارکاری ده اکومه لای بیخهبری شیعه بهره مارکاری ده گفل ریزیمه سمرکونکه و کهی را کیشی به کهرتنه نیز داری به ربه ده کانی به بهرامه به مهرانی ده گفل ریزیمه سمرکونکه و کهی داریک که خومه بنی نابوریه و مدید همی هماریستیکی روونی له بهرامه به مدرم بدا همین مدرد با نیزان به خوبان بی مدرد بدا همین دور باش تاگایان له خوبان بی نه در داری ریز به مورد

ثهوه همستیکی نامیوزنالیستبید ندك معزههی كه گیاری دلی كورددكانی داگرترد. له لایه کی دیكهوه بهشی ههره زوری حهشیمه تی كورده كان سونتین كه به تمواری دوری شیعه گمرییه كهی دهمار گروانه ی دهولمتی نارهندین، حدكا ریكخراریكی سیاسیی لاییكه كه بو دایینكردنی ماغه نعتموایه تی و دیموكراتیكه كانی كورد تی داكوشی نهك بو بیرو بروای مهوههی محدكا خاباتكاراتی خوی له كومه لانی خدلكی كوردستان و مرده گری كه دمین پردنسیه كانور به زنامه ی حیزب تبورل كه نه و حیزیه » ئه و سازمانهی له سالی ۱۹۶۵ دا پیک هات وهک ئه و ریکخراوهی ۱۹۸۹ نهبوو که ریژیمی ئیران له قییهن سکرتیره گشتیه کهی کوشت. حدکا، له سهردهمی سیاسه تی سهرکوتکه رانهی ریژیم و لهنیو قهیرانیکدا دریژهی به ژیانی خوی دابوو که له زیده خوازیی هیندیک له کهسانی دهوروبه ری سهر به خوی بیک هاتبوو.

له ساله کانی ۱۹۲۷و ۱۹۲۸دا، حیزب تووشی بارودوختکی سه رکوتکه رانه ی به کجار توندوتیسر ببسوی رئیس به که وینه و توندوتیسر ببسوی رئیس به کادرو نه ندامه کانی حدکا ناچار بسوون بگه رینه و کوردسستانی نیران، ریزیمی شاش هیزه چه کداره کانی له دری وان وهگه رخست. نهم و هزیسه پاپه پینیکی چه کدارانه ی لی که و ته و هه ژده مانگ دریژه ی کیشاو له ناکامدا نوقمی خوین کرا.

شۆرشـه که بۆیه شکسـتی خـوارد چونکه حیزبـی دیموکراتی کوردسـتان . ئیران سازمانیکی ریکوپیکی نهبووو بر به پهریوهبردنی شۆرشیکی چهکدارانه هیچ چهشنه نهزم و تهریبیک یا دیسـپلینی حیزبیکی شفرهشگیر له گوریدا نهبـوو. بهرنامهیه کی روونی بر چالاکییه کانی نهبوو که بتوانی شـیوهیه کی لهبار بر ههلسـوکه و ته سیاسییه کانی دیاری بـکاو لـه ناکامدا بتوانی بشـتیوانیی کومه لانی خه لک بولای خوی راکیشـی. بههوی بی ئه زموونیی سیاسـیش هه له ی تاکتیکی و سـتراتیژیکی روویان دا. بزووتنه وه ته ته له ناوچه یه کوله دا تیکوشـانی هه بوو. بویه ریژیم زور هاسانتر توانی هیزه کان ده بیخه به بینریته سـه حد خه باتکاره کان. را پهریوه کان نه یان ده توانی مه له به ندیک ئازاد که نو بیخه نه بینریته سـه حد خه باتکاره کان. را پهریوه کان ده توانی مه له به ندیک ئازاد که نو بیخه نه بینریته سـه در خه باتکاره کان. را پهریوه کان ده توانی مه له به ندیک ئازاد که نو بیخه نه

لمسعر مەبىستە قەومى مەزھەبىيەكان دانەمەزرادە بىردېرواى مەزھەبى بە ھېچ جۇرتك دوك مەرجىك بۇ ئەندامەتى لە حدكادا جادى لىن ناكرى. باسكردن لە سازمانىكى لابىك بەد مانايە نيە كە ئەد سازمانە دۇى مەزھەبە. حدكا ھىزىينكى يېشېردى خەلكى كوردستانى نۇرانەر لە تۇكۇشانىدا لە روانگە زائستىيەكارى لە تىۋرى يېشكەرىن بەيرىرى دەكاد بە بېرواى ئەم جىزيە، مەزھەب ئىتىكى خرسوسىيەد ھەر بۆيەش لە پلاتغۇرمى ھىزىدكەدا ئەسلى جودايى مەزھەب ئە دەرلەت ھاتۆتە گۆرى، ھىزب رېز لە ئازادىي بىرو بوراد مەزھەب دەگرى. نى تۆرەلىيتە دوئ كوردستان ئۇكتۆبرى 19۸۸

ژیر دهسته لاتی خزیانه وه که له ویز خه باتی خزیان به ریوه به رن چاوه روانی یارمه تیم له ده ره وه را بسوون به لام هه رگیز یارمه تییه کی نه و تزیان بق نه هات. بینجگه له هه مووی نه وانه ش، له کوردستانی نیران هه لومه رجیکی له بار بن هیچ چه شنه را په رینیک له گزرید نه یوی له ناکامدا، یزووتنه و هکه به ته نیا مایزوه.

سسالی ۱۹۱۹ ئیسحاقی له ریبهرایه تیی حیزب وهلا که و تو کادره کانی حیزب که لیک دابرابوون وه سهر یه که تین دابرابوون وه سهر یه که و تنه و ریبه رایه تییه کی نوییان پیک هینا. هه رچه ند ریبه رایه تیم نسوی گیروگرفتیکسی بر هاتبووه پیش، له مانگی ژوئه نی ۱۹۷۱ دا گونفرانسسی سیهه می به ریوه بردن و به ریامه یه کی تازه شسی په سند کرد. ئه و به رنامه به داکوکیی له باشتر کردنی بارود قضی ژیانی کریکاران و دانی زه وی و زار به و هرزیران ده کرد. حیزب دروشمیکی تازه ی هینایه گوری: «ریک دراو باشترین چه کی تیمه یه». له پاش نه و کونفرانسه ناوی حدک به و در ده حدک (نیران).

به لام، حیزب کادری کار لیهاتووی سیاسیی نهبوونو له پیشهاته سیاسیهکاندا نهو کهمایهسییهی زور باش بق دهرکهوتبووو چونکه ریژیمی شا لهسهر دهسهلات بوو، تهنیر ریگهی مومکین خهباتی چهکدارانه بوو. حدک (ئیران) فهاسهفهی شهوی پارتیزانیی گرتا پیش که لهو سهردهمهدا شتیکی نهناسراو بوو. بهلام نهوه زیاتر راگهیاندراویکی سیاسی بوو چونکه حیزب لهو سهردهمهدا تهواو بی هیز بووو ههتا شورشی ۱۹۷۹ی ئیران، ههر به حفرده مابوّوه.

هه تا نه و سساله، حیزب هه رجزریک بی، خوی راگر تبوو، به لام له سالی ۱۹۸۰ پاشر کونگره ی چوار یه که مین له تبوونی حیزب له مهاباد رووی دا. هسوکاری نهم له تبوون ناکوکسی له نیسته کاندا بسوو. شسه په فکه ندی ده یگوت «ژماره یه که ندامانی حیزب لایه نگری حیزبی تووده ی سسه ر به شسوو په وی بوون و ده یانه و یست ده گه له دو له تی کوماری ئیسلامی که دری ئیمپریالیسته کان بوو ریک که وی نامانجه کانسی دیموکراتیکی دیکه ی نه ته وه ی کورد بووان گرنگ نه بوو. ئیمه له دری نامانجه کانسی حیزب ده گه از که که دری که و دری که ساله که دری که وی میزبیان به جی هیشت »!

پیش له تبوونه که تاقمی ناوبراو له ژیره وه و به دری خهریکی ده سته به ندی بوون و دول دول دول که تاقمی ناوبراو له ژیره وه و به دری خهریکی دول چه ند که سیکی دولی چه ند که سیکی چه کداریشیان ده گهل بوون چوونه مهاباد بو نهوه ی گوشار بخه نه سه ر موخالیفه کانیان بسه لام ته ناود که نه ندامی ریبه رایه تیم

۱- وترویر ده گهل بیرنارد گرانژنون کوردستان ۱۹۹۱. نسه کانی شمره فکهندی لهو وتوریژه وحرگیراون.

حدکا بورن. به کورتی، کاتیک کومونیست ناژوکان شکستیان خوارد، به یهکجاری حیزبیان به جی هیشت.

ئەوانەى موخالىقى قاسملوو، سكرتىرى گشتىي حيزب، بوون، دەيانگوت حدكا حيزبىكى لايەنگرى سەرمايەدارىيەر ھەر بۆيەش لە يەكيەتىي سۆقىيەت دوور كەوتۇتەوەو ئەندامە لاور كەمئەزموونەكانىش بە ھۆي ھەلونسىتىكى ئەوتۇ رەخنەبان لە قاسملوو دەگرت.

به لام، شه ره فکه ندی ته واو لیبراوانه له به رامبه ر موخالیفه کانی نیو حیزب هه لویستی گرتبوو و خوازیاری نه وه بوو زور به خیرایی و له ریکه ی ده نگدانیکی دیموکراتانه وه بریاری کوتایی بدری: هه ر لایه ک سه رنه که و ته ده بی روانگه و ویستی زورایه تی قبوول کا. جهلیل گادانی، نه ندامی ده فته ری سیاسیی حد کا، پنی وابو و قاسملو و ناهیلی له نیوخوی حیز بدا له سه ر بریاره کان باس و لیکولینه و بکری. هه روه ها ده یگوت له باره ی بریاره کانه و به بروبروای که سانی دیکه له به رچاو نه گیراوه.

دوکتور تیسنو دهیگوت: ناکزکیسی نیوان رهحسان و جهلیل زیاتر لهستهر روالهتی بابه ته کان بوو نه که باره ی «محتوا»وه. به بروای من ههردوو یه که نامانجیان ههبوو. به جهلیلم گوت به لهبهرچاوگرتنی بارودوخی شهره که، پیشنیاره کهی جی به جی ناکری رهنگه هه نسو که و تی تاسملووی زور دیمو کراتانه نهبی، به لام له گهرمارگه رمی نهو شهره دا... جهلیل ده یگوت قاسملوو بویه خهریکه کونگره پیک بینی چونکه ده یه وی دهنگه کان وهده ست بینی. قاسملوو مافی نهوهی نیه لیستی کاندیداکان له پیشدا ناماده بکا. ته نیا له باره ی شدیوه ی هه نبراردنه که دا قسه یان ده کرد. جهلیل ده یه ویست بریاره کان له لایه نه هموو به شداره کانه و به سند بکرین، به لام کاریکی نه و تو هه رئیمکانی نیه »!

له سالهکانی دواییداو له ژیر ده سه لاتی قاسملوودا حدکا بریاری دا بیروبروا به بابه تی وهک دیکتاتوری پر قلیتاریا وه لا بنی و دامه زراندنی سنرسیال دیموکراسی وهک ئامانجی سبه دهکیی سیاسی هه ل بریزی حیزب که خه ریک بوو کونگرهی شه شهم به ریوه به ری تووشی گیره و کیشه یه کی زور ببوو.

ژمارهیه کی زوّر له کادره کان هیشتا گیروده ی بیروبروای ستالینیستی بوون. قاسملوو هه لویستی خوّی به ناشکرایی راگهیاندو گوتی نهگهر پیشنیاره کهی پهسند نه کری نیتر بهرپرسایه تبی سکرتیری گشتیی حیزب وهنهستو ناگری. ههروه ها گوتی نهوه ش دهبیته هوّی نهوه خهتی سیاسیی حیزب بکهویته دهستی نهو کهسانه ی له هه لویستی توندوتیو پشتیوانی ده کهن بیق جاریکی دیکهش حیزب لهت بوو، به لام لایه نگرانسی میانه ده وی سهرکهوتن.

۱- وتوریخ ده گفل نووسدر، پاریس ۱۹۹۱. ئهوتساندی دوایدش هی تیسؤن که لدو وتوریخ، وه گیراون.

ک.م، که شه و دهمی یه کتک له کادره کانی ریبه رایه تی بوو، ره خنه ی له قاسیملووی گسرت و گوتی نه وه نده ی ده درفه ت نه دا به و خه لکه ی بو وه ی له باره ی دیته وه ی ریگه یه کی باشتر بق حیزبه که فکری لی بکه نه وه قاسملو و له سه رده می ستالینیدا له چیکو سلّو واکی بسوو و هه روه ها له و لاتیکی دیموکراتیکی وه که فه رانسیه شریا بوو. بقیه پینی وابوو دیموکراسی باشترین سیستمی سیاسی باشترین ریگه چاره یه بق کوردستان. به لام، چونکه هه موو کورده کان به بیروبروا ته واو جیاوازه سیاسییه کانیانه و ها تبوونه پال نه و حیزبه و هنی لیکدابرانی حیزبه که.

ک.م، که له و سه ردهمه دا له کوردستان کابرایه کی ده و آهمه ند بو و، دهیگوت: دهبو و له پیشدا به خه آکیدا بسه پینین ». پیشدا به خه آکیدا بسه پینین ». ناوبرا و چه ندسال بو و له تاراو گه ده ژیاو بق دابینکردنی پیویستیه کانی ژیانی بنه ماله کهی، له شاریکی نورو و پایه شق فیری تاکسی بو و.

«حیزبی دیموکرات نوینه رایه تیی هه موو خه آکی کوردستانی ده کرد. قاسسملوو زوّر زیاتسر له نه ندامه کانی دیکه ریبه ریکی داها توونوا پو ئیاینده بین بوو. به لام نه گهر ده گه آک کومه لانی خه آگ قسه ی کردبان، زوّر باشتر ده بووو توند په ویی نه ده کردو له خه آگ دوور نه ده که وی ته ده که وی که ده که تیک دوور تاراده یه که هیزو توانایی خوّی له ده سبت دا که هیشتا له حالی هه آدان و گه شه کردندا بوو. نه و کادرانه ی نه زموونی چه ندین ساله یان هه بو و تاراده یه حیز بروای خوّی به سه مینبد هه بود به دیرب جیا به وی نه و تاسملو و نید تو رقی و بیرو بروای خوّی به سه رحیز بدا سه پاند و تعوی به سه رحیز بدا بسه پیتنی حیز بیش ته واو بووبا، دیسانیش ده یه ویست روانگه و بیرو بروای که یه سه رحیز بدا بسه پیتنی.»

ک.م. موافیقی هه لویستی قاست آوو نه بوو. به و حاله ش له خیزبدا مایه وه به لام هیچ به رپرست به تعیید به کومیته ی ناوه ندیدا وه نه سستی نه گرت و سه ره نجام، سسالی ۱۹۸۸ حدکای به جی هیشت. «زه ره رو زیانیکی زورمان وی که وت، به لام نامه وی له و باره یه وه هیچ بلیم. هه سستم به وه ده کرد قاستملو و گهلیک نه ندامتی لاوی له نه وری خوی کو کرد بوونه وه که زور زانا نه بوون نه یان ده توانی قسمه له قسته یدا بکه ن. نه من هه میشه موافیقی سه ربه خوی کو کرد بووم و موافیقی هینانه گوری لیسته ی نه بووم، چونکه بهم شیره یه ته نیا تاقمی سه ربه قاسملو و هه ل ده بریران و له ناکامدا بیرو برواکه ی به سه رحیز بدا ده سه پاند. نه و شته ی قاسملو و بروای پنی بوو بق هه مو و که س گرنگ بوو، کاتیک قاسملو و ناوی منیشی نووسی، به ته واوی دیار بو و هه ل ده بریز در یو، به لام موافیقی نه و قاسملو و ناوی منیشی نووسی، به ته واوی دیار بو و هه ل ده بریز در یو، به لام موافیقی نه و

۱- لد... رتوویژ دوگدل نووسدر. ۱۹۹۱. ك.م. به سدرجیك ناماده بوو رتوویژمان دهگدل بكا كه ندی ناسیتین. جونكه له دىولمىتى تاران دهرسا، نمو شناندی كه دراید نورسراون لهر وتوریژه هدل گیراون.

شیوه کاره نهبووم» [له کونگرهیه کدا که ک.م به شدار بوو لیستی فیکس نه هاته گوری -- و هرگنر].

وردهورده ههمسوق بهرپرسسایه تبیه سسه ره کییه کانی کومیته ی ناوه ندی به نه ندامانی لاوی ژیر بیست و پینج سال نه سپیر دران. ک.م. سسه ره رای جیاوازیی بیروبروای ده گه لا قاسملووی ریبه ر، نه و راستییه ی نه ده شارده وه که ریزیکی ته واوی بی قاسملوو هه بوو، ک.م. دوای ماوه یسه ک ده یگوت: «قاسملوو پینی خوش نه بوو که سسانی به رابردووو به نه زموون له ده وری خوی کو کاته وه. چونکه بومن له که سسانی لاو زور هاسسانتر بوو بلیم وا نابی. نه و لاوانه نه یان ده توانی قسسه له قسسه ی قاسملوودا بکه ن. نه وهش راسته، قاسملوو شه ره فکه ندیی هیشته وه که زور به به هره و کارلیها تو و بوو».

له سالی ۱۹۸۸دا سینههمین ناخرین له تبوون له خیزبدا هاته پیش. نهمجاره، کیشهکه ته نیا لهسته دهسته لات بوو. قاستملوو پنی وابسوو دهبی تاقمیکی هاوبیسر ریبهرایه تیی حیزبه که بهدهسته وه بگرن هه بر بویهش دهنگی دا به لیستهیه کی فیکس. قاستملوو دهیگوت نه گهر له نیو کومیتهی ناوهندیدا هاوده نگی نه بی ناتوانین حیزبه که به پیوه به رین نهوانهی له و جه ریانه دا شکستیان خوارد، تهسلیم نه بوون و جیا بوونه وه. کسم. پنی وایه نهوانه بویه جیا بوونه وه چونکه ده یانه ویست به رپرستایه تیی و پله و پایه ی خویان ده حیزبدا له دهست نه دهن ده نهندامه تیی خویان له دهفته ری سیاسیدا له دهست دا. رهفتار و ههسوکه و ته که بای شتیکی مندالانه بوو، ناخر کاتیک پیاو بو داکتوکی کردن له مافی گهلیک و هخق که وی، نیدی نابی له فکری پوول و پاره و مهقامدا بی قاسملوویان به جاش بوون تاوانبار دهکرد. بویه نهمن ریزیان لی ناگرم».

شەرەفكەندى لەسەر ئەر بروايە بور كە: «ئەر لىكدابرانە شوينەرارىكى خراپى لەسەر قاسملور دانا». «لە بارى سياسىيەرە ھىچ ترسىكمان نەبور، بەلام، جيابورىئەرەكانى زۇر پى ناخۇش بور ئەگەرچى بە ئاشكراش سوركايەتىيان يى دەكرد».

قاسملوو، ههروهک یاریزانیکی پرکیرو به شیوهی سیاسه توانانی به نه زموون ههستی ده روونیی خوی ده رنه دهخست. له بواری سیاسیدا هیچ کات ترسوخوفی رئ نه دهنیشت ته ناخه شترین ناله بارترین کاتیشدا، زور له سهره خو بوو ته نیا هیندیک جار که میکسی ترس رئ دهنیشت، نهویش له کاتی بو مبارانی ده بیرخانه ی دهفته ری سیاسیدا بوو. به لام ههرزوو ده هاته وه سه رحال. شهره فکه ندی ده یگیرایه وه: «ههرکات ناچار دهبروین بچینه په ناگاکان، نه و ههمیشه که سانی ده وروبه ری له پیشدا بزوی دهناردن و بخوی ههمیشه ناخرین که س بوو ده هات ».

ئاخرین جار که قاسیملوو باوکیدی له سیالی ۱۹۵۷دا بوو. بؤخیزی دهیگیزایهوه: «دهگهل ههلسوکهوتهکانی من موافیق نهبووو پیّی خوّش نهبوو به نهینی بژیم. ههروهها رادیکالیزمه چهپئاژؤییهکانو لایهنگریم له بیروبروای کومیسیونیستییشی پی ناخوش بوو. باوکم پیاویکی مهزهه بی بوو، به لام پنی دهگوتم نه گهر پیاویک بیروبروایه کی قبوول بی و کاریک وهنه سستو بگری، ده بی ههتا ناخری بوی بروا». هه شست سال دواتر فه وتی کرد. له پیرهندی ده گهل مردندا، قاسسملوو بروای به قه زاوقه ده ربوو. جاریکیان له لای یزلماز گونهی، کوردیکی خه لکی تورکیه و ده رهینه ری فیلم و فاتووشی ژنی نهینی یه کی درکاندو گوتی هیندیک توپی «ضد هوایی» و چهند چه کیکیشی هه ن و نه وانه ش بی و هریخستن و به پیره بردنی شسه پر به سسن، هه ردووکیان به وه پیکه نین که چؤن به و چه کو چؤله که مانه شه پی کردوه و یولماز ته وال سه رسور ما و بوو.

پساش مردنی یو لماز به هوی شیر په نجه، فاتووش زورجار ده چووه لای قاسملوو. ناوبراو ده یکوت: «ههمیشه پنی ده گوتم ده بی به خوشی ژیانم دریژه پی بده مو جار پکیش پنی گوتم روزیک له چیاکان ژنیک هاتبووه لای، نهو ژنه درو میردی مردبوون. چه ند مندالیشی هه بوون و جلوبه رگی ره شی ده بسه ردا بوو، ده ش گریا. قاسملوو پنی گوت مه گری و میردی بکه وه. ژیان هه رده گوزه ری قاسملوو هه روه ها به خوشمی ده گوت مه گری و شادی شتیک نیه لنی بگه رنی و بی دوزیه وه ده بی بو خوت پیکی بینی و نه گه ربو خوت پنکی نه په نه دو دو به دو به دو به دو دو به دو دو به دو دو به دو به دو دو به دو به دو دو به دو دو به دو به دو به دو دو به دو دو به دو به دو دو به دو دو به دو دو به دو به دو دو به د

برگ*ەى* دووەم سەرھەلدانى ريبەريك

له به یانیسی روزیکسی یه کجسار خوشسی به هساری ۱۹۷۱دا، کابرایه ک به دیمه نیکی کوردانه و جلوبه رکی نورووپایی له کتویک هاته خوارو به ره «مالی ناشتی» هات که له سکرتاریای مه لا مسته فا بارزانی له کوردستانی عیراق هه ل که وتبوو، ژنان به جلوبه رکی رهنگاو په دام اله کان ده هاتنه ده ر. مندالان خه ریکی هه لات هه لات و کایه کردن بوون خه لکی گونده که خه ریک بوون له خه و هه ل ده ستان.

لهمانی ناشتی، دور رۆژنامەنروسى فەرانسەيىكرىس كۆچىدا و خانمەكەى، لەحانىكدا چاويان لە جوانى رازارەيى بە شكۆى دۆلى چۆمان دەكرد، چارەپوانى ئانى بەيانى بورن. لەلاى پشتەرە، بەفر لورتكەى چيا بەرزەكانى بە تەرارى داپۆشىبور. مەپو مالاتىش لە دارىنى تەپۆلكەكان دەلەرەران.

له حالیّکدا کریس کرّچیّرا چاوی له و پیاوه به پیزهوه بریبو و که تازه هاتبووه ژوررهکه، له هاوریّیهکهی خوّی پرسی: پیّت وایه نهو کابرایه نانمانِ دهگهل بخوا؟»

کانیک کابرا ســهری وهرســووړاندو پیې گوتن «بهلێ، پیّم وایه نانتان دهگهل بخوا» کریس کوچیرا و هاوړییهکهی ههر زوریان پی سهیر بوو.

كڼچيرا به تەراوى سەرى سورمابووو چاوى له كابراى دەكرد. شتيكى لەنيو چياكانى كوردسىتان بەھىچ چەشىنىڭ چاوەروانى نەبوون، دېتنى كابرايەكى كورد بوو كە ئاوا بە جوانى بە زمانى فەرانسەيى قسەيان دەگەل بكا. لييان پرسى: «ئەتۇ كىيى؟»

کابرایه کسی دراو سمینی مالی ناشستی پیسی گوتین هاتوه ژینه پال بارزانسی، ریبهری

کوردهکانسی عیسراق ببینی. له حالیکدا خهریکی خواردنی نانی بهیانی بوونو کهمیک دوور له یهکتر دانیشتبوون قسهیان دههات، کابرایهک به جادهیهی بهرهو مالی ناشتی دههات، کابرایهک به ههوسسار نهسپیکی شین بقری یه کجار جوانی بقلای ماله که راده کیشا. یالی نهسپه که به گولی زور جوان رازابقوه. خاتوونی کوچیرا که رقریک پیشتر به ژینه رال بارزانیی گوتبوو سسوارکاریکی خرابه، ههر زووو به خق شسحالییه وه سواری نهسپه که بوو. کابرای غهریبه به ققشمه یی له خاتوونی کوچیرایی پرسی: «به تهنیا دهرقی؟ میرده که تده که لت نابه»؟

خاتوونی کۆچیزا تەنیا بۆ ئەسىپ سىوارىيەک دەچووو پیشىمەرگەيەكى دەگەل بوو. كابىرا كوردەكە بە پیكەنىنەوە چاوى لىـە كريس كۆچیزاى كردو بینى گوت: «لە پیۋەندى دەگەل كوردان دەبى ئاگاتان لە خۆتان بىن. ئىپوە ھەرگىز نازانن...»

کاتیک دوای دوو سهعاتان خاتوونی کوچیه هاتهوه، زوری پی سهیر بوو دیتی کریس کوچیزاو کابرای کورد ههروا خهریکی قسانن. سهرهنجام، کوردهکه ههستاو ژماره تهلهفونی مالی خوی له بهغدایهی دانی و خودا حافیزیی لی کردن.

کاتیک کابرا خەریکی رۆیشـــتن بوق، کریس کۆچیرا بـــه خانمەکەی گوت ئەق کوردە پیاویکی زۇر جالب بوق. بەلام نەیان زانی کییه.

کۆچئراکان له ئاورىلى ۱۹۷۰دا هاتبوونه عنراق بۆ ئەوەى وەک زۆر رۆژنامەنووسى دىكە بابەت لەبارەى عنراقەو بنووسن. لە بارەى كوردەكاندا زانيارىيەكيان نەبووو ئەوە كاربەدەسىتانى عنراقى لە وەزارەتى زانيارى بوون كە پىشىنياريان پى كردبوونو بچنە چياكانى باكوورو دەگەل ئەو «خەلكە جالبه» ئاشنا بن. دىلمانجىكى لە وەزارەتخانەكەوە دەگەلىنان كەوتبووو ئىسىتا بىنى دەگوتن ئەو كابرايەى دىبووبان كەسىايەتىيەكى كوردى ئىرانى بووس كارى بى دەردەن قاسىملوو بوو.

کاتیک گهرانه وه بهغدا کوچیراکان تهلهفرنیان له قاسسملوی کرد که له و سسه ردهمه دا راوید رخاری و هزاره تسی به رنامه بوق چهند جار چاویان پین که و تو هه میشه دهگه ل سیاسه توانان و که سانی به فه رههنگ بووی دهگه ل وان به رنامه کانی له بواری فه رههنگی کورداندا به چی گهیاند بوو.

ئیواردیهک قاسسملوو بق نانی شسهوی له مالی خوّی بانگهیشستنی کردن. زوّریان پی سهیر بوو که دیتیان کاربه دهستیکی دەولەت ژیانیکی وەھا ساده بەسەر دەبا. ماشیتیکی

١- كريس كۆچېرا و خانمه كهى ۋايو ميرد بوون ناوى بنهمالدى پياو،ك مۇيېك بوو . وبرگيز .

پیژوی ۶۰۶ی لی دهخوری که له کویت کریبووی. له ناپارتمانیکی تازه و جکوله دا دوریا. هفره به کی میوانان به میزیک و سسی کورسسیه وه، ناشسپه زخانه یه کو چرایه کی چیشت لینان، حهمامیک و هوده یه کی نوسستنی هه بوو. پیاویکی کورد کاره کانی مالیتی له نه سستن بوو. نیدیت ده ی گیرایه وه نه و شه وه هور بوخویان له وی بوون.

دیتیآن ئهوه قاستملو له حالیکدا به روانکه یه کی له که مه ری به ستووه، له ناشپه زخانه خه ریکی ساز کردنی سنوسه بن شینوی. [کریس کنچیزا و خانمه که ی] پی ده که نین. توانایه کهی له قسه کردن به زمانی فه رانسه بیان ته حسین ده کرد. قاسملووش پینی گوتن له سه رده می لاوه تیدا له پاریس بووه. باوکی، نه رو براکه ی نار دبوون له وی بخوینن. له ساله کانی ده یه ی چل دا، سه رکوتی کور ده کان توندو تیزتر ببوو، باوکم ناگای لیم بوو ده یک و درده کان توندو تیزتر ببوو، باوکم ناگای لیم بوو ده یک و ته و سالیک له وی بووم و سالی ۱۹۵۷ که خویندنی ناوه ندیم ته واو که م و سالیک له وی بووم و سالی ۱۹۵۷ که خویندنی ناوه ندیم ته واو کرد چوومه نوروویا!

قاسىملووى لأو بىق وەرگرتنى پاسىپۇرت بەلىتىى دابوو خۇ دەكارى سىياسىي ھەل نەقوتىنىن. ئىلەو بنەمالانەى مىدالەكانيان لىلە دەرەوەى ولات دەيانخويىند، دەولەت رىگەى دابوون بۇ خەرجى مىدالەكانيان مانگانەيەك بىنىرن. قاسىملوو بە كۆچىراكان دەگوت بە قەتار چوى بووە ئەستەمبوول و ماوەيەك بۇ فرۇشتنى فەرشو قالىچان لەرى مابۇوە.

مووسا ئەنتەر، كە سياسەتوانو نووسەرىكى ھەشتا سائەى كوردى توركىيە بورو لە
كەسسايەتىي نەتەوەى كوردى بە وردى كۆلىيۆوە، لە ژياننامەى خۆيدا: بىرەوەرىيەكانم،
لە بارەى چاوپېكەرتنى دەگەل قاسىملوو لە ئەستەمبوول نووسيويەتى: «پېم وايە سائى
1920 بوو، رۆژېك لە رۆژان حوسىين دەگەل كورىكى يەكجار جوانى چاوگەش ھاتن.
زۆرزوو تېگەيشىتورىيى زانيارىيى ويىت بىق دەردەكەوت. ھەروەك پۆلىووە ئاورىك
دەچىووو توانايى ھەسىتىكى تەواو توندوتىۋى بۆ كوردو كوردسىتان بە روونى تېدا
دىار بوو. دەپەويست كۆمەلناسى بخوينى. لە خويندىگەيەكى ئەستەمبوول ناوم نووسى
كەئەو بابەتەيان بەدەرس دەگوت... زۆرى بىي خۆش بوو بچېتە ئورووپاو سىمەرەنجام
بە يارمەتىي كامران بەدرخان، كە دەگەل بنەمالەي خىزانم پېوەندىيەكى باشىي ھەبوو،
توانىمان بىينىزىنە فەرانسە. شەرى دووەمى جىھانى تازە تەواو ببوو... ھەمىشە پېوەندىم
دەگەلىي ھەبوو،.. رۆژىكى بەدرخان پنى گوتم، «رۆلەگيان، ئەمن ھەمىشە لەرە بەداخم

۱- وترویژ ددگمل جاناتان پاندال. پاریس ۱۹۸۲. هدموو قسمکانی دیکهی قاسملور لدو وتوریژه ومرگیرارن. ۲- کامران بهدرخان کوردیکی به فهرهمنگی سهر به بنهمالیهکی یه گجار بهریژ بود که له بزروتنهوی نیشتمانهورومانهی کورداندا نهخشیکی تدواری دهگیزا. سالی ۱۹۶۸ هاته پاریسرو لهوی له دامهزراری نهتموسی زمانور فعرهمنگی گهلانی رژژهملاتدا دوسی زمانی کوردیی ددگرت کنتیبنکی له باردی خوتندنهوی زمانی کوردی له چاپ دا.

دەزانم كاتىك بمرم بە دلخۇشىييەرە چارەكانم رىك دەنيم».

قاسملو و به لۆتكه له ئەستەمبو ولە و چووبو و مارسە ى كە لەوى براكە ى چاوەروانى بور. كاتنگ گەيشتە وى دەى توانى نووسرا وە يەدانسەيى بخويننتە و بەلام نەى دەتوانى قسەى پى بكا. لە گەرەكى چاردە ى پارىس نىشتەجى بوون. بە باوەرنامە ى زۆر باشەوە لەتاران دا ھاتبوون. رۆژنك لە رۆژان چەند كەس لە ئاشناكانى باوكيان بۇ نانى نىوەر زىيە بانگيان كردبوون بۆرىستوورانىكى يەكجار جوان.

چونکه ماوهیه کی زورکه م له مه و به رچیاکانی کوردستانیان به جی هیشتبوو، ده گه ل شینوه که ماوهیه کی زورکه م له مه و به رخور گاشنا نه بوون. له حالیکدا له پشت میزیک دانیشتبوون که ژمارهیه کی زور لیوان، سی دانه قاپ و سین ده وری چه ند که و چکو چه نگالی زیر له به روی دانرابوون، دووب را که چاویان لیک ده کردو نهیان ده زانی چ بکه ن سیه ریان سور مابوو. هه رچه ند باوکیان له کوردستان پیاویکی گه وره بوو، به لام بوخویان به شینوهی سوننه تی کوردان له سیه رئه رزی داده نیشتن و به ده ستی نانیان ده خوارد لیزه دا بوو قاسملوو بریاری دا زور به وردی چاو له و که سانه بکا که له نزیکیان دانیشتبوون بووه ی برانی نه وان به چ شینوه یه که ده بزوونه و و بتوانی له و وه زعه بیته دانیشتبوون بووه ی برانی نه وان به چ شینوه یه که ده بزوونه و و بتوانی له و وه زعه بیته ده دور.

به بزمیهکهوه به مؤینکی دهگوت: «ئاشــنا بوونم دهگهل دایونهریتهکان لهوی تهواو نهبوو، جاریکیان چاوم به ژنیکی فهرانسهیی به ناوی دینیس کهوت که میردی به پیاویکی ئیسکگران کردبوو.

ژنه سسی سالانه که نه که هه رئه و کابرا بیگانه یه ی شدیت و شده یدای خقی کردبرو، بگره به ته واری فیری دابو نه ریتی ثورو و پایه شسی کردبوو، فیر ببوو چون نانی بخوا چون چین چین چین بخواو شه پای فه رانسه ییش بخواته وه و هه مه و کاریک باشتریش ئه وه بوو که ده بی ولاته که ی خوش بوی. دینیس هه روه ها ژیانی پیشکه و توانه و جوانی ئه و ولاته و شیوه ی دروستی هه اسوکه و تیشی فیر کرد. روزیک به فرق که به ره و ئه مریکا رویشت و ئیدی که س نهی دیته وه، مؤبیکه کان وه که بیسره و هری ده یان گیرایه و کاتیک قاسملو و له باره ی ویدا قسه ی ده کرد ده که و ته و هه روه ها فیری کردم ئه وه ی به که و چکیک سوسی ته ما ته که ی لیک ده دا پینی گوتن: «ئه و هه روه ها فیری کردم ئه وه ی چون ساز که م».

بیره و دریه کانی قاسملو و لهباره ی نه و سالانه ی له پاریس ژیابو و تیکه لاویک بوون له سه رسسو پرمانی له هه مو و نه و شستانه ی بخ یه که م جار ده ی دیتن ده گه ل ژیانی نه و رقر ژانه ی که به ته نگده ستی و بی پرولی به سه ری بردبوون. ژیانیکی خویندکارانه ی دهگوزه راند و سه ره رای نه و هاری کاری ده کوره راند و سه ره رای نه و هاری کاری کاری

سیاسی بوو. ههردوای هاتنی بز پاریس، ههوآیکی کوشتنی شای له زانستگهی تاران بی ئاکام مابؤوه.

خویندکارانی زانسستگهکان له پاریس خوپیشاندانیکیان له در شا وه ری خست. قاسسملوی نه که هه له و خوپیشاندانه به به به به به کوی قسه شی بو خوپیشانده ران کرد. بالویزخانه ی ئیران بانگیان کرده وی بالویز قسه ی ده گه ل کردو پنی گوت له ژیر چاوه دیری دایه. کاتیک بالویزه که پنی گوت قسه کانی یه کجار جوان بوون، قاسملووی لاو زوری پی سه یر بوو.

ههرچهند قاسملوو له مهترسیی پولیسی ئیران زور دوور بوو، دهولهت به مهبهستی ئه هه که گوشاری مالی بخانه سهر قاسملوو، به باوکی راگهیاند ئیدی نابی هیچ پوولو پارهیه کسی بنو بنیری. له و روژه به دواوه قاسملوو به و یارمه تییانه ده ویا که باوکی بنو براکه ی دهنارد.

هه تا نه وروّره ی ژنیکی نیرانیی ناشنایان سه د فرانکی وه ک یار مه تی دانی و ه زعی مالییان زور خراپ بو و. له و سه رده میدا، سه دفرانک پاره یه کی زوّر بو و. کریّی و ه دواکه و تووی نه و ماله ی لیّی ده ژبان و هیندیک قه رزی دیکه شیان دایه و و هیشتا به شیکیان له پاره کهی هه ر بو مابو و هی ده کرد. یه کیان ده یگوت با بو مابو و هیندیکیان ده یکوت با سیفاری پی بکرین و نه وی دیکه یان ده یگوت با شو کولاتان بکرین و سه ره نجام هیندیکیان که ره و نان پی کری

بارودۇخەكە رۆژ دەگەل رۆژ خراپتر دەبور. بۆيە قاسىملور لە فكرى رېگەچارەيەك كەرت. بەھۆى پېرەندىيەكى دەگەل ئۆپۆزىسىزنى ئېرانى لە فەرانسە ھەيبورو لە رېگەى يەكيەتيىي خوېندكارانىي نېرنەتەرەييەرە، كە لە ژېر دەسسەلاتى كۆمۆنىسىتەكاندا بور، بوررسىكى خويندنى لە پراگ وەرگرت.

قاستملور که خویندنگهی زانستی نابووری، که دواتر نساوی ـ خویندنگهی تابووری پراگ ـ یان که سبه دانا، بوو به خویندکار. سسانی ۱۹۶۹، سانیکی گرنگی میژوویی بوو. که ساله سانیکی گرنگی میژوویی بوو. که سانه ساه سهروک کوماری ولاته به کگرتووه کانی تهمریکا، هاری تروومهن، رای گهیاند شوو په دی بوه سانیک شوی بوه سانیک پیشتر، چیکوسلوواکی که و تبووه ژیرده ستی لایه نگرانی ده و لهتی شوو په ویه و همه و شهری

ساردیش تازه دهستی پی کردبوو و تورووپا که و تبووه نیق گیره و کیشه وه. گهمار ق یه کی دروسه کار و یه کی درووسه کار و و سند کار و دروسه کان خستبوویانه سه ربیرلین زیندو و مابغ وه. کاتیک قاسملو و گهیشته پراگ، نه و شخاره له باره ی درگایی ده کرا، ده تگوت تاوری تی به ربووه

ئسه ره بسق نورووپسای روزهه لات سسه رده میکی زور ناخسوش بوو؛ له دوای شسه پی دووهه می جیهانی سسه رکوت کرابووو که و تبووه ژیر دیکتاتوریی درندانه ی کومونیسته تازه سسه رهه اداوه کانه وه. هیلین، که قاستملوو له براگ ده که آلی ناشنا ببووو دوایه ش له سسالی ۱۹۵۲ دا خواستی، ده یگوت زولم و زوریکی یه کجار ترندوتیژیان به سه ردا ها تبووو ژیانی روزانه یان له ژیر ریزیمی نیستالینیدا لی تال ببوو. ته نیا چه ندین سال دواتر که نه و کچه چیکییه ها تبووه ئیران و له وی میردی کردبوو، بوی ده رکه رت شسیرو میوه ی باش یانی چی و ده بی چون بن

به سهدان خویندکار له زانستگهکه بوون و جیگهی لیک کوبوونه وهیان بورجی بابل بوو. ههرکه سه چ کورو چ کچ، به زمانی زگماکیی خویان قسهیان دهکرد. قاسملووش به هیندیک شانازییه وه دهیگوت: «نهمن یه کیک له و دوو ـ سی که سانه بووم که زور به باشی فیری زمانی چیکی ببوون».

قاسملوو آه سهره تادا چی وا گیروده ی سیاسه تی نیونه ته وه یی نه بووو ته نیا خه ریکی بابه ته نابوورییه کان بوو. له رئیستوورانی زانستگه نانی ده خوارد و ده گه آل خویند کاره ئاشینا کانی رای ده بوارد تواناییه که ی بق بوونه ریبه ریک خه ریک بوو به روونی لیمی و هده ر ده که و ت کاتیک وه که به رپرسی یه کیه تیی خویند کاران هه آب برای داوای له هه موو ئه ندامانی یه کیه تیبه که کرد که به زمانی چیکی قسمان بکه ن له فیستیقالی لاوان، له کونگره ی نیونه ته و هده و بیرلین له سیالی ۱۹۵۱د آب بیرایی کرد. قاسملو و که به شیوه یه کی یه کجار توند و تیژ و ده مارگرژانه داکوکیی له بیروبروای خوی ده کرد، بیشتیوانیی له دادگایی کردن و کوشتنی سلانسکی ده کرد.

قاسملوی نهی دهشار ده وه و ده یکوت: «ئیمه هه موومان ئیستالینیستین. دهگه ل باشترین خویندکاره چنکییه کان ده ژیام. دیواره کانی هو ده کانمان به دروشسمی رووسسی: «هه قال

۱- رادوّنف سلازمهن، که به سلانسکی بعناویانگ بوو، له سائی ۱۹۳۸وه نمندامی کرمیتمی ناوهدی حیزیی کو مؤنیستی چیکزسلوراکی بوو. له سمردهمی هیرشی تازییه کان بؤسد و لاته کمی ۱۹۳۸) دا له شرورسی دهریا دوایه گمرآیه وه بر ولاته کمی خوزی له دامه زراندنی حیزیی کومؤنیستی نوشا نمخشیکی تعواد گرنگی همبور همر بؤیدش بود به سکرتیزی گشتیی حیزیه کمی له کومینفورمدا، دوایهش له سائی ۱۹۵۱ دا بود به سهرؤك وزیر. چدند مانگ داترو له کاتی بهریزه چورنی پالاوتنیکی سیاسیدا، لهسار کاریان و دلابرد. دادگاییان کردو مه حکویم کرار کرشتیان، بهلام له سائی ۱۹۵۲ دا، کومرنیسته کان پاش کرژرانی «اعاده حیثیت»یان بو کرد.

تىبكۆشە، سوپاس بۇ ئىستالىن« داپۇشرابۇون. دواتر بەو سەردەمە بى دەكەنىين، بەلام دىسان ھاتىنەرە سەر ئەم روانگەيەر بەدلەرە بروامان بەر ئىدئۇلۆژىيە ھەبور. لىرەدابور بىستمان زۆر لەكەساپەتىيەكان گىراون».

قاسملوو بهسهفه رچووه مهجارستان و سهفه رهکه یه هاو کات بوو دهگهل دادگایی کرانی رایک نهوه شره رهوتیکی دیکه ی ئیستالینی بوو: «له کچیکی مهجارستانی که ناشنام بوو داوام کرد وهک دیلمانجیک دهگه لم که وی حوکمه رهسمییه کهی پینگوتم: رایک، ههر وهک سلانسکی و زور که سسی دیکه، له دوی شورش خهیانه تی کردبوو. به بیستنی هیندیک له و کاره قورانه خه ریک بوو شیت ده بووم. بو وینه، نه وه چون ده بی کابرایه کی وهک گوتوالد که بوماوه یه کی دوورودریژ ههقالی سلانسکی بوه، رایورتی لی بداو چون له روی هه لدهات چاو له چاوی سلانسکی بکا؟ دهگه ل ناشنا مهجار سستانییه که مان قسه مان ده کرد، به لام نه مان ده زادی چروو ده دا».

قاسسملوو سسالی ۱۹۵۱ دهگهل هیلین ئاشنا بوو. ناوبراو سسهردهمی مندالیی زور به ناخوشسی به سهر بردبورو ئیسستا مندالکار بوو. کاتیک له تهمهنی یه کسالیدا بوو، باوکی دایکیسی تسه لاق دابووو دوای پینج سسالان دایکسی مردبوو. هیلین دهگهل نهنکی ژیابوو که زوریشسی دهگهل چاک نهبوو. کاتیک ئهو کچه گهیشستبووه تهمهنی ههشست سسالی، ناردبوویانه قوتابخانه یه کی شهوور و ژانه.

سائی ۱۹۵۲، هیلین قاسملو له بالویزخانهی ئیران له پراگ، ژیانی هاویهشیان پیک هیناو هیلین بوو به موسولمان نهو کچه چیکییه میردی به ئیرانییهک کردبو، به لام به پنی قانوونی و لاتهکهی، میردی نه کردبوو به پنی یاسا به موسولمان حیسیب ده کرا، له حالیکدا هه ر موسولمان نه بوو.

قاسیملوو هسه ر زوو له مانگی سیپتامردا گهرایه وه ئیران دواتس دهیگوت: «بۆمن مانگیکی زؤر گرنگ بوو چونکه تیکوشانی سیاسیم له ئیران دهست پی کرد».

۱- لاسلورایکی مهجارستانی ده گلل تیبی نیّونه ته وسی له شعری نیوخویی نیسیانیادا به شدار برو. له سالی ۱۹۳۹و هدتا ۱۹۵۱ و به نیزکاری سعربازی له فعرانسه برور درایه به نهیتنی گفرایهوه بنز ولاته کهی خوی و لملایمن گیشتاپوره گیراو ناردیانموه بنز نملساند لمری هدتا کوتایی سالی ۵۰ خستیانه نیز که میبی زیندانییه کانی شعر. له سالانی ۱۹۵۸و۱۹۱۹ و وزیری نیزوخور و وزیری کاروباری دروه برو. به پیلانگیران له درٔی دولهت تاوانبار کراو نیمدامیان کرد. سالی ۱۹۵۵ه له مهجارستان پلهو پایه کهیان بین دایه و د

۳- به پنی باسایه کی هدرروز می به جرورنکی چینکرسآرراکی، هدر هارنیشتمانیتکی چینک ده گفل بینگانمیه کنا ژیانی هاریهش پیک بیندین، ما فی هارنیشتمانیی خوی اددست دها. درای چهندین سال که هیلین تدلان درا، برو به دوستی سدروک کوماری چینک واسلاف هافیلو بافیی کهسایه تیبه پایمهوره کانی ولات. هدرچهند له براگ نددایان بیبود، میردی به کابرایه کی کوردی نیرانی کردبرو که له تاران یان له به عداریان له پاریس درتیا، سالی ۱۹۹۰ به ناسنامه یمک سه قدری ده کرد که دمیاندا به پهتابدران یا کهسانی بین رلات.

یه که میان کچی، مینا، سسالی ۱۳۵۳ له دایک بسو به لام، هه روه کسو چه ندین جار که ژنه کهی به ته نیایی به جیندین جار که دایکبوونی کچه که شی دا له مالی نه بوو. خه ریکی سه فه ربز شاره کانی نیران بووو یه کیک له هاواله کانی له ریو په سمی نووسینی رزی که دایکبوونی مینادا له جیاتی قاسملوو له بیته ختی چیکوسلوواکی به شدار بوو.

هیئلین مینای دهگهل خنری برد بوّلای قاسـملوو له تاران و بوّ ماوهی پینج مانگان به شیّرهی قانوونی لهوی مایهوه. نهوکاره له ژیانیدا ههروهکوی شتیکی ناوازه بوو.

قاسملوو تهنیا بن ماوهی پازده روز له لای مایه وه چونکه وهک تیکن شهریکی سیاسی له ژیر دیکتاتوری دا ژیانیکی نهینیی دهگوزهراند.

دوای ماوه یه که و هنایه و هناینی دهگه ل کچه که ی و کوریکی یازده سساله به جی هنایت که و هنایت دهگه ل نه و کوره به جی هنایت که و هنایت دهگه ل نه کوره به جی هنایت که و هنایت دهگه ل نه کوره و رده کارییه کانی زمانی فارستی فیر ده بوو. داوای له مامؤستایه کی قوتابخانه ی سه ر به حیزبی تووده کرد ده رستی پی بلی. به وتوانا سته یرو سته مه ره یه که فیربوونی زماندا هه یبوو. له ماوه ی سی مانگاندا ده و رده کانی فارسیی ته و او کرد، له کاتیکدا خه لکی ناسایی ده یان توانی به پینم سالان ته و اوی که ن.

بهرپرسی قوتآبخانه که یه کجار ترسیه نقی بورو ناماده نه بلوو چی دیکه هیلینی بق خویندن و هرگری. گوشاری سیاسی به راده یه کتوبتر بو هیچ که سنه که ده ویزا بق جاریکی دیکه سهر له ماله که یان بدا. قاسملوو و هک نوینه ریکی خرابکار چاوی لی ده کراو له ناکامدا که و تبووه به رچاوه دیریی پولیسه و ه.

قاسسطور به تیکه لاویک له بیروبروا جؤراوجؤرهکانسی ئورووپاوه و شاگاداری له وهزعیهتی چیکزسلوواکی و گیروگرفته نیونه تهوهییهکانی کومؤنیسستی لسه ئورووپاوه گهرابسوه بو ئیسران و تهواوی نه و بابهتانهی له یهکهم و تاری خویدا هینابوون و بهشسی ههرهزوریشی به زمانیکی یهکجار توندوتیژ لهدری سلانسکی نووسیبوون. کاتیک ببوو به پیاویکی تهواو راهاتووو تیگهیشتوو، دانی به و راستییه ناو گرتی: «دوای چهندین سال به ئارتور لاندا م گوت له شاه شدن نووسیومن شهرم دهمگری».

سال به تاربور لاند م خوت نه سنانه ی نووسیوه سه رم دهمدری ...

له و سه دهمه دا، ئیران بق کومونیسته توندو تیژه کان شوینیکی باش بوو. له شکست خواردنی ئه آمان له سالی ۱۹۶۵ به م لاوه، ئیران ببوو به ناوه ندیکی گرنگی شه ری سارد. بریتانیاییه کان دهستیان به سه ر نه و و لاته دا ده رقیشت، به لام رووسه کان له باکوورو

راست له نزیک سنوور بوون. ولاته پهکگرتووهکانی ئهمریکا لهوه دهترسا دهولهتی

مؤسکو پنگه و تو په نیزامییه کانی په ره پی بدا و باشتر ریکیان بخاو له ئاکامدا پاریزگاری له ولاته پانوبه رینه کهی په کیه تیی سو قیه ت به ته واوی دابین بکا.

ئیران که له ژیر دهسه لاتی کابرایه کی یه کجار که مته زمووندا بوو، نه لقه یه کی لاواز له و دیواره بوو که له دژی شووره وی دروست کرابوو، وه زیری کاروباری ده رهوی تهمریکا، تیدوارد ناره ستیتی نیووس ده یگوت: «نیره گرنگترین شوینی جیهانه که بوی هه یه ببیته هوی سه رهه لدانی ناکوکیی یه کجار توندوتیژ له نیوان ده وله ته هار یه یمانه کاندا».

پیرشیای دیرین، که رهزاشیای باوکی[محهمه در رهزا] شیا ناوی نیرانی لهسه ردانا ههروه که مهنجه نیرانی لهسه ردانا ههروه که مهنجه نیزین که رهزاشیای باوکی و نیشتر، ههروه که مهنجه ناده و نیزی سالیک پیشتر، شیا «ثریا اسفندیاری»ی خواستبوو که ژنیکی جوان بووو هه رله وی روژیوه بوو به بابه تیک بق رازاندنه وهی گوفاره کانی سه رانسه ری جیهان نهوه دووهه مین ژنهیتانی شا بسوو، به لام نهویش مندالی نه بوو. حه و توویه کیاش زهماوه نده که یان، سهروک و هزیر، رهزمارا، کوژرا، وادیاره حه مه رهزاشا بیاویکی به دشانس بووه.

مانگیک دواترو له سالی ۱۹۵۱دا قاسملوو گهرایهوه ئیرانو پارلمانی ئیران له بهرامبهر گوشاری کومهلانی ناسیونالیستی خهلکدا ملیداو ریبهری لیوهشاوه و خوشهویستی خهالک، محهمهد موسعدیق دی کرده سعورزک وهزیس ناوبراو پیاویکسی میلیونیرو

١٠ محممه، هيكهل نيزان چيروكي نهگرترار، پانتيتون بوركس نيويورائيو ١٩٨٢. ل. ٤٢.

نیران مشتهربیه کی سهبروسه مده بود. نموتی همبرور هممود شنیکی دیگه کی به رادیه کی یه کجار زؤر ده کری، شا برپاری دابود همتا کزنابیه کانی سده می بیستم نیران بکانه پیشجه مین گلوره هیژی دنیا. نموش ده گلل روانگه کانی هیئری کیستجیر، وزیری کاروباری دوروری نممریکا، دهانمود کیسینجر حمیرونی ژمارمه ای نه هیزه کانی مام نارهندی رمان گارانتیه ای تو هارسه نگیی جمهانی همال دسته کاند، بزیه نهمریکا لمسدر نمو بروایه بود که شابی همر چمشته سنووردانانیاند خمریکی کرینی به کومه آی چه کوچولانه. درای له دسته ای کموشنی شا، نموانه می چه کوچولیان به شا ده فروشت دویان خست که قمراربود نیران بایی ۲۰همزار میلیون دؤلار چه کوچولیان لی بکری. (فیزناندو ماس، «شورشی نیران» میتروری جهان ۲۱. مادرید، ۱۹۷۹)،

بز ولاتانی روزآنارا رورداودکان به باشی نهدهجیرنه پیش. ریزیمه گرنگدکان لعبدر یمك هماردندکان. نیمپراتورسی پورتدغال له سالی ۱۹۷۶ به هوی شورشی کراناشیون تیکهجروبرو. هم لموساله دا. نیمپراتوری نیتیوپیار هابلاسلاسی، بمهوری ریزیمیکی شورشگیر السموکار رملا نرابرو، نمو ریزیمه له سالی ۱۹۷۶ خویک بور بینته هارپمیمانی شهورهری. نموشهره تیکههاچرونیک بور لهنیران روزاناراو جیهانی سهمهدا، قمیرانیکی هارکات له کهنداری فارس نه فغانستان پاکستان همارمدرجیکی خهتمرناکی پیتک مینابرو نمویش الممالمهندیک که ناسناری «ممالهندی قمیران»یان العسر دانابرو،

ئەشسرافزادە قسسەزانىكى يەكجار بە توانا بورو ھەربۆيسەش دەىتوانى دلى كۆمەلانى خەلىك بىنىنتەجۆش. بېجگە لەوەش ھەم خۆرانەر بورو ھەم بە ھاسسانى روانگەى خۆى بە خەلكى دەسەلماند. زۆرجار دلى لەخۆ دەبۆرەو دەگرياو، وەك رىبەرىكى راستەقىنەى خەلكى، زۆرباش كۆمەلانى خەلكى دەھەۋاند. وەرگرتنى ئەر پۆسستە گرنگە سىاسسىيەى دواى قسسەكردنىكى ورووژىنەر بۆ جېبەجى بوو. لە قسسەكانىدا، گىزايەوە كە شسەوىك بېشتىر تارماييەكى سېيى لى وەدەر كەوتوەو بىنى گوتوە: «وەخۆكەوە ئەو زىجىرە بېسىنە كە لەدەستو لاقى خەلكى ئېزان ھالاوە!

موســهددیق کوری ژنیکی رهسهنی سهر به بنهمالهی شــاکانی قاجار بوول نهوژنه، زوری قین له شـــاو باوکی بوو چونکه . بینجگه له زورشـــتی دیکه . به فیلبازی دهزانین. موســهددیق دوکتورای قانوونی ههبرو، و حهقتاسالیشی تهمهن بوو.

سالی ۱۹٤٤، موسسه ددیق اسه کاری نه سستاندنه و هی ناز دربایجانسی نیسران و کانسگا نه و تبیه کانی باشو و ری ده ریای مازنده راندا نه خشی هه بوو. دوای نه وه ش، سه ره کیترین مه به سستی نه وه بوو که له باشو و ری و لاتیش راست نه و به لایه به سسه ربریتانیا بینی. ده و له تی له نده ن له کانگانه و تبیه کانی نیران به که یفی خوّی به هره ی و مرده گرت بی نه و هی به هی و مرده گرت بی نه و هی به هی تازانجیک به نیران بگهیه نی. نه وه له حالیک ابوو که کوّمپانییه نه و تبیه کانی نه مریکا قازانجیکی زوّریان به و ینزونیلا و عه ره بستانی سه عوودی ده که یاند.

له تاکامدا، موسه ددیق نه وتی ئیرانی میالی کردو گیره و کیشه یه کی گهوره ی ده گه ل بریتانیای مهزن ساز کرد، بریتانیایه که هه تا شه پی دووهه سی جیهانی هیزیکی گهوره ی جیهان بوو، به لام، دوایه ورده ورده نیشانه کانی گهنده ل بوونی لی وهده رکه و تنشه که کیشه که یان برده دادگای نیونه ته وه ما و ما و ما و ما و ما و دری دو و دری نیشه به ته و یه کگر تو و کانیشیان جارز کردبو و .

موسه ددیق شاشی ناچار کرد واز له شایه تی بینی و ولات به جی بینی و بروا بق ئیتالیا. شا بؤوه ی دهبو پیاو زگی پنی بسووتی له روزنامه کانی نه کاتیدا، وینه کانیان دهگه ل ژنه کسه ی، سسوره بیا، که له راده به ده رجوان بسوو بلاو ده کرده و هان کولمه کانی یه کجار جوان بوون و هه رکات ده هاته ده رعه ینه کی ره شی ده چاو ده کرد.

قاسملور بەرپرسى حدک بور كە كومىتە ناوەندىيەكى پېنج ئەندامىي ھەبور. زۆربەي ئەندامانى رېيەرايەتىي حىزبەكە يان ئېعدام كرابورن يان زېندانى بورن، يان ھەلاتبورن. ھەرچەند حيزيەكە نارى خۇى پاراستېرو بەلام سەربە حيزبى ترودە بور.

۱- محدمهد هدیکهل نیران: چیرؤکی نهگوتراو.

٢ - يندمالدي شايدتي كه له سالي ١٧٩٤ و، هدتا ١٩٢٥ حوكم انييان بدسدر نيزاندا كردود.

مەرگى ژۇزىف سىتالىن لەمانگى مارسى ١٩٥٣دا، قاسىملووى راتلەكاند كە لەو كاتىدا تىدەكۇشا خىزبەكەى زىندووكاتەوە. يىنى وابوو ئەوە «ھەواللىكى ناخۆشە»و لە بىتەختى ئىران «زياتر لە سەدھەزار كەسى دىبوو كە خەمو پەۋارەى خۆيان دەردەبرى». سىتالىن بۇ ھىندىكى كەس دىوو بۆ كەسانى دىكەش خودا بوو.

له و مرزی به هاردا قاسملو و له ناوچه ی مهاباد بو و به سه رؤکی حیزب، به لام به کرده وه، چاوه دیری به سه روی کوردستانی ئیراندا به ده سنه وی کوردستانی ئیراندا به ده سنه و گرت، به و حاله ش به هیچ شیوه یه که فکری و ه رئ خستنی شورشیکدا نه بو و شور شیش رووی نه دا.

له و سهردهمه دا، کیشه ی نیوان ده و له تی موسه ددیق و بریتانیا هه روا دریژه ی هه بوو، به لام، به کرده وه، موسه ددیق و بریتانیا هه روا دریژه ی هه بوو، به لام، به کرده وه، موسه ددیق زور به جیددی کردستانی خستبووه ژیر چاوه دیرییه وه. خه لکی بریتانیا و ینستون چیرچیلی «محافظه کار»یان سه ر له نوی هه لبژار دبؤوه. ناوبرا و گوتبووی نه هاتی هاتنی نیمپراتوریی به سه رکار بووه ی چاوه دیری به سه رکوتایی هاتنی نیمپراتوریی بریتانیادا بکا.

ئیمپراتؤریی بریتانیا خهریک بوو لهبهر یه که هه آل دهوه شا. هیندوستان که گهوهه ری تانجی سهری بریتانیا بوو، له سالی ۱۹۶۸ او بوو به و آتیکی سهربه خو. مهلیک عهبدو آلای شای نزردون که بریتانیا له سه ده ده سه آلاتی دانابوو، له و روزانه دا کوژرابوو. لهمیسر، نه خاس پاشا نه و پهیمانه ی هه آل وه شاند بووه که ریگه ی به نهرته شی بریتانیا ده دا له کانانی سوئیز دابمه زری. دوای ماوه یه کی دیکه، مه لیک فیارووق له آلایه نهیزه کانی سیم ربه عهبدونناسیو که قاره مانیکی شایه تی وه آلانرا. عهبدونناسیو که قاره مانیکی بی هاوتای نیشتمانیه روه ری له جیهانی سیمه مدا بوو ها ته سه رکو په پانی سیاسه ت. نهوه بی نمیراتؤرییه کو بو که ده سه آلاتی خوبی به سه ر رزاهه آلاتی نیزه پاست دا له ده سه داو ریگه ی به ده و آله ده آله ده و آله مه ده و ریگه بازرگانییه گرنگه و هه م کانگا ده و آله مه نه و ریگه بازرگانییه گرنگه و هه م کانگا ده و آله مه نه و ریگه بازرگانییه گرنگه و هه م کانگا ده و آله مه نه و ریگه بازرگانییه گرنگه و هه م کانگا ده و آله مه نه و ریگه بازرگانییه گرنگه و هه م کانگا ده و آله مه نه و ریگه بازرگانییه گرنگه و هه م کانگا ده و آله مه نه و ریگه بازرگانییه گرنگه و هه م کانگا ده و آله مه نه و ریگه بازرگانی که داده و که ده سه آلاتی نیم دریگه بازرگانییه گرنگه و هه م کانگا ده و آله مه نه و ریگه بازرگانیی کرنگه و هه م کانگا ده و آله ده کانگا ده و آله دانه کانگا ده و آله ده کانگا ده و آله دانه کانگا ده و آله ده کانگا ده و آله دانه کانگا ده و آله دانگا ده و آله کانگا ده و آله دانه کانگا ده و آله دانگا کانگا ده و آله کانگا کانگا کانگا ده و آله کانگا ده و آله کانگا ده و آله کانگا کان

له ناكامدا، بریتانیا بو و به هاو په پمانی نه مریكا و به ریك خستنی كودیتایه ك موسه ددیقی له سازمان له سبه در ده سبه لات وه لا برد. كودیتاكه له ژیر ناستاوی عهمه لیاتی ناژاكس دا سبازمان درابو و، له لایه ن پایه به رزترین سیاست توانه كانی له نده ن و اشت نگتونه و ته ختی شایه تیتان بی شا سوپاسی لی كردن و گوتی: «خودا و خه لكه كه م نه رته ش و نیوه ته ختی شایه تیتان بی داومه ره». بی ده نگیه كه ی شاله به رامبه رئه مریكادا هه رگیز گورانی به سه ردا نه هات.

۱- نازاکس ناوی پهکیک له پالهوانه کانی یونان بوو که له شعری ترووادا نازایعتیی لهخوی نیشان دارد. (ومرگیز) ۲- سعه مهده همیکه ل نیزان چیروکیکی نه گرتوار. ل. ۲۳

کزدیتاکه ئاینده یه کی دره و شاوه ی به دوای خزیدا هینا و یه کگر تو و یی ده گه ل ئه مریکای روز ده گه ناینده یه کی ده و نیستانی به غدا که یه کگر تو و ییه کی روز ده گه ناوچه ی در به میزنر ده کرد نیران گه رایی خستبو و سالیک پیشتر، شا میللی کرانی ناوچه یی در ی کومونیسته کان بو و و ئه مریکا ریکی خستبو و سالیک پیشتر، شا میللی کرانی نه و نه و ده ساید و و به لام، کاتیک گه رایه و ه بی نیران، یه که مین کار که کردی نه و به و که و این که کردی نه و دو که قانو و نه که ی دو و که قانو و نه که ای که کردی نه و دو که قانو و نه که ی کردی نه و که و ده کانی جیهانی هه ال و هشانده و و د

شا هیشتا کوریکی نهبوو. ساورهییا پاش ژنی یهکهمی شا، شازادهخانم فهوزییه میردی به شا کردبوو، فهوزییه خوشکی مهلیک فاروقی میسری بوو. ناوبراو [شا] دهگه[دووژنی جحیل ژیانی هاوبهشی پیک هینا بوو به لام هیشتا نهی توانیبوو جیگریک بوخوی دروست کا.

ئەوە لىە ئاكامى ئەوەدا نەبوو كە شا خۇى لە پۆرەندى دەگەل ژنان پاراسىتېن. لە شويننىكى چكۆلە لە شارى تاران، شا سىينەمايەكى چكۆلەى ھەبوو كە دەگەل ژينەرالەكانى چاوى لە فىلمە پر لە شىوورەييەكان دەكرىد دەلىن ژنى سىيھەمى، شاژن فەرەح، ژنيكى سىسەربەرزو تىگەيشىتور بورە. سالى ١٩٥٨، شا فەرەحى خواسىت بەلام، بەھۆى داوين پىسىيەكەى، فەرەح چەندىن جار بەجنى دەھىتىت دەچۈرە مالى خۇيان!

توله نهستاندنه وهی شا له موسه ددیق شتیکی بی وینه بوو: نه و پیساوه پیره یان ده ژو وریکی چکوله کردبو و که دیواره کانی به رد بو ون و همتا نیوقه دی پربوو له ناو. نه و ردفتاره بو و به هی گذاردا بو و. ماله که شیان ته فروتونا کرد. وه زیری ده رده وهی حکوومه تی موسه ددیق «حوسین فاتیمی «پشیان ته فروتونا کرد. وه زیری ده رده وهی حکوومه تی موسه ددیق شا نیعدامی کرد. ده رگای له شهقام دایه به رهی شیرش به لام نه کو ژراو دواتر حکوومه تی شا نیعدامی کرد. ده رگای پولیس له شاره کانی قوم، شیران، ته وریزو ئیسفه هان روحمی به هیچ که س نه ده کرد چونکه نه و شارانه به همه مو و توانایانه و پشتیوانییان له حکوومه تی گه لیی موسه ددیق کرد بو و

دوای کردیتاکه، ته واوی بزورتنه وه دیموکراتیکه کان، یه ک له وان حیز به کهی قاسملوو، خویان شارده و ه به نهینی دریژه یان به چالاکییه کانی خویان دا. له و سه رده میدا، قاسملو و یه کنیک له نمندامانی به هه اسسوو ری حیز بی تووده و به رپر سسی حدکیش بوو، قاسملو و هیلین و کچه که یان به نهینی و ده کری بایین به و په ری داماوی و دهسته نگی ده ژیان. هیلین ده یکیزایه و ه: «له ئیران قه قیر ترینی قه قیران بووین».

دووسال دواتر، پیرهندیی کوردهکان دهگهل حیزبی تووده پسا بوو. کومونیستهکان هسهر گوییان نسهدهدا داواکارییهکانی حیزبسی دیموکسرات. نهندامانی حسدک داوایان له

۱- محدمه د هدیکدل نیزان چیروکیکی ندگرترار. ل. ۲۴

قاسملووی کرد بچیّته لای ریّبه رهکانی حیزبی تووده که پهنایان بو شوو پهوی بردبووو «لــه خهیانه تیّک ناگاداریـــان بکا که حیزبی تووده به ریّککه و تن دهگه ل ده ولّه ت نهنجامی داده م »

قاسىملور دەىگىزايىلەرە: «خەيالى ھىچوپورچ، ئەوكاتى بىسىت و پىنج سىللە بورم. سىسەفەرەكەم شەش مانگى كىشىا. ناچار بەرەو عىراق وەرى كەوتمو بەپتيان لە سىنوور ئارا بورم».

دیاره، پیویستی به پاسپورتیک بورو زهحمه بور بزی جیبه جی بی به و تهی تاله بانی، کورده کان له به غدا دوستیکیان هه بور که رشته ی موهه ندیسی/ نه ندازیاریی ده خوید دو پولیس نهی ده ناسی و خوید کاره که پاسپورته که ی خوی دا به قاسمارو و وینه که شیان گوری قاسملو و توانی به سیوریه دا بروا، که له وی بو ماوه یه کی دوور و دریژ مابو و د ناسناوی «جه میل شه رهف» ی له خوی نابو و (

قاسسملوو له ئورووپا قسسهی دهگهل ریبهرایه تیی حیزبی تووده کرد به لام هیچی بن جیبه چی نه کرا. بزیه دهیگوت: ناچار بووین ههموو پیوهندییه ریک خراوه پیه کانمان دهگهل وان بهسسینین. له ئاکامدا حدک، ههروهک سسالی ۱۹۵۵، به تهواوی سسهربه خویی خوی وهدهست هیناوه».

لهپراگ قاسسملوو به هه آکه وت ده گه ل ئۆلگا ئاشسنا بوو که کچیکی سلوقاک بووو بنه ماله که یا نور که کچیکی سلوقاک بووو بنه ماله که روزه کانی دادگایی کرانی سلانسکی دا بی سه رو شوین ببوون. قاسملوو دهیگوت: «له و کچه پرسسی چ بووه. باوکی ئه ندامیکی کومیته ی ناوه ندیی سلوقاک بوو که گیرابوو ئه شکه نجه کرابوو. دوستیکی دیکه شم چیکی و خویند کاریکی بی هاوتا بسوو. هیندیک شستی پی گوتم که ئه گه را له ویم نه بیستبایه، هه رگیز بروام نه ده کرد. ورده ورده بوم ده رکه و دور بدا».

قاسملووگه رایه و بو کوردستان. له پیشدا چوو بو سلیمانی له ههوالی کونگرهی سنوور ناوا بوو. کانیک گهیشته کوردستانی نیران، بهرادین گویی له ههوالی کونگرهی بیسته می حیزبی کومونیستی شسووره وی بوو. له و کونگره یه دا، نیکیتا خروشچوف جینایه ته کانی ستالینی مه حکووم کرد. له موسکوی پیته ختی نه و جیهانه که قاسملوو له کانی خویدا، و له بواری نیدئولوژیکیدا به تهواوی لایه نگری بوو، خودایه که مردبووو سسه رده مینکی میژوویسی خهریک بوو کوتایسی ده هات. نه ره بق قاسملوو شستیکی سهیروسه مهره نه بوو چونکه به له سهره خویی و ورده ورده ده ده مارگرژیی کومونیستی دوور که و تبوّره.

بۆماوەيــهک له مهابادو تــاران به نهينى دەژياو هيچ داهاتيكــى نەبوو. رۇژيک له

۱- وتوويرٌ ددگمل نروسهر. پاريس ۱۹۹۱. نعو بابعناندي درايه له وتوويرٌ ددگملٌ تالمباني وهرگيران.

رۆژان تووشىــى ژنێكــى ئێرانى بوو كه لــه ډاريس هێندێک ډارەى بەقــەرز دابوويەو ژنەكە قاســملووى ناسىييەوە. قاسىملوو كەمێک نارەھەت بوو بەلام شتێكى خراپى پىێ نەگوت.

ئە ماوديەى لەئىران بوق، ئەرە تەنيا كارى سياسى نەبور كە شتىكى پې مەترسى بوق، بگرە ـ بەرجۆرەى تالەبانى دەيگوت ـ «لەرۆرھەلاتى نىۋەراسىتدا ھەركەس ژنىكى چىكىشى ھەبا، دەكەرتە بەر مەترسىيەود«.

بؤیه، قاسسملوو پیشنیاری به هیئین کرد بگه پیته وه بق چیکوسلوواکی. نهویش بق نهوه بتوانی نه کاره بکا، دهبوو وه که هاونیشتمانیکی چیکوسلوواکی خوی بناسینیته وه. قاسملووو ژنه کهی بو جیبه جی کردنی نه و کاره ته ماسیان ده گه ل کارمه ندیکی دلسوزی بالویز خانه ی چیکوسلوواکی گرت بق نه وهای بتوانن پاسپور تیک وه رگرن. نه و کارمه نده له همه موود ده رده سه روگرفته که یان ناگادار بوو. ته نیا شتیکی کارمه نده که داوای لمی کرد شه وه بوو که به هه رجوریک بسی هاتنی خوی بو تاران پاسساو بدا. نه وه همی چه شسنیک نه ده کرا. هاتنی بو تاران له پاسپور ته که یدا نووسرابووو به پووونی به هیچ چه شسنیک نه ده کرا. هاتنی بو تاران له پاسپور ته که یدا نووسرابووو به پوونی ده ری ده کرد.

سهرهنجام هاتنه سهر ئه بروایه که تهنیا ژنبوونه کهی دهتوانی به قازانجی تهواو بی. هیلین دووگیانیکی ههشت مانگه بوو مهروهها ئهوهشیان به درق ساز کردبوو که به کاربهدهستانی ئیرانی رابگهیهن قاسسطوو «تجاوز»ی پی کردوه ههربقیهش دهیهوی قاسملووی ته لاق بدا منهوهش دهی توانی هقیه کی برواپیکراو بی. ههربقیه شهاوده ردییان ده گهل کرد. به لام، هیلین له مانگی ژووئیهو مانگیک زووتر کچی دووههمی مهیوا می بوو. ئهوهش له پیوهندی ده گهل کاربهدهستانی ئیراندا بوو بههن گیروگرفتیکی زیاتر. بقیه ناچار بوو سهر له نوی خفی بشاریته وه.

هه شت مانگ دواترو لهمانگی مارسی ۱۹۵۱دا، قاسملووو هیلین دهگه ل منداله کانیان به به به و کوردستانی عیراق وهری که وتن. دوایه ش له سنووری نیوان ئیران و عیراق تی به پیه پینو گهیشتنه کوردستانی عیراق و له ریگهی به غداوه دهی توانی بگه پیته و ه بق و لاته کهی خقی.

به پاسینک له تاران وهده که و تن گهیشتنه سه قر که شاریک بوو له ژیر کونتروّلی کورده کاندا. به ماشینتکی جیپ له چیاکان تی په رین. هیلین جلوبه رگی کوردیی دهبه ر کردبوو وه ک ژنیکی که ر خسوی ده نواند، بونه وهی نه ناسسری. به نامساژه و به هه ر جوریکی بوو به رپرسه کانی حالی ده کسرد: ده چیته نه جه ف بخ وهی بتوانی توانای

۱- به ینی رئزورمسهو ثایینی تورورپاییهکان ژنیش دهوانئ میروی تعلاق بدا . نووسهر

قسه كردن وهده ست بينيته وهأ

بهپییان و به سواری ئیستران خویان گهیانده به غدا. هه و آن تیکوشانی هیلین بن و هرگرتنس پاسپورتیک حهوت مانگی کیشاه به الهوماوه به باسپورتیک حهوت مانگی کیشاه و هرگرتنس دهکرد و پیاو نهی ده زانی له کوی ده بی.

دوای چەند مانگان، كاتنگ كوردەكان پاسپۆرتېكيان بۆ هیلین دۆزىيەو، ھەلومەرجى سياسسى له عيراق بۆجارىكى دىكەش ئالوگۆرى بەسەردا ھاتبوو. ئەو كەسانەى ئاگايان لىمەوى و لىه كچەكانى دەبوو لەوھ دەترسلان لىمە فرۆكەخانە راىگرن. رۇژيكيان ھىلين بەسسوارى پاسسىك بەرھو پېتەختسى ئىران وەرىكەمەت. چارشلىپويكى بەخۆيدادابووو دەيەدورسىت بەم شىيوەيە سەروسلىماى ئورووپايى و چاوەشىنەكانى داپۇشى. يەكىك لەكچەكانى لىباسى كورانى دەبەر كردبووو ھەر ئەركارە ببوو بە ھۆى ھىندىك گىروگرفت بە تايبەتى ئەوكاتانەى داپكى دەيەرىست راىدىرى.

به هنی بی نه زمورنییه کی که له پوشپنی جلوبه رکی کوردیدا هه یبوو، چارشیوه کهی خزیبووه سه رشانی و ژنیکی که له ته نیشتی دانیشتبوو پنیگوت خزی داپوشی. هیلین زانی خوی دانه پرشسیوه. کابرایه که له کورسییه کانی نهوبه ری چاوی لی ده کورد هیلین پنی وابوو ئیستا وه به ر جنیوانی ده دا. نه سه ر سنووری کاتیک نیگابانه کان هاتن ساک و جانتا کانیان بگه ریدن، کابراکه قسیه ی ده که ل کردن و ده سستی بولای هیلین راداشت و گارده کانیش شتومه کی هیلینیان نه پشکنی.

پاسه که راوهستاو ههموو موسافیره کان دابه زین نانی بخون و ههرچه ند ههرسیکیان آهیلین و دووکچه کهی آزوریان برسی بوو، هیلین نهی ده زانی چ بیکا. کابراکه به قاپیک چیشته وه هاته وه و دای به کچه کان. به لام، هیلین نهی ده زانی ده بی سرپاسی کابرای بکا یا چاره نووسیکی ناخوشی له پیشه.

له ئیزگهی پاسسان لهتاران، ههمان پیاو داوای لی کردن دهگه آلی سسواری ماشین بن، به لام هیلین قبوو آلی نه کرد. دوایه پیشسنیاری کرد تاکسسییه کیان بق بگری و لیمی پرسسین بذکری ده چن. دیسسانیش هیلین قبوو آلی نه کرد. نهوجار پیاوه که پیمیگوتن: «خوداتان

۱ - پهکینك له پیروزترین شاراکانی نسلامی شیعمیه له عیراق که له باشروری بدغدا هدل کهرتوبو نارمندی زیارهنگای شیعانه. ۲- وترویز دهگدل نورسهر، پاریس. ۱۹۹۱.

دەگەل بى»و رۆپشت.

هیئلین که له و سهفه ره دا به ته واوی ماندوو و شهکه ت ببوو، ده گه ل کچه کانی سواری تاکسییه ک بوون. ئادریسی ماله تازه که یانی نه ده زانی، به لام ده ی زانی چون بچیته وی. کاتیک که یشتنه ماله که یان، قاسماروش تازه گه را بووه بو تاران و پینی و ابوو هیلین له پراگه و نهی ده زانی هاتوته و مالی. هیئین نه خوش که و تبوو و بو ماوه ی سی حه و تو و بوی که و ت.

ئاخرىيەكـەى، لـە رۇژىكى سسائى ١٩٥٧دا، ھىلىن كرولىچ قاسىملوى كـە دەگەل دوركچەكەى دەيەرىسىت بە پاسپۇرتىكى عىراقى سەفەر بكا، لەتاران سوارى فرۇكەيەك بور بۇ دىمەشسق، پېتەختى سسووريە. مارەى شـەش حەرتو لەرى مايەرەر سەرەنجام توانى بچىتەرە براگ.

قاسىملوو هەروا ژيانيكى پر ئە مەترسىيى دەبردە سىەرو پۆلىسى سىياسى، ساواك، ھەروا لىنى دەگەراو پىيەەندىيىشى دەگەل كۆمۆنىيىستەكان رۆژبەرۆژ خراپتر دەبوو. ھىچ كەس يارمەتىي نەدەدا. حىزبى توودە ئە ھەولى ئەوەدا بوو بەلكە بۆلاى خۆى رابكىتئىيتەو، بەلام ئەو پىشىندارەكانى وانى قبوول نەدەكرد. پاش ماوەيەك، رەڧىقە كوردەكانى برياريان دا بەرىي بكەنەوە ئورووپا. «پاش چىنج سال ژيانى بە نهيىنى، گەرامەوە بۆ پراگ كە لەوى ژئىكو دوو مىدالم ھەبوون».

کۆتاىيەكانى ھاوينى ١٩٥٨، لەكاتېكدا دەگەل ژنو مندالەكەي چەند كەس لە ئاشناكانى لە چياكانى چېكوسلۇاكى خەرىكى پشوودان بوون، قاسملوو پەيامېكى نائاسايى لە پراگەوە پىن گەيشىت. پنىخۆش نەبوو بگەرىتەوە بىق پراگە رۆۋەكانى پشسوودانى بەنيوەچلى بەجىيىلى، بەلام، پەيامنىرەكە زۆر بە توندى پنى دادەگرت ئەويش قبوولى كرد. سوارى ماشىنەكەي بووو كاتىك گەيشتە پراگ چووە ئەو ھوتىلەي كە دەبوو چاوى بە كەسىنك بكەرى. كاتۇمىر حەوتى ئىزارى بوو. لەبەردەرگاى ھوتىلەكە كابرايەكى كورد چاوەروانى بور. قاسملوو نەي ناسىيەوە. ژىنەرال مستەفا بارزانى، رىبەرى كوردەكانى عىراق بوو، بور. قاسملوو لە سەردەمى لارەتىدا پنى وەك خودايەك وابوو.

پياره که لني پرسي: «ئهتزي عهبدوړ په حمان قاسملوو »؟

قاسسملوو کهمیک سهرسسورماوو بریکیش بهگرمسان بووو دهگهل بارزانی چوونه ریستوورانیکو شیویان خواردو هه تا کاترمیر سی بهیانی به یه کهوه قسمیان کرد. بارزانی له شسووره وی گهرابؤوه و دهیه ویسست به پراگدا بچیته وه عیراق. به سهرهاتی بارزانی له شووره وی راست وهکوو به سهرهاتی قاسملووی ده چوو. جاریکی دیکه ش، ههلومه رجه کهی شورانی به سهرهاتبوو و عهبدولکه ریم قاسم که تازه به ده سه لات گهیشتبوو داوای له بارزانی کردبوو بگهریته وه عیراق قاسملوو ههموو نه و تاییه تمه ندییانه ی له بارزانیدا

به روونسی ده دیش که ریبه ریکی کورد ده بی ههیبن، به لام، بارزانی نه وی به شدی ههیکی دیدی. دیکه ده دی.

چونکه قاسملوو ئیدی ئه و قاسملوه الاه بین نهزموونه ی نه و سه ردهمی نه بوو که به بارزانیی راگهیاندبو و کاربه دهستانی نیران دهیانزانی بارزانی له مهاباده و خهریکه له شارهکه و هده ردهکه وی. بارزانییش له شسوو په وییه وه گه پابؤوه که له وی بؤماوه ی نق سالان و هک پهنابه ریک ژبابو و رقیکی په کجار زوریشی له رووسه کان بوو!

ئەوشەۋە بارزانىي بەسالداچوۋ، لە ھالىكدا خەرىكى خواردنۇ خواردنەۋەيەكى زۇر بوق، باسىي زۇر كەسسانى كرد. قاسسملوق چەندىن سسال دواترۇ بە پارىزەۋە دەيگوت: «قسسەي خۆمان بىن لە بەينمان دەرنەچسى، ئەق دورەيىندەي منى خوارد دەيەۋىسست ۋەزنى بەرىتە سەر».

چەندىن كاتژمىتى بەيەكەرە بىرون. بارزانى بۆى دەگىزايەرە كە سىللى ١٩٤٦ بە چ شىنوديەك لەمھابىلدەرە دەركەرتورە لىھ كۆتايىدا گوتى قازى مجەمسەد خەيانەتى بى كردورە: «كاتىك ئە سالى ١٩٥٣دار پاش كۆدىتايەك لەعىراق، گەرامەرە تەررىز، نەمدەزانى بۆكۈى بچم. بريارم دا بچمە مالى ئەندامانى خانەرادەى قازى محەممەد، بەلام، دوايە كە پىيان گوتم نەر مالانە پۆلىسىيان لىيە، لە بريارەكە پەژيوان بورمەرەر چرومە يەكيەتىى سۆۋىيەت».

قاسملوو که ئه و قسانه ی زور پی سهیر بوون لیمی پرسی: «نه وهی ده آنی خه یانه تی پی کردی کی بوو؟ نه گه ر قازی شـتیکی وای کردبا ئینعدامیان نه ده کرد و به م شـیوه یه باره ی قازی محه ممه د دا قسه مه که لهبیرت نه چی که نه و پیاویکی یه کجار خوشه ویست بو و. نه و قسانه ده بنه هوی نه وه که خوشه ویست بت له نیو خه آکدا که م بیته وه و زیان به کوردان ده گهیه نی ».

قاسیملوو داوای له بارزانی کرد ههرگیز بهم شینوهیه له بارهی قازی محهمهده وه قسه نه نه باردانییش لهقاسملووی ویست دهگه لی بگه پنته وه کوردستان. ته نانه ته داواشی لی کسرد پنکه وه و به فرز که یه که بگه پنته وه. قاسیملو و قبوو لی نه کردو بارزانی به جه خت دانانه وه لیی ویست هه رچی زوو تر بگه پنه وه کوردستان بووهی «له ههلومه رجه له باره که به باشی که لک وه رگری».

ههلومهرجهکه لهعیراق، ههروهک نهو نالوگورانهی له روزههلاتی نیوهراست باون، به تهواوی گورابوو. له روزی ۱۶ی ژووئیهی ۱۹۵۸دا، سهرلهشکر عهبدولکه ریم قاسم شای سهر به خانهوادهی هاشمی که بریتانیا بهسه رعیراقیدا سه پاندبو و لهسه ر دهسه لات وه لا

١- بارزاني له نايتدهه كي نزيكدا دەگەل دىرلەتى جان.ئېف. كېنېدى پېرىندىيەكى نزيكى دامەزراند.

بردو کوماری عیراقی راگهیاند. ئازادییه دیموکراتییهکانی هینایه وه گوری و پشتیوانیی اسه هاوکاریی نیدوان عهرهبهکان و کوردهکان کرد. ههرچهند ئه و نه فسه ریکی سه به بناسیونالیزمی پاریزگارانهی عهرهبهکان بوو. به لام بو پیشگیری له به دهسه لات گهیشتنی عهرهبه نه شاری به به دهستهکان کهیشتنی عهره به نازی داخوازهکانی کورد بوون، دهگه ل کومونیستهکان و

كوردهكان بوو به هاوپهيمان.

قاسسم گهرانهوهی بارزانیی به شستیکی رهواو بهرحهق راگهیاندو پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراقیشی به پهسمی ناسی، یاسای بنه پهتیی عیراق «یه کگرتوویی عه پهبو کورد له دهسسه لات »یدا هینایه گوری و «مانسی نه ته وایه تبی کورده کانسی لهنیو خاکی عیراقدا » دهسته به رکرد.

بارزانی چهند روّژ دوای ئه و چاوپی که و ته ده که آ قاستملوی اهمانگی ئوکتوبری ۱۹۵۸ که یشته و به بغدای و که قاره مانیک پیشوازیی ای کرا. له به غدای که و ریبه ره کورده به راشکای به در این که و در که درد به راشکای به در که در در به این که در در در استیدا «مانگی هه نگوین» له نیوان نه وی عهدولکه ریم قاستمدا دهستی بی کردبوی. که راستیدا «مانگی هه نگوین» له نیوان نه وی عبدولکه ریم قاستمدا ده در در باشی که شانه و می سیاسی و قه رهه نگی که لکیان و مرگرت. بالای کورد له ده ور دیه کان ره سیمیه تیان بی در ای ته نازدی دور دیه کان ره ستمییه تیان بی در ای ته نانه تا روژنامه ی «خه بات» به نازادی ده فر قشرا.

حه و توویه که دواتر، قاسماو و گهیشته عیراق. نیوانیان [بارزانی و قاسملوو] په کجار خوش بوو. بارزانی قه ولی دا بالویزخانه ی عیراق له نوتریش ویزا بدا به هیلین و کچه کانی بو نه وه ی بتوانن بینه عیراق. هیلین چووه قبیه ن ماوه ی سیمانگان چاوه روانی و هرگرتنی ویزایه که بوق بو عیراق بوو. قاسملوو و ژنو منداله که ی ناچار بوون نومانگی دیکه له به غدا بو و هرگرتنی ئیجازه یه ک و یکه له به غدا بو و هرگرتنی ئیجازه یه ک

بارزانسی هه تنا ئه و کاته هیندیک گیروگرفتی دهگه ل کومونیسته کان بو هاته پیشی، به لام به ته واوی متمانه به بارزانی به قاسملوو هه بوو. وا ده رکه و که ناکری متمانه به بارزانی بکه نام با به تیک بوو قاسملوو هه ر زور زوو پنی زانی قاسملوو به شیوه ی نهینی گوتبووی: «له و سه رده مه دا نیمه له شیوه کاری ئه و ناگادار نه بووین، دامه زراندنی پیره ندییه کی باش ده گه ل (پدک)ی بارزانی و ده گه ل حیز بی کومونیستی عیراق کاریکی دروار بوو».

سىياسەتى ئىوخۇيى عىراق بى پسانەرە لەحالى ئالوگۇردا بورو كوردەكانىش ھەمىشە موشسكىلەيەك بورن. كاتىك قاسىم دەسسەلاتى خۆى بىھ تەراوى چەسىپاند، يەكيەتى يەكگرتورىي خۆى دەگەل لايەنەكانى دىكە گۆرى: دەگەل دەستەراستىيە پانعەرەبىستەكان كەرتە ساتوسەردار پىرەندىي خۆى دەگەل كۆمۆنىستەكان پىساند. بارزانى، بى ئەرەي برانى ئەوسىەرلەشكرە عيراقييە لە درى كوردەكان وەگەر دەكەرى، ھەروا دريزەى بە پىئىتيوانى ليكرىنى دەدا. ئەوە راسىت ئەرشتە بوو كە رووى دا. زۆرى پىنەچوو قاسىم ئەوماقانەى بە كوردانى دابوون خستە ژير پرسيارەوەو وردەوردە ئازادىيە سياسىيەكانيانى بەربەست كردو بلاوكراوەكانىشىيانى قەدەخە كردن.

لبه تاکامیدا، قاسیملوو ههتا سیالی ۱۹۹۰، واته کهمتر له سیالیک له عیبراق مایهوه. له وماوهیه ا میژووی نهته وهی کوردی له زانستگهی به غدا تهدریس دهکرد. به لام رزژیک له نهکاو، نه نسه دهکانی ئاسایشی عیراق، بینه وهی هیچی بوروون که نه وه، پییانگوت ده بی له عیراق بروا. دوای حه و توویه که که رایه و هیراگ.

رەنگ هۆى ئىەو دەركردنە لەنەكاوە بگەرىتەوە بۆلاى بارزانىي كە دەگەل عەبدوللا ئىسىداقى كادرو پېشىمەرگەكانى دىكەى حدك چەشىنىك ھاربىرى ھاركارىي لە درى قاسملوو پىك ھىنابوو. ئەران [ئىسىداقى ھاركارەكانى] سەر بە بالى ناسىيزىالىست بوونو ھەروەك بارزانى، پىيان وابوو قاسملوو ئامرازىكى دەستى حىزبى توودەپە دەگەل حىزبى كومونىسىتى عىدراق پىيوەندىيەكى تەواو نزيكى ھەبوو. بەپئى زانيارىسى يەكتىك لە كۆنە ئەندامانى حىزبى كۆمۈنىسىتى عىدراق، بارزانى داواى لە دەولەتى عىدراق كردبوو قاسملووى لە عىدراق دەركا.

له کوردستانی عیراق خردموختاری به زهحمه ماوه ی ست سالان له نارادا بوو. چونکه ریژیمی عهبدولکه ریم قاسم باوه پی وابوو که بزووتنه وی کورد جیهانی عهره بده دخاته مهترسییه وه. له ناکامدا، نهرته شسی عیراق که سانی سه ر به بارزانیی له چیاکانی کوردستانی بی مباران کرد. به مجوّره شه په نیوان کورده کان عیراقییه کاندا دهستی پی کردو بی مهاوی چهند سالان دریژه ی ههبوو.

قاسىملوو كه گهرايه وه پسراگ خويندنسى دەورەى دوكتۆراى له رشستەى ئابوورى و زانستى سياسىدا دەست بى كردو سالى ١٩٦٢ تەواوى كرد. ھەتا ئەودەمى ئىدى قاسىملوو كەيشىتبوو چلەپۆپەى زانستى لە بوارى سياسىيشدا بەتەواوى ساخ ببۆوە. بنەمالەيەك چەند دۆسستىكە خانووبەرەيەكى لە گەرەكە تازە دروسست كراوەكانى پراگى لە داوينى تەپۆلكەيەكسى نزيك جادەى قرۇكەخانە ھەبوون. وەك مامۆسستايەكى كۆلىژى ئابوورى يارمەتبيەكى مانگانەى زۆر باشى ھەبوو. لەو زانستگەيە، لە پۆلە جۆراوجۆرەكاندا تىئۆرىي كەشسەكردنى ئابوورى بەرنامەرىزىي درىزخايەنى بەدەرس دەگوت. كتيبى كوردستان كوردىشى نووسى كە كتيبىكى بنەرەتى و يەكجار گرنگە لە بارەى جيھانى كوردانەرە كە دەبى «لەرىر رووناكايى فىركارىيەكانى ماركسىيست ـ لىنىنىسستىيەو» چارى لى بكرى،

۱- قاسملور، عدبدورو،حمان كوردستان كورد، چاپخاندى ناكاديمي ژانستهكاني چېكۆسلوراكي، براگ، ١٩٦٥.

ئەر كتنبه بە ئۇ زمان تەرجەمە كرارە. دەبى ئەرەشىمان لەبىر بى كە قاسملور كەسىكى بىلنى بورو لە زانسىتگەى پراگ دەرسىي دەگرت. ئەرە ئەرەندەى لىە ئاكامى زانيارى رىتىگەيشتورىي خۆپدا بور، ئەرەندەش بەھۆى راسپاردەى توردەپيەكان بور.

قاسسملوو ژیانیکی خوشسی رادهبوارد. هیلین روّری رهحمه ده ده ده ده لهوی که متر کاری دهکرد. به لام داهاتیکی باشی ههبوو. جلوبهرگی ههردوویانی له لای خهیاتی دهستی دروابوون؛ دهچوونه کونسیرتان ئیسکی بازی. ئه ودهوره به باشترین سهردهمی ژیانیان بوو. قاسسملوو هیزوتوانایی خوّی بهجوانی راگرتبوو. روّرجارو ههتا رادهیه ک به خوّرانانه و دهی گیرایه و مکاتیک دهچوو بو پشوردان، دهی توانی سهرانسه ری شهوه کان ههل په پی سهرانسه ری روّره کانیش بچیته ئیسکی بازی، له حالیکدا ئه وانی دیکه تیکرا دهنوستن.

له مانگی فیرریهی ۱۹۹۳دا، له بهغدا، کودیتایه ک بهریوهچوو ته فسه و به عسییه کان ده سه لاتیان به دهسته وه گرت و واده ی خودموختارییان دا به کورده کان و له کوردستان ناگربه س راگه یه ندرا. کومؤنیسته کانی عیراق په نایان بق کوردستان هینا، دوای ماوه یه که نه نجومه نی سه رکردایه تیی شقرشسی عیراق، هیرشیکی نویی بوسه و کورده کان دهست پی کرد و ناوی «فیشوران و جوداییخواز و جنایت کارو دری شقرشسیان» له سه و دانان. ریزیمی تازه دهستی کرد به «تعریب»ی شاره کورده کانی باکوور که کانگا نه و تییه کان له وی هه لکه و توون.

له مانگی نوامردا، ههاومهرچه سیاسییهکه سهرلهنوی گورا: سهرههنگ عهبدوسسهلام عارف تاقمی بهعسییهکانی لهسهر دهسهلات وهلاناو دهگهل بارزانی ناگریهسی راگهیاندو بهلینی دا مافی گهلی کورد به رهسسمی بناسی، میژوو ههروهک خولخولهیهک دهسووراو گوران لهدوای گوران بیک دههات.

قاسسىلور ئەر رورداومى يەكجار پن ناخۆش بور، چونكە سياسسەت لەر بەشسە لە جيھان رەك شەسپلەلندراوانى لى ھاتبورو ھىچ شىتنك رەك خۆى ئەدەمار ھىچ چەشنە رىككەرتنىك رىزى لى ئەدەگىرا. كوردەكان لەسسەر بناخەى عەشسىرەتى ھەلسسوكەرتى سىاسسىيان دەكردو دەبور بىھىچ ئەملار ئەرلايەك پشتىرانى لە سەرۆك عەشىرەكەيان

بکهن، نهک له به رنامه یه کی سیاسی، هه مول نهوشتانه بیرونه هنزی بی هیزکردنی بزوونته هنزی بی هیزکردنی بزوونته وی بزوونته و می کورد. نهوه ش، هه میشته دهولهت لهدوای ده ولهت، به قازانجی خویان که لکیان لی و مرگرتوه.

قاسـماوو، له پـراگ زور بهوردی بهدوای نهو باسـوخهبهرانهوه بـوو. بوّماوهیهک، بارزانی خهریکی پتهوترکردنی پنگهو دهسه لاتی خوّی له کوردستان بوو. لهمانگی مارسی ۱۹۲۵، دهولهتی عیراق هیرشـیکی سهریازیی دهست پیکردو کورده جیابوّوهکان، به سـهروکایه تبی تالهبانـی، له دری بارزانـی لایهنگرییان له دهولهت کـرد. به لام، دهولهت به بهورادهیه بههیز نهبوو بتوانی کوردهکان شکست بدا. بویهش حهمه رهزاشای پههلهوی نیوبرژیوانیی کردو ههر لهو کاتهشـدا پشـتی بارزانیی گرتو بارزانییش نهوهندهی دیکه دهسه لاتی سهربازیی شای بههیز کرد.

قاسسماوو وشسداری دا شسای نیران دهیه وی ده وله تی به غدا بی هیز بکا. به لام، شسا دهیه ویست له بواری سه ربازی و نابووریدا بزووتنه وهی بارزانی بکیشیته ژیر دهسه لاتی خستری و له ناکامدا نیمکانسی را په رینی کورده کانی نیران له به ین به ری. بارزانی دهی توانی شه و بیسرو بروایسه له نیر کومه لانسی خه لکدا بلاو کاته وه که حیز به کهی قاسسماوو ده بی تیکوشسانه سه ربازییه کهی وه لانی بوئه وهی ده وله تی نیران یارمه تییه نابوورییه کهی له بزووتنه وهی کوردی عیراق نه بری. له و کاته به دواوه هه رچه شنه چالاکییه که دری شا و هک کرده و یه کی دوژمنانه له به رامبه ر «شغر شی کورد» دا هه ل ده سه نگیندرا.

کوردهکانی نیران له بهرامبهر نه و هه آویسته دا به تووره بیه و ه دژکرده و هیان له خویان نیشان داو له سالی ۱۹۹۷ دا، شورشیان دهست پی کرد، به لام، را په رینه که یان ته نیا هه ژده مانگ دریژه ی هه بوو و له حالیک اله نیران شاو بارزانیدا گیریان کردبو و، به ته واوی له نیو چوون.

قاسملوو هیشتا له پراگ بوو، به لام چهند جار به نهینی هاته کوردستان. ئهوهش تهنیا به خاتری لایه نگری له کورده کان نهبوه، به لکه ههستی به وه کردبوو که ههلومه رجه که له چیکوسلوواکی زور به خیرایی بهرهو نالرگور دهچی: کومونیسته کان به تهواوی که وتبوونه نیو قهیرانیکی توندوتیژی ئیدئولوژی دیسیپلینه وه.

شُوْرِشْیکی بی هه اللاو بگر، به لام رادیکال، له و ولاته دا دهستی پی کردبوو که له نیوه پاسشی ئووروو پا هه ل که و توه خه نیوه پاستی ئووروو پا هه ل که و توه خه نمی جیهان و ردهورده ناستاوی «به هاری پراگ»یان له سه رئه و بزوو تنه و هیه دانابوو. کومؤنیست خوجنی یه کان، نه ژیر فه رمانده ریی نه لیکساندر دو و بچیکدا، خؤیان له رینوینییه کانی موسکو دوور خسته و هو زور به خیرایی خه ریکی به ریوه بردندی ریفورم بوون. شووره وی ئه و رووداو و ریفؤرمانه ی قبول نه بوو. به پیچه و انه قاسماوو و که سانیکی یه کجار زور له زانا چه پئاژ زکان له و پروسه یه یه کجار پیچه و انه و پروسه یه یه کجار

خۆشىحال بوون. بەلام، لەمانگى ئاوگوستى ١٩٦٨ما موسسكۇ ھېزەكانى سەر بە پەيمانى ورشقى ناردە يراگ.

کاتژمیس ۳ی به یانسی رؤژی ۲۱ی ئاگوسست، ته له فونه کسه ی مالی قاسسملوو زهنگی لی دا: یه کنک له ئاشسناکانی قاسسملوو بوو، گوتی: «هیزه کانی شسوور هوی گهیشتوونه ته فرز که خانه ی ».

قاسملوو له وهلامدا گوتی: «زور درهنگ وهخته. پیم وایه مهستی».

ئەرىش گرتى: مەست نىم. پەنجەرەكەت بكەرە. دەي بىنى».

کاتیک پهنجهرهی مالهکهیان کردهوه که له نزیک فروّکهخانه بوو، قاسملووو ژنهکهی دیتیان ههروا تانکنو رادهبرنو زانیان چ رووی داوه

پاکتاوکردن دادگایی موخالیفه کان به بی هیچ چه شنه به لگه یه که نه مو نه و خستنه په راوینزو گیروگرفتیکی له نه ژمارنه هاترو له پاش هیر شسه که سسه ری هه اساد زور به ی ناشناکانی قاسملوو له حیز بی کومؤنیستی چینک ده رکران که سانیکی زوری وه که مامؤستایانی رانستگه کان له سسه رکار و هلابران و ناچار بوون شسه وانه ببنه ئیشکچیی کارخانه کان قاسملو و و ه به رنه که و ت چونکه ئه ندامی حیز به که نه بوو.

له ژانویهی سالی ۱۹۳۸ دا، تاقمیک که خهبانگیره کانی حدک [ئیران]، داوایان له قاسملوو کرد بگهریتهوه عیراقی و قاسلملووش راست اسه روز ژانهی به عسلیه کان کودیتایه کی دیکهیان و هری خست و دهسه لاتیان به دهسته وه گرت گهیشته به غدا. ریبه ریکی دیکه قوت بیؤوه که سه ددام حوسین بوو.

قاسملوو دوای ئهوهی ماوهی دهسال له پراگ مابقوه، سالی ۱۹۷۰گهرایهوه عیراق و دوای ماوه دوای ماوه میراق و دوای ماوه دوای ماوه دوای ماوه کارزانی فه نفی قابووری له وهزاره تی به درنامه دانان (التخطیط)ی عیراق قاسملوو ههم کارزانی فه نفی ههم مرزقیکی به فهرهه نگ بوو. له به غدا نیشته جی بووو له و دهرفه ته بو سیاسی که لکی وهرگرت. تاله بانی قاسملووی به یاسر عهره فات و باقیی ریبه ره فه له ستینییه کان له بیرووت ناساند.

قاسملوو وهک شیکارگهریک بو بازاری نهوت کاری دهکرد. سیاسه توانیکی ئیرانی که دوایه له شفر رشی ئیسلامیدا بوو به یهکیک له که سایه تبیه گرنگهکان، دهیگیرایه وه که له سالی ۱۹۷۱و له کونفرانسیک له به غدا له ژیر ناوی «نهوت وهک چهکیک»دا قاسملووی دیوه.

قاسـملوو به جوانی بوی دهرکهوتبوو که ناتوانی سیاسهتی پولیسیی ریژیمی عیراق قبــوول کا لــه حیزبی توودهش دوور کهوتبووهو ههروهها حدکیشــی لــه ژیر نفووزی حیزبی تووده رزگارو به تهواوی سهربهخری کردبوو. قاسملوو پشتیوانیی له ئهلیکساندر دوبچیکو له نارازییهکانی چیکوســلوواکی دهکرد که بههاری پرخهمو پهژارهی پراگیان ریبهری کردبووو دوایهش له سمالی ۱۹۶۸دا له بهرامیهر هیرشی تانکهکانی شوورهویدا تیک شکابوون.

بارزانی، یه که مین ریبه ری کورده کانی عیراق، به باشی پیشوازیی نه قاسملوو کرد. بارزانی نه وه ک پیاویکی به فه رهه نگو کارلیها توو ده ناسی نه که وه که سیاسه توانیک. به بروای بارزانی شیتیک به ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستان له گزره پانی سیاسه تدا نه مابوو. به وحاله ش پیوه ندیی نیوان تاقمه کانی ریبه رایه تیی حدک [ده گه ل پارتی] باشتر ببوو، هه رچه ند ریگه به کورده نیزانییه کان نه ده درا هیچ چه شنه تیکوشانیکی چه کدارانه له دری هیزه کانی نیزان نه نجام بده ن.

سهره رای هه موو نه و رووداوانه ی له ده یه ی زور ناله بارو ناخوشنی ۱۰دا سه ریان هه ل دابو و هک هه میشه پشتیوانیی له بارزانی دهکرد و ته نانه ته دری تاله بانی و که سانی نارازی حیزبه که ی خوشی هه ر به و شیوه یه ره قتاری دهکرد، چونکه قاسملو و پنی وابو و بارزانی گرینگترین نوینه ری کوردانه.

قاســماوو له بارهی ئاخرین جاریکی بارزانیی دیبوو دهیگوت: «روّرٔی ۲۲ی دیسامر ۱۹۷۳ و روّرٔی له دادیک بوونسم برو له دهفته ری دیلمسان، ناوچهی حاجی نومه ران، چهند کاترٔ میرو هه تا درهنگانیکی شهو به یه که و قسه مان کرد». زوّر به جیددی قسهم دهگه ل دهکسردو پیسم گسوت: «روّرْیک لهروّرْان دهمری و پاش نهو ههمو و سسالانه و نهو گشسته نهزموونانه ته هیچ شتیکت لی به چی نامینی. ده بی کاره کان به روونی نه نجام بده ی چونکه هیچ که س نازانی ستراتیری تو چیه. نه گهر بیتو ده و له ته کانی نیران و عیراق له سه ر تیک شکاندنی بزو و تنه و هی کورد ریک که ون، نه تو چ ده که ی ؟

بارزانی بهجهخت دانانه وه ده یگوت شتیکی ئه و تن ئیمکانی نیه. ئه و جار قاسملو و این حالی بیو که متمانه ی ئه و رتیه ره کورده به هیزه کانی خوی زیات ربه هری پیوه ندییه نهینییه کانی ده گه ل ئه مریکاییه کان، ئیسرائیلییه کان بوو. هه روه ها، قاسملو و ئه و جار حالی بسو و بارزانیی زیره کو و شدیار نازانی ده گه ل کی راوته گبیسران ده کا و پینی وابو و ده گه ل ده و له ته نیم نه مریکایه پیوه ندیی هه بو و ته نیا ده گه ل کارمه ندانی پیوه ندی سی ئای، ئینی (سیا) و مووساد پیوه ندیی هه بوو. ریککه و تن ده گه ل دهست و پیوه ندی به ته و اوی جیاوازه.

لهماوه ی باست دوورو دریژه که یان دا، نه و ریبه ره به نه زموونه سه ره نیمکانی و هدیهاتنی روانگه کانی قاستملووی قبوول کرد: واته نیران و عیراق ده توانن له دری نه و یه بگرن و کاتیک قاسملوو لیی پرسی له بارود فی نهوتودا ده توانی چ بکا. بارزانی له و هلامدا گوتی: «نه گه ر نه وان بگه نه ریککه و تنیکی نه و تق نیمه ش وا ده که ین. نه من و نه تو و کورده کانی نیران و عیراق به یه که و ه به ره نگاریان بینه و ه ».

قاسىملووش گوتى: «بەلام، پيويسىتە ھەر ئىستا بەرىككەوتنىك بگەين. چونكە دواتر زۆر درەنگ دەبىي».

وتووید لهنیسوان کورده کانسی عیسراق و دهوله تی عیراق لسه بساره ی خودموختاریی کوردستانه و ههروا دریژه ی دهکیشا. ههرکات دهوله تی عیراق پیشنیاریکی قبوول دهکرد، بارزانی ره تی دهکرده وه و به پیچه وانه ش. سهره رای ناکؤکییه کانیان، له سهر ههمو و شتیک ریک که و تیوون در بیجگه له موشکیله ی نه و تی که رکووک.

له ژیس خاکی کرردستان نهوت ههیه، به لام نهک هیچ کات به قازانجی کوردهکان نهبسووه بگره بزیان بزته به لایه ک. نه بریتانیان نه کومپانییه نه وتییه کان و نه دهولهتی به غدا هیچ کات نه یان ویستوه کوردهکان ده سه لاتیان به سه رکانگاکانی و زه (ئینیرژی) دا هه بی. ئه وه ی راست بی، نه وت هه میشه له دژی پیکهاتنی خودموختاریی کوردستان نه خشی گیراوه.

کەرکسووک ناوەنسدى سسنعەتى نەوتسى عيراقسەو ھەربۆيەش ھەمىشسە بۆتسە ھۆى شەروناكۆكى. زۆربەى وتوويژەكانى نيوان كوردەكانو دەولەتى عيراق بەھۆى كيشەى كەركووكسەوە بى ئاكام ماونەوە. دەولەتە يەك لەدولى يەكەكان داولكارىي كوردەكانيان لە بارەى شارى كەركووكو كانگا نەوتىيەكانيەوە قبوول نەدەكردو ھەمىشە باسەكەيان كىشاوەتە سەرەتاى سەدەى بىستەم كە ھىيشتا كانگانەوتىيەكان كەلكيان لى وەرنەگىرابووو كەركسووك شسارىكى توركمانەكان بسووو خەلكىكى يەكجار زۆرى كسوردى ھەرەبى لى ئىشتەجى بوون.\

رۆژى ۱۱ى مارسىسى ۱۹۷۰، دەولەتى غېراق و كوردەكان لەسەر قەراردادېكى ئاشتى پېيىك ھاتن كە خودموختارىي كوردەكانى دابىن دەكسىدا زمانى كوردىيش وەك زمانى

۱۱ جاناتان راندال به و نابرورچورده و لیخزشبرونیال. خارار. ستراوس گیرورغ، نیویؤرك ۱۹۹۷، ل ۱٤۱

رهسمی قبوولکراو قانوونی بنه پهتیان به م شین ه په گزری که «خهلکی عیراق له دوو نهسمی قبوولکراو قانوونی بنه پهتیان به م شین ه په گزری که «خهلکی عیراق له دوو نهسه و می عساره دیاری کردنی سینووره کانی کوردستان بورستان بریاریک نه درابووو نه و هیان بو سه رژمیزییه که رکووکدا دیاری بکا به لام، نه که هور نه و سه رژمیزییه نه کرا، بگره به رئامه ی «به عه ره بکردنی» کوردستانیش دهستی بی کردو هاو کات کورده کان و تورکمانه کانیان له که رکووکد و باقیی ناوچه نه و تبیه کان و هده رنا.

ستهددام حوستین له پیشدا له سته ا پهنجای داهاتی نهوتی به بارزانی پیشتیار کرد به لام دوایه کردی به سه دا بیست و پینج، بارزانیش له وه لامدا گوتی: «نا. ههر بهرمیلیک (بزشتکه یه ک) له بهرامبه ر بهرمیلیکدا». بارزانی لهسته ر نهم برواییه بوو نهگهر وانه کا، عیراقبیه کان دربی لی ده کهن.

قاسـملوی زور بـهوردی بـهدوای ئه و وتوویژانهه وه بوی ناخرین جار که نیدریس بارزانی له روزی ۸ی مارسـی ۱۹۷۶ اب و وتوویژ دهگه ل کاربه دهسـتانی عیراق چووه به غدا، ته نیا که سینکی غهیره عیراقیی به شدار له و کزیوونه و هیه دا قاسملوی بوی که دواتر ده گیرایه وه «دهمه و پست بروم، به لام عیراقییه کان داوایان لی کردم دانیشـم، چونکه پیریسـتییان به شایه تیک هه بوی ئه و شه و چوومه لای سه ددام حوسین و روزی دوایه کوبوونه و هیست که سی پیک هات. به شی زوریان کورد بوون و ئیدریس سه روکی نوینه ری کورده کان بوی نه بوی بالاسی به غدا بووین. سه ددام له وی نه بوی کورده کان و عیراقییه کان خه ریکی و توویی بوین، سه ددام پیشـنیاری کردبوی چونکـه که رکوی کیروگرفتی سه ره کیی، نه و شاره ده بی بکریته دوربه ش».

له هؤدهیه کی گهوره کل ببوونه وه. ئیدریس و قاسملو و له پشت میزیک و رووبه رووی یه کنر دانیشنبوون. له نه کاو، ئیدریس هه ستاو له قاسملو و هاته پیشی و لینی پرسی: «نه تق ده لینی چی؟ قبوول که ین یان نها»؟

قاسىملور لەوەلامدا گوتى: «نازانم ھەلوپست چيە. بەلام ئەمن متمانەم بە دۆستەكانت (ئەمرىكاييەكان) نيە. زۆر باشترە قبورلى كەي».

ئيدريسىيش زۇر بەكورتى وەلامى دايەوھو گوتى: «ئىمە زۇر لەوھ بەھىزترىن كە ئەتق دەىزانى. ئىمە ناچاريان دەكەين ھەموو داواكانمان قېرول كەن».

۱- همروه ک دواتر دمرکمون، شعر قمرارداده تعنیا بق کات به غیر قدان تهوسرابود. بینجگه نموش، نه دیاربکردنی ستووره کانی کوردستاندا، به پنچمواندی چاوبروانیی کررده کان کمرکوه ک به شینگ نه کوردستان دیاری نه کرابود که نهمهش ببویه هؤی سهرسوپهانی کورده کان، نمو و تقراندو مدی نه قانوونی بنه وسنید پیشریینی کرابود، همودا درباش دوخرا بق نمودی نه همر شازده پارترگای عیراق سمرژ میریمه کی دیکه بکری، پینج ووزیره کورده کش هیچ ده سه لاینکهان نمبرو، درس خونندن به نرمانی کوردبیش به شیرمه کی بمرتدسک جیبه جی کراه همولمان بق به عدر مکرده کی نارچه کوردنشینه کان همروا درتروی همبرد، سالیک دواتر دروجار همولی کوشتنی بارزانی دوا که له لایدن پؤلیسی عیر اقدوه ریک خرابود،

خۆبەزلزانى شىتىكى بى ئاكامە. قاسىملوو باش دەيزانى ئەرە بارزانى نىيە بېيار دەدا، ئەرە «ھارپەيمانەكانى« ئەرن لەراشىنگتۇنەرە بريار دەدەن. رۆژى ۱۱ى مارس بە ھىچ رىككەرتنىك نەگەيشتىن دەولەت بە تەنيابى خودموختارىيەكى زۇر بەرتەسكى راگەياندو كوردەكانى خستە ئىر ھەلومەرجىكەرە كە لەمارەي مانگىكدا يان قبورلىكەن يان قبورلى نەكەن.

قاسملوو دهیگوت: «کوردهکان ههتا ئیستا له باری سیاسییه وه هیچ دهسکه و تیکیان نهبووه چونکه زیاتر له ههستی توندو تیزییی دهروونی که لکیان وهرگرتوه نه که له هوی سیاسیی. بۆیه داوا کاری ههموو شستیک با هیچن، پیاو ناتوانی له سیاسه تدا یان سپی بی یان ره ش. ئه وهی ئهمرف ئیمکانی هه یه. رهنگه سبه ینی ئیمکانی نه بی. به بروای من بارزانی ده بوق پیشنیاری ده و آه تی بارزانی که رکووکه وه قبوول کردباو به م جوّره دهی توانی بو دهی توانی بود ده کورده کان پته و تر بکاو له ئاینده شدا دهی توانی بود داواکارییه کانی دیکه ی تی بکوشی. ئه گهر کوردستان خودموختار بایه و بارزانییش هیزه چه کداره کانی خوّی راگرتبا، کانیک له ئیران شوّرشی سالی ۱۹۷۹ رووی دا، کورده کانی ئیران ده یان توانی وه زعیکی ته واو باشتریان هه بی.

«ئەوە شىتىزى سىروشىتىيە بىق ئەو كەسسانەى لىھ بەغداو لەتساران دەسسەلاتيان بەدەستەوەيە كە بيانھەوى يەكپارچەيى ولاتەكەيان بپارىزن. ئىمەى كورد ئەوەى دەزانىن. ئە سىياسەتەدا ئەوە ويستو داخوازەكان نىن كە بە ھىسىب دىن. بەلكە ئەوە ھاوسەنگىي ھىزەكانە. ئەگەر كوردەكان بيانتوانىيا خودموختارىي خۇيان بەھىز بكەن، دەولەتى بەغدا ناچار دەبوو واقعىيەتەكان بەتەواوى قبوول بكا. بەلام، عىراقىيەكان متمانەيان بە بارزانى ئەدەكرد چونكە پىۋەندىي دەگەل ئىرانىيەكانو ئەمرىكايىدكان ھەبوو.

«سسه رکه و تنی و توویزه کانی مارسی ۱۹۷۰، دووپات بوونه و هی میزووی کورده کان بسوو. به پینی ریککه و تنه که خودموختارییه که ده بسوو له ماوه ی چوارسا لاندا جیبه جی بکری.

قاسسملوو به کورتی دهیگوت: «هاوکیشسیی هیزهکان به قازانجی کوردهکانی عیراق بسوو. دهبوو نه وهی تیبگهن. دهگهل دهولهتی به غدا و ترویزیسان دهکرد به لام پیوهندیی خویسان دهگهل تارانی ههروا راگرتبوو. له ناکامدا، دهولهتی به غدا ههروا لیبیان به گومان بوو».

ههروهها بارزانی له بواری سیاسیدا دهگهل ئیسرائیل ریک که و تبوی - ثهوهش کاریک بوو زوّر لیی بهگومان بوون و ئهوهش دوای شکستی بارزانی به باشی وهده رکهوت. به پیهوتهکانی قاسیملوی، دهولهتی شیور وهوی به بارزانیی راگهیاند بوو موخالیفی پیوهندییه کانی دهگهل ئیران نیه چونکه به لهبه رچاوگرتنی ههلومه رجی جوغرافیایی

سیاسی، ئه و پیرهندییانه شدتیکی ته واو پیریست بوون. به لام زور به روونی دری پیرهندیی بارزانی دهگه ل ئیسرائیل بوون. قاسملوو له بارهی کاروباره سیاسییه کانی له پیرهندی دهگه ل کورداندا به جه خت دانانه وه دهیگوت: «بارزانی چوته ئیسرائیل و تهنانه ت له نیوان سداله کانی ۱۹۷۶ و ۱۹۷۵ دا، زماره یه که کارزانه ئیسرائیلیه کان له سکرتاریای حیزبه کهی بوون چونکه شا ده یه ویست ئیسرائیلیش بخاته نین نه و گیره و کیشه یه وه «.

ته نیوان ستانه کانی ۱۹۷۶ و ۱۹۷۵ مراوی کا ته کاررانه نیسرانیلییه کان که سخرناریای حیزبه کهی بوون چونکه شا ده یه ویست ئیسرائیلیش بخاته نیو ئه و گیره و کیشه یه وه « پیره هندیی نیران کورده کان ئیسرائیل له ساله کانی ۱۹۲۵ اداو له ریگه ی کامران عالی به درخانه و ده دهستی پی کرد. سالی ۱۹۲۵ نیز قا ئیلیاف، که وه زیری کارو پیشه سازی و پیشکه و تن بوو، هاته لای بارزانی. دووسال دواتر، بارزانی به سه فه رچو بن ئیسرائیل و ده گهل ژینه رال مقشه دایان و توویزی کرد. سالی ۱۹۷۲، کورده کان له ریگه ی شای ئیرانه و ۱۲ میلیون دو لاریان له لای ریک خراوی «سیا» و ه پی گهیشت. ئیسرائیل و هک کانالیک له نیوان ئه و سی لایه نه دا [ئه مریکاو ئیران و بارزانی] نه خشی ده گیراد

قاسسملوو وهک روونکردنه وه یه ده یگوت: «له تاکامی هه مووی نه و کارانه دا، پیش بینسی کردنی شکست خواردنی بارزانی کاریکی دژوار نه بسوه. ناخر پیاو چون ده توانی بروا به ریژیمیک بکا که کورده ئیرانییه کان سه رکوت ده کا؟ بارزانی له نیوان ساله کانی ۱۹۹۰ و ۱۹۷۰ و کوشستنی یان ته حویلی ده وله تی نیرانی دانه وه. نه وه بن میراتگره کانی شووره یی بوه.

له مانگی ئاوریلی ۱۹۷۲دا، دهولهتی عیراق پهیمانیکی دوستایهتی ئهمنیهتیی بوماوهی بیست پینام بینج سیال دهگهل دهولهتی شسوو پهیمانیکی واژو کرد که ههتا نهوکاتی دهولهتی شسوو پهیمان بود. عیراق بو سه رلهنوی چهکدار کردنه وهی خوی، زور باشسی که لک له و پهیمانه و هرگرت. له سالی ۱۹۷۶دا، بارزانی سه رلهنوی له دری عیراق که و ته شه ر.

سالی ۱۹۷۵، ئیران و عیراق پهیمانی ئەلجەزایریان واژق کرد که بوو بههن چارەسەر کردنی گیرەوکیشسهی نیوان ئەن دون ولاتسەن کوردەکانیش لە یارمەتیی دەرەن بیبهش مانەن، ئەن پەیمانە، بەنیوبژیوانیی دەنلەتی ئەلجەزایر ئەنجام دران بریارەکانی بریتی بون لە: ١- ئیران و عیراق بق کەلک وەرگرتن لە «شط العرب» هاوبەش دەبن کە بەن یەکانەدا، دونچۆمی گەررەی دیجلەن فورات دەرژینه نیو کەندانی فارسەن،

۲. ئیران دەست لەيارمەتىدانى كوردەكان ھەل دەگرى. ھىمر دواى ئىمەر رېڭكەوتنە، ئەرتەشسى عیراق ھیرشسى ھینايە سىمەر كۆردسستان.

كوردسىتان بوق به مەلبەندى زولموزۇرۇ كوشتۇ كوشىتارى خەلكەكەلى. ھەرۋەك لە رابردۇودا، زۆرجاران روۋى دابوۋ، خەباتكىرەكوردەكان تەنيا مانەۋەۋ لە ھىچ لايەكەۋە يارمەتىيان پىنەدەدراۋ تەنيا دەيان توانى لەسەر دۆستە لەمىزرىنەكەيان، چىلكان، خىسىب

بكەن.

عەبدور پرەحمان قاسملو گەرايە وە بى پراگى سەرە پان ئە وە كە پيرەندىيەكى باشى دەگەل سەددام حوسىيى ھەبو ، ھەرگىز نەھاتە وە بەغدا. تالەبانى دەيگوت: لەوەدا ھىچ گومانىك نىه كە «قاسملو وبەھىچ چەشنىك ئامادە نەبو ولە دى كوردەكان بېيتە ئامرازىكى بەردەستى دەرلەتى عىراقى لە سالەكانى دەيەى ھەشقادا، پىم وانىيە ھىچ كاتىك قاسملو دەگەل ئىمە راوتەگبىرى نەكردىي. ئەو، تەنانەت ئەگەر كوردەكان ھەلەشيان كردبا، بەھىچ چەشنىك ھىرشى نەكردى تەردەسەر برووتتەوەكانى گەلى كورد. من بۆخۆم زۆر باش لەوە ئاگادارم. ئەو ھەمىشە لەپنوەندىيەكانىدا ھاوكىشىيى رادەگرت و ھەرگىز زيانىكى بەپرسى كوردى كوردستان نەدەگەياندى.

بۆمارەيەكى كىدم لە پراگ مايەرە. لەگەل ھىرشىي تانكەكانى شىرورەرى بۆسىدر چىكرسىلۆراكى، قاسملورو ھىلىن بىروبرواى كۆمۇنىسىتىي خۇيان بە يەكجارى وەلانا. پۆلىسى ھەمور كەس لەر راستىيە ئاگادار بورن.

لسه ژانویهی ۱۹۷۱دا، به قاسسطوویان راگهیاند جهوازی مانسه وه له و ولاته، که دوای دورمانگی دیکسه تهواو دهبوو، نسوی ناکریته وه. جهوازی مانسه وهی هیلین و کچهکانیان لهمانگی سسپتامر تهواو دهبووو نهویش ناچار دهبوو له و ولاته بروا، کچهکانیان گهوره ببوون و خویندن چووبوونه سوئید. هیلین چووه پاریس بولای میرده که ی چهرچه ند نالوگوره سیاسیه کان ناچاریان ده کرد هیندیک جار بچیته عیراق و به تایبه تی به مهبه ستی چوونه و نورده و بروستانی نیران، به وحاله ش له پاریس نیشته جی بوو.

له پاریس عەبدور پرەحمان قاسسملوو دەچووە لاى ئاشناكانى يان ئەوان دەھاتتە لاى ئەو. جۇيس بلاو، كە لە زانستگەى پاریس مامۆستاى زمانى كوردى بوو، دەيگنچايەوە: «كاتنك ھاتە ئنرە، پنى گوتم لەھەلومەرجنكى دژواردايەو داواى لىكردم يارمەتىي بدەم، لە زانستگەى زمانە رۆژھەلاتىيەكان شويننك بۆ يارىدەدەرى مامۇستا ھەبوو، بەلام، پنم خۆش بوو قاسسملوو بېيتە دەسستيارى من. لە شسكدا بووم، بەلام ئەر داواى لى دەكردم بەوجسۆرە فكر نەكەمەوە چونكە پنى وابسوو ئەمن چاكەيەكى دەگەل دەكەم. بەراسستى ئەوكارە بۆئەو كارىكى نىم بوو، بەلام، بۆ ماوەي سائىك ھاركارىي كردم.

ئەو مامۇسىتا ژنە ناوبراوە ھەروەھا دەيگوت: «ھەلسوكەوتى دەگەل خويندكارەكان زۆر باش بوو. يەكتك لە خويندكارەكان ئەرتەشى بووو پتكەوە بوون بە دۇستتكى زۆر باش بۇ يەكتر. مامۇسىتايەكى كارامەو بەفەرھەنگ بوو. وانەگوتن بۇ ئەو شىتتكى تازە

۱ - وتوريخ دەگەل نووسەر، يارىس. ۱۹۹۱.

۲- وتوریز ده گفل نووسهر پاریس ۱۹۹۱. شهر بابعتانهی دولیی نهزان لهر وتوریزه وهرگیرارن.

نهبوو. پهکجار زانا بوو! بهراستی سهرسو پهین بوو. لهباری میژووی نابووریپهوه قسهی بق خویندکارهکان دهکرد... تاقمیک دوستی فهرانسه یی ههبوون و زوربه شیان کاریان بهکاری سیاسه تهبوو. ههروه کی پیاویکی خه لکی پاریس ده ژیا: ژاکیتیکی دهبه ر دهکردو کراواتیکی لیدهدا. به پاس و به قه تاری ژیرزهمینی ها توچووی دهکردو لههؤده یه کی چکوله ده ژیا که به کریی گرتبوو».

زوربهی روژهکانی کوتایی حهوتووی، له موییسی بریتانیایهی رادهبوارد که له کهنار دهریا هه ل کهوتوه. یهکیک له روژنامهنووسه فهرانسهیهکان دهیگوت: «ههمیشه دهگهامان بوو».

هه میشه که سایه تبی کوردبوونی خوی به گالته وه باس ده کرد. ئیدیت موبیک ده یگوت رو ژیکی چوونه مونت مارت و گوتی هیچ که سهیچ شبتیک له باره ی کورداندا نازانی. «چاومان به پاسبیک که وت که پربوو له گهریده ی ژاپونی و ره حمان لییان چووه پیش و به ئینگلیزی لیی پرسین داخوا ده زائن کورد کین. نه گه رهاتباو که سیک گوتبای به لی، قاسملو و به ده نگی به رز ده یگوت ، نافه رم ویگه م بده ن خوم بناسینم. نه من کورد می.

ژوولیهٔ ت مهنس، هاوسته ری نووسته رو پسته وری ستراتیژیی نیونه ته وه یی ژیرار شالیان، له هیوا به خوبرون و توانای قاسملوو له کاره که یدا به ته واری سه ری سورمابوو. ناویسراو ده یگوت: «نه و وهک سیاسته توانیک لنه دایک ببووو هه رگیز قسنه ی نابه جنی ناده کرد . نه وه شخوه یه کی تاییه تبیه له نین سیاسه توانه کاندا».

«منو شالیان له ئهلجهزایر گهراینهوه هقگری بزووتنسهوهی رزگاریخوازانهی نه ته وه کان بووین... ره حمان هه میشه به روخ شی به وردی وه لامی پرسیاره کانی ژنانی ده دایه وه ده ده ده ده کورن نایه وی ده که ل من قسه بکا، به لام ده که ل شالیان قسه ی ده کردن، ئه و ده که ل ژنان، هه میشه به هینانه گوری بابه تی خزش و لهبار، تی ده کوشا کات و ساتیکی دلرفین بخولقینی ریزی لی ده گرتن و سه ربردهی یه کجار خزش و دارفینی بو ده گیرانه و هیاوانی به ریزیش ده که ل ژنان باسی سیاسه تناکه ن نه و شستی شستیک بو و پیاوی وه په از ده کردو له هه مان کاتیشدا زور جیددی بو و ژنانیش شستی جیددیبیان پی خوش نیه به لام بومن ته واو خوش بو و ».

«به هه رحال، ئه من له دیمه نی ئه و دا پیاویکم ده دی که له کومونیزم دوور که و تو ته و ه. «به هه رحال، ئه من له دیمه نی ئه و دا پیاویکم ده دی که له کومونیزم دوور که و تو ته و داتیک ته سبه ی ده کست یکی دوگماتیک ده چور. هه روه ک سیاسه توانیک له دایک بیرو. زورباش به زمانه جوراو جوره کان قسه ی ده کرد و بو ریککه و تن ده گه ل نه و انه ی تسه ی ده گه ل ده کردن یه کجار به توانا بو و . به و حاله ش، ره حمان که سایه تیم خوی به ته و اوی باراست بو و . دیاره نه و ه به و مانایه نیه که هه رگیز شتیکی بیچه و انه ی بیروبروای خوی درکاندین . له نیس ریبه ره کانی بزو و تنه و ه رزگاریخوازه

نهته وهپیه کاندا زورکه من نه و که سانه ی ده زانن به چ شیوه یه ک ده گه آن خه آکی جور او جور قسیه کاندا زورکه من نه و که سانه ی ده زانن به چ شیوه یه که که نه و او روون باس ده کاو اسه ناکامدا له پیشهاته یه کی ناخوش و سسه خت خوی ده پاریدزی هیندیک جار به شسیوه ی مروقی پاریزه رو یه کجار تیگه یشتوانه و جاری واش بو و هه آخه آه تینانه قسه ی ده کرد».

«له جیهانی خزیدا، ئه وه شتیکی یه کجار سه پر بوو که هاونیشتمانیکی لابیک بوو. له و راستیه یه کجار خزشت ال بسووم که نه ویش پنی وابوو کزمه آگاکه یان بو ههموو پرسیاریک وه لامیکی ههیه و نهوه له جیهانی نیسلامدا شتیکی ناوازه یه. زورجار له باره ی جووله کاندا نوکته ی ده گوتن و نهمن پنم ناخوش بوو چونکه ههرگیز خوم و هک جووله که یه نه ده نواند. له سه رگیزانه و هی بابه تی سه پروسه مه ره باره ی جووله کاندا پیداگر بوو. به شیک له و بابه تانه له باوکی فیر ببوو».

«بهم شیرهیه برّم دهرکهوتبوو زانیارییهکانی لهبارهی جیهانی روّرئاواوه بی سنوور نین له میندیک شت ته واو تاگادار نیه. چونکه، بهتایبهتی لهفه رانسه، شوناسی مهزههبی ته و گرینگییهی نیه که له جیهانی ئیسلامدا ههیهتی».

ژولیه ت مهنس نهوی وه که «پیاویکی ئیرانی» دهناساند که شدی جوانیان خوش دهوی خوارده مهنی به تامیان پی خوشه و ریز له ره فیقی باش ده گرن. هیندیک رهوشتی وه که نامیلکار کابرال، ریبه ری موزامبیکی، که ده کرا ده گه ل وی هه لیان سه نگینی، رهوشتی له و شیوه یه ی نهبوو. له ئیران، و دبینی و ده کرا ده گه ل وی هه لیان سه نگینی، رهوشتی له و شیوه یه ی نهبوو. له ئیران، و ردبینی و شی گهیشتوویی له راده یه کی به رزدایه و کاروکرده و هی به رزیشیان پی خوشه! قاسملوو ده گه ل سیاسه توانان، که سانی به فه رهه نگو پیشکه و تروو، روزنامه نووسان ناشنایه تیبه کی زور باشی هه بووو، ده گه ل تاقمه دیموکراتیکه چه په کان، و هه رودها ده گه ل نه و کوردانه ی دو ردانه ی خوردانه ی کوردستانی که به دو و زمانی کوردی و فارسی بوو، سه رله نوی چاپ ده کرده و ه.

رمخنهیه کسی زوری لسه بارزانسی دهگسرت بسه لام، روز دهگسه ل روز پیوه ندیی خوی دهگه ل تاله بانی پته و تر پیوه ندیی خوی دهگه ل تاله بانی پته و تر ده کرد له پاریس، له بارسسی نام به باری به و سسه رده مه دا مولاقاتی کردبوو: «به کجسار له دلان خوش بووو که سسایه تیپه کی بوو که هه سستان و دانیشتن ده گه لی تیگه بیشتوویی پیاوی ده برده سه ری، به تایبه تی به هوی زانیارییه کسی یه کجار زوری له باره ی ولاته کانی نوروویای روزهه لات. که سسایه تیپه کی پاریزگارو دوورنوار بوو. هه رگیز روانگه و بیروبروای به سساکاری نه ده خسته رووو له

١ - وتوويز داگەل نووسەر.

ریگهی و قهی پیشینیان و پهندو «امثال» هوه ههستی دهروونیی خوی دهردهبری.

قاسملوو بیروبروای رمخنهگرانهی خوی له بارهی و لاتهکومونیسته کانه و دهرنه دهبری چونکه نهی دهویست دهگه لکه سانیک تووشی کیشه یی که له بواری فکروبیره و به ته واوی لایه نگری نه ریته مارکسیستییه کان بوون. نه زان ددانی به م راسستییه دا ده ناو ده یگوت: «نیمه ههموومان شیرتو شهیدای مارکسیزم ببووین» هه رچه ند زماره یه کی یه کجار کسه خه لکه که ده گه ل کوردان سهروکاریان هه بوو، به وحاله ش قاسملوو زورباش توانیبووی زهینی که سانی به ده سه لات بولای پرسی کورد راکیشی و له م باره یه وه ده که ل چه ند که سیک له و که سایه تییانه کتیبیکی باشی نووسی.

ترۆت<u>ىسىكىسىتەكان، مائۆئىسىتەكان، باقىي تاقمە چەپئا</u>ژۆكان بۇ فسىتيوال، رىورەسمە قەرھەنگىيەكان بانگە<u>يىشىتنيان</u> دەكرد.

نهزان دهیگیرایه وه: « کاتیک له فهرانسته بوو به پاریزدوه هه استوکه و تی دهکردو زور تر سه رگه رمی کاری زانستگه و تیکوشانی سیاسی بوو. فیلمی سینه مایی و فهدهبیاتی یه کجار پی خوش بوو. خوی و بنه ماله که یم ده دین . ناشقی خاکه رایی بوو. کاتی گه رانه و می بو نیران، ده یه ویست ماشینه که یم بداتی. هیندیک له دوسته کانمان به ماشینه که یان دهگوت: ناپر اوی ره حمان. شو فیریکی باش نه بوو. بویه هیلین لینی ده خوری ».

قاسیملوو له سیه ر داوای که ندال نه زان بریاری دا بچیته کوردستانی تورکیه که له تهمه نی هه ژده سیالیدا له وی ژیابوو. هاتنه وهی بق کوردستان، بقوی نه زموونیکی گرنگ بوو. یه کیک له و که سانه ی میواندارییان لی کرد مه هدی زانا بوو که له ریگه ی هه لبژاردنه و ببوو به شیاره داری دیار به کوردستانی تورکیه و له دوار قره کانی سالی ۱۹۷۹ دا کاتیک قاسیملوو له گهرماوگه رمی خه بات له به رامبه ر ده وله تی تاراندا بوو، شیاره داری ناوبراو و نه زان له مهاباد سه ریان لی دا. نه زان به پیداگر تنه و ده یگوت: «قاسملوو له نیزان، هیچ کات چه کی پی نه بوو. به لام، هه رکات ده چوومه کوردستان، تفه نگیک و رادیق یه ده دامی بووه ی له نیو خه لکدا و ه که سینگی ناوازه نه که و مه به رچاوان. ته نیا رادیق که و هرده گرت قاسملوو و به خکار نه بوو».

۱- نمو کتیدمی ژبیرار شائیان تامادهی کردبور ناری کرردو کوردستانی لمسعر دانرابور. نورسهر،کانی ژ. شائیان. ع.ږ. قاسطور، کمتدال نمزان م. نازدار.نا. رؤژورئلت جزنییمو.و نای.سی. قانلی. فرانسوا ماسپیرو له سالی ۱۹۸۱ لهچایی دا. ۲- وتوویژ دهگان نورسدر. پاریس ۱۹۹۱ شهویابهتانهی دوایی بهنیسهدری لهووتویژد دورگیراون.

بەشى پىنجەم لىكۆلىنەوە

برگەي يەكەم دواي جينايەتەكە

قىيەن، پېنج شەممە، ۱۳ى ژوو**ئيەى ۱۹۸**۹

له کاتیکدا، عهبدو پرهحمان قاسسملوو، عهبدوللاقادری شازه رو فازیل رهسوول به و په په و په درنده بیه وه کو ژران سووزان روکین شاب ده گه ل هه قاله کانی بووو چووبوونه ته ماشاکردنی شانزی «داماوو بیچاره کان». دوانیوه پوی نه و روزه، رهسوول، بی نهوه ی بلخ ده چیته کوی، له مالی و دده رکه و تبوو.

له كۆتايى بەرنامەى شانۆكەدا، سىووزان گەرايەوە بۆ مالەكەى خۆى لە گەرەكى واساگاز. كانژمنر ۱۰/۳۰ى شەوى بوو. بە لەسەرەخۆيى بە پلېكانەكاندا بۆ قاتى سىيھەم وەسلەركەوت. كاتىك گەيشىتە بەردەرگاى ئاپارتمانەكەى چاوى بە تاقمىك پۆلىسسى توندوتىز كەوت كە ھەموويان تىرباريان پىيبووو دەوريان دا.

پۆلىسەكان بە رىتوپنىي براكەي رەسوولى ھاتبوون ھەموو شوپنىكيان دەپشكنى. كاتىك دەرگاى ئاپارتمانەكەي كردەوە، بۆلىسەكان دەگەلى ھاتتە ژوورى، زۇر بەوردى ھۆدەكانيان پشكنى پرسىيارىكى زۆرىشيان لىكرد. ئەو نەيدەزانى چ شتىك رووىداوەو چ بووە، تەنانەت كاتىكىش يەكىك لە بۆلىسەكان بىنىگوت سىعەرەب كوژراون.

کاتژمیسر۱۱ی شهوی زهنگی تهلهفون بهرز بوّوه. سسووزان وهلامسی دایهوه بهلام پوّلیسهکان به ناماژه پیّیان گوت نابی بلّی پوّلیس هاتوونه مالهکهی. ژنی روّژنامهنووسیّک بوّیه تهلهفونی کردبوو که پیّی بلّی میّردهکهی کوژراوه. دوای بیستنی خهبهرهکه، یهکهمین شتی بهزهینی سووزاندا هات نهوه بوو که جینایهتکارهکان عیّراقی بوون. ۳۰ دەقىقە دواتر، دىسان تەلەفون زەنگى لىدايەوە. ئەوە سەرۆك كۆمارى پېشووى ئىزان، بەنى سەدر بوو كە لە پارىسەوە تەلەفونى دەكرد. كاتتك سووزان بە تەلەفونەكە قسسەى دەكرد، پۆلىسەكان زۆر بەوردى چاريان لىدەكرد بۇ ئەرەى لانىكەم شىتتكيان وەگىركەوى. لە بارەى ئەو قسسانەى سسەر تەلەفوندا، بەنىسەدر دەيگوت: «پېيان گوتم رەسوول شىتتكى بەسەرھاتوە. تەلەفونم لەمالەكەى كردو ژنەكەى وەلامى دايەوە، بەلام نەىزانىبوو چ رووىداوە».

بەنىسسەدر خەسەرى پى گەيشىتبوو كى دەولەتى تىاران خەرىكى بەرپومبردنى پىلانىكە بۆ كوشتنى چەند كەسايەتىي سىياسى: «ئەگەرچى نەم دەزانى ئەر پىلانە درى چەسسانىكە، زۇر:

اگادار كردو داوام لىكرد ئەو شىتە بە ئوپوزىسىقنى ئىد

کانژمیر ۱/۳۰ی بهیانی، پۆلیسان سیووزانیان برده ئیزگسهی پۆلیسو لهوی پییان راگهیاند که میردهکهی کوژراوه

له و رورداوه دلتهزینه دا که سی کورد گیانیان له ده ست دا، ره سوول له هه موویان زیاتر جنگه ی قسیه و باسیه، به بروای بن بیلا، سیه رؤک کوماری پیشووی نه لجه زایر: ره سیوول «کابرایه کی یه کجار پاکو بن فروفیل و یه کجار دوور نواز بوو». به نی سه در وهک دو سیت یک و «کابرایه کسی یه کجار به فه رهه نگ چاوی لین ده کرد»، که راویژگاری نزیکی به نی سه در بوو، ره سوولی «وهک پیاویکی قورس و قایم و دلپاک ده ناسی و ببو و به قوربانی دلپاکییه که ی خقی».

سسووزان مهیتی رهسوولی برد له کوردستانی عیراق بینیژی. بهبروای سووزان، رهسوول به تهواوی هاتبووه سهر نهم بروایه که عهبدور په حمان قاسملوو کهسایه تیبه که بوو ده ی توانی به بهری بهری. ناوبراو به ی به بهری بهری. ناوبراو شهویک له شهوان و دوای دووسالان له ریسترورانیکی چینی له نزیک مالی خویان نهو راستیهی ده ربی و گوتی: «هه ربویه ش رهسوول به لینی دا و هک نیوبریوانیک [لهنیوان قاسملوو و ده و لهتی نیران]دا نه خشی خوی بگیری».

فه تاح، نوینه ری حدکا له قبیه ن، موافیقی نه و بیروبروایه بوو و ده یگوت: «ره سوول ده یه وی سوول ده یه وی سوول ده یه ویست له نیوان کورد ستانیکی خودموختار و ده وله تی تاراندا نه خشی نیوبر یوانیک بگیری » آروزنامه نووسی فه رانسه یی، مارک کراویتز له م باره یه وه ده لی: «نه خشی ره سوول ی روون نه بوو و نه من پیم وایه زور له وه ی سووزان ده لی هیندیک گیروگرفتی

۱ - سروزان... رمسرول وترويز ده گفل گابرييمل فيرناندز، فييمن فيررييمي ١٩٩١.

۲- وتوويز دهگفل نورسهر، پاريس، ۱۹۹۱.

لەسەر رى يە ھەبوونو تەواو ئازاد ئەبوو».

روربهی ئهندامانی کومه نه چکوله کهی کوردان نه قییه نو ئاشناو دوسته کانیان نه سهرانسه ری جیهان، نه بارهی جینایه ته که نه خشیکی ره سوول گیرابووی باس و وتوویژیان ده کرد. نه سهریه یه کهوانه ره سوولیان خوش نه ده ویست. هه رچه ند، هیچ کامیان پییان وانه بوو ره سوول قاسملووو عه بدوللای به ره و هه ندیرگه ی مه رگ بردوه. کامیان پییان وانه بوی تایه تی میکه اوی بوومه نینی جینایه ت بووه. ژنی یه کیک نه کورده کان به سووکایه تی به چه شنیک گالته پیکردنه وه ده یگوت: «نه و ته نیا پاره ی ده یست».

تالەبانى ئەسەر ئەو بروايەيە كە ئەو پياۋە كەم تەمەنە لەخۆرا خۆى خستە ننو كاريكى فىلبازانەۋە ئەھەولى ئەۋەدا بوق نىشان بدا دەتوانى ئەنئوان كوردەكانو ئەق دەولەتانەي سەركوتيان دەكەن ننوبژيوانى بكا. ئاۋاتەخواز بوق لەريگەي چارەسسەركردنى پرسىي كوردەكانەۋە نەخشىكى گرنگۇ سەرەكى بگىرى.

تالهبانی به جهخت دانانهوه دهیگوت: «ههربزیهش قاسماروی هان دا بچیته قییه، کابرایه کی ههاپهرست بوو، بهنی سهدرو بنبیللا باش نای ناسن، لهسهردهمی مندالییه کهیهوه دهم ناسی، له خویندنگهی ناوه ندییهوه، ده گه ل براگهوره کهی، هاو کلاس بووین، ئه و نوینه ریکخراوی خویندگاران و حیزبه کهمان بوو. کاتیک حیزبی کومه لهی عیراق و عیراقمان پیک هینا، ده گه ل کهوت. دوای ماوه یه ک چوو بولای حیزبی کومونیستی عیراق و ده گه ل بالی شور شدیده که ناشن به و به مائوئیست و سه رنجام ئیسلامییه کی بناژ ق. ناخریده کهشی، به هوی ئیسلامی بوونیکی ته واو بناژ ق پیره ندییه کی باشی ده گه ل به نی سهدرو بن بیللای دامه زراند بوو!

تالەبانى، رىيەرى كوردەكانى عيراق، بىگومان قىنى لىنى بورەو بەتەئكىدەوە دەيگوت: «رەسىلوول كەوتبورە ژىر پۆزۈ لەخۇبايى بورنەرەو ھەمىشلە لىلە ھەولى ئەرەدا بور زەينى خەلكى بۆلاى خۆى راكىشى ھەمىشە دەگەل كچان تىكەلار بور. لە ولاتى ئىمە

١ - - كارؤل، وترويز درگمل گابرييمل فيرناندز، فييمن ١٩٩٠ ـ ١٩٩١.

دەزانىــن كارى وا چ ئاكامىكى ھەيە. تەنانىــەت ماچكردنى كچىك وەك جىنايەتىك چارى لىن دەكرا».

ئازادیش ههر بهم شدیوه یه باسسی رهستووئی دهکرد: «کابرایه کسی چاوحیز بووو یاریکی ههبوو به ناوی ریناتا». به پنی ئایینی ئیسلام، ریناتا ژنی دووهه می بوو. خه لکی ئوتریش چهند سال ره فیقی ستووزان بوو. ههردووکیان لایه نگری مافی ژنان بوون و له بزووتنه وه ی خویندکاره چه پئاژ ق کاندا به شدار بوون. ههرچه ند ههردووکیان ژنی ره ستوول بتوون و هاتبوونه ستهر مهزهه یی شهو. واش وی ده چی ستووزان ههرگیز پیره ندیی ریناتا و میرده که یی خوش نه بوویی، به و حاله ش لیی جیا نه ده بؤوه.

له یه کیک له کوبوونه و هکاندا ژنیک ده یگوت: «دیاره، نه و جووره ی خه آک پییان وابوو، رهسوول پیاویکی گیله که نهبوو. به راده یه که قسم زان بوو که دوو ژنی نوتریشیی رازی کردبوون میزدی پی بکه ن و بینه موسئ آمان».

ریناتا مامؤستای زمانی ئه لمانی بووو ده لین له نووسینی کتیبیک له بارهی بارودوخی کوردانه وه پارمه تبی رهسسوولی دابوو. ئه و کتیبه که تیزیک بوو له بارهی نهخشیک که شووره وی له پیوهندی دهگه ل پرسی کورداندا دهیگیرا.

بابه تی سهره کیی کتیبه که و توویزیک بوو که له نیران ره سه ول که ماموستای زانستی سیاسی بووو کابرایه کی نیرانیدا که له زانستگه یه کی گشتی کاری ده کرد نه نجام درابوو. کارلزتی ژنی ثازاد له و و توویزه به به شدار بووی له وه که ره سوول زور خراب به زمانی نه لمانی قسه ی ده کرد سه ری سور مابوو: «قسه کردنه که ی شیوه ی ده ربرینی و شه کانی یه کجار خراب بووو شیوه ی باس کردنه که شی هیچ بنه مایه کی نه بوو»! الله کاتنک حینایه ته که روی ی دا، نه لحیوار (دیالزگ)، که گوفاریکی عهره بیده بیروبروای کاتنک حینایه ته که روی ی دا، نه لحیوار (دیالزگ)، که گوفاریکی عهره بیروبروای

ئيومراست دايه.

۲ - فازل راسوول سالی ۱۹۱۸، له عیراق له شاری سایدانی و له بندمالیدکی کورد لهدایك برور همر لموشاوش دهیوستانی تهوار کرد، سالی ۱۹۲۳، لهندمدنی ۱۹۱۵، له عیراق له شاری سیاسی، گیراو نهشکدنجه کرا، لمساله کانی ۱۹۹۸، ۱۹۹۹ ادا، سکرتیری گشتیی یه کیدنی خونندکارانی کرددستانی عیراق برر. هارکات ده گلر فرنندنی رشته ی زانستی سیاسی له زانستگهی به فغا، دستی کرد به فیریورشی کاری روزنامه نورسی، له سهرمتای ساله کانی دهیمی حمفتادا، به هارکاریی ژمارسه له خمبانگیرانی کورد . یك له او ن کیدندنی تعواو کرد له بیان الموان شدهایی شیخ نوردی . یه کیدتیی کرتکارانی کوردستانی عیراقی پین حینا، کاتیك سالی ۱۹۷۸ خونندنی تعواو کرد له بواری سیاسیدا تینکوشانی دهست برح کرد . دیاره به نهینی، سالی ۱۹۷۸، به هوی کیشه و ناکوکیی نیوان حیزبه سیاسیده کانی خوجیی، بواری سیاسیدا تینکوشانی دهست برح کرد . دیاره به نهینی، سالی ۱۹۷۸، به هوی کیشه و ناکوکیی نیوان حیزبه سیاسیده کانی توجواست برود له کوردستانی عیراق روزیشت و چود له نورسالی ۱۹۸۰ روزیشته شیمورد نهروسی دوکتورای زانستی سیاسیی تدراوکرد، هدرلدوکات داد، پترمندی خود که دام فروده این دامه زراند به لام کهدامی هیچکامیان نه بود. همروس بورسالی دامه زراند به لام خدامی هیچکامیان نه بود. همروس بورسالی دامه زراند به لام کهدامی هیچکامیان نه بود.

ئايينى ئيسلامى تيدا بلاو دەكرايەوە، رەسوولى وەك شەھيدىك لەقەلەم دا، بەلام، لەبارەى بەشسىدارىي ئىزان لەر جىنايەتەدا شىتىكى تىندا ئەبوو. ئەرە بور بەھلىقى تورەبوونى كىوردەكانو ھەرگىلىز لەبىريان ناچىتەوە كە لەو وتارەدا لە رىزىمى كۈمارى ئىسلامى داواى بەخشلىنى خۆيان كردبوو. ھەر ئەو گۆۋارە لە ھەلويسىتى خومەينى لە پىوەندى دەگەل ياساى بنەرەتىي ئىسلامىدا داكۆكىي كردبووو لەرەش زياتر، وەرگىرانو لەچابدانى ئەو وتارانە بور كە كاربەدەستانى تاران دەيان نووسىن!

ههرچهند بهروونی دیار بوو رهسوول پیاویکی سیاسی نیه، بهوحالهش، بهشی زوری ژیانی خوی بن تیکنشانی سیاسی تهرخان کردبوو. تالهبانی مالهکهی خوی بن دووههمین دهوری وتوویژی قاسملوو دهگهل ئیرانییهکان تهرخان کردبوو.

تاله بانی دان به و راستیه دا ده ننی که له رهسوول وهک نیوبژیوانیکی سیاسی که لکی وهرگرتبوو: «رهسوول نویته ری من له لای ئیرانییه کان بووو له سالی ۱۹۸۲ دا، لهنیوان من و به نی سه در دانی دهکرد».

ههروهها، ئهوپیاوه گهنجه لایهنیکی باشتری ههبوو لههوگریی جنسی. لهتهماس گرتن دهگهل ئهموئهو به نهزموون بووو له کارکردن دهگهل خهلک ئهوهنده بهتوانا بوو کهس نهبوو به روونی ههستی پی نهکا.

ئیرانییه کان به چ هؤیه که ئهویان بق قسه کردن ده گهل قاسملوو هه لبژارد؟ داخوا ئه وه به به نفر موون به به هؤی به به نفوز موون به به نفوز به به نفوز موون به به نفوز به به نفوز به به نفوز به نووز به نووز به نووز به نفوز به نفوز به نفوز به نووز به نفوز به نفوز به نووز به نووز به نفوز به نووز به نووز به نموز به نووز به نووز به نموز به نووز به نو

ئەرە شىتىكى تەرار رورنە كە رەسىوول خەلكى باش نەدەناسى. لەمانكى ژانويەدا، وتوويتژكەرە ئىرانىيەكانى بردبورە مالى خۆى. ژنەكەى زۇرى بى ئېسىك گران بوون. بەلام رەسوول دەيگوت ئەرانە كەسانىكى بە فەرھەنگەر تېگەيشتورن.

تاله بانی له سه رئه و بروایه بوو که ئیرانییه کان دهیانه وی قاسملو و بکوژن و رهسو ولیان پی باشترین که س بوو بو به پیوه بردنی پیلانه که یان. تاله بانی دواتر ده ی گوت: «له سه و ئسه و بروایه م بزیه ئه ویان هه ل بژار دبو و چونکه لایه نه لاوازه کانی ئه ویان زور باش بق ده رکه و تبوو».

۱ - نمبولحهستنی بعنی سه در، گزفاریکی به زمانی عمرمی و بعناوی ته لعیوار ـ ساز کرد بو ناشنابون ددگال جیهانی نیسلام. شه گزفاره لعنیو موسولمانه به فعرهه نگه کاندا گرنگییه کی تعواوی ودهمت هینابود چرنکه العباری چونایه نییه و زر بعرز بود رسوول بود به سهرنروسه ری، ناوبراد انه زانستگهی فییمن ایکولهر بوود هه رودها ده گذار نمنستیتووی کررد انه پاریس هاوکاریی ده کرد، دود کتیبی به زمانی ندامانی امچاپ دابود (ساله کانی ۱۹۸۷ و ۱۹۸۹).

برگەي دووەم پەشۆكان

«بۆجيژنهکه بق کۆشكى ئىلىسىيۇم بانگيان كردبووم. كەندال نەزان بە تەلەفور ئىاگادارى كردم. ئەر رۆژە ئەھىچ رئورەسىمىك بەشىدارىم ئەكىرد چونكە بېروام بەر كارانىه نەبسور. گويم لەگۆرانى گوتىن ھەلپەرىنى خەلكى لەنتىر خىابانەكاندا دەبورو بەدەنى رىم [قاسملور] دەدى كە بە گوللان ئاژن ئاژن كرابور. رۆژىكى يەكجار ناخۆش بور».

ک.م. بهیانیی زوو له کاتیکدا رادیقی ئیسرائیلی گرتبوو ئه و ههوالهی بیست. دوکتور کووشنیریش له ریگهی رادیقو تهله شیزیقنی فهرانسه وه له و ههواله ئاگادار بوو، جاناتار راندال له رادیقی بی بیستی لهناوهندی رفرنامهی ئیسپانیایی ئیل پایز رافایل فراگواس، ئه و ههوالهی دامی. فراگواس، ئه و ههوالهی دامی.

 بن بیاللا و هک بیرهو ه رییه ک ده ی گیرایه و ه: «نه و شه و ه که ل خیزانم و منداله کان چووبووینه کونسیز تیکی که له کوشکیکی کون به ریوه ده چوو نزیک سه عاتی یه کم

١ - وتوويُّر دهگفل گابريبيعل فيزناندو دهگفل نووسدر، عدممام بورهمجدر، تعلجه زيره، ١٩٩١ .

نیوه شده گهراینده و مالی. سدورزان تهله فونی که خیزانم کردو گوتی نه نوه ر [فازل رهسدول] کوژراوه بی سینودو لیکردن چووینه لای چونکه ده بو که سینکی له کن بسی دهمان زانی نه نوه ر چووبو کورده کان فیزانییه کان ببینی. روّژی «اضحی « واته روّژی کوشسته وهی مهران بسق جیزنی قوربان بوو. هدرزووش زانیمان [جینایه ته که] کاری نیرانییه کان بووه هه رده تگوت ناسمان به سه رماندا رووخاوه!

ئەنوەر ئاسىناونك بور بنبيللا لەسەر قازل رەسورلى دانابور چونكە يەكجار زۆرى خۆش دەرىسىت. ھەربۇيەش دەيگوت: «ئامادەم ھەمور كارتك بۆ ئەنوەر بكەم».

سادق شه په فکهندی ده ی گذرایه وه: «له کور دستان، کاتیک بیستمان قاسملو و کوژراوه، به تسه واوی تیک چووین ته نانه تنهم ده توانی له جنی خوم ببزو وم. له و کاتیدا ماموستا [حهسه نزاده] گوتی: «داخوا له بیرت چزته وه نه و چی ده گوت؟

کاتنے دوستیکمان دەمری، نابی بسقی بگرین. دەبی کار بکەیے بقومی ریگهکهی دریژه پی بدهین.

بیرنارد گرانژون، پزیشکی میدیسهن دوموند، دوومانگ پاش جینایه ته که گهرایه وه کوردستان - ناوبراو دهیگوت: «کهشوهه وایه کی زور ناخوش بالی به سهری ههلدابوو. کیشابوو، چهند که سینک خویان کوشت. وه زعینکی پر له ناهومیدی سهری ههلدابوو. خه لکه که گوییان دابووه نه واریخی پر له ستایشی قاسملوو که ههروا رستهی «قاسملوو، نهتق ههمیشه ده گهلمانی «پهیتا دووپات ده بوره هموویان بو نهوکارانهی له به خاک نه سیاردنی دا کردبوومن سوپاسیان ده کردم به لام، نهوه ی راست بی کاریکی زورم نه کردبوو، به لام چونکه به پراستی خوشم ده ویست، نه و شانازییه یان پی دام ته نانه ته دو کتور سه عید آدوکتور آسه عیدو خه لکه که به ته واوی سه رای شیواو به وون، نیستاش که دوکتور سه عید له باره ی قاسملوودا قسان ده کار عالی پرده بن له فرمیسک.

«ئەندامانىي رىيەرايەتىي برياريان دا باشىترين شىيوەي وەفادارى بە قاسىملووى دريۆددانىي رىيەرايەتىي برياريان دا باشىترين شىيوەت دەدى. ئەوەش كاريك بوو لەكاتىي زىندوو بوونىيدا ھەرگىز نەدەكرا. ھەموو ھونەرمەنىدەكان ريزيان لىدەگرت. مرىنەكەي ھەر راست وەك لەدايكبوونىكى پر لەخەمو پەۋارە دەچوو».

«کوژرانه کهی وه ک سیمبوولیکی پیروز که و تبووه ده ستی کوردانه و هو ببوو به «شارل دوگولی کورد: که من پیم وایه زوری پی خوش ده بوو ده گه ل دو و چه که خوشه و یسته کهی: و توویژو دیالؤگ کوژرابا. زور له وه ده ترسسا روژیک له روژان ده سه لات به سه ری دا زال بی هیدیک که س به رنامه که یان و هک «مدینه فاضله « هه ل ده سه نگاند. که و له سه ر

١ = وتووير ده گمل گابرييمل فيتاندزو ده گمل نورسدر. حدممام بووحهجمر، ندلجدزير، ١٩٩١ .

۲- بېرنارد گراونژون. وتوويژ دهگلل نووسمر، پاريس. ١٩٩١.

«قاسملوو پنی خوّش بوو بهبیروبروا یان، بهخهانکی و رهنگه له ناخرین کوبوونه وهشید به زیانی خوشسی کهمه و کاآنه ی کردبی [دوکتور]سسه عید زاراوه یه کسی دهگیرایه و ه دوکتور قاسملوو لهکاتی قسمکردن لهبارهی شههیداندا بهکاری دهبرد: «نهگهر کهسیک شۆرشگیر بی، مردنیشی کاریکی شۆرشگیرانه دەبی،.

فئۆرانس ویّبیز له بیرهوهرییهکانی پهکیّک لهو روژانهی دهگهلّ قاسملوو بیوو دهیگو: قاسملوق لهنيّق چياكاندا پيني گوتوه: «پيّم خوّشه لهكوردستان بمرم». ههروهها ناوبرا ئەرەشىي لە قسىمكانى زياد كردو گوتى: «رەحمان دەترسا لە ئورووپا بمرى».

شــهوی ۱۳ی ژووئیهی ۱۹۸۹، هیلین له ئاپارتمانیکی چکوله له پاریســی نووستبو، که تەئەنۇن زەنگى لىدا. ومخەبەر ھاتىق پىنى ۋابوق رۆڭ بۆتەۋەق چاۋەرۋانى ئەۋە بور رۆژھەلى كەرمى بېتەرە:

وەلامى تەلەفونەكەي دايەرەو گوتى «ھىلۇ.»

نەيدەزانى ئەركەسەي تەلەفونى بۆ دەكرد دەلى چى.

ماوهیهک چاوهروان مایهوه. پاشان، باسی ئهو ماوه کورتهی دهگیرایهوهو دهیگوت «ئەوجار زانىم چ بووه. كارەساتىكى بىنوينە بۆمنى بىنچارە رووى دابوو».

گوتى: «نەسىرىن خانم. بېرورە. ناتوانم...» بەرادەيەك پەشۆكابور دەتگوت كابرايەكە به مهرگ مه حکووم کراوه. هه رنهی دهتوانی قسان بکا.

ئەركەسەي تەلەڧۆنى دەكىرد گوتى: «كاك دوكتور مردوه».

هەردووكيان بۇ ماوەيەك بىندەنگ مابوونەوھ.

هەروا دووپاتى دەكردەوەو دەيگوت: «ئەي ھاوار... ئەي ھاوار».

گروشسیی تەلەفونەكەی داناو دەسىتى كرد بە ھاتوچوو بىــە ژوورەكەيدا بۆ ئەوە:

بېتەرە سەرەخۇ. بەلام نەيدەتوانى. لەبەرخۇيەرە دەيگوت: «ھەمووشتېك تەراق بو پيّوەندىي دۆستانەمان بەيەكجارى يسارە».

دواي ماوهيهک پيني وابوو گالتهيان پيکردوه. لهخوي دهپرســـي: «نهري ههتا نيس زۇر كەسىي نەناسىراو تەلەنونيان بۇ نەكردورم؟ بەلى، بەلى. دەبى شتېكى وابى. دەب تەلەنون لە حيزبى بكەم».

۱ = وتوریز ده گهل نووسدر، پاریس، ۱۹۹۱.

٣ - وتووير داگلل گابرييمل فيرنانديزو نووسمر، پارسسن ١٩٩٠.

بسه لام، ئەوجارە لەنيوەشسەرىدا تەلەفونيان بق كردبوور پىنى وابسوو رەنگە ئەوجار راسىت بى وگالتەو شىتى لەو بابەتە نيە. دەيزانى قەتاحى بەوەقا لە قىيەن را تەلەقونى بۇ كردوە. دەنگى ناسسىبوو، بەلام، راسىتىيەكەى ئەوە بوو نەى دەتوانى بەرووداويكى راستەقىنەى ئەوتۇ بروا بكا:

عەبدور رەحمان چوق دەگەل گورگان دابنیشى، رۆژنک پېشىتر پین گوتم دەچیته قىيەن لەسسەر ئەو بېروايە بوو رەفسەنجانى دەولەتى ئیران ناویرن ھیچى لى بكەن لىسەر ئەو بېروايە بوو كە دەولەت پیویسىتى بە ریككەوتنیک دەگەل خۆى دەگسەل كىردەكان ھەيە. بى ئەوھى بىروبپولى توندوتيىژى خەلكى دنیا لە درىخىيان دەگسەل كىوردەكان ھەيە. ھەروەھا بى مانەوھ لەسسەر خاوكەنەوھ پیویسىتیان بە ریككەوتنىگ دەگەل ئىمە ھەيە. ھەروەھا بى مانەوھ لەسسەر دەسەلات پیویسىتیان بە ریككەوتنە ھەيە.

پیوهندیی دوسستانه مان به یه کجاری پسلبوو. نه و پیوهندییه ی نه وی شهوی هیلین فکری لی ده کرده وه، شهویک له شهوان و له سالی ۱۹۵۱ پیک هاتبو و نه ویش نه و شهوه بو که هیلین ده گه ل تاقمی گورانی بیزانی زانستگه له پراگ بو ریزگرتن له پروفیسوریک گورانی بیزانی زانستگه له پراگ بو ریزگرتن له پروفیسوریک گورانی بیزهکان ده گوتن شهر نه و شهره به ناهمانی ناهمانی ناید بیزهکان به نیستالین و شورشی ۱۹۱۷ پرولیتاریاشیان هه ل ده گوت نه و هش ری و رهسمیک بو و که به شیوه ی بیرو بروای نایینی دل و میشکی داگرتبوون.

لهبه رئه وه که نه ر [هیلین] ته نیا که سیک بو و نینگلیزیی ده زانی، به ریوه به ری کو ره که ناردبو و یه نام بیان بیان که له ده و ری میزیک دانیشتبو و بروه بیان رابگا. هیلیس زور زو و زانس که دو و یان هاونیشتمانی چیکن (یه کیان به زاراوه ی سلو قاکی قسه ی ده کرد و نه و ان دیکه یان خه لکی سووریه و نه وی دیکه یان عیراتی بو و .

به لام، لهنه کاو بقی دهرکه و ته هرچواریان زمانه که یان ده زانی و هیچ پیویستیه کیان به و نهبو و نهبو بقی ده در که و ته و نهبو نهبو نه دو و به و نهبو به گلته پی کردن به وی و نهبویش زور تووره بوو. بقیه به جینی هیشتن به لام به پیوه به ری به رنامه داوای لی کرد بچیته و ه لایان. گه رایه و ه شه و یکی خقشی ده گه لا رابواردن. چوار پیاوه که هه روا و هبیکه نینیان ده خست. له باره ی گیرو گرفته کانیان له رقر هه لاتی نیوه راست و خه باتی سیاسی خقیانه و هسه یان بق ده کرد.

کاتیک و مختی رویشتن هات، ههرچواریان پیشمنیاریان پیکرد بیگهیهننه وه مالی. هیلین کچیکی زور جوان بور: باریکه له و به به زن و بالایه کی شمه شفو و تبیه و هوی

۱ ۳ نه حمه د بن بیللا. وترویز ده گهل گابرییمل فیرناندزو ده گهل نووسمو. حهمام بروحمجمو، ۱۹۹۱ تسه کانی دیکه ی بن بیللا لمو وترویزه ومرگیراون.

رەشو چا*وى شىين*ېكى كەم رەنگ بوو.

کابرای سلوقاک پرسی: «بؤچی ههرچوارمان بچین؟ نهفهریک بهسه «دوایه، دهکهل خوی گهیاندیه و ماله که ماله که دواتر، خوی گهیاندیه و ماله کهیان و لهبهر دهرگاکهیان خودا حافیزیی لی کرد. دو ومانگ دواتر، هیلین به هه لکه و تورشی بزوه و بوی دهرکه و تکابرا سلوقاک نیه و کوردیکی نیرانییه. ناوی عه بدور ره حمان قاسملوو بوو.

ماوهیه کنی کورت دوای جینایه ته که، ژنیکی ئه مریکایی له ئه مریکاوه نامه یه کی بق هیلین نووسی و داوای لیکرد له و تاریک ابق گو قاریک سه ربرده ی خقی ده گه ل قاسمالو و بنووسی هیلین قبوولی نه کرد. ژنه که له سه ر داخوازه که ی سوور و هیلین به ناچار ته سلیم بوو پیوه ندیی نزیک چل ساله ی ده گه ل قاسملو و له و تاریکی هه زار و شه ییدا نووسی و و تاره که ی به و رسته یه کوتایی پی هینابوو: «له رفزی یازده ی ژووئیه ی ۱۹۸۹ ابق ناخرین جار خودا حافیزیم لی کرد».

هیلین نازانسی چهند جار خودا حافیزییان لمه یهکنر کردبوو. تهنیا نمه وهی لهبیره لهوکاتهوه بق یهکهم جار قاسیملووی دیبوو ژیانی راست وهک گژهبایه کی لی هاتبوو چونکه سیوسسی جار ناچار ببوو جیگهی ژیانی بگوری و بو مالیکی دیکه بگویزیتهوه. له تاران لهنیران سالهکانی ۱۹۵۶و ۱۹۵۲دا ناچار ببوو یازده جار مالهکهی بگوری.

له کاتیکدا له کافه یه کی قبیه ن فینجانیکی چایی دهخوارده و ه ده ی گیرایه و ه دریانیکی پر له ترسوخوف نه بوو. نا. هه رگیز شیره ی ژیانی ئه و روزانه م له بیر ناچیته و ه به لام ته نیا گه ران به خیاباناندا نه بوو ».

زورشتیان و هک یه که بوو؛ له کاروباری چکولهی مالیوه هه تا باسو و توویز له بارهی ستراتیژیی سیاسیدا. به لام، نه و زورجار میردیکی غایب بوو. هه ربه بنا به پنیکیش به قمه مهنموورییه تی زور دوور ده چوو. به پاسمپورتی ته زویره وه له سخوره کان تیه و ده بوو به شخوه که به یکی ده و گراه بازادی و ژیانی خوی ده خسته مه ترسییه وه. هه رگیز داواکاری هیچ شخیک نه بوو؛ له نیو نه و گره بایه ی ژیاندا، پنی خوش باو پنی ناخوش با ده بوو هه ل بکا. پنی وایه نه وه که به ته واوی خوی خست بووه ژیر باری خوشه ویستیی قاسملوه و و به هه له چووه . به لام هه رزوو بوی ده رکه و تبوو ناتوانی هیچ ئالوگوریک له و بواره دا پیک بینی.

برگەي سێھەم بن بيللا تۆمەتبار دەكا

رۆژنک دوای جینایه ته که، پۆلیس بازجووییان له سمووزان کرد. سمهر توکی دایره ی پولیس، ئۆسوالد کیسلیر، که به پاریزگارییه کی تهواوه وه هه اسوکه و تی ده کرد ـ چونکه کچی کابرایه کی به ناوبانگی ئه ندامی حیزبی سؤسیالیست بوو ـ پنیگوت پیاوکوژه کان عیراقی نه بوون و ئیرانی که جینایه ته که یان به پیوه بردوه.

سسووزان دهیزانی ئیرانییهکان پییان خسرش نهبور نهتالهبانی نه بین بیللا له وتوریزهکاندا به شدار بن، سسووزان نه و شسته ی به بنبیللا راگهیاند، نهو کابرا پیرو وردبینه، که به هنری به شداری له زورشه راندا به تهواوی و شیارو دوورنوار بوو، گوتی نهگه ر پیشت ناگاداریان کردبا، زور باش ده یزانی نه و به رنامانه ی داریزرابوون تهنیا به مه به ستی کوشتنی چهند که سیک بووه.

بن بیللا ده یکنوایه وه: «پۆلیسان له مالی سووزانی دیتیانمو ئهمنیش ئه و شتانه ی ده ده رانین پیم گوتن. پییان گوتم ده یانه وی له دایره که ی خوشسیان قسمه ده که ل بکه ن به من پۆلیسان زور باش دهناسم. سووزان به هنی دلپاکییه که یه وه پینی وابو و پۆلیسه کان پیاوی باشن. به لام، نهمن دهمزانی شتیک له گوریدایه، سهر و کی پۆلیسه کان وه ک ماری بی نیجازه بووو له هه ولی نه ه وه دا بو و سووزانی فریو بدا».

دهیانه ویست فریوی دهن: به پنی شریتیکی تؤمار کراو، پنیان گوت قاسملوو داوای له و بین بیلا کردبوو له کوبوونه و هکه با به شدار بی، به لام، نیرانییه کان نهیان هیشتبوو. پر ایسه کان لیبان پرسی داخوا له شوینی جینایه ته که بووه یان نا نهو گوتی: نا نهوجار لیبان پرسی داخوا ده رانی به فارسی قسه بکا.

بووو دهبی سنزایهکهی بکیشن». بههزی نهو دژ کردهوهیه، بهیاریان دا پرسسیار لیکردنهکه تهواو کهن بهلام بن بیللا به ههق ترور و بدون

بىن بىللا گوتىى: «دەى. درىترەى بدە. ئەتق بۆلىسىسى، كەلەگاى، بەلسى كەلەگاى! لى رىانىدا زۇرم لەر پاسەرانانە دىون. بەلام، ئەتق پاسەرانىكى بلە خواررورى».

بسمدا رورم لهو پاسهوانانه دیون. بهلام، نهتو پاسهوانیکی پله خوارووی». درای مارهیهک بن بیللا تووشی سووزان بووو پیی گوت: «ماریکی بی ئیجازهیهو لهو

کارهدا دوستی نیمه نیه و باسه وانیکی به دبه خته و خهلکی کوماری مؤزانه که پینی ده لیز کارهدا دوستی نیمه نیه و پاسه وانیکی به دبه خته و خهلکی کوماری مؤزانه که پینی ده لیز ئوتریش. چهکوچول هه مو شتیک ده فروشن . ته نانه ت شه په فیشیان ده فروشن ». بن بیلسلا پیوه ندیی خوی ده گهل ئیران پساندو و تاریکی له دری ده وله تی ئیراز

نووسی و به توندی مه حکوومی کرد. «شؤرشیکی کرده وهی له و چه شنه بکا ئیدی نابی پنی بلنی شؤرش. شتیکی بیزهینه ره. هه ر نهور ؤژه شتیکم له درٔی نیرانییه کان نووسی له و کاتیدا، هیچ که س نهی ده زانی جینایه تکاره کان کین و به دوای جی پتی که سانی دیکه دا ده گه ران. هیچ گومانم له وه نه بو و نه وه نه وان بسوون. زور به وردی به رنامه یان بو دارشتبو و، جینایه تیکی بی نه م لاو نه و لا بو و».

لهوروژهوه له ئیران و شورشه کهی بیزار بووم. وتاریکم له روژنامهی «البدر» نا نووسی و له روژنامه یه کی مانگانه شدا نووسیم. ههر له سهره تاوه دهم زانی شورشه که به لاریدا ده روا، به لام و ه زعه کهی نه نوه ری... »

بسن بیللا پنی وایه ئیرانییه کان هیوادار بسوون به و وتوویژه ریککه و تنیکی گهوره بخ ده وله ته که ی خقیان وه ده ست بیش. به لام، به کرده وه شتیکی وایان بق نه گونجا. ناوبراو ده یگوت: «قاسملوو ده بوو بکوژری، پنم وایه هه موو شتیکیان ناماده کردبوو بق نهوه ی نه کا قاسملوو داخوازه کانیان قبوول نه کا، بی پسانه وه ده که ل تاران پیوه ندییان هه بووو فه رمانی کوشتنه که شی هه رله وی را درا.

«لەسلەر ئەو بروايەم كە بالويزخانەي ئىران لە قىيەن دەسىتى تىدابوو. رەنگە لەھەموو

۱ – رشه flic وشمیدکی قدرانسمییدو بز گالتد کردن به پزلیسان دملّین بدلام «معادل»،کهی که نارسیو کوردیدا نیه. بویه له جیاتی نمو رشمیه «کملهگا»م بهکار بردره – وبرگیر.

وردهکارییهکان ئاگادار نهبووبن، به لام شهریکی جینایه ته که برون. داواکانی قاسه ملوو توند په وانه و زیده خوازانه نهبوون و پنی وابوو دوای مردنی خومه ینی، هه لومه رجه که بق وتوویز له باره. سه حراروودی زور له ره فسه نجانی نزیک بووو زور باش له بیلانه که ئاگادار بوو. جینایه ته که بی ئاگاداریی ئه و نه ده کرا. ره فسه نجانی ئیجازه ی دابوون ئه و جینایه ته بکه ن

پیّیان وابوی [به شـههیدکردنی قاسملوی] سهری بزووتنه وهی کوردو ئوپوزیسیوّن دهبرن. قاسملووی جهلال تالهبانی دوی کهسایه تبی جیاواز بوون. قاسملوی نهو شتانهی وهک ویّنه یهک له خوّیدا ده دیتن: پیاویّکی باش و شهرافه تمهندی پایه به رز بوی.

بیروبروای دوو سهرؤک کوماری پیشهوی نهلجهزایرو نیران راست وهک یهکه بوو:

بهنی سسهدر دهیگوت: «زورم پی سسهیر بوو که قاسملوو دهگهل نهو جهماعهته بی فهرههنگه و توویزی دهکرد. هیچ پریستیژیکیان نهبوو، به لام، سووزان پیی گوتم قاسملوو بهتهواوی شهکهت ببووو بویه داوای و توویزی دهکرد».

«ایتم پرسسی بق روسوول له باره ی ئیرانییه کانه وه له منی پرسسیار نه کرد. به لام روسوول له هه ردو و لاوه له ژیر گوشاریکی یه کجار زوردا بووو نه گهر شستیکی در کاندبا، به خهیانه تا تاوانبار ده کرا [که بقچی نهینی یه کان و توویز هکه ی نهپاراستوه]. گومانم له وه دا نیه که ره فسسه نجانی شه و فه رمانه ی دابوو، شه و و دراره تی کاروباری ده دو و هه مو شه مه و جینایه ته ی به رنامه ریش ی کردبوو شه و و دراره ته شه له ژیر ده سستی ره فسسه نجانیدا بوو. عه لی نه کبه رهاشمی ره فسه نجانی له سالی ۱۹۸۰ و هه تا ده سه رقکی پارلمانی نیزان بووو له سالی ۱۹۸۹ و هه تا سالی ۱۹۸۹ سه رقک کومار بوو. نیستاش به رپرسی کوری ده ستنیشانکردنی قازانجی نیزام «مجمع تشخیص مصلحت نظام» ه. نه و نورگانه له نیوان نه نجومه نی شاره زایان «مجلس خبرگان» و پارلماندا نیوبژیوانی ده کا.

«له ئیرانهوه پی ان راگهیاندین پیش نهوهی جینایه ته که نه نجام بدری، له بارهی نه کاره دا قسه ده کرا. یه کیک پرسیاری کردبوو «بقچی رهسوول»؟ به رپرسسی «اطلاعات»یان ره زایی، سه رق کی سه و پای پاسداران له وه لامدا گوتبووی «منافق» ه و ده گه ل نوپوزیسیون له دری ره فسه نجانی کاری کردوه و بیجگه له چه ند که سی دیکه نه من و مونته زیریشی ده گرته وه ».

بن بیللا ههرگیز نهگهرایهوه بق ئۆتریش. ههرکات چووبووه ئهو ولاته، نهوه ئهنوهر بوو له فرزکهخانه چاوهروانی دهبوو. بهبی ئهنوهر ههلی نهدهکرد. دهیگوت ئیستا نهوه سووزانه دیته نهلجهزایرو سهرمان ایدهدا. هیلین روژی یهکشسهممه، ۱۱ی ژووئیه له پاریسسه وه به وه زعیکی ته واو په شسو کاو کهیشته قییه ن سه ره رای دره و شانه وه ی خور که له به یانییه وه سه رانسه ری شارهکه ی داگر تبسوه چاو پیکه و تنی بسه و کوردانه ی لسه فرق که خانه که چاوه روانی بسوون، ئاوری ده جه رگ و هه ناوی ئینسانی به رده دا. هیچ که س نه ی ده زانی بؤچی قاسملو و ده بی هه تا ئه و راده یه به هه له چوو بی و به پینی خوی چوو بیته نیو داویکی بؤیان دانابؤوه.

له پاریس، رئ و پهسمی به خاک سپاردنی بق سی شهممق ناماده کرابوو. به لام، رقری دو وشهممه، گیروگرفتیکی نیداری بق بردنی تهرمه کان بق پاریسی به ته واوی تیک دابوو. سی شهممقیه، ته نانه ت سه عاتی چواری دوای نیوه پقیهش، کاره که جی به جی نهبوو.

هیلین که له قییهن بق گواستنه وهی مهیته کان تووشی ئه و ههمو و گیروگرفته ببون، له نه کاو خهیالیکی یه کجار ناخوش به میشکیدا هات: «رهنگه نهوان نهبن». بقیه، بریاری دا بچیته ساردخانه که و مهیته کان ببینی. هیلین دهیگوت: «عهبدو للا نه دهناسرایه و ه. به لام، به خاله کهی سه رکولمه ی ناسیمه و ه.».

قاسسملوو تهوار گؤرا بوو به لام ههر دهناسسرایه وه. تهرمه که ی به روونیی لهسسهر تابووتیکی چهرخدار بووو بالنجیکی لهبن سسه ری بوو. پزیشکه کان، ههر به وجوّره ی تاقیکارییان لهسه ر عهبدوللای کردبوو، قاسملوویان رووت کردبووه بوّوه ی بهوردی چاو له ههموو شوینیکی بهده نی بکهن له به رچیلی را هه تا خواره وه ی نینوکی [کهبهر گوللان درا بوو] به به نینکی نهسترور درووبوویانه وه. [نه و دورینه وه یه شوینی نه شته رگه دی بق پشکنینی جهسته (کالبد شکافی) بوو نه که شوینی گولله کان دو درگیر]

تهرمه که یان شوشتبو و مووی رهشی سه ری ته واو ئالوز بیو و. لو که یان ده لووتی و ده گویی چه پهی ئاخنیبو و. نه رمه ی گویچکه کانی له نیو نه و به شسه ی پیستیدا که خوینی تیکه رابو و زور سپی دیار بو و. یه کیک له و شسوینه رهش هه لگه راوانه له لای گویچکه ی چه پسی و له نزیک شسوینی ئسه و گولله یه بو و که بوی هه یه بو و بیته هسوی مردنی. یه کی دیکه یان وه لای راستی ملی که و تبوو که له وی سی گولله ی وی که و تبوون له به ده نی چووبرونه ده رو

چىوار برينه که سىخيان لەنتى بەدەنىدا مابوون وەنتىكان چووبسووە دەر. بەتەقەل دوورابوونە وە. گوللەيەكيان وەلاجانگى، يەكى دىكەيان وەنتىرچاوانى، يەكى دىكە وەئتىسكى ژىر چەنەگەى چوارەمىشىيان وەلاى راسىتى ملى كەوتبوو. ئەوتەقەلانەى لەنتوچاوانىيان دابسوو برۆكانى بەرز كردبوونە وە ئاكامدا دىمەنتكى سىمىرى لە دەموچاوى دروسىت كردبوو. زارى نىوە ئاوالە بووو وا وىدەچوو لە بەرامبەر ئىشو ئۆفتكى زۆردا دژكردەوەى لەخقى بىشساندايى. بەلام ناكرى وابووبى چونكە گوللەكان ههر يهكجي كوشتبوويان. دور كولله لهميشكيدا مابرونهوه.

ریکخراوی پزیشکیی فهرانسه شدووکه س له کاربهده ستانی خوی نارده قبیه ن بخوه ی بارده قبیه ن بخوه ی بارده قبیه ن بخوه ی برسه که دا هارکاری بکه ن بازی نارده فیده به بردنسه ده ری مهیته کان لسه قبیه ن هاوکاریی کردن. روّژی چوارشه ممه، ۱۹ی ژووئیه که سیش نازانی چون تهرمه کانی قاسملوو و عهبدوللا قادری ئازه ر مومیایی کران و بهرییان کردن بو پاریس.

دو کتسور بونق ده یگیرایه وه: «نه مان ده زانی ده توانین له کوی بیان نیژین. ده برو تی بکوشین له پاریس به خاکیان بسیپرین و تاخرییه که ی شوینیکمان له پیرلاشیز بق دیتنه وه ».

برگەی چوارەم راپۆرتى دوو پۆلىسان

ئه و رۆزەى تابووتەكانىسان لىھ قىيسەن پا بىردە پارىس، ھىلىن و كوردەكان ھىشتا شىتىكى زۇريان لەبارەى جىنايەتەكەرە نەدەزانى، بەلام لەرەدا ھىچ گومانىكيان نەبور جىنايەتىكارەكان ئىرانى بوون. دەپان زانى قاسسملورو قادرى ئازەر لە وترويترىكەدا بەشدار بوون. بەلام ھەتا جىنايەتەكە رووى نەدا كەم كەس دەيزانى وترويترىكى ئەرتى لەگۆرىدا بورە - تەنانەت جىزبىش ئاگادار نەبسور. جىنايەتەكە كارىكى يەكجار قىزدەن بەرى. لىه ئاكادار نەبسور. لىه ئاكادار نەبسور. لىه ئاكادار بەرىرى بەرەكانى دەبن. بۆ ژنەكەي قاسسملورى بەرى. لىق رىيەرەكانى جىكا، لىكۆلىنەرەيەكى يەكجار دورودرىزو پرزەجمەت و دەردەسسەر دەستى پىكرد. ھاوكات دەگەل ئەر لىكۆلىنەرەيە، دايرەكانى پۆلىسىش بەرردى بەدراي جىنايەتەكەرە بورن.

راپۆرتى دەزگاى پۇلىس ئەر راسىتىيانەى پېۋەندىيان بــە جىنايەتەكەرە ھەبورە بەم شېۋەيە رېك خستورن:

* ئـــه و جنگهیهی کوژراوهکانی لی دانیشــتوون و ســـهحراروودی شـــایهدی بق داوه، دهگهل برینهکانی کوژراوهکان و مهسیری گوللهکان ناخوینیتهوه.

* بەپنىــى ئەر جىيانەى گوللەكانىيان ويېكەوتوون.و بە پىنى برىينەكانى كوژراوەكان، وا دەركەرتوھ چەكدارەكان دووكەس بورېن.

* له دوو چهکان کهلک وهرگیراوه و ههردووکیان دهمانچه بوون: یهکیان [دهمانچهی] باریتاو ئهوی دیکهیان دهمانچهی لاما بووه. به ههرکام لهو دوو چهکانه ههشت گولله هاویسر راون. له گوللهی بیدهنگ کهلک وهرگیراوه. ئهوهش له ریکهی تاقیکاری لهسسهر دهمانچه لاماکهم شوینه واری بیولو ژیکی دور راوه ته وه.

* قاسملو و کاتیک گولله کانی وی که و تبوون له نیوان میزیک و کاناپه یه کدا بو وه پشتی له په نجه ره بو وه. له پیشدا دو و گولله ی دهمانچه ی باریتای و ه لاجانگی که و تبو و . که و ابو و کابرای ییا و کو ژ له نیوان میزه که و کاناپه که دا بو و ه .

په به و دو گوللانه، قاسملو و وه مئه رزی که و تبوو و له حالیکدا پشتی به کاناپه که یه وه نابسو به به به و دریز ببو و دریز ببو و ایره دا، شهوه ی ده دارد به دریز ببو و دری به بیش و گولله یه کی به نیوچاوانی ده دا. ناتوانین به وردی بلین بوچی شیوه ی که و تنی قاسملو و ده که ل دو و که سه که ی دیکه جیاوازی هه بووه د

« عەبدوللا ئەنئوان قاسىملووو رەسسوولىداو قاسىملوو ئەلاى دەستى چەپى بووەو رەسسوول ئەلاى دەستى راستى ئەپئش كاناپەكە بوو. ئە پشتەوەراو ئەلاى چەپەوە بە دەمانچەى لاما ئىيان دابوو. كابراى تەقەكەر دەبى ئەپئش سەندەلىيەكى ئەلاى چەپەوە ئە بىشت عەبدوللاى بووبى.

« كاتنك عەبدوللا سىلەرى وەرسووراندوه ھەستاوەتە سىلەرپى وەئەرزى كەوتوه. ھەرلەوكاتلەدا، كابراى چەكىدار وىدەچى بە دەمانچە بارىتاكەى لەن بەرىرا لىنى دابى. دواى رەسلوولى وەئلەرزى كەوتبول چونكە لەۋىر مىزەكلە بەرببۆوە. كاتىك كە ھاتوە دەرىئةورە گوللەيەك وەملى يەكىش بەدەمانچەى لاما وەنىرچاوانى كەوتبول.

* رەسسوول لەتەنىشت عەبدوللاى لەسسەر ئەرزى كەرتبور. دور يان سى جاران بە دەمانچەى لاماو لەلاى چەپەي لۇگلەي وىكەوتبورن كەرتبورە سەر ئەرزى. رەنگە دولى ئەرۋى كەوتبور، گوللەيەكيان لەملى يەكىشىيان لەسەرى دابى كە زۆر وىدەچى بە دەمانچەي باريتا بوربى.

چه سه مراروودی ته نیا گولله یه کی وی که و تبوو. گولله که باسکی چه په ی کون کرد بووو به پشته وهی دا هه لکشابووو و هملی که و تبوو له زاری ده رپه پیبوو. نه ش زانراوه له وی پا بق کسوی چووه که له که له که له که که ی سه محراروودی رووبه رووی کابسرای ته قه که ربوه و رمنگه باسکی چه په ی بر لای وی راگر تبی. هه تا نیستا نه وه روون نه بوته و که له سه رمتای ده ست پیکردنی جینایه ته که کوی بووه.

« قسهی سه حراروودی که گوتوویه گولله کان له لای دهرگاکه وه هاویژراون دهگه ل تاقیکاریی شهیمیایی له سهر شهوینه واری گولله کان له سهر لیباسی قوربانییه کان جوور نایه ته ره و گولله کان هه ر له نزیکه وه هاویژراون.

پاشان، له و عه کسانه دا که پولیس داویه به دادوه ره کان، ته رمی قاسملووی له سهر نهرزیه و پالی و هکانایه که داوه. وینه کان شمتیک پیشمان ده ده نکده گه له و هی نازاد

دهلي و ديوني به تهواوي جياوازيي ههيه.

راپؤرتیکے دواتر، زانیارییه کانی به شیوهیه کی روون و زور کورت له بارهی راستیه کاندا ده رخستوه:

۱ـ دووکهس بهدوو دهمانچهی بیدهنگ کراو تهقهیان کردوه.

۲ـ تەقەكەرەكان لە دوو شوينى جياواز بوون.

۳ له مهودای زور کهمهوه تهقهیان کردوه.

٤- هیچ کام له تهقهکهرهکان له نزیک دهرگاکه نهبوون.

۵- ئاكامى راپۆرتەكە دەگەل قسەكانى سەھراروودى جياوازە.

بەكورتى:

دوکتور عەبدورپرەحمان قاسملوق بەسى گوللانق بى،گومان بە دەستى دوق چەكداران كوژراۋە.

گوللهكان تەواو كوشەندە بوون.

دوو گوللهیان دهنیّو که لله ی سهریدا دیبوونه وه که بهروونی دهریان دهخسست به چ چهشنه چهکنک هاویژراون: نهوه ی له لاجانگی درابوو به دهمانچه ی باریتا هاویژرابروو نهوه ی دیکهیان که له نیوچاوانی درابوو به دهمانچه ی لاما.

کاتی هاویژرانی ئه و گوللانهش دیاری کرابوو. دوکتور قاسملوو به دوو گوللان کوژرا بوو که یهکنکیان وهلای چهپهی سهری (به دهمانچهی باریّتا) که و تبووو ئاخرین گوللهش به دهمانچهی لاما هاویژرابووو وهنیّوچاوانی که و تبوو.

برگهی پێنجهم زستانی ڤییهن

کوژرانی دوکتور قاسسملوو کوتایی هاتنسی راوهدوونانیکی دوورو دریژ بوو که زور له میژ بوو بو کوشتنی دی ورد و کوشتنی وی وه پی خرا بوو. پاش نه وه ی سستراتیژیی ریژیم بو کوشتنی له چیاکاندا به هیچ کوی نه گهیشت، چه ند سسالیکی خایاند هه تا توانیسان داویکی دیکه ی بستر دابنینه و داوه یان که ده بوو قاسسملوو له قییه ن و له ریگه ی یه که مین به رنامه ی و توویژه وه تنی بکه وی، له زستانی ۸۹ - ۱۹۸۸ دانرابو وه هاوینی ۱۹۸۹ دا به کوژرانی وی کوتایی هات له و به رنامه مهرگهینه دا که بو کوشتنی قاسسملوو ناماده کرابرو، فازل ره سوول ته نیا نامرازیک بووو نه ویش دوایه وه ده رکه وت.

هاوینی سائی ۱۹۸۱، به نزیک دهنته ری سیاسیی قاسماو و له کوردستانی عیراقدا رابردم مهکته بی سیاسیی یه کیه تبی نیشتمانی له وینده ری نزیک بود. تاله بانی هاونیشتمانیکی عیراقسی بود له تارانه و بارمه تبیان ده دا؛ قاسماووش که نیرانی بود، له لایه ن به غداوه پشتیوانیی لی ده کرا. نه و ه پاسسایه کی دو ولایه نهی در به یه کن که بو سائیانیکی دو ورو دری ترز نیمکانی ژیانی بو کورده کان پیک هیناوه و تاله بانییش به م شیره یه و به کورتی لیکی ده داته و . «نیسه ی کورد مافی خومانه له گیره و کیشه ی نیوان نه و ده و له تارانجی خومان که کورده مه تا نه و راده یه ی سه ربه خوبی [سیاسی]ی خومان بهاریزین و له دری کورده کانی به شه کانی دیکه ی کوردستان شه پ نه که ین

تالهبانسي خەربك بوو دەچوو بۇ تاران لە قاسسملووى پرسسى داخوا ھىچ پەيامىكى

هەيە بى ئىرى. ا

قاسملوو له وه لامدا گوشى: «ئهگەر ئەران ئامادەي وتوويژ بن، ئيمه ئامادەين».

چەند رۆژ دواتر لە تاران، ھاشىمى رەقسىەنجانى لەبارەى قاسىملوودا پرسىيارى لە تالەبانى كردو گوتى: «چۆنە؟

دهىبينى؟ راسته بريندار بووه»؟

لهتاران پینیان وابو و قاسملوو له بومبارانه کهی دهفته ری سیاسیدا بریندار بووه.

تالهبانی وهلامی دایهوهو گوتی « «دیاره دهیبینم. نیمه دراوسینین. ههر پیش هاتنم، دیتورمهو زور باشه. ههمیشه ییدهکهنی».

رەنسەنجانى پرسى: «ھەلويستى چۆنە»؟

«لەبارەي چىدا»؟

«له پیوهندی دهگهل ئیمهدا».

تالەبانى لە وەلامدا گوتى: «بۇ دۆزىنەوەى رۆگەچارەيەكى سىاسىيو ئاشىتىخوازانە ئامادەيە».

رەفسەنجانى بە مرخە مرخىك گوتى: «زۇر جالبه»و ھىچى دىكەي نەگوت.

لسه رۆژەكانسى ئاخسرى سسائى ۱۹۸۱دا، ئاغاى موجەمسەدى، نوينسەرى ھەمەدان و يارمەتىدەرى رەفسسەنجانى بە تالەبانىي گوت دەيانەوى دەگەل عەبدوررەحمان قاسملوو وتوويژ بكەن. بەر مەرجەي پېشمەرگەكانى حدكا لەشەر دژى عيراق ھاوكارييان بكەن.

شتی وا ئیمکانی نهبوو. تالهبانی وه لامهکهی قاسملروی بق ئیرانییهکان نارد: «کاتیک چرومهوه دهفته ری سیاسی حدکا، درکتور قاسیملوو بینی گوتم ئیسه ناتوانین له دژی عیراق شهر بکهین به لام، نه گهر ئیرانییهکان راسیت ده کهن، ئیسه نامادهین و توویز یان دهگه ل بکهین دهیان توانی کوریکی نوینه رایه تی بنیرنه دهفته ری سیاسیمان و چاومان به به ک بکه وی ».

له ناوریلی ۱۹۸۷دا، ئیرانییسه کان دهپانگوت ئامادهین وتوویز بکهیس. له و روّژانه دا، شه پنکی گهوره رووی داو هیزه کانی تاله بانی ناوچه یه کی گهوره ی [کوردستانی] عیراقیان گرت. تاله بانی ده یگوت: «ئیرانییه کان له وی بوون هاتبوونه سهر نه و بروایه که قاسملو و ئامراز یکی دهستی عیراقییه کان نیه. له کوتاییه کانی سالی ۱۹۸۷دا کاتیک له کوردستانه و گه پامه و تاران بووه ی برومه سه فه ری دهری، جاریکی دیکه ش پییان گوتم، زوریان پی خوشه له ده ره وی ئیران [قاسملووی] بیین ».

۱ – جەلال تالىبانى، وتورنژ دەگەل نورسەر، مەكتەبى سياسىيى يەكيەتىيىن نىشتمانى لە كوردستان, لەسەر سنرورى ئېران ـ عيراق 1940. ۲ – جەلال تالىبانى، وتورنژ دەگەل نووسەر. پارىس 1991، باقىپى قىمەكانى تالەبانى لەسەر يەك لەر وتورنژه وھرگىراون

قاسسملوو ئیمکانی و توویز کردن ده گه ل حیزبی رهد نه کرده وه ده نه دی سیاسسی له بساره ی نیمکانی و توویز که ران بساره ی نسه که کاره دا کوبوونه و هو ته نییدیان کسرد به و مه رجه نهمنیه تسی و توویز که ران بسه ته واوی بهاریسزری و ریبه رانی حیزب له هه مسوو و رده کارییه کانی و توویز ه که ناگادار بکرین.

قاسملوو پاریسی بق شوینی و توویژهکه پیشنیار کرد، به بروای شهره فکهندی، ئهگهر وابایه، کاربه دهستانی دهولهتی فهرانسه ئاگادار دهکران، چونکه ئهوان دقسستی حیزب بوونو کوبوونه و هکهیان به نهینی رادهگرت. به لام ئیرانیه کان له وه لامدا گوتیان پیرهندییان دهگه فه دهگه فه دایه و خیاتی وی بیرلین دیان پیشنیار کرد.

قاسملوو ئاماده نەبوو بچىتە ئەلمان. تالەبانى دەيكىرايەود: «لەرى ھىچ دۆستىكمان نەبوو نەمان دەتوانى لە سەلامەتىيەكەي [قاسملوو] ئەرخەيان بىن».

ئىرانىيەكان سويسىيان بىشىنيار كىردو قاسىملوو رەدى كردەوەو دەگلەل تالەبانى راوتەگېيرى كرد. ئەويش بە قاسىملووى گوت يەكيەتىي نىشتىمانى لە قىيەن رىكخراوەيەكى باشسى ھەيلەو ئىرانىيەكانىش ھلەروا. «ئىمە، يەكيەتى، چەكۈچۆلىشلىمان للەوى ھەبوو. حدكاش ھەروا».

وتوویژهکان دهستیان پی کردبوو. ئه وه یهکهمین جار بوو کوماری ئیسلامی چهند نوینه و یکومین ده ریه و کوماری ئیسلامی چهند نوینه و یکی ده ناودنه ده ره وه با باوری که ده ره وه ی و لات چاریان به ریبه ویکی کورد بکه وی دریبه ویک که وهک که سیکی یاغی چاویان لیده کردو لهنیو چیاکاندا ده ژیا. ههلومه رجه که ئهوهنده نا ئاسسایی بوو که قاسسملوو یه کیک له قسه کانی باوکی به پاریزه وه دوویات ده کرده و ده کرده وی نازه که که ده که دول ده کورژه یان هه لی د چونکه نه گهر وا نه کهی، فریوت ده داو ده داو ده تکورژی ».

تالهبانی به جهخت دانانه و دهیگوت یه کهم دهوری و توویزه کان «له ژیر چاوه دیری و توویزه کان «له ژیر چاوه دیری و نیوب ژیوب ژیوب شد. چوومه شیب نیوب و مال ماشین هه به ماشینیکی قییه نیوب به و مزیری نیوخزییم گوت پیوبستمان به ژماره یه نیگابان هه به ماشینیکی دامی و پولیسه ئوتریشییه چه کداره کانیشی کرده نیگابانی من سی ئاپار تمانمان دیتنه و هه رگیز کوبوونه و مکانمان له یه کشوین دور پات نه ده کرده و م

«یه که میسن کوبوونه وه به یانی به ریسوه چوو. دورکه س له چه کداره کانمان له به ر ده رگا دانابوو. چه کنکم پی بوو. قاسملووش له کیفنکی چکوله دا ده مانچه یه کی پی بوو. به ئیرانییه کانمان نه گوتبوو کوبوونه وه که له کوئ ده بی. هه موو شتیکمان بن میوانداری له وان ئاماده کردبوو، و به یانییه که ی نه وی روزی ماشینیکمان نارد بیان هینی. نه یان ده زانی ده بی بچنه کوئ. کوبوونه وه دوای کوبوونه وه شوینه که مان ده گوری و به م جوره هه رگیز نه یان ده زانی کوبوونه وه ی دوایی له کوئ ده بی. قاسملوو و عه بدواللا و نه من پیش هه موو كەس دەچروين. ھەمور نىگابانەكانمان چەكدار بورن».

کوبوونه وهکه لهنیران ۳۰ و ۳۱ی ژانویهی ۱۹۸۹ نهنجام درا. وتوویژکه ره ئیرانییه کاز ههمیشه دووکه س بوون و بن انخرین کوبوونه وه سین ئیرانی هاتبوون. دهیانگوت پیاوی سینههم نیگابانیانه. به پنی قسه کانی تاله بانی، که شهوه و ای کوبوونه وهکان توندو تیز به بوو. «جاروبار، دوکتور قاسملوو به توندی قسمه ی دهکردن». دهکردن».

ئاخرییه کسه ی بریاریسان دا دووبایه تان له بهرنامسه ی کاره که یاندا بگونجینن: یه که م با ره سسمی ناسسینی حدکا و ه ک حیز بینکی بتوانی بس خودموختاری تی بکوشسی و ته نامه ت خه باتسی چه کدارانه شسی بن بسکا ؛ روّزنامه و بالاو کسراوه ی تاییه ت به خسوی هه بی و هند دو و هه مین بایه ت و توویز له باره ی خودموختاری بن کوردستان بوو. کوبوونه و هکان به و بایه ته و او بوون سه رکه و توو نه بوو، به لام سه ره تای ریّککه و تنیک بوو.

به لام، کاتیک تالهبانسی گه پایه و ه تساران، هه او مه رجی سیاسسیی نیوخویی گؤ پابوو ئیرانییه کان به ئاشکرایی ددانیان به و راستییه دا ده نا که له نیو خوی ریز یمدا دو و روانگه ی ته واو جیاواز هه ن و دری یه کترن. خومه ینی نه خوش بو و و روز ده گه ل روز و ه زعی خراپتر ده بو و گیره و کیشه له سه و جی نشینی توند و تیز ده بو . نه وانه ی لایه نگری توند و تیزی بو ون گوشاریکی توندیان که رتبو و هسه رو به پاشکاری ده یانگوت توند په وه کان در ی و تو ویژن و تاله بانییش ده ی زانی نه و ه راسته.

رۆرتكىيان دەولەتى ئىران بە تالەبانىي راگەياند كەسسانى سسەربەوى رۆرى لەسسەر دەپۆن، بۆيسە دەيانسەرى وتووينىۋەكان وەنوايە خسەن. تالەبانى نامەيەكى بۆ قاسسملوو نورسسى روانگەكانسى قاسسملورى قبوول بوو. تالەبانى ھاتبووە سسەر ئسەو بروايە كا ئىرانىيەكان ئامادە نىن ھىچ ئىمتيازىك بدەن.

تاله بانسی بسه و ناکامه گهیشستوه که: «نهوهی راسست بی، خوازیساری ریککهوتنیک یر ریگهچارهیهک نین، به لام ههرگیز پیم وانهبوو دهیانهوی بیکوژن».

بهپنی ریککهوتنیک، قاسسملوو گهرایهوه کوردستان، بر نیوچیاکان. کاسیتیکی زهبتی سهوتی له بارهی وتوویژهکان دهگهل ختری بر حیزیهکهی هینابؤوه. به نهندامانی دهفتهری سیاسیی گوت دهگهل ئیرانییهکان ریک کهوتوون، کربوونهوهی ئاینده لهکوردستان بی. دهیگوت: «چوونمان بر ئوروویا بایهخیکی نیه». دهتوانین وتوویژهکان لهسهر سنوور

۱ - رمنگه ندمه هدآمی نووسدر بیخ. تهگینا رثی تنخ ناچی شتی وا خرایته بدرباس -- ودرگیر.

دوای نهوه که گوییان له شریته که گرت که بق ماوه ی چهند سه عاتان له باره ی شته که دا قسمه یان کردن، ده فته ری سیاسی به و ناکامه گهیشت دریژه دان به و توویژه کان کاریکی در فاده ده.

شه ره فکهندی ده یگوت: «به ر له ههموو شتیک، ئه و نویته ره سیاسییانه ی ناردبوویاتن به راده ی دوکتور قاسملووی زانا و تیگه یشتو نهبوون. نوینه ریکیان ده و لهت ناردبووی و نهوی دیکهیان هی سسوپای پاسداران بوو. هیچ کامیان سیاسه توان نهبوون. سکرتیزی گشتی حدکا نیدی ناماده نهبوی ده گه ل که سانی یله ی خوارووی نه و تو و یژ بکا».

له دریژه ی قسه کانیدا گوتی: «بیجگه له وهش، روون کردنه وه ی نه وه که خودموختاری چبیه، کاریکی خورایی بی فایده بوو. نیمه پیشتر بابهت و راگه یاندراویکی زورمان له و باره یه ه بلا کردیو وه و ده و له تی نیسران زور باش ده ی زانی خودموختاری چ واتایه کی هه یه. گرنگترین شست نه وه بو و داخوا نه وان قبو ولی ده که نیان نا - بؤوانیش نه وه بو و داخوا نه وان قبو ولی ده که نیان نا - بؤوانیش نه وه بو و داخوا ده کری به رهسمی رابگه یه نن ده گه ل پره نسیپ و بابه ته سه ره کییه کانی خودموختاری موافیقن. نیمه ناماده بو وین خه باتی چه کدارانه وه لانیین و له باره ی نیزه رؤکی خودموختاریدا و توویز بکه ین پروسه که ده ی توانی سالیک یا دو وسالان دریزه ی هه بی، به لام، شه په که ته وابو و ده بو وی بابه ته سه ره کییه له گوراننه ها تو وه کانی خودموختاری دابین ده بوون. پیمان وابو و له ریگه ی و توویژه و ه ده توانین به ریکه و تنیکی باش بگه ین »!

بۆیە، بە پنى رىككەوتنەكەى مانگى مارس، دەفتەرى سىاسى نوينەرىكى ناردە قىيەن بىزوەى دەگەل نوينەرانى دەولەتى كۆمارى ئىسىلامى تەماس بگىرى ئەو پىامەيان بى بگەيەنى.

به لام، ئەرە شىلەرەقكەندى بور نەك قاسىملور ئەر سىلەقەرەى كرد، ئىرانىيەكان دىار نەبورىن ئەھاتنەكەى خۇيان بەرە پاسار دەدا كە كاروبارىكى زۇريان ھەبورەر ئەخۇشىي خرمەينى ھەمور شتىكى لى تىك دارن.

به لام قاسملوی هیشتا به له وه خوازیاری ریککه وتنیک ده که ل تاران بووو پینی خوش بسو پیسش نه وه ی تاران و به غدا لیک نزیک ببنه وه به مه به سستی خوی بگا. له و باره یه و به ماله بانیی گوت: «دوایه، هیچ شستیکمان وه گیر ناکه وی و ناتوانین هیچ وه ده ست بینین و لایه نی به رامیه ریش مل بو هیچ شتیک راناکیشی».

تاله بانی ده یکوت: «له ریکه ی نیوبزیوانی له نیوان ئیمه و ده و له تی عیراقدا، قاسملو و پیی ده گوت ده بین و توویخ بیک ده کوتم ده بین و توویخ به که ی ده گوتم ده بین و توویخ به که و هاتباو بین و توویخ بین و تابیا و بین و تابیا و بین و تابیا و بین و تابیا و بین بین و تابیا و تابید و تابید بین و تابید و تا

۱ - سادق شعره فکهندی که بیزنارد گرانزون وتوریزی دهگال کردبرد، سکرتاریای حیزب له کوردستان سنووری نیزان عیزان، ۱۹۹۹،

ههر لهبهر ئاكاميكي ئەوتى بوق قاسىملوق پەلەي دەكرد».

قاسىملوق لەق بىروفكرانەدا تەنيا بوۋۇ خەلكەكەي بروايان بەق وتوۋېژە نەبۇۋ، بۇ لەمانگىي ژوئىيەي ۱۹۸۹دا، بىن ئەۋەي ھىچ كەس ئاگادار بكا، رۇيشىتە قىيسەن. تەنيا ، ژنەكەي چەند ئاشنايەكى قەرانسەيىق رەسوۋلۇ ھەبدۇللاي گوتبۇۋ - ۋ بەرىكەۋت، ب بىللاش لەق كارە نھىنىيە ئاگادار ببۇۋ.

دوای دووسالان، له هوده یه کی هوتیلیکی پاریس، تالهبانی باسی هه موو نه و شتانه دهکرد که برونه هوی کوژرانی هه قاله کهی و دهیگوت: «له به رئوه بوو هه موو شتیکیا ئاماده کردبورو ئهگه رئیمه دهگه لیان ماباین، نه یان ده توانی پیلانه که یان به رئوه به ساله ده توانی له یه که رؤد ادو و رئیه ری کورد بکروژن».

«ئەمىن نازانم قاسىملوو بۆچى فريوى رەسىوولى خوارد، چونكە ئىدى قاسىملوو نەدىتەوە. چەند نامەيەكى بۆ ناردم، لە نامەكاندا كلەيى كردبوو بۆچى كەسسانى سىەر يەكيەتى ھىندىك شىتيان دركاندوه. ئەمنىش چونكە راسىتى دەكرد، لىم قبوول كرد. زۇ توورە بەدىنىش پىم گوت ئەتۇش باش دەزانى كوردان نهينى پارىز نىن».

تالهبانی دهیگوت: «زوّرم پی سهیره وازوو بریاری داو قبوولی کرد بیهیچ نیگابانی بچیته کوبوونهوهکه به لام، نهرکی قاسملوو، پیش ههموو شتیک پاریزگاری لهخوّی بو هه لهی فهننییشی کرد. بوچی دووجاران لهیهک شوین وتوویژی کرد؟ چوّن قبوولی ک بی نیگابانه کانی بچیته نهو شوینه؟ هیچ کهس تنی ناگا بن».

بهلام، قاسسملوو لهسسه رئه بروایه بوو که کوردهکان له وتوویژهکانی دیسسامه ژانویه ا ههنگاویکی چکوله چوونه ته پیش: «له بابهته بناخهییهکان لهبارهی پیداچوونه به چلونایه تبی خودموختاری بق کوردستاندا ریککه و تنیک پیک هاتبوو ».

له کوبوونه وه کانی سهره تاییدا له حالیکدا کورده کان هیشتا پابه ندی ندروشمه بوون که حیزبه که یان پیشتر په سنی کردبوو: «دیمو کراسی نیران، خودمو ختاری بق کوردستان»، هیوادار بوون و توویزه که به ناکامه بگا. دروشمیکی نه و تق له جیهانی سیهه مدا با و نه بوو، به لام، بق نه و که سانه حیزبه که یان باش ده ناسی شتیکی ناناشنا نه بوو، له و سهرده مه دا که ده و له

۱ - بزیدکدم جار لدمیزوری و ترویز دکانی حدکا ددگفل تاراندا، نوشته و کان باری نوسورلیبه و به داراکاری بو خود موختا کرردستانی نیزانیان رود نه کرد بوتر و کانی کرردستانی نیزانیان رود نه کرد بوتر و کانی کرردستانی نیزانیان رود نه کرد بوتر و رانی کرردستانی به روسی ناسیبود. م خوشدن به زمانی کوردی له خوشند کردنده و رژنامه و گزفاره کان به زم کرردی لدلایمن نوشته ردکانی نیزانموه قبول کرابوون. مارك کراویتن له روژنامه ی لیبراسیوندا (حورتی ناگوستی ۱۹۸۹) به روژنامه ی نیبراسیوندا (حورتی ناگوستی ۱۹۸۹) به روژنامه ی نیندیپیندنت . ی لدندن (۲۵ی ژوئیدی ۱۹۸۹)، و ترویژه کانی پیشتر تموا فوتیان لمسمر کرابود، حدکا به رم ناسری به به نامدی ناوددان کردنده له کرردستان دهست یع بکا،

شسیّوه کومونیستی لهنیو حیربو ریکخراوه شورشگیّرهکاندا شتیکی باو بوو، حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران که بو دامهزراندنی دیموکراسی تیدهکوشا حیربیکی بهتهواوی ناوازه بوو.

هــهروهک زوربهی کهمایه تبیه کانی جیهان، کورده کانی ئیران خوازیاری به رهسمی ناسرانی شوناسی نه ته وه یی خویان، ریزگرتن له زمانه که یان خویندن به زمانی کوردی و فارسی له خویندنگه کانیان بوون. ههروه ها، ده یانه ویست به ریوه بردنی قانوون به ده ستی پیشـمه رگه کانیانه و هیزی پولیســی خویان بوون.

حدکا نوینه رایه تیی زور به ی حه شیمه تی گه لی کورد له کورد سستانی ئیران ده کا حدیکا حیزبی گه لیکی هسه ژاره که له هه لومه رجیک دا ده ژین که تایفه کان و عه شدیره کان هه میشه خه ریکی شه رو پیک دادان و پیلانگیران له دری یه کتر و سه رده میک هاو په یمان و دوای ماوه یه که دو ژمنی یه کتر بسوون. حدکا، و هک حیزبید که خوازیاری دیموکراسی له و لاتیکه که هه میشه له ژیس دیکتاتوریدا بووه و بن دواکه و تورین ناوچه ی سه رانسه ری ئیسران داوای خود موختاری ده کا.

ئه و حیزبه که نیوسه ده یه دامه زراوه، رهنگه ته نیا ریک خراوی بزوو تنه و ه یه کی شورشکی بزوو تنه و ه یه کی شورشکی برانه بسی که ته نانه تا به دری شه مورو چه شنه کاریکی تیر قریستیی مه حکووم کردوه که له ساله کانی ده یه کان ۷۰ مادا زور باو بوو.

قاسسلوو زورجار ئەوەى دووپاتە دەكردەوەو دەىگوت: «چەندلايەنىكى لاوازمان ھەيە. بەھۆى پرەنسىيەكانمان، فوۆكان نارفىنىن ھىچ كەس بەبارمتە ناگرين لە شارەكانىش بۆمبان دانانىينەرە. سەرەراى ئەو راستىيە كە ئەگەر رىكخراويك ئەو جوورە كارانە نەكا كەس ناى ناسى، ئىمە تەنانەت لە ئىزانىش خىز لەوجىۋرە كردەوانە دەپارىزىن. راسىتەوخۇ نە لەدرى ئەمرىكا خەبات دەكەين بۆوەى ولاتە سۆسىالىستەكان يارمەتىمان بدەنو نە لە درى يەكيەتىي سۆقىيەت شەر دەكەين بۆوەى يارمەتىي ئەمرىكا بۆخۇمان دابىن كەين.

پیش ههموو شتیک ئیمه کوردیس کوردبوونهکهمان بوته هسوی چاره رهشیمان و هیچ دهواله تیک نیسه پنی خوش بسی یارمهتیمان بندا. لهلایه کی دیکه شهوه به هوی هه لکه و تی جوغرافیایی سیاسی، که و تووینه نین داویکی زور خرابه و ه ».

بهبروای بیرنارد کووشنین، وهزیری یارمهتییه مرزقایهتییه کانی فهرانسه

قاسملور «لەنتى پارتىزانەكاندا تەنيا كەسايەتىيەكى دىموكرات بور كە دەمناسى. رەحمان تەنيا پارتىزانىك بور كە ھىچ كاتىك نەكەسى ئەشكەنجەدار نە كەسىشى كوشت!

ســهرؤک کۆماری پیشــووی ئەلجەزایر، بن بیللا، دووســال دواتــر دەیگیپایەوە لە
کەشوھەوای گەرمو بیدەنگی حەممام بووحەجەر كە شویتیکی ئاوی گەرمی نزیک ئۆپانه،
دووھەمیــن دەوری وتوویژەكان لەوی بەریوه چوو بــوون، ناوبراو دەیگوت: «ئەنوەر
(رەســوول) پنی گوتم رەنگە ئەو شــهوە كۆبوونەوەيەكى ئىرانىيەكان دەگەل كوردەكان
پیک بی پیشـسی گوتم قاسملوو پنی خۆشه چاوی پیت بكەوی. يەكترمان دیتو لەبارەی
دانیشتن دەگەل ئیرانییەكان قسەمان كرد. وادیار بوو ھەلومەرجەكە باشە، داواكارییەكانی
شــتیكی لەپادەبەدەر نەبوون. لەبەر خۆمەوە دەمگوت ئەرجار وتوویژەكان سەركەوتور
دەبن. قاسملوو تەنیا خوازیاری خودموختاری بوو. شتیكی زۆر نەبوو»."

رەسىوول، بن بىللا زۆر لەمىت بور بۆ دەركردنى گۆۋارى عەرەبىيى «الحوار» كاريان

۱ - بیزنارد کروشنی وتوویز ددگیل نورسو، باریس ۱۹۹۱.

٢- نەھمىد بن يېڭلا، وتوونۇر دەگىل بىروسەرر گابرىيىىل فېرناندۇ ھەمسام بورھەجەر، تەلجەزابر ١٩٩١.

له قاسطوریان پرسی، نایا تیمکانی نموه همید ده گمل موجاهیدین هاوکاری بکدن . نمویش له وهٔلامدا گرتی: «بدهتری سیاسته کمیان نامانجی شهرراکمیان نیک دارهر به کردمو دهرگایان لهسمر هممور سازمانیکی دیموکرائیک داخستره نیمکانی هاننیانی بو نیز شوررا فهبمین بردورد له ناکامدا خدلکی تیزان لدفویان دوپرسن نه گمر هاتو موجاهیدهکان له نیزان هاننه سفرکار، چ نالوگوریک له ولانده ییک دیش. نمو ریکخراوه نمهیا یمک معهدستی همید: له جیاتی خرمسیتی رمجاری دابنیزی له جیاتی پاسدارهکانیش مرجاهیدهکان دسملات بددستموه بگرن.

قاسىلىرە دەي پرسى: «رۇنكغراردكى لەنپوغۇپدا دۇي تازادىييە دېپسوگراتىيكەكان بىء. چۈن دەترانى دېموكراسى بېز خەلگى ولاتەكەي بەدبيارى يېتىي «۴ دەرۇپدا دەيگوت: «موجاھىدەكان ئاتوانن بۇ رۇزىمى ئېستاي ئېران ئالترناتىيونك بىز. موجاھىدىن كې راك سەلتەنەت تىلمان دەچى، ھەرگىز ئاتوانن داراكارىيە بەرھەقەكانى گەلاتى ئېران دابىن كەن».

مانگی دیسامبرر شدش مانگ پیش کرزرانی، قاسملوو له قبیعن گرتبووی: «هاوکاری ده گفل موجاهبدین به هوی چعند بایعتان شیمکانی نیم، پیش هممود شتینی له ریکنزاوه که یاندا هیچ شویده ارائی له دیسوکراسی تلبینوی، له یلهی دوره مدا دوزمنی هعوجه شنه جیارازیده که ایروزادان له ناکامدا هیچ چدشته نوبوزیسیونیک تعریف کاکمن،

پهلام، حدکا پینکهینانی بعرمیکی تریوزیسیونی پیشنیار کرد که بتوانی هممور هیژه چدیدکان بگرنتمومو له چوارچیزهی سازمانیکی سعربهخوی سیاسیدا رنکیان خار همر ریکخرارمیدکیش بنوانی نامانجدکانی خوی بعتمواوی بیئیشه گوری: «سموموای هدسور ندو گیرو گرفتاندی له گوریدان بدرمیدکی دیمرکراتیك و دری شهریالیستی به بدرنامدیدکی بندرهتی ویموگراتیکدو دهترانی ندر ریزیمه لمسدر کار لابدری: سیستمیکی دیمرکراتیك وك پذریستیبدکی میژوریی دامدرزندی». نا. نارولیشه، کوردستان، سهناسر، توکنوبری ۱۹۸۹.

دهکرد. بسن بیللا دهیگوت: نه و گوفاره به پشتیوانیی من جیهجی ببدو، بهلام زوربهی کارهکانی که و تبوونه سه ر شانی نه نوه ر (رهسوول). نامهیه کی زورم ده نووسین و ده مدان به نه نوه ر بیان گهیه نی، نه ویش سه فهری ده کرد بو میسرو لوبنان... هه موو که سایه تیه عهره به موسولمانه به فه رهه نگه کان و تاریان بو گوفاره که ده نووسی. من و نه نوه ر دوست و ها و بیری یه کتر بروین» بن بیللا و قاسم الو چه ند سالیک پیشتر، له پاریس یه کتریان دیب و و روی روی روی روی روی روی روی به وی به سالیک پیشتر، له پاریس یه کتریان به لایه نگری زور بوون، به لام روی که ده و و به بین به وی به وی به وی به وی به میزی له و لاته که ی خوی نه بود. قاسم الو به پیچه و انه و ها بود و مده ست هینانی پشتیوانی له ده ره و هی و لات تی ده کوشنا، کرد بود. قاسم الو و هه روه ها بو و هده ست هینانی پشتیوانی له ده ره و ها و میاسه توانه شویوزی سیون یک بینی ده که ای نه بولده سه نی سه سه روی کوماری پیشووی نیزان و مه سه بعوود ره جه وی و موجاهیده کان و سیاسه توانه نیرانییه کانی دیکه، «شووری ملی مقاومت» یان پیک هینابو و .

بهلام زلاری پی نهچوور همر ژور «شورای ملی مقاومت» برو به ئامرازیکی بمودمستی مهسعورد راجهوی. رشهوری مرجاهیندکاریر ناوهدی ففرههنگیکی تهواو تاکیپوستانهو دوگمانیك رودتورده چوره ژیزدمشی سهدهام حوستهود. له ۱۳ک مارسی ۱۹۸۶ از له ماریس رایان گهیاند بهتی سهور برباری داوه «شورای ملی مقارمت» به چن رینگی. خازورور زارا ریزونده سیاسیه کمیان پساند. له ژانویدی ۱۹۸۳ دا. روجه ری له پاریس چوره لای نارق عغزیز، روزیری کاروباری دعودی عیران. ناوبراو رای گلیاند: «پؤمن زؤر جیگای خوشعائی دمین بهینم دؤستی خوشعوستم رجعوی بهیته سمرؤك كۆمارى نيزان» «شرواى ملى مقاومت» پيشتر راي گىيانديوو كە معيدستى دانانى بىنىسدىر وك سەرۇك كۆمارى كاتىپى ئىزانە. ئە رۆژنامەي ئا. دوي كوردىــتان قاسىلىر بۇ رورنكردنەرىيەك گرتى ئەزمورنەكەي سالى ١٩٧٩ يەروونى ئىشانى دارە كە تەنىيا گۆرىپنى رۇپىيتىك كالىي نيه. «خفلكي نيران دىيانەرىست رېزىمى [شا] برووخى. بەلام ئالترناتيونكى يەكگرنووى سياسى ئەگۆرندا نەبوو. كام يەك ئە سازمانە سياسىيەكان دمانتراني بدريه كي يه كگرتروي ئوپرريسيون پيك بيتني. ئوپوزيميون بي هيز برو. لهلايه ك سه أنتخت ته أميدكان برويو لهلايه كي ويكنوه «شوراي ملي مقاومت» که سازمانیکی ژیر دهمه لاتی روجووییه و بعثمواری پائی وصهده ام حوسیزو شعر پروآن و پارانه دابود که سیای شعریکا دهدایه. هغروهها، ژماره گرورینکی سیاسی حمیرن به فیشونوّری جیاوازیوه که کوردهکان حیستییان لهستر دهکردنو پنیان بابور به بارمندیی نموان دشوانن رتزیم برورختترن له جنگهی شو کو ماریک دانین که بایدخی ناری شو رنگخرارانمی همهیرو دیموکرانیلدو سهر به غز بیخ «. بمبررای حدکا، سهآندمت تعلمبهکان که تعمیا لايمنى هاربهشيان دورٌ منايعتي ده گانل ويژيم بوو، دسي لعراني ديكه جيا بكرينعود. حدكا راي گامباند. «خطكي نيزان خوازياري دامهزراني كۆمارنكي ديموكراتيكن متعو خالكه نيزانيكي سدرمخزيان دهوي كدوابعسته بدهيج لايعنيك نعيى والمودا مادي ككاله سدركوتكراوكان نازادييه ديموكراتييهكاني ماقه نابورری, کؤمهٔلایخیهکانیان دابین بکری:«. هممور نهر شنانهش ددگمل بیروبروای سهآنمندت تعلیمکان نژاپیشبی همبرو چونکه ریژیسی سەلتىنىتى لىسىر بناخەي دىكتاتۇرى وابىستىيى بە ھېزە بيانىيەكان دادىمەزرا». ھەربۇيىش خەلكى ئېزان لەرۋژى يەكىمىي قېرىيەي ١٩٧٩دا، ئەر ونژیمهیان تبلک رودخاند. نمو هدلویشندی موجاهیدان گرتبیازو شهو همول و تیکوشاندی دهستیان پی کردبوو بؤوری دهملاتی خویان بسمپیتن شعو هیژه دیموکرائنو سعربه فزیاندی ناچار کرد شوورا بهجمع بینان، به واتایه کی دیکه، نعو رنکغرارانه کوسیپك بورن لهسهر رنے ، نمو نامانجه ی شرورا های نامور. له ناكامنا. ئه گهر چەند كەسپكى سەرىدخۇ بەررالىت ئە شوروإدا مايرونمو. نىمو. موجاھىيدكاتى رەجىموين ھەمور شتېكيان دەكوتترۇل دايە.%. بن بیللا دواتر دهیگوت: «نهودهمی پیم گوت دهگه آل رهجه وی ریک که وی «. به لام دوایه نه وکارهم هه ر پیخفرش نهبووو پاشان به قاسملووم گوت نابی له رهجه وی نهرخه یان بین و نابی به خاتری ریککه و تا دهگه آل موجاهیدین مافی کورده کان وه لا بنی چونکه گیروگرفته که ی خوی گرنگ و پر له گری و گول بوو. کورده کان له پینج و لاتان هه ن. نه وه شتنکی پر له مه ترسیبه! هیندیک جار که مایه تبیه نه ته و هییه کانی ده سته و نه و نو ده میننه و هو

به ههله دهچنو له ئاكامدا گهیشتن به ئامانجهكانیان وهدرهنگی دهخهن ریبهرهكان دهبی لهههمسوو باریکهوه له پلهیهکسی بهرزدابنو نابی بههاله بچن. ریبهره کوردهكانی ولاتانی عهرهبی زوّرجار به ههله چوون. بهلام قاسسملوو نا» بن بیللا دهی توانی بو و توویژهكان نیّربژیوانیکی باش بیّ و قاسسملووش به دلخوشسیهوه قبوولی دهکرد. بهلام، ئیرانییهكان رهسوولیان پی باشتر بووو كاتیک رهسوول بهخاكه راییه كی جیگهی ته حسینه وه گوتی وا باشتره كهسایه تییه كی گرنگ ـ بووینه سهروک كوماری پیشوری نه لجه زایر، نه حمه د بن

بیللا ـ به سهر و توویژهکاندا چاوهدیری بکا. نیرانییهکان قبوولیان نهکرد. رهسوول بههوی لهرادهبهدهر ساویلکهبوونی، لهبهرامبهر ناشنا نیرانییهکانیدا ملیداو

رەسوول بەھوى ئەرادەبەدەر ساويىكەبورى، ئەبەرامبەر ئاستا ئىرانىيەكانىدا مىلىدە قىلىدە تورىسى ئەر ھەللە گەورەپە بور، بەلام، لەرەش گرنگتر ئەرە بور لەلاى ھىچ كەس باسى ئەكرىبور. ھەر ئەرەش بەركانىنى ئەيتىكىدا ئەرە جېڭىر ببور كە كەسسانى سەر بەتالەبانى لەلايەن ئىرانىيەكانەرە بە دركاندنى نھىتىيىكان تارانىلەر كىراپىرون. كەرابور زار قايمى گرنگترىن خەسسلەت تايبەتمەندىيە. لە ئاكامدا، رەسورل تەرارى كارى كردەرەكانى وتورى شەرەكانى بە تەرارى بە نەيتنى ھىشتىتىرەد.

بەنى سىمەدر دەيگوت رەسىلوول مارەيەك پيش روودارەكە پيى گوتورم بۇ دىتنى من دىتە پارىس. «بەلام، پيش ئەرەى بى، پيى راگەياندم كۆبورنەرەيەكى ھەيە ـ ئەگەرچى لە بارەى كۆبورنەرەكەي قىيەنەرە ھىچى پى نەگوتم».

ئەو رۆژەى مانگىى ژووئىسەى ١٩٨٩، نزىكسەى دووكاتژمىر پىش دەسىت پىخردنى كۆبوونسەوەى نىدوان ئىرانىيسەكانو قاسىملوو، بىن بىللا رەسسوولى دىبوو كى يەكجار پەرىشانە.

بهلام قاسسملوو به و جوّرهی بن بیللا دیبووی «شساده لهسهرهخوّه یهکجار به هیواه هومند بسوه. دهم زانی دهچوون ئیرانییهکان ببینن. کاتیک له لای من روّیشتن، چوونه کرّبوونه وهکه».

بن بیللای پیرو یه کجار ئازا به ره و حهفتاوسی سسالی دهچوو، نهی ده ذانی ئه و رؤژه اسه کاتسی نیوه رؤژه اسه کنوه رؤژه اسه کاتسی نیوه رؤژه چایسان دهخوارده و هنوان نیم کاتسه کان ئاماده یسی خزیان بن و توویش ده که ل وی ناماده کردوه. بسن بیللا نه ک هه و قاسملوی زور باش دهناسی و دوستی رهسوولیش بوو، بگره یه کیک له پیاوکوژه کانیشی

باش دەناسى. دووسىال دواتر، بن بىلىلا كە لەبىارەى پىلانە جىنايەتكارانەكىەدا فكرى دەكردەو، ھىنشىتا كوژرانى دۆستە لاوەكەى وەك برينىك لەسەر دلى مابۆوە: «داوايان لە رەسىورلى كردبوو شىوينىك بدۆزىتەوە ھىچ كەس پىينەزانى. زۆرباش پىلانەكەيان داپشىتبوو. رەسىوول داواى لە ۋىنىك بەناوى رىناتا كرد بوو ـ پىوەندىى دەگەل ئەو ۋنە ھەبوو كە لە شارى قاھىرە دەۋيا. داواى لى كرد مالەكەى بۆماوميەك بداتى بەم شىيوەيە ھىچ شوينەوارىكيان لەخۇيان بەجى نەھىنشتبوو. بىم وايە برياريان دابوو ئەويش دەگەل وان بكوۋن».

عەبدور رەحمان قاسىملوو كاتتىك لەسارەى بى ھىلىزى داماويى رىزىيمى كۆمارى ئىسىلامى و ئامادەبوونيان بۇ وتوويزەو، روانگەى خۆى دەردەبرى بە ھەلە ئەچووبوو. لە كۆتابىيەكانى سالى ۱۹۸۸دا شەرى كۆشەيەكى توندوتىژ لەنتوان قۆلەكانى رىزىمدا سەرى ھەلدابود.

له دیسامبری ۱۹۸۷دا، خومهینی به آینی پهیمانی سیاسیی خوی له به رنامهیه کی ته ته ته نامهیه کی ته ته نیزان راگهیاند. ههموو کهس ده ی زانی زور نه خوشه. ژبانی سیاسی و نه ته و بیره ندیی به وجوودی که نه قدی نه و هه بوو، سه رده می دوای خومه ینی ده ستی پن کردبورو یه که نیشانه کانی توندو تیز تربوونی سه رکوتی موخالیفان بوو. ههموو لایه نه سیاسیه کان خزیان ناماده کردبوو پاش مردنی خومه ینی ده سه لات به ده سته و بگرن.

چهند حهوتوویه کینشتر، ئایهتوللا تهباتهبایی قومی که یه کیک له و پینج ئاخوندانه بسوو عینوانی «آیت الله العظمی»یان وهرگرتبوو، ریزیمی وهک حکوومهتیکی غهیره ئیسلامی ناساندبووو دریزهدانی شه و له دری عیراقی مهحکووم کردبووو ریزیمی به کوشتنی خهاره ئینسانی ده گهل زیندانییان و زهوتکردنی مال و دارایی خهاکی و هند، به کارو کردهوه ی جینایه تکارانه ناساندبوو.

له ئاكامدا، ئەن ئايەتوللا پايەبەرزە لە مالى خۇى دەست بەسەر كرا.

سىمانگ پېشتر، له دېسامرى ۱۹۸۷دا، دەولەت مەھدىي ھاشمىي ئېعدام كردبوو به «وەرپىخسىتنى شەر لە دارى ئېسىلامو فەسباد» كە لە قانوونى ئېسلامدا دريوترين جينايەتە،

۱ - تاخرندیکی توندپوری نیرانی و یدکیك له قدرمانده پایه بهرزدگانی فهرمانگدی پاسداره شورشگیردگان بو پشتیرانی له برزوننده نازادیخوازدگانی جیهانی نیسلام بور. سهمدی هاشمی برای زاراکدی مونتدزیری، هادی هاشمی، بور. به چالاکی لمدرژی شورش تاوانبار کرابورو له سپتامبری ۱۹۹۷دا نیخدامیان کرد. «بهلام، هؤی سعردکی بو گیرانی ندوه بود هاشمی لایدنگردکانی له دژی هاشدی به نمیننی مدک فارلین بو تاران رستجرویان له دژی ونوویردکان خرابکاری بکدن... [درای لهچاپ درانی هدوالمکه] را نستنجانی تانچار بور داستانی نهینیی چهکرچون له بدرامیمر تازاد کردنی به بارمته گیراردکاندا ناشکرا بکاک. باقر موعین، ژیانی نابهتواللا، تؤماس دون بورکس شوریورك، ل ۲۶۴

تارانبار کرابوو. له شورشی سالی ۱۹۷۹دا له زیندان هانه دهرو به رپرسی بزووتنه وهی جیهانیی نیسلام بووو له ژبر کونترولی سوپای پاسداراندا، نه رکی یارمه تیدان به بزووتنه وه نیسلامییه کان له سه رانسه ری جیهانی یی نه سیپردرا بوو.

ناوبراو لهسه ربه پیره بردنی عهمه ایاتی چه کدارانه ی توندو تیژ سوور بوو. دیپلوماتیکی سسووریه و چوار سیاسته توانی ئه فغانی به بارمته گرتبوون. ئه و دیپلوماتانه به سسواری قه تار ده چوونه شسووره وی. هه روه ها راویژکاری نیزامیی به ئه فغانییه کان ناساند بو بو یارمه تی دان به برووتنه و پارتیزانییه که ی شهفغانییه کان له دری شووره وی. ئه و شیوه کارانه هه ول و کوششه سیاسییه کانی خامنه یی و ره فسه نجانی یان له گریژه نه برد بوو.

ئالوگوره خیراکان و پیک هه لپرژانی ریبه ره سه رهکیبه کانی ئیران ببسو به هوی ئه و سیاسه تواندکانی و بیسی مه لپرژانی ریبه ره سیاسه تواندکانی و الاتانی روژ شاوا پییان وابئ تاقمیکی لیبرال و تاقمیکی توندو تیرو کونه په رست بی شتیکی ئه و دوو لایه نهی لیک جودا ده کسرده و ه جیاوازی بیروبروایان بوو له بارهی باشتر کردنی پیوه ندیبه کانیان ده گه ل روژ ئاواو، تاراده یه که هاسانتر کردنی ژیانی سیاسی و ئازاد کردنی هه ول و تیکوشانی ئابروری بوو.

رەقسىمەتجانى، عەلىي ئەكبەر ويلايەتى وەزىرى كاروبارى دەرەوەو ئايەتوللا عەلى مونتەزىرى، تەنانەت لەحالىكدا ئەرى ئاخريان [مونتەزىرى] ھەلويسىتىكى توندوتىۋى لە بوارى سىاسىمەتى دەرەوەدا ھەبوو، بەو حالەش لايەنگرى پىكھىنانى ئالوگۈر لەو بوارەدا بوو. لەلايەكى دىكەوە، خومەينى دارى ھەرچەشىنە رىگەخۆشسكردىنىك بۇ باشىتركردىنى پىرو، دەگەل رۆزئاوا بوو.

سالی ۱۹۸۸، به هنری وه ری که و تنی شه پولیکی توندو تیژی ئیدام کردنی موخالیفه کان، ههلومه رجه که زور خرابتریش ببوو. زوربه ی قوربانییه کان خه باتکاره چه پئاژو کان بوون که له زیندانه کاندا بوون و هه روه ها چهند که س له ئاخونده کانیش. زوربه ی ئه وانه لایه نگری مونته زیری بوون و توندو تیژی و سه رکوتی نیوخوییان به توندی مه حکووم کردبوو.

کهس نهیددزانی ژمارهی ئیعدام کراوهکان چهنده، به لام، به پنی نه و ژانیارییانهی موجاهیدین و حیزبی تووده بلاویان کردبوونه وه، نه ته وه یه کگر تووهکان ژمارهی ئیعدام کراوهکانسی چهند سهد هه تا پینج ههزار کهس راگهیاند بوق ریکضراوی نیونه ته وهی کراوهکانسی چهند سهد هه تا پینج ههزار کهس راگهیاند بوق ریکضراوی تیدا ژمارهی ئیخدام کراوهکان سی سهد کهس راگهیاندرابوق، به لام به پنی ئاکاداریی نه و ریکخراوه به بغدام کراوهکان سی سهدام کرابوون. به پنی یه کیک له راپورت کان، ۱۹۸زیندانی ئیعدام کرابوون ته رهمه کانیان به نهینی له گورستانی به هیشتی زههراق ههموویان به کومه ل و لهیه کومه ل اله یک قوراکه ی گهوره دا نیژرابوون. دوای نه و کوشتاره به کومه له، راپورتیکی دیکه بلاو

لسه یه کسی مانگی نوامبردا، مونته زیری نامه یه کی بو سسه روّک وه زیر نارد: که مبوونی خوارده مه نسی، جیاوازی دانسان له نیوان نه مو نه و دا، بن عه داله تیسی کرمه لایه تی، مانگانه ی کهم، سسه رکوتکردنی به شیخک له کومه ل، نرخه که مه ر شسکینه کان و هند ناکامی سروشتیی شسیوه ی به ریّوه بردنی کاروباری ده و له تن. نیمه ناتوانین له ریگه ی نه شسکه نجه و نازار و زیندانی کردنی خه لک و نیعدام کردنی موخالیفه کانه و ه، گیروگرفته کان چاره سسه ر بکهین، زیر به رونسی دیاره، نه و هه لسو و پرداسو و پره سیاسسی یه سسه رکوتکه رانه یه، کومه لانی

لهنیوه راستی مانگی نوامبردا، خومه ینی له ناماژه یه کی نیوه داپوشراو به مونته زیریدا هیرشی کرده سیه ر نه و که سیانه ی «له ریگهی شیوعارو پروپاگه نیده ی فریوکارانه و چاوه روانیی خه لک له ریزیم روّژ به روّژ زیاتر دهکه ن».

دەولەت لىخۇشبوونىكى گشتىي راگەياند. سەرەراى ئەرەش ھىشتا زياتر لە ھەزاركەس لە چەپىيەكان لەزىنداندا مابوونەوە. رۆژى ١٢ى فىيررىيەى ١٩٨٩، مونتەزىرى نووسىيبووى: «خەلكى جىھان پىيان وايە لە ئىران تەنيا كارو ئەركى ئىمە خەلك كوشىتنە».

به لام، خومه ینی ههر ئاماده نه بوو له کهری شهیتان بیته خواری و دووروژ دواتر، بق ئهوهی پلهو پایهی خوی بخاته بهرچاوان فتوای دابوو سهلمان روشدی پهوانهی

۱ - رؤژنامدی نیندپیندنت لهندس کی دیسامبری ۱۹۸۸.

٢ - رابين رايت. ئاخرين شۆړشى گىورە، ھىڭلاتوبگرو ئالرگۇړ لە ئىزان. ئالفرند نۆف. نيويۆرك ٢٠٠٠. ل. ٢٠

کتیبه که یان بق چاپ کردبوو، بکوژرین. ناوبرای هاونیشتمانیکی بریتانیایی ـ هیندی بووو کتیبی ثایه ته شهیتانییه کانی نورسیبوی. له فتواکهیدا داوای له ههموو موسولمانان کردبوو «له هه ر شوینیک بیان بینن، بیان کوژن».

رەنسەنجانيىش بەنۇرەي خۆي راي گەياند ھىچ لەۋە ئاترسىي لەسەر «كفريك لەرادەي جيھانيدا» دەگەل ولاتانى رۆژئارا تورشى كيشە يى.

اسه ۲۲ی مانگی فیوریهدا خومه پنی و تاریکی دا که به پنی گوفاری میدل نیست ئینتر ناشینال له له نده ن روونترین و تاریک بوو له بارهی «گیره و کیشه ی نیوان دووتاقمان که له نیران بو به دهسته و هگرتنی دهسه لات له به رامبه ریک راست ببوونه و ه.

خومه بنی له و پیوه ندییه دا گوتبووی: «هه تا نه و رؤزهی مایم ناهیام ده و له ت بکه و بیته ده ستی لیبرالسه کان. ... هه رگیز له و نه سله لانادهم که ده بی نه ده گسه ل رؤزهه لات بم و نه ده گه ل رؤزاوا».

کاتیک دەولەتى ئیران لە ئووتى ۱۹۸۸دا بریارىدا شەر لەدژى عیراق رابگرى، ناكۆكىي نیّوان تُوندرهوهکانو میانه رهوهکان به ناشکرایی دهردهکهوت. لهنیو توندرهوهکاندا، وهزیری نيّوخوّيي عملي تمكبهري موحته شمهمي، «حجت الاسملام» رميشمه هري «دادسستان»ي گشتی محەممەد مووسەوي خووەپئى و ئەجمەدى خومەپئى، كورى ئىمام، ھەبوون. لەنيو میانه رموه کانیشدا رمفسه نجانی، مونته زیری و وهزیری کاروباری ده رموه، عهلی نهکبه ری ويلايەتىم، ھەبسوون. لەمانگى ئاورىلدا، جارىكى دىكەش ھۆرش كرايە سىھر مونتەزىرى، چونکه لهمانگی مارسدا، دیاریکرانهکهی وهک جی نشینی خومهینی رهد کردهوهو ه**هر پاش** ئەر راگەيەندراوە، لايەنگرەكانى لە نەجەف ئاباد، شوينى لەدايك بورنى، كە لە رۆزئاواي ئيران ھەلكەرتوم، ھيرشسيان كرده سسەر لايەنگرەكانى خومەينى. لەق شەرو پيكدادانەدا حەوت كەس كوژران. رەفىسەنجانى، وەك ھەمىشسەو كاتىك يېگەو دەسەلاتە**كەي كەوت**ە مەترىسىيەرە، بۇجاريكى دىكەش خۆي رەك لايەنگرى توندرەرەكان ناسساندەرەر **گوتى** «تۆرىكى جاسووسىي «يان دۆزيوەتەرە كە لە مارەي دەسسائى رابردوودا ئەمرىكا يېكى هیناوه. روّزنامهی میدل ئیست ئینترناشسینال نووسسیبروی سستراتیژیی رهفسسهنجانی هەمىشىيە ئەرە بورى. «ھەركات نزيك بورە دەسسەلاتى خۆي لەدەسىت بدار دورمنەكانى دەسەلات بەدەستەرە بگرن، خزى رەك قارەمانى دايېنكەرى رېستى داخوازەكانى ئەران راگەياندۇمۇ لە ئاكامدا يەسەرياندا زال بۆتەرە.

بارودۆخى ئابوورىي ئىران خراپ بوو. بەپىي وتەكانى قاسملور، شەرەكە ٣٠٠ مىليۇن تىـا ٥٠٠ مىليىــۆن دۆلارى ئەمرىكايى خەرج ھەلگرتبوو. تەنىــا چاك كردنەوھى تىرمىينالى

۱ ماقر موعین، خومهیئی. ل. ۲۸۳.

نهوتی خارک پیویستی به ۵۰۰ میلیون دولاری نهمریکایی و ههژدهمانگ کار ههبوو. ملای نیادترین دیش مایی بریش ماه قام بازی که میگذشانی دولترین

به لام، خراپترین پیشسهات بر ریژیم له قاودانه کهی گوفاری حهوتوانه «الشراع»ی لوبنانی بسوو. له و تاریخی شه و روژنامه به دا هاتنی مسه ک فارلین، راویژکاری سیاسیی ده و له تی نهمریکا له مانگی مای ۱۹۸۱ دا بر تاران ناشکرا بوو. ناوبرا و به نهینی فروشتنی چه کوچولی نهمریکایی به نیزان به شیوهی نهینی نه و سسه فه رهی کردبوو. لایه نگره کانی مهدیی هاشمی بسه و تاوانبار کران نه و کاره شار او میان در کاندوه شهو رووداوه له سهرانسه ری جیهان و هک «نیزان گییت» و اته «نابرو چوونی نیزان» ناوی ده رکرد.

دوای گیرانی هاشمی، مونتهزیری چووه تارانو دهگهل خومهینی دانیشتو به قازانجی هاشمی نیوبژیوانییکرد. دوای ئه و دانیشتنهی دهگه ل خومه ینی و ره خنه گرتنه کهی له هەلوپسىتى توندوتىزى رېزىم لە بەرامبەر ئوپوزىسىيۇندا، وردەوردە نفووزو دەسسەلاتى له كەميەىدا. سىسەرەراي ئەوەي رەفسىسەنجانى دەسىتى لەوكارە ئابرووبەرانەيەي «ئيران گنیت»دا هەبور، بەر حالەش بە كەلك وەرگرتن لەتوانا فىلبازانەكەي، دەسەلاتى خۆي زياتر ىردەسەرى. لەمانكى مايدا، جارېكى دىكە بۇ سەرۆكايەتنى يارلمانى ئېران ھەلبژېردرايەرە. یاشان، لهمانگی ژوئهندا، ئیمام بزخوی رهفسهنجانبی وهک جنگری فهرماندهری گشتیی هیزه چەكدارەكان ديارى كرد. ئەوەش نەخشسىك بور ھەتا ئەوكاتى سسەرۆك كۆمار، خامنەيى، دەيگىتىرا. بەم جۆرە، رەنسسەنجانى يېگەي دەسسەلاتى خۆي ئەرەنسدەي دېكە بەھىز كرد: بەرپرىسى كاروبارى شەر، فەرماندەرى ئەرتەش، سىوپاي ياسدارانو ھۆزەكانى يۆليسو بهسیجییهکان بوو! . ههول و کوششهکانی مونتهزیری بق پیشگرتن به رهنسهنجانی بوّوه*ی* چىدىكە لەنەردىوانى دەسسەلات وەسەر ئەكەرى، بىئاكام مانەرە. كەندال نەزان، بەرپرسى ئەنسىتىتوروي كورد لە يارىس دەيگوت: «ريۆيمى ئىزان تىكەلاويكە لەيپكەپنەران. دارودەستەي توندرهوهكان ههميشمه دهيانه وبست كهسايهتييه يايهبه رزهكاني لايهني ئويؤز يسيؤن لهنيو سەرن، ئەركەسسايەتىيانەي لەنپرخسۆي ولاتو بەتاببەتى لسە دەرەومى ولات لايەنگرانېكى مهکچار زوریان ههیوون، موحتهشهمی که وهزیری نیوخویی بوق سسوین*دی* خواردبوو ههمون ئەق كەسسايەتىيە فاسىدانە لەنتى بەرى كە خەلكى موسىولمانيان كوشتبوور لە درى كۆمارى ئىسلامى خەباتيان كردبوو».

۱۰ بهسیج هنزرنکی شیرهنیزامی بور که به قدرمانی خومهینی پیله هاتبورو نهندامه کانی کورانی ادور پیاوانی پیر بوون که نمیانه سوانی له هیژه نیزامییه و مدهیه کاندا کار باکه به شدری فیراند عیراندا ناسناوی «شمیزلی هیرشکمرانی تینسان»یان لهسمر دانابوون که هیرشیان دهکرده سهر تاباکه کانی نموته فی تیرانی عیرانی را کمارمه کی به کجار زور لهر بهسیجییه الوانه له وزیشتن بهسم مدیدانی بهسین چیندراودا، کراروان نموانه گیانی خویان دهکرده قرربانی همتا رینگا بو پیشرویی نموته شوش بکمن.

وتوویژهکانی دهگهل نوینه رهکانی ئیران گوتبووی: «ئیران به ته راوی له پی که و توه « زیاتر له یه که میلیق که سید کور رابوون یان مرد بوون؛ سه دان خویندنگه و نه خوشخانه به ته واوی تیک روو خابوون؛ به میلیق که س له ماله کانیان ده رکرابوون و زه وی و زاره کانیان لی نه ستیند رابوو، لاوه کان سه ریخ چی یان له چوونه به ره کانی شه و ده کرد قاسملو و ده یگرت «به ته نیا مانه و هی کرماری ئیسلامی له راده ی نیونه ته وه هیدا به هق ی کاره تیرق ریستیه کانی و بایه خوانه نیق مانه و مافی مروق و بایه خوانه دانه نان بق مافی مروق و نه به راستنی ریزی ری و شوینه دیپلق ماسییه کان بوره. گیروگرفت له زهمینه ی گیروگرفتی سه ریزی که به هقی کرین یان وه رگرتنی چه کوچونه دا ده بی له و فاکته ره نیوخ ق ییانه تاقمی ریبه رایه تیبه و هسه ریان هه ل دابوو. پاله په ستق هی شوه نده ی دریژه دان ای فارس آو به تایم به تایم نیزان، له ژیر ریبه رایه تیسی خومه بینیدا له وه حالی بوره که دریژه دان به شه په ده سه لاتی نیم نه را استنی ده سه لاتی ناچار بورن مل بق ناگر به سرق که دریژه دان به شه په ده سه لاتی ناچار بورن مل بق ناگر به سرق که تایم نینید کوده بی خومه بینیدا نه وه خاتری پاراستنی ده سه لاتیان ده سه لاتیان ده سه لاتیان ناچار بورن مل بق ناگر به سرق که تاری پاراستنی ده سه لاتیان به شه به تایک به مه ترسیده و که سه رق که تایم ناچار به وی می ناگر به سرق که تاره که تایم که که تایم که ت

شهری نیران ئیران و عیراق ته واو ببوو، به لام، قاسملوو نهی ده توانی نه و راستییه له به ر چاو نه گری که میژوو دووپات ده بیت هوه ده و له ته کانی تاران و به غدا بن تیک شکاندنی بزووتنه وهی کورد به ریککه و تنیک ده گهن. قاسملوو ده یگوت: «نسه و خراپترین ریگه یه هه لیان بژاردوه. له م هه لومه رجه دا کوردان ته نیا یه که ریگاچاره یان هه یه: به کگرتوو بن و به هه در شیره یه کی بزیان ده گورنجی دیفاع له خزیان بکه ن. ریگام بده ن به روونی بیروبروای خزم ده ربیرم: نه مجاره ته سلیم بوونیک ده گزریدا نیه. را په رینی کورده کان له شماره کان و ناوچه کانی ده و روبه ری شماره کان هه روا دریژه ی ده بی و له هه مو و شمیره یه کریدایه که لک وه رده گرین. نیستا له کوردستان بزووتنه و هه کی به باشی سازماندراو له گزریدایه ریبه رایه تیه کی شؤرشگیریش نه و بزووتنه و هه به ریوه ده با.

«ههتا ئه و روژه ی مهساهه ی کورد چارهساه رنهکری، هیچ چه شنه ناشتیه ک ناترانی بیته گوری سنووریکی به دریژایی زیاتر له ۱۰۰ کیلومیتر عیراق و ئیران لیک جیا دهکاته و به کوردستاندا تی ده په پی به دریژایی زیاتر له ۱۰۰ کیلومیتر فیراق و ئیران لیک جیا دهکاته و به کوردستاندا تی ده پی کورن نه نه و ناوچه به شهرای کورد داید کورده کان ده بی نیونه ته و به به ده به ده به دارستی جیگه ی داخه ته نیا نه و کاته مهسه له ی کورد زهینی کومه لگای جیهانیی بولای خوی راکیشا که کورده کانی عیراق که و تنه و نیراق که و تنه و نیراق که و تنه و نیر بو مبارانی شیمیایی .

۱- قاسمارو له نهنستیتروی دوی سولیداریدادکون، نهمریکای لاتیزو نه قریقا، لهمادرید، ای نوکتوبری ۱۹۸۸، دووباره لهچاپ دراوهتموه له تودیلیته دوی کوردستان، سیتامبر ـ توکتوبری ۱۹۸۸.

۲- نی بید.

برگەي شەشەم پياوكوژەكان

وهرن با پیکهوه چاو له شوینی جینایه ته که بکهین: سی کوردو دوو نیرانی لهمیوانخانهی مالیک دانیشتوون. کاناپهیهک، چهند دانه مقبلسی یهک نهفهری چهند سسهنده لمیی هودهی نانخواردن لهدهوری میزیکی نهوی دانراون. بهشی پیشهوه نهو دهرگایه یه پییدا هاتوونه ژووری میوانخانه که دهرگایه که پییدا هاتوونه

کـوردهکان نیرانییهکان بز ماوهی دوو کاتژمیر قسسان دهکهن... دوایه، جینایه ته که و را میاه که خیرانه ته جینایه ته که و را میاه که دوره کان بین وه لام دیلیته و مین و رینه؛ کام یه که له نیرانیه کان و تو و ی ده مین دور از در ده باری ده در مینا استه در از و و ده مانچه باری تا که ده ره نیا این مسته فه وی لاما که ی چه که کان له کوی بوون؟ داخوا پیشتر هه را ه و ماله دا شار در ابو و نه و ی لاما که ی چه که کان له کوی بوون؟ داخوا پیشتر هه را ه و ماله دا گری؟ بایی له ژیر سهنده لمیه کانی میوانخانه که دا نه بووبن؟ یان نه وی روزی، نایا نیرانییه کان له پیشد دا به چه که کانیانه و هانبوون و نه و چه که که دو و ده مانچه و تیرباریکه و وه ژوور مال لینکن باهنگاز؟ داخوا نه و هاریکی د ژوار نه بو و به دو و ده مانچه و تیرباریکه و وه ژوور مال که و تابارتمانه را که پشتوه و بخوی از وه ژوور که و توون یان ره سوول ده رکای مالی یاره که ی به و نابارتمانه را که پشتوه و بخوی از وه ژوور که و توون یان ره سوول ده رکای مالی یاره که ی به و کردوونه و ۱۰

نیگابانه که یان، بوزورگیان، له کوئ بسوو؟ ئایا له ئاپار نمانه که وه ده رکه و تبووو چووبوو چه کسه کان بینسی؛ ئیرانییه کی بچیته پیته ختی و لاتیکی نورووپایی بسق ماوه یه کی ئاوا درورو دریژ پیوه ندییشی ده گه ل بالویز خانه ی خویان هه بی ناتوانی هه روا هاسان له ژیر چاوه دیریی ده زگای خزمه تسه نهینییه کانسی ئسه و ولاته ده رباز بسی، ناوبراو مانگیک پیش ده سستهیکردنی وتوویدژهکان هاتبووه قبیهن و به ناشکرا دهگه ل فازیل رهسوول و فهوزیی برای مولاقاتی کردبوو.

نیگابانیکی زور بهسهلیقه بوو. براگهورهکهی رهسوول له بارهی ویدا دهیگوت: «پیاویکی تیگهیشتوو به نهده به بوو. زورباش به له دی شاره که بوو. خهتی پاسه کانو ترامواو ریستوورانه روزه لاتیبه کانی زور باش ده زانی! بهیه که وه ده چوونه ده رو له بارهی سیاسه تدا به گشتی و به تایبه تی له بارهی ژور باش ده زانی! بهیه که وه ده چوونه ده رو له بارهی سیاسه تدا به گشتی و به به به به باره ی ژور باش ده زان و به وی نه ده شارده وه که کوماریی ره فسه بانده بیش قسه یان ده کرد. بو زورگیان به و راستیبهی نه ده شارده وه که و مک نوینه ریخ و بازی به و و لاته به کهار له سلماری بوو که میک ناره حه تا بووه. له هو تیلیکی به و نزیکانه به ناوی پوست نیشته جی به به به و که میک ناره حه و را به به ناوی پوست نیشته جی به به به و که میک ناره حه و را به و و تیله یان له دووسه د شیلینگ بدا به هو تیل پوست. به لام به و هو تیله یان له دووسه د شیلینگیش که متر بوو. کاتیک سه حرارو و دی و مسته فه وی گهیشتنه قیبه ن، ده گهل وان چووه هو تیل سیتی گل ، براو.

نه وه شستیکی سسه بر نیه کابرایه کی وه ک نه و که خوارده مه نیی زورباشی پی خوش بوو بچیته مه کدونالد. چونکه، هه روه ک به پولیسیشی گوتبوو ته نیا ده ی توانی به سواری پاس له گیزگه ی قوردیر... بگاته نه و شسوینه دووره. دوای دابه زین له پاسسه که شده دوورو دریزی پر له دو کان و فروشسگه ببری که له گالیزیان [قه سسه رییان] هه ل که و توون ریستو و رانیکی نه مریکاییش له ناخری قه پسه رییه که هه یه.

به لام هیچ کام له قسمه کانی بوزورگیان تؤسم قالیکیان پیره ندی به یه کتره ره نه بوو. هیچ کام له و قسمانه ی به پولیسه کانی ده گوتن نه یان ده توانی نه و ماوه یه پاساو بده ن که ده یگوت خه ریکی ناخواردن بووه. نهی ده توانی نه وه روون کاته وه چون کابرایه کی نیگابان ده توانی ماوه یه کی ناوا درورودریز له شوینی خوی نه بی. نه شی ده توانی له تاران به هیچ شیوه یه دو ورکه و تنه و هکی خوی له و که سه پاساو بدا که ده بو و ناگای لینی بی، به لام به جینی هیشتوه و کاتیک له وی نه بووه برینداریان کردوه. نه وه شمی هه رگیز نه درکاند کاتیک سمه حرار و و دیی به برینداری به جی هیشتیو و ، چوو بو و ته له فون له کی بکا.

تەنستىتورى كورد لە پارىس. بررڭىعنى زانيارىيەكان ۋورئىيە ـ ناوگوست. پارىس ١٩٧٩.

۱- مارک کواونتز، ليبراسيزن پاريس ۱۸ی ژورنيدي ۱۹۸۹.

۲- «نمه دروّر دهاساندی ادباردی کاتو ساته کانی خوی سازبان ده که ده گفل ندویر دیسپلینیکی نیگابانیان دیمی همیمی نایدته و به بودی ده گفل ندویر دیسپلینیکی نیگابانیان دیمی همیمی نایدته و به بودی ده گفل سه حراروردیی بریندار اد پیش نمو ساخترماند که پولیسی گمیشتنی، بهررونی ندر دورده کا که نامو ادر ساخترماند دورزه کموتوته رد که را نام درون که قسه کاتی عیجی به سعر هیچموه نییه. تعنیا تعلق نوزد که نوزده همیرو ادبیت همیرو دادنی همیرو دادنی همیرو مدان ساخترماندا بووه که راست ادر کاتیدا شداللی خوین بوده همر ادویش سیم کورده کورارویت بود پیلو به و تاکامه ددگا که ندمیر بوزورگیان نامو شداندی دهازانین نامی درکاندورن» ماراک کرارتزر ایمبراسیون دوپ. خیت. «دار کاتر میر ۱۹۸۳» دا، بروزرگیان نامه قرنی ادار در راکهی رسوولی کوردراود.»

لهلایه کی دیکه ق ه پؤلیسی قییه ن ئاگادارییه کی باشی له باره ی سه حرار و و دییه و هه بو و . فه رمانده ی پاسسدارانی شد فرش بورو ره قسسه نجانی و عهلی خامنه یی (که له به ره به دهی ته و او بو و نی ده و ره ی سه رقک کومارییه که یدا بو و) به ته واوی لیی نه رخه یان بوون له کاری جاسو و سی و کوکردنه و می زانیاری له باره ی نه مو نه و دا یه کجار کارلیها تو و بو و .

ههرچه ند به پاسسپۆرتىكى سىياسسىيە وە به ئىمزاى عەلى ئەكبەرى ويلايەتى، وەزىرى كاروبارى دەرەوە، ھاتبووە قىيەن، بەر حالەش خۆى بە كاربەدەستانى دەولەت لەوشارە ئەناساندېوو، بەلام، ئوترىشىيەكان ئەريان وەك كريارى چەكوچۆل دەناسى. سالى ١٩٨٤، دەگەل ئەلياس رەحىمى، وەك ئوينەرىكى رەسسمىي ولاتەكەى، چووبروە ئاتىن [پىتەختى يۆنان] بۆ بەشدارى لەكارى كرينو فرۆشتنى چەكوچۆلدا.

سسه حراروودی که لهباره ی کورداندا زانیارییه کی تسهواوی ههبوو دهگه ل دایره ی شهنیه تی سوپای پاسداران کاری ده کردو به رپرسی کاروتیکوشان له ناوچه کانی سنووری روّژ نساوای ئیران بووو ده که ل بزووتنه وه جیاوازه کانی کورده کانی نوّپوریسیونی عیراق پیّوهندیی ههبوو. گرنگترین ریّکخراو یه کیه تیی نیشتمانیی کوردستانی جه لال تاله بانی بوو که زوّرجار له تاران ده یدی.

تاله بانسی ده یکسوت: «نه ندامیکی گرنگی سسوپای پاسسداران بوو، پیاو یکسی بالابه رزو له سسه ره خوو ساردو سرو بیده نگ بوو. هه میشه لایه نگری چاره سه ری مه سه لهی کورد به شینوه ی ناشتیخوازانه بوو. به وجوره ی خه لک باسیان ده کرد هه رگیز هاو کاریی ساواکی نه کردبوو. لاویکی به هه ستو لایه نگری خومه ینی بووو پیش شوپشی ئیسلامی هاو کاریی ئیمامی ده کرد. هه میشه وه ک پیاویکی باش خوی ده نواند. نوینه ری ره فسه نجانی بوو ».

پاش یه که مین و توویز، قاسملوو سه حراروودیی پی پیاویکی «خوین شیرین» بوو، به لام پنی وابوو موسته فه وی کابرایه کی بی نه ده به که چسی، عهبدوللا هیچ جیاوازییه کی له نوان نه و دووانه دا نه ده دی و رق و قینی خوی له دری هم دووکیان ده رده بری.

بىن بىللا دەگەل روانگەى تالەبانى ئەبووو لە١٦ى مانگى ماى ١٩٩١دا، لە ئەلجەزاير لەوتورىزنىك دەگەل خۇمو يەكئىك لىە ھاوكارەكانىدا بەررونى ھەسىتى خۆى دەربىي، گوتى: «ئەو پاسدار بورە. رۆزئىكان بەناوى رىبەرئىكى ئىرانى ھاتەلامو داواى لىخىردىم رىگا چارەيەكى بى مەسەلەى كورد بى بەيزىمەرە. ئەرە سالىكى بىش جىنايەتەكە بور. بىمارەى يەك يان دور كاتۇمىر لەمالى رەسلوول بورىن. بە ھەرەبى قسىسەى دەكردن ئەنوەرىش نەخشى دىلمانجى دەكىردن.

«خُومَه بنی هَیَشــتاً مابــود. به ســهحراروودیم گوت گیروگرفتی کــوردهکان برینیکی

 ⁻ جدلال تالدبائي. وترويئ ده گال دروستو، باريس ١٩٩١.

لهمیژینه له شورشی ئیسلامیدایه. گیروگرفته که لهچهند و لاتیکدا ههیه. «نهگهر ئیوه بتوانن ریگه چارهیه کی بو بدوزنه وه، نه وکات ئیوه بهروونی دهری دهخهن که شورشی ئیسلامی دهتوانی ریگه چارهیه کسی دیموکراتیکیش ببینیته وه». زور بابه تسی درواری وه که نهوه ماهاره ی شورشسی ئیسلامییه وه پی گوت. «خوینیکی یه کجار زور دهرژی، نهوه به و مانایه نیسه که نابی هیچ خوینیک بسرژی، به لام دهبی هسه ول بدهین راده ی نسه و خوینیژانه کهم کهینه وه « ایکان دهکردن ».

بن بیللادهیگوت سمحراروودی قەدوبالایەکی مامناوەندیی ھەبووو بەھیز بوو. لە تەمەنی سىيوپینجو ئەوپەرەكەی چل سالیدا بوو.

ایمان پرسی: پیاویکی تیگه پشتوو بوو؟

بن بيللا له وهلامدا گوتى: بهلتى.

کادریکی سیاسی بوو؟

«پیاوکوژه و خووی به کوشتنی خه لک گرتوه. یه کجار له سه ره خوو که م قسه یه گهرم و گهرم و گهرم و گهرم و گهرم ده کور ده کار ایه که باید اره و خووی به تفهنگ هاویشتن گرتوه».

سهر قک کو ماری پیشووی نه اجه زایر دهی گیرایه وه: «ئیره نابی یه کیک اه تاییه تمه ندبیه کانی ئیرانییان اله بیر بکهن. نه ویش «تقیه» یه و به دریژایی میژوو هه میشه به دوو شیوه قسه یان کردوه و ده یکه نروه ی خویان بپاریزن. بو نه و شیوه ره فتاره [«تقیه»] ریگهی پی داون اپرایس اهباره ی مسته فه ویدا زور که می زانیاری هه بوو. یه کیک اه نه فسه ره کانی ده زگای نه منیه تیبی گیران بوو و محه مه دی ره یشه هری ته وار متمانه ی پیی هه بوو. ره یشه هری و و زیری «اطلاعات» و یه کیک اه هه اق کانی ریژیم بوو. مسته و فی هه روه ها به رپرسی کاره نهینییه کان اه روژ ناوای نیران، واته کور دستان، بوو. ژنیکی کوردی سسه ر به بنه ماله ی بارزانیی خواستبوو.

ئه و یهکهمین کهس بوو که لهدوای جینایه ته که نه فییهن هه لات. هیندیک له شایه ده کان ده لین له شه قام و له نزیک سه حرار و و دیی بریندار دیبوویان، پاشان شو فیریکی تاکسی که بردبوویه فروکه خانه، ناسیبوویه و ه.

كاتنك به تاكسييه كه و هرئ ده كه وى داوا له شؤ فيره كه ده كا بى باته بالويز خانهى نيران

١- تەھمەد بن بىيللا، وتورنۇ دەگەل گابرىيىغل فېزىلاندۇر دەگەل ئووسىمر، ھەممىام بورھەجەر، ئەلىچەزلىر ١٩٩١.

۲- بدیتی تمر کایمتمی قررتان: «تعنادت ده شتمی لمنتر دلیشیاندا دمیشارنموه خودا لنی تاگاداره«. شیعمکان تینتورسی «تقیه«لیان دارشتره که بموانای خزباراستن ندممترسییه. بدیتی تمر تینتوریه، نمرکی هدمور شیعهیمکی بدنیمانه . بدتاییمتی کانیک لمزیز دهمهلاتی بین دیناندا بین اواته سونتییمکان ا دمین هدستی دمورونیی خوّی دمرنمهری، بهکورتی، لمبواری مهعندریمود رنگمیان بیندراوه کانینک به فازانجی کژمملگای شیعمین، درؤ بکمن». امارک کرارئتز، ثیرانؤ نوّکس، کاسیتی نمو سمردهم، پارس ۱۹۸۲

له ژین ژوریسگاز.

تالهبانسی به ناگاداریی ته واوه وه ده ی کوت: «دوای حه و ترویه ک مسته فه وی به نازادی به شه تاراندا ده که پرا، هه روه ک سه حرار و ودی به پاسپور تیکی سیاسی هاتبو وه نوتریش».

بهپنی پهکنک له زانیارییهکان مستهفه وی به موتور سیکلیتیکی سووزووکی هه لاتبوو. رهنگه زوّر به پهله لنی خورییی، چونکه دواتر پولیس ناوینه یه کی سووزووکیی دوزیبووه. سه حراروودی له روّژی ۱۰ی ژانویه دا نه و موتوّر سیکلیته ی کریبوو. به هوّی نهو کاغه زانه ی له زبادانه که دا دوزیبوویانه وی به لیس توانی کابرای فروّشیار ببینیته و هو پینج ویتانه ی به کاغه زه کانه و به بون، سه حراروودییان ناسیبوّه، پولیسه کان کابراکه یان برده نه خوشخانه و فه رمانده که ی پاسدارانیان [سه حراروودی] پی نیشان دا. کابرای فروّشیار بی هیچ چهشنه شکو گومانیک ناسیبه وه. نه وه له روّژی دووشه مه ۱۹ی ژورئیه ی ۱۹۸۹دابوو.

سسهره رای نه وه ش خاچار بوق نه و روزه کاره که به ریوه به رخ. ژماره یه که دادوه ران و که سایه تیی فه رانسه و نه آمان و و لاتانی دیکه هاتبوونه قییه ن بونه و مه و به رنامه یه دا به به شدار بن. دوای سه رنه که و تنی هه مووهه و آل و ته قه لا قانوونییه کان ده یه و یست پنیان بلی بریاری داوه ده و له تی نوریش بکیشینه دادگا. هیچ ریگه یه کسی قانوونی له گوریدا نه بو و بو نه و می بتوانی و هزیریک، ده و له دری ته واوه تی نه و و لاته سکالا بکا.

له هالیکی چکولهی کافهی لاندمان له قییهن، هیلین له پشت میزیک دانیشتبوو، به کاغه رو نووسراوه کانیدا دهچووه له نیو نه کاغه راه نووسراوه کانیدا دهچووه له نیو نه کاغه راه به الله که کافهی قانوونی، ژماره یه کی و تار به زمانی نه لمانی، شتی ته رجه مه کراو به فارسی و ئینگلیزی و هیندیک را پورتی به فه رانسه ییش هه بوون. یه کیک له و به لگانه هی چواری سپتامبری ۱۹۸۹ و له لایهن دایره ی ناوهندیی پولیسی جینایی سهر به وه زاره تی نیوخوی ئیتالیا بوو. به زمانی فه رانسه به وه زارتی نیوخویی قییهن (له و ۱۸۲۱ ۲۹۷/۱) راگه یه ندرابوو. ئه و را پورته له باره ی دوو چه کاندا بوو که له جینایه ته که لکیان لی وه رگیرابوو:

دهمانچه یه کی باریتای مؤدیّرنی ۷۰ کالیبری ۷۷ میلی میتر. ژماره که ی کارخانه لیخی هه کارخانه لیخی هه کارخانه لیخی هه کلیدر ابوو سالی ۱۹۸۰ له دامه زراوی گاردوّنقال تروّمپیا بریّشیا دروست کرابووو بروّشتنی له دهره وهی ولات ناردرابوو. له به رزگی دهمانچه که شیّوه ی دابوون له بوزاندنی له وی دوگمه یه کنووسرابوو. نه و چه کانه بق فروّشتن به ری کرابوونه بازاری نیتالیا و وشه ی «مؤنتاگیو»یان له سه ر نووسرابوو.

دەمانچەيەكى بارىتاى مۆدىپىنى ۱۲/۵ بە كالىبرى ٩مىلىمىتىرى بە ژمارە ٢٠٠٠٦ كە ناوى كارخانەكەى دىار نەبوو. كە ناوى كارخانەكەى دىلى نەبول ئەدرابول، بەلام ئادرىسى كارخانەكەى دىار نەبول لىسىتىكى چەكوچۆل (ھەرت لابەرە) كە ژمارەى دروسىت كردنەكەيان بەپىتى F دەستى پىدەكردو لەكۆتايىدا بە ژمارەى ٢٦ تەوال دەبول.

چەكتكى دىكە كە لە جىنايەتەكسەدا كەلكى لى وەرگىرابـوو، دەمانچەيەكى لامابوو كە ھەتا سسالى ١٩٨٢ بۆلىسسەكانى ئىسسپانيا كەلكيان لى وەردەگرت. لە شسارى گورىناو لە باسسكو لەلايەن كۆمپانيايەك بەناوى گابى لۆندۆرە دروست كرابورو يەكتك لە باشترين دەمانچەكانى ئەر سەردەمە بور.

ئیسپانیا یه کنک له و لاته پیشکه و تو وه کانی جیهان له بواری دروست کردنی دهمانچه دایه و زیر به ی دروست کردنی دهمانچه دایه و زیر به ی نامه ده بینجگه له بازاره کانی دیکه ی جیهان و لاته کانی نهمریکای لاتین دهیانکرن. نیسپانیا دهمانچه ی لاما، ستارو ناسترانونسیتا دروست ده کا. نه و دهمانچانه هه ریکه ی که ی ده خون.

دەمانچەكانى لاما فىشسەكى پارابىلىزم دەخۆن و گوللەكانيان وەھەر شىوينىك بكەون كەوانىك دەكەن. ھەربۆيسەش يەكىك لەو گوللانىك كەوانەي كردبور، وە سىلەحراروردى كەرتبور. بىچگە لەرەش دەكرى دەزگاى بىدەنگ كەرەرەشىيان بخرىتە سىلەر. ھەربۆيەش ئەرانە باشترىن چەكن بىر تىرۆرىسىتەكان بىلوكورە بىشەييەكانى سەرانسەرى دىيا.

بهپینی زانیاریی رهسمیی پولیسی ئیسپانیا، نه چهندسالهی دواییدا ژمارهیه کی زوّر له خهلکی باسک خهریکی فروّشتنی نه و چهکانه به دهولهتی دیّران بوون.

برگەی حەوتەم وتوو**ێژ**

بیجگه له و ئیرانییانه ی ئیستاش که س نازانی له کوین، کاسیته کان ته نیا شایه دیکن بق ئے و قسانه ی روزی بینج شه ممه ۱۳ مانگی ژووئیه ی ۱۹۸۹ ئیرانییه کان و کورده کان به یه که و کاسیتانه ی له کیفه که ی عهبدور پره حمان قاسملو و د فرز ابوونه و ده ستکاری کرابن و راست نه و کاسیتانه نه بن که قسه کانی نه وروزه بان له سه ر تو مارکرابو و ده که مسیک وه که به شیک له به رنامه ی جینایه ته که کاسیتانه ی ساز کردبن بقوه ی لیکولینه وه بی نه ملاو نه و لاکه بشیوینن .

به لام هه نسه نگاندن و لیکدانه وه کان به جینی خوّیان و لهبه رئه وهی نه وانه ی شایه دی نه و جینایه ته بوون هه موویان خوّیان شارد و ته وه کاسیته کان بو روون کردنه وه ی رووداوه که ی لینک باهانگازی ه، باشترین شایه دن.

سهحراروودی به گوتنی ئه وه که کومه لگای ئیرانی پیی خوش نیه خوی گرفتاری ئه و گرفتانه بکا که خودموختاریی کورده کان بوی ده خولفینی، دهیگوت ئیران له شه و دهگه ل عیراق نیگه رانه و ئاگر به سی ئه م دواییانه له لایه ن کار به ده ستانی کوماری ئیسلامییه وه پیویستیی به ئازایه تییه کی به کجار زور هه بوو. هه روه ها ده ی گیرایه وه و دهیگوت خومه پنی بوخوشی له سه در اده و بروایه بوو که راگرتنی شه و له دری عیراق راست و هک «خواردنه و هی جامی ژه هر » د سه حرار و و دییش به جه خت دانانه وه ده ی گوت: «ئیمه نامانه وی خودموختاری و هک دروویه کی له گهروومان هه ل چه قی ».

ناوبراو له یه کنک له قسمه کانیدا لهباره ی ئابوورییه وه به دووپات کردنه وهی دروشمی شمی عدادی و شمی شمر مایه داری و

سۆسىيالىزمە چونكە ئىسلام شىپوەى تاپبەتىي خۆى بۆ بەرپوەبردنى دەولەت ھەيە. ھەروەھا گوتىشى: «دەكرى خودموختارى وەك شىپوەپەكى ئابوورى چار لى بكرى».

قاسملوو قسه كانى برى و گوتى: «ئنمه دەگەل ئەو روانگەيە نىين».

ئەرىسش لە وەلامدا گوتى: «باشىلە، ھىندىك كەس بەۋە دەلىنى خودمۇختارى، ھىندىك كەسسى دىكەش پىيى دەلىن ويلايەت ھىد. بەلام، راسىتىيەكەى ئەۋەيە دورمانى ۋەك ناتق دەتۋانن خودمۇختارى ۋەك بابەتىكى سىياسىي ھەلىسسەنگىنىن. ئەۋە بەرەۋجۇدايى خوازى دەچى! و ئەۋە بابەتىكە دەبى باسى لەسەر بكرى ئىمە ئاتۋانىن لىرە بريارى لەسەر بدەين. ئەۋە پىۋەندىي بە خدكاۋە نىھ. ۋەلامەكەي ئەۋەيە: تەنيا مەبەسىتى ئىمە لەق كۆپۈۋتەۋەيە روۋنكردنەۋەي پىرەندىي ئىران خدكاۋ كۆمارى ئىسلامىيە ھىچىدى».

کاتیک دهمانچه کانیان دهرهینا، قاسسلوو دهرفه تی هیچ دژکرده وه به نهبوو. پیاویکی به بیرادیکی به بیراویکی به بیراده و کارلیهانوو بوو. له سهرده می لاوه تیدا هه رزوو دهستی دهدایه داریک له به رامه و برا گه و رهکه یدا هه لویستی ده گرت. جاریکیان هیلین دهیگوت زورچاکی نیشانه دهنگاوت و ده یتوانی به به ردی پشیله یه کیاسه کیک بنگیوی و بیکوری.

اوتوویژ ده گهل نورسدو، پاریس ۱۹۹۱.

مانۆرىك خۆى دەرباز كا؟

سالی ۱۹۵۷، ساواک گرتبووی و و هک سیخوریک تاوانباری کردبوو. قاسملوو بقماوه ی دوو حه و توماوه ی دوو حه و تو دوو که به دوو حه و تو دوو که به دوو که به دامین دوو که به دامین که به خوبی داری کردبوو کابرای به درس فاخرییه که ی توانیبووی به دامینان و سه دبرده یه که بق خوبی سازی کردبو و کابرای به دبرس هه ل خه له تو که تو دو داوای لی کرد هاو کاریبان بکا دیسانیش به قبوول کردنی داخوازه که یان فریوی دان. بسه مجوّره نازاد کراو بی سی و دو و لیکردن به ره و کوردستان هه لات.

جـهلال تألهبانــی دهیگوت: «پیاویکی یه کجــار به هوّش و زرینگ بوو». ئــه و ژینه واله ی آله ســاواک] بازجوویی لی کردبو تهیمووری به ختیار بوو دهیگوت کورده و ســه و به عه شیره تی به ختیارییه. هه روا دوویاتی ده کرده و هو دهیگوت: «نه تو به هوّش و زرینگی و ده بی پیکه و ها و کاری بکه ین نه من دوست و لایه نگری کوردانم». به ختیار خه ریک بو و کوریتایه ک له دری شا ریک بخا و پیویستینی به پشتیوان هه بوو.

قاسملوق به کهلک وهرگرتن له وکاره، پنی گوت: «خوشحالم دهبینم ژینه پالیکی کورد تا ئه و رادهیه به فهرهه نگه. ههموو کورده زاناق به فه رهه نگه کان دهبی هاوکاریت بکهن؛ دوای ئه و راده به فقیار ئازادی کردو قاسملوق هه لات و نهگه روای نه کردبا، لانی که م بق ماوه ی دهسالان زیندانییان ده کرد»!

به لام ئیست الیره، له و ناپارتمانه ی شاری فییهن و له سالی ۱۹۸۹ دا، به چ شیوهیه که چنن دهی توانی نه وانه ی و تو ویزیان ده که ل ده کرد فریو بدا؟ نه که ر له پیشدا لینی پرسیبان دهیانه وی چ بزانن، دهی توانی چ به قاتله کانی بلی ؟

له دووههمین کاسسیتی زهبتهکه دا، نه و شستانه ی گوتوونی زور روونن: «ئهوه ی گرنگه ئه وه یه ئیمه ناتوانین روانگه کانی نیوه قبوول کهین.

ئیّــوه دهلّین بابهتی ســـهرهکی ئهوه نیه دهبی مهســهاهی خودموختاریی کوردســـتان چارهسهر بکری، بهلام دهلیّن نهوهی گرنگه پیّوهندی حدکا دهگهل کوّماری ئیسلامییه.

ئەرە روانگەر برواى ئىرەيە نەك ھى ئىمە، شىتىكى ئەمرق ئىمەى ھىنارەتە ئىرە ئەرەيە كە دەگەل ئىرە، رەك نوينەرانى دەولەتى نارەندى، لەسەر ئەسلى خودموختارى بە رىككەرتن بگەين».

دووسال دواتر له قییهن ئه و قسانهی لهسه ر کاسیتهکان زهبت کرابوون له فارسییه و و دریسان گیرابوونه سسه ر زمانی نه لمانی و نینگلیزی. هیلین لهبارهی نه و به شسه دا ده یگوت:

۱- تەبىمورى بەختيار، ئە سالەكانى ۱۹۵۷ ھەتا ۱۹۶۱ سەرۋكى ساواك بورو ھەتا سالى ۱۹۶۱ دەگىل ئېسرانىيلىر سيا پېتوغىدىي دامەزراند. سالى ۱۹۷۰ لە غېراق بەدسىتى ئەتدامانى ساواك كوۋرا. ۲- جەلال تالەبانى، وتورېژ دەگەل ئورسەر، بارىس ۱۹۹۱.

«ئەود حوكمى مەرگى بوو». أ

قاسملور له ههولی ئهوهدا بوو به نوینهرانی دهولهتی تاران بسهامینی که کوردستانیکی خودموختار له نیرانیکی دیموکراتیکدا باشترین و ناشتیخوازانه ترین ریگه به بؤچاره سهری نهم کیشه به همروه ها، دهیگوت حیز به کهی لهوه زیاتر هیچی دیکهی ناوی. به لام، سه حراروودی و مسته فه وی ناماده ی هیچ چه شنه ریککه و تنیک نه بوون.

سه حراروودی وهبیری دینایه وه و ده یگوت: «پیوهندیی نیمه درندانه یه: پیوهندییه که مان شسه و پیکدادانه به به کاری خوی بداو شسه و پیکدادانه به کاری خوی بداو له باره ی خود خود موختاریی شده و توویز بکا نهوه به راستی بق قبوول کردن نابی. ده بی بزانی له تابین نیسلامدا، خود موختاریمان نیه».

قاسملوو، قادری ئازدرو رەسوول بەوردى گوينيان دابووە ئەو قسانەو بەجوانى بۆيان دەركەوتبوو ئەوانە زۇريان ماۋە لە واقعىيەتەكان ئاگادار بن.

به م جوّره ناوبراو هه لویستی دهوله تی تارانی به کورتی و بهروونی ده ربریبوو. ئه و حیزبه کوردییه، بی نه وهی پی له سهر و توویز کردن له بارهی خودموختاری بو کوردستانه و ه دابگری، ده بو و هه لویستی ده و له تی ناوه ندی قبوول کا.

«رەنگە رۆژىك كە رۆژان دوو يان سىن سائى دېكە، ئەو بابەت بخەينە بەر لىكۆڭىنەوە».

له روانگهی تارانهوه مهسهلهی ههره گرنگ ئهوه بوو که حیزب له بهرامبهر دهسه لاتی ناوندیی کوماری ئیسلامیدا دهبی هه لویستنکی تهسلیم ته لهبانه بگری.

حدکا چ چاوه روانبیه کی دیکه ی له ئاخونده کونه په رسته کان هه بوو؟ پیش هه موو شتیکه حدکا حیز بیکی کوردی بووو به مارکسیستی له دایک ببووو سه ره نجام هه آویستیکی سؤسیال دیموکراتانه ی گرتبوو. ئه وه حیز بیک بوو سه رؤکه کانی ده گه آل ریبه رانی و لاتانی ئه نترناسیونال سؤسیالیست نیوانیان یه کجار خوش بوو، حیز بیک بوو زور به ی ریبه ره کانی سوننی بوون، به لام حیز به که ریک خراویکی مهزهه بی نه بووو، پیش هه موو شتیک حیز بیکی لائیک بوو.

١- منيلين كرزليج، وتوريز ده گعل كابريب ل غيزناندز. فبيمن، ١٩٩١.

قاسىملوق ھەرچەند ريزى لە مەزھەپ دەگرت بەلام، بۆخۈى پياويكى مەزھەبى نەبوق. ھىچ كەس تەسبىحى بە دەستەرە ئەدىبوق كە سىمبوقلىكى ئىسلامىيە.

صدکا ریکخراویکی نهینی بووو زوربهی کومهلانی خهاسک دهگهل نهندامه کانی هاوبیر بسوون. به لام، نهو خهاکه له ژیر سسه رکوت و توندو تیژیی زیاتر له سسه دهه زار سسه ربازی نهرته ش و نهندامانی سوپای پاسداراندا بوون.

بق ماودی چەندىن سال، سەرۆكى ئەو خەباتە بەربلاوە سىاسىيە لە دەفتەرى سىاسىيە لە دەفتەرى سىاسى و لەنتىر چىاكانىدا لىھو بەرى سىنوورو دوور لەمەترسىيى نىشىتەجى بىوو. ئەو سىھورۆكە عەبدورردەمان قاسىملووى زاناو بە فەرھەنگ بورو لەتەمەنى نزىك بە ١٠ سالىدا بورو ئىسىتا لە ھۆدەيەك لەشسارى قىيەن، تى دەكۆشا لە رىگەى وتووى دەگەل نويتەرە ئىرانىيەكاتەوە سەرەتاى رىككەوتنىك بۆخودموختارى وەدەست بىنى.

قاسىملوو دەى توانى بەھىزى ھاندەرى خۆى بۇ سىلەماندنى داخوازەكانى ھىوادار بى، بەلام، كاتىك ھەلومەرجەكان پىرويسىتيان با، پياوىكى تەراو سەرسىلەخت بورو لەنيو خۆى خىزبەكەيدا بەر خەسلەتانە بەناربانگ بور.

لهم دواییانه دا، پهنجا که س له کادره کان له ریزه کانی حیزب جیا ببوونه و هو قاسملوویان به سه ره و قدیمتاتقر تاوانبار ده کرد. به لام، پیش ههموو شنیک، له کاری به ربه رهکانی له دژی ریزیمدا، ههروه که سهرده می شا، ته واو سهرسه خت بوو. ته سلیم نه دهبوو. موسته فه وی سه حراروودی که ماوه ی چهندین سال خستبوویانه ژیر گوشارو ده رده سه رهوه، زور باش له و تایبه تمهندییه ی قاسملوو گهیشتبوون.

گوروتینی سیاسه تدلودهروونی داگرتبوو. قاسملوو بۆخۆی نووسیویه تی: «خهباتی سیاسی یه کهمین پلهی ژیانمی داگرتوه «به لام، ههستنکی ته واو ناسکیشی هه بووو ههمیشه پیسی خوش بوو بابه تانه شده بی بنووسی، رهنگه یه کنک له و بابه تانه شریاننامه ی خوی بوویی: ئاشقی نیشتمانی خوی بووی حه زی له و لاته کهی ده کردو له زور به ی نامه کانیدا نه و باسه ی دینایه گوری: «دهمه وی له کوردستان به و ژیانم له وی تیپه رکه م»!

په وحاله ش، هه ستی به ماندوویه تی نه ده کرد و تؤله ی تؤگری به مه سه له ی کوردی به روحاله ش، هه سته له ی کوردی به روزان و سالانیکی دوورو دریژ به ته نیایی ژیان لی وه رده گیرایه و ه رستانی سالی ۱۹۸۵ نووسییووی: «ده ره چه ی سه رما ۱۹ پله ژیر سفره. بؤوه ی بگه مه وه ده فته ری سیاسی، ماوه ی دووسه عات به پنیان به نیو به فریدا ریگه م بریوه. ماله که م وه زعینکی خرابی هه یه، به لام باش بوو دووشه که کاری ده کرد. دوای چه ند مانگ دوورمانه وه م، زورم بی خوش بوو هاتبووه ه لای هاوخه با ته کاری ده کرد.

۱- تامه بۇ ئورسەر، ١٩٨٥.

۲- نامه بز نووسهر، ۱۹۸۵.

لهنیس چیاکاندا، نهگهر دهرفه تسی هه با، گویسی دهدایه موسیقای موتبالای دهکرد، دارونیعمه ته کهشسی هه رئه دووانه بوون جاروباریش دهیگوت حالی باش نیه بؤوهی دهرفه تیک بق حه سسانه وهی بدوزیته وه. روزیکیان دهیگوت: «ته که ر به ده ست خوم بی، پیم خوشه بازنشه سته «خانه نشسین» بم. نه وه در کاندنیکی ته واو تا شکراو دانه پوشراو بووو

رەنگە بەرادەيەك سەخلەت بووبى كە ناچار بووبى لەسەر كاغەزىش بىنووسى. ئەتىق بلىي ئەوانەي لىي نزيىك بوون ئەوەيان زانىيى؛ ىلخوا لىـە ئاواتە بەرزەكانى ئەو

بیاوه ئاگادار برون؟ ئه که خویندنی له ئورووپا تهواو کردبووو سالانیکی دوورودریژ نهبنه ماله کهی، له حهزلیکردوویی، له هونهر، له ژیانیکی نوی و لهگه پوگانته دهگهل دوستانی و هشد دوور که تنسیی هسه رهزوری ژیانی به ته نیایی به بی دهنگی و لهمه ترسیی

بی پسانه و مدا رابوارد بوو، داخوا کهس نهوانهی ده زانین؟ رهنگه ریژیم له و باره یه و هه نسه نگاندنیکی کردبی و به و ناکامه گهیشتبی که پیی خوشه

پاسسپۆرتنکی بدریتی و بی ترسسوخوف بگهریته وه ئیران. ئه رانهی دهیان ناسی پییان وابوو ئیرانییه کان پیشسنیاری «ئارام کردنسه و می جه نگاوه ریک»ی پی ده کسه ن ـ کوتایی هینان به دوژمنایه تسی له به رامبه ر ده سست هه لگرتن له داخوازه کانیدا. رهنگه هه ر بق ئه و مه به سسته بو و بی که تاران له هه و لی پیک هینانی و تو و یژکه و تبو و : بی کرن یان بی کوژن.

«لهبارهی خودموختارییه وه مه مه دهنگی سه حرار و و دییه له سه رکاسیته که . «وه لامیکی پوزیتیفسان له تارانه وه پی نه که پشستوه. بسه لام، ده لین حدکا ده توانی به شسیوه ی قانوونی تیکوشانی هه بی و نه وهش ده توانی ببیته بابه تی و تو ویژیکی سیاسی و ده بی ببریته پارلمان و دیاره ماوه یه کی زور ده کیشی. به لام، لیره ناکری له سه و هیچ شتیک بریار بدری».

ئەرجار موسىتەفەوى ھاتە ئىر قسىمكان: «ئىمە بە نيازىكىيەرە ھاتورىنە ئىرە بۇرەى دەگەلت دانىشىين. ئىسستاكە پىرەندىيەكانمان زۆر بەرورنى دەچنە پىش كاتى ئەرەش دى دەگەل كەسايەتىيەكانى دەرلەت رىرويىر بكەي، ئەتۆش دەبى بەنياز پاكىيەرە قسەمان دەگەل

بکهی».

ماوهیه کی کورت راوه نستاو هه موو بی دهنگ مانه وه. له پر به دو عاگوتنیک هه نی دایه و گوتی: «بسم الله الرحمان الرحیم... سیاسه ت به شیکه له مومکین، نه ک له نامومکین...».

رەحمان بە پېكەنىنەۋە قسەكەي يى برى. بەشنگە لە مومكىن: ئەۋە قسەيەكى نەستەقەۋ زۆرجسار كەلكى لىن ۋەردەگرن. لېسرەدا دەنگەكان لەسسەر زەبتەكە بوۋنىيە تېكەلپېكەلۇر ئاغەنلۇر

مستهفه ری رووی ده قاسملو و کردو به م جوّره دریّرهی به قسه کانی دا: «نهگه ر بیت و خودموختاری بدهن به کورده کان، له سنووری نوسه د کیلوّمیتریی نیّران و عیّراق به باشی پاریزگاری ده کری. ده تگوت کوّماری ئیسلامی به وکاره ده توانی متمانه ی کورده کان بوّلای

خرى راكيشى. ئەمن لەم بارەيەود ھىچ گومانىكم نيە، بەلام، پېچەوانەكەشى دروستە».

موستهفه وی لهباره ی بابه ته سه رهکییه کهی نه و گیروگرفته وه قسه ی دهکرد: مهترسیی هیندیک در کرده وه له جیهانی کورده کاندایه، کورده کان نه ته وهیه کی تهریک ماوه و ناگرنگ له ئیراندا نین. به شبی سه ره کیی گیروگرفتیکن که له و پینج و لاته ی لینی ده ژین، پیکیان هیناوه ده توانن بینه هؤی سه قامگیر نه بوون و بینه رمین ژینو پولیتیکی له و و لاتانه.

له و پینج پیته ختانه، خه لک له سه ر نه و بروایه ن که نه که و به شیک له کور دستان خودموختاری و ده ست بینج، هه ر راست و هک نه خوشییه ک هه مو و شوینیک داده گری و سنو و رهکان به ته واوی له به ر یه ک هه ل ده ته کینی.

موستهفهوی پرسی: «نهدی نهگهر هاشو عیراقیش وایکرد؟ نیمه لهم بارهیهوه تهنیا ماوینهوه. دوژمنهکانی شیورش لهویهری ـ عیراق و تورکیه ـ ش نهوهی دهزانن. ههموو «سیکه»یهک لایهنیکی دیکهی ههیه، ههم لایهنی پزریتیش و ههم نیگهنیش».

هــه م خودموختاری هه یه و هه م ســه ربه خزیی و جوداییخوازی. بــق دهواه ته ناوچه بیه کان ـ تاران، به غدا، شــام، نه نکه ره، مؤسکو ـ هه میشــه دیو هزمه یه که هایه که ماوه به ماوه و هده ر ده که وی بتوانن خویانی لی گیل ده که ن کاتیک نه و دیو هزمه یه سه ر هه لده دا، له شکری ده نیز نه سه ری هه رگیز و توویژیک له گوریدا نه بوره. نه وه له تورکیه و له سه رده می ده سه لاتناریی که مال نه تاتورکنا رووی دا:

لــه ناکامدا، له نیوان ســـاله کانی ۱۹۲۵ و ۱۹۲۵ ا ۱۹۲۰ هه زار کوردیان کوشــت اله عیراقیش هاته پیش و له وی ریژیمی به عســیه کان له ده یه ی ۱۹۲۰ بورا هه زار گوند و شــار قرچکه ی خایوور کرد و پاشان خه لکه که ی هه روه که میگه له مه وی این به ته وارو له ده شته کانی رووباری فورات نیشته چنی کردن له هه ولی نه و هدا بو و کورده کان به ته واوی له نیو به ری و به زوره ملی له چیاکان در و ریان خاته و هو به یه کوری پیناسه نه ته وایه تیپه که یان له ژیر پی بنی سالی ۱۹۸۸ سه ددام حوسین بی سی و دو ولیکرین، هیزی هه وایی خوی نارده ســه ر شــار قرچکه ی هه له بجه و به چه کی شیمیایی بو مبارانی کردو به گازی هنکینه ریزی هه وایی خوی نارده ســه ر شــار قرچکه ی هه له بجه و به چه کی شیمیایی بو مبارانی کردو به گازی هنکینه و پینور به په هو کی شیمیایی بو مبارانی کردو به گازی هنکینه و پینور به پینور بینور به گازی هنکینه و پینور بینور به پینور به پینور به پینور به پینور بینور به کرد و به کان دور به گازی هنکینه و پینور بینور به که که به که کینور به که که به که به که بینور به بینور به که بینور بینور بینور بینور به که که بینور بی

محه مه آدر دوزاشای په هله وی سالّی ۱۹۶۱ کوماری مهابادی له کوردستانی نیران نوقمی ناورو خوین کردو هه تا ته رت و تونابوونی ده سه لاته کهی له سالّی ۱۹۷۹دا، هه روا دریژه ی به سه رکوت کردنی کورده کان دا. کورده کان پییان وابوو هه لدیرانی شای له سه رته ختی ده سه لاته کهی شتیکه خودا به خه لات بوی ناردوون. به لام ریژیمی ئیسلامی ره فتاریکی باشتر له شای ده گه لکورده کان نه بوی سه روک کومار، به نی سه در سالّی ۱۹۸۰ و چه ند مانگ پیش نه وه ی به جلوبه رگی ژنانه و له نیران ده رباز بی، به نه رته شی راگه یاند: «هه تا نه و روژه ی کورده کان به ته واوی تیک ده شکینن، نابی پوتینه کانیان له پی داکه ن ».

۱- له تورکید له سالی ۱۹۸۴ و هدتا گیرانی عمیدآلا نوجهان له سالی ۱۹۹۹ که ونیموی خدبانکارانی حیزی کرنکارانی کوردستان(ب.کاکایم، به همؤاران گوندی کوردستان رزان کران و ندردشی تورکیه زیاتر له سی میلیژن کوردی له ناوجهکاتی خژبان بز شرنشی دیک دوکردن. وا بدوارد گراو، که له مارمی نعر پازد سالمی شعر و پیکنادان له نیران ب.کا،کا و هیزدکانی دولمت دا، زبانر له می و پنج هنزار کس کورران.

ئەرە جىگەى ھىچ شكى گومانىك نىه كە نە سەحراروودى نە موستەفەوى تۆسقالىك بروايان بە وادەو بەلىنەكانى قاسملوو لە بارەى جودانەبوونەودى كوردستان لە ئىران نەبوو. رىزىمى ئىسلامىيش، ھەروەك رىزىمى شا، بەتەولوى لەسەر ئەر باوەرەيە ئەوەى كوردەكان دەيانەرى سەربەخۆييەكى بىئەم لاو ئەولايە.

ئەوەى راسىت بى، ترسىوخۇفى رىبەرانى ئىران لە بارەى داخوازەكانى كوردانەوە، لە سەرەتاى شۆرشىدا، چەند ھىندەى دىكە زيادى كرد. دەزگاى بۆلىسى نەيتى بەدەوللەتى راگەياندبوو عىراق خەرىكى دارشىتنى بەدەنامەى شەرىكى لەدرى ئىرانە. بەنىسەدر بە جەخت دانانەوە دەيگوت عىراق حدكا لە درى ئىران وەشسەر دەخاو ھەموو بىويسىتىيە ئابوورى سەربازىيەكانىشى بۇ دايىن دەكا!

تَیْریک روّلو، ههوالنیزی لؤموند، چووه لای سسهروّک کوّماری ئیْران، بهنی سسهدرو له پیّوهندیسی دهگهل داخوازی کوردهکان له بارهی خودموختاری بو مهلبهندهکهیاندا، قسسهی دهگهل کرد. بهنی سهدر که سهره رای دژایه تیی روّژ لهروّژ زیاتری ئاخوندهکان توانیبووی ههتا راده یه دهسه لاتی خوّی بپاریزی بیروبروای روّژنامه نووسسهکانی ئورووپایی و دوستی خوّی هینابوه به رباسه که، ههلویستی له پیوهندی دهگهل مهسهلهی کوردهکاندا بهم شیوه یه پاساو دهدا: «به ئیریکم گوت ئهتو ده کهمه نوینه ری دهولهتی ئیرانو به کوردهکان بلی تهگهر بیتو خوّیان له دهولهتی عیراق دوور خهنه وه، دهتوانین بهریککه و تنیک بگهین. بلین تهگهر بیتو خوّیان له دهولهتی عیراق دوور خهنه وه، دهتوانین بهریککه و تنیک بگهین. بیریک روّیشته به غداو ئیریک روّیشته به غداو دوسی نهو ریکخراوانه لهژیر کوّنتروّلی عیراقدان. پاشان تهله فونی لی کردمو پیّی گوتم به و جورهی دهیانگوت سه ربه خوّن، وا نیه و نین ».

قاسسملوو له بهرامیه به فه و تارهی روزنامه نووسیه فه رانسیه پیه کهی دوستی نزیکی به نی نویکی به نوستی نزیکی به نی سیه دردا به و به به به به نیسیه دردا به ویسه به به نیسیان داو له نامه یه کدا بق روزنامه نووسیه کهی به رپه رچ دایه و مو به جه خت دانانه و نووسیبو وی به وی کابرایه راستیه کانی چه واشه کردوون.

بهپنی زانیارییه که دهوله تی ئیران وهدهستی هینابوه، نهمریکاییه کان خهریک بوون سدددام حوسینیان لهدری کوماری نیسلامی هان دهدا. بهنی سهدر دهیگوت به تالهبانیی گوتسوه بوچی کورده کان بوونه نامرازی دهستی هیزه گهورهکان و تالهبانی پنی گوتروم «راست دهکهی».

بەنسى سسەدر لەكزتايى قسسەكانىدا دەىگىوت: «رئككەوتنسە گوماناوييەكسەي كوردە ناسىيۇنالىسستەكان دەگسەل دەولەتسى بەغسدا لەدرى ئىسران، بىنجگە لسەخوازىاربوونىيان بق

۱- تعبولحهسمتی بعنی سمدر، وتوویز ده گمل نورسمر، پاریس ۱۹۹۱. تعو قسانهی دوایدی بهنی سمدر لمو رتوویزه ومرگیراون.

سەربەخۇيى، ئاتوانى ھىچ واتايەكى دىكەي ھەبى».

میلیس بهجهخت دانانه وه ده یگوت: «ئه وانه هه مووی در قن، ئه وه بق پاسساودانی نه و میلیس به جهخت دانانه وه ده یگوت: «ئه وانه هه مووی در قن، ئه وه بق پاسساودانی نه کارو کرده وانه کراون که به نی سه سه را امدری کورده کان کردوونی، پیوه ندیه کی ناسایی بوو. له ساله کانی ۱۹۷۹ و ۱۹۷۰ دا، ره حمان بریاری دا بق چوونه نمورو و پا له ریگه ی به غداوه داوا له حکوومه تی عیراق بکاو ئه وانیش ریگه یان پی دا»! ئه و ریگه پیدرانه هیندیک مه رجی ده گه ل بوون، به لام هه رگیز به خیزانی نه گوت نه و مه رجانه چ بوون،

میتایین له ناکامدا دهلی: «نهگهر بقه ی له کوردسیتان تیکوشیانت ههبی و بژی، دهبی ریگه یه ک بؤ چوونه دهرو هاتنه وه بقخوت بدوزییه وه». به لام، حدکا هه رگیز ها و کاریی ده وله تی عیراقی نه کرد. ته نانه ت له وهش زیاتر ره حمان به نهیینی ره خنه شبی له سه دام حوسین ده گرت.

لهبارهی قینورقتکی سیاسه ته کانی سه ددام حوسین له دل و دهروونی قاسملوویدا ده گووراند زور نیشانه و به لگه به دهسته وه ههن سیاسه توانی فه رانسه یی تالین شنال ده لی: «قاسملو به شینوهی خسووسی لهبارهی ترسوخوفیکی ده وله تی عیراق و ه دینی خستبوه، زورشتی بو باس ده کردم. به لام، ناچار بو و نهینی پاریز بی پیرهندیی ده گه ل کاودشیسون (وه زیری کاروباری ده رهوه ی فه رانسه) و ها و کاره کانی هه بو و . نه وانیش پیرهندییان ده گه ل عیراق هه بو و .

ى قسەر لىكدانەرەكانى تالەبانى بايەخىكى تايبەتىيان ھەيە. قاسملور لە سالى ١٩٨٣دا، بق

۱- هیلین کرزلیج، وترویژ دهگدل گابرییدل نیزناندزو نیوسدر، پاریس، ۱۹۹۰. له سعردهمی والنیزی ژیسکار دبستهندود. فدرانسه لدنارچهکدا به قازانجی عیراق هدالسوکهرسی دهکرد. سهرمایهدانانهکمیان له عیراق گرنگ

که سعوده می وانیزی ریسخار دیستمنون فهرانسه محمومی می مرسمی میپری محمور در می مرور فهرانسه ویشاکتتر رنگی شهتر مینی که توسیراك ساز كرد بروو تیسراتیل که سالی ۱۹۸۱ دا تدفروتونای كرد. گفشهری كفنفاو دا كه سالی ۱۹۹۱ دهستی پری كرد، به شیك له وفزارتنی دیفاعی دعوله تی فرانسوا میتران لیتهراوانه داكوكیی له دعولمنتی عیران دهكرد.

وه پی خستنی و توویز له نیوان تاله بانی و سه ددام حوسیندا نیر بریوانیی کردبوو. تاله بانی له م باره یه و ه دیگوت: «کاتیک بزیه که مین جار پیکه وه چووینه به غداو گهیشتینه دایره ی سه ددام حوسین، قاسملووی له نامیزگرت و به گهرمی ماچی کرد. قاسملوو پیی گوتم، «جه لال، نیستا که تقرم هیناوه سه رؤک کوماری نیران». که تقرم هیناوه سه رؤک کوماری نیران». هیندیک شتی له لای سه ددام هینایه گوری که هیچ که س نهی ده ویرا هه ر باسیان بکا. پیاویکی یه کجار به هوش بوو و باش ده ی زانی به چ شیوه یه که ستی ده روونیی خوی ده ربیری و له پیوه ندی ده کور ده کانی عیراقدا، هه رگیز ته سلیم نه ده بوو».

دەنگى موسىتەفەوى لەسسەر نەوارى زەبتەكە بەم شىنوەيە درىزەى ھەببوو: «دەسال لەمەوبەرو كاتىك بەرەو روو بى كە بە تەواوى لىنى ئاگادار نەببوو: گىروگرفتى كوردەكان. دوينى دوكتور فازىل رەسوول دەى گوت تەواوى لىنى ئاگادار نەببوو: گىروگرفتى كوردەكان. دوينى دوكتور فازىل رەسوول دەى گوت سەركەوتنى كۆمارى [كوردستان لە] مهاباد ئاكامى سەركوتنىك لەلايەن دەولەتى ناوەندى سىركەتنى شاوە بوو. ئەمن ئەرەم قبوولە. بەلام، ھەركىز، لەھىچ كەسم نەبىستوە ئەوە تەنىپا خودموختارى بورە لەو سەردەمەدا داوايان دەكرد». موسىتەفەوى ئەرەى قبوول بوو كەبۆ ماوەى دەسال شەر لەناوچەكەر ئەو گىرو گرفتەى دەگەل ئەمرىكا بۆيان ھاتۇتە بور كەبۆ ماۋەى دەسال شەر لەناوچەكەر ئەر گىرو گرفتەى دەگەل ئەمرىكا بۆيان ھاتۇتە

پیش «نهیّان هیشـــتوه به گیروگرفتهکه [مهسسهلهی کورد] رابگهنو نیســتا ئهوان [ریژیمی نیّران] خهریکن جیبهجنی بکهن» تاران مهیهویست له مهسهلهی کورد بکولیتهوهو کاتیک به ناکامیک بگا، نهوه دهکهویته بهر روانگهی نیزامییهوه.

موسستهفه وی رای گهیاند: «جا نه مجار گیروگرفتی کوردهکان یه ک دهگریته و هو کاتیک ده و کاتیک ده و کاتیک ده و که ده که ده که ده که ده که ده که ده و کاتیک بیرورای نویی خویان ده رده برن».

قاسملور گوتى: «ریگهم بدهن وهلامتان بدهمهوه. زور وى دهچى له سهرهتانا، ریبهرانی كومارى ئیسلامى بابهته نه ته وایه تیبه كانیان نه خستبیته به رلیكولینه وه. ته نانه ته نه نه ده ده دانى گیروگرفتیكى ئه و ته كه گیروگرفتیكى ئه و ته كه كور ندایه. ماوهى ئه و شهش مانگه ئه و مهسه لهیه م ده گه ل زور كه سان باس كردو سهره نجام به و ئاكامه گهیشتم شته كه وایه. به لام، ئه مرف ته نانه ت ئه توش ده لینى گیروگرفتی گیروگرفتى گیروگرفتى بوزیتی هه بى، مافى نه ته وایه تیم كورى «

پاشسان قاسسملور دەسستى كرد بىلە پروونكردنىلەرەي سسىدىنگەي بىلشى گونجال بۇ چارەسسەركىردنى «گىروگرفتە ئەتەراپەتىيەكان» «پەكەم سلەربەخۆييە كە ئەرپەپەكەيانە. خەبات بۆ جودايىخوازى بۆ دامەزراندنى ولاتتكى سەربەخۆ ... دورھەم، فىدپالىزمە. ... و سىنھەم خودموختارى. ئەگەر سەربەخۆيى ئەوپەپى فۆپمەكەيە، خودموختارى لانى كەمەكەيەتى. لەخودموختارى كەمةكەيەتى. لەخودموختارى كەمتى ھىچ شىتتكى دىكە لەگۆرىدا نيە».

قاسملوو له دریژهی قسه کانیدا گوتی: «بن نیمه گرنگه بزانین داخوا کوماری ئیسلامی دهیه وی گیروگرفتی نه ته وایه تی چاره سه ربکا یان نا. نه گهر دهیانه وی، بلین خوازیاری فیدراسی نیزان بن؟ یان دهیانه وی به ههموو که مایه تبیه نه ته وه وییه کان بلین، جودا بنه وه و سه ربه خوییتان دامه زرینن، یا مهبه سست ته نیا خود موختارییه؟ نیمه لانی ههره کهمه که مان پیشن نیار کردوه. ئیمکانی «نه و په رهکهی (سه ربه خویی) رود ده که پنه و و به ناشکراش رای ده گه په نین ».

قسه کانی دریژه داو گوتی: «ئهگهر بگونجی، به مهرجیک هه موو که مایه تییه کان خوازیاری بن، ئیمه ش پشتیوانی له فیدرالیزم ده که ین و یه کیه تیی فیدرالی و ده وله تیکی ناوه ندی و هه موو ئه و شتانهی پیوه ندییان به خودمو ختارییه و هه یه قبوول ده که ین نه وه نه رکی ده وله تی فیدرالی ناوه ندییه کاروباره سه و مکییه کان وه نه ست ق بگری: دیفاع، پاره و پروژه دریژ خایه نه کان». به کورتی ده یگوت شیوه ی ده وله تی ئیسلامی «که م تا کورتیک فیدرالی بوو».

قاسملوق که دهگه ال موسته فه وی قسه ی دهکردن گوتی: «ههرو چک دهبینن دهمه وی نه و شبتانه راسته و خق دهگه الله بیم بیم بیم خودمو ختاری قبو و ان نه که ن که النی کهمه که یه تی ده مه که یه و مانایه یه که نیوه ناتانه وی له باره ی مه سه له ی نه دو ایه تیبه و ه و توویز بکه ن چاره سبه رکردنی مافه نه ته و ایه تیبه کان، سی شیوه ی هه ن و هیچ شیوه یه کی دیکه له جیهاندا و جوودی نیمه و نیمه شناتوانین شیوه یه کی نوی بخو اقینین »

قاسىملوو بەدەنگى بەرز قسەى ئەدەكردۇق زۇر كەم واى دەكرد. بەلام، دەبئ ئىرانىيەكان بەروونى بۇيان دەركەرتىن ئەق ئەى دەرىست تەسلىم بى.

ســـه رلهنوی دووپاتی کردهوه و گوتی: «ئیمه بن قســـهکردن له بارهی پیوهندییهکانمان دهگهل کوماری نیسلامی نههاتووینه ته ئیره. ئهگهر پیوهندییهکانمان ئالفوز بوون، لهبهر ئهوه بووه هیندیک هوکاری روون له گوریدان. به لام، بابهتی سهرهکی ههر مافه نهته وایه تیههکانن و بهبروای ئیمه نه و مافانه له چوارچیوهی خودموختاریدا دابین دهکرین.

قاسملوو گوتی: «شهر دهگهل عیزاق واقعییه تیک بوو بق ماوهی چهندین سال دریژهی کیشا. به لام گیروگرفتی ناسیونالیزمی کورد دهبی بیته گزری و باسی لهسه و بکری. بیکهن ئیمه چاوه روانیدن فهگه و لهماوهی چاوه روانییه کهماندا دریّره به خهباتمان بدهین یان رای گرین، پیوهندیی به وه وه هه یه داخوا ده توانین بو راگرتنی شهرهکه هو کاریک بدوزینه وه... ئهرهش بوخوی موشد کیله یه کی دیکه یه. به هه رحال، ثیوه ناتوانن چاوه روانی ئه وه بن حدکا لایه نی نیوه بگری. ته نانه ته که و نیمه شهرینین، هیچ شتیک ناتوانی پیشی نه وه بگری که چکه سانیکی دیکه جیگهی نیمه ده گرنه و ».

موسسته فه وی له وه لامدا گوتی: «به لام، گوتت ئیمکانی نه وه هه یه بن راگرتنی شسه ره که ریکه یه بد فرزینه وه سه ره که ین ». ریکه یه بد فرزینه وه سه راه ده که ین ».

دىسان لىرەدا بەھۆى ھىندىك بلغە بلغ، دەنگى قسەكان لەسەر كاسىيتەكە نەبىسترا.

«لەبارەى خودموختارىدا قىسە دەكەنى. ئەتق باش دەزانى ئەمن كارناسسىكى ئابوورىم. ئەگەر لىم بېرسسى... روانگەى خۆمت يى دەلىم. بەھەر حال، ئىران ولاتى منه، چ كۆمارىكى ئىسلامى لەسەر دەسەلات بى چ ج...».

«ئه مَـن لهبـارهی و لاتانی سوسیالیسـتی، و لاتانی روز ئساواو روزهه لاتی نیوه راست ئه زموونیکی زورم وهدهست هیناوه... ئه وه پسـپوریی منه. گیروگرفته کانمان جیاوازن. له ولاته که مان، له نیوان خه لکه که دا شبه پسهری هه لداوه له هه ردوو لا زور که سده کوژرین... ئیسـتا نابـی ریگه چاره که وه پـاش خهین و کاتی ئـه وه هاتوه بریار بدهیـن و گیروگرفته که چاره سه رکهین».

[قاسملوو] وهبیری هینانه وه کهگوتوویانه چارهسه رکردنی نه و گیروگرفته بق کرماری ئیسلامی شنتیکی زور گرنگه و عیراق و تورکیه شده توانن له و شیوه یه قازانجی خویان کهلک و درگرن.

«وهپیشیان که رنه وه. له بواری میزو ویی، زمان و فه رهه نگه وه، لایه نی ئیرانی زور باشتره. کورده کان له توره مهی ناریایین و هه مو و کوردیک ئیرانی خوش ده وی له وه که لک وه رگرن. شا به هه مو و سیاسه ته نابه جییه کانیه وه ـ هه م ئیوه و هه م ئیمه ش به ته واوی قینمان لیلی بو و ده یه ویست له و راستییه به قازانجی خوی که لک وه رگری نهدی ئیوه بوچی له و شته که لک وه رگری نهدی ئیوه بوچی له و شته که لک وه رئاگرن؟ ئیوه، کوماری ئیسلامی، ده توانن خیراتر له عیراق و تورکیه بچنه پیش. من هیچ چه شنه گیروگرفتیک له م باره یه وه نابینم...

ثیمه وهک نیرانی و کورد، پیمان خوشه کوماری نیسلامی له و بواره دا یه کهم دهوله ته بین برواتان بی، ههرگیز لینی په ژبوان نابنه و . پیش ههمو و شتیک، ئه وه دهبیته رووداویکی میژوویی و ئه که ر وا بکه ن، له سه داسه د به قازانجی کوماری نیسلامی ته واو دهبی دووهه م، نهو دروست نیه بلین مه سه لهی نه ته وایه تی شتیکه تازه سه ری هه ل داوه، چونکه له ماوه ی ده سالی رابردوودا خه ریکی شه رو پیکدادان له دری یه کتر بووین «

لهبارهی تیشکانی کوردهکان له بهرامیهر تورکهکاندا قسمه دهکردن تورکهکانیان بسق مهلبه ندی ناوهندیی نهنکه ره راگواست بق نهوهی کوردهکان لهنیو کومهلگای تورکدا بتوینه وه.

«بۆ ئەوەى دەست لە كوردبوون ھەلگرن! بەلام، ئىستا نزىكەى ٦٠گوند لەدەوروبەرى ئەنكسەرە ھەن كە ھەموو دانىشستووەكانىان كوردن! ھەر تاقمەى لەشسوىنىڭكەرە ھاتوونو گوندەكانىيان پىسك ھىنناوە. لەوەش گرنگتر، كاتىك مسستەفا كەمال بەرنامسەى تواندنەوەى كوردەكانى دەسست بى كرد، حەشسىمەتى كوردەكان لە توركىيە ئىزىكەى سىي مىليۇن كەس بىوو، بەلام ئىسستا دوازدە تا بسازدە مىليۇن كوردى لىنيە. ژمارەيەك لىه نوينەرانى بارلمان

كوردن، چونكه كوردهكاني ئەنكەرەو ئەستەمبوول لەھەلبۋاردندا دەنگيان پىداون».

قاسىملور له دریزهی قسسهکانیدا گوتی: « نهوهی دهمهوی بیلیم نهوهیه گیروگرفتهکه ناتوانی بهریگه چارهیهکی نیوهکاره جیبهجی بی. نیستا، دهولهتی تورکیه له پیوهندی دهگه ل گیروگرفتی کوردهکاندایهکجار نیگهرانه. نهوه دوای شیستو سی سالانه! له ۱۹۲۵ هوه! بقچی دهبی نیمه نهو نهزموونه نالهباره دووپات کهینهوه؟ وهرن با نهزموونیکی باشترمان ههبی ریگه چارهسهریک بدورینه و بروهی له نیران زیان به کهس نهگهیهنی. دووپاتی دهکهمهوه: نه سهربهخوییهکهی، نه نازادییهکهی، نه یهکپارچهیی خاکهکهی نه مهلبهندهکهی...»

زەبتەكە لىرە تەواق دەبى. بەشى يىشتەرەي كاسىيتەكە بەتالە.

رهنگه قاسیملوو ویستبیتی بهوان نیشسان بدا دهگهل گهوره پیاوانی نورووپا پیوهندیی همهبووه، له حالیکدا ریژیمی کرماری نیسلامی لهنیو کرمه لی نیونه تهویدا به تهواری تهریک ماومته وه.

«بنه ماکانی خودموختاری قبوول که نو ریگهی منیش بدهن له سه ر ته له قیزیون یان رادیق بابه ته کانی روون که مهوه بق نه وهی دهمه و یست بیکه م، نیوه کات و ده رفه تی پیریستتان نه دامی که وابو و نیست ده رفه تیکم بده نی بووهی مه سه له که به ته واوی روون که مهوه نیوه ش ده توانن به ته واوی دانیا بن که له و ریگه یه وه، گیروگرفته که زور به خیرایی چاره سه رهکری».

برگەي ھەشتەم تەپەتەپو جيرەجير لەسەر ئەرزى

قاسسملوو گوتی: «بهکورتی، نیمه دوو داخوازمان ههن پیتان بلیین: دیموکراسی و خودموختساری، ئیوه هاتوونه ته نیره قسسهمان دهگه ل بکهن. له پیوهندییه کی سساکاری دوسستانه دا رهنگ جیساواز بی، به لام، له سیاسسه تدا مهسسه له که بهم جوره یه: کاتیک ده تانه وی شستیک له ئیوسه وهرگرن، ئیوهش ده بی له بهرامبه ردا شستیکمان بده نی، ئیمه له هه لومه رجیک دا نییسن که «حداکثر ممکن» له ئیوه بسستینین، ئیمه ده بی تی بکوشسین نهوه ی به قازانجی و لاته که ماه بیکهین. راست له بهر نهوه یه که پی داده گرین نیوه بنیاته سهره کدیه کازنجی و لاته که ماه بیکهین. راست له بهر نهوه یه که پی داده گرین نیوه بنیاته شهره کدید که بی داده گرین نیوه بنیاته شهره کدی بوتان ده رکه و تبین خودموختاری قبورل بکه و بابه تیک تابه ایم که متر له خودموختاری، شتیک قبورل بکه م». خودموختاری، شتیک قبوول بکه م». ده ده ده برسسی: «نایسا نه وه بخ شسانازی به ده ده ده برسسی: «نایسا نه وه بخ شسانازی به ده ده ده برسسی: «نایسا نه وه بخ شسانازی به ده ده برسسی: «نایسا نه وه بخ شسانازی به

کرردبوونهکهتانه؟» قاسملوو له وهلامدا دهلی: «نا، ئهمن ماموّستایه کی زانستگهمو ئهوه هیچ پیوهندییه کی چه شانازیی کوردبوونهکهمه وه نیه. ئهوهی له ئیوهمان دهوی ئه و لانی کهمهیه. برواتان

به شانازیی کوردبوونه که مهوه نیه. نهوهی له نیوهمان دهوی نه و لایی کهمهیه. بروایان بی. ئیمه خوازیاری لانیکهمی شتیکین که بتوانین قبوولی کهین. ههروهها چاره پوالی نهوه یم خوانی که برانیس کوساری نیسلامی نهویه په کهی چمسان دهداتی. دوای نسهوه ههموو چهشنه گیروگرفتیک چارهسه رده کری، کاتو ده رفهتی پیویستمان ههیه. به لام ناتوانم بگه پیمه وه بایم هوریکی لیک انهی مهسه لهی خودموختارین انهی شد ته که وهک و لاتانی سؤسیالیستیی لی بی. له و و لاتانه بزهیچ شتیک نهیان ده کوت نابی

به لام دهیانگوت بابه ته که هه ل ده سه نگینین بیری لی ده که ینه و ه. نه و ه چهندین سهالی ده کیشا. که وابو و لوتف بکه ن و نیستا هیچ شتیک مهخه نه ژیر تاقیکارییه و ه.

دەنكى پېكەنىن بەرز دەبېتەوھو پاشان موسىتەفەوى وەلام دەداتەوھو دەلى:

«هەر بەل هۆيانەى باست كردن، ريكەم بدە ئەل پرسيارەت لى بكەم. ئايا پيت وايە هەر راست بەل هۆيانەى باست كردن، داخوا ئيوەش لەھەلومەرجىكدا نين بتوانن وشەى «خودموختارى» وەلا نين؟ كاريشت بەلە نەبى داخوا ئەل كوردانەى بۆ ئەل مەبەستە خەبات دەكەن دەلىن چى. دەتگوت پىشلەمەرگەيەك گوتوريەتى ئەگسەر خودموختارى جىبەجى بكرى، ژندىنى. ئايا پىت وانيە شلىتىكى ئەلىق رەنگە بۆ كۆمارى ئىسلامىيش لەگۈرىدا بى؟».

«به نیم وایه. لیره هیچ چه شده جیاوازییه که امیروبرواکاندا نابینم. نوینه رانی ئیسلامی که نگی دینه سه و به به په کپارچه یی فیسلامی که نگی دینه سه و به که خودموختاری هیچ زیانیک نه به په کپارچه یی ولات و نه به سه و به کگر توویی ناگه یه نی؟ ناخر نه وانه له چی ده ترسین »؟

«دروپاتی ده که مه و ه و ده لیم ده مه وی ریبه رانی کو ماری ئیسلامی تی بگه ن ئه که ر ئیم خوازیاری شستیکی دیکه ی جیا له خودموختاری باین، ده مان هینایه گوری. له جیهانی ئه م سه رده مه دا داوای سه ربه خویی کردن گوناح نیه. زور نه ته وه ی چوو کتر له ئیمه هه ن دووسه د هه زار، سی سه د هه زار یا دو و میلیون که سن و داوای سه ربه خویی ده که ن نیمه شستیکی ئه و تومان داوا نه کردوه. دوای لیکدانه و ه یه که بار و دوای ئیسران، روزه ه لاتی نیوه راست و ه ک نیوه دایس و به له به رچاو گرتنی و ه زعیه تی ئیسران، روزه ه لاتی نیوه راست و ته واوی جیهان، ئه و دروشه مان هه ل گرتوه و ئه گه ر هیند یک له دوسته کانمان نه و دروشه ه یان پی خوش نه بی، و شتیکی دیکه یان بوی، ئه و موشکیله ی خویانه. نیمه نوینه ری کورده کانی ئیرانین ... لانی که م له هه لومه رجی نیستادا، سه ربه خوبوون شتیکی دوره ده سته ».

لیره دا قاسملوو هاته سه ر بیرو بروای که سانی مه زهه بی و گوتی: «له قور ناندا هیچ شستیکم له دری خودموختاری نه دیوه و چونکه عه ره بی ده زاندم، کتیبه نایینی به کانیش ده خوینمه و نه و شماری قوم ده یلین ده خوینمه و ه و شماری قوم ده یلین به سستووه و نه و شماری نه هم و به شماری نه گهر نیوه له سسووره یه کی قور ناندا ببینن خودموختاری، له هیچ چه شما هه هم و مه و نام نیه د به لام، له هیچ شموینیک نیوه ناتوانن شمیک له دری نه و داخوازه بد قرنه و ه

به لام ئیمه نه هاتووینه ته ئیره بووه ی به جهخت دانانه و بمانه وی هه موو داخواز مکانمان بی سی و دوو لیکردن قبوول بکرین. ئیمه که سانی خوشخه یال و غهیره مهنتقی نیین. ته نیا شتیکی دهمانه وی نه و ه یه دیگه خوشکه ربین. له ماوه ی دهسالی رابردوودا له دری ئیوه خەباتمان كردوه. ئىمام خومەينى ئازا بوو. بۆچى نابى مىراتگرەكانىشى وەھا ئازا بن؟ ئەۋە بۆرسىتى بە ئازايەتىيە لەمە زياترى ناوى. بەرادەى ئىمام بىۋىسىت نىه، چونكە ئەۋە شىتىك نىه بۆ كەسانى دىكە زيانبار بىلى. ئەۋە گىروگرەتتىكى نىوخۇيى ولاتىكە خەلكەكەي تىدەكۇشىن ئەۋ گىروگرەتە نىرخۇييانە چارەسەر بكەن.

ئەوە شىتىكى تەواو روونە: ئەگەر ئىسوە خودموختارىي كوردسىتان قبوول كەن، كەسىلنى دىكەش دىنرو داواى شىتىكى لەو چەشنە دەكەن. ئىرە ھىندىكى قانوون بەسىند دەكەن كە بىڭورمان ھىزى دوور كەوتتەوە لەناوەند (واتە ئەوانسەى دەيانەوى جودا بىنەوە) چارەسسەر دەكا. لەبىرتان نەچى، لەوبەرى ئىران بەلورچەكانو ئازەرىيەكان لە يەكيەتىي شوورەوى يەكيەتىي شوورەوى يەكيەتىي شوورەوى ھەن. ...ھەموو ئەر نەتەوانەى لە ئىران دەۋىن، ئەوبەرى سىنوورەكانىش ھەن. ئەرانەى لەتوركىلىش ھەن. ئەرانەى لەتوركىيەش دەۋىن كوردنو ئەگەر ئىسىتا بەر موشىكىلەيە رانەگەينو رىگە چارەيەكى بۇ نەدۆزىنەوە، رۆۋىكى دى ئەر مەترسىيە لە دۇى ولاتەكەمان سىمەر

باش ئەو باسە دوورودرىزە، قاسملوو گوتى: شتىكى وا نەماوە بىلىم، مەگەر كەسىك پرسىارى ھەبى...؛

ً دوای تیکه لاویک له دهنگه دهنگه کان له سه ر زهبته که، ره سوول له باره ی له به رچاوگرتنی کات و دهرفه ته که و شتیکی ناروونی گوت.

قاسسملوو له وهلامدا گوتی: «سسبهینی پاش نویژی، دهتوانین له بارهی ههموو نهو شتانهی دهیانلنن، قسهو باس بکهین».

یه کنک داوای دهرفه تنکی زیاتری کردو یه کی دیکه گوتی نه وه گرنگ نیه و پیویست ناکاو رهسوول پیشنیاری کرد قسه و باسه کان شهوی هه تا درهنگانیک دریژه یی بدهن، قاسملووش به شوخی گوتی: «وا دیاره بو نانی شهوی میوانداریمان لی ده کهی «.

قاسملووش به شنوحی خونی: «وا دیاره بو نانی شهوی میوانداریمان نی دهه ی ». رهسوول له وهلامدا گوتی: «تهمن به تهنیم. نهگهر پیتان خوش بی، کاتیک باسه که مان ته واو بوق ده توانین بچینه شوینیک...».

«باشه؛ ئەرە رورنە. ئان پەنىرى دەگەل خۇمان دىنىنى لەرى دەيخۆين». دەنگىك بە فارسى بەرز بۇرە: «ئەگەر ئىرە تەنيا ئانو يەنىرتان دەرى...»

نستیک به فارستی به رو بورود. شک و خیود کافیا درو به خیرد و محتوی به در بوده و ایستان به قسمان کرد. دهنگی قاسماو و به بوده و بوده و

رووداویکے چکولهی ګیږایه وه گوتی: «وهکو کومهلهی مهبن... کومهلهکان چوونه نیو چادریکو پیریزنیک نانو پهنیری بۆ هینان...»

دیسان زهبته که له کار که وت. دهنگه کان به ته واوی تیکه لاو ببوون. ماوه یه کی کورت، ته نیا دهنگی فازیل رهسسوول دهبیستراو دورجار کابرایه ک به فارسسی قسه کانی بری. بیجگه له دهنگی موستهفهوی، هیچ دهنگیکی دیکه نابیستری، داخوا خهآگی دیکه لهوی ههن یان نا.

رەسسوول بەشسیوەیەک قسسان دەکا ھەروەک تق باینى بق تاقمیک له دۇسستو ئاشسنایان قسسە دەکا کە لیک دابرابنو قاسسملووو قادرى ئازەر وەک براى يەكتر دەناسینى. سەرەتاى باسیکى يەکجار دوورودریژى پیش جینايەتەکەن. ھەر كەسیک گوئ بداتە ئەر كاسسیتانەر بزانى كوشستنەكەیان شتیكى بیئەملاولايە، راست وەک تەماشساچىيەكى بىدەسسەلات دەچى كە چارەروانى دەسست پیكردنى تراژیدیيەكى تالو داتەزینه.

«تىدەگسەمو ئەگسەر رىكەم بدەن، دەبسى بلىم ئىرە لە براكانمسان لەحدكادا داوا دەكەن لە پىشىدا ھەلويسىتى خۇيان لەبەرامبەر كۆمارى ئىسىلامىدا روون كەنەوە ئەودى ئىسىلامىدا بىرون كەنەوە ئەودى ئىسىنا ئىمە دەمانەوى لەرانەيە سالانىكى دوورو درىن بكىشى ھەتا جىبەجى دەكرى. ئەويش خودموختارىيە. لە خودى عىراق...

رەسسوول ناتوانى باسسى ولاتەكەى عىسراق، نەكا. لسەو رۆزەوە عىراق ببوو بە كۆسسار بى چارەسسەركىردنى ئەو ھەمسوو گىروگرفتانەى لەگۈرىدان، ھىچ چەشسىنە چارەسسەرىكى نەدۆزراۋەتەۋە. «ھىندىكى لەق گىروگرفتانسە خراپترىش بوۋن، يەك لەۋان مەسەلەي كوردستان». لىرەدا دەسىت دەكا بە گىرانەۋەي خەباتى كۈردەكان بە فەرماندەرىي موستەفا بارزانى.

رەسسوول لىه درىزەى قسسەكانىدا گوتىى: «گوتتسان براكانتان بە شىيوەيەكى دىموكراتلنە دەگەل مەسەلەكە ھەلسوكەرت دەكەن... ئىستا دوو مەسەلە لەگزرىدان: ئىرە يان ھەتا وەدەسىت ھىنانى خودموختارى شىسەرەكە درىزە بىلادەن، يان تى دەكۆشسىن درىئى بە وتورىزەكان بدەن بىلى ئەوەى ھىسچ لايەكتان بتانەرى ئامانجە كانتان بگررن. ئەگەر بى مارەى دوو ـ سى سالى دىكە شەر لە كوردستان درىزەى ھەبى، ئەوكاتە رىككەرتنىكى ئاشستىيانە ـ بەبرواى ئىرە ـ بلنى رىگەى باشستر بى يا خراپتر...

دیسان کاسیته که بیدهنگ بوو.

«... ئــهوكات ريككهوتنهكه پيوهنديى به هاوكيشــيى هيزهكانــي دوولايهنهكهوه دهيئ. تكايه لهو دهرفهتهى ئهمرق بؤتان هاتؤته پيش كهلك وهرگرن. ههتا ريگهيهك

بق چارەسەركىردنى كېشەكانتان دەدۆرنەوە، درېژە بە وتوويېژەكانتان بدەن. ئەگەر ئەتوانن چارەسەريان بكەن، چۆن دەتوانى بەيەكەوە بۇين»؟

قاسىملوو گوتى: «ئىنمە ئەو پىشىنيارە قبوول دەكەين».

ئەرە ئاخرىن قسەكانى قاسىملور بورن.

ليرهدا تيكرا قسميان دهكردن.

دەنگى رەسسوول: «ئەمن تەنيا لەبارەي وتوويزەكەي ئيسستادا قسسان ناكەم... دەمەوى بزانم دوايە دەمانەوى چ بكەين...»

ئەگەر كاسىتەكان شايەتتىكى وردىبىن لەبارەى ئەو رووداوە داتەزىتەدا بن، دەبىي زۆر بەوردى گوى بۇ بىدەنگىيەكى پىنج چركەيى راگرين. لەو ماوەكورتەدا ئەوەى گويت لى دەبى تەپەتەبى بىيان لەسەر ئەرزەكەيە. ھىچ دەنگىش نايە.

له كاتنكدا زهبتهكه ئه و بئ دهنگييه زهبت دهكا، داخوا كوردهكان ههر زيندوون؟

دوای پینج چرکه، تهقه دهست پیدهکا. پسپورانی بالستیکی (ئهوانهی شارهزای تهقه ن) جیگای نورده گوللان له بهدهنی سیکهساندا دهدوزنه وه به لام لهسهر زهبته که تهنیا گویت له دهنگی دوو . سسی گوللان دهبی. ئهو گوللانهش ههموویان گوللهه بیدهنگ برون. ئهوه دهبی به فری دهزگای بیدهنگ کردنه وه بووبی که لهسه و چهکه کانیان دانابوون.

ئەو پسىپۇرانەي گوينيان دابووە كاسىپتەكان دەلىن ئەو دەنگانەي گويتان لىپى دەبىي رەنگە دەنگى گوللەكان نەبن. كەوابوو دەبىن دەنگى چ بن؟

ئەگەر كاسىيتەكان ھەروا دەنگەكانيان لەسمەر زەبىت كرابا، دەردەكەوت، لەماوەى جىنايەتەكسەدا چ رووىداوە؟ پۆلىسسەكان چۆنيان كاسسىيتەكە لە كىفى قاسسملوودا دىتەوە؟ كى دەويى نابوو؟

واقعییهتیکی دیکسهش لهگوریدایسه پیاو تنی ناگا چۆنه: لهمساوهی تهقهکهدا، دهنگهکان بق ماوهیهکی دوورودریژ ههروا لهپشستهوه پا دهبیسترین و کهس نازانی کینو وا ویده چی که سسانیک به فارسی قسسان بکهن و به هقی پیکهنین قسه کانیان قه تع ده بن. پاشان که سیکی دیکه دی و به نه لمانی قسه یان ده گه ل ده کا.

هیلین سه دجارگویی داوه ته کاسیته که و ته رجه مهی نه آمانییه که شی خویند ق ته و هو هیندن ته و هو هیندن ته و هو هیندیک پسیوتری دیننه و هو یارمه تییان دا بق نه و هی به ناکامیکی روون بگا. مانگی نوامبری ۱۹۹۰، بقی ده رکه و ته هیندیک له شسته کان ده گه آل کاسسیته کان و هک یه ک نایه نه و ه.

ئیمکانسی ئەوە ھەيە ھىندىنىك فىڭكارى ئەنجام درابىنو ئەق كاسىسىتانەى وەچنگ كەوتبوۋىن كاسسىنتە ئەسسلىيەكان نەبۇۋىن. ئەق كاسىنتەي رۆژى پىنىج شەممە، ١٣ى ژووئیهی ۱۹۸۹ تومار کراوه دهبی دهگهل هیندیک کاسیتی دیکهی پیتشتر نامادهکرای گورایی.

ئسه وه ئاخرین کار بووه که پیاوکوژهکان کردوویانه له حالیّک دا یه کیّک له پیشدا په کیک له پیاوکوژهکان دهبی چه که کانی راگواستی، یه کیکیانیش به کاستی له پیشدا ئاماده کراوه کاندا ده چیته و هو ده کیفی قاسملوویان دهنی و پولیسه کانیش ده لین هه ر له کیفی قاسملوویان دهنی و پولیسه کانیش ده لین هه ر

مەبەسستەكەيان دەبىئ ئەرە بورىئ كە لە مارەى لىكۆلىنەرەكانى پۆلىسىدا وا دەرخەن ھەمور شىتىك بە شىنورەيەكى ئاسىلىي ئەنجام درارە. واتە ئەربەشانە لە توپزىنەرەكان لە بارەى رىككەرتنى شتى لەر بابەتە لەسەر كاسىتەكە نەمارى رەك دەنگى گوللەكان، ھەررەشەكان، بەرتىلدانەكان، «حق السكوت»ككان...

ههروهها، داخوا ئهوه بق ئیرانییهکان باشتر نهدهبوو ئهگهر کاریکیان کردبایه کاسیتهکان وهدهست پولیس نهکهوتبان؟ ئهگهر هیچ کهس نهیزانیبا و توویتژیک له گوریدایه یان له کهسایه تبی ئیرانییهکان ئاگادار نهبوویان به چه هویهک دوای جینایه تهکه ههبوونی کاربهدهستانی دهولهتی کوماری ئیسلامییان ئاشکرا دهکردر لهکاتی هاتنیان بق قییهن بوچی خویان به دهزگای پولیس نهناساندبوو؟ ئهوانه به پاسپورتی سیاسی و به ئیمزای وهزیری کاروباری دهرهوهی ئیران، عهلی ئهکبهر ویلایه تی، هاتبوون.

رهنگه پییان وا بوویی دهستکاریکردنی کاسیتهکان شکوگومان پیک دینی و به قازانجی نه جینایه ته دریوه ته واو دهبی نهگهر پیداچوونه و هیه یه کجار وردی پسپوره ته واوکارلیها تو و کانی نوتریش له گوریدا نهبایه، رهنگ بوو به قازانجیان با. به لام نه و لیکولینه و هوردی دهری خست کاسیته کان دهستکاری کراون.

ئه و پیداچوونه وهیه ماوهیه که دواتر له سه و داخوازی هیلین کرزلیچ لهباره ی جینایه ته کست که دراوه شه دراوه شه دراوه شه و بیوه ژنه به هه نسبوو و ماندوویی نه ناسه به پاشکاوی ده نی «دوو شوین نه سیهه مین کاسیتدا دیاره ده ستکاری کراون و نهسوینی سیهه مین سیهه می هیچ شک و گرمانیک به شیک نه کاسیته که یان بریوه و دوایه به چه سپ دوو به شه که یان پیکه و ه لکاندوونه و ه.

راپۇرتى لىكۆلەرە ئوترىشىيەكان باسى ئەو سى راستيانەى نەكردوە. بۆيە ھىلىن پىي وايە، «بەروونى دىارە لىككانەوەيەكى تەواو ورد ئەنجام دراوە».

مەبەسستەكانى ئەو بيوەژنە بى دەلىل نىن. ئەگەر كاسسىتەكان دەستكارى كرابن - و واش دىسارە كىراون - ئىسەرە پىلانسى جىنايەتەكسە زۆر باشستر وەدەر دەخا. بۆ وينه: بەو جۆرەى ئىرانىيەكان دەلىن ئەگەر پياوكوژەكان لە وتوويژەكەدا نەبوونو

لەدەرەوەرا ھاتوون، داخوا ھەموو ئەو سىماتانەي وتوويژەكە دريژەي ھەبوومو رۆژنېک پیشتر زەبت کرابوون لەبەر دەسىتياندا بووە بۆوەى بووە بتوانن بەوجۇر فظِّنازانه دەستكارىيان بكەن؟

دەنگى وتورىزكەرە سىمەرەكىيەكان ئە وتورىزەكانىدا زۆر بەرورنى ديارم ئەر

وتوویّژه دوورو دریّژهی لهســهر کاســیّتهکه ماوه، دهتوانیّ تهنیا قسـهکانی روّژیّک پیشستر، واته هی روزی چوارشسهممو، ۱۲ی ژووئیه بن. ئهگهر لهو وتوویژانهیاز کەلک وەرگرتباکە لە مانگەکانى دېسامېرو ژانويەدا تۆمار كرابوون، زۆر بەړوونى دەردەكەوت دەستكارىيەكى ئەحمەقانەيان كردوون.

ئىمكانى سىنھەمىش لەگۈرىدايە: دەسىتكارىيەكە پاش ئاشكرابوونى جىنايەتەكەر كاتيك ئەنجام درابى كە كاسىپتەكان لەبەر دەستى پۆلىسى دادوەرە ئوترىشىيەكاند

با هیندیک شکو گومانی دیکهش بخهینه بهرچاو دوای جینایهتهکه كاربەدەسىتانى دەولەتى تاران لەبارەى جينايەتەكەدا بە خەلكى جيھانيان راگەيانە مەبەستى وتوويزرەكان رېگەدان بە قاسملوو بوۋە بۇ ئەۋەي دۇۋر لە ھەر چەشىنا مەترسىيەك بگەرىتەرە ئىران.

لەبارەي ئەو بابەتەدا ھىچ شىتېك لە كاسىپتەكان ئابىسىترى. ئەگەر كەسىپكىش لەو بارەيەۋە قىسەي كردېن، قىسەكانى لەسەر كاسىپتەكە پاك كراونەۋە. بەرھالەش، رەنگا بریاری کوشتنی قاسملوو، کوشنتنی دوو کهسهکهی دیکهشی دهگهل بووبی ـکاتیّک

قاسملوو ئاماده نەبوۋە ئەۋ پېشىنيارە قبوول كا، ئەۋ بەشەپان لەسەر كاسىنتەكە ياك كردۆتەوە. كاتنك قاسىملوو گوتوويەتى «نا»، كوژرانى خۆى وەپيىتىتر خستوه.

ئايا ئەو بەشە لەسەرداخوازى ئوترىشو لەلايەن يەك<u>ن</u>ك لە نوينەرە ئىرانىيە**كانەر**، پاک کراوهتهوه ئهویش بهو مهبهسته بووه ئهو بهلگهیه له دژی ئیران بشارنهوه؟ ئای ئەوە وەلامىكى خۆبەدەستەرەدەرانەي ئوترىش لە بەرامبەر گوشارىكى توندوتىۋى ئێرانىدا بووه، ولاتێک که ئوتريشسييهکان پێوهندييهکي يهکجار پړڅێرو بهرهکهتياز دهگهای ههبووه؟ ئهتق بلنی شتهکه وا بوویی؟

له باری تیئۆربیهوه، وهلامهکهی «بهلی»یه. بهلام، بروایهکی راست و دروست دەربرین کاریکی دژواره. هیچ بهلگهیهک بهدەسىتەرە نیه پیشسان بدا شتهکان بهو شسيوهيه روويان دابي. بينجگه لهوهش: ئهوه ريگهخوش دهكا بغ شــكــو گومانيكــ

يەكجار خراپ. ئەرىش ئەرەپە كە پياوكوژە ئېرانىيەكان توانىبېتيان ھاوكارىي دەزگاي پۆلىسى دادوەرەكان لە ولاتىكى دىيموكراتى ئورووپاي رۆژئاوادا رەدەسىت بېين.

دوى شــت بەتەرارى راسـتن: يەكەم ئەرەپە تۇسىملورى بەنەرھەنگو يەكجار

وردبین، ههرگیز له زهبتی سمهوت کهلکی وهرنهدهگرت. بۆیه بق دابرانی دهنگهکان لهسهر کاسیت که کارزانهکان لهسهر کاسیتهکان دیبوویاننهوه هیچ روونکردنهوهیهکی مهنتیقی ناتوانی ههبی. دووههم یهکهمین بهشمی وتوویژهکان بهزمانی ئه لمانی که وهرگیریک تهرجهمهی کردوه هیچ چهشنه توندوتیژییهکی تیدا نیه.

وهرگیّری رهسمیی کاربهدهستانی ئوتریش، بی نهوهی کهس بزانی بوچی، رای گهیاند دهیهوی به شیک له وهرگیّراوه که به زمانی نه امانی له بارهی و توویژه کاندا لابهریّ. ژنه و هرگیّره که لهسه رئه و بروایه بوو که نیّوهروّکی کاسیته که له به به به به نیّوهروّکی کاسیته که له به کوّمه که به بیّایه ته که به بیّایه ته کوه شهدا در می باشتر له جینایه ته که بگهن. نه و هش بیّجگه له

کاریکی قورو بیمانا هیچی دیکه نهبوی. هیلین دهپرسی: «تهوه کنیه که دهبی بریار بدا چ بهشیک دهبی و بهشیک نابی تهرجهمه بکری؟ له حالیکدا نهوه لیکولینهوهیهکی پؤلیس له جینایهتیک بووه که سی کهسی تندا کوژراون».

برگهی نۆیهم ماری کوبرای دووهم

شەرى جىنايەتەكە، پۆلىسىتك بەنارى ئۆسوالد كىسلىر، ھەرچەند ئەو روردارە پىرەندىيى بە حەرزەى مەئموورىيەتىيەرە نەبرو، گەيشتە ساختومانى لىنكىياھنگازى ژمارە، بەوردى چارى بەشسوينى جىنايەتەكەدار بە وەزعىيەتى كوژرارەكاندا گىزار بەشسىتك لە كارەكەي بە پۆلىسسەكانى ژىزردەسستى خۆى ئەسپاردو چەندكەسسى دىكەى ناردە گەرەكى كۆمەلە چكۆلەكەى كوردەكان لە قىيەن. سەرانسەرى ئەر شەرە خەرىكى لىكۆلىنەرە لە جىنايەتەكە بور.

کیسلیر پیاویکی پؤلیسی یه کجار به هوش بووو زور زوو به ناکامیکی روون له بارهی ئه و جینایه ته وه گهیشتبوو. له و جینایه ته دا ته رمی سی پیاوانی دوزیبووه که به ژماره یه کی زورگولله کوژرابوون.

کاتژمنر ههشستی بهیانیسی روزی دواتر، واتسه روزی ههینسی، ۱۵ی ژووئیه، وهزیری نیّوخویسی، فرانسس لویشسناک می ناگادار کرد چونکسه له بهرامبهر شسهودا وهلامدهر بوو. بهناوبراوی گوت جینایه تیّکی سیاسی له دهرهوهی ولاتنا دهستووری بهریّوهبردنی دراوهو له قییهن بهریّوه چووهو به لویشناکی گوت سیّ نیرانیی کوردیان کوشتوون.

هــهر لهپــاش نیوهروّی ههینیدا، کیســایر ئهو کارهی بهنهیّنی به ســـووزان رهســـوول راگهیاند. دوو روّژ دواتر، یهکشهمموّ، ۱۲ی ژووئیه، بیهیچ چهشته دوودلییهک به فهتاحو موسته فاو ئازادیشی راگه یاند ـ ئه وانه چه ند که سیک له ریبه ره کانی کومه آلی کورده کان له فییه ن بوون. راست ئه ویش شــته که ی به و مزیره که ی راگه یاند: «ئه و هی لیره رووی داوه شــتیکی به ته به و هی به ده ستی سی که سی گیرانی که له وی بوون کورد به ده ستی سی که سی گیرانی که له وی بوون کورد راون».

ناوبراو به کوردهکانی گوت نه وه پیاوکوژییه کی سیاسییه و ناتوانی هیچ کاریک بکا. به و حاله ش، سیه ره ده کورده کانی که وه مهموی شبتیک به ته واوی روون بووی ههموی نه و ده سه لاته ی به پۆلیس دراوه، زانیارییه کانی زورکه متر له وهی هه بوون به له سیه ره خویی ده رده بری و دوای چه ند حه وتو و به پاریزه ره کانی نوینه ری که سیوکاری قوربانییه کانی ده گوت زمانی ئینگلیزییه که ی زور لاوازه و ناکامیکی پنی گهیشتبو و دروست نه بوره و به هوی خراپ تیگهیشتنه کهی بوره.

. ههر له و حاله دا، کورده کان و ئاشناکانیان دهگهل گیروگرفت به ره و رو بوون: وه لامی به در فی ئه نسته ره پی لیسته کان و کاربه دهستانی و هزاره تی کاروباری ده ره و ه

بی گومان، وه لامه رهسمییه کان لهباره ی جینایه ته که ره لایه نی سیاسییان ههبووو له لایه نی بین گومان، وه لامه رهسمییه کان لهباره ی جینایه ته که کاربه دهسته ئو تریشییه کان هه رله رقرقی یه که مهروه هه رپرسیاریک لهباره ی جینایه ته کهیان به شیوه یه وه لام ده دایه وه که به پووونی دیار بوو ده یانه وی به پاریزیکی تهواوه وه له پیوه ندییه دا قسه بکه نو هموو جاری ده یانگوت: «نیمه و لاتیکی دیموکراتین و دونگایه کی دادوه ربی سه ربه خومان هه یه «د دیاره کاتیک به رژه وه ندیی و لاته که بکه و یته مهترسییه وه، هه روه ک نه و رووداوه ش به روونی ده ری ده ری خستوه، ته نیا به شیکی که م له و ه لامه کان راست بوون و هیچی دی.

سال و نیویک دوای جینایه ته که و نوامبری ۱۹۹۰دا، ئوسوالد کیسلیر له ده نگای پولیسدا گهیشته لووتکهی دهسه لات، ناوبراو پیشتریش نه فسه ریکی ته واو به دهسه لات بووو ده وله تکردبوویه به رپرسی پولیسی نه ته وه یی نوتریش.

قسه کانی گیسلیر به ئینگلیزی تاراده یه کروون بوون، هه رچه ند رهنگه به هوی نهوهی زور خیرا قسمه ی ده کرد، شمینوه ی ده ربرینی و شمه و زاراوه کانی باش نه بووبی. کیسلیر زور به جیددی به هیلین کرولیچو و توویژکه ره که، گابرییه ل فیرناندزی، گوت ئوتریش له پیره ندی ده گه ل ریک خراوه ئه منییه تییه کانیدا و ه زعیکی ئالوزی هه یه »!

لهراستیدا، قییهن پیتهختیکه پره له ریکخراوه نیونه ته وهییه کان. بیجگه له هیندیک شتی دیکه، زور گیروگرفتی و مک چه کدامالینی ئه تومی و نرخی نه و تو دیاری کردنی به شی ههر و لاتیک له نه دو تیش له م شاره چاره سهر دمکرین.

١- نوسوالًد كيسائير. وتوويرٌ دوگاهلُ كَابرييهل فيرناندز. فييهن ١٩٩٠.

ههروهها، بههنی بیلایهن بورنیک که دوای شهری دووههمی جیهانی بهسهریدا براوه ههروهها بههنی بهسهریدا براوه ههروهها بههنی هه لکه وتی جوغرافیایی لهنیوان دوویه شه جیاوازه کهی توروویادا، تو تریش لهماوه ی چل سال شهری سارددا بق جاسووس و شقفاران وهک بهههشتیک وا بووه.

هه رچه ند کیسطیر باسی نهکردن ژماره یه کی یه کجار زور له وچه شنه رووداوانه له پیته ختی ئیمپراتوریی ئوتریش مهجارستان، شتیکی ته واو باو بوون و به شی زوریشیان سزایان بو دیاری نهکرایوو.

ئه و به شهیان له قسه کانی فه رمانده ری پیشووی پولیس که ئیستا خانه نشینه و هلا برد. دهیه و یست کتیبیک بنووسین له و دا هه موو نه و جینایه نه گهوره سیاسییانه ی رابردو و له قاو بدا که له نوتریش روویان داوه و هه رگیز بریار یکیان نه سه ر نه دراوه.

پاشماوهی ژیانی له ههلومه رجیکی ئاشتییانه و دوور لهشه رو پیکداداندا به ریته سه ر. کیسلیر تی دهکوشما به هیلین و فیرناندز بسمه لمینی که ئوتریش ده زگایه کی کارامه ی

پۆلىسى تيە. بۆ دامەزراندنى دامودەزگايەكى بەتوانا يەكجار زۇر ھەولى دابۇو. ئەو كارەش بېرو بە ھۆى ئەرەى لە ھەمور لايەكەرە بكەرىتە بەر ھۆرشو رەخنە لىگېرانەرە.

شىيوەى بىركردنەوەو برواكانى بەم جۆرە بوو: ئىسە چۆن دەتوانىن بزانىن مافياى ئىتالىما، توركيەو يۆگۈسلاوى كە لەم ولاتە چالاكىيان ھەسە خەرىكى چىن؟ ئىسە چۆن دەتوانىن بزانىن كەسانى سەر بە فەلەستىنىيەكان و مووسادى ئىسرائىل، جاسووسەكانى ئەلمانى رۆژئاوا تىرۆرىسىتەكانى ئىسپانياو ئەرتەشى شۆرشگىرى ئىرلەند چىيان دەبى سەردايە؟

هه تا ئه و کاته، که سایه تیبه کی ناسسراو که به نازایه تیبه کی ته واوه وه تی ده کوشیا کو ژرانسی نه و سبی کورده لیکولینه وه ی له سبه ر بکسری، نوینه ریکی پارلمان و نه ندامی حیز بی سبه و زه کان به ناوی پیتیر پیلتز بو و: تیکوشانه کهی نه گهرچسی زوریش نازایانه بو و هه تا نه و کاتی فیچ ناکامیکی نه بو و. پیلتز له باره ی نه و هدا که بوچی نه و پیاو کوژییه روون ناکریته و ه بر وایه کسی تاییه تیی هه بو و و ده یگوت دابونه ریتیکی کونی ئو تریش به پولیسه کانی سه لماند و ه که له پیوه ندی ده گهل ریک خراوه توند ره و راست ناژو کاندا زور

خۆپان سەخلەت نەكەن.

بیلتزی نوینه را [ی بارلمان] له و توویژیکدا ده ی گوت: «پؤلیسه کان به گشتی کویرن. له بیلتزی نوینه را ای بارلمان] له و توویژیکدا ده ی گوت: «پؤلیسه کان به گشتی کویرن. له باره ی ده گه ل تاقمه ده سته را مسته را ستیه نوینه تو ده و مید که ل تاقمه ده سته کانی تورکیه و متد هه رگیز تاگاداریه کی پیویست له گوریدا نه بووه. پیم وایه هیندیک جار له نیو ریک خراوی ستاتسپولیریدا چه ند که سینک هه بوون ده گه ل تاقمه یه کجار توند ره و کان له ده رهوه ی نوریش پیوهندیک زور نیزیکیان هه بوود.

له ساله کانی ده یسه په نجاو ده یه ی شیستدا، پولیسی ئوتریش به ته واوی دری کو مونیسته کان بوو. دیاره نه وه شتیکی سهیرو سه مه ره نیه، چونکه پولیسه کانی هه موو ولاتانی ئورووپاش هه روا بوون. نه وجار ده زگای پولیس هیزو توانای خوی خسسته سه ربزووتنه وه مه ماهی به رامبه ربی ژنان ده که ل پیاوان، بزووتنه وه کاشتیخوازان و به کیه تبی کریکارانی چه پئاژ ق.

پیات ز به زمانی ئینگلیزییه کی یه کجار باشه وه، پنی داده گرت دهیگوت: «هه موو ئه و گرووپانه، به تایبه تی سه و زه کان، زور به توندی که و توونه ته ژیر کونتروّلی پولیسی نهینییه وه. له هه ر شویننیک کوبوونه و هه کمان هه بی، بی گومان، هه میشه چه ند که سینک له ئه ندامانی پولیسی نه تنییشی لین ».

وا دیار بو کیسلیر دهیه وی بلی ئیوه چون ده توانن هه زاران کوچه ری غهیره قانوونی کونترول بکه نکه بر هه میشه له ئوتریش نیشته جی بوون؟ سالی ۱۹۸۹، ۱۹۸۸ کهس واته دو هینده ی سالی پیشترو زوربه شیان له ئورووپای روزهه لاته و داوای په نابه ربی سیاسییان له ئوتریش کردبوو. له سی مانگی سه رهتای ۱۹۹۰دا، پینج هه زار که سی ده کری بلین زوربه بیان خه لکی روزه از دوربه دا روز دربه بیان خه لکی روزه از دوربه دا دوربه به مواند که سی دوربه دا دوربه به موربه به مانگی فیوربه دا دوربه به به دوربه دا دوربه به دان که سی نه به دوربه به دوربه به دوربه به دوربه به دوربه دا دوربه به دوربه دا دوربه به دوربه دا دوربه به دوربه دوربه دوربه به دوربه دا دوربه داده دوربه داده دوربه دیربه دوربه دور

بى گومان، بۇ كۆنترۇل كرىنى ئەو گانگستىرو پياوكوژانە ئىمكانات و زانيارىيەكى تەواق ئەسىتە

همربۆیەش، لەمانگى مارسىي ۱۹۹۰دا، دەولەتى ئوتریش بریارى دا بە دانانى هیندیک لەمپەر لە بەرامبەر ھاتنى پەنابەرانى رۆمانىدا پیشى سیلاوى ئەو چەشنە پەنابەرانە بگرى. رۆمانىدا پیشى سیلاوى ئەو چەشنە پەنابەرانە بگرى. رۆمانى و ئوتریش ببوو بە چەشنە دالانیک کە ژمارەیەكى يەكجار زۆرى خەلك لە رۆژھەلات و بە تاببەتى لە ئەلمانى رۆژھەلاتەرە،

١- ييتير بيلز وتووير دوگال گابرييدل فيزناندز. فبيعن ١٩٩١.

بەريدا ھەلدەھاتن.

ئە كەسسانەى تازە دەھاتن لەلايەن گۆمركەرە دارايسان لى دەكرا كە دەبى پارەي پۆرسىتىان بى دەكرا كە دەبى پارەي پۆرسىتىان بىق مارەيەكى دىلى كىرار بىنىي بۆ ئەرەى بىتوانن پىلى بېغە ولاتىكى دىكە پارلمانىش ھەلويسىتىكى توندوتىرى پەسند كرد بۆ گەراندنەرەى كۆچەرە ناقانورنىيەكان بۆ ولاتى خۆيان لە ئاكامدا دەسەلاتىكى زياتر درا بە پۆلىسى سەرسىنور بۆ ئەرەي ئەھىلىن

پهنابهرانی لهو چهشمنه بینه نیو ئوتریشمه وه. لهمانگی ژانویهی ۱۹۹۰هوه، کاربهدهستانی دهولهت داوایان دهکرد ویزایه کی تهنیا سیمانگه به تورکهکان بدری.

- به حدود کرد که در این می دی و سی سال به دورد کان بدری. • لهنیس کومه لانسی خه لکی قبیه ن به تایبه تی ژنه به سالداچوو ه کاندا به کلاوه یه کجار

جوانه کانیانه وه که ترامواکان پرده که نه وه و له کافه کان رقر نامه ده خویننه وه مهاره ی چوونه سه ری راده ی جینایه ت که له رابردوودا هه ر نهبووه، گوینت له زور رهخته و کله یی و گازندان ده بی . گازندان ده بی . پیلتز ده گه ل کیسلیر موافق نه بووو، ده یگوت: «پولیسی ئوتریش نه و که سانه ی ده که ل

دەولەت ھاوبىر نىن زۆر باش دەناسىق بىانىيەكانىشى زۆر بە توندى لەژىر چارەدىرىدان. ئەگەر بتەرى لەســنوورى ئوترىش تىبپەرى، پەروەندەكەت دەخرىتە ســەر كامپيوتىرى دايرەى پۆلىسو ئەو كامپيوتىرانەش بە كامپيوتىرەكانى ئەلمانو كۆمەلگاى ئورووپارە گرى دراون. كەولبور تۆرىكى كۆنترۆل كردن لەسەر بيانىمكان ھەبە».

چوارگزشسه وه ولاتیکه سینلاویکی بی پسسانه وهی تووریستانی له سه رانسه ری جیهانه و ه به سسه ردا ده پرژی، زورکه مسن نه و شسارانه ی به پاده ی قییه ن سساختومانی قه دیمیی زور جوان و هونه ری جوّراو جوّریان لی بی. یان شوینیکی سه رنج راکیشی وهک سالزبوّرگ بوّ لایه نگرانی موّسیقا هه بی. له سه رانسه ری جیهاندا خهاک قییه ن وهک شاری شادی و خوّشی

چاو لیمده کهن، شماریک که به هنری مؤسسیقای بنه ماله ی سَتْرَاوْسُو فیلمه سینه ماییه کانی هالیوودو رووداوه پرمه ترسسیه کانی شمازاده خانم سیسسی و تراژیدیی مایرلینگ ههرگیز نامری و بق هه تا هه تایه هه ر ده ژی.

له ئاكامدا، قىيەنى گەورەر پېتەختى ئىمپراتۆرىي رابردو و شارېكى يەكجار گەررە بورو زياتر لە ھونەرمەندانى سىينەمايى، پزيشىكى تېدا پەروەردە كراون. ئەو شىارە، سىگمۆند فرۆيدى، دەرورنناسىسى بەناوبانكى ھېنايە سىھر جيھانى پزيشىكى. ئىمو كارە يەكەمپىرو

وردبینانهترین شورش له جیهاندا بوو. زانستی نویی ماچو بولدزمان، پوزیتیف تاژوییو مؤسیقای دوازده ناههنگیی زیملینسیکی شونبیرگی و هونه ره جوانهکانی نادوّلف لوو، تیکرا لیره خولقان و نابووریی مودیرنی کارل مینگیرو شومپیتیرو هایی لیره لهدایک بوون. نهو

لیره خولقان و نابووریی مودیرنی کارل مینگیرو شومپیتیرو هایی لیره لهدایک بوون. ئهو شاره پیشاندهری هونهری میعماریو شارنشینیی مؤدیرنی تؤتؤ واکنیرو هی نهو کهسانهیه

هونەرى رينگستراسيان هينايە گۆرى.

له قییه ن هه لویستی خه لک له در ی سه هیونیزم یه کجار توندوتیژ بوو، به لام سه هیونیزمی تییودور هه رزل هاته گزری و سالی ۱۸۹۸ بو پیکه پینانی ده و له تیکی نه ته و هی بو جو و له که کان ریک خراو یک دامه زرا. دوای شبه پی دووهه می جیهانی، ستاد یکی گشتی بو به ناوبانگترین راوچیی نازی یه کان، سیمون ویزنیتال له و شاره دامه زرا. نه گه رکو ژرانی میراتگری تاجی شایه تیی نوتریش مهجارستان له شاری ساراییقو بو و به هوی سه رهه لدانی شه پی یه که می جیهانی نازیسمیش له سه رخاکی نوتریش پیگه یه کی یه کجار قورس و قایمی هه بو و دیاره خه اله کاتی پیکه اتنی داره نازه دامه زراوی نه المانگی مارسسی ۱۹۲۸ دا، نادو لف هیتاین، بی نه و می شوینیکی حه سانه و می همین، هاته نیو شاره که و بی هیچ چه شب به به ره نگارییه که و لاته که ی ده رقی شاره که و بی هیچ چه شب به به ره نگارییه که و داخوش ده رقی شاره که و ره کان، کافه کان و در و یشت به هاتنی ده زگا جاسو و سییه کانی نازییه کان تیئاتره گه و ره کان، کافه کان و کتنخانه کان یه که له دوای یه که داخران.

دوای شه پری جیهانی به یارمه تبی نؤویلیک به ناوی «پیاوی سیهه م» که نووسه ری بریتانیایی، گراهام گرین، نووسیویه تی، فییهن له راده ی جیهانیدا ناویانگی په پیا کردو ته واوی خه آکانی نه و سهرده مه له شاری فییهن، فیلمی نهو کتیبه یان به به شداریی نورسون ویتان، ئالیدا والی و توزیف له سه ر په رده ی سینه ماکان ته ماشا ده کرد.

قىيەنىي مۆدىرن، زۆر لەمەو پىش ئەو بەدبەختى نەھامەتىيانەي روويان تىكردبووو ئاسسەوارى ھەموو بۆمبارانەكانى لەنئو برد. خەلكىكى يەكجا رزۆر بەبەردەرگاى ھوتىلى بريسستۇلدا رادەبىرن كە لە كاراتنىر رىنگو لە ناوەندى شىارەكە ھەلكەرتىوە، بىئەوەى بزانن لەشكرىيەكانى بريتانيا لەسالى ١٩٤٥ما سىتادى گشىتىي ھىزەكانى خۆيان لەو ھۆتىلە ىامەزراندبوو.

قییه ن شاریکی پاکوخاوین، بهنه زمو ته رتیب و ته واو بسه ههیبه ته و به هوی خه لکیکی شارام و له سسه ره خوه، به ته واوی نوقمی بیده نگی بووه زستانان پر لسه به به به اران یه کجار پر شوقه و پیته ختی نیمپراتوریی کون بووه هه موو ناسه واره ناحه زو ناله باره کانی سه رده می نازیسم و شوور دویی به ته واوی لی شوراونه و هده و ا

تەنيا دژايەتىيەكى ئاشكراى درى سەھىق نىزم. كە ھەتا رادەيەك بو و بە ھۆى سەركەوتنى كورت قالد ھايم سەرۇكى رابردووى حيزبى ئېس ئېس، لە ھەلىزاردنى، سەرۇك كۆمارىي سىالى ١٩٨٤دا . ئېستاش ھەرودك پەلەيەكى شەرم لەسەر سىماى جوانى سىاسەتى ئەو دەۋلەتە ماود. بېجگە لەودش، بەشىنك لە حەشىمەتى ئەو ولاتە خەلكە بىانىيەكان، بەتايبەتى ئەوانەى خەلكى جىھانى سىيھەمن، راست ودك ھاونىشتمانى پلەدوو چاولى دەكەن.

كوردهكان لهوه باش ئاگادارن چونكه ثهل بي حورمه تي و به كهم گيرانه يان به گوشت و

پیستی خویان ههست پی کردوه. له مانگی فیوریهی ۱۹۹۱دا، دادوهرو راویژکاری حیزبی سهوزهکان، گیرانی کابرایه کی کوردی به تاوانی کوشتنی کهسیک زوّر بهتوندی مهحکووم کرد. کابرای کورد تهنیا لهبهر نهوه تاوانیکی نهوتوی خرابووه نهستو، چونکه کورد بوو. پرادر دهیگوت: «کوردهکانی نوتریش وهک هاونیشتمانی دهرهجهدوو چاویان لیدهکری، ناوبرای نهو کاره شاراوهیه شمی له قاودا که دهزگای پوّلیستی قییهن زانیویهتی «گورگه بورهکانی» نهخشه ی کوشتنی ههشت کوردی تهبعیدی له نوتریشیان دارشتوه، به لام قوربانییهکانیسان ناگادار نه کردبوو. نهوهش راست دری نهو واقعییه ته بوو که به شیک لهوانهی دهبوو بکوژرین هاونیشتمانی نوتریش بوون.

ئەرە خەون و خەيالى رۆزانەى شارىكە كە بەھۆى سىتلارى بىپسانەرەى موسافىران بە تەرارى لەبىر كرارە. ئەتق بلتى چەند كەس لەر موسافىرانە بزانن لەشكرىك لە پەنابەران لە فەلەستىن لە چىاكانى كوردستانەرە ھاتورنە ئەر شارە؟

لەنەخۇشىخانە مۆدىرنەكانى شىلىر بەر پەنابەرانە رادەگەن. بەلام، مالەكانيان خارىن ئىن دىوارەكانىشىيان گىچيان لى ھەل دەرەرى كەچى دىسانىش تىدەكۆشىن بۆ ھەمىشە لەر شارە گەررەى ئورورپاى ناوەندى رىشە داكوتى. بەر حالەش دەزانى بۆ گەرانەرە بۆ ولاتەكانيان ھىچ زەمانەتئىك لەگۈرىدا نىەر بۆ مانەرەشىيان لىرە ئايندەيەكى خۆش بىش بىنى ناكرى.

ئه و ساله ی قاسملوو و هاو رییانی کوژران، سه دوهه شتاوهه شت میلیوّن که س دروّر به یان تووریست دله سنووری ئوتریش تیه و بوون و هاتنه ئه و و لاته به پنی ئاماریکی نووسراو، لانی که م هه ژده میلیوّن که س له وانه شه و یک له و ساله له ئوتریش مانه و ه.

لهنیو نه و به میلیون تووریسته دا، سی پیاوکوژی ئیرانی و سی قوربانیی کورد هه بوون. لانی که م، را دیاره نه وه شدته بووه که کیسلیر ویستوویه تی نه و نیواره یه و هزیری نیوخوی رابگه یه نی.

خەلكى ئوترىش بە بىستنى ھەوالى ناخۆش راناچلەكىن، تەنانەت ھەر گويىشى نادەنى. مانفرىد ويىدىنگىر بارىزەرى پەروەندەى قاسىملوو ـ كابرايەكى لاوو كەلەگەتو كەمىكىش سەرپووتاوە، بەپدىنىنىكى كەمىك ھەلپاچرارەوە، دەيگوت: ئەۋە بەۋ مانايە نىيە كە لە ئوترىش رەگەز پەرستى ھەيە. ويىدىنگىر دەزانى رەقتارى خەلكى ئوترىش بەم جۆرەيە: دەيانەوى خىق لىسە گىروگرفتان بېاريىرن. كابرايەكى ئوترىشىسىيىش ھەرۋاى دەگوتو ھىچ كەس لە ئوترىشىسىيەكان نەكوۋراۋە. كەۋابۇۋ لىنمان گەپىن دۈۋرەپەرىز بىنۇ خۆمان نەخەيىنە نىپو گىروگرفتانەۋە».

ژمارەيەكىي يەكجىار زۆر لىە خەلكى جۆرا<u>وجىزرى ھەمو</u>و بەشسەكانى جيھان پ<u>ېش</u>

١٠ مانفرند وبيدينگيز، وتروير داگلل گابرييعل فيزناندز. فييمن ١٩٩١.

ئەرەى گەرىدەيى مۆدنىرن بىتە گۆرى، بەناچار بەم ولاتە چكۆلەدا تىپەربون. لە سەدەى نۆردەھەمىدا، وەك قەلايسەك لە بەرامبەر خەلكانى رۆزھەلات نەخشىي گىزاوە. ئوترىش بەھۇى ھەلكەوتى جوغرافيايى سىياسىيەوە بۆ خەلكى بەشەكانى ئىمپراتۆرىي ھاپسبۆرگو دوايەش بۆ ئىمپراتۆرىي ھاپسبۆرگو دوايەش بۆ ئىمپراتۆرىي ئۆترىش - مەجارستان بۆتە ناوەندى كۆچەران.

کیسلیر به پیچهوانهی ژوربهی هاوشانهکانی، تاقمه جوراوجورهکانی پیتهختی ژور باش دهناسین؛ ههروهها نهندامانی پهستو ناپیاوی دهسه لانداره سیاسییهکان، له پولیسه شاراوهکانی دهزگاکانی پولیسس له تاقمه تاوانبارهکانو له بهدبهختی و چارهرهشی کرچهرهکانو لسه جیهانی شاراوهی جینایه تکاران و پیش خزمه تهکانی شارهکهی که له کافهکاندا زور به نهده بخیان دهنوین به تهواوی ناگادار بوو.

کیسلیر شهوهی باش لهبیر مابوی و ههتا نهو کاته هیچ کهس نهی دهتوانی لهبیری بچیتهوه و که دهوه دهتوانی بهکتریان بچیتهو و که دهو جار هاوکاریی بهکتریان کردبوی.

سبهر قرکی ده زگای پرلیس به شبیک له کاتی خوّی له په ناگایه کی ژیر زهمینی له هوّتیل مؤدیرنا خوّی ده شبارده و هو شهر به و و له مؤدیرنا خوّی ده شبارده و ه نهوه سباختومانیکی سهرده می سبه ده ی شازده هم بووو له سبالی ۱۸۸۱ دا له لایسه ن لودویک پپچی و گیا کوّموّکوارپینگییه و منوره نوره نوره به لام له سبالی ۱۹۵۶ دا به هوّی بوّمبارانی هارپهیمانه کان زوّری خراب ببوو.

له [ساختومانی] هیرانگاسی ژماره ۷، که له نیوه راستی قبیه نی کون هه لکه و توه چه ند شه اساختومانی] هیرانگاسی ژماره ۷، که له نیوه راستی قبیه نی کون هه لکه و توه شه شه الله شه و ورثه ژوور له ئینیمینیسترینم به دهروازیه کی گهوره دایه که له روژگاری خویدا کالیسکه ی پیدا و هژوور که و توون و دهگاته ریگه یه کی سه نگچن کراه، له شاخری نه و ریگه یه، ریگه یه کی دیکه ده ست پی ده کاو به نیو داؤر به نیو داؤر به نیو دورگای چکوله چکوله ی تیدان و ته نیا کارمه ندیکی پیرو زور به نه ده به ده یا کارمه ندیکی کارمندیکی نه و تو له سه ره خو پیاوی و ه شکو گومان ده خا

که داخوا پیاویکی چهکداره یان دهفته رداریکه. تعوجار دهگهیه ناسانسوریک که دهرگاکهی به رەمز دەكرېتەرە. لەسەر يەك، دوازدە دەرگا بەم جۆرەن ھەتا دەگەيە ھۆدەى دايرەكە. ميزيكي گەورە بق كۆنفرانسسان لەنيوەراستى دانراۋە. لەسەر يەك ئەۋ ساختومانە راست وەك قەلايەك دەچى.

يياو چۆن دەتوانى تى بگا كار بەدەستانى ئوترىش لەبەرچى ئەو ساختومانەيان هەلبىراردوه بۇ ئىمومى دايرەي كاروبارى يۆلىسىي لىي دامەزرينن؟ كافسەي ناوەندى لە گۆشەمەكە. ئەر كافەبە ليۆن ترۇتسىكى، يەنابەرىكى سەردەمى ئىستالىن، دەگەل ھەقالەكانى بەزمانى رووسى قسىەيان دەكرد.

لەرەش سىھىرتر ئەرەپە ليۇن ترۇت<u>تىسىكى لە مىكزىك</u>ق بە دەسىتى رۇمان م<u>ىر</u>كادارو بە قولننگنک کوژرا. ئەر پيارەيان يە تايبەتى ناردبور بىكوژى. ئەرە ھەررەك ئەر راقعىيەتە

دەسى كە نيوسسەدە دواتر كاتتك بچيە قىيەن بۆ ئەوەي شسيومى كوژرانى ئەو سىي كوردە ساخ كەيەرە، راست تورشى ئەر تايبەتمەندىيانە دەبى: ييار كوۋەكان لەتارانەرە ناردرابورن قاسملوو، ريبهري ئيشتمانيهروهري كورد بكوژن.

شتتكى سەيروسسەمەرەي وەك يەكن. ترۆتىسكى لەلايەن ئىستالىنەرەر لە كاتتكا لە رووسىيە ئەبورە، سى سال بېشتر حوكمى ئېعدامى درابور. عەبدوررەحمان قاسملورش دەسال يېشترو كاتېك ئەويش لە دەرەرەي ولات بورە، لەلايەن ئىمام خومەينىيەرە حوكمى كوشتني درابوو.

ئەرەش بۆخۆى شتىكى سەرنجراكىشە: ساختومانى لەندھاوس دەبىنى. ئەر ساخترمانە كوشسكى ئەنجومەنى ئوترىشسى بورەر بۇ شۆرشسى ١٩٤٨يش نارەندى بىلانگيران بورە. له مانگی ئوکتوبری ۱۹۱۸ما سستادی گشــتیی ئەو ئەنجومەنە بووە كە كۆمارى ئوترىشى راگەياندوە.

له سماختومانی ژماره ۸و ههر لهو شمهقامه با خویندنگهی سواره کانی شازاده لیختین سنتین ههیه. له سالی ۱۸۷۲دا، لودویک باسپندروف که کارخانهی پیانق سازیی ههبوو، نهو ساختومانهی کرده سالونیک بق ئورکیسترهکان. لیودو ثانتون روبینسون وهونهرمهنده باشهکانی دیکه لهوی به رنامهکانی خویان به ریوه دهبرد. له مساختومانی ژماره ۹و له كۆشكى لەمتژىنەي موڭلار ـ كلارى چەند ھەنگاوپك دوورتر لە ئارشىيغە بەنرخەكانى که میزروو سهربردهی سهدان ههزاران کهسایهتیی، سیاسهتوان پیاوکوژانو خهلکی ئاسسايى ئوتريش بيانيي تيدا كۆبۆتەرە.. ئەر مووزەخانەيە زەرىناسى، گيارگۆل ناسىم،

هونهرو مهرگ له شهقامه جوانهكاني ڤييهندا دهستي يهكتريان گرتوهو بياسه دهكهن.

ياريزگاي ڤييەن، ھەروەھا يەيكەرەو نەققاشىيى جۆراوجۆرى لين، يەك لەوان ديوريرە.

ئەوە يەو مانايە نيە كە ئوسسوالد كېسسايىرى زەبەللامو نېگەران خۇي لەو كۆشسكەدا

دەشسارىتەوە. بە پىچەوانە، كىسلىر وەك پىلەرىكى ئازايەو سالەكانى دەيەى ھەشتاى باش لەبىرە كاتىك دەگەل تاقمىكى تىرۆرىسىت بەرەوروو بوو كە لە فرۆكەخانەى قىيەن خۇيان شاردىۆوە.

کیسلیر له ۱۹۷۵دا هاته نیو هیزی پۆلیسه و و تیکوشانیکی یه کجار باشی هه بووو زور زور بوو به نه فسلم در سالی ۱۹۸۲، که دایره ی پولیسلی فییه کاری ده کرد. سالی ۱۹۸۲، که دایره ی پولیسلی فییه کاری ده کرد. سالی ۱۹۸۲، کی. تی. بی = ریک خراوی در و تیرور بووو به تاقمی را ماری کوبرای زماره ۲ ده ناسرا.

کاتیک له دیسامبری ۱۹۹۰دا داوایان لیکرد له نینیمینیستریزم سهرقکایه تیی هیزی پولیس به دهسته و بگری، پله و پایه کهی به رزتر بقوه. نه و کات تهمه نی سی و شه ش سال بوو.

به لام، کیسلیر نهوه ی له توانایدا بووه کردوویه تی و له وه ش زیاتر ناتوانی بکا. پیاویکی یه کچار زورزانه. پله و پایه ی به ته واوی چؤته سمه ری و دهبی له باری مه نتقییه وه رازی بی و نهگه ر شنتیکی له وه زیاتری ناشکرا کردبا، بؤ کومه لی تیکوشه رو دوور له هه رچه شنه کاریکی توندوتیژ له شاری قییه ن، یان بق بینوه ژنه چیکییه که هیچ فایده یه کی نه ده بوو. نه و بیوه ژنیکی زانایه و له سه ر لیکولینه وه له جینایه ته که هه روا پی داده گری.

کیسلیر لهخوی دهپرسسی: ئه و ژنه چیدیکهی دهوی ته بدجه مه ی ئه نمانیی کاسیتی و توویژه کان له نیوان سی کوردو سی ئیرانییاندا، به فارسی، که به دهنگی تهقه و دهنگی پییان دهبری، چهندین مانگ دهرفه تی پیریست بوو بق نهوهی ئا. ئیم. وهرگیری رهسمیی دایرهی پولیس ته رجه مه ی کاته و ه، چونکه ته رجه مه که مو کوریی هه بوو. بویه ش بیوه ژنه کهی قاسملوو هه روا پی داده گرت و ده یه ویست ئه و که موکورییه راست که نه و ه چوار مانگی دیکه ی کیشنا هه تا نه و پر قرق کوله کرا به فارسی و نه آمانی و ۱۲۰۰۰ شیلینگی زیادی خه رج هه ل گرت (۱۲۰۰۰ دولاری نه مریکایی).

كىسلىر زۇر وردېين بوو: خەرىكى لىكۇلىنەوە لە مەسەلەي كوژرانى سى نەڧەر كورد لە بەردەستى پۆلىسىي خۆجىيىدا بوو. ئەو بەرپرسىيار ئەبوو.

ب لام، به پنی نه ریتی قانوونیی ئوتریش، ئۆرگانی گشتیی ئاسایش، یا به و جۆرهی فه رانسه پنی نه ریتی قانوونیی ئوتریش، ئۆرگانی گشستی ئاسایش، یا به و جۆرهی فه رانسه پیه کان ده بانکه به به بانکه به بانکه مادده بیه و شسکه و کان و به بازگر این به بازگر تنی خه آگ، ئه رکی سه رشانیه تی.

رۆژىكى ھەورو بساران لە كافەى لەندىمسان دەيگوت: «ئەوە جىنايەتىكى سىياسسىيەو ئۆرگانى گىنىتىي ئاسايىش دەبى پىي رابگا.

ئەوە ئىدى جېڭەي ھىچ شك و گومانىك نىھ، تەنانەت ئەگەرچى كىسلىر ناتوانى بىلى.

کزم» پنی راگەیشتبایه. ئەویش ئەوە بوو: گەندەلییەکی بەربلاوی کاربەدەستانی ئوتریش کە بە شیوەیەکی غەیرە قانوونی چەكوچۆلیكی یەكجار زۆری دروستكراوی ئوتریشیان لە ماوەی شەری نیوان ئیرانو عیراقدا بەو دوو ولاتە فرزشتوەو ئەویش دەستى تیدا ببوو. سیاسەتوانەكان نەك ھەر بىلايەنىي ئوتریشیان لەژیر یى نابوو، بگرە راستیيەكانیشیان

ئەو كارە ئىسوورەييە ھەروەھا بور بە ھۆي ئائىكرابورىنى كارىك كە دەبور «ئۆرى

شاردبۆوەو درۆیان دەكردو ئەگەرچى ھەرگیز ئەو تاۋانە قبوول ناكەن، بەلام ئەوە فرۆشتن و ئالوگۈرى چەكۈچۈل دەگەل كومارى ئىسلامى بوق كە ئەو رووداۋە شوورەييەى ئاشكرا كرد: كاربەدەسىتانى ئەق خىزبىلە دىموكراتىكەى ئورووپاى رۆژئىلۇا بوون جىنايەتىكيان شىلىدىنۇۋە كە دەولەتنىك ئەنجامى دابوۋۇ بە ۋەلانانى ئەق جىنايەتەق چاۋپۆشى لىكردنى

بۆخەشىيان بېوونە شەرىكى ئەر كارە تىرۆرىسىتىيە. لە ٢٦ى ژانويەى ١٩٨٨دا، بەرپرسى پېشورى كۆمپانىى نورىكۆم، ھېرپىتېر ئوتوروپگر، لە وتوويژېكى رۆژنامەيىدا ددانى بەر راستىيەدا نا**و گ**وتى ئەنيوان سائەكانى ١٩٨٤و ١٩٨٦دا،

كۆمپانىيەكەى بايى ٤ مىليۇن شىلىنگى (نزىكەى ٤٠٠هەزار دۇلارى ئەمرىكايى) چەكوچۆل بە ئىران فرۆشىتوه. ھەروەھا قبوولىشى كرد كارىپكى ئەوتۈى كردوەو قەولو بەلىنەكانى دەرلەتى ئوترىشى وەك دەولەتىكى بىلايەن لەژىر پى ناوە. يەكىك لەو شىتانەى دەولەتىكى ئەوتۇ نەدەبور بىانكا، فرۆشىتنى چەكوچۆل بەر ولاتانەيە كەلە حالى شەردا بن.

کومپانیی نوریکوم، که سهر به تاقمه کومپانییه کانی ده و لهت: فوسیت مالپانیه، هه لسوکه و ته نوسیت مالپانیه، هه لسوکه و ته کومپانیه کوماناوی بوون. سالیک پیشیر، روزنامه کان نووسیبوویان له سالی ۱۹۸۲ هوه که و کومپانییه چه کوچولی نیزامیی به ده و لهتی لیبی فروشیتوه. نه و کارانه ش کاتیک که نوربون که و لاتانی روزانا و ده و له تی لیبی یان و دک یه کیک له گهور درین ناوه نده کانی تیروریزمی نیونه ته و دی ناساند بوو.

ئوتریشییهکان سهره رای بی لایه نیوونیان له نیوه راستی ئورووپاداو سهره رای ریزیمه دیموکراتیکهکهیسان، لهماوه ی ده یه کانسی رابردوودا به هنری گهلیسک کاری ئابرووبه رانه و ناویانگیان ده رکردبوو، له ناکامی یه کیک له و کارانه د نابروو چرونی لوتگیند فرف دا سالی ۱۹۷۰، پارلمان بق فرق شستنی چه کوچول یاسسایه کی ریکوپیکی په سسند کرد. سالی ۱۹۷۹، کرمیانیی فرسست بریاری دا له یه کیک له لقه گرنگه کانی، تؤپی خودکاری فرق که دروست بکا. راویژکاری سوسیالیست، برونو کرایسکی، که سه نعه ته کانی ده و له تیشی له به ردهستدا

بوون پهزامه ندیی له سه دروست کردنی نه و جوره توپانه نیشان دا. له کاتی پهیمانی ده رفت در به کاتی پهیمانی ده وقع کی به دروست کردنی نه و توپانه ی مهودایان له سمی کیلومیتر زیاتر بی قهده خه کراو سه رهنجام بریاریان دا توپی هو ویتزیری دروستکراوی نوریکوم له ده ره وه ی نوریکوم له ده ره وه ی نوریک به ده ده وی نوریش بفروشری.

له ساله کانی ۱۹۸۰ و ۱۹۸۱ دا، عیراق ۲۰۰ توپی لی کرین و له ریگهی ئوردونه وه بوی به پی کرین و له ریگهی ئوردونه وه بوی به به به کران له سسالی ۱۹۸۱ دا، ئیرانیش ۲۰۰ توپی لی کرین، به لام به شیوهی رهسمی به به باره ی لیم کرین، به لام به شیوه ی رهسمی به به باره ی لیم کرد ناوبرا و له مانگی ژووئیه ی ۱۹۸۰ دا، له لای بالویزی ئوتریش له تاتین شکایه تی قسه ی کرد ناوبرا و له مانگی ژووئیه که بازه به ناوی لمی کردن و گوتی حه قسی ده لالیه که بازه ی چه که کان نه دا. ئه رته شوه و داره تی کاروباری ده ره وه ی که که نه دامه زراند به لام ناوبرا و دوای ماوه به کی کورت و به شیوه به کی نه زائرا و کوژرا.

وهزیری کاروباری دهره وه آی ئوتریش آلیتویولد گراتز، دهستووری به کاربه دهسته پایه به رزدکانی ده و نه کاربه دهسته پایه به رزدکانی ده و نه نه شدین به پیکردنی چه کوچول دهدرین کونترول نه که ن له ناوگوستی ۱۹۸۵ دا، گوفاری باستا له بارهی مردنی «نامری» دا لیکولینه و هی کردو له ناکامدا رای گهیاند ناوبراو به شیوه یه کی گرماناوی ده رمانداو کراوه. ده نگوکه بسلاو بوه و بودی دارایی، فرید سینواتزو و ده نیوخویی کارل بلیچا له سه رئه و ه ریک کهون که وه زیری سنعه ته میللی کراوه کان فیردیناند لاسینای سوسیالیست، ده بی له «مهسه له که بکولیته و ه. سه ره رای نه وه شیچ کاریکیان بو نه کردو دیار بوو کاره که ته واو بووه.

لهمانگی نوامبری ۱۹۸۵دا، کومپانیی بازرگانیی نیوخویی، که اقیک له کومپانیی فوست بسوو، به هنی چالاکیی له بازاری نهوتنا نابووت بوو. بازاری نهوت لهلایهن ئه به بشت له خه لکی ئوتریشه وه که مالیات دهدهن پارهیه کی یه کجار زوری و هک سوبسید داوا ده کرد سهر و کی بازرگانیی نیو خق له سه رکاره کهی و هلا برا. نهویش و هک در کرده و هیه گوتی هه موو و رده کارییه کانی فروشتنی توپ به ده رهوهی و لات له قاو ده دا. به لام کاتیک نوریکوم پاره یه کی یه کجرد!

له ژانویهی ۱۹۸۲دا، کاربهدهستانی دهولهتی نهمریکا داوایان کرد فرقشتنی تؤپ به لیبی بی سینودرولیکردن رابگیری نهوهش بهو هزیه بور که پیوهندییان دهگهل ریبهری لیبی، موعهمه و قهرزافی زور نالوز بور. لهمانگی فیوریهدا، سینوواتز، بیلچاو گراتز به رهسیمی به کومیتهیه کی کاروباری دهرهوهی پارلمانیان راگهیاند هیچ چهشته چهکیک به

١- تابرووچوونه سياسييه كانى سيالبرئ له ١٩٤٥موه، تاقسى لهنده، بريتانيا، نيسيكى ١٩٩١.

ئیران نهفروشسراوه. لهمانگی مارسسی ۱۹۸۱دا، کومپانییه کی ژاپونی به پولیسی ئوتریشی راگهیاندبوو کومپانیی فهسامی کومپانییه کی شاراوه ی ئیرانییه. لهمانگی ژوئهندا، سهروکی دادگا سسینواتن و وهزیسری کاروباری دهره وه، گراتز، دوای ئهوه ی کورت قالدهایم وه ک سهروک کومار هه لربریزا، دهستیان له کار کیشایه وه. به سهروکی تازه ی دادگایان راگهیاند مونشسییه که ی خوی کالای بو ئیران به پی کردوه. له سالانی ۱۹۸۷ و ۱۹۸۸ دا، کارل بلیّچا، وهزیری نیوخویی له ئاکامی ریککه و تنی سوسیالیسته کان و پاریزگاره کاندا بو ئه و پوسته هه لربریزاو نه و به لگه گرنگانه ی پیوهندییان به سادراتی نهینییه وه هه بوو، به تایبه تی ناخرین تیلیکس که هیربیرت ئامری، بالویزی ئوتریش له یونان بوی ناردبوو، هه مووی له نیو بردن. بالویزه که شربیرت ئامری، بالویزی ئوتریش له یونان بوی ناردبوو، هه مووی له نیو بردن. لیکولینه و هی پیک هیناو کاره نابرو و به رابه کهش به خه لکی راگه یه ندرا. کومیته که ده بو و نه و که سانه ی ده سیاسه توانه که بو و نه که هه را نه و که چه ند که س له سیاسه توانه کان له و کاره دریوه ثاگادار بوون. بگره ده بی ئه وهش روون که چه ند که س له سیاسه توانه کان له و کاره دریوه ثاگادار بوون. بگره ده بی ئه وهش روون که چه ند که س له سیاسه توانه کان له و کاره دریوه ثاگادار بوون. بگره ده بی ئه وه هو داوه.

لمه چواری ناوریلی ۱۹۹۰دا، دادگایی کردنی هدوده نوینه ری نفریکوم به تاوانی له چواری ناوریکوم به تاوانی له پینانی بی لایه نیی کورد. لیکوالینه وی قانوونی به به به بینانی بی لایه بی لایه بینانی بی کورد. لیکوالینه وی قانوونی بین به به محکورم ناسینی بلیخاو گراتزو سهروکی پیشووی ده وله تی فیدرال ناافرید (فری) سینوویتز له روژی لای ژووئیهی ۱۹۸۹ دا دهستی پی کرد. نه و دادگایهی بز نه و مهبهسته دیاری کرابوو، لیکوالینه وه پارلمانییه کهی له بارهی نه و نهخشه دا دهست پی کرد که وه زیری سوسیالیستی دارایی، فیردیناند لاسینا، له مانگی سپتامبردا گیرابووی، له پیوه ندی دهگه ل وهزیری دیوانی وه زیری داوخویی پیشتر و وه زیری کاروباری ده ره وه، نیروین لانی دی سوسیالیستدا اینکولینه وه یه کی له و چهشنه به ریوه چوور.

کاره ئابرووبه رانه کسه و لیکن آینه و هیه کسی دواتسر به روونی ده ریان خسست نزریکن م به ئه رژانتین، بریزیل، بفلغارستان، ئزردن نامه نهستان و تابله ند فرز شراوه بزوه ی له ریگه ی ئه و ده و له تانه و هه که و همی بخویست بن ئیران و عیراق جیبه جی بکری ئه گه رگراتز هاتبا و نه و گه و اهینامانه ی بن شوینه دیاریکراوه کان ده ناردران به وردی کونترول کردبان، ده و لهت ده ی توانی خوی له و کاره ئابرو و به رانه یه بیاریزی.

۲ - ئارشيوي سەردىعى كېسنېگ، ئەندىن.

برگهی دهیهم چیرۆکێکی تهواو نهبوو

له به پانیسی روژیکی هه ورو بارانیسی مانگی فیوریه ی ۱۹۹۱دا، له کافه ی لاندتمان، هیلیس کرولیسچ له پیش تاقمیسک روژنامه نووس راوه سستابوو. ناوبراو گوتسی له درژی ده وله تسی ئوتریسش له پیوه ندی دهگه ل ئه و جینایه ته ی له درژی قاسسملوو ئه نجام درا بسوو، ریگه یه کسی قانورنیی گرتو ته پیش! زور که س له پاریزه ران و ریبه ره کورده کان و سیاسسه توانه ئوتریشسیه کان و ژماره یه که له که سسایه تیبه ناوداره کانی و لاتانی دیکه له ده وری کو ببورنه وه. شه ره فکه ندی، جی نشسینی قاسملو و له حدکادا به نامه یه که داوای لایب وردنسی کردبو و که نه ی توانیوه له و کوبوونه وه یه دا به شدار بی و له م باره یه و نووسسیبووی: «به داخه وه، کاربه ده ستانی ئوتریش له بالویز خانه ی ئه و و لاته له پاریس ریگه یان پی نه دام بیمه قبیه ن».

ناوبراو دوای ئاماژه کردن به کوژرانی قاسملوو، نووسسیبووی: «نهو کهسانهی به پوراله توربوون له بارهی چارهسه رکردنی مهسهلهی کورد له ئیراندا و توویژ بکهن له راستیدا چهند تیروریستیک بوون که ریژیمی ئیران ناردبوونی... بق ئیمهو بق ههموو گهلی کورد ئه و پرسسیاره له گوریدایه که بقچی ده زگای دادوه ربی ئوتریش هیشستا له به رامهه به به جینایه ته دا گویی خقی ناخنیوه»؟

لەمانگى ئۆكتۈبرى ١٩٨٩دا، كۆنفرانسىتكى نيونەتەرەيى لە بارەي پرسى كورددا لە پارىس پېك ھاتو داواى لە كاربەدەسىتانى دەرلەتى ئوترىش كرد ئەر جىنايەتە روون

¹⁻ له۱۹۹۲دا، دیوانی سهروری دادروی سکالاً قانوونییه کهی هیاین کرولیچی رد کردود.

کاتسه وه. مانگیک دوانرو لسه ۲۸ی نوامری ۱۹۸۹دا، کاربه ده سستانی دادوه ربی ئوتریش ده ستوه ربی ئوتریش ده ستوه رئی ده ستووری گرتنی سی نوینه ره کهی ئیرانیان دا. پولیسی فییه ن خستنه ژیر چاوه دیریی بالویزخانه ی ئیرانی دوو هینده زیاتر کرد. بو زورگیان هیشتا خوی له وی شار دبوّوه.

به وحاله ش، جینایه ته که هه روا به بی سرا مابؤوه و لیکولینه وهکه ش هه روا گیری کردبووی به هیچ کوی نه گهیشتبوو. شایه ده کان خویان شار دبؤوه. کور ده کانیش هه رو خه باتی خویان له چیاکان بان ژبان له تاراوگهیان در بژه یی ده دا.

لەنئىس كۆمەئى كوردەكانى قىيسەن، پاريس، باقىيى پېتەختەكانىي ولاتانى ئورووپاى رۆژئىلوادا، يىلدى ھەبدوررچمان قاسىملووو ھەبدوللا قادرى ئازەر ھىەروەك بريىنېك لەسسەر دلى ھەموويان چەكەرەى بەسىتبوو. ھەركات باسسى ئىسە رۆژە پر لە دەردو خەمانەي رۆژەكانى مانگى ژووئىيەي ۱۹۸۹ دەھاتە گۆرى سىيلاوى فرمىسكان لەچاوى ئەو خەلكە ھەلدەردا.

پاش هەلبژیرانی سەیروسەمەرەی مەحموود ئەحمەدی نەژاد وەک سەرۆک کۆماری ئیسران لە هاوینسی ٥٠٠٧دا، بیتیر بیلتر، ئەندامی پارلمانی ئوتریش، پەروەندەی کوژرانی قاسملووی سەر لەنوى کردەوەو داوای کرد پارلمان لیّی بکولیتهوه. بەلام، داخوازەکەی رەد کرایەوه.

بسه پنی قسسه کانی پیتنر پیئتر ده گه ل روژنامه ی دیر سستاندار د، ته حمه دی نه ژادو سسه رقک کرماری پیشسووی ئیران نه کبه رهاشسمیی ره فسسه نجانی، له قسان دهستیان لسه کوشستنی نه و ریبه ره کورده دا هه بووه. به هوی هیندیک به رژه وه ندیی و لاته که بی ئه وه ی هیچ بریار یکی قانوونیی له سه ر بدری و چونکه شک و گومانه کان له و باره یه وه به ته واوی نه سه لمیندر ابوون، په روه نده که پشت گوی خرا.

له شەقامى سىركيولارى، لەسى چوارەمىن بەشى گۆرستانى پېرلاشىنز لە پارىس

ا- ويليام جي. كؤل ناسؤ شيمند پرنس، پاريس ٢٠٠٥.

۲ - سالی ۱۹۸۰ شحمه دی متراد بور به فدرمانداری ماکن له تازیوبایجانی روژناوا. یهکیك له تمرکهکانی تینك شکاندنی شورشی کورداند وهمرنانی پیشممرگهکان له تارچه برو. له سالی ۱۹۸۱و نه فسمری پاستارانی شورش له قمرارگای رسمزان له شاری کرماشا کوردستانی نیزان بور. دوایه بور به نمندامی لهشکری گاردی تاییعتری پاسدارانی شورش. نمر لهشکره نورگانیکی کوماندویی بروو بو عمملیات له دوروری ولات پینك هانبود.

گلكۆيەكى ساكار ھەيەر ئەم شىتانەى لەسمەر نووسىراون:

دوكتور عهبدوررهحماني قاسملوو

ريبهرى كورد

لهدایک بووی ۲۲ی دیسامیری ۱۹۳۰

شاری ورمی (کوردستانی ئیران)

له ۱۲ی ژووئیهی ۱۹۸۹دا کوژراوه

له قىيەن (ئوترىش)

الله تهنیشت وی گلکویه کی به ردی له و فورمه و له و ردنگه ههیه. نهویش گلکوی عهدوللا قادری نازهره. نهویش هه و لهوروژهدا له قییه ن کوژرا. له باره ی قاستملوودا لهسه و کیلی گلکوی نووسراوه «بوکورد ژیاو بو کورد مرد».

به مردنی قاسملوو، بزووتنهوهی نهته وایه تیی کوردستانی ئیران بق جاریکی دیکه ش بی سبه ر مایه وه. نه ویش به هوی سیاسه تی کوماری نیسلامی بوو که له سهر بناخه ی کوشتن و نابووت کردنی موخالیفه کانی دامه زراوه.

کوشتنی ریبهرانی سیاسیی ئوپوزیسیونی شؤرشی ئیسلامیی نیران ههر دوای سهرکهوتنی شؤرشهکه دهستی پیکرد. له ۷ی ئوکتوبری ۱۹۷۹ده شازاده شههریاری شهفیق یهکهمین کهسیک بوو کوژرا: ناوبراو خوشکهزای شا بووو له پاریس کوژرا.

پیته ختی فهرانسه بق پیاو کوژه به کریگیراوه کان شوینیکی لهبار بوو. له ۱۸ی ژووئیه ی مدادا، شاپووری له ۱۸ی ژووئیه ی مدادا، شاپووری به ختیار له هیرشیک که کردیانه سسه ری به سه لامت ده رچوو. له هیرشسه دا پولیسیک و راوسییه که کوژران. فه رمانده ی کوماند فکان، ئهنیس نه ققاش، که کابرایه کی به فه رهه نگی خه لکی لوبنان بوو، ده سنگیر کرای به حه پسی ئه به د مه حکووم کرا.

سالی ۱۹۹۰، سهر زک کوماری فهرانسه، فرانسوا میتیران، بق نهوهی پیوهندیی نیوان فهرانسه و ئیران ئاسایی بکاته و کابرای به خشی و ئازادیان کرد. سالیک دواتر شاپووری به ختیاریان، له ماله که ی خوی له دهورو به ری پاریس به چهقو کوشت.

ل ۲۷ی فیوریه ی ۱۹۸۶ دا، ژینه وال غولام عهلی ئووهیسی، فهرمانداری نیزامیی پیشهوی تاران، و براکه ی غولام حوسین ئوه هسی له پاریس کوژران. پیاو کوژه کان ناویکی تایبه تیبان هه بسوو: تاقمینکی لایه نگری خومه ینی بوون و ناسخاوی «جیهانی نیسلامی «و «ریک خراوی شفر رشگیری نیران بق ئازادی و ریفورم »یان له سه و خویان

۱- بهینی زانیاری گرویزیکی که له بیرروت دامه زرابور ده گفل نیرانیش پیوهندیده کی زؤر باشی همبرو، به پنی زانیاریی رؤژنامه ی تیندی پیندنت نه ساله کانی نیوی ۱۹۸۰ اله لایدن سرپای پاستارانی شور شعوه دمشروریان پینوالیو بیش به همر چهشته به رهه أستكارییدك له دری ریزیم له همر کوزیدك یئ بگرن». دیلیپ هیرو، لابیرینتی نیران، کتیبه نعتموییه کان نیویؤرك ۲۰۰۵ ل.۲۱۵

دانابوو.

له مانگهکانی ئاوگوست و دیسامبری ۱۹۸۰دا، چهند ئهنسه ری پیشسووی ئیران و لایه نگری به بختیار، یهک له وان بیه پوووزی شاهویردی، له ئهسته مبوول کوژران. روژی کی مانگی نوکتوبری ۱۹۸۷ محه مهد عهلی ته وه ککولی د نه به وی کوره چکوله کهی نووره ددین ته رمه کانیان له ماله که یان له له نده ن دوزرانه و مهریه کهی چهندین گولله یان له سه دی دابوون «گارده شورشگیرهکانی کوماری ئیسلامی» واته پاسداران، نه و جینایه ته یان نه نجام دابوو.

له ۱۹ی مانگی مای، ۱۹۸۷دا، حهمید رهزا چیتگهر، که له موئهسیسه ی پاستوری شاری ستراسبورگ کاری دهکردو چه پئاژویه کی یهکجار توندوتیژ بوو لهنه کاو ون بوو؛ به لام روژی ۱۲ کار ژووئیه تهرمه که یان له قبیه ن دوزیه و ه.

بیّجگه له قاسسملوو، لهوانهی له سسالی ۱۹۸۹ کوژران، کهسسانی به ناوبانگی وه ک غولامی که شساوه رزو سسه دیق که مانگه ر، له ریّبه رانی کومه له بوون. نهوی یه که میان له قیبسرس و نه وی دیکه شسیان له عیراق کوژران. هه روه ها مردنی کچسی قازی محهمه د له سسوئید. نسه و کچه له کاتیک دا خه ریکی کردنه وه ی به سسته یه کی پوسستی بوو که بق میرده که بیان ناردبوو، بومبی نیر به سته که ته قیه و هو به هوی مردنی.

له ۲۶ی ناوریلی ۱۹۹۰دا، به کریگیراوانی کوماری ئیسلامی لمه سویس کارم رهجه وییان کوشت. ناوبراو برای مهسعوودی رهجه وی ریبه ری موجاهیدینی خهلق بوو. ئه و ولاتانهی به رنامه ی تهله قیریونی به زمانی ئه لمانی یان تیدا بلاو دهبیته وه را پؤرتیکی دوورو دریژیان له باره ی سهروک کومار، هاشمیی ره فسه نجانی بلاو کرده وه، له و را پورته دا ره فسه نجانی و هک داریژه ری ئه و پیلانانه باس کرابو و.

سىيرووسىسى ئىلاھى يەكىك لە رىيبەرانى رىكخراويكى سەر بە تاقمى شاپەرستەكان بەنساوى «پەرچەمسى ئىزانسى ئازاد»بسوو كسە رۆرژى ۲۲ى ئوكتۆبسرى ۱۹۹۰لە پارىس لەسەريان داو كوشتىيان.

له ۱۸۸ی ئاوریلی ۱۹۹۱دا، عهبدو پرهخمان بروومهند خاوهن کارخانه و ریبهری ریکخراوی بزووتنه و ی بهرگریی نیشتمانی، له پاریس به چهقق کوژرا، ریکخراوه که شاپووری به ختیار دای مهزراند بوو.

توندوتیژییه کی ئیمام خومه پنی وه رخی خست بوو دو که سبی دیکه شی گرته وه که پیره ندیبان به سه امان روشدیه وه هه بوو: ئیتور کاپرییو اون وه رگیری کتیبی ئایاتی شه پتانی، کابرایه که هیرشی کرده سه رو کوشتی. قاتله که ده یگوت نوینه ری بالویز خانه ی ئیرانه و میتوشی ئیگاراشی، وه رگیریکی ژاپؤنی بوو که له تؤکیؤ به چه قو کوشتیان. له ۱۷ی سیپتامری ۱۹۹۲دا، سادق شه وه فکه ندی درای

كوژرانى قاسىملوو ـ لــه بيّرلين دەگــهلّ فەتاح عەبدولسى، نوينەرى حدكا لــه ئورووپا؛ ھۆمايــون ئەردەلان، نوينـــەرى حدكا لە ئەلمان؛و نوورى ديّهكوردى چالاكى سياســيى ئيرانى كوژران!

کوژرانی ئه و چوار کورده بوو به هنری به پیوه چوونی دادگایه که نیزیک به چوار سالی کیشاو سالی۱۹۹۷به مهحکووم کرانی چوارکه سات کیشاو سالی۱۹۹۷به مهحکووم کرانی چوارکه ساله پیاوکوژه کان کرتایی هات. یه کنک له مهحکووم کراوه کان ئیرانی و سیپه که ی دیکه یان لوبنانی و تهندامی حیزبوللا بوون آ

کوژرانی چوار کورده که دادگایه کی به دوای خویدا هینا که نیزیک به چوار سالی کیشا و سیالی کیشا و سیالی کیشا و سیالی ۱۹۹۷به مه حکووم کرانی چوارکه س له پیاوکوژه کان کوتایی هات که یه کیان ئیرانسی و سینیان لوبنانی و ئه ندامی حیز بول لا بورن دادگا حوکمی گرتنی حوجه تولنیسلام علی فه للاحیان وه زیری «اطلاعات»ی ئیرانیشی ده رکرد ناوبراو به ده رکردنی فه رمانی به ریوه بردنی فه و جینایه ته تومه تبار کرابوو حوکمی دادگاکه هه روه ها عه لی خامنه یی ریبه ری هه ره پایه به رزی ریزیم و سه روک کوماری پیشووی ئیران هاشمیی ره فسه نجانییشی ده گرته و ه

۱- دىروبان زۇرىدى شۆرشدكان ئېراتىيدكان خەلكېكى زۇربان ھەم لىنىر خۆى ولاتو ھەم لە دەرەء كوشتىد لە سالى ١٩٨٠و. كوشتىنى سياسى بۆت كارتېكى ئاسايى. بېزېگە لە شاپويرى بەختىيان، ژەمارىيەكى زۇر لە كەسايىتىيەكان بە دەستى ئەم بىباكوۋانە كوژراون كە دولىتى ئېزان دەى ئاردن. بىنى سەدر سەرۆككۆمارى پېشورى ئېزان دەيگوتىد «ژەمارىيەك سەرھەنگ، براى سەسعودى رەجەرى ئىندامېكى كۆرمىلدىن كوشلىن كوشتور. دواى سەنەرەكەم بۇ ئەمرىكا [سالى ١٩٩١] ئېزانىيەكان دەيانىس بېكوۋن. لەپئومەك دەگەل قاسطوردا. لە ئېزان دەيانگرت ئەكىر سەرى بۈرۈتئەرى كوردان بېرن، بۈرۈتئەركە كۆتايى دى. چونكە دۆكخرادىكى عەشىرىيىد، لە بىناخىر، قەتلە ئەئزان دولەر بارىس ١٩٩١، لەبارى قەتلە سىلىپىدكانى دېكە لە ئېزان بورانە «الور» 1٩٩١، لەبارى قەتلە سىلىپىدكانى دېكە لە ئېزان يورانە «الورد ئېزىك ئېڭىرۇرى، ئېزان، دۆلايى يېيادكورۇل، ئەندامى تاقىي لايدىگرى. ماقى موۋش، ئەندىن سىلىپىدكانى دەپكەرلىن مەرگ لە ئېزان دەپراندى ئېزان لە برىتانيا، لەندىن..»

۷- بۇ جىنايەتە سياسىيەكانى ئېرغۇي ئېران بېچنە لاي ئۆرە ئېڭىيۇرى «رۇغىيەتى بىياركىۋى لە ئېران»، ئارىرار ئەندامى كۆمەلمەي مانمى مرۇف لە پارلماند. لەندەن1997، ھەروھا چار لە بەلگەي «ئېزانى مەرگبار»بكەن كە ۋسارى جىنايەتەكان ر جىنايەتە شارلومكانى تېدا ھانوە. «كومېتەي ئازادىي ئېران»، لەندەن-۷۰۰،

٣- رونيا حدكاكيان، كزتايي هيثان به نيرانييه بن كدلكه كان، نيؤيؤرك تايمز، ١٠ ي ناررملي، ٢٠٠٧.

عەبدوررحمان قاسسملوق لەم<u>ىژووى پىلو كوشىتنەكان زۇر باش ئاگادار بوق ھەر</u> بۆيەش ھىچ كەس سەرى لەۋە دەرناچى كە لەبەر چى ئاۋا دلپاكانە بەردۇ مەرگى خۇى ھەنگاۋى نا!

هەنسىوكەوتەكەى پياوى وەبىر ژوولىيەس سىزار دەخاتەوە. ھەرچەند خىزانى پىنى گوتبور نەچى بۆ مەجلىسسى سىلەنا چونكلە خەونى دىوە دەيكوژن، بلەلام ھەر چووو كوشلىتيان. بىنجگە لەرەش گويى نەدايە رىنوينىيەكانى پياويكى ئايينى كە پىنى گوتبوو لە پازدەى مانگى مارسىدا مەترسىيەكى گەورەى لەپىشە.

قاسملوو پیش بینیی ته واوبوونی سه رده می ژیانی خوّی کردبوو. چهندین سال بوو دهیه ویست سه ربرده ی ژیانی خوّی بنووسیته وه. به لام کاروباری زوّرو گیروگرفتی نیّوخوّیی حیزبه که ی هه رگیز ریکه یان پی نه دا نه و کاره بکا. ته نیا هه ولو کوّششی که سینکی دیکه سه ربرده ی ژیانی له کتیبیک دا نووسیوه: و توویژیکی بیوگرافییه که جاناتان راندال، روژنامه نووسی نه مریکایی، دوای چهندین سال قسه کردن ده گه لی، نووسیویه تی.

قاسملوو، سالیک پیش مردنی، به نووسه ره کهی گوتبوو، نه گهر بم ویستایه سه ربرده ی ژیانی خوم بنووسم، بهم شسیوه یه دهستم پی ده کرد: «زورجاران، ریبه رانی کورد به هوی فیلبازیی کاربه دهستانی ئیرانی کوژراون. هه وه لی جه عفه ر ناغاو دوایه ش سمکویان کوشت. هه ردوویان گرنگترین ریبه رانی سه ردهمی نویی میژووی کورد بوون.

له حالیکدا خوینی سمکنی له کووچهیهک دهرژا، له مالیکی نزیک به و شوینه کوریک له دایک بوو. نه و کوره نهمن بووم».

به سهرسورماوييهوه ليّم پرسي: «بهراستي، رووداوهكه وابووه»؟

لسه وه لامسداً گوتی: «نا سسمکو له مانگی ژوئهنسی ۱۹۳۰دا کوژرا، نهو سساله ئهمن لهدایک بووم به لام نهک راست لهو رؤژهدا. داخوا تیدهگهی ئهو رووداوه چهنده گرنگه؟ ریبهریکی کورد دهمری و له ههمان کاتدا یهکی دیکه لهدایک دهبی».

برگەى يازدەيەم سمكۆ

كاتنيک كەسىسىكى بىيوگرافى دەنووسىسى، دەبى بلىن كاتىك سىمكى كوژرا ئەمن لەدايك بووم

ـ عەبدور رەحمان قاسملوو ـ

وروپاک ده در داروده وه نی چیایه کدا کشابو و که سواره کان به باریکه رییه کی نزید کی ترمون در به باریکه رییه کی نزیدک نه سواره کان به باریکه رییه کی نزیدک ئے و چیایے در تیپه پر ده بوون، ئه سیمه کان گوییان قسوت و ملیان درین کر دبوو و هه نگاوه کانی خزیان هه لادینایه وه.

لەنەكاو، ئەسىپەكەى سىمكۆى ھەلەنگوتو ھىندىكى گاشىسەبەرد بە سەرەو ۋىرەكەدا رۆيشىتنە خوار. گاشە بەردەكان بىدەنگىى پيارەكانو وزەوزى مىشوولانو حىلەحىلى ئەسىپەكانيان تىك دا. سىمكۆ لغاوەكەى توندىر گرتو گوينى دايە شلپە شلپى بەردەكان كە دەچۆمەكە دەكەرىن. ئەو سىوارەى لە پېش سىمكۆوە دەرۆيىشت گەراپەوە لاى سىمكۆو بە بزەيەكەرە شىتىكى بى گوت.

سىمكى قەدو بالايەكى نتونجىي ھەبورو بارىكەلەش بوو. سىمىلىكى پياوانەو كوردانەي ھەبوو كە ددانەكانى برەكانىي دادەپۆشسىن. بەلام، لە شسيودى قسەكردنىدا دەت توانى

ئەو قسانەى باوكىت وەبىر بېتەوە كە زۆرجاران لە بارەى ئازايەتىي عەشىرەتى شكاكدا دەىگىرانەرە. بۆخىرىشى ھەر شكاك بوو.

سمایل ناغای (سمکق) و براکهی، جهعفه ر ناغا، له حالیکدا لهسه ر به پهیه داده نیشتن و پالیان بسه نوینه کانه و بداه نیشتن و پالیان بسه نوینه کانه و ددا، زورجاران به وردی و به شانازییه و گوییان دابو و نهو رو داوانسه ی بساب و باپیرانیان به رهنگاری تورک و فارسان بو و نهته و هه بیستبو و شیان باب و باپیرانیان له چیاکانی چه ه ریق هاتو و نه خوار و گونده کانی دهشت و دوله کانیان تالان کردو ون.

جەعقەر ئاغا راسىت بە شىيىرەى بابو باپىرانى بە ھەمۇر توانايەرە تىكۆشسابور بىيتە قارەمانى ھەزارى لىقەومارلن.

ل ناوچسه ی جهعفه ر ناغهای دهوله تی نیزان هیچ ده سه لاتیکی نه بوو. به لام، نه و سه ناوچسه ی جهعفه ر ناغهای ده وله تی نیزان هیچ ده سه لاتیکی نه بوو. به لام، نه و سه کرده نازاو خوشه و رست و به هه به به به بیز بردنه وه ی قسمه یه که وره بووو، بن هه رچه شنه رقو کینه یه که ر نیتنی نوستانداری نازه ربایجان ناماده بوو. کابرای نوستانداریش سسویدی به قور ناتی پیر تو خوار دبوو سه لامه تیپه که ی ده پاریزی. له کاتیکه ام جه عفه رئاغا له پلیکانه کانی نوستانداری و هسه ر ده که و تا کوشتان.

دوانیوه روّکه ی سالی ۱۹۳۰، سمکو، ریبه ری شکاکان، به ره و شنو ده روّیشت بوّوه ی دهگهل نوینه رانی ره زاشی و دهسته و دهگهل نوینه رانی ره زاشی و دهسته و م گرتبوو، له سمکویدا شوینه و اری هه ستیکی ناسیونالیزمی کور دی ده دی و نه وهش دهگه ل سیاسه تی ناوه ندئاژویی و تواندنه و می که مایه تیپه کانی ئیران در ایه تیپی هه بوو.

سمکور پیاوهکانی به سواری نه سپه کانیانه وه چاویان له و جاده یه دهکرد که به ره و شدن نور بیاوه کانی به سواری نه سپه کانیانه و هرد و دوستی سمکو بوون. گورو تینیک به سه کیان له شی پیاوهکاندا هاتبو و دهتگوت پاش سستی و بیت الیه کی دوورو دریق خه لاسییان هاتوه. هه رکه سه تفهنگی خوی له شانی داگرت و ناماده ی تهقه ی کرد، بوره ی دانیابن چه که کانیان هه روا یییه.

سمکن لهسه رزینی ئهسپه که ی حهجمینی نهبوو. به یارمه تبی ئاوه زهنگییه کانی، خوی هه نینابو و و له شاره که ی ده روانی که له پر لنی وه ده رکه وت. به سهر راوه شاندن ئیشاره ی به یه که له پیاوه کانی کرد به چوارنالی و پیش سواره کانی دیکه به ره و شنق بروا.

سمکترو پیاوهکانی به لهسه رهخویی له رییه که ده هاتنه خوارو له نیو تو زوخولی سمی نه سپه کاندا هه ناسه یان ده دا. سه ر له نوی قسه نه سته قه که ی هاته وه بیرو پیی خوش بو و بو هه میشه له بیری بی له نه کاو، دیتی زاری به هوی ترسوخو فینکی که م و شک بو و ه. بوتلی ناوه که ی هه لگرت و قومینکی ده زاری کردو فرینی دایه سه ر نه رزی و به قومی دو و هه م، نهک ههر تونیایه تبیه کهی شکا، بگره ههموی ههستی شکی گومانیکیشی رهوییه وه. دهیزانی ژیانی خوّی خستوّته مهترسییه وه، به لام به خوّی دهگوت: له ههلومه رجیکی باش دایه و ریسک کردن ده توانی یاریده ده ری بی.

لای تاوپه ری گهیشتنه نزیک شاری شنویه. لهسه رکیوه کانی کیله شین دهنگی تهقینه وه یه هات. شاره که گری شاوری لی هه ل دهستاو هه روه ک بلیسی ناوریان تی به رداوه. سلمکق پینی وابوو نه و ناوره هه موو فکرو خهیالیکی لی دوور خسستو ته وه که و تبدوه و که و تبدوه دی دیاریکراو نزیک بیوه هه موو هموو سلانه ی شهری کردبوو، نه و روژه بویان هه بوو ده رگای ناشستیه کیان لی بکریته وه.

ئەسپەكەى بۆ رۆيشتن بۇ شوينە ديارىكراۋەكە تەۋاۋ شەكەت ببوۋ. سمكۆ لغاۋەكەى بە توندى كىشاۋ ھەمۋوى راگرتن. ئەۋ پىاۋەى ھەۋەلى ئاردبۇۋى بە چوارنالى گەرايەۋە، ئوينەرەكانى شاى لە مالى قەرماندار چاۋەرۋانى بوۋن. خەبەرەكە خۆش بوۋ. ژمارەيەكى كەمترى سەربازەكان نىگابانىي مالەكەيان دەدا.

سمكوّ له سه رهتاى شهويدا گهيشته شنويه. كرهبايه ك بهدهنه ماندووو شه كه ته كانيانى ده حه سانده وه و بونى ئاره قهى ئه سپه كان و سواره كان تيكه لاو ببوو. شاره كه نارام بووو ته نيا دهنگى نالى ئه سپه كان و جيره ى چهرمى زينه كان و خرينگه ى تفه نگه كان ده هات كه به سينگى سواره كانه وه هه لاوه سرابوون. خه لكى شاره كه خزابوونه نير ماله كانيان و وه ك هه ميشه ژيان و زهرنه قووته تيكه لاو ببوون.

کاتیک گهیشته مهیدآنی نیوهراستی شارهکه، سمکو چاوی به مالیکی زور رورناک کسوت کسه له ژوورهکانیدا ژنان خهریکی هاتوچوو برون. به لام ههر زوو زهینی بولای چرایهک له ناخری مهیدانه که راکیتشرا که پیشانده ری مالی فهرمانداری بوون.

کاتنیک به ره و شوینی دیاریکرای ده چوون، ده رگاوبان و کوچه کانیان بهجوانی ده پشکنی و چای هروانی دو ژمن بورن. سمکل به ناسوو ده یی بروابه خوبرونیکی ته واوه وه به ره و یندکه ده رویشت.

ده سسه ربازیک دهوری ماله که یان دابوو و فه رماندار له به رده رگاکه چاوه پوان بوو، دو پیاوی بی چه که ته نیشتی راوه سستابوون. سسمکن دابه زی لفاوی نه سپه کهی دا به یکنیک له پیاوه کانی و له ده رگاکه نزیک بنوه که پیاوه کانی خوی تفه نگ به ده سست دهوره پسان دابسو و فه رماندار هه تا راده یه که به ریز لیگر تنه وه ده سستی ده ده سستی ناو نوینه رمکانی شاشسی پی ناسساند. حه وت کورد له ده ره وه ی ماله که راوه سستان و دو و بی چه کیش ده که لی چوونه ژووری هو دهی میوانداری.

ههر شهش کهس لهسهر فهرشان دانیشتن پاش ئهوهی چایان خواردهوه، باسی

هەلومەرجىي ژيانىي كوردەكانيان هيتايە بەرباس. سىمكۆ زۇر بىەوردى گوينى دابووە ئوينىەرى سىمەرەكى پاشسان داخوازەكانىي خۆى ھيتايە گۆرى. سىمكۆ زانىي دەنگى ئوينەرە سەرەكىيەكە دەلەرزى زۆر جارىش ليوەكانى تەر دەكا. چرا گازىيەكان لەسەر دىرارەكان ھەلارەسرابورن شوقىكى سېييان دەخستە سەر دەموچاران.

یه کیک له نوینه ره کان هه سبتا سه رپنی، لاقی خوراندو هه روا به پیوه راوه ستا. هیچ که س قسه ی نه ده کردن ته نیا ده نگی که و چکه کان ده هات که وه فینجانه کان ده که و تنو جاروبار به کوخه یه کیک له نوینه ره کان نه و ده نگانه ش ون ده بوون. سمکن ده فکران پاچوو بوو، هه روه ک تفر بلنی ده یه وی خوی له چنگ نه و هه سته گرماناوییه ی ده روونی رزگار کا. چاوی له نوینه ری یه که م بریبوو دیتی تفه نگیک راست له خوی گیراوه. کاتیک بی ده وی بیده نگییه کی قررس به سه رته واوی هو ده که و تبوو و سمکن له حالیکه الله شه نه سته قه که ی کوردانی و هبیر هاتب و و هی ده رکه و تبو جاریکی دیکه ش کوردان د و پانده و یانه.

دەرفەتى ئەرەي نەبور ھەستىتە سەرپى. گوللەيەك نيوچارانى كون كردبور.

ههر له وکاته دا یه کتک له پیاوه کانیشی له ته نیشت سیمکوی وه نه درزی که وت. نه و نوینیه روه نه درزی که وت. نه و نوینیه را وه سیتابو و گولله یه کی له پشت ملی دابو و. به لام شهوی دیکه یان، ده ستیاره به وه فاکه ی و ره فیقی بی ده نگی ساله کانی ناخری، هه روه ک درنده یه کی بریندار خوی ها ویشته سه ر نویته ره که. نه ویش هه مو و گولله کانی له به ده نی وی دا. له ده ره وه ش ته رمی پیاوه کانی سمکوی به که له دوای به ک که و تنه سه ر زه وی.

له حالیکدا دهنگی پرتین و چهکمان کووچهکانی دهلهرزاند خوینی سمکوو پیاوهکانی ده پرژایه سسه به ندرزی و له و ماله ی پیشتر سمکو چاوی لی کردبوو، ژنیک گویی دابووه دهنگی کوره چکولهکهی که تازه له دایک ببوو. کوره کوردیک بوو. باوکی به پیز گرتنیکی تسه و اوه وه گوتی: «ناوی عهبد و پرحمانی له سسه ر داده نیین که به واتسای عهبدی خوای به خشنده یه ی باوکه که به هنری کوژرانی سمکو هه روا ده گریا ـ سمکویه که شانازیی کوردان له وجوودیدا ده دره و شایه و ه.

ژیاننامهی عهبدورِرهحمان قاسملوو

۱۹۲۰ روزی ۲۲ی دیسامبر، له شاری ورمی، کوردستانی نیران لهدایک بووه. ۱۹۶۰ حدک دی نیران له ۲۱ی ناگوست دامهزراوه.

۱۹٤٦ حدک کاری دامهزراندنی یه کیه تیی لاوانی له چه ند شاری کوردستان دهست پی کرد. قاسماوو به رپرسسی لقی شهو ریکخراوه له ورمی بسوو. کوماری کوردستان له مانگی دیسامبری۱۹۶۲دارووخا.

۱۹۶۷ خویندنسی دهبیرسستانی له تاران تسهواو کردو بهریگسهی تورکیهدا چووه ئورووپاو له پاریس دهرسی فهرانسهی خویند.

۱۹۶۸ بوورسی خویندنی له پراگ وهرگرت و چووه زانستگهی زانستی سیاسی و نابووری و وهک بهرپرسی یهکیه تیی خویندکارانی خویندنگهکهی هه ل بزیردرا.

۱۹۵۰و ۱۹۵۱ لـه كۆنگىرەى نيونەتەرەيىى خويندكاراندا له پىراگى دوايەش لە بىرلىن بەشىدار بوو. دەگەل ھاوژىنى ئايندەى ھىلىن كرۆلىچ ژيانى ھاوبەشىي پىك ھىنا؛ گەرايەوە ئىرانو لە سەردەمى دىكتاتۆرىى حەمەرەزاشاى پەھلەويدا بە نھىنى وەك تىكۆشەرىكى حدك دەژيا.

بــوو بــه نهندامــی ریبهریی حدک، پینــج نهندامــی کومیتهی ناوهنــدی ههبوون. [سالی۱۹۵۳]مینای کچی له پراگ لهدایک بوو،

۱۹۵۵ کچی دورههمی، هیوا، له تاران لهدایک بود.[ههر نهوساله] حدک له حیزبی تووده جیا بؤوه.

۱۹۵۹و ۱۹۲۰ دهگه فیلیس چووه عیراق، به لام کچه کانیسان له پراگ مانه وه له زانستگهی به غدا ده رسی میزووی کوردیی دهگوته وه.

۱۹۲۰و ۱۹۲۱ گه رایسه وه بس پراگ و لهخویندنگه ی نابووری تهدریسسی دهکردو خویندنی دهوره ی دوکتورای زانستی سیاسسی و نابووریی دهست پیکرد، ته واوی

کردو له زانستگهی پراگ وهک ماموستای نابووریی سیاسی کاری دهکردو کتیبی «کوردستان و کرد»ی نووسی.

۱۹۹۳ له عیراق کودیتا دهکری نه نه نه مینو به حیزیی به عس ده سه لات به ده سته و دهگرن.

۱۹۹۸شسوو پهوی هیرش ده کاته سه ر چیکوسسلوواکی. قاسملوو پیوهندیی خوی ده که از رابردووی کومونیسستیه که ده ده بسینی سه ددام له کودیتایه کدا به شهداری ده کاو ده بیته جیگری نه حمه د حه سه ن نه نه به کورک کومارو جیگری سه روّکی نه نجومه نی سه روّکی نه نجومه نی سه رکردایه تیی شورش. [سالی ۱۹۷۰] قاسملوو ده گه ریته و به غداو و ه کارده کا.

۱۹۷۱ سینهه مین کونفرانسی «حدک» دا وه ک سکرتیزی گشتی هه آده بر یزدری. نویکردنه وه ی حیزبه که ی دهست پسی ده کاو بیروبروای سسه ره کیی سیاسیی خوی: دیموکراسی بق ئیران و خودموختاری بق کوردستان له به رنامه ی حیزبدا ده گونجینی.

۱۹۷۳ حدک سینههمین کونگرهی خوی به پنوه دهبا قاسسملوو وهک سیکرتنری گشتی حیزبه که تهئیید دهکریته وه

۱۹۷۵ ئیران و عیراق پهیمانی نهلجهزایر واژق دهکهن و کوردهکان له پشستیرانیی دهرهکی بیبهش دهکهن نهرتهشسی عیراق هیرش دهباته سسهر کوردستان، قاسملوو دهگهریتهوه پراگ

دەبى كەر ولاتە برواد دەچىتە پارىگ ئىقامەى قاسىملوو نوى ناكاتەورە لە ئاكامدا ناچار دەبى كەر ولاتە برواد دەچىتە پارىس لەخوىندنگەى زمانە بىانىيەكانى زانسىتگەى پارىس وەك يارمەتىدەرى مامۆسىتا كار دەكا. دەگەل سىاسىەتوانەكان، كەسسانى بەفەرھەنگە ورۆژنامەنووسسان پىرەندىي دۆستانە دادەمەزرىنى كارى سەر لەنوى بلاو كردنەودى رۆژنامەى چوار لاپەرەيى كوردستان كە لەمىت بوو بلاو نەببۆرە، بە دوو زمانى فارسى كوردى دەست بى دەكاتەود. دەگەل تاقمىت لەكەسانى بە نفووز ئەو شىتانە دەنووسىن بلاويان دەكاتەرە: لۆكورد ئىن لۆ كوردسىتان، لاكويىشچەن ناسىيۇنال كورد ئۆ پروئىي ئۆريەنت (كورد كوردسىتان، گىروگرفتى نەتەوليەتىيى كورد لەرزى دەلەر دۇرەد لەرزى دەلەرد ئەردىستان، گىروگرفتى نەتەوليەتىيى

له دهوروبهری پاریس، دهچیته سهردانی خومهینی، به لام، وهری ناگرن.

۱۹۷۸ دهگه پنته وه نیران و له پیشدا دهچیته تاران و دوایه ش دهچیته مهاباد (کوردستان) و حدک (ئیران) سازمان دهداته وه: کومیته نهینی پیک دینی، بناخهی بیروبروای سیاسی و ریکخراوه یی دادهمه زرینی و تیکوشه ره لاوه کان بولای حیزب

رادەك<u>ىشى</u>.

ژانویهی۱۹۷۹، شا شاپووری بهختیار دهکاته سهروّک وهزیرو بوٚخوّی له ولات دهچیته دهر.

له مانگی مارسدا، قاسملوو له مهاباد خهباتی ئاشکرای حدک (ئیران)و داخوازهکانی کوردان رادهگهیهنی. ئه و یهکهمین ههنگاوه سیاسییه گرنگه نساوو ناوبانگی لهنیو کومهلانی خهلک تهواو دهباته سهری.

لیژنهیه کی ده و لهت به سه رق کایه تیی به ریز شایه تو للا تاله قانی و نه ندامه تیی به نی سه در و نایه تو للا به نی سه در و کایه تی به نی سه در و نایه تو للا به هیشتی ده که لکور ده کان کو ده به نایه تاله قانی به لین به کور ده کان ده نا داده یه کور ده کان این ده کا له ریفراند و می کور ده کان له ریفراند و مه که دا به شدار نابن له ناکامدا، خومه ینی کوماری نیسلامیی نیران راده که یه نی

ئاگوست . ئوكتۆبر

قاستملوو وهک ئەندامىي ئەنجومەنىي پسىپۆرانى قانوونى بنەرەتى بە لەسمەدا ھەشتاى دەنگەكان ھەل دەبرىزدى.

لــه کاتی راپهرینــی کوردهکاندا، خومهینی خوّی وهک فهرماندهری گشــتییهیزه چهکــدارهکان شـــه دِری «کورده خیانهتـکارهکان» رادهگهیهنیو بی ههرچهشــنه جیاوازییهک کوردهکان سهرکوت دهکا.

له یه که مین کوبوونه وه که نجومه نی پسپتر رانی قانوونی بنه پهتیدا قاستملووی مه حکورم ده کاو حدکاش قه ده خه کواو راده که یه حدکاش که زوریه ی خه لکه که پشتیوانییان لی ده کرد، بن نه وه ی ریزیم له کوردستان کوشت و کوشتار وه پی نه خا. په نا بن چیاکانی کوردستان ده با.

خەباتى چەكدارانەى پىشمەرگەكانى حدكا لە درى رىزىم دەست يى دەكا. كوردەكان كۆنترۆلى كوردستان بەدەستەرە دەگرن.

ئەرتەشى ئىرانىش دەست دەكا بەداگىركردنى كوردستان.

۱۹۸۰ - ۱۹۸۲ ریزیمی ئیران بی هیچ چهشنه دهست پاراستنیک و به شیوه به کی درندانه هیرش دهکاته سهر کوردستان. حدکا زیاتر بهره و چیاکان پاشهکشه دهکای وردهورده له سنووری ئیران ـ عیراق نزیک دهبیته وه. له سهرانسه ری کوردستان قوتابخانه و نهخوشسخانه دادهمه زرینی و زیندانی خویان له چیاکان دروست دهکهن. قاسسملو و سسولاوی یارمه تییه مروقایه تییه کانی ریکخراوه پزیشسکییه کانی فهرانسه بولای کوردستان راده کیشی.

۱۹۸٤ حدکا سکرتاریای گشتیی خوی له کوردستانی عیراق و له تهنیشت سنووری

ئىران دادەمەزرىنى.

۱۹۸۸ تاران وتوویز دهگهل حدکا پیشمنیار دهکا. قاسمملووو نوینهرانی ئیران له مانگهکانی دیسامرو ژانویهدا له قبیهن کو دهبنهوه؛ ئهو کوبوونهوهیه جهلال تالهبانی پیکی هینا بوو.

۱۹۸۹ ئايەتوللىلا خومەينىي دەمىرى. قاسىملورو ئەندامانى حدكا لىه كۆنگرەى ئەنتىر ناسىيۆنالى سۆسيالىست لە سوئىد بەشىدار دەبن. دەولەتى تاران لە رىگەى كوردىكى عىراقىيەرە بەناوى فازىل رەسوول بىوەندىي دەگەل دەگرى بىشىنيار دەكا وتوويى دەگەن لە قىيەن دەست بى بكەنەرە.

ژووئیهی ۱۹۸۹ قاسملووو قادری ئازهرو رهسوول له کاتی وتوویژهکان دهگهل نوینه راه ده کاتی و توویژهکان دهگهل نوینه رانی دهور نیز ده که به ناده که به نوینه رانی ده که به نوینه رانی کشتیی حیزب دیاری کراوه. قاسملووو قادری ئازه ر له گورستانی پیرلاشیزی باریس به خاک ئه سیپردران.

بیوه ژنه که ی قاسیملو و هیلین کرولیچ، له دری ده وله تی نوتریش دهست ده کا به تیکوشانی قانوونی به تاوانی نه وهی که ریگه ی به پیاو کوژه کان داوه بی هیچ چهشنه لی پرسینه و ه سزادانیک له ولاتی نوتریش و هده رکه ون.

۱۹۹۲سادق شمه پره فکه ندی، سمکرتیزی گشمتیی حدکا، ده گه ل فه تاح عهدولی، نوینه ری حدکا له نورووپا؛ هو مایوون نه رده لان، نوینه ری حیزب له نه لمان و نووری دیهکوردی تیکوشه ری نیرانی، له شاری بیرلین ده کوژرین.

دادگای سهرووی ئوتریش سکالاکهی هیلین کرۆلیچ رەد دەکاتهوه.

۱۹۹۱ لهماوهی بهریوهچوونی بیستهمین کونگرهی نهنتیرناسیونال سوسیالیستدا، پلسهی «چاوهدیسری» یان دا به حدکا. سسائی ۲۰۰۵، پلهکهیان برده سسهرو کردیانه «راویژکار».

۱۹۹۷دادگایه کی نه آمان چوار که سسی به تاوانی کوشتنی شهره فکه ندی و سن کوردی دیکه مه حکووم کرد که نه ندامی حیزبوللا بوون. دادگا هه روه هافه رمانیکی نین نه ته وه دی بر قرتنی حرجه تولئیسلام فه للحیان که وه زیری «اطلاعات»ی ئیران بوو ده رکرد. ناوبراو فه رمانی به ریوه بردنی جینایه ته که ی دابوو، پایه به رزترین ریبه رعملی خامنه یی و سه رکوماری پیشوو هاشمیی په فسسه نجانییش فه رمانی کرتنیان درابوو.

۲۰۰۵ پیتنس پیلتسز، ئەندامسی پارلمانی ئوتریسش وریبهری حیزبی سمهوزهکان، سمهروک کرماری ئیسران، مهجموود ئهجمهدی نژاد، و سمهروک کوماری پیشسوه، ئهکبه و هاشسمی رهفسمه خوانی، بهدهست ههبوونیان له کوشستنی کوردهکاندا به تاوانبار دەناسىنىنى. مەسسەلەكە ھەرگىز بريارى لەسمەر نەدراومو تاوانبارەكانىش بە رەسمى نەناسىراون.

٢٠٠٦ حدكا دوولهت دهيي.

۲۰۰۸ لـه ئيران، كاربهدهستانى دەوللهت دريده بله جياوازيدانان لله درى كوردەكان دەدەنو كوردەكان هەروا سلەركوت دەكەن. تېكۆشلەرانى مافى مروف، رۆژنامەنووسلان، يەكىيەتىيە پىشلەييەكانو خويندكاران ھەروا لەژىر گوشارى بى پسانەومى دادوەرىدان.

به وجوّره ی له بولته نی نه نستیتووی کورد له پاریسدا باسی کراوه، له مانگی ژوونیه دا لیخوّشبوونی نیونه ته وی رایگه یاندوه که سه رکوت و نازاردانی کورده کان لسه ژیر ناوی «ئاسایشی نیوخوّیی» دا همه روا دریژه ی هه بووه. خستنه زیندانی که سانی بی تاوان، دادگایی کردنی زالمانه و ده رکردنی فه رمانی نیعدام، و ه ک کاری ناسایی پان لی هاتوه.

لهمانگی ئاوگوستدا یه کیه تیبی ئورووپا راپۆرتیکی کورده کانی چاپ کردو به تایبه تی نیگه رانیی خوی له بارهی پینج کهس کوردی مه حکووم به مه رگدا ده ربری. ئه و کوردانه هیشتا نیعدام نه کراون.

رووداوه میژووییه کان

سەدەي حەوتەم، مێژووى مەسىحىيەت

عەرەبان كوردسىتان داگير دەكەن زۆربەي كوردەكان دەبن بە موسىولمانى سوننى.

سەدەي جواردەيەم

مەغوولەكانو توركەكان كوردستان داگير دەكەن. زنجيرەى شاكانى سەفەوى لە ئيران كوردستان دەخەنە سەر ئىمپراتۇرىيەكەى خۆيان.

سەدەي شازدەيەم

شیای ئیران سیولتانی عوسیمانی ریککهوتننامهیهک واژی دهکهن. به پیی ئهو ریککهوتننامهیه کوردستان به شیوهی قانوونی لهنیوان ئهو دوو ئیمبراتورییهدا بهش دهکری.

سەدەي بىستەم، ۱۹۲۰

له كۆتايى شەرى يەكەمى جيهانىدا، ئىمپراتۆرىى عوسمانى لەبەر يەك ھەڭدەوەشى. پەيمانى سىڭ پېشنىارى دابەشكردنى ئىمپراتۆرىي عوسمانى دەدا. بەپنى ئەو پەيمانە خودموختارى دەدرى بە كوردەكانى رۆژھەلاتى ئاناتۇلى يارىزگاى مووسل.

۱۹۲۱فه رمانده ری نیزامی، ره زاخان (دوایه ناوی ره زاشای په هله ویی له سه ر خوّی داده نی) دهسه لات به دهسته وه دهگری و مودیرنیزه کردنی نیزان دهست پی ده که.

۱۹۲۳ به واژوّکردنی پهیمانی لۆزان کوردستان له نیوان تورکیهن، ئیران، عیراق و سووریهدا دابهش دهکری.

۱۹۲۱ تاج لهسسه ر نانی رهزاشا. سهردهمی دهسه لاتی خانه دانی پههله وی دهست پسی دهکا. محهممسه د رهزا، گهوره ترین کوری شسا، وهک جی نشسینی باوکی دیاری دهکری،

١٩٣٠ سىمكو، رىبەرى ئىشىتمانبەروەرى كورد، بەدەسىتى نوينەرانى دەولەتى

ئیران دهکوژری رهزاشا شهپولیکی سهرکوت له کوردستان وهری دهخا، به سهدان كەس ئە ھەشىيرەتەكان دەركران ودەوئەت ملكەكائى لى داگير كردن.

۱۹۶۱ له ماوهی شهری دووههمی جیهانیدا، شا پشتیوانی له نهامان دهکا. دهولهته هاوپەيمانەكان ئىران داگىر دەكەن شىاى لە ئىزان دەردەكەن كورەكەي، محەممەد رەزا يەھلەرى لەجئى دادەنئن.

۱۹٤٥ حيزبي ديموكراتي كوردستان له ژير ريبهرايهتيي قازي محهممه دا پيک

۱۹٤٦ کوردهکانی ئیزان به پشتیوانیی شووردوی کوماری سهربه خوّی مهابادیان دامهزراند. قازی محهممه د بوو به سهرؤکی ئه و کرماره ساوایه. چهند مانگ دواتر، ئەرتەشسى شساى ئىران مھابادى گرتەودو قازى محەممەدو ھاوكارەكانى بە مەرگ مه حکووم کران. مسته فا بارزانییش پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق (پدک)ی دامەزراند.

١٩٤٧ قىلارى محەممىلەدى براكەي سىلەدرى قازى ئامۆراكەي سىلەيقى قازى لە چوارچرای مهاباد له سیداره دران.

۱۹۵۰ موسهددیقی ناسیونالیست بوو به سهروک وهزیری ئیران.

۱۹۰۳ شا له ئیران دەرچوو، هیندهی پئ نەچوو موسىەددىق له ئاكامى كۆدىتايەكدا

که له لایهن سیاو ریکخراوی جاسووسیی بریتانیاوه پیک هاتبوو لهسهر دهسهلات هينرايه خوارو شا كهرايهوه ئيران. ۱۹۲۱ كوردهكانى عيراق، له ژير ريبهرايهتيى مستهفا بارزانيدا له درى دهولهتى

عەبدولكەرىــم قاســـم راپەرىن. دەولەتى عىراق راپەرىنەكەي تىك شـــكاندو شـــەرو پیکدادانیک لهنیوان ئهو دوولایهنهدا سهری ههادا که بق ماوهی دهیان سال له نیّوان دەولەتى عىراق كوردەكاندا درىزەي كىشا. ۱۹۹۳ شا دهستی کرد به نویسازی و لایهنگری له جیهانی روّژناوا که به «شوّرشی

سىپى» ئاودىر كرا. پۆلىسى نەيتى، ساواك كارى سىەركوت كردنى ئۆپۆزىسىيۆنى ریفورمی شای توندوتیژ کرد.

١٩٧٠ كوردهكاني عيراق پەيمانىكى ئاشىتىيان دەگەل دەولەتى عيراق واژق كرد. به پنی نهو پهیمانه ههتا رادهیهک مافی خودموختاری درا به کوردهکان.

۱۹۷۶ دەولەتسى عيسراق ريگەي بە «پدك»ى بارزانى نسەدا پاريزگاي كەركورك بخاته ژیر دهسه لاتی خویهوه، پاریزگایهک که ناوهندی بهرههمهینانی نهوته. پدک

هيرشى كرده سهر هيزهكاني عيراق ودهولهت رايهريني كوردهكاني تيك شكاند. ١٩٧٥ دەولەتەكانىي تاران بەغدا بەيمانى ئەلجەزايريان واژق كردو بەم جۆرە،

ئیسران ئه و یارمه تبیانه ی کوتایی پی هینا که دهیدان به «پدک»ی عیراق و نه وه بو و به هیری تنکشکانی شورشی کوردهکان.

۱۹۷۸ ئاخونددهکان دژایه تیمی سیاسه ته کانی شمایان دهکردو سیاسه ته سهره روزییه کانی بوو به هزی مانگرتن و ئاژاوه و پشیوی و خوپیشاندانی به ربلاوی خه لک، و ده و لهت حکوومه تی نیزامیی راگه یاند.

۱۹۷۹ هه لومه رجه سیاسییه که روز دوگه ل روز به ره و شیواوییه کی زیاتر ده چوو. شیاو بنه ماله کهی ناچار بوون له ئیران هه لین. خومه ینی که به هنی درایه تی ده که ل شا، ماوه ی چارده سال له تاراو گه ژیابوو، سه ره نجام گه پایه وه ئیران و کوماری ئیسلامیی ئیرانسی راگهیاندو خوی وه ک فه رمانده ری گشتیی هیزه چه کداره کان ناساندو «شه پیروزی» له دری کورده کان راگهیاند. ده وله تی ناوه ندیی ئیران سه ر له نوی کورده کان راگهیاند ده وله تی ناوه ندیی ئیران شه ردو همی کردو شه پیروزی پارتیزانیی ده ست بی کرد. مسته فا بارزانی له یه کیک له نه خوش خانه کانی نهم ریک خودای به جی هینا.

۱۹۸۰ ئەبولحەسسەنى بەنسى سسەدر وەكە يەكەميىن سسەرۆك كۆمسارى ئىران ھەڭبىرىدرا، عىراق ھىرشى كردە سەر ئىران، شەپ دەسىتى بى كردو مارەى ھەشت سال درىزەى كىشا.

۱۹۸۱ بەنى سەدر لە سەرۆك كۆمارى وەلانراو ھەلات بۇ قەرانسە.

۱۹۸۸ لهنیسوان ئیسران عیراقدا ئاگر بسهس راگهیهندرا، دهوله سی عیراق بههنی ئسه وی کوردهکان بشستیوانییان له ئیران کردبور تزلهی لی نهسستاندنه وه. لهمانگی مارسدا، سهددام حوسسین فهرمان به نهرته شسه کهی ده دا به گازی خهرده ل هیرش بکاته سهر شارق چکهی هه له بجه. سهدهه زار کورد هه لاتن بق تورکیه.

۱۹۸۹ ئايەتوللا خومەينى دەمرى ئەكبەر ھاشمىي رەڧسەنجانى دەبيتە سەرۆك كۆمارى ئىسلامى حوججەتول ئىسلام سەيد عەلى خامنەيى دەبيتە جى نشينى ئايىنىي خومەينى. عەبدور پەھمان قاسملوو، عەبدوللا قادرى ئازەرو فازل رەسوول ئە قىيەن بە دەستى نويتەرانى دەولەتى رەڧسەنجانى دەكور رين.

۱۹۹۱دوای شه پی کهنداو، کوردهکانی عیسراق، که نه مریکا دلگهرمی کردبوون، له دری سه ددام را په پینهوه. عیراق را په پینه کهی تیک شهکاندو به هه زاران که سی کوشت. هیزی هه وایی هاو پهیمانه کان [له پیشدا] پشتیوانییان له کورده کان نه کرد، به لام، نه نجومه نی ناسایشی نه ته و یه کگر تو وه کان بریاری ۸۸۸ی ده رکرد. له و بریاره دا وا کراوه سه رکوتی کورده کان رابگیری و ناو چه یه کی نارام پیک به پنری که بق هیزی هه وایی عیراق هه لفرین به و ناو چه یه دا قه ده غه بکری. به پینی نه و بریاره،

هنده ههواییه کانی ئهمریسکاو بریتانیا له بهرامبهر ئهرته شی عیراقدا پاریزگاری له کوردستان ده کهن، ئهو مهلبهنده که سی میلیون کوردی لی ده ژیان، بوو به مهلبهندیکی خودموختار.

۱۹۹۲ هه لبزاردنیکی ئازاد له کوردستانی عیراق. پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق لای باکووری مهلبهنده که عیراق لای باکووری مهلبهنده که کونتروّل ده کهن. سادق شه په فکهندی، سکرتیری گشتیی حدکاوسی نهندامی دیکهی کونتروّل ده کهن. سادی بیرلین به دهستی نوینه رانی ده ولهتی ره فسه نجانی کوژران. ئه و سین کهسه بر به شداری له کونگرهی ئهنتیر ناسیوّنال سوّسیالیست چووبوونه ئهلمان.

۱۹۹۶ دوو حیزبی سهرهکیی کوردستانی عیراق: پارتی به ریبهرایهتیی بارزانی و دیبهرایهتیی بارزانی و دیبهرایهتیی مهلبهندی خودموختاری کوردستان دهکهونه شهر.

۱۹۹۰ ولات یه کگرتووه کانی ئهمریکا به هنوی نهوه که ئیران یارمه تبی تاقمه تیروریسته کانی ده داو له به رهول و تیکوشانی بو دهست راگهیشتن به چه کی ناو کی دورمنایه تی کردن له دری پروسه ی ئاشتی له روزهه لاتی نیوه راستدا گهماروی ئابووریی خسته سه ر فه و ولاته به لام ئیران ئه و تاوانبار کردنه ی رهد ده کرده و ه

۱۹۹۷ «حجت الاسلام» محهمهدی خاتهمی به وهدهست هینانی لهسهداحه فتای دهنگه کان له هه لبرداردنی سهر قرک کوماریدا پاریزگار ترین که سهایه تبی به شدار له و هه لبرداردنه ی دا.

۱۹۹۸ یه کیه تیی نیشتمانیی کوردستان به سهر قکایه تیی تاله بانی و پارتی دیموکراتی کوردستان به سسهر قکایه تیی بارزانی، به نیو بژیوانیی نهمریکا ریککه و تننامه یه کی ناشستی واژن ده کسه ن که ده بیته هنری ته راوبوونی شسه پرو کیشسه له نیوان نهو دوو حیز به دا.

۱۹۹۹ دوای ئه وهی روزنامهی ریفورمناژوی سه لام له لایه ن ریزیمه وه داده خری، خویندکارانسی زانستگهی تاران بو لایه نگری له دیموکراسسی ناره زایه تیی خویان ده رده بسرن. به رهنگار بوونه وهی خویندکاران له دری هیزهکانی ئاسسایش دهبیته تیکهه لچوین شهر روزان ههزار خویندکارده گیرین.

سەدەي بيستو يەكەم

٢٠٠٠ ليبراله كان و لايه نگراني خاته مي له هه لبڙاردني نوينه راني پارلمان له ثيران،

له ۲۹۰ کورسی ۱۷۰کورسی وهدهست دینن بهم شیدهیه پارلمان دهخهنه ژیر کزنتروّلی خویانه وه، که له سالی ۱۹۷۹ وه پارلمان لهژیر دهسه لاتی خوّپاریزهکاندا بووو خوّپاریزه توندوتیژهکان ته نیا ٤٤ کورسی وهدهست دینن. قانوونیکی نوی له چاپو بلاوکرانه وه ی روّژنامه و چاپهمه نییه لیبرالهکان پیشگیری دهکا.

۲۰۰۱ سەرۆک خاتەمى بە ئەسەدا ۷۷ى دەنگەكان سەر لەنوى بۇ سەركۆمارى ھەڭ دەبژىرىتەرە.

۲۰۰۳ کوردهکانی عیراق بق رووخاندنی ریژیمی سهددام حوسین، دهگهل هیزهکانی ئهمریکاو بریتانیا کهوتن، لهلایهن ئهمریکاوه بق ئهنجومهنی تازه پیکهاتووی دهولهت دیاری کران.

۲۰۰۶ لــه هه لبرًاردنیکــی گوماناویــدا له ئیـّـران، بناژنکان پارلمــان دهخهنه ژیر کونترولی خویانه وه.

۲۰۰۵ جهلال تالهبانی بوو به سهرؤک کوماریعیراق مهجموود نهجمهدی نه ژاد کونه پهرست ترین شارهداری تاران، له هه لبراردنی سهرؤک کوماریدا ناخوند نهکیه رهاشسمی ره فسه نجانیی شکست دا، ههم نهجمه دی نه ژادو ههم ره فسه نجانی له لایه ن پیتیر پیلتزه و تاوانبار دهکرین که دهستیان له کوشتنی قاسملوودا هه بووه.

۲۰۰٦ سه ددام حوسین به تاوانی ریزه جینایه تیک له دری مروفایه تی، یه که له وان له دری کورد، دادگایی کراو به مه درگوم کراو له سیداره درا.

۲۰۰۸ لـه عیدراق، ریفراندوّمدک بن دیاریکردنی وهزعیه تی کهرکورک بنو کوتاییه کانی سالی ۲۰۰۷ دیاری کرا، به لام پاشان وهدوا خرا. مادهی ۱۵۰۰ دیاری کرا، به لام پاشان وهدوا خرا. مادهی ۱۵۰۰ دانیشتوانی بنه پهتراق داوای سهرژمیریی کردوه و جا نه وجار ریفراندوّم به دانیشتوانی کهرکوک ریگه دهدا بریار بدهن داخوا دهیانه وی بچنه پال مهلبه ندی کوردستان یان دهیانه وی پاریزگایه کی سهربه خو بن. قانوون دانه رهکان له بارهی ورده کارییه کانی تهرتیباتیک بو کهرکووک لهنیو کورده کان، تورکمانه کان عهره به کان هیشتا ریک نه کهرون دورده کان دهیانه وی کهرکووک ببیته به شدیک له مهلبه ندی کوردستان به لام، عهره به کان و مورکمانه کان دهیانه وی له وی دورنه تی عیراقدا ده بی به سهرچاوانه ی زانیار پیه کانیان له باره ی ژیاننامه و باقیی بابه ته کان نووسیوه نه و سهرچاوانه ی زانیار پیه کانیان له باره ی ژیاننامه و باقیی بابه ته کان نووسیوه

ئەو سىدرچاواتەى زانيارىيەخانيان ئەبارەى زياننامەق باقىي بابەنەخان ئورسىيولە برىتىيىن لىد بۆلتەنىخان ئورسىيولە برىتىيىن لىد بۆلتەنىخان ئەنسىتىتورى كورد لىد پارىسسى رىكەوتەكانىش لىد لۆموند دىپلازماتىكى لە بى بى سى وەرگىراون. ئەن سەرچاوانەى دىكەش لە بارەى ژياننامەدا لە وتورىزان، كتىبانى رۆژنامانى حەوتورنامان ۋەرگىراون.

پيرستي ئەكتەران

A c t o r s

ئەو كەسانەي لە عەبدوررەحمان قاسملوو لە حدكا نزيك بوون

فتاح عەبدولى، نوينەرى حىدكا لە ئورووپا لىـە سىالى ١٩٨٩ وه. رۆژى ١٧ى سىپتامرى ١٩٨٦، لە شارى بيرلين بە دەستى بەكريگيراوانى دەوللەتى ئيران كوژرا.

سادق شسه ره فکه ندی، جینگری دو کنور قاسملوو، سکرتیری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران (حدکا) روزی ۱۷ی سیپتامبری ۱۹۹۲، دهگهل فه تاح عه بدولی [و هومایوون ئه رده لان] له شاری بیرلین به دهستی به کریگیراوانی ده وله تی ئیران کوژرا

جەلىل گادانى، ئەندامى دەفتەرى سىاسىيى حىدكا ھەتا كۆتاييەكانى دەيەى ھەشتا.

ئیرهج قادری، سه رهه نکی نهرته شمی ئیران له سه رده می ریزیمی په هله ویداو دواتر له سالی ۱۹۷۹ دا، پادگانی مهابادی ته سلیمی کور ده کان کردو بو و به نه ندامی حدکا. حدکا،

عەبدوللى قادرى . ئازەر، نوينەرى حدكا لە ئورۇوپا، لە ١٣ى ژووئيەى ١٩٨٩دا بەدەستى نوينەرانى دەولەتى ئىران كوژرا.

فاتووش گونهی، بیوه ژنی کوردیکی سینه ماکاری فیلم و خه لکی تورکیه، یو لماز گونهی.

عەبدوللا حەسمەن زادە، ئەندامى دەفتەرى سىاسىيى دواى كوژرانى شەرەفكەندى،لە١٩٩٥ ھەتا سالى ٢٠٠٤ سكرتىرى حىزب بوو.

هیلین کرولیچ، بیوه ژنی قاسملوو که دوای کو ژرانی میردهکهی، بو ناساندنی قاتله کانی یه کجار زوری هه ول دا.

کهندال نهزان، له سالی ۱۹۹۱ ه وه، به رپرسی نهنستیتووی کورد له پاریس. شیوه سه لی، فه رمانده ی هیزیکی پیشمه رگه کانی حدکا.

كهسايه تييه كاني ناوبراو لهم كتيبهدا

ئه حمد بسن بیللا ـ سسالی ۱۹۹۲ بو و به سسه رؤک کوماری ئه اجه زایر و سسالی ۱۹۹۸ به هسوی کو دیتایه کسی نیزامی و هلا نرا . پاشسان بو و به ریبسه ری بزووتنه و هی شور شکیرانه ی نه ته و همه دایر و ده گه ل قاسملو و ناشنا بو و .

سهددام حوسین، ریبهری حیزبی به عسو دیکتاتوری عیراق اله هیرشی هیزه کانی هاو به میان الله سالی ۱۲۰۰۳ شکستی خوارد فهرمانی سه رکوتی له دری کورده کان داو به چه ند هوی دیکه ش سالی ۲۰۰۱ به تاوانی جینایه تا سه دری مروقایه تی له دادگایه کی تایبه تیدا که ده وله تی کاتیی عیراق پیکی هینابو و، حوکمی نیعدامی دراو رفزی ۲۰ی دیسامبری ۲۰۰۱ له سیداره درا.

ئەندامان و ئاشنايانى نزيكى كۆمەڭى كوردەكان لەئوترىش

منوهر، ئەوە ئاسناوپك بور كە بن بيللا لەسەر قازىل رەسوولى دانابوو.

ئازاد، ناسىناوى يەكىك لىلە ئەندامانى كۆمەلى كىوردەكان لە قىيللەن ئەندامى حدكايە.

کارلۆت(Charlotte) ناسىناوى يەكىك لە ئەندامانى كۆمەلسى كوردەكان؛ ژنى ئازاد.

ر**یناتا فایستاو**ر (Renatta Faistauer) ژنیکی ئوتریشی و یاری فازیل رهسوول، کوردهکان له ئهپارتمانه کهی ئه و ژنه دا کوژران.

فه تاح، ناستاوی به کیک له ئه ندامانی کومه لی کورده کان له قبیه ن و نینه ری حدکا له نوتریش.

هیلدیگارد، ناسناوی ئەندامیکی کۆمەلی كوردەكان لەقبیەنو ئەندامی حدكا. مستەفا، ناسناوی ئەندامیکی كۆمەلی كوردەكان لەقبیەنو ئەندامی حدكا.

فازیل رهسوول، کوردیکی رووناکبیری عیراقی، له ۱۳ی ژووئیهی ۱۹۸۹دا دهگهل قاسملووی له ثبیهن کوژرا

ســووزان رۆكێن شاوب ـ رەســوول (Rockenchaub-Rasul,Susanne) پزیشكی ئوتریشی و بیوه ژنی فازیل رەسوول.

ئەو ئيرانىيانەي دەستيان دەجىنايەتەكەدا ھەبووە

ئەحمەدى نژاد، مەحموود

له سیالی ۲۰۰۵ همتا نیستا سهرقک کوماری نیرانه. پیتیر پیلتز، پارلمانتارو ئهندامی حیزبی سهوزهکان رایگهیاند که لهوانهیه ناوبراو دهستی له بهرنامهریژی بق کوشتنی دوکتور قاسیملوودا ههبوو بی. ههرگیز لهبارهی مهسه لهکهوه بریار نهدرای شکو گرمانه کهش ههرگیز روون نهبقوه،

بوزورگيان ، ئەمير مەنسوور

نیگابانی سهحراروودیو ئەندامی پۆلیسی نهینیی ئیران. دوای جینایەتەكە گیراو دوایه ئازاد كراو ئیدی كەس نازانی لە كوپیە.

مةغابي محهممهد

ئىرانىيىەكە تۇمەتى بەشىدارىكردىن لە جىنايەتەكەى لەسەر بور. چەند رۆژ دواى جىنايەتەكە لە ھالايكدا بۆلىسى ئوترىش نىگابانىيان لى دەدا، رۆيشىتەرە ئىران.

حاجى موستهفهوى، ناسناوى ئەجارى، يان لاجيوەردى

نویته ری رهسمیی کوماری ئیسلامیی ئیران له وتوویژهکان دهگهل قاسملوو له قبیه ن. دوای جینایه ته که خوی شارده و هیچ شوینه واریکی لهخوی به جی نه هیشت تبوو. بن و هزیری زانیارییه کانی ئیران، محهمه در دیشه هری کاری دهکرد. رهیشه هری، یه کیک له نه ندامه هه ره توندو تیژه کانی ریژیمه.

هاشمي رەفسەنجانى ئەكبەر

لهسالی ۱۹۸۰ ههتا ۱۹۸۹، سه رؤکی پاپلمانی نیران و له سالی ۱۹۸۹ ههتا سالی ۱۹۹۷ سه رؤک کوماری نیران. نیستا به رپرسی «مجمع تشخیص مصلحت نظام» که نورگانیکی هه لنه بژیراوه و له نیوان پارلمان و «مجلس خبرگان» نیوبژیوانی ده کا. شه و نورگانه ی دوایی رینوینسی ده دا به ریبه ری پایه به رزی ریژیم و له به رامبه ریارلماندا مافی فیتوی هه یه .

رەيشەھرى

له سالی ۱۹۸۱ ههتا سالی ۱۹۹۷، فهرماندهی گشتیی سوپای پاسداران بووه. رمزایی، موحسین، فهرماندمری پاسدارانی شورش له سالی ۱۹۸۱ وه ههتاسالی

محدممهد جهعفهري سهحراروودي، ناسراو به رهحيمي

نوینه ری سیاسیی کوماری ئیسلامی بن و توویژ ده گهل قاسملو و له سالی ۱۹۸۹ دا له شداری قیبه ن، به ریوه به ری دایره ی جاسو و سیی ئیدران و فه رمانده ی قه رارگای رهمه زان له کوردستانی ئیران بن کرینی چه کوچول بن ئیران نیوبژیوانیی کردوه و له جینایه ته که دا بریندار بوو.

ئۆرانىيەكانى كۆمارى ئىسلامى

بهنی سهدر نهبولحهسهن. له سالی ۱۹۸۰دا سهروّک کوّماری ئیّران بوو. سالی ۱۹۸۱ به هـــقری موخالیــف بوو. سالی ۱۹۸۱ به هــقری موخالیــف بووتی لهگهل ثینعدامی ئیّرانییــه نارازییهکانو دیکتاتوریی خومه بنــی لهســهر کار وهلا بــرا، ههلاته فهرانســهو لــهو کاتهوه ههتا ئیّســـتا لهویّ دهژی.

مههدی بازرگان. دوای شوپشسی سالی ۱۹۷۹ لهلایهن خومهینییمه کرابه سهروک وهزیری دهولهت. دری دهسه لاتی ناخونده کان بووو کاتیک بؤی دهرکه وت ناتوانسی ئه و نالوگوه دیموکراتییانه جیبه جی بکا که لهمین بوو ناره زووی بوون، وازی له کار هیناو کشایه وه.

محهمهد بههیشستی، ریبهریکی گرنگی سیاسی و ئایینی (ئایهتوللا) له شورشی ئیراندا بو و سسه روکی حیزبی کوماری ئیسسلامی سسه روکی دادگای عالی بوو. له ژوئهنی ۱۹۸۱دا، له هیرشیکی تیروریستیدا دهگهل زیاتر له حهفتا ئهندامی حیزبه کهی کورژرا، ئه و رووداره به هسوی تهقینه و هی بومبیک بسوو که له کاتی کونفرانسیکدا تهقیه و و دهیانگوت موجاهیده کان دایان ناوه ته و ه

مههدی هاشسمی، سهرزکی بزووتنه وهی جیهانی ئیسسلام به تیکوشانی دژی شسورش تاوانبار کراو له سیتامبری ۱۹۸۷ دا نیعدام کرا. نهوو پشتیوانه کانی لهبارهی هاتنی راویژکاری پیشووی دایرهی جاسووسیی [نهمریکا]، رابیرت مهک

فارلیّین، خه اکیان ناگادار کردو ده شلّین گویا ویستوویه تی و ترویزه کانیان له باره ی چه کوچۆل له به رامبه ر به بارمته گیراوه کاندا که عینوانی ئیرانگهیت یان له سهر داناوه به ته قاندنه و دی بق مب تیک بدا.

سسادق خەلخالى، لە سسالى ١٩٧٩وە ھەتا سسالى ١٩٨٩، سسەرۆكى دادگاكانى شسۆرش بورو بەناوى «رقوقىنى خودا» دەناسسراو باش مردنى خومەينى لەسەر كارەكەي وەلا برا.

سه ید عملی خامنه یی، له سالی ۱۹۸۱ ه وه همتا ۱۹۸۹ سه روّک کوّماری نیّران بووو له سسالی ۱۹۸۹ دا بوو به جینشینی نایینیی خومه ینی و له و دهمه وه همتا نیّستا پایه به رزترین ریّبه ری نیّرانه.

خومه ینی رووحوللا مووسهوی . وهک پایه به رزترین ریبه ری ئایینیی شیعه کانی ئیران، ریبه رایه تیبی ئوپوزیسیونی شای دهکردو له سالی ۱۹۷۹ دا کاتیک کوماری ئیسلامی دامه زرا کوماره کهی له ژیر چاوه دیریدا بورو ژوئه نی ۱۹۸۹ مرد.

موحته شسهمی عهلی نه کبهر، له سساله کانی نیوه راستی دهیه ی ۱۹۸۰ دا، وه ک بالویسزی نیران له سسووریه کاری ده کرد، ده لین له پیکهینانی ریک خراوی رادیکالی لوبنان، حیزبوللادا، نه خشی سهره کیی گیراوه. دواتر بوو به وه زیری نیرخق

مونتهزیری حوسینعه لی، «آیة الله العظمی» و قوتابیی خومه ینی له شاری قوم و یه یکنک له بیرمه ندانی کوماری ئیسلامی بووو بغ جی نشینی خومه ینی لیدان بوو به کیشه له سالی ۱۹۹۷ ه و به هوی ره خنه گرتن له ریبه ری پایه به رز، خومه ینی، به «حبس خانگی» مه حکووم کراو ئه و حوکمه له سالی ۲۰۰۳ دا ته وا و بو و .

شهریعه تمهداری، کاظم، ئایه توللا، خه لکی ته ورین، له شورشی ئیراندا نه خشی هه بسوو. دری ده سه لاتی بی سخووری ریبه ری پایه به رز بوو، ئه وهش پیشنیاری خومه پنی بود که ده بوو که ده بوو له قانوونی بنه په تیی نویدا بگونجیندری سسالی ۱۹۸۲، به کودیتا له دری کوماری ئیسلامی تاوانبار کراو له ماله که ی خویدا حه پسیان کردو هه تا مردنی له سالی ۱۹۸۵ هه ر به و شیوه یه مابؤوه.

تالهقانی، مه حموود. ئایه توللا، له شورشی ئیسلامیدا سه روکی ئه نجومه نی شدورش بوو ریبه ری روحانیی تاران و رقه به ری خومه ینی بوو. سالی ۱۹۷۹ [به شیوه یه کی ماناوی] مرد.

ویلایه تی، عهلی نه کبه ر. له سالی ۱۹۸۱ هوه هه تا سالی ۱۹۸۷ و دزیری کاروباری ده ره وی نیران بوو.

ئيرانييه كان وعيراقييه كان

نيبراهيم ئاييار، ئەندامى ميزبى كۆمونيستى عيراق.

شاپوور بهختیار . بوماوه ی چهند حهوتوویه که سالی ۱۹۷۹ دا، ناخرین سهروّک وهزیری شا بود. به داوای په نابه رییه وه چووه پاریس و له وی له سالی ۱۹۹۱ دا، به دهستی به کریگیراوانی ده و له تی نیران به شیوه یه کی درندانه کوژرا.

فهرح دیبا. سیههمین ژنی محهممهد رهزاشای پههلهوی بوو.

موسهددیق محهمهد، ناسیونالیستیکی سهر به خانه دانیکی ته شرافی، سهروک وهزیر بوو که له سهرهتای سالهکانی دهیهی پهنجادا نه رتی نیرانی میللی کردو سالی ۱۹۵۳ به هوی کودیتایه که سهر کار لابرا. کودیتاکه لهلایهن سازمانی سیاو دایرهی جاسووسیی بریتانیاره ریک خرابوو.

پەھلەوى، محەممەد رەزا. شـاى ئيران. لە ئاكامى شۆرشــى ئىسلامىدا لەسەر تەختى شايەتى فرى درايە خوارى.

پههلهوی رهزاشد. بنیاتنهری زنجیسرهی پههلهوی و باوکی ناخرین شدای نیسران سدالی ۱۹۶۱ بههوی پیوهندییه کسی دهگهل نهامانی نازی ههیبسوو، [دهوله ته هاو پهیمانه کان] نهسه تهختی شایهتی لایان برد.

مه سعوود ره جهوی. ریبه ری ریک خراوی موجاهیدینی خه آکی تیرانه که سازمانیکی توند دوی ئیسلامی و دری کوماری ئیسلامییه.

رەزم ئارا، حاج عەلى. سەرۆك وەزىر، لە سالەكانى دەيەى پەنجادا كوژرا.

کورده کانی ئیران و عیراق

بارزانی، مسعود، کوری مستهفا بارزانی و جینشینی سهروّکی پارتی دیموکراتی کوردستان ـ عیّراق

بارزانی مستهفا، ریسهری پارتی دیموکراتی کوردستان (عیسراق)و یهکیک له گرنگترین ریبهرانی کورد له سهدهی بیستهمدا. سسالی ۱۹۷۹ له تاراوگهو له ولاته یهکگرتووهکانی ئهمریکا ئهمری خودای بهجی هینا.

[شــێخ] عێزەددىن حوســەينى. رووحانىيەكى سوننىي كوردســـتانى ئێرانو رێيەرى بەناوبانگى چەپەكان.

عەبدوللا ئىسحاقى. ئەندامى رىبەرىي حدكاو درى قاسملوو بوو.

قاضی محهمهد. بنیاتنهری حیزبی دیموکراتی کوردستان سهرقک کوماری مهاباد له سالی ۱۹۶۲ دا. دهولهتی ناوهندیی نیران له دهسهالتی خست سالی ۱۹۶۷ له سیداره درا.

ک. م (M.Q) ئەر ناسىنارەي بەھۆي بابەتە ئەمنىيەتىيەكان لەسەر خۆي دانارە. يەكىك لەرىيبەرانى سىياسىي كوردەكانى ئىرانو نىشتەجىي ئورووپايە.

سمکۆ. ریبهریکی کوردی ئیرانی بووو سالی ۱۹۳۰ به دهستی نوینهرانی رهزاشا کوژرا.

كەسايەتى ودامەزراوە فەرانسەييەكان

بۆنۆ، مىشىل(Bonnot,Michel) پزیشکی ریکخسراوی مرققایه تبی قهرانسه یی ئید میدیکال ئینتر ناسیونال، لهکوردستان کاری دهکرد.

شالیان ژیرار(Chalinad, Gerard) پسپوری فهرانسه یی له پیومندیه ستراتیژی و نیونه ته وه بیده ناته بان ستراتیژی و نیونه ته وه بیه کاندا، هیندیک تینوریی هیناونه گوری که به یه که وه ناته بان و جیاوازییان هه یه (تیروریزم و پارتیزان). تینورییه کهی دیکهی له بارهی شهری چه کدارانه، ده ربه ده دری خه لک و ستراتیژی.

شــنال، ئالێــن(Chenal,Alain) سیاســهتوانی فهرانســهیی. ئهندامــی حیزبی سۆسیالیست، پسپؤری گیروگرفتهکانی جیهانی سیههم،

گراندژون بیرندر(Granjon,Bernard) پزیشکی فهرانسه یی، بنیانته دی ریکخراوی مروقایه تیی میدسه ن دوموند. له کوردستان کاری دهکرد.

ژوسپهن، لیونیل(Jospin,Lionel) له سالی ۱۹۸۱ ه وه سکرتیری گشتیی حیزبی سوسیالیستی فهرانسه برودو له سالی ۱۹۹۷ هوه ههتا ۲۰۰۲ سهروک وهزیری فهرانسه بووه.

کووشسنیر، بیرنارد(Kouchner, Bernard) له سسالی ۲۰۰۷ه وه ههتا نیسستا وهزیسری کاروباری دهرهوهی فهرانسسهیه. پیشستر مونشسی و وهزیسری یارمهتبیه مروقایه تبیهکان و ههروهها وهزیری لهش ساغی بووه. نوینه ری تایبه تبی یو. نین له كۆزۆقنو بنياتنەرى مىدىسەن سان فرانتيەو مىدىسەن دوموند.

وێبێر، فلۆرانس(Weber, Florence) پزیشکی فهرانسهیی بــق ئێد مێدیکال ئەنتێر ناسیۆنال. له کوردستان کاری کردوه.

رۆژنامەنووسو نووسەرە بىيانىيەكان

محهممه هه یکه ل در قرنامه نووسیکی به نفووزی فه رانسه یی [میسری]، ئاشنای نزیکی جه مال عه بدولناسر. سیالانیکی دوورو دریژ روژنامه ی «الاهرام»ی لهمیسر به پیوه ده برد. چه ندین کتیبی له سه ر روژهه لاتی نیوه راست نووسیوه.

کراویّتــز، مــارک(Cravets, Marc) رۆژنامەنووســـی رۆژنامەی فەرانســـەیی لیبراسیون. نووسەری ژمارەيەک کتیب لەسەر رۆژھەلاتى نیوەراست.

کریسس کۆچیّرا، رۆژنامهوانی فهرانسسه ویی و پسسپۆړی و هزعمی رۆژهه لاتی ناوه راست و کورده کاندا. ناوه راست و کورده کاندا.

راندال، جاناتان(Randal, Jonathan)رۆژنامەنووسىي ئەمرىكايى. ھەوالنووسى واشىنگتۇن پۆسىت لە پارىس ورۆژھەلاتى نۆوھراست. نووسەرى چەندىن كتىب.

كهسايهتى ودامهزراوه ئوتريشييهكان

دانیک، میخائیل(Danek, Michael) داوهری ئوتریشی و به رپرسی ایکوّلینه و ه له جینایه ت دوای ئه وهی داوه (سیدا» له جینایه ته که دهکوّلیّته و ه.

فۆړنىگر، ئىگۆمۆنت(Foregger,Egmont) وەزىرى دادوەرىي ئوترىش.

کیسلیر، ئوسوالد(Kesler, Oswald) سهروکی پولیسی نیشتمانیی ئوتریش که له کاری دری تیروریزم و دری جاسووسی دا زانیاریه کی تهواوی ههیه، سهروکی ئارشیقی خزمه ته کانی پولیسییه و به رپرسی کودی ده و لهت و کودی زانیارییه پولیسییه کولیسییه کانه.

لوشناک فرانز(Loschnak, Franz) وەزىرى نيْرخۆيى ئۆترىش. مسۆك، ئەلْۆيسس(Mock, Alois) جيْگسرى سسەرۆكى دادگاو بەرپرسسىكارە

بیانییه کان [وهزیری دهرهوه].

پێڵتــز، پینێر(Pilz, Peter) ئەندامــى پارلمانى ئوترىشو ئەندامــى رێبەرايەتىى حيزىي سەوزەكانى ئوترىش.

سید پیتیر(Seda, Peter) دادوه ری ئوتریشی و به رپرسی سه ره تای لیکو لینه وه ی جینایه تان.

فرانیتسکی فرانتز(Vranitzky, Franz) راویژکاری دمولهتی ئوتریش. ویدینگسرن مونفرید(Weidinger, Manfred) داوهری ئوتریشسی بهرپرسسی راگهیشتن به پرسی قاسملوو به نوینهرایهتیی بیوهژنهکهی قاسملوو.

سەرچاوەكانو كەسايەتىيەكان

وتوويز دەگەل ئووسەر

عەبدوررەخمان قاسىملوق توۋسىلەر وتوۋيترى دەگەل كردوھ (كوردستان ١٩٨٥؛ يارىس ١٩٨٦؛ مادرىد ١٩٨٧ق ١٩٨٨).

جهلال تالهباني (كوردستان، ١٩٨٥و ياريس، ١٩٩١).

جاناتان راندال (پاریس، ۱۹۹۱).

رای تهکیه، ئیرانی داپوشسراو « ناتهباویژی»و دهسه لات له کوماری نیسلامیدا، کتیبه کانی تایمز. نیویورک۲۰۶۰.

مارک کراویتز (پاریس، ۱۹۹۱).

ئەبولچەسەنى بەنى سەدر (پارىس، ١٩٩١).

بیرنارد کوشنیر (پاریس، ۱۹۹۱).

ثالین شنال (پاریس، ۱۹۹۱).

كەندال نەزان (يارىس، ١٩٩١).

فریدریک تیسؤ (یاریس، ۱۹۹۱).

میشیل بزنق (یاریس، ۱۹۹۱).

فلۆرانس ريبير (پاريس، ۱۹۹۱).

فهتام عهبدولی (پاریس، ۱۹۹۱).

حەلىل گادانى (يارىس، ۱۹۹۱).

ئىبراھىم عەلىيار (يارىس، ١٩٩١).

کریس کُرچیرا و خانمه که ی (پاریس، ۱۹۹۱).

ئەحمەد دەرويىشى خالىد عەزىزى (كوردستان، ١٩٨٥).

فاتروش گونهی (پاریس، ۱۹۹۱).

ژیرار شالیان (پاریس، ۱۹۹۱)،

ژووليەت مەنس (پارىس، ١٩٩١).

جزیس بلاو (پاریس، ۱۹۹۱).

رهمیم قادری (پاریس، ۱۹۹۱).

مراد ئازاد عەبدوللار ئەندامانى دىكەى حدكا (١٩٩٠و ١٩٩١).

هیلین کروّلیچ قاســملوو، نووسهرو گابرییهل فیّرناندز وتوویّژیان دهگهل کردوه (پاریس، ۱۹۹۰). ئەحمسەد بىن بىللا، نووسسەرو گابرىيسەل فىرنانىدز وتوويژيان دەگسەل كردوه. (ئەلجەزاير؛ ۱۹۹۱).

چەند كەسسىك لە ئىرانىيەكان كوردەكانى ئاشسىناى قاسسىلو داوايان لى كردم بەسقى ھىندىك شسوىن ئەم بەھقى ھىندىك مەسسەلەى ئەمنيەتىيسەرە ناويان نەبسەم. لە ھىندىك شسوىن ئەم ناسىناوانەم لە جياتى ناوى ئەسلىي خۇيان نووسيوە: فەتاح، موسىتەفا، ئازاد، كارلۆت، ماريا، تىرىسسىيا، ھىلدگارد، ك. م.و ئاغاى ئىم. كەسسانى دىكەش ھەبوون كە بە ھىچ شىنوەيەك ناويان نەنووسراوە.

وترويز لهلايهن كالبرييهل فيرناندز لموه

هيلين كرزليچ ـ قاسملوو (ڤييەن، ١٩٩١)؛ پيتير پيلتز (ڤييەن، ١٩٩١).

سسووزان روّکینشساوب - رەسسوول (قییسەن، ۱۹۹۱)؛ ناسسى پاکوّمیسان (قییەن، ۱۹۹۱).

> ئوسوالد كيسلير (ڤييەن، ۱۹۹۱)؛ مانفريد وييدينگير (ڤييەن ۱۹۹۱). وتووند كەرەكانى دىكە

عهبدور پرهحمان قاسسملوو له لایه ن جاناتان رانداله و هوویتری ده که ل کراوه (پاریس، ۱۹۸۶)

سسادق شسه په فکه ندی له لایسه ن بیرنسارد گرانژونسه و ه و و و و یژی ده کسه ل کراوه (کوردستان، ۱۹۹۱).

كتيبهكان

بەنى سەدر ئەبولھەسەن،des ayatollahs Le complot چاپى لوئ دوى كاويْرت، پارىس ۱۹۸۹.

Iran un eslabon debil del equilibrio mundial.SigloXXI بێهرهنسگ، ۱۹۸۰ Editores

بالک، ئیان، مووریس، بونسی، شسه په نهینی سهکان ئیسسرائیل، گروف وینینفیلد، نیویورک۱۹۹۱.

Briere,Claire, andBlanchet, Piere). De)برییــهر، کلایــرو بلانشــیت، پییــهر ۱۹۷۹ ,larevolution au nom de dieu. Le Seuil, Paris

ياساى بنەرەتىي كۆمارى ئىسلامىي ئىزان.Resalta, Madrid, ND

كۆترىل،لىۋنارد

Cottrel, Leonard,V: Egypt, Mesopotamia and the

چاہری، لورینٹ و ٹائی Politique, et minorities au Porche-Orient. Editions ۱۹۸۶ ,Maisonneuve and Larose, Paris

Chaliand, Gerard).Le Kurdes et le Kurdistan. La) شنائیان، ژئیرار question nationale kurde au Proche Orieny. Editorial MasperoParis

ئىكلتۇن، ويليام جوونىيەر(Eagleton, William, jr) كۆمارى كۈردىستان ١٩٤٦، بلاو كراۋەكانى زانستگەي ئاكسىقۇرد، لەندەن ١٩٦٢.

قالاچىى ئۇريانا(Fallaci, Oriana) وتوويژ دەگەل مىسژوو، كۆمپانى ھاكتۇن مىغلىن، نيويۇرك ۱۹۷۷.

جەعفەرى، سەلما، تەشەپيوع، يا ئېسلامى رەسەن، تاران. ئين.دى.

قاسىملوو، عەبدور رەحمان، كوردسىتان و كورد، چاپخانەى فەرھەنگستانى زانستەكانى چىكۆ سلۆواكى، پراگ ١٩٦٥.

كراهام رابدرت(Graham, Robeert.Iran, la illusion del poder. Editorial) كراهام ۱۹۷۹ .Bruguera

حەمىدوللا، محەممەد، سەرەتاى ئىسلام، چاپخانەى ئەنسارىيان، قوم، ١٩٧٧.

هەيكەل محەممەد، ئىزان، چىرۆكى نەگوتراو، كتىبە نەتەرەبىدكان نىرىزرك، ١٩٨٧.

هنرق، دیلیپ(Hero, Dilip) بینچه و خوارهکهی نیرانیان، کتیبه نه ته وهبیه کان، نیوینرک، ۸۰۰۰

هسوگارت(Hogart,D.G.) El. Antiguo, Oriente. Fondo de Cultura میکزیکق ۱۹۸۸.

حوسیّن بَیْس جهعفه ری. بُیّم. ریشه و سه رهتای گهشه کردنی بیسلامی شیعه. تاقمیّک له موسولّمانان قوم، ۱۹۷۹.

شــهری ٹیـرانو عیـراق، Institut d' Etudes des Edition du Monde Arabe پاریس ND.

کرنزیلمان، ژیرار(Konzelman, Gerard).La espada de Ala' el avance de ۱۹۹۰ los chitas. Planeta Madrid

Kravetz, Marc) Irani Nox. Editorial Benard Grasset,کړاویتــز مــارک(۱۹۸۲ Paris

ماهسق، رینسی، Maheu, Rene'L'Iran, prennite' d'un empire. Editions J.A Paris۱۹۷۲(

مینیسی سسه لاس، سسووزان(Meiselas, Susan) کوردسستان: اسه تاریکایی میزوردا،

Random House تیویوّرک، ۱۹۹۷

ئىسلامى شۆرشگىرو شۆرشى ئىسلامى. وەزارەتى رىنوينىيەكانى ئىسلام، تاران، ئىن. ئى

موعاوینی، ئازاده. جیهادی ماتیکی ایسوان. کتیبهکانی کاروباری کومهانی خهلکن نیزیورک، ۲۰۰۵

موعین، باقر. خومهینی: ژیانی ئایه توللا کتیبه کانی توماس دون، نیویورک ۱۹۹۹ مهولهٔ وی، ئه قشین، رووحی ئیران. دابلیو. دابلیو، نورتون و کومپانی، نیویورک ۲۰۰۲ موتنه حیده، روّی، عه بای پیغه مبه ری:مه زهه بو سیاسه ت له ئیران. روّژنامه ی ژانستگه ی کالیفورنبا، به کیلیم و لوّس ئانجلیس، ۲۰۰۸

ناجى، كەسسرا ئەحمەدى نة داد: ميترووى شاراوەى ريبەرى رادىكالى ئىسران، لە بلاوكراوەكانى زانستگەى كاليفۇرنيا، بەركلىپى لۆس ئانجلىس، ٢٠٠٨

ناسىر، ولى . زيندوو بوونهوهى شىيعه دابليو. دابليو، نۆرتونو كۆمپانى، نيزيۆرك

سستاندارده سیاسسییه کان هزی ریز لی گرتنیان له سسالی ۱۹۶۵ مه ه. تاقمی الانگمهنی بریتانیا، نهیاله تی نیسیکس، ۱۹۹۹

راندال، جاناتان(Randal, Jonatan) دوای ئه و ئابرووچوونه، چ لیخوشبوونیک؟ بهرهورووبرونهکهم دهگهل کوردستان، ههلات سنراوس گیروکس، نیویؤرک ۱۹۹۷

عەبباس ئەمىرى، كەنداوى فارسو ئوقيانووسىي ھىند لە سىاسىلەتى ئىسو نەتەوھىيدا، دامەزراوى سىاسلەتى ئىزىنەتەرھىي لىكۆلىنەرەي ئابوورى، تاران، ئىن.دى.

ویلینگتۇنن مارتین دابلیو(Wilmington, Martin W.) ناوەندى كانگاكانى رۇژھەلاتى نیوە راست. ژانسىتگەي دەرلەتى، گۇقارى نیۇيۇرك، ئەليانى، ۱۹۷۱

رایت رابین(Wright, Rabin) به ناوی خودا; ده یه ی خومه ینی. سیمؤن و شاتر (Simon نیزیورک ۱۹۸۹

رايست رابيسن (Wright Robin)ئاخرين شۆرشىي گەورە. ئىلۋاۋەۋ ئالوگۇر لە ئىران. ئالفرىد ئىي. كىۋىش(Alfred A. Knopf) نىۋىۋرك ٢٠٠٠

راپۆرتەكانو بەڭگەكان:

راپۆرتى يەكيەتىي زىندانىيە سىياسىيەكانى ئۆران.

راپؤرتى رەسمىي ئوترىش لەبارەي جىنايەتەكەدا.

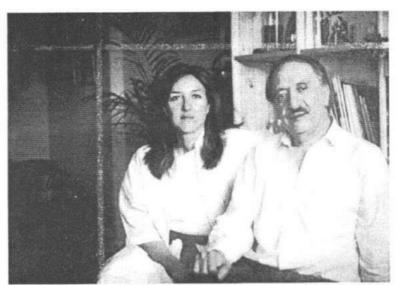
بوولتەنى(Bulletin et d' information) ئەنسىتىتورى كورد ئەپارىس ۱۹۸۴ ـ ۱۹۸۹ واقعىيەتى كوردستان، يارىس.

> بەرنامەى سىاسىي حىزبى دىموكراتى كوردستانى ئىران. بورلتەنى يارمەتىي دەرمانىي نىزنەتەرەيى.

رۆژنامەو گۆڤارو سەرچاوەكان

ئارشىقى سەردەمى نونى كىسىنك، لەندەن؛ لىبراسىقن، لوى فىگارق، لوى ئىكسپرىس، بارس؛ لىوى بىلەرس، دۆزنامەى ئايمز، رۆزنامەى ئايمز، رۆزنامەى ئىندىپىندىت، رۆزنامەى ئىكۆنۆمىسىت، لەنىدەن؛ ئىل پاييىس. مادرىد؛ تايىم، ئىووزويك، ئەمرىكا، ئىقىقۇرك تايمز، ئەمرىكا؛ پرافيت، قىيەن؛ لارازۆن دىجىتال؛ ئاۋانسىي فرانس پرىس، ئەسىق شىيەتىد پرىس، رۆيتىر، فىرناندى ماس، لارىقولوسىيون ئىرانى، ئىن ھىسىتۇريا يونيوىر سىال دىل سىكلۇ، ئىكس ئىكس ئىن ھىسىتۇريا 17؛ دايرةالمعارف»برىتانيا.

وينهكان

كارۆل

دوكتور قاسملوو

The Passion and Death of

Ghassemlou, the Kurd

Author:

Carol Prunhuber

Translated by:

Fattah Kavian

Editor:

Abdulla Hassan-zaddeh

kudistan 2006